

Remigijus Jokubauskas, Mykolas Kirkutis,
Egidija Tamošiūnienė, Vigintas Višinskis

VYKDYMO PROCESAS:
ASMENŲ TEISIŲ IR PAREIGŲ
BALANSAS

Monografija

Mykolas Romeris
universitetas

VYKDYMO PROCESAS: ASMENŲ TEISIŲ IR PAREIGŲ BALANSAS

Monografija

2022

TURINYS

SANTRUMPOS IR SUTRUMPINIMAI	5
ĮŽANGA	9
I. VYKDYMO PROCESO TIKSLAI IR ESMĖ	11
II. VYKDYMO PROCESO ŠALTINIAI	18
III. EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ KONVENCIJOS TAIKYMAS VYKDYMO PROCESĖ	27
IV. SKOLŲ IŠIEŠKOJIMAS: NEMOKUMO IR PRIVERSTINIO VYKDYMO PROCESO SANTYKIS	41
V. VYKDYMO PROCESĖ DALYVAUJANTYS ASMENYS	48
VI. <i>RES JUDICATA</i> PRINCIPO REIKŠMĖ VYKDYMO PROCESĖ	92
VII. BENDROSIO VYKDYMO PROCESO NUOSTATOS IR VYKDYMO VEIKSMAI	106
VIII. LAIKINOSIOS APSAUGOS PRIEMONĖS VYKDYMO PROCESĖ	195
IX. VYKDYMO VEIKSMŲ ATIDĖJIMAS, VYKDOMOSIOS BYLOS SUSTABDYMAS IR UŽBAIGIMAS	201
X. VYKDOMŲJŲ RAŠTŲ IŠDAVIMO TVARKA	213
XI. VYKDOMŲJŲ DOKUMENTŲ PATEIKIMAS IR PRIĖMIMAS VYKDYTI	224
XII. RAGINIMAS ĮVYKDYTI SPRENDIMĄ	233
XIII. IŠIEŠKOJIMAS IŠ SKOLININKO TURTO	239
XIV. TURTO AREŠTAS	266
XV. TURTO REALIZAVIMAS VYKDYMO PROCESĖ	286
XVI. IŠIEŠKOJIMAS IŠ SKOLININKO PAJAMŲ IR KITO TURTO	313
XVII. IŠIEŠKOTŲ LĖŠŲ PASKIRSTYMO IR IŠMOKĖJIMO IŠIEŠKOTOJAMS TVARKA	327
XVIII. NEPINIGINIO POBŪDŽIO SPRENDIMŲ VYKDYMAS	334

XIX. TEISMO SPRENDIMO VYKDYMO ATGRĘŽIMAS	351
XX. PAŽEISTŲ TEISIŲ GYNIMO BŪDAI VYKDYMO PROCESĖ . .	359
LITERATŪROS SĄRAŠAS	379
SUMMARY	414

Recenzavo:

Dr. Agnė Tikniūtė Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja

Dr. Goda Ambrasaitė – Balynienė Mykolo Romerio Universiteto Teisės mokyklos Privatinės teisės instituto docentė

Aprobuota Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos Tarybos 2022 m. vasario 3 d. nutarimu Nr. 1T-1

Visos knygos leidybos teisės saugomos. Ši knyga arba kuri nors jos dalis negali būti dauginama, taisoma arba kitu būdu platinama be leidėjo sutikimo.

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale „biblioteka.lt“

© Autorių kolektyvas, 2022

© Mykolo Romerio universitetas, 2022

ISBN: 978-609-488-044-5 (spausdintas leidinys)

ISBN: 978-609-488-045-2 (elektroninis leidinys)

SANTRUMPOS IR SUTRUMPINIMAI

ABĮ – Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (Žin., 2000, Nr. 64-1914; 2003, Nr. 123-5574)

ANK – Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (TAR, 2015-07-10, Nr. 11216)

Antstolių įstatymas – Lietuvos Respublikos antstolių įstatymas (Žin., 2002, Nr. 53-2042)

Bausmių vykdymo kodeksas (BVK) – Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodeksas (Žin., 2002, Nr. 73-3084)

Biudžetinių įstaigų įstatymas – Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymas (Žin., 1995, Nr. 104-2322; 1996,2010, Nr. 15-699)

BK – Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (Žin., 2000, Nr. 89-2741)

BPK – Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (Žin., 2002, Nr. 37-1341)

Briuselis I reglamentas – 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo OJ L 12

Briuselis Ibis reglamentas – 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo OJ L 351

CPK – Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (Žin., 2002, Nr. 36-1340)

DK – Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (TAR, 2016-09-19, Nr. 2016-23709)

Energetikos įstatymas – Lietuvos Respublikos energetikos įstatymas (Žin., 2002, Nr. 56-2224; 2011, Nr. 160-7576)

ES – Europos Sąjunga

ESTT – Europos Sąjungos Teisingumo Teismas

Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamentas – 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 655/2014, kuriuo nustatoma europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūra, siekiant palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose OJ L 189

Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamentas – 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 861/2007, nustatantis Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą OJ L 199

Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamentas – 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą OJ L 399

Europos vykdomojo rašto reglamentas – 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004, sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą OJ L 143

EŽTT – Europos Žmogaus Teisių Teismas

Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas – Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas (Žin., 2002, Nr. 13-467; 2010, Nr. 142-7261; TAR, 2019-06-28, Nr. 2019-10570)

Igyvendinimo įstatymas – Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas (Žin., 2008, Nr. 137-5366)

Individualių įmonių įstatymas – Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymas (Žin., 2003, Nr. 112-4991)

KAĮ – Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas (Žin., 1996, Nr. 39-961; 2012, Nr. 76-3932)

Konkurencijos įstatymas – Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (Žin., 1999, Nr. 30-856; 2012, Nr. 42-2041; TAR, 2017-01-18, Nr. 2017-01075)

Konvencija – Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (1950 m.)

LApT – Lietuvos apeliacinis teismas

LAT, kasacinis teismas – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

LVAT – Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas

MAĮ – Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas (Žin., 2004, Nr. 63-2243)

Medžioklės įstatymas – Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymas (Žin., 2002, Nr. 65-2634)

Paveldėjimo reglamentas – 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo OJ L 201

Paveldėjimo reglamento įgyvendinimo reglamentas – 2014 m. gruodžio 9 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 1329/2014, kuriuo nustatomos formos, nurodytos Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo OJ L 359

Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyva – 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2017/1132 OJ L 172

SESV – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija OJ C 326

Sprendimų vykdymo instrukcija – Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymas Nr. 1R-352 „Dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo“

Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymas – Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymas (Žin., 2013, Nr. 76-3848)

Turto arešto registro įstatymas – Lietuvos Respublikos turto arešto aktų registro įstatymas (Žin., 1999, Nr. 101-2897; 2012, Nr.

Vykdymo procesas: asmenų teisių ir pareigų balansas

6-182)

Ūkinių bendrijų įstatymas – Lietuvos Respublikos ūkinių bendrijų įstatymas (Žin., 2003, Nr. 112-4990; 2012, Nr. 78-4014; TAR, 2017-06-09, Nr. 2017-09794)

Valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas – Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas (Žin., 1994, Nr. 102-2049; 2004, Nr. 4-24)

Valstybinio socialinio draudimo įstatymas – Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas (Lietuvos aidas, Nr. 107; 1991, Nr. 17-447; Žin., 2004, Nr. 171-6295; TAR, 2016-07-15, Nr. 2016-20645)

VMI – Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos

*Kad žmonių gyvenimas valstybės viduje eitų ramiai,
jis turi būti civilinių įstatymų tinkamai sutvarkytas.¹*

*Konstitucija ir kiti teisės aktai nustato ne tik teises,
bet ir atitinkamas pareigas – nėra teisių be pareigų.²*

ĮŽANGA

Priverstinio vykdymo procesas yra paskutinė teisingumo galimybė įsiveržti į socialinį pasaulį po to, kai yra atlikti ir užbaigti visi teisiniai formalumai. Tuo pačiu tai ir galimybė parodyti tikrąjį teisingumo veidą. Būdamas „teisingumo įvykdymo pabaiga“, vykdymas kartu yra teisingumo vykdymo dalis, nes jo metu antstolis (arba valstybės įgaliotas privatus ar teismo pareigūnas ar valstybės tarnautojas) realizuoja teisingumo vykdymo aktą konkrečioje byloje ir drauge užtikrina, kad valstybės nustatytas subjektinės teisės gynimo būdas materializuotųsi praktiniame gyvenime. Šios monografijos tikslas yra sistemiskai įvertinti, kaip teismo sprendimas ar kitas vykdomasis dokumentas įgyvendinamas priverstinio vykdymo procese. Valstybė, prisiėmusi pareigą užtikrinti materialinių subjektinių teisių gynimą, tai įgyvendina, užtikrindama kiekvienam asmeniui teisminę jo pažeistų teisių ir interesų gynybą bei teismo proceso metu priimto teismo sprendimo ar kitų vykdytinų dokumentų įvykdymą prievarta. Valstybės teisėta prievarta yra tinkamo asmens subjektinių teisių įgyvendinimo užtikrinimo įrankis.³

Priverstinio vykdymo procese itin reikšminga šiame procese dalyvaujančių asmenų, visų pirma, išieškotojo ir skolininko teisių bei pareigų pusiausvyra. Priverstinio vykdymo procese dalyvaujantys asmenys turi tinkamai, laiku įgyvendinti jiems tenkančias teises ir pareigas, susilaikyti nuo veiksmų, pažeidžiančių vykdymo proceso operatyvumą ir ekonomiškumą. Tačiau priverstinis vykdymo procesas neretai yra susijęs ne tik su vykdymo proceso šalių (išieškotojo ir skolininko) interesais, bet ir

---

¹ Vladas Mačys, *Civilinio proceso paskaitos* (Teisių fakulteto leidinys, 1924).

² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-203/2000.

³ Alfonsas Vaišvila, *Teisinis personalizmas: teorija ir metodas* (Vilnius: Justitia, 2010), 241.

kitais šiame procese dalyvaujančiais asmenimis. Visi vykdyimo proceso dalyviai privalo vykdyti teisėtus antstolio reikalavimus ir netrukdyti atlikti vykdyimo veiksnių, o už jų nevykdymą teismas gali skirti sankcijas.

Monografijoje siekta nuosekliai apžvelgti visą vykdyimo procesą, atskleidžiant tiek atskirų priverstinio vykdyimo etapų, tiek kai kurių teismo sprendimų vykdyimo ypatumus. Nors priverstinio vykdyimo procesas iš esmės yra nacionalinės teisės institutas, sunkiai harmonizuojamas tarptautiniu lygiu, monografijoje daug dėmesio skiriama lyginamajai užsienio valstybių vykdyimo proceso reglamentuojančių teisės aktų analizei – nagrinėjami Latvijos, Vokietijos, Estijos, Lenkijos teisinio reglamentavimo pavyzdžiai. Taip pat vertinama Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, susijusi su asmenų teisėmis ir pareigomis priverstinio vykdyimo procese. Priverstinio vykdyimo procese yra aktualios Konvencijoje įtvirtintos garantijos – teisė į teisingą teismą, teisės į privataus gyvenimo apsaugą bei teisės į nuosavybę apsauga. Šių teisių apsauga yra susijusi su turtinio ir neturtinio pobūdžio priverstinio vykdyimo procesu bei kuo operatyvesniu ir ekonomiškesniu vykdyimo užtikrinimu. Tokia sisteminė vykdyimo proceso analizė gali būti reikšminga vertinant vykdyimo teisės raidą, asmenų teisių ir pareigų vienovės vykdyimo procese problemą bei sprendžiant dėl šio proceso tobulinimo.

I. VYKDYMO PROCESO TIKSLAI IR ESMĖ

Vykdytini dokumentai gali būti vykdomi dviem būdais: skolininko **gera valia (savanoriškai)** arba **priverstinai**. Vykdytas gera valia (savanoriškai) reiškia, kad skolininkas pats tinkamai įvykdo vykdytiną dokumentą ir valstybės prievartos priemonės nėra taikomos. Toks vykdytinų dokumentų įvykdymas labiausiai užtikrina skolininko, kreditoriaus ir kitų asmenų bei valstybės interesus. Tačiau tuo atveju, kai teismo sprendimas nėra vykdomas gera valia, valstybė, prisiėmusi pareigą užtikrinti materialinių subjektinių teisių gynimą, garantuoja kiekvienam teisės subjektui teisminę jo pažeistų teisių ir interesų gynybą bei teismo proceso metu priimto teismo sprendimo ir kitų vykdomųjų dokumentų priverstinį įvykdymą. Priešingu atveju, nesant priverstinio vykdomųjų dokumentų įvykdymo mechanizmo, jų vykdymas priklausytų tik nuo skolininko valios. Jei valstybės vidaus teisė neužtikrintų teismų sprendimų vykdymo, teisė į teisingą teismą būtų iliuzinė.⁴

Teismo sprendimų ir kitų dokumentų vykdymo gera valia (savanoriškai) ir priverstinai vykdymo skirtumai Lietuvos teisėje pripažįstami jau seniai. Priverstinio vykdymo institutas buvo reglamentuojamas jau Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Statutuose.⁵ Kauno apygardos teismo teisėjas Mečislovas Bortkevičius savo paskaitų medžiagoje 1925 m. aiškindamas vykdymo procesą, yra nurodęs, jog *sulig kiekvieno įsiteisėjusio teismo sprendimo kiekvienoje ginčo byloje šalis, kuriai kas nors yra priteista, gali gauti vykdomąjį raštą ir pareikalauti, kad priešinga šalis geru būdu išpildytų teismo sprendimą, priešingai turi teisę kreiptis į teismo nurodytus organus / antstolį, policiją ir t. t. /, kad pastarieji priverstiniu būdu įvykdytų teismo sprendimą*⁶. Išsamią civilinio proceso ir vykdymo proceso analizę atliko Vladas Mačys 1924 m. parengtame Civilinio proceso paskaitų rinkinyje, kuriame pripažinta, kad ne visi teismo sprendimai reikalauja priverstinio vykdymo (pavyzdžiui, dėl sutarties panaikinimo, teisinio santykio pripažinimo).⁷ Tai šiuo metu gana pla-

⁴ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1997 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Hornsby prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 18357/91, para. 40,“ HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-58020>.

⁵ Vigintas Višinskis, „Raginimas įvykdyti sprendimą“, *Jurisprudencija* 1, 103 (2008).

⁶ Žr. <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/KVB/C130000492907>.

⁷ Vladas Mačys, *Civilinio proceso paskaitos* (Teisių fakulteto leidinys, 1924), 312.

čiai išvystyta teorija, kad ne kiekvienas teismo sprendimas reikalauja priverstinio vykdymo. V. Mačys atskyrė sprendimo vykdymą gera valia ir priverstinį vykdymą, kurio metu taikoma valstybės prievarta, ir nurodė, kad vykdymo procesas siejamas su dispozityvumo principu, nes teismo sprendimas turi būti vykdomas priverstinai tik tada, kai to prašo vykdytojas ir teismas nesikiša į sprendimo vykdymo procesą.⁸ Taigi prioritetas visada teikiamas vykdomojo dokumento vykdymui gera valia, o priverstinio vykdymo procesas naudojamas tik tuomet, kai kitaip vykdomasis dokumentas nėra vykdomas. Tai reiškia, kad valstybės kišimasis taikant teisinės prievartos priemones pateisinamas, kai teisinių santykių subjektai nevykdo jiems nustatytų pareigų, t. y. nevykdo vykdytino dokumento, o teisių turėtojas reikalauja jo priverstinio vykdymo (dispozityvumo principo išraiška). Veiksmingas privalomų teismo sprendimų vykdymas yra fundamentalus teisinės valstybės elementas.

Šiuolaikinėje teismų praktikoje taip pat atskleidžiami vykdymo gera valia ir vykdymo priverstine tvarka pobūdžiai bei skirtumai, pripažįstant, kad *byloje dalyvaujančių asmenų interesus labiausiai atitinka savanoriškas teismo sprendimo įvykdymas, tačiau tuo atveju, kai įpareigota šalis savanoriškai teismo sprendimo nevykdo, šis vykdomas priverstinai. Veiksmingas ir greitas teismo sprendimų priverstinis vykdymas yra viena iš esminių teisingo, teisėto ir kokybiško teisingumo vykdymo prielaidų.*⁹ Todėl skolininkui, nevykdančiam savo įsipareigojimų, gali būti taikomos turtinio poveikio priemonės ir skola išieškoma priverstinai ir taip yra apsaugomi bei ginami sąžiningo kreditoriaus interesai.¹⁰

Praktikoje ir teisės doktrinoje kyla klausimų, kokia yra vykdymo teisės vieta teisės sistemoje ir šio proceso teisinė prigimtis? Ar tai savarankiška teisės šaka, ar vis dėlto civilinio proceso dalis? Ar tai viešosios ar privatinės teisės dalis? Kokie teisinio reguliavimo metodai vyrauja vykdymo procese? Teisės šakų atskyrimui dažniausiai svarbūs du kriterijai: dalykas ir metodas. Dalykas dažnai dar įvardijamas ir kaip materialusis kriterijus, nes jo turinys yra objektyvus, nulemtas jį sudarančių

⁸ Vladas Mačys, *Civilinio proceso paskaitos* (Teisių fakulteto leidinys, 1924), 313.

⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-240-1075/2020.

¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-247/2008.

teisinių santykių pobūdžio, ir ne visada priklauso nuo įstatymų leidėjo valios. Metodas įvardijamas kaip papildomas teisinis kriterijus, nes yra priklausomas nuo dalyko ir jo nulemtas. Dalykas apima ir elementus, tokius kaip teisinių santykių subjektas, jų veiksmi, teisinių santykių atsiradimo objektai ir kt. Civilinio proceso teisės doktrinoje egzistuoja keletas nuomonių dėl teisinės vykdymo proceso prigimties.¹¹ Šias nuomones būtų galima suskirstyti į tris grupes: 1) vykdymo procesas yra baigiamoji civilinio proceso stadija; 2) vykdymo procesą reguliuojančios teisės normos sudaro savarankišką teisės šaką (vykdymo teisę arba, kai kurių autorių nuomone, vykdymo proceso teisę); 3) vykdymo procesą reguliuojančios normos yra administracinės (viešosios) teisės dalis.¹²

EŽTT *Hornsby prieš Graikiją* byloje pripažino, kad teismo sprendimo vykdymas privalo būti laikomas integralia Konvencijos 6 straipsnyje reglamentuojamo „proceso“ dalimi.¹³ Tai reiškia, kad priverstinio vykdymo procesas yra sudėtinė teismo bylos nagrinėjimo dalis ir teisės į teisingą teismą garantijos yra taikomos priverstinio vykdymo procese. Tokios teisės aiškinimo praktikos laikosi ir kasacinis teismas, kuris yra nurodęs, kad teismo sprendimo realus įvykdymas yra sudėtinė asmens teisės į teisingą procesą dalis, todėl teisinėje valstybėje neturi būti toleruojamos situacijos, kai, skolininkui savanoriškai nevykdant teismo sprendimo, o išieškotojui neturint pakankamai lėšų jį įvykdyti už skolininką (atlikti sprendime nurodytus veiksmus arba imtis priemonių jiems nutraukti), *de facto* suvaržoma išieškotojo teisė į efektyvią pažeistų teisių gynybą.¹⁴ Taigi formuojama teismų praktika leidžia teigti, kad vykdymas yra sudėtinė ginčo nagrinėjimo teisme dalis. Tačiau savaime

¹¹ Egidija Stauskienė, „Teisinė vykdymo proceso prigimtis“, *Jurisprudencija* 1, 91 (2007); Mindaugas Žolynas, „Vykdymo procesas – civilinio proceso stadija ar savarankiškas procesas?“ *Teisė* 62 (2007).

¹² Vigintas Višinskis, „Teismo sprendimų vykdymo procesinės problemos“ (daktaro disertacija, Lietuvos teisės akademija, 1999), 14; Dalia Višinskytė, Mykolas Kirkutis, Remigijus Jokubauskas, Vigintas Višinskis, „Application of Article 6 of the European Convention of Human Rights in Enforcement Proceedings“, *LeXonomica* 13, 1 (2021), <https://repository.mruni.eu/handle/007/17536>.

¹³ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1997 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Hornsby prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 18357/91, para. 40“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-58020>. Angl. <...> *execution of a judgment given by any court must therefore be regarded as an integral part of the “trial” for the purposes of Article 6.*

¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-494-701/2015.

formuojama praktika neatsako į klausimą, ar vykdymas yra atskira teisės šaka, ar sudėtinė civilinio proceso dalis.

Žmogaus teisių požiūriu iš esmės nėra reikalavimo dėl konkrečios vykdymo vietos teisinėje sistemoje ir tai priklauso nuo kiekvienos valstybės pasirinkimo. Tačiau esminis reikalavimas yra tai, kad bet kuriuo atveju vykdymo procesas turi būti veiksmingas ir jame užtikrinami Konvencijoje nustatytų žmogaus teisių ir laisvių apsaugos standartai. Konceptijos, pripažįstančios vykdymo procesą reguliuojančias teisės normas savarankiška teisės šaka, šalininkų nuomone, vykdymo procese vyrauja mišrus (dispozityvus ir imperatyvus) metodas su aiškia imperatyvaus metodo persvara. Tačiau ir pačiam civiliniam procesui būdingas mišrus metodas, kuris atskirose proceso stadijose pasireiškia įvairiai, pavyzdžiui, teismo nagrinėjimo stadijoje vyraujantis metodas yra imperatyvus, teismo ir šalių santykiai taip pat grindžiami šiuo metodu, todėl ir nekelia abejonių tai, kad vykdymo procese labiau būdingas imperatyvus metodas, nes, nevykdant teismo sprendimo, reikalingas prievartos mechanizmas, kad priimtas teismo sprendimas būtų įvykdytas ir būtų įgyvendintas teisingumas. Kaip tik šių tikslų siekdama valstybė suteikia valdingus įgalinimus specialioms teismo sprendimus vykdančioms subjektams – antstoliams. Tačiau kartu vykdymo procesui būdingas ir dispozityvusis teisinio reguliavimo metodas, leidžiantis vykdymo proceso šalims pasirinkti tam tikrą elgesio variantą, pavyzdžiui, pagal CPK 695 straipsnio 1 dalį, jeigu pagal CPK turtas gali būti realizuojamas keliais būdais, turto realizavimo būdo pasirinkimo teisė priklauso išieškotojui, arba CPK 704 straipsnyje nustatyta skolininko teisė iki varžytynių pasiūlyti iš varžytynių parduodamo turto pirkėją. Tai patvirtina, jog vykdymo procese kaip ir visame civiliniame procese taikomas mišrus, t. y. dispozityvus ir imperatyvus, teisinio reguliavimo metodas.

Vienas iš skirtingų vykdymo proceso teisinės prigimties koncepcijų pagrindų – vykdymo proceso teisės subjektai. Įvykdžius institucinę antstolių sistemos reformą – teismo sprendimų vykdymo pagrindines funkcijas perdavus privatiems antstoliams, daugelį teismo sprendimų vykdymo klausimų reglamentuoja ne tik CPK, bet ir Antstolių įstatymas, Sprendimų vykdymo instrukcija. Šie teisės aktai nulėmė ir tam tikras abejones dėl teismo sprendimų vykdymo vietos civilinio proceso teisės sistemoje atsiradimą, jos grindžiamos būtent tuo, kad, įvykdžius insti-

tucinę antstolių sistemos reformą, teismas nebėra vykdymo proceso subjektas ir antstoliai tiesiogiai teismui nebepavaldūs.

Tačiau ar iš tiesų galime kalbėti apie vykdymo procesą kaip baigiamąją proceso stadiją, jei teismas, kaip teigiama, nebėra vykdymo proceso subjektas? Pagrindines sprendimų vykdymo funkcijas perdavus privatiems antstoliams, gali pasirodyti, jog teismo sprendimų vykdymas nebėra civilinio proceso dalis, tačiau vien subjektyvusis kriterijus – kas ir kaip vykdo priimtą teismo sprendimą, dar nenulemia vykdymo proceso vietos teisės sistemoje. Teismo buvimą vienu iš vykdymo proceso subjektų patvirtina tai, kad teismas ir toliau dalyvauja sprendžiant įvairaus pobūdžio procesinius klausimus vykdymo procese: išduoda vykdomuosius raštus (CPK 646 straipsnis), išaiškina teismo procesinio sprendimo vykdymo tvarką (CPK 589 straipsnis), sprendžia antstolių nušalinimo klausimus tais atvejais, kai nenusišalina pats antstolis, kuriam pareikštas nušalinimas (CPK 637 straipsnis), nagrinėja skundus dėl antstolio veiksmų (CPK 510 straipsnis), ieškinius dėl turto pardavimo iš varžytynių akto pripažinimo negaliojančiu (CPK 602 straipsnis) ir kt.

Sprendžiant dėl vykdymo proceso vietos teisės sistemoje, reikšminga įvertinti ir šio proceso tikslus. Iš parengiamųjų CPK VI dalies dokumentų matyti, kad kuriant priverstinio vykdymo sistemą, buvo siekiama išieškotojo ir skolininko interesų pusiausvyros: *Lietuvoje diegtina šiuolaikinės teisės išvystyta teisinė skolininko apsaugos sistema. Ji negali būti išplėsta tiek, kad vykdymas apskritai taptų neperspektyvus. Tuo, tam tikra prasme, nėra suinteresuoti patys skolininkai. Patikimo skolininko išsaugojimu suinteresuotas ir išieškotojas. Skolininkas, kuris atliekant priverstinio vykdymo veiksmus išlieka ekonomiškai gyvybingas, labiau atitinka išieškotojo interesus, negu ekonomiškai žlugęs skolininkas. Tačiau jei teisės sistema per daug užtikrina skolininko teisių apsaugą, ji atima iš išieškotojo galimybę apsaugoti savo teises ir daro vykdymo procesą fikcija teisingumo prasme. Tuo pakertama skolininko moralė, nuvertinamas teismo procesas. Todėl naujojo Civilinio proceso kodekso projekto vykdymo procese būtina išsaugoti priešingų išieško-*

tojo ir skolininko interesų balansą.¹⁵ Tokios subjektų interesų pusiausvyros paieškos pripažįstamos ir teismų praktikoje. Esminis vykdyimo tikslas yra išieškotojo interesų apsauga, kuri turi būti suderinama su skolininko interesais. Vien tikslas kuo greičiau ir realiai įvykdyti sprendimą negali pateisinti įstatymų reikalavimų bei vykdyimo proceso dalyvių teisių ir teisėtų interesų pažeidimo. Vykdyimo procesu turi būti užtikrinama teisinga pusiausvyra tarp iš esmės konkuruojančių skolininko ir išieškotojo interesų.¹⁶

Priklausomai nuo to, kam valstybė yra perdavusi teismo sprendimų ir nejurisdikcinių aktų vykdyimo funkcijas, skiriami trys priverstinio teismo sprendimų vykdyimo modeliai: viešas, privatus ir mišrus.

Viešojo modelio atveju priverstinio sprendimų vykdyimo funkcijas atlikti pavesta išimtinai valstybės tarnautojams, vykdyimo procese atliekant vykdyimo veiksmus jokia privati iniciatyva pasireikšti negali, t. y. vykdyimo proceso šalys neturi pasirinkimo teisės atliekant tam tikrus vykdyimo veiksmus. Privataus priverstinio vykdyimo modelio atveju sprendimų vykdyimo funkcijos yra perduotos privatiems asmenims – antstoliams. Jiems tokiu atveju paprastai suteikiamas laisvų, profesines paslaugas teikiančių asmenų statusas. Kaip tik tokia sistema šiuo metu Prancūzijos pavyzdžiu įtvirtinta ir Lietuvoje. Esminiai šio modelio bruožai: antstolio, profesines paslaugas teikiančio asmens, statusas, antstolio turtinė atsakomybė prieš vykdyimo proceso šalis ar trečiuosius asmenis už vykdyimo proceso metu padarytą žalą, vykdyimo veiksmų atlikimo išlaidų finansavimas vykdyimo proceso šalių lėšomis ir kt. Trečiojo arba mišraus modelio atveju vykdyimo procese priverstinius vykdyimo veiksmus pavesta atlikti teismo antstoliams, valstybės tarnautojams, tačiau dalį vykdyimo veiksmų gali atlikti ir kiti asmenys – paieškos, turto vertinimo bei saugojimo agentūros, išieškotojo advokatai ir pan. Kai kuriose valstybėse teismo sprendimų vykdyimas yra pavestas patiems teismams.

Apibendrinant galima teigti, kad priverstinis vykdyimo procesas

¹⁵ „Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso IV-VII dalių projekto“, LRS, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=191fum80ed&documentId=TAIS.152966&category=TAK>.

¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-240-1075/2020.

yra viena pagrindinių realios asmenų teisių apsaugos garantijų, kurios tikslas yra užtikrinti veiksmingą vykdytinų dokumentų vykdymą ir kuo greičiau atkurti socialinę taiką, išlaikant išieškotojo ir skolininko interesų pusiausvyrą. Atsižvelgiant į tai, kad vykdymo procesas yra sudėtinė teismo ginčo nagrinėjimo dalis, bei aktyvų teismo vaidmenį šiame procese, manytina, kad pagrįsta laikyti vykdymo procesą sudėtine civilinio proceso dalimi.

II. VYKDYMO PROCESO ŠALTINIAI

Vykdyimo procesą reguliuojančios normos vienoje valstybėje gali būti nustatytos civilinį procesą reglamentuojančiuose teisės aktuose, kodeksuose, kitose vykdyimo proceso normos nustatytos ir specialiuose įstatymuose arba net kodifikuotos atskiruose teisės šaltiniuose. Tarptautinėje praktikoje pripažįstama, kad, siekiant užtikrinti tinkamą vykdyimo proceso suvokimą, pagrindinės vykdyimo proceso nuostatos turėtų būti viename dokumente. Be to, tokia informacija turi būti laisvai prieinama. Vykdyimo procesas gali būti reglamentuojamas civilinį procesą reglamentuojančiame teisės akte, pavyzdžiui, Latvijoje, Lenkijoje, Vokietijoje. Tačiau kitose valstybėse vykdyimo procesas reglamentuojamas atskirame teisės akte, pavyzdžiui, Estijoje (Vykdyimo procedūrų kodekse (est. *Täitemenetluse seadustik*)), Prancūzijoje (Civilinio vykdyimo proceso kodekse (pranc. *Code des procédures civiles d'exécution*)), Slovėnijoje (Civilinių reikalavimų vykdyimo įstatyme (slov. *Zakon o izvršbi in zavarovanju*)), Švedijoje (Vykdyimo kodekse (šved. *Utsökningsbalken*)).

Lietuvoje vykdyimo procesą reglamentuoja įvairūs teisės aktai. Pamatinės vykdyimo proceso nuostatos nustatytos **Konstitucijoje**. Vykdyimo procese reikšmingos Konstitucijoje nustatytos pamatinės žmogaus teisės: teisė į laisvę (Konstitucijos 20 straipsnis), teisė į asmens neliečiamumą (Konstitucijos 21 straipsnis), teisė į privataus gyvenimo apsaugą (Konstitucijos 22 straipsnis), teisė į nuosavybės apsaugą (Konstitucijos 23 straipsnis), teisė į žmogaus būsto neliečiamumą (Konstitucijos 24 straipsnis). Šios Konstitucijoje nustatytos asmens teisės yra detalizuojamos kituose, žemesnės galios nacionaliniuose vidaus teisės aktuose. Konstitucijoje įtvirtinti bendrieji teisės principai – teisingumo, teisėtumo, viešumo, nacionalinės kalbos ir kiti, reglamentuojami CPK ir taikomi vykdyimo procese. Taip pat vykdyimo procese reikšmingas tinkamas teisių ir pareigų pusiausvyros išlaikymas – įgyvendindamas savo teises ir naudodamasis savo laisvėmis, žmogus privalo laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir įstatymų, nevaržyti kitų žmonių teisių ir laisvių (Konstitucijos 28 straipsnis).

Vykdyimo procesą reglamentuoja **tarptautiniai ir nacionaliniai**

teisės aktai. Pagrindinis tarptautinės teisės aktas, taikomas vykdymo procesui, yra Konvencija. Vykdomo procese, remiantis EŽTT formuojama praktika¹⁷, turėtų būti taikoma ne tik teisė į teisingą teismą apsauga, bet ir kitos Konvencijoje nustatytos teisės, pavyzdžiui, teisė į asmeninio gyvenimo apsaugą, teisė į nuosavybės apsaugą. Pavyzdžiui, Europos Tarybos 13 Nuomonėje dėl teisėjų vaidmens vykdam teismų sprendimus nurodoma, kad terminas „vykdymas“ turėtų būti suprantamas kaip veiksmai, kuriuos pasitelkus teismų sprendimų, taip pat kitų vykdytinų teisminių ir neteisminių dokumentų nuostatos įgyvendinamos praktiškai. Vykdomas gali apimti įsakymą veikti, susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų ar sumokėti tiek, kiek buvo priteista. Tai gali apimti finansinių baudų ar laisvės atėmimo bausmių paskyrimą. Veiksmingas privalomų teismų sprendimų vykdymas yra esminis teisės elementas. Būtina užtikrinti visuomenės pasitikėjimą teisminės valdžios autoritetu. Teisminis nepriklausomumas ir teisė į teisingą teismą (Konvencijos 6 straipsnis) būtų beverčiai, jei priimtas teismo sprendimas nebūtų vykdomas. Vykdomo proceso metu privalo būti laikomasi pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių reikalavimų (3, 5, 6, 8, 10, 11 Konvencijos straipsniai, duomenų apsauga ir t. t.).¹⁸ Priverstinio vykdymo procese taip pat aktualios ir kitos Europos Tarybos bei kitų institucijų rekomendacijos¹⁹, kuriose pateikiama susisteminta Konvencijos valstybių narių praktika vykdymo procese, galinti būti reikšminga lyginamuoju aspektu aiškinant vykdymo procesą reglamentuojančias teisės normas.

Niujorko konvencija nustato užsienio komercinių arbitražų sprendimų pripažinimo Lietuvos Respublikoje procedūrą ir jų pateikimo vykdyti tvarką. Užsienio arbitražo teismo sprendimai Lietuvos Respublikos teritorijoje gali būti vykdomi tik tada, kai juos kaip valstybės įgaliota institucija pripažįsta LAPT (CPK 809 straipsnio 1 dalis). Užsienio arbi-

¹⁷ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1997 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Hornsby prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 18357/91, para. 40“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58020>.

¹⁸ „Consultative Council of European Judges Opinion No. 13 (2010) on the Role of Judges in the Enforcement of Judicial Decisions, para. 6–8“, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <https://rm.coe.int/168074820e>.

¹⁹ „Council of Europe Committee of Ministers Recommendation Rec(2003)17 of the Committee of Ministers to Member States on Enforcement; *The Good practice guide on enforcement of judicial decisions* prepared by European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) (2015)“, žiūrėta 2021 rugpjūčio 26 d., <https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-good-practice-/16807477bf>.

tražo teismo sprendimo pripažinimas yra teisinės galios šiam sprendimui suteikimas Lietuvos Respublikoje, jo prilyginimas nacionalinio teismo ar arbitražo sprendimui. Tik pripažintas užsienio arbitražo teismo sprendimas sukelia teisinius padarinius Lietuvos Respublikoje, t. y. įgyja *res judicata* galią ir gali būti vykdomas.²⁰ Užsienio arbitražo teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo sąlygos nustatytos Niujorko konvencijoje ir KAĮ (CPK 810 straipsnio 6 dalis). Niujorko konvencija taikoma užsienio valstybėje esančio arbitražo teismų sprendimų pripažinimui ir leidimui vykdyti.²¹ Valstybės, prisijungdamos prie Niujorko konvencijos, be kita ko, įsipareigojo gerbti šalių sudaromus arbitražinius susitarimus (Niujorko konvencijos II straipsnis) bei užsienio arbitražų priimamus sprendimus (Niujorko konvencijos III–V straipsniai). Atsižvelgiant į priimtus tarptautinius įsipareigojimus, prie šios konvencijos prisijungusių valstybių teismai, pirma, jeigu jiems pateikiamas ieškiny su klausimu, dėl kurio šalys yra sudariusios arbitražinį susitarimą, vienai iš pusių prašant, nukreipia šalis į arbitražą, antra, pripažįsta ir leidžia vykdyti arbitražo priimtus sprendimus konvencijoje išdėstytomis sąlygomis. Nuo šių įsipareigojimų gali būti nukrypstama tik tais atvejais, kai tai leidžia Niujorko konvencija – arbitražinis susitarimas gali būti nepripažįstamas, jeigu jis yra negaliojantis, neteko galios arba negali būti įvykdytas, o arbitražo sprendimas – tais atvejais, kai nustatomas ir pritaikomas vienas iš Niujorko konvencijos V straipsnyje įtvirtintų nepripažinimo pagrindų.²²

Kitas reikšmingas tarptautinės teisės šaltinis vykdymo procese yra Lietuvos su užsienio valstybėmis sudarytos dvišalės sutartys dėl teisinės pagalbos ir teisių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. Tokios sutartys yra sudarytos su Armėnijos Respublika²³, Azerbaidžano Respublika²⁴, Baltarusijos Respublika²⁵, Kazachstano Respu-

²⁰ CPK 809 straipsnio 1 dalis, KAĮ 51 straipsnio 4 dalis.

²¹ Julian David Mathew Lew QC, Loukas A. Mistelis and Stefan Kröll, *Comparative International Commercial Arbitration*, (The Hague: Kluwer Law International, 2003), 689.

²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-267-611/2017.

²³ Lietuvos Respublikos ir Armėnijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, *Valstybės žinios*, 2005-01-18, Nr. 7-189.

²⁴ Lietuvos Respublikos ir Azerbaidžano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, *Valstybės žinios*, 2002-07-26, Nr. 75-3217.

²⁵ Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, *Valstybės žinios*, 1994-06-08, Nr. 43-779.

blika²⁶, Kinijos Liaudies Respublika²⁷, Lenkijos Respublika²⁸, Moldovos Respublika²⁹, Rusijos Federacija³⁰, Turkijos Respublika³¹, Ukraina³² ir Uzbekistano Respublika³³. Be to, Lietuvos Respublika yra sudariusi ir vieną trišalę tarptautinę sutartį su Latvija ir Estija³⁴. Šiose tarptautinėse sutartyse nustatyta užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo tvarka.³⁵ Kiekvienoje su minėtomis valstybėmis sudarytoje tarptautinėje sutartyje reglamentuojama susitariančiųjų valstybių teismų sprendimų pripažinimo tvarka ir atsisakymo pripažinti tokius sprendimus pagrindai. Užsienio valstybių sprendimų pripažinimo institutas yra grindžiamas nuostata, pagal kurią užsienio teismų sprendimai pripažįstami neperžiūrint jų esmės, t. y. nevertinant jų teisėtumo ir pagrįstumo (CPK 810 straipsnio 4 dalis). Tarptautinių sutarčių pagrindu užsienio teismų sprendimai pripažįstami pagal šiose sutartyse nustatytas sąlygas (CPK 810 straipsnio 5 dalis), šiomis sąlygomis valstybės iš esmės susitaria dėl kontrolės, kurią valstybių teisminės institucijos vykdo viena kitos atžvilgiu, ribų; jų tikslas – pamatinių pripažįstančios valstybės vidaus tvarkos nuostatų apsauga.³⁶

Europos Bendrijų steigimo sutarties³⁷ 256 straipsnyje nustatyta, kad Tarybos ar Komisijos sprendimai, kuriais asmenims, išskyrus valstybes, skiriama piniginė prievolė, yra vykdomi privaloma tvarka. Vykdy-

²⁶ Lietuvos Respublikos ir Kazachstano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisiųjų santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, *Valstybės žinios*, 1998-06-03, Nr. 51-1399.

²⁷ Lietuvos Respublikos ir Kinijos Liaudies Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos civilinėse ir baudžiamosiose bylose, *Valstybės žinios*, 2001-08-31, Nr. 75-2642.

²⁸ Lietuvos Respublikos ir Lenkijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisiųjų santykių civilinėse, šeimos, darbo ir baudžiamosiose bylose, *Valstybės žinios*, 1994-02-23, Nr. 14-234.

²⁹ Lietuvos Respublikos ir Moldovos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisiųjų santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, *Valstybės žinios*, 1995-03-03, Nr. 19-440.

³⁰ Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisiųjų santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, *Valstybės žinios*, 1995-02-10, Nr. 13-296.

³¹ Lietuvos Respublikos ir Turkijos Respublikos teisinio ir teisminio bendradarbiavimo komercinėse ir civilinėse bylose sutartis, *Valstybės žinios*, 1996-02-28, Nr. 18-464.

³² Lietuvos Respublikos ir Ukrainos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisiųjų santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, *Valstybės žinios*, 1994-11-25, Nr. 91-1767.

³³ Lietuvos Respublikos ir Uzbekistano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisiųjų santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, *Valstybės žinios*, 1997-11-07, Nr. 101-2552.

³⁴ Lietuvos Respublikos, Estijos Respublikos ir Latvijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisiųjų santykių, *Valstybės žinios*, 1994-04-15, Nr. 28-492.

³⁵ Remigijus Jokubauskas, Mykolas Kirkutis, Egidija Tamošiūnienė, Vigtas Višinskis, Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir leidimas vykdyti Lietuvos Respublikoje (MRU, 2020).

³⁶ Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. vasario 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-14-370/2020.

³⁷ Europos Bendrijos steigimo sutartis.

mą reglamentuoja civilinio proceso taisyklės, galiojančios toje valstybėje, kurioje jis vykdomas. Tarpvalstybinio vykdyimo proceso civilinės ir komercinės bylose nuostatos reglamentuojamos ir Europos Sąjungos teisėje. SESV 81 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Sąjunga tarpvalstybinio pobūdžio bylose plėtoja teisminį bendradarbiavimą, kuris grindžiamas teisminių ir neteisminių sprendimų tarpusavio pripažinimo principu. Šis bendradarbiavimas gali apimti valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų suderinimo priemonių patvirtinimą. Šio straipsnio antrajame dalyje nustatyta, kad, taikant pirmą dalį, Europos Parlamentas ir Taryba, spręsdami pagal įprastą teisėkūros procedūrą, patvirtina priemones, ypač kai jos būtinos vidaus rinkos tinkamam veikimui, kuriomis siekiama užtikrinti, be kita ko, teisminių ir neteisminių sprendimų tarpusavio pripažinimą ir vykdymą valstybėse narėse. Europos Sąjungos valstybėse narėse priimtų sprendimų pripažinimas ir vykdymas reglamentuojamas įvairiuose reglamentuose: Briuselis I bis reglamentas, Briuselis II bis reglamentas, Išlaikymo reglamentas, Nemokumo bylų reglamentas, Paveldėjimo reglamentas, Europos vykdomojo rašto reglamentas, Europos mokėjimo įsakymo procedūros reglamentas, Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros reglamentas, Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo reglamentas. Tačiau pažymėtina, kad vykdyimo procesas yra sudedamoji civilinio proceso dalis ir jo nacionalinis reguliavimas skiriasi valstybėse narėse. Tai reiškia, kad faktinis teismo sprendimo vykdymas nėra suderintas Europos Sąjungoje, jis reglamentuojamas pagal atskiros valstybės teisės aktus.

Specialios vykdyimo taisyklės ES teisėje nustatytos dėl Tarybos, Komisijos ir Europos centrinio banko sprendimų dėl piniginių prievolių vykdyimo. SESV 299 straipsnyje nustatyta, kad Tarybos, Komisijos ar Europos centrinio banko aktai, kuriais asmenims, išskyrus valstybes, skiriama piniginė prievolė, yra vykdomi privaloma tvarka. Vykdyimą reglamentuoja civilinio proceso taisyklės, galiojančios toje valstybėje, kurioje jis vykdomas. Vykdomąjį raštą neatliekant jokių formalumų, tik patikrinus sprendimo autentiškumą, prie sprendimo prideda nacionalinė institucija, kurią šiam tikslui paskiria kiekvienos valstybės narės vyriausybė ir apie kurią praneša Komisijai ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismui. Suinteresuotos šalies prašymu atlikus šiuos formalumus, ji gali pradėti sprendimo vykdyimo procedūrą pagal nacionalinę teisę kreipda-

masi tiesiogiai į kompetentingą instituciją. Vykdydamą galima sustabdyti tik Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimu, tačiau sprendimų vykdymo tinkamumo kontrolė priklauso nacionalinių teismų jurisdikcijai.

Pagrindiniai teisės aktai, detaliam reglamentuojantys vykdymo procesą Lietuvoje, yra **CPK ir Sprendimų vykdymo instrukcija**. Tik dalis vykdymo procesą reglamentuojančių teisės normų yra kodifikuotos CPK, likusi dalis įtvirtinta žemesnės galios teisės akte – Sprendimų vykdymo instrukcijoje. Sprendimų vykdymo instrukcija nustato CPK VI dalies normų taikymo tvarką, vykdamas įstatymų numatytus vykdomuosius dokumentus, vykdymo išlaidų dydį, apmokėjimo, išieškojimo ir atleidimo nuo jų tvarką. Sprendimų vykdymo instrukcija taip pat nustato apmokėjimo antstoliui už teismo šaukimų ir kitų procesinių dokumentų įteikimą Lietuvos Respublikoje esantiems fiziniams ar juridiniams asmenims teismo pavedimu, faktinių aplinkybių konstatavimą teismo pavedimu ir kitų teismo pavedimų vykdymą tvarką ir dydžius. Aiškinant CPK ir Sprendimų vykdymo instrukcijos santykį, pripažįstama, kad Sprendimų vykdymo instrukcija reglamentuoja tam tikrus vykdymo išlaidų apskaičiavimo ir išieškojimo tvarkos klausimus, tačiau ji, kaip įstatymą įgyvendinantis teisės aktas, negali konkuruoti su įstatyme nustatytais taisyklėmis dėl turto arešto apimties, todėl tokių taisyklių nenustato ir kitaip nurodyto klausimo negali reglamentuoti.³⁸

Vykdamas teismo sprendimus, privalu griežtai laikytis įstatymo nustatytos priverstinės teismo sprendimų vykdymo tvarkos. Vykdamas procesas yra imperatyviai reglamentuojamas viešosios teisės (procesos teisės) normų, todėl visi šio proceso dalyviai – antstolis, skolininkas, išieškotojas ir kiti asmenys – privalo griežtai laikytis nustatytos vykdymo tvarkos.³⁹ Be to, antstolis, vykdydamas vykdomuosius dokumentus, privalo imtis visų teisėtų priemonių tinkamai apginti išieškotojo interesus, nepažeisdamas kitų vykdymo proceso dalyvių teisių ir teisėtų interesų.⁴⁰ Analizuojant vykdymo procesą reglamentuojančių normų turinį, galima teigti, kad daugelis jų yra imperatyvaus (įsakmaus) pobūdžio.

³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-169-695/2018.

³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-465-916/2017.

⁴⁰ Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-401-798/2018.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas⁴¹ reglamentuoja vykdomųjų dokumentų užbaigimo vykdyti pagal 1964 m. Civilinio proceso kodeksą ir pradėjimo vykdyti pagal 2002 m. redakcijos CPK tvarką. Šis įstatymas svarbus tuo, kad jame įtvirtinta nuostata, jog institucijos ar įstaigos, pagal įstatymus ar kitus teisės aktus turėjusios teisę priimti sprendimus, kurie iki CPK įsigaliojimo buvo laikomi vykdomaisiais dokumentais, ir toliau turi teisę išduoti šiuos vykdomuosius dokumentus.

Vykdomųjų raštų, išduotų pagal administracinių teismų sprendimus, vykdymo tvarkos ypatumus nustato **Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas**. ABTĮ 99 straipsnio 1 dalyje reglamentuojama, kad įsiteisėjus teismo sprendimui, kuriuo skundas (prašymas, pareiškimas) patenkinamas, jo patvirtinta kopija (nuorašas) nusiunčiama vykdyti viešojo administravimo subjektui ar kitam asmeniui, kurio teisės aktai arba veiksmai (neveikimas) ar vilkinimas atlikti veiksmus buvo apskūsti, arba viešojo administravimo subjektui, kuris byloje atstovavo valstybei (Vyriausybei), taip pat pareiškėjui. Šio straipsnio antroje dalyje nustatyta, kad jeigu per penkiolika kalendorinių dienų ar per teismo nustatytą terminą šio straipsnio 1 dalyje nurodytas viešojo administravimo subjektas ar kitas asmuo sprendimo neįvykdo, pareiškėjo prašymu sprendimą priėmęs administracinis teismas išduoda jam vykdomąjį raštą, kartu nurodydamas jį vykdyti antstoliui pagal atsakovo buveinės vietą CPK nustatyta tvarka. Kai išieškamos pinigų sumos į valstybės biudžetą ar išieškoma žala, atsiradusi dėl viešojo administravimo subjektų neteisėtų veiksmų, taip pat kai išieškamos sumos, susijusios su tarnybiniais teisiniais santykiais ar pensijų mokėjimu, teismas išduoda vykdomąjį raštą išieškotojui be jo prašymo.

Lietuvos Respublikos darbo kodekse taip pat yra nuostatų, reglamentuojančių priverstinio vykdymo veiksmus. Pavyzdžiui, DK 230 straipsnis reglamentuoja darbo ginčų komisijos sprendimo vykdymo tvarką.

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, reglamentuodamas materialinius civilinius teisinius santykius, tiesiogiai lemia vykdymo pro-

⁴¹ „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas“ LRS, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.162435/asr>.

cesą. Pavyzdžiui, remiantis CK normomis, nustatoma turto nuosavybė, jos teisinis statusas, atidalijimo iš bendrosios nuosavybės tvarka ir kita. Be to, CK yra teisės normų, tiesiogiai reguliuojančių vykdymo procesą, pavyzdžiui taikos sutarties, kaip vykdytino dokumento, sankcijų, kai nevykdomas teismo sprendimas, įpareigojantis paneigti tikrovės neatitinkančius duomenis, žeminančius asmens garbę ir orumą, taikymo tvarka ir kita.

Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas nustato nutarimo dėl baudos paskyrimo administracinio teisės pažeidimo byloje pateikimo priverstiniam vykdymui sąlygas ir tvarką.

Lietuvos Respublikos turto arešto aktų registro įstatymas nustato turto arešto registracijos bei arešto panaikinimo tvarką. Turto arešto aktų registracijos tvarką detalizuoja Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. kovo 5 d. nutarimas Nr. 314 „Dėl Turto arešto aktų registro reorganizavimo ir turto arešto aktų registro nuostatų patvirtinimo“.⁴²

Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodeksas nustato antstolio teises ir pareigas vykdant kriminalines bausmes: baudos išieškojimą, juridinio asmens veiklos apribojimo ir juridinio asmens likvidavimo bausmės vykdymą ir kt.

Teismo sprendimą ir kitus vykdytinus dokumentus vykdantis antstolis – pagrindinis vykdymo proceso teisinių santykių subjektas. Todėl antstolių veiklą reglamentuojantys teisės aktai reikšmingi ir vykdymo procesui. Institucinę antstolių sistemos veiklą reglamentuoja Antstolių įstatymas bei Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas⁴³.

Vykdymo procesą taip pat reglamentuoja įvairūs **poįstatyminiai teisės aktai**:

Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2009 m. rugpjūčio 7 d. įsakymas Nr. 1R-260 „Dėl teisingumo ministro 2002 m. liepos 8 d. įsa-

⁴² „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. kovo 5 d. nutarimas Nr. 314 „Dėl Turto arešto aktų registro reorganizavimo ir Turto arešto aktų registro nuostatų patvirtinimo““, LRS, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.161584?jfwid=5sjolg0g2>.

⁴³ „Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas“, LRS, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.167058?jfwid=rivwzvpg>.

kymo Nr. 202 „Dėl teisės aktų, numatytų Lietuvos Respublikos antstolių įstatyme bei šio įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatyme, patvirtinimo“ pakeitimo“;

Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2009 m. birželio 26 d. įsakymas Nr. 1R-200 „Dėl Antstolio gautų pajamų ir patirtų išlaidų atliekant antstolio funkcijas ir teikiant paslaugas ataskaitos pateikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2010 m. balandžio 30 d. įsakymas Nr. 1R-94 „Dėl teisingumo ministro 2009 m. birželio 26 d. įsakymo Nr. 1R-200 „Dėl Antstolio gautų pajamų ir patirtų išlaidų atliekant antstolio funkcijas ir teikiant paslaugas ataskaitos pateikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“;

Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2011 m. gruodžio 23 d. įsakymas Nr. 1R-309 „Dėl teisingumo ministro 2009 m. balandžio 30 d. įsakymo Nr. 1R-140 „Dėl Antstolio veiklos dokumentų tvarkymo ir saugojimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“;

Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2011 m. gruodžio 23 d. įsakymas Nr. 1R-308 „Dėl Antstolių veiklos dokumentų saugojimo terminų rodyklės patvirtinimo“;

Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2011 m. gruodžio 23 d. įsakymas Nr. 1R-309 „Dėl teisingumo ministro 2009 m. balandžio 30 d. įsakymo Nr. 1R-140 „Dėl Antstolio veiklos dokumentų tvarkymo ir saugojimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“;

Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2007 m. rugsėjo 26 d. įsakymas Nr. 1R-371 „Dėl Pažymos apie priteistų lėšų vaikui išlaikyti mokėjimą formos patvirtinimo“;

Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2020 m. liepos 23 d. Nr. 1R-228 „Dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2002 m. rugsėjo 23 d. įsakymo Nr. 254 „Dėl reikalavimų antstolio (antstolių) darbo vietai bei darbo laikui patvirtinimo“ pakeitimo“;

Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2006 m. gruodžio 1 d. įsakymas Nr. 1R-442 „Dėl teisingumo ministro 2002 m. gruodžio 18 d. įsakymo Nr. 358 „Dėl Pavyzdinės antstolių bylų nomenklatūros patvirtinimo“ papildymo“ ir kt.

III EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ KONVENCIJOS TAIKYMAS VYKDYMO PROCESE

Konvencija yra tarptautinės teisės aktas, nustatantis pamatines žmogaus teises ir laisves, jų ribojimo pagrindus bei apsaugos mechanizmą. Nors Konvencijoje vykdymo procesas nėra minimas, neabejotina, kad kai kurios joje nustatytos teisės ir laisvės galioja taip pat ir vykdymo procese.

Dėl tam tikrų Konvencijoje nustatytų teisių ir laisvių galiojimo vykdymo procese yra aiškiai pasisakęs EŽTT, pavyzdžiui, dėl teisės į teisingą teismą.⁴⁴ Europos Tarybos darbuose pripažįstama, kad vykdymo procesas turi atitikti pamatines teises ir laisves (Konvencijos 3, 5, 6, 8, 10, 11, duomenų apsaugą ir kitas).⁴⁵ Tačiau kyla klausimas, kokia apimtimi Konvencijoje nustatytos teisės ir laisvės taikomos vykdymo procese? Ar valstybė turi atsakyti už vykdymo proceso dalyvių neteisėtus veiksmus, jei dėl to pažeidžiami vykdymo proceso standartai? Ar yra aplinkybių, šalinančių valstybės atsakomybę dėl netinkamo vykdymo proceso?

Teisės į teisingą teismą apsauga vykdymo procese

Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis nustato, kad kai yra sprendžiamas tam tikro asmens civilinio pobūdžio teisių ir pareigų ar jam pareikšto kokio nors baudžiamojo kaltinimo klausimas, toks asmuo turi teisę, kad būtų per įmanomai trumpiausią laiką viešumo sąlygomis teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir nešališkas teismas. Teisė į teisingą teismą nustato įvairias teisėto proceso garantijas. Tačiau kokios teisės į teisingą teismą garantijos (ir kokia apimtimi) taikomos vykdymo procese? Ar teisė į teisingą teismą turi būti užtikrinama visuose vykdymo procesuose, net jei jie pradėti ne pagal teismo

---

⁴⁴ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1997 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Hornsby prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 18357/91, para. 40“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58020>.

⁴⁵ „Consultative Council of European Judges Opinion No. 13 (2010) on the Role of Judges in the Enforcement of Judicial Decisions“, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <https://rm.coe.int/168074820e>.

išduotą vykdomąjį dokumentą? Kas turi užtikrinti teisę į teisingą teismą vykdyimo procese?

Nuo *Hornsby prieš Graikiją* bylos pradėtos formuoti praktikos laikomasi nuomonės, kad Konvencijos 6 straipsnis taikomas ir vykdyimo procesui, nes teismo sprendimo vykdymas yra integrali teisminio proceso dalis. Tai reiškia, kad byla išnagrinėjus teisme, teisės į teisingą teismą apsauga tęsiasi ir galioja iki tol, kol byla užbaigiama teismo sprendimo vykdymu. Tokiu būdu pripažįstama, kad teisė į teisingą teismą nesibaigia vien teismui priėmus sprendimą, kuriuo išsprendžiamas ginčas iš esmės. Atitinkamai toks aiškinimas leidžia teigti, kad teismo sprendimų vykdymas yra ir sudėtinė civilinio proceso dalis. EŽTT minėtoje byloje pripažino, kad teisė į teisingą teismą būtų iliuzinė, jei valstybių narių vidaus teisės sistema leistų galutinį, privalomą teismo sprendimą palikti neįvykdytą, darant žalą vienai šaliai. Konvencijos 6 straipsnio aiškinimas kaip išimtinai susijusio su teise kreiptis į teismą ir teismo nagrinėjimo organizavimu greičiausiai sukeltų situacijas, nesuderinamas su teisės viršenybės principu, kurį susitariančios valstybės įsipareigojo gerbti, ratifikuodamos Konvenciją.⁴⁶

Vienas esminių veiksmingo vykdyimo proceso elementų yra jo trukmė. EŽTT praktikoje pripažįstama, kad jei vykdyimo procesas trunka ilgai, veiksminga civilinių teisių gynyba tampa iliuzija arba gali visai išnykti.⁴⁷ Teismas nėra nustatęs, koks vykdyimo proceso terminas laikytinas protingu, nes toks vertinimas priklauso nuo kiekvienos konkrečios situacijos faktinių aplinkybių visumos.

Protingas vykdyimo atidėjimas atskirais atvejais yra pateisinamas. Todėl nors teismas atsižvelgia į nacionaliniais įstatymais nustatytus vykdyimo proceso terminus, jų nesilaikymas nebūtinai reiškia Konvencijos pažeidimą. Tam tikras vėlavimas ypatingomis aplinkybėmis gali būti leidžiamas, bet jis niekuomet negali būti toks, kad būtų pažeista

⁴⁶ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1997 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Hornsby prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 18357/91, para. 40“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58020>.

⁴⁷ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1997 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Hornsby prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 18357/91, para. 40“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58020>. „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Burdov prieš Rusiją* (Nr. 2), pareiškimo Nr. 33509/04, para. 65“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90671>.

Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies saugomos teisės esmė.⁴⁸ Vykdyimo užsitęsimo pagrįstumas turi būti vertinamas, visų pirma, atsižvelgiant į vykdymo proceso sudėtingumą, paties pareiškėjo bei kompetentingų institucijų elgesį, taip pat teismo priteistos sumos dydį bei sprendimo pobūdį.⁴⁹ Kita vertus, tai negali pažeisti Konvencijos 6 straipsnyje nustatytų taisyklių.⁵⁰ Todėl nepagrįstai ilgas delsimas įvykdyti sprendimą (angl. *an unreasonably long delay*) gali pažeisti Konvenciją.

Pareiga užtikrinti prieš valstybę priimto sprendimo vykdymą pirmiausia tenka valstybės institucijoms nuo tos dienos, kai sprendimas tampa privalomas ir vykdytinas.⁵¹ Nacionalinės vykdymo procedūros sudėtingumas negali panaikinti valstybės įsipareigojimo pagal Konvenciją užtikrinti visiems teisę į privalomo ir vykdytino sprendimo įvykdymą per kuo trumpiausią laiką. Be to, valstybės institucija negali dėl priteistos sumos nemokėjimo teisintis lėšų ar kitų išteklių trūkumu. Būtent susitariančiosios valstybės turi organizuoti savo teisines sistemas taip, kad kompetentingos institucijos galėtų įvykdyti savo įsipareigojimus šioje srityje.⁵²

Aiškaus atsakymo, koku atveju delsimas vykdyti sprendimą gali būti pateisinamas, EŽTT nepateikia ir kiekvienu atveju vykdymo terminas vertinamas individualiai. Pavyzdžiui, byloje *Jasiūnienė prieš Lietuvą* valstybės institucijų nepagrįstas delsimas vykdyti teismo sprendimą buvo pripažintas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimu.⁵³ Byloje

⁴⁸ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. kovo 1 d. sprendimas byloje *Arbačiauskienė prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 2971/08, para. 85“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-160994>.

⁴⁹ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. kovo 1 d. sprendimas byloje *Arbačiauskienė prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 2971/08, para. 85“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-160994>.

⁵⁰ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. balandžio 7 d. sprendimas byloje *Užkurėlienė ir kiti prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 62988/00, para. 31“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-68739>.

⁵¹ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. kovo 1 d. sprendimas byloje *Arbačiauskienė prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 2971/08, para. 86“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-160994>.

⁵² „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. kovo 1 d. sprendimas byloje *Arbačiauskienė prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 2971/08, para. 87“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-160994>.

⁵³ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. kovo 6 d. sprendimas byloje *Jasiūnienė prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 41510/98“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60975>.

Nekvedavičius prieš Lietuvą teismas, sprenddamas, ar delsimas vykdyti teismo sprendimą dėl nuosavybės teisių atkūrimo nepažeidė Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies, nurodė, kad reikia atsakyti į klausimą, ar viešojo administravimo institucijos rūpestingai ėmėsi greitų ir būtinų priemonių galutiniam neskundžiamam teismo sprendimui įvykdyti.⁵⁴ Teismas pažymėjo, kad viešojo administravimo institucijos yra vienas iš paklūstančios teisei valstybės elementų, todėl jų interesai sutampa su būtinybe tinkamai vykdyti teisingumą. Jeigu viešojo administravimo institucijos atsisako vykdyti teisingumą arba jo neįvykdo, arba net jį vilkina, bylos šaliai Konvencijos 6 straipsnyje numatytos garantijos teismo procese netenka prasmės.⁵⁵ Taip pat teismas nurodė, kad kai teismo sprendimas valstybės atžvilgiu priimamas fizinio asmens naudai, pareiga įvykdyti šį sprendimą, visų pirma, tenka valstybės valdžios institucijoms, kurios turi imtis visų nacionalinėje teisės sistemoje esamų priemonių vykdymui paspartinti ir tokiu būdu užkirsti kelią Konvencijos pažeidimams.⁵⁶ Atsižvelgdamas į valstybės institucijų pasyvumą, taip pat į aplinkybę, kad nuo teismo sprendimo priėmimo jau buvo praėję daugiau negu vienuolika metų, bet jis nebuvo iki galo įvykdytas, EŽTT pripažino Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimą.⁵⁷

Byloje *Arbačiauskienė prieš Lietuvą* teismas nurodė, kad valstybės institucijų delsimas vykdyti teismo sprendimą buvo nepateisinamas ir pripažino, jog valdžios institucijos turėjo galimybę organizuoti su žemės reforma susijusius procesus taip, kad tai iš esmės netrukdytų pareiškėjai įgyvendinti savo teisės gauti žemės sklypą, kuri pripažinta galutiniu ir privalomu teismo sprendimu.⁵⁸ Kita vertus, byloje *Užkurėlie-*

⁵⁴ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje *Nekvedavičius prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 1471/05, para. 57“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-158802>.

⁵⁵ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje *Nekvedavičius prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 1471/05, para. 61“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-158802>.

⁵⁶ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje *Nekvedavičius prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 1471/05, para. 63“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-158802>.

⁵⁷ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje *Nekvedavičius prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 1471/05, para. 65“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-158802>.

⁵⁸ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. kovo 1 d. sprendimas byloje *Arbačiauskienė prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 2971/08, para. 101“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-160994>.

*nė ir kiti prieš Lietuvą*⁵⁹ teismas nustatė, kad patys pareiškėjai, nepaisydami valdžios institucijų pastangų užbaigti reikalingus formalumus, būtinus pareiškėjų nuosavybės teisėms atkurti, trukdė valdžios institucijų sprendimų dėl nuosavybės teisių atkūrimo vykdymui. Todėl teismas nustatė, kad patys pareiškėjai buvo pasyvūs ir dėl jų elgesio sprendimas nebuvo įvykdytas laiku, todėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis nebuvo pažeista.

Spręsdamas, ar sprendimo nevykdymas buvo pagrįstas, teismas vertina vykdymo proceso sudėtingumą, šalių elgesį šio proceso metu, taip pat sprendimo prigimtį.⁶⁰ Tam tikrais atvejais ginčą teisme laimėjusi šalis turi atlikti veiksmus, susijusius su sprendimo vykdymu.⁶¹ Kita vertus, išieškotojo aktyvumas ir bendradarbiavimas negali paneigti valstybės pareigos užtikrinti tinkamą, operatyvų vykdymo procesą. Todėl pripažįstama, kad būtent valstybei tenka pareiga užtikrinti tinkamą įsisteisėjusių sprendimų vykdymą.⁶² Atitinkamai valstybės turi organizuoti savo teisės sistemas tokiu būdu, kad kompetentingos institucijos galėtų tinkamai vykdyti savo pareigas.⁶³

Taip pat vykdymo procese taikomas ir iš teisės į teisingą teismą kylantis šalių lygiateisiškumo principas. EŽTT praktikoje pripažįstama, kad šalių lygiateisiškumas pasižymi pozityviu ir negatyviu elementais. Pozityvusis šio principo elementas reiškia, kad kiekviena šalis turi turėti protingas galimybes dalyvauti procese, o negatyvus elementas reiškia,

⁵⁹ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. balandžio 7 d. sprendimas byloje *Užkurėlienė ir kiti prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 62988/00“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-68739>.

⁶⁰ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2020 m. rugsėjo 29 d. sprendimas byloje *Balashova ir Cherevichnaya prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 9191/07, para. 36“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-204665>. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. balandžio 7 d. sprendimas byloje *Užkurėlienė ir kiti prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 62988/00“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-68739>.

⁶¹ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. spalio 20 d. sprendimas byloje *Shvedov prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 69306/01, para. 29-37“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-70687>.

⁶² „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Burdov prieš Rusiją* (Nr. 2), pareiškimo Nr. 33509/04, para. 69“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90671>.

⁶³ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. balandžio 6 d. sprendimas byloje *Comingersoll S.A. prieš Portugaliją*, pareiškimo Nr. 35382/97, para. 24“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58562>.

jog viena šalis negali atsidurti nepalankesnėje padėtyje nei kita šalis. Pripažįstama, kad lygiateisiškumas yra glaudžiai susijęs su rungtyniškumo principu.⁶⁴ Vykdyimo procese lygiateisiškumo principas yra svarbus, nes jame turi būti derinami išieškotojo ir skolininko interesai bei abiem šalims turi būti sudaromos lygios galimybės ginti savo interesus.

Kitas bendrasis civilinio proceso principas taip pat taikomas vykdyimo procese – rungtyniškumas. Praktikoje pripažįstama, kad poreikis užtikrinti ekonomišką ir operatyvų procesą nepateisina tokio esminio principo kaip rungtyniškumas nesilaikymo.⁶⁵ Nors rungtyniškumo principas yra taikomas, visų pirma, bylinėjantis teisme, teikiant įrodymus ir paaiškinimus, siekiant pagrįsti reikalavimus, jo taikymas galimas ir vykdyimo procese. Pavyzdžiui, rungtyniškumo principas taikomas tais atvejais, kai teismui skundžiami antstolio veiksmai.⁶⁶ Taip pat vykdyimo procese šalys neretai turi pateikti įrodymus, pagrindžiančius jų reikalavimus. Pavyzdžiui, sprendžiant dėl realizuojamo skolininko turto kainos nustatymo, šalys gali įrodinėti, kiek turtas yra realiai vertas. Tačiau kyla problema, kas tokiu atveju turi užtikrinti rungtyniškumą? Kiek išsamiai įrodinėjimą reglamentuojančios taisyklės turėtų būti taikomos vykdyimo procese, kai šalys teikia savo reikalavimus antstoliui? Manytina, kad tokiu atveju šalys turėtų antstoliui pateikti kuo išsamesnius duomenis, kuriais remdamasis antstolis galėtų priimti pagrįstą ir teisingą sprendimą. Tai reiškia, kad vykdyimo proceso šalis visais atvejais privalo pagrįsti savo reikalavimų ar atsikirtimų pagrįstumą.⁶⁷ Tai lemia, kad rungtyniškumo principas neatsiejamas nuo šalių lygiateisiškumo principo.⁶⁸

Vykdyimo procese priverstinai vykdomi ne tik teismo, bet ir kitų institucijų priimti privalomosios teisinės galios dokumentai. Tokiais atvejais

⁶⁴ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. spalio 14 d. sprendimas byloje *Makhfi prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 59335/00“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-67120>.

⁶⁵ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1997 m. vasario 18 d. sprendimas byloje *Nideröst-Huber prieš Šveicariją*, pareiškimo Nr. 18990/91, para. 30“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58199>.

⁶⁶ Vigintas Višinskis, „Teismo sprendimų vykdyimo procesinės problemos“ (daktaro disertacija, Lietuvos teisės akademija, 1999).

⁶⁷ Marius Žemkauskas, Mykolas Kirkutis ir Vigintas Višinskis, „Bendrųjų civilinio proceso principų taikymas vykdyimo procese“, *Jurisprudencija* 27, 2 (2020): 528.

⁶⁸ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. rugsėjo 19 d. sprendimas byloje *Regner prieš Čekiją*, pareiškimo Nr. 35289/11“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-177299>.

neretai kyla klausimas, ar vykdymo procese, kuris atliekamas ne pagal teismo išduotą vykdomąjį dokumentą, gali (turi) būti taikoma teisės į teisingą teismą apsauga? Autorių nuomone, bendrieji teisės į teisingą teismą elementai taikomi ir ne teismo išduotų vykdomųjų dokumentų pagrindu vykstančiame vykdymo procese. Vykdomo procesą reglamentuojančiuose teisės aktuose nėra nurodyta, kad išieškotojo, skolininko ar kitų vykdymo procese dalyvaujančių asmenų teisių ir pareigų apimtis skirtųsi priklausomai nuo to, kokio pobūdžio vykdomasis dokumentas vykdomas. Visus vykdymo veiksmus atlieka antstolis, kuriam keliami reikalavimai nepriklauso nuo vykdomojo dokumento pobūdžio.

Teisės į asmens privatų gyvenimą apsauga vykdymo procese

Konvencijos 8 straipsnis nustato, kad kiekvienas turi teisę į tai, jog būtų gerbiamas jo asmeninis ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas. Valdžios pareigūnai neturi teisės kištis į naudojimąsi šia teise, išskyrus įstatymo numatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, viešosios tvarkos ar šalies ekonominės gerovės interesams, siekiant užkirsti kelią teisės pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat gyventojų sveikatai ar dorovei arba kitų žmonių teisėms ir laisvėms apsaugoti. Teisė į asmens privataus gyvenimo apsaugą yra itin reikšminga priverstinio vykdymo procese, kuriame taikomos priemonės neretai šią teisę varžo. Pavyzdžiui, antstolis renka informaciją apie skolininko turtą, taip pat gavęs teismo leidimą jis turi teisę įeiti į asmens gyvenamąsias patalpas. Be to, vykdymo procese gali būti realizuojamas skolininko būstas ir pan. Tokiu atveju kyla problema, kaip užtikrinti greito, veiksmingo priverstinio vykdymo proceso ir asmens teisės į privatų gyvenimą apsaugos pusiausvyrą.

Teisės į privatų gyvenimą apsauga, visų pirma, siejama su teise į būstą. Teisė į būstą yra itin reikšminga tarptautiniuose ir nacionaliniuose teisės aktuose nustatyta asmens teisė. Konvencijos 8 straipsnyje nėra aiškiai įtvirtintos teisės būti aprūpintam būstu (namais)⁶⁹, taigi valstybės neturi pozityviosios pareigos visiems asmenims suteikti gyvena-

⁶⁹ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2001 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Chapman prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 27238/95, para. 99“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-59154>.

mają vietą, joms taip pat nenustatomas draudimas iškeldinti asmenį iš gyvenamųjų patalpų vien dėl to, jog asmuo ilgai gyveno atitinkamame būste. Konvencijos garantuojamas ir EŽTT praktikoje nuosekliai plėtojamas reikalavimas, sprendžiant iškeldinimo iš būsto klausimą, užtikrinti taikomos priemonės proporcingumo ir pagrįstumo svarstymą nepriklausomame teisme atitinkamų Konvencijos 8 straipsnio principų kontekste.⁷⁰ Tinkamam Konvencijos suteikiamos teisės į būstą užtikrinimui svarbu nustatyti, ar šios teisės ribojimai proporcingi siekiamam teisėtam tikslui. Vertinant taikomos priemonės proporcingumo klausimą, gali būti svarbūs įvairūs aspektai – iškeldinamų asmenų pažeidžiamumo laipsnis (sveikatos būklė, amžius, nepilnamečiai vaikai), gyvenimo atitinkamame būste trukmė, kito būsto neturėjimas, nuomos mokesčio mokėjimas, tvarkingos kaimynystės užtikrinimas, kito reikšmingo intereso į būstą nebuvimas, iškeldinimu suinteresuoto subjekto pozicija iškeldinamojo atžvilgiu (kokį laikotarpį ignoruotas teisių pažeidimas), valstybės įsipareigojimų suteikti kitą būstą nesilaikymas ir (ar) pan.⁷¹

Teisė į privataus asmens gyvenimo apsaugą siejama ne tik su asmens teise į būstą, bet ir jo duomenų apsauga. Vykdyto procese prievartos priemonių taikymas gali reikalauti surinkti tam tikrus asmens asmeninius duomenis. Visų pirma, antstolis renka informaciją apie skolininko turtą, pajamas ir kt. Vienas esminių reikalavimų tokiu atveju yra antstolio renkamų duomenų proporcingumas – antstolis turi teisę rinkti tik tuos asmens duomenis, kurie yra reikalingi siekiant įvykdyti vykdomąjį dokumentą. Pavyzdžiui, tarptautinėje praktikoje pripažįstama, kad ieškant ir areštuojant skolininko turtą turi būti užtikrinamos žmogaus teisių nuostatos, teisė į asmens duomenų apsaugą, teismine veiksmų

⁷⁰ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. gegužės 13 d. sprendimas byloje *McCann prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 19009/04, para. 50“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-86233>.

„Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Čosić prieš Kroatiją*, pareiškimo Nr. 28261/06“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90627>.

⁷¹ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. gegužės 29 d. sprendimą byloje *Bjedov prieš Kroatiją*, pareiškimo Nr. 42150/09“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-110953>.

„Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. spalio 9 d. sprendimą byloje *Stankova prieš Slovakiją*, pareiškimo Nr. 7205/02“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-82597>.

peržiūra.⁷² Todėl antstolio vykdymo procese renkama, prašoma pateikti informacija turi būti proporcinga, būtina priverstinio vykdymo veiksams atlikti.

Teisė į privataus gyvenimo apsaugą apima ir valstybės pozityviają pareigą gerbti šeimos gyvenimą.⁷³ Ši pareiga reiškia, kad Konvencijos 8 straipsnis apima ir tėvų teisę reikalauti valstybės institucijų imtis priemonių, kurios leistų gyventi kartu su vaiku.⁷⁴ Teisė į šeimos gyvenimo apsaugą ypač svarbi, kai teismas nusprendžia, kad vaikas turi gyventi su vienu iš tėvų ir tokį sprendimą reikia įvykdyti priverstine tvarka. Tačiau nacionalinių valdžios institucijų pareiga imtis tokių priemonių nėra absoliuti, nes tėvų susivienijimas su vaiku, kuris kurį laiką gyveno su kitu iš tėvų, negali įvykti iškart ir gali reikėti imtis parengiamųjų priemonių. Tokio paruošimo pobūdis ir mastas priklauso nuo kiekvieno atvejo aplinkybių, tačiau visų suinteresuotų asmenų supratimas ir bendradarbiavimas visada yra svarbūs elementai. Nors nacionalinės valdžios institucijos turi padaryti viską, kad palengvintų tokį bendradarbiavimą, bet kokia prievolė taikyti prievartą šioje srityje turi būti ribota, nes reikia atsižvelgti į visų suinteresuotų asmenų interesus, teises ir laisves, ypač į geriausius vaiko interesus ir jo teises pagal Konvencijos 8 straipsnį. Tais atvejais, kai tėvų ir vaiko bendravimas gali pakenkti tokiems interesams ar pažeisti tokias teises, nacionalinės valdžios institucijos privalo užtikrinti, kad tarp jų būtų užtikrinta teisinga pusiausvyra.⁷⁵

Konvencija turi būti taikoma laikantis tarptautinės teisės principų, ypač tų, kurie susiję su žmogaus teisių apsauga. Tarptautinio vaikų grobimo srityje pozityvūs įsipareigojimai, kuriuos Konvencijos 8 straipsnis nustato Konvencijos valstybėms narėms, turi būti aiškinami atsižvelgiant į 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvenciją dėl tarptautinio vaikų gro-

⁷² „Consultative Council of European Judges Opinion No. 13 (2010) on the Role of Judges in the Enforcement of Judicial Decisions“, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <https://rm.coe.int/168074820e>.

⁷³ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2020 m. gruodžio 1 d. sprendimas byloje *Makhmudova prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 61984/17, para. 62“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-206268>.

⁷⁴ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Oller Kamińska prieš Lenkiją*, pareiškimo Nr. 28481/12, para. 83“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-180279>.

⁷⁵ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *M.A prieš Austriją*, pareiškimo Nr. 4097/13, para. 103“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-150704>.

bimo civilinių aspektų ir 1989 m. lapkričio 20 d. Vaiko teisių konvenciją, kuriose ypatinga svarba skiriama vaiko interesams.⁷⁶

Analizuojant teismo sprendimo, susijusio su vaiko grąžinimu problemą, reikšminga byloje *Makhmudova prieš Rusiją* suformuota praktika. Šioje byloje nustatyta, kad pareiškėja ir jos sutuoktinis (Rusijos Federacijos pilietis) turi du vaikus. 2016 m. pareiškėjos sutuoktinis abu vaikus išvežė į Rusijos Federaciją. 2016 m. vasario 6 d. pareiškėja išskėlė bylą pagal 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvenciją dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų dėl vaikų sugrąžinimo. Pareiškėjo ir sutuoktinio santuoka buvo nutraukta, vaikų globa nustatyta pareiškėjai. Rusijos Federacijos teismas 2016 m. liepos 20 d. pripažino, kad vaikai turi būti nedelsiant grąžinti iš Rusijos Federacijos, į kurią jie tėvo buvo atvežti neteisėtai, į jų įprastą gyvenamąją vietą Estijoje. Sprendimas įsiteisėjo 2017 m. sausio 20 d. Pareiškėja 2017 m. balandžio mėnesį kreipėsi į vykdyto instituciją (antstolius), tačiau per keturis metus sprendimas nebuvo įvykdytas. EŽTT sprendė, ar vidaus institucijos ėmėsi tinkamų priemonių sprendimui vykdyti.

Teismas nurodė, kad nė vienas iš keturių bandymų įvykdyti sprendimą nebuvo susijęs su tinkamu vaikų parengimu juos grąžinti į Estiją. Taip pat teismas pažymėjo, kad, atsižvelgiant į tarptautinį vykdyto pobūdį, atstumą tarp pareiškėjo gyvenamosios vietos Estijoje ir vykdyto vietos Rusijos Federacijoje (2800 km), pareiškėja turėjo patirti dideles išlaidas, todėl antstoliai privalėjo imtis reikiamų priemonių.⁷⁷ Teismas nustatė, kad vidaus teismai, spręsdami dėl netinkamų vykdyto procedūrų, nurodė, jog vaikai nenori grįžti pas pareiškėją. Tačiau EŽTT pripažino, kad vaikų nenoras kilo iš esmės dėl atsakingų institucijų neveikimo, nesiėmimo reikiamų priemonių užtikrinant tinkamo vaikų grąžinimo sprendimo vykdyto ar bent jau užtikrinti reguliarių vaikų ir pareiškėjos bendravimą vykstant procesui, siekiant išvengti negrįžtamos žalos jų

⁷⁶ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Oller Kamińska prieš Lenkiją*, pareiškimo Nr. 28481/12, para. 83“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-180279>.

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2020 m. gruodžio 1 d. sprendimas byloje *Makhmudova prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 61984/17, para. 62“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-206268>.

⁷⁷ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2020 m. gruodžio 1 d. sprendimas byloje *Makhmudova prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 61984/17, para. 76“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-206268>.

santykiams ir išsaugant galimybes tinkamai pareiškėjos naudai priimto sprendimo vykdymui.⁷⁸ Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes EŽTT pripažino, kad valstybės institucijų neveikimas nevykdant sprendimo negali būti pateisintas, ir nurodė esant Konvencijos 8 straipsnio pažeidimą.

Teisės į nuosavybę apsauga

Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnyje įtvirtinta, kad kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo turi teisę netrukdomas naudotis savo nuosavybe. Iš nieko negali būti atimta jo nuosavybė, išskyrus tuos atvejus, kai tai yra būtina visuomenės interesams ir tik įstatymo nustatytais sąlygomis bei vadovaujantis bendraisiais tarptautinės teisės principais. Taigi Konvencija nustato teisės į nuosavybės apsaugą. Vykdamas privertinio vykdymo veiksmus, neretai vienas daugiausia problemų keliančių klausimų yra būtent skolininko turto apsunkinimas taikant areštą ir jo realizavimas. Tai reiškia, kad skolininko teisė į nuosavybę yra suvaržoma. Įprastai praktikoje nekyla ginčų dėl tokios priemonės teisėtumo, jei ji nustatyta įstatyme. Tačiau problemų kelia proporcingumo principo taikymas taikant teisės į nuosavybę suvaržymus.

Konvencijoje nuosavybės sąvoka neapibrėžta. Tačiau EŽTT praktikoje nuosavybės sąvoka pagal Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnį turi autonomišką sampratą, kuri nėra apribota tik materialaus turto (angl. *material goods*) valdymo ir nepriklauso nuo vidaus teisėje taikomos formalios klasifikacijos, tam tikros kitos turto sudarančios teisės ir interesai taip pat gali būti laikomi „nuosavybės teisėmis“, taigi ir „nuosavybe“ šios nuostatos prasme.⁷⁹ Bylose, susijusiose su priverstiniu teismo sprendimų vykdymu, nuosavybės apsaugos kontekste EŽTT yra ne kartą konstatavęs, kad kišimasis į nevaržomą naudojimąsi asmens turtu šiame proceso etape yra skirtas teismų sprendimams, įpareigojantiems pareiškėją sumokėti sumas, kurias jis skolingas savo kreditoriui, įvykdyti. Taip siekiama užtikrinti teisinį tikrumą vykdant teismo sprendimus,

⁷⁸ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2020 m. gruodžio 1 d. sprendimas byloje *Makhmudova prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 61984/17, para. 77“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-206268>.

⁷⁹ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2020 m. gruodžio 1 d. sprendimas byloje *Makhmudova prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 61984/17, para. 78“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-206268>.

o tai neabejotinai yra visuomenės interesas.⁸⁰

Remiantis nuosekliai formuojama EŽTT praktika, Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis apima tris skirtingas taisykles. Pirmąją taisykle, kuri yra bendrojo pobūdžio taisyklė, išdėstomas netrukdomo naudojimosi nuosavybe principas. Antrąją taisykle reglamentuojamas turto atėmimas, nurodant tam tikras sąlygas. Trečiąją taisykle pripažįstama susitariančiųjų valstybių teisė, be kita ko, kontroliuoti nuosavybės naudojimą, atsižvelgiant į bendrąjį interesą. Trys taisyklės nėra atskiriamos tiek, kad būtų laikomos nesusijusiomis: antroji ir trečioji taisyklės yra susijusios su konkrečiais teisės netrukdomai naudotis nuosavybe apribojimais. Todėl jos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į pirmojoje taisyklėje nurodytą bendrąjį principą. Jos turi nepažeisti teisėtumo principo ir siekti teisėto tikslo tokiomis priemonėmis, kurios būtų proporcingos siekiamam tikslui. Reikiama pusiausvyra nebus užtikrinta, jei susijusiam asmeniui teks pernelyg didelė asmeninė našta.⁸¹ Pripažįstama, kad vykdomo procese, kai yra realizuojamas asmens turtas, taikoma trečioji taisyklė, susijusi su valstybių narių teise kontroliuoti nuosavybės naudojimą, atsižvelgiant į bendrąjį interesą.⁸² Tokiu atveju bendrasis interesas suprantamas kaip vykdomųjų dokumentų vykdymas. Tačiau kiekvienu atveju esminis kriterijus yra tas, kad bet koks valstybės institucijos kišimasis į teisę naudotis nuosavybe privalo būti teisėtas (angl. *any interference by a public authority with the peaceful enjoyment of someone's possessions should be lawful*).⁸³

Byloje *Vrzić prieš Kroatiją* teismas sprendė, ar teisė į nuosavybę nebuvo pažeista, kai, pareiškėjui netinkamai vykdant įsipareigojimus pagal paskolos sutartį, buvo pradėta pagal šią sutartį įkeisto namo, kuris nuosavybės teise priklausė pareiškėjui, pardavimo varžytynėse

⁸⁰ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Kanala prieš Slovakiją*, pareiškimo Nr. 57239/00, para. 55“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-81503>.

⁸¹ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. sausio 9 d. sprendimas byloje *Tumeliai prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 25545/14, para. 72“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-179885>.

⁸² „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Vrzić prieš Kroatiją*, pareiškimo Nr. 43777/13, para. 96“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164681>.

⁸³ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Vrzić prieš Kroatiją*, pareiškimo Nr. 43777/13, para. 97“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164681>.

procedūra. Namas buvo parduotas tik antrosiose varžytynėse už kainą, kuri buvo tris kartus mažesnė negu nustatyta namo rinkos vertė. Teismas šioje byloje atkreipė dėmesį į tai, kad siekdamas išvengti namo pardavimo varžytynėse ir su tuo susijusios rizikos, tokios kaip galimybė, jog turtas gali būti parduotas už trečdalį jo vertės, pareiškėjas, supratęs, kad negali vykdyti savo sutartinių įsipareigojimų, galėjo pasinaudoti teise parduoti namą ne varžytynėse, o savo pasirinktam pirkėjui ir tokiu atveju namas galėjo būti parduotas už rinkos kainą.⁸⁴ Taip pat teismas pripažino, kad taisyklės, nustatančios, jog nekilnojamasis turtas gali būti parduodamas varžytynėse vykdant teismo sprendimą už trečdalį jo vertės, patenka į valstybės kompetencijos sritį ir nėra akivaizdžiai savavališkos ar nepagrįstos. Turtas galėjo būti parduotas už trečdalį savo vertės, jei pradiniame aukcione nepavyko gauti pusės jo kainos. EŽTT sprendė, kad pareiškėjų gauta kaina vertintina kaip pagrįstai susijusi su parduoto turto verte, ir Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio pažeidimo šioje byloje nenustatė.⁸⁵

Vėlesnėje praktikoje, byloje *Vaskrsić prieš Slovėniją*, teismas pripažino, kad vykdymo procese realizuojant skolininko turtą veiksmų teisėtumą rodo tai, jog jie atlikti pagal įstatymą ir jais siekiama apsaugoti kreditorių interesus ir realizuoti turtą.⁸⁶ Šioje byloje nustatyta, kad pareiškėjas turėjo 124 Eur skolą vandens tiekimo įmonei (skola kartu su visomis vykdymo išlaidomis sudarė 500 Eur). EŽTT, viena vertus, pažymėjo, kad pareiškėjas iš esmės viso proceso teisme metu ir net pradėjus vykdymo procesą buvo pasyvus, nesiekė įvykdyti sprendimo ir tik pardavus jo namą pasinaudojo teise skųsti vykdymo veiksmus, nurodydamas, jog turi finansinių sunkumų ir pardavus namą atsirado rizika, kad jis taps benamis. Kita vertus, teismas vertino tai, kad pareiškėjo skola buvo maža, atsakovė iš pradžių siekė realizuoti pareiškėjo kilnojamąjį turtą, bet jo nepardavus iškart reikalavo parduoti pareiškėjo

⁸⁴ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Vrzić prieš Kroatiją*, pareiškimo Nr. 43777/13, para. 104“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164681>.

⁸⁵ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Vrzić prieš Kroatiją*, pareiškimo Nr. 43777/13, para. 97-99, 104-106, 115“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164681>.

⁸⁶ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. balandžio 25 d. sprendimas byloje *Vaskrsić prieš Slovėniją*, pareiškimo Nr. 31371/12, para. 76“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-173102>.

namą varžytynėse. Teismas, nevertindamas kitų priverstinio vykdymo veiksmų, nurodė parduoti namą varžytynėse, nors pareiškėjas kas mėnesį gaudavo pajamas. Varžytynėse pareiškėjo namas buvo parduotas už pusę jo rinkos vertės.⁸⁷ Taip pat EŽTT reikšminga aplinkybe laikė tai, kad nacionaliniai teismai, nagrinėdami pareiškėjo prašymą pripažinti jo turto realizavimą neteisėtu, jį atmetė ir nurodė, jog turi būti ginami pirkėjo teisėti interesai ir turtas negali būti sugražintas, jei ir būtų sumokėta skola.⁸⁸

Atsižvelgiant į šias aplinkybes, EŽTT sprendė, kad, įvertinus vykdymo procese taikytą priemonę (pareiškėjo būsto realizavimą), aki-vaizdžią disproporciją tarp priemonių ir skolos dydžio, institucijos turėjo pareigą atsargiai ir aiškiai vertinti kitas priimtinas, ne tokias varžančias priemones.⁸⁹ Taip pat teismas pažymėjo, kad vykdymo procesą reglamentuojantys teisės aktai numatė kitas priverstinio vykdymo priemones, pavyzdžiui, išieškojimą iš skolininko banko sąskaitoje esančių lėšų ar skolininko atlyginimo, ypač įvertinus tai, jog skola galėjo būti gražinta per tam tikrą laiką. Be to, nors veiksminga kreditorių apsauga yra svarbi, šioje byloje nebuvo pagrįsta, kad pareiškėjo namo pardavimas buvo būtina priemonė tokio pobūdžio vykdymo procese.⁹⁰

Aptarta EŽTT formuojama praktika priverstinio vykdymo srityje leidžia teigti, kad priverstinio vykdymo mechanizmas ir jo taikymas privalo būti suderinti su pamatinėmis Konvencijoje nustatytais žmogaus teisėmis (teisė į teisingą procesą, teisė į privataus gyvenimo apsaugą bei teisė į nuosavybės apsaugą). Šių Konvencijoje nustatytų asmens teisių apsauga vykdymo procese reikalauja įvertinti, ar taikomos prievartos priemonės yra proporcingos, nepažeidžia šių teisių esmės.

⁸⁷ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. balandžio 25 d. sprendimas byloje *Vaskrsić prieš Slovėniją*, pareiškimo Nr. 31371/12, para. 81“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-173102>.

⁸⁸ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. balandžio 25 d. sprendimas byloje *Vaskrsić prieš Slovėniją*, pareiškimo Nr. 31371/12, para. 82“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-173102>.

⁸⁹ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. balandžio 25 d. sprendimas byloje *Vaskrsić prieš Slovėniją*, pareiškimo Nr. 31371/12, para. 83“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-173102>.

⁹⁰ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. balandžio 25 d. sprendimas byloje *Vaskrsić prieš Slovėniją*, pareiškimo Nr. 31371/12, para. 86“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-173102>.

IV SKOLŲ IŠIEŠKOJIMAS: NEMOKUMO IR PRIVERSTINIO VYKDYMO PROCESO SANTYKIS

Priverstinis vykdymo procesas ir nemokumo procesas turi tam tikrų panašumų. Tiek vykdymo, tiek nemokumo (bankroto) procesuose yra įprastai realizuojamas skolininko turtas, o gautos piniginės lėšos skiriamos kreditorių reikalavimams tenkinti. Be to, apribojamos prievolės neįvykdžiusio skolininko turčinės teisės, siekiant patenkinti kreditorių reikalavimus. Esminis skirtumas tarp įprastinio priverstinio vykdymo proceso ir nemokumo proceso tas, kad priverstinis vykdymo procesas įprastai yra individualaus pobūdžio, nors įstatyme suteikiama teisė prisijungti prie išieškojimo. Išieškotojas, turėdamas vykdomąjį dokumentą, kreipiasi į antstolį, kad atliktų išieškojimą iš skolininko turto, o kiti kreditoriai, neturintys vykdomojo dokumento, atliekant priverstinį vykdymą, nedalyvauja. Įprastai priverstinis vykdymas apima tik atskirus skolininko turto objektus, į kuriuos nukreipiamas išieškojimas, ir išieškoma tik tiek, kiek reikia reikalavimams patenkinti. Nemokumo procesas yra kolektyvinio pobūdžio, nes jame įprastai dalyvauja visi skolininko kreditoriai.⁹¹ Nemokumo procese, kuriame dalyvauja ir kreditoriai, turintys teismo ar kitos institucijos išduotą vykdomąjį dokumentą, ir dokumento neturintys kreditoriai, galioja visuotinio vykdymo principas ir išieškojimas yra nukreipiamas į visą įmonės turtą.⁹²

Juridinių asmenų nemokumo problemos gali būti sprendžiamos bankroto ar restruktūrizavimo būdu. JANĮ reglamentuoja nemokumo procesą. Bankroto procese dalyvauja visi skolininko kreditoriai, kurių reikalavimai tenkinami realizavus bankrutavusios įmonės turtą. Restruktūrizavimo procese dalyvauja restruktūrizavimo plano paveikiami kreditoriai (JANĮ 2 straipsnio 9 dalis, 107 straipsnis.). Pagal JANĮ 19 straipsnio 3 dalies 3 punktą, teismas ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo nutarties priimti pareiškimą dėl nemokumo bylos iškėlimo priėmimo

---

⁹¹ Remigijus Jokubauskas, „Kolektyvinių kreditorių teisių įgyvendinimas įmonių bankroto procese“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2021), https://www.mruni.eu/wp-content/uploads/2021/05/Remigijus-Jokubauskas_disertacija_MRUweb.pdf.

⁹² Rimvydas Norkus, „Procesiniai bankroto bylų nagrinėjimo ypatumai“, *Jurisprudencija* 57, 49 (2004), <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/3213/3011>.

jos kopiją išsiunčia antstoliams, kuriems yra pateikti vykdomieji dokumentai dėl išieškojimo iš šio juridinio asmens ar dėl jo turto arešto. JANĮ 19 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad, teismui priėmus pareiškimą dėl nemokumo bylos iškėlimo, jeigu dėl juridinio asmens buvo išduoti vykdomieji dokumentai arba nurodymai areštuoti, nurašyti lėšas arba nutraukti lėšų išmokėjimą iš juridinio asmens sąskaitos, juridinio asmens turtas pagal šiuos vykdomuosius dokumentus ir nurodymus gali būti areštuojamas, tačiau šio turto realizavimas ir (ar) išieškojimas sustabdomas, išskyrus JANĮ 30 straipsnio 3 dalyje nurodytą atvejį, kai teismas leidžia antstoliui baigti vykdyti turto pardavimą CPK nustatyta tvarka.

Įstatyme nurodytiems asmenims pateikus teismui pareiškimą dėl bankroto bylos įmonei iškėlimo ir teismui jį priėmus, pradeda galioti įstatyme įtvirtinti draudimai, susiję su bankrutuojančios įmonės finansinių prievolių vykdymu ir galimybe išieškoti skolas iš įmonei priklausančio turto.⁹³ Skolininko turto realizavimo ir (ar) išieškojimo sustabdymas yra būtinas siekiant užtikrinti visų skolininko kreditorių vienodas galimybes gauti reikalavimo patenkinimą pradėjus nemokumo procesą. Atitinkamai toks draudimas leidžia sukaupti kuo daugiau skolininko turto, kuris bus skirtas skolininko reikalavimų tenkinimui. Nemokumo (bankroto) procese skolininko turtą administruoja, realizuoja nemokumo administratorius JANĮ, CPK ir kreditorių susirinkimo nustatyta tvarka.

Taip pat reikšminga įstatyme nustatyto ribojimo dėl skolininko turto realizavimo ir (ar) išieškojimo išimtis teismui priėmus pareiškimą dėl nemokumo bylos iškėlimo. JANĮ 30 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad jeigu antstolis iki bankroto bylos iškėlimo juridiniam asmeniui dienos yra paskelbęs apie juridinio asmens turto pardavimą, nemokumo bylą nagrinėjantis teismas gali leisti jam baigti vykdyti turto pardavimą CPK nustatyta tvarka ir gautą pinigų sumą, atskaičiavus sprendimo vykdymo išlaidas, pervesti į kreditorių sąskaitą. Taigi įstatymas suteikia teisę teismui leisti baigti antstoliui juridinio asmens turto pardavimą, jei apie jo pardavimą buvo paskelbta iki iškeliant bankroto bylą. Tokios išimties tikslas yra sudaryti galimybes operatyviai skolininko turto realizavimui CPK nustatyta tvarka. Tais atvejais, kai iki bankroto bylos iškėlimo antstolis paskelbia apie skolininko turto pardavimą, nėra tikslo stabdyti

⁹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-423-687/2018.

priverstinio realizavimo proceso, nes tokiu būdu užtikrinamas efektyvus turto realizavimas. Tačiau tokiu atveju antstoliui realizavus skolininko turta, gauta pinigų suma pervedama ne išieškotojui, bet atskaičiavus vykdymo išlaidas į skolininko kreditorių sąskaitą, iš kurios bankroto procese bus tenkinami visų skolininko kreditorių reikalavimai. Tai, kad įstatymų leidėjas suteikė bankroto bylą iškėlusiam teismui diskreciją spęsti dėl juridinio asmens, kuriam inicijuota bankroto byla, turto pardavimo, nors dar neegzistuoja pagrindas stabdyti ir (ar) nutraukti vykdomosios bylos (CPK 626 straipsnio 1 dalies 3 punktas), rodo, kad teisės norma skirta apginti bankroto bylos, o ne vykdymo proceso dalyvių interesus. Teismas, spręsdamas dėl turto pardavimo JANĮ 30 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka, turi įvertinti dvi aplinkybes: pirma, nustatyti teisinį pagrindą šiam straipsniui taikyti, t. y. įsitikinti, kad antstolis CPK nustatyta tvarka paskelbė apie juridinio asmens turto pardavimą; antra, vertindamas sąlygas leisti parduoti turta, turi atsižvelgti į teises, ekonomines ir socialines pasekmes, galinčias kilti bendrovei iškėlus nemokumo bylą.⁹⁴

Pagal JANĮ 27 straipsnio 2 dalies 2 punktą, teismas ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo nutarties iškelti nemokumo bylą įsiteisėjimo dienos jos kopiją išsiunčia antstoliams, kuriems yra pateikti vykdomieji dokumentai dėl išieškojimo iš šio juridinio asmens ar dėl jo turto arešto. JANĮ 30 straipsnio 2 dalis nustato, kad antstolis **ne vėliau kaip per 7 dienas nuo teismo nutarties iškelti nemokumo bylą įsiteisėjimo dienos** perduoda nemokumo bylą nagrinėjančiam teismui iki nemokumo bylos iškėlimo juridinio asmens neparduoto turto arešto ir vykdomuosius dokumentus ir apie tai praneša turto saugotojui ir išieškotojui. Šio straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad jeigu antstolis per šio straipsnio 2 dalyje nurodytą terminą nepateikia teismui turto arešto ir vykdomųjų dokumentų, teismas gali jam paskirti iki 10 MMA dydžio baudą.

Vykdomųjų dokumentų perdavimas bankroto bylą nagrinėjančiam teismui skirtas kreditorių lygiateisiškumo apsaugai, nes vykdomųjų bylų sustabdymas ir vykdomųjų dokumentų perdavimas bankroto bylą iškėlusiam teismui yra bankroto bylos iškėlimo pasekmė (siekiama sustabdyti individualų vykdymą ir kreditorių konkurenciją dėl bankrutuojančios įmonės turto). Tokiu būdu užtikrinamas kreditorių lygiateisišku-

⁹⁴ Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-871-407/2021.

mo principo įgyvendinimas, kai visų kreditorių reikalavimai nukreipiami tenkinti proporcingai į bankrutuojančios įmonės turtą įstatymo nustatyta kreditorių reikalavimų tenkinimo eiliškumo tvarka.⁹⁵

Priverstinio vykdymo veiksnių skolininko atžvilgiu sustabdymas pripažįstamas kaip neišvengiama nemokumo proceso pradėjimo pasekmė.⁹⁶ Tai grindžiama tuo, kad nemokumo procesas yra kolektyvinis vykdymo procesas, kurio metu individualūs priverstinio vykdymo veiksmai negali būti atliekami. Toks priverstinio vykdymo veiksnių sustabdymas grindžiamas ir tuo, kad skolininko turtas yra savaimė areštuojamas pradėjus nemokumo procesą ir negali būti areštuojamas antrą kartą pradėjus priverstinio vykdymo veiksmus. Be to, visų kreditorių reikalavimai yra nagrinėjami nemokumo procese, todėl nebėra tikslo pradėti dar vieną priverstinio vykdymo procesą.⁹⁷ CPK imperatyviai reglamentuoja privalomąjį vykdomosios bylos sustabdymą, pagal kurį vykdomoji byla, kartu ir išieškojimas, sustabdoma iki tol, kol teismas išspręs bankroto bylos iškėlimo klausimą. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad nemokumo procesas yra susijęs su kreditorių piniginių reikalavimų tenkinimu, nemokumo bylą nagrinėjančiam teismui turi būti perduodami piniginio pobūdžio vykdomieji dokumentai. Todėl ne piniginių reikalavimų vykdymo atveju reikalavimas sustabdyti vykdomąją bylą netaikomas.⁹⁸

Skolininko nemokumo bylos iškėlimas yra privalomasis vykdomosios bylos sustabdymo pagrindas. CPK 626 straipsnio 1 dalis 3 punktas nustato, kad antstolis privalo sustabdyti vykdomąją bylą iškėlus skolininkui bankroto ar restruktūrizavimo bylą. Šiuo atveju vykdomasis dokumentas persiunčiamas bankroto ar restruktūrizavimo bylą iškėlusiam teismui. CPK 632 straipsnio 1 dalies 6 punktas nustato, kad vykdomoji byla laikoma baigta persiuntus vykdomąjį dokumentą bankroto ar restruktūrizavimo bylą nagrinėjančiam teismui. Taip pat teismų praktikoje nurodoma, kad kai turtinio pobūdžio išieškojimas iš įmonės dalyvio vykdomas vykdymo proceso tvarka, tokie vykdomieji dokumentai perduotini bankroto bylą nagrinėjančiam teismui, vadovaujantis CPK 626

⁹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-423-687/2018.

⁹⁶ Reinhard Bork, *Corporate Insolvency Law*, (Cambridge: Intersentia, 2020), 83.

⁹⁷ Reinhard Bork, *Corporate Insolvency Law*, (Cambridge: Intersentia, 2020), 84.

⁹⁸ Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-660-553/2019.

straipsnio 3 punkto nuostatomis.⁹⁹

Kai kurie vykdymo proceso ir restruktūrizavimo proceso suderinamumo klausimai reglamentuojami Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvoje. Siekiant užtikrinti veiksmingą restruktūrizavimo procesą, Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvoje yra reglamentuojamas atskirų vykdymo užtikrinimo priemonių sustabdymas, kuris suprantamas kaip kreditoriaus teisės užtikrinti reikalavimo skolininkui ir, jei taip numatyta nacionalinėje teisėje, užtikrinimą teikiančiai trečiajai šaliai įvykdymo teismo, administracinio arba kito proceso kontekste laikinas sustabdymas arba teisės paimti ar realizuoti skolininko turtą arba verslą be teismo laikinas sustabdymas teisminės arba administracinės institucijos nurodymu arba teisės aktų nustatyta tvarka.¹⁰⁰ Valstybės narės užtikrina, kad, taikant prevencinio restruktūrizavimo sistemą, skolininkai gali pasinaudoti atskirų vykdymo užtikrinimo priemonių sustabdymu siekiant remti derybas dėl restruktūrizavimo plano. Valstybės narės gali numatyti, kad teisminės arba administracinės institucijos gali atsisakyti suteikti atskirų vykdymo užtikrinimo priemonių sustabdymą, kai toks sustabdymas nėra būtinas arba kai juo nebūtų pasiekta pirmoje pastraipoje nurodyto tikslo.¹⁰¹ Tačiau šiame akte taip pat nustatytos galimos išimtys dėl atskirų vykdymo užtikrinimo priemonių sustabdymo netaikymo. Valstybės narės tinkamai apibrėžtomis aplinkybėmis gali atskirų vykdymo užtikrinimo priemonių sustabdymo taikymo sričiai nepriskirti tam tikrų reikalavimų arba reikalavimų kategorijų, kai toks nepriskyrimas tinkamai pagrįstas ir kai: a) nėra tikėtina, kad vykdymo užtikrinimas sukels pavojų įmonės restruktūrizavimui, arba b) sustabdymas nepagrįstai pažeistų tų reikalavimų kreditorių interesus.¹⁰² Be to, Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvoje nustatyti griežti atskirų vykdymo užtikrinimo priemonių sustabdymo taikymo terminai¹⁰³ ir panaikinimo pagrindai¹⁰⁴. Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos 7 straipsnyje reglamentuojami atskirų vykdymo užtikrinimo priemonių sustabdymo

⁹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-162/2009.

¹⁰⁰ Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos 2 straipsnio 1 dalies 4 punktas.

¹⁰¹ Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos 6 straipsnio 1 dalis.

¹⁰² Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos 6 straipsnio 4 dalis.

¹⁰³ Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos 6 straipsnio 6–8 dalys.

¹⁰⁴ Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos 6 straipsnio 9 dalis.

padariniai.

Fizinių asmenų bankroto procesas reglamentuojamas FABĮ. Kai kurie fizinio asmens bankroto proceso su priverstiniu vykdymo procesu santykio klausimai aptarti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos apžvalgoje dėl fizinių asmenų bankroto.¹⁰⁵ Fizinio asmens bankroto bylos iškėlimas taip pat turi įtakos vykdymo procesui. FABĮ 5 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad teismas ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo nutarties dėl pareiškimo iškelti fizinio asmens bankroto bylą priėmimo dienos šios nutarties patvirtintą kopiją išsiunčia antstoliams, kuriems yra pateikti vykdomieji dokumentai dėl išieškojimo iš šio fizinio asmens ar dėl jo turto arešto, taip pat kredito įstaigoms, kuriose yra fizinio asmens sąskaitos. Nuo nurodyto pranešimo gavimo dienos sustabdomas fizinio asmens turto realizavimas ir (ar) išieškojimas, įskaitant išieškojimą ne ginčo tvarka. Šio straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad teismas ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo nutarties dėl pareiškimo iškelti fizinio asmens bankroto bylą priėmimo dienos šios nutarties patvirtintą kopiją išsiunčia antstoliams, kuriems yra pateikti vykdomieji dokumentai dėl išieškojimo iš šio fizinio asmens ar dėl jo turto arešto, taip pat kredito įstaigoms, kuriose yra fizinio asmens sąskaitos. Nuo nurodyto pranešimo gavimo dienos sustabdomas fizinio asmens turto realizavimas ir (ar) išieškojimas, įskaitant išieškojimą ne ginčo tvarka. Aiškinant nuostatą „turto realizavimas ir (ar) išieškojimas sustabdomas“, pripažįstama, kad ji taikoma net ir tada, jei turto realizavimo ar išieškojimo procedūros (skolininko turto paieška, areštas, turto pardavimas iš varžytynių ir pan.) jau prasidėjusios, t. y. vykdymo veiksmai turi būti stabdomi bet kuriame skolininko turto realizavimo ar išieškojimo etape. Taigi FABĮ 5 straipsnio 6 dalyje įtvirtinamas draudimas atlikti bet kokius veiksmus, susijusius su priverstiniu turto realizavimu ar išieškojimu.¹⁰⁶

FABĮ 5 straipsnio 9 dalyje nurodyta, kad teismas, priėmęs nutartį atsisakyti iškelti fizinio asmens bankroto bylą, ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo šios nutarties įsiteisėjimo dienos šios nutarties patvirtintą kopiją išsiunčia antstoliams, kuriems yra pateikti vykdomieji dokumentai

¹⁰⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. rugsėjo 22 d. praktikos apžvalga bylose dėl fizinių asmenų bankroto Nr. AC-46-1. Teismų praktika, 2017.

¹⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-189-690/2015.

dėl išieškojimo iš šio fizinio asmens ar dėl jo turto arešto, taip pat kredito įstaigoms, kuriose yra fizinio asmens sąskaitos. Turto realizavimas ir (ar) išieškojimas, įskaitant išieškojimą ne ginčo tvarka, atnaujinamas, taikytos laikinosios apsaugos priemonės nuo pareiškimo iškelti fizinio asmens bankroto bylą priėmimo iki atsisakymo iškelti fizinio asmens bankroto bylą panaikinamos.

FABĮ 20 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad antstolis ne vėliau kaip per 15 dienų nuo teismo nutarties iškelti fizinio asmens bankroto bylą įsiteisėjimo dienos perduoda fizinio asmens bankroto bylą nagrinėjančiam teismui turto, kuris iki fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo buvo areštuotas teismų ir kitų institucijų sprendimų vykdymui užtikrinti, bet neparduotas, arešto ir vykdomuosius dokumentus dėl išieškojimo iš šio fizinio asmens ir praneša apie tai turto saugotojui ir išieškotojui. Jeigu atliekant vykdymo veiksmus varžytynių dalyvio mokestis sumokamas iki teismo nutarties iškelti fizinio asmens bankroto bylą įsiteisėjimo dienos, teismas, išklauses kreditorių ir fizinio asmens nuomonę, gali leisti baigti pradėtas vykdymo veiksmų procedūras išieškant skolas ir įpareigoti antstolį pervesti gautas lėšas į depozitinę sąskaitą. Šio straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad jeigu antstolis per nurodytą terminą nepateikia teismui šio straipsnio 1 dalyje nurodytų dokumentų, teismas gali antstoliui skirti iki 2 896 eurų baudą.

Taip pat įstatyme reglamentuojami tam tikri turto realizavimo fizinio asmens bankroto byloje antstolio veiklos aspektai. FABĮ 27 straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad kai parduodamas keliems asmenims bendrosios nuosavybės teise priklausantis turtas, tačiau ne visiems bendraturčiams iškelta bankroto byla ir antstolis išieškojimą iš bendraturčių, kuriems nėra iškelta bankroto byla, yra nukreipęs į šį turtą, teismas bendraturčio ar kreditoriaus prašymu, gavęs visų bendraturčių sutikimą, gali leisti bankroto administratoriui arba antstoliui parduoti visą turtą, jeigu toks turto pardavimas tikėtinau leistų už jį gauti didesnę kainą negu turto pardavimas dalimis. Už turtą gautos lėšos paskirstomos proporcingai pagal bendraturčiams priklausančias turto dalis.

V. VYKDYMO PROCESĖ DALYVAUJANTYS ASMENYS

Vykdyimo procese susiklostančių teisinių santykių subjektais paprastai laikomi teismo sprendimus vykdyantis subjektas (antstolis), teismas, vykdyimo proceso šalys (išieškotojas, skolininkas) ir suinteresuoti asmenys bei pagalbines funkcijas vykdyimo procese atliekantys subjektai (kviestiniai, ekspertai ir kt.).¹⁰⁷

Lietuvoje vykdyimo proceso dalyviai, jų teisės ir pareigos reglamentuojamos CPK 633–645 straipsniuose. Remiantis CPK 633 straipsnio 1 dalimi, išieškotojas ir skolininkas laikomi vykdyimo proceso šalimis. Šio straipsnio antroje dalyje nustatyta, kad asmenys, kuriems vykdyimo veiksmai sukelia arba gali sukelti teises pasekmes, laikomi suinteresuotais asmenimis vykdyimo procese. Taigi įstatymas atskiria vykdyimo proceso šalis (išieškotoją ir skolininką) ir suinteresuotus asmenis šiame procese. Praktikoje kyla klausimas, kokie asmenys laikomi **suinteresuotais vykdyimo procese**. Asmens suinteresuotumo vertinimas priklauso nuo vykdyimo proceso aplinkybių, tačiau suinteresuotumas yra siejamas su teisinio intereso turėjimu vykdyimo procese. Suinteresuotais asmenimis vykdyimo procese laikomi asmenys, kuriems vykdyimo veiksmai sukelia arba gali sukelti teises pasekmes (pavyzdžiui, varžytynėse dalyvaujantys asmenys, įkaito davėjai ir pan., t. y. konkretaus vykdyimo proceso veiksmo būtini dalyviai, kurių dalyvavimas atliekant vykdyimo veiksma gali būti nebūtinai, tačiau jie apie vykdyimo veiksmo atlikimo laiką ir vietą privalo būti tinkamai informuoti).¹⁰⁸ Suinteresuoti asmenys vykdyimo procese nebūtinai turi sutapti su dalyvaujančiais byloje asmenimis, išvardytais CPK 37 straipsnyje: dalis tokių asmenų, dalyvavusių sprendžiant ginčą, vykdyimo procese gali nebedalyvauti ir, priešingai, vykdyimo procesas gali apimti daugiau asmenų nei nagrinėjant bylą teisme.¹⁰⁹

Sprendžiant dėl asmens, dalyvavusio byloje trečiuoju ar suinte-

---

¹⁰⁷ Egidija Stauskienė, „Teisinių santykių subjektai vykdyimo procese“, *Jurisprudencija* 7, 109 (2008): 39–46.

¹⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-528/2008.

¹⁰⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-203/2011.

resuotu asmeniu, statuso vykdymo procese, nurodoma, kad savaiame toks procesinis teisinis statusas teisme neteikia pagrindo daryti išvadą, jog toks asmuo visada turės interesą dėl vykdymo veiksmų ir bus laikomas suinteresuotu asmeniu vykdymo procese. Laikyti asmenį suinteresuotu vykdymo procese ar ne, kiekvienu konkrečiu atveju sprendžia vykdomąjį dokumentą vykdančias antstolis, įvertindamas tokiam asmeniui vykdymo veiksmais sukeltas pasekmes; iš dalies tai priklauso ir nuo byloje spręstų reikalavimų – jei teismo sprendimu nuspręsta dėl asmens teisių ar pareigų, tai ir tokio sprendimo vykdymas (atskiri vykdymo veiksmai) dažniausiai turės įtakos tokio asmens materialiosioms teisėms.¹¹⁰ Vienoje byloje nustatyta, kad asmuo, būdamas ginčo buto bendraturčiu, yra tinkamas subjektas pripažinti jį suinteresuotu asmeniu vykdymo procese.¹¹¹ Kitoje byloje nustatyta, kad varžytynėse dalyvavęs ir jas laimėjęs asmuo taip pat turi materialinį interesą vykdymo procese, nes, sumokėjęs varžytynių dalyvio mokesį, turi teisę tęsti turto įsigijimo nuosavybės procedūras bei turi pareigą sumokėti pinigų sumą, lygią kainos, už kurią parduotas turtas, ir varžytynių dalyvio mokesčio skirtumui (CPK 716 straipsnis 1 dalis), ir įgyti nuosavybės teises į iš varžytynių parduotą turtą (CPK 715, 724 straipsniai). Taigi visi vykdymo proceso veiksmai, kurie susiję su varžytynėse parduotu turtu, sukelia teisinius padarinius asmeniui, kuris įstatymo nustatyta tvarka dalyvavo varžytynėse, jas laimėjo bei yra sumokėjęs dalį pinigų sumos už varžytynėse parduodamą turtą, o tai lemia tokio asmens pripažinimą suinteresuotu vykdymo procese asmeniu (CPK 633 straipsnis).¹¹²

Asmens pripažinimas suinteresuotu asmeniu vykdymo procese, reiškia, kad jam suteikiamos tam tikros procesinės teisės ir pareigos. Toks asmuo įstatymų nustatyta tvarka turi teisę apskūsti vykdymo proceso veiksmus, kurie turi arba gali turėti įtakos jo teisėms ar pareigoms.¹¹³ Šie asmenys vykdymo procese dalyvauja tam, kad rūpintųsi savo teisėtų interesų apsauga, ir tuo vadovaudamiesi sprendžia,

¹¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-66-313/2021.

¹¹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-203/2011.

¹¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-361/2014.

¹¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-361/2014.

ar naudotis įstatymo jiems suteiktomis procesinėmis teisėmis.¹¹⁴ Atsižvelgiant į suinteresuoto asmens statusą, jis neturi teisės dalyvauti atliekant priverstinio vykdymo veiksmus, sudaryti taikos sutarties, reikšti prašymus ar nušalinimus, ginčyti turto priklausomybę ir jo įkainojimą, tačiau kitos teisės, kurias turi tiek išieškotojas, tiek skolininkas, tokios kaip teisė susipažinti su visa vykdomosios bylos medžiaga, gauti pažymas apie vykdymo eigą, apskųsti antstolio veiksmus, turi būti suteiktos ir suinteresuotam asmeniui vykdyto procese.¹¹⁵

Pripažįstama, kad antstolis turi pareigą apie vykdymo veiksmus pranešti ne tik vykdyto proceso šalims, bet ir suinteresuotiems asmenims. Vienoje byloje teismas nustatė, kad nors įstatyme tiesiogiai neįtvirtinta antstolio pareiga apie vykdymo veiksmus pranešti ne tik vykdyto proceso šalims, bet ir suinteresuotiems asmenims, antstolis turi pranešti asmenims apie ginčo buto, kuriame jie gyvena ir yra sudarę sutartį dėl buto pirkimo–pardavimo, priverstinį pardavimą.¹¹⁶ Kitoje byloje nustatyta, kad kai skolininku yra specifinis juridinis asmuo gyvenamojo namo statybos bendrija, kurios tikslas – pastatyti gyvenamuosius butus nariams, antstolis turi pranešti nariams apie ginčo butų, kuriuose jie gyvena ir moka įnašus jų statybai bei pagrįstai tikisi įgyti juos nuosavybėn, priverstinį pardavimą.¹¹⁷

Suinteresuoti asmenys nelaikomi skolininkais ir teismo sprendimas nesudaro pagrindo vykdyti išieškojimą iš jų turto. Šie asmenys yra suinteresuoti, nes, vykdant išieškojimą iš skolininko turto, jiems gali būti sukeliama tam tikri padariniai, pavyzdžiui, atskiriant skolininko turto dalį iš bendro su tuo asmeniu turto (CPK 667 straipsnis). Bet kuriuo atveju išieškojimas gali būti vykdomas tik iš skolininko turto, o skolininko atžvilgiu atliekamų priverstinio vykdymo veiksmų ribos, apibrėžtos vykdomajame dokumente (CPK 642 straipsnis). Vykdyto išieškojimą iš skolininko turto, negali būti pažeidžiamos tų asmenų, kurie nenurodyti vykdomajame dokumente ir dėl kurių subjektinių teisių bei pareigų ne-

¹¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-604/2008.

¹¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-66-313/2021.

¹¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-434/2008.

¹¹⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-93/2008.

pasisakė teismas, interesai.¹¹⁸

Vykdomo procese dalyvaujančių asmenų skirstymas į dalyvaujančius byloje (suinteresuotus) ir kitus asmenis yra reikšmingas ir dėl šių asmenų skirtingų teisinės gynybos priemonių vykdymo procese. CPK 510 nustatytą teisę skusti antstolio procesinius veiksmus turi dalyvaujantys byloje asmenys, tačiau tokios teisės neturi kiti asmenys (t. y. asmenys, kurie nėra tiesioginiai vykdymo proceso dalyviai). Kiti asmenys vykdymo procese gali ginti savo teises pagal CPK 603 straipsnyje nustatytą teisių gynimo būdą, t. y. pareikšdami ieškinį.¹¹⁹

Antstolis

Antstolis yra valstybės įgaliotas asmuo, kuriam valstybė suteikia vykdomųjų dokumentų vykdymo, faktinių aplinkybių konstatavimo, dokumentų perdavimo ir kitas įstatyme nustatytas funkcijas.¹²⁰ Antstolio statusas, veikla, pareigos ir įgaliojimai turi būti nustatyti įstatyme, siekiant suteikti kuo daugiau aiškumo ir skaidrumo vykdymo procesui.¹²¹ Lietuvos Respublikoje galiojančio antstolių veiklos modelio pagrindai nustatyti Teismo antstolių institucinės reformos metmenyse, kuriais buvo pagrįsta teismo antstolių institucinė reforma.¹²² Šiuose metmenyse nurodyta, kad teismo antstolių institucinės reformos tikslai yra reformuoti teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų sistemą instituciniu požiūriu – suteikti antstoliams profesines paslaugas teikiančių asmenų statusą, tačiau palikti tam tikrus Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įgaliojimus antstolių veiklos kontrolės ir kitose srityse. Taip pat sukurti šiuolaikišką, veiksmingą, valstybės ir visuomenės poreikius tenkinantį teismų bei kitų institucijų sprendimų vykdymo procesą. Įstatymiškai įtvirtinti principinę nuostatą, jog sprendimų, priimtų dėl privačių asmenų ginčo, vykdymo išlaidas atlygina ne valstybė, o ginčo šalys, ir ją įgyvendinti. Be to, iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto nefi-

¹¹⁸ Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1642/2009.

¹¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-528/2008. Antstolių įstatymo 2 straipsnio 1 dalis.

¹²¹ Recommendation Rec(2003)17 of the Committee of Ministers to member states on enforcement Enforcement agents.

¹²² „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gruodžio 27 d. nutarimas Nr. 1484 „Dėl Teismo antstolių institucinės reformos metmenų patvirtinimo“, LRS, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.93165>.

nansuojamos ir antstolių administracinės išlaidos. Šios pamatinės antstolių veiklos nuostatos yra ir šiuo metu galiojančios antstolių veiklos sistemos pagrindas.

Antstolio funkcijas apibrėžia Antstolių įstatymo 21 straipsnis, kurio 1 dalyje įtvirtinta antstolio pareiga vykdyti įstatymų nustatytus vykdomuosius dokumentus, teismo pavedimu konstatuoti faktines aplinkybes, teismo pavedimu perduoti ir įteikti dokumentus Lietuvos Respublikoje esantiems fiziniams ir juridiniams asmenims, atlikti kitas įstatymų nustatytas funkcijas. To paties straipsnio antra dalis reglamentuoja, kad antstolis teisės aktų nustatyta tvarka gali teikti šias paslaugas:

- 1) saugoti (administruoti) turtą vykdymo procese;
- 2) konstatuoti faktines aplinkybes, perduoti ir įteikti dokumentus Lietuvos Respublikoje esantiems fiziniams ir juridiniams asmenims nesant teismo pavedimo;
- 3) teisines konsultacijas ir patarimus teisės klausimais;
- 4) aukciono tvarka realizuoti įkeistą kilnojamąjį turtą;
- 5) tarpininkauti vykdant turtines prievolės;
- 6) bankroto administravimo paslaugas;
- 7) mediatoriaus paslaugas, kai sprendžiami ginčai.

Antstoliui valdingi įgalinimai suteikti tik vykdant funkcijas, antstolio reikalavimai, nesusiję su sprendimų vykdymu, pavyzdžiui, teikiant tarpininkavimo ar kitas paslaugas, kitiems asmenims privalomi tiek, kiek tai nustatyta įstatymu. Visais atvejais antstolio vykdomojoje veikloje **pirmenybė turi būti teikiama funkcijų atlikimui**. Valdingi įgalinimai užtikrinant teisingumo vykdymą antstoliui suteikti tik vykdant funkcijas, kurios įgyvendinamos vykdymo procese. Antstolis, teikdamas paslaugas, jokių valdingų įgalinimų neturi ir veikia kaip laisvas, procesines paslaugas teikiantis asmuo.¹²³

Tarptautinėje praktikoje pripažįstama, kad turi būti nustatomi antstolio elgesio, etikos standartai, kurie gali būti suformuoti elgesio kodekse (angl. *codes of conduct*). Turėtų būti reguliuojama: antstolio

¹²³ Egidija Stauskienė ir Vigintas Višinskis, *Teismo sprendimų vykdymas* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007), 39.

objektyvumas, integruotumas ir nepriklausomumas; pareiga griežtai laikytis galiojančių įstatymų; profesinė konfidencialumo pareiga; antstolio santykiai su kreditoriais, skolininkais, trečiosiomis šalimis, jo priežiūros institucijomis ir visais kitais teisės specialistais (tokiais kaip advokatai, notarai); antstolio santykiai; vykdymo agento elgesį asmeniniame gyvenime ir pareigą patarti asmenims.¹²⁴ Konfidencialumo pareiga siejama ir su informacijos apie skolininką suteikimu tretiesiems asmenims. Kai vykdymo procedūros vykdymas apima trečiosios šalies (pavyzdžiui, skolininko darbdavio ar banko, kuriame skolininkas turi savo sąskaitą), dalyvavimą, jai turėtų būti perduodama tik tokia informacija, kuri būtinai reikalinga šios šalies bendradarbiavimui. Pavyzdžiui, jei procedūra atliekama per trečiąjį asmenį remiantis teismo sprendimu, trečioji šalis turėtų būti informuota tik apie šio sprendimo rezoliucinę dalį.¹²⁵

Pagrindinė antstolio veikla – atlikti vykdomuosius veiksmus. Antstoliams dėl jų veiklos, profesinio statuso taikomi aukšti etikos, moralinio pobūdžio reikalavimai: jų reputacija turi būti nepriekaištinga (Antstolių įstatymo 4 straipsnio 1 dalis), o elgesys (tiek susijęs su profesine veikla, tiek su veikla, kuri nėra susijusi su jo pareigomis) negali kelti abejonių dėl jų objektyvumo ir nešališkumo, daryti žalos antstolių profesijos autoritetui (Antstolių įstatymo 10 straipsnio 2 dalis, 13 straipsnio 1 dalis). Griežtai laikytis antstolio profesinei etikai keliamų reikalavimų yra svarbu – taip stiprinamas visuomenės pasitikėjimas šios profesijos atstovais, o kartu ir visa teisingumo vykdymo sistema, teisės ginamų vertybių apsauga, pagarbos antstolio vardui išlaikymas.¹²⁶

Kasacinis teismas, spręsdamas klausimą dėl antstolio teisinio statuso santuokos nutraukimo bendru sutarimu byloje, išaiškino, kad nėra pagrindo pripažinti antstolį turint teisinį suinteresuotumą santuokos nutraukimo byloje ir jog šioje byloje turėtų būti sprendžiama dėl antstolio teisių ir pareigų, nepaisant to, kad antstolis atlieka priversti-

¹²⁴ „European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) Good practice guide on enforcement of judicial decisions As adopted at the 26th CEPEJ Plenary Session 10–11 December 2015“, Žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 27 d., <https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-good-practice-/16807477bf>.

¹²⁵ „European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) Good practice guide on enforcement of judicial decisions As adopted at the 26th CEPEJ Plenary Session 10–11 December 2015“, Žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 27 d., <https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-good-practice-/16807477bf>.

¹²⁶ Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-552/2014.

nius vykdyimo veiksmus vieno iš sutuoktinių atžvilgiu.¹²⁷

Antstolio skyrimo, atleidimo tvarka, veiklos ribojimas, įgaliojimų pasibaigimas

Antstolio teisinio statuso turinį atskleidžia jo institucinis ir procesinis reglamentavimas. Valstybė nustato tam tikrus reikalavimus asmenims, pretenduojantiems tapti antstoliu.¹²⁸ Priimti sprendimą skelbti antstolių viešąjį konkursą yra teisingumo ministro diskrecija. Europos Tarybos standartuose pripažįstama, kad, vertinant kandidatus tapti antstoliu, reikia atsižvelgti į jų moralės standartus, teises žinias ir atitinkamą įstatymų bei procedūrų mokymą. Todėl jie turėtų būti įpareigoti laikyti egzaminus, kad įvertintų savo teorines ir praktines žinias.¹²⁹ Antstoliai turėtų būti dori ir kompetentingi vykdydami savo pareigas ir visada turėtų veikti pagal pripažintus aukštus profesinius ir etinius standartus. Jie turėtų būti nešališki bendraudami su šalimis ir būti profesionaliai tikrinami bei stebimi, įskaitant teisinę kontrolę.¹³⁰

Antstolių įstatymo 4 straipsnio 1 dalis reglamentuoja, kad antstoliu gali būti skiriamas nepriekaištingos reputacijos Lietuvos Respublikos pilietis, turintis aukštąjį teisinį universitetinį išsilavinimą (vienpakopį ar bakalauro), ne mažiau kaip dvejus metus buvęs antstolio padėjėju ir laimėjęs viešą konkursą arba ne mažiau kaip penkerius metus dirbęs teisinį darbą ar antstoliu ir laimėjęs viešą konkursą. Socialinių mokslų teisės krypties daktaras, habilituotas daktaras arba ne mažiau kaip penkerius metus antstoliu buvęs asmuo, jei nuo jo atleidimo iš antstolių praėjo ne daugiau kaip treji metai, laimėjęs viešą konkursą, gali būti skiriamas antstoliu be egzaminų.

Nepriekaištingą reputaciją reglamentuojantis Antstolių įstatymo

¹²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-5-916/2022.

¹²⁸ Egidija Stauskienė ir Vigintas Višinskis, *Teismo sprendimų vykdymas* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007), 40.

¹²⁹ „Recommendation Rec(2003)17 of the Committee of Ministers to member states on enforcement“, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 27 d., <https://rm.coe.int/recommendation-of-the-committee-of-ministers-to-member-states-on-enfor/16805155d9>.

¹³⁰ „Recommendation Rec(2003)17 of the Committee of Ministers to member states on enforcement“, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 27 d., <https://rm.coe.int/recommendation-of-the-committee-of-ministers-to-member-states-on-enfor/16805155d9>.

5 straipsnis nustato, kad asmuo negali būti laikomas nepriekaištingos reputacijos, jeigu:

1) jis buvo nuteistas už nusikaltimą – kol teistumas neišnykęs arba nepanaikintas ir nepraėjo penkeri metai nuo bausmės atlikimo ar atleidimo nuo bausmės atlikimo dienos;

2) jis buvo nuteistas už baudžiamąjį nusižengimą ir nuo apkaltinamojo nuosprendžio įsiteisėjimo ar atleidimo nuo bausmės atlikimo dienos nepraėjo penkeri metai;

3) jis buvo pripažintas kaltu dėl nusikalstamos veikos padarymo, bet nuo baudžiamosios atsakomybės atleistas ir nuo nuosprendžio įsiteisėjimo dienos nepraėjo penkeri metai;

4) jis piktnaudžiauja alkoholiu, psichotropinėmis, narkotinėmis ar kitomis psichiką veikiančiomis medžiagomis;

5) jo elgesys ar veikla yra nesuderinama su Antstolių profesinės etikos kodekso reikalavimais;

6) jis buvo atleistas iš darbo, pareigų ar neteko teisės verstis tam tikra veikla dėl to, kad neatitiko įstatymuose keliamo nepriekaištingos reputacijos reikalavimo, arba buvo atleistas iš teisėjo, prokuroro, advokato, advokato padėjėjo, notaro, kandidato į notarus (asesoriaus), notaro atstovo, teismo antstolio, antstolio, antstolio atstovo, antstolio padėjėjo pareigų arba iš valstybės tarnybos už profesinės ar tarnybinės veiklos pažeidimus ir nuo atleidimo dienos nepraėjo penkeri metai.

Antstolių įstatymo 6 straipsnis reglamentuoja antstolių viešą konkursą, o 7 straipsnis nustato viešo konkurso rezultatų patvirtinimo tvarką. Pagal nustatytą tvarką, antstolio vietai užimti ir antstolio veiklai vykdyti organizuojamas viešas konkursas. Jį skelbia Teisingumo ministerija. Viešas konkursas vyksta pagal Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2002 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 400 patvirtintus Antstolių viešo konkurso komisijos nuostatus ir Antstolių viešo konkurso tvarką.¹³¹

Antstolių įstatymo 8 straipsnis reglamentuoja teisę vykdyti ants-

---

¹³¹ „Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2002 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. 400 „Dėl Antstolių viešo konkurso komisijos nuostatų, Antstolių viešo konkurso tvarkos aprašo, Antstolių veiklos tikrinimo tvarkos aprašo, Antstolių informacinės sistemos nuostatų, Antstolių atestavimo komisijos nuostatų ir Antstolių atestavimo taisyklių patvirtinimo“, LRS, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 27 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.198188/asr>.

tolio veiklą. Teisę vykdyti antstolio veiklą turi viešą konkursą laimėję asmenys, Antstolių įstatymo nustatyta tvarka apdrausti profesinės civilinės atsakomybės privalomuoju draudimu, teisingumo ministro įsakymu paskirti antstoliais ir Antstolių įstatymo nustatyta tvarka prisiekę. Teisę vykdyti antstolio veiklą įgiję asmenys deklaruoja savo ir šeimos narių turimą Lietuvos Respublikos gyventojų turto deklaravimo įstatymo nustatyta tvarka.

Antstolio veikla privalo būti draudžiama privalomuoju profesinės civilinės atsakomybės draudimu. Antstolio profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo objektas yra antstolio civilinė atsakomybė už žalą, padarytą atliekant antstolio funkcijas neteisėtais antstolio, jo atstovo, padėjėjo ar antstolio darbuotojo veiksmais. Žalą, padarytą atliekant antstolio funkcijas, atlygina draudikas, išmokėdamas draudimo išmoką. Jeigu draudimo atlyginimo nepakanka žalai visiškai atlyginti, žalą padaręs antstolis atlygina draudimo išmokos ir faktinės žalos dydžio skirtumą.¹³²

Analizuojant antstolio teisinį statusą, kyla klausimas, ar antstolis gali būti laikomas verslininku? CK 2.4 straipsnio 2 dalis nustato, kad verslininku laikomas fizinis asmuo, kuris įstatymu nustatyta tvarka verčiasi ūkine komercine veikla. Teismų praktikoje, aiškinant antstolio statusą, nustatytą Antstolių įstatymo 8 straipsnyje, pripažįstama, kad antstolis negali būti prilyginamas verslininkui, jis yra fizinis asmuo, vykdamas profesinę veiklą.¹³³ LVAT praktikoje, aiškinant antstolio profesiją, nurodoma, kad ji yra valstybės kontroliuojama profesija, t. y. toks viešąjį interesą užtikrinančių funkcijų vykdymas, kai tai daro savarankiška profesine (privačia) veikla besiverčiantys asmenys (už atlygį), o jiems šias funkcijas vykdyti perdavusi valstybė turi kontroliuoti, kaip jos yra vykdomos.¹³⁴ Nors antstolius skiria ir atleidžia teisingumo ministras, nei jų, nei antstolio ir vykdyimo proceso dalyvių nesieja darbo teisiniai santykiai. Antstoliai yra nepriklausomi nuo vykdyimo proceso dalyvių ir juos su vykdyimo proceso dalyviais sieja ne paklusimas nustatytai darbo

¹³² Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. vasario 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-249-943/2015.

¹³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-364/2013.

¹³⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. liepos 26 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-575-3/2010.

tvarkai, o kooperavimosi, demokratiškumo ir kiti principai.¹³⁵ Atitinkamai kasacinio teismo praktikoje pagrįstai pripažįstama, kad antstolis negali būti prilyginamas verslininkui, jis yra fizinis asmuo, vykdamas valstybės patikėtą profesinę veiklą.¹³⁶

Asmuo, prieš pradėdamas vykdyti antstolio veiklą, bet ne vėliau kaip per du mėnesius nuo paskyrimo antstoliu, prisiekia. Priesaiką priima teisingumo ministras (Antstolių įstatymo 9 straipsnio 1 dalis). Įstatymas taip pat apriboja antstolio veiklą. Antstolių įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad antstolis, vykdydamas šiame įstatyme numatytą veiklą, negali eiti kitų mokamų pareigų įmonėse, įstaigose ir organizacijose ar dirbti kito darbo, išskyrus darbą antstolių savivaldos institucijose ir mokslinę, kūrybinę ar pedagoginę veiklą, darbą visų lygių rinkimų ir referendumo komisijose. Be to, antstolis negali būti renkamas (skiriamas) įmonės, kurios veikla yra susijusi su skolų išieškojimu, turto saugojimu, turto vertinimu, teisinėmis konsultacijomis, tarpininkavimo paslaugų teikimu, valdymo organų nariu. Atlikdamas šiame įstatyme nustatytas funkcijas, antstolis negali naudotis juridinio asmens, kurio dalyvis yra jis pats, jo sutuoktinis (sugyventinis) ar artimasis giminaitis, paslaugomis, taip pat negali naudotis sutuoktinio (sugyventinio) ar artimųjų giminaičių paslaugomis.

Taip pat įstatyme reglamentuojama antstolio teisė būti arbitru. Antstolių įstatymo 10 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad antstolis gali būti arbitru, kai ginčai sprendžiami arbitraže, ir gauti už tai atlygį. Atlikdamas arbitro funkcijas, antstolis privalo vengti interesų konflikto ar kitų aplinkybių, kurios galėtų kelti abejonių jo objektyvumu ir nešališkumu atliekant įstatymų nustatytas funkcijas. Antstolis negali būti arbitru ginčiuose, kylančiuose iš santykių, dėl kurių jis jau yra atlikęs įstatymų nustatytas funkcijas. Be to, antstolis negali atlikti įstatymų nustatytų funkcijų dėl tų santykių, iš kurių kilusiame ginče jis buvo arbitru.

CK nuostatos, reglamentuojančios teisių pirkimą–pardavimą, nustato tam tikrus ribojimus dėl šių teisių perleidimo. CK 6.427 straipsnio 2 dalis nustato, kad ginčijamų teisių, kurios yra ginčo objektas, neturi teisės pirkti advokatai, teisėjai, notarai, antstoliai, jų šeimos nariai ir ar-

¹³⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. liepos 26 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-575-3/2010.

¹³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-364/2013.

timieji giminaičiai. Šių asmenų sudarytos ginčijamų teisių pirkimo–pardavimo sutartys negalioja.

Antstolio įgaliojimų sustabdymo pagrindai nustatyti Antstolių įstatymo 11 straipsnio 1 dalyje. Antstolio įgaliojimai teisingumo ministro įsakymu gali būti sustabdomi, kai:

1) antstolis yra įtariamas arba kaltinamas padaręs tyčinę nusikalstamą veiką;

2) atlikus antstolio veiklos patikrinimą, nustatomi šiurkštūs pažeidimai tvarkant, saugant ir naudojant pinigines lėšas ar kitas materialines vertybes, kurios antstoliui buvo patikėtos ar buvo gautos jam atliekant Antstolių įstatyme nustatytas funkcijas, ir dėl to iškelta drausmės byla;

3) antstoliui paskiriama Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 36 straipsnio 1 dalies 6 punkte numatyta poveikio priemonė;

4) antstolis nesumoka Lietuvos antstolių rūmams profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įmokos;

5) apskundžiamas Antstolių garbės teismo sprendimas teikti teisingumo ministrai siūlymą atleisti asmenį iš antstolių arba Antstolių atestavimo komisijos išvada antstolio neatestuoti.

Antstolių įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Teisingumo ministro sprendimas sustabdyti antstolio įgaliojimus turi būti motyvuotas. Teisingumo ministro įsakymas dėl antstolio įgaliojimų sustabdymo gali būti skundžiamas teismui ABTĮ nustatyta tvarka.

Antstolių įstatymo 12 straipsnio 1 dalyje nustatyti du pagrindai, kuriems esant baigiasi antstolio įgaliojimai: 1) antstoliui mirus; 2) atleidus jį iš antstolių.

Antstolio atleidimo pagrindų sąrašas nustatytas Antstolių įstatymo 12 straipsnio 2 dalyje, kuriame nustatyta, kad asmuo atleidžiamas iš antstolių:

1) netekęs Lietuvos Respublikos pilietybės;

2) jo prašymu;

3) kai dėl sveikatos būklės pagal medicininės komisijos išvadą negali dirbti antstoliu;

4) įsiteisėjus teismo nuosprendžiui, kuriuo antstolis nuteistas už

nusikalstamą veiką arba pripažintas kaltu dėl nusikalstamos veikos padarymo, bet atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės;

5) įsisteisėjus Antstolių garbės teismo sprendimui teikti teisingumo ministru siūlymą atleisti asmenį iš antstolių;

6) jei jis neatestuojamas;

7) sukakus 70 metų;

8) jei, paskirtas antstoliu, per du mėnesius nuo paskyrimo dienos neprisiekia;

9) jei po jo paskyrimo antstoliu paaiškėja anksčiau buvę faktai, kuriuos žinojus paskyrimo metu būtų buvę atsisakyta skirti jį antstoliu;

10) įsisteisėjus sprendimui, kuriuo antstoliui paskirta Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 36 straipsnio 1 dalies 6 punkte numatyta poveikio priemonė – leidimo vykdyti veiklą panaikinimas.

Pagal Antstolių įstatymo 12 straipsnio 3 dalį, antstolis atleidžiamas teisingumo ministro įsakymu. Šio straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad teisingumo ministro įsakymas dėl asmens atleidimo iš antstolių gali būti skundžiamas teismui ABTĮ nustatyta tvarka.

Antstolių garbės teismo sprendimas paskirti antstoliui drausminę nuobaudą – atleidimą iš pareigų – yra pagrindas teisingumo ministru priimti įsakymą dėl antstolio atleidimo. Šiuo aspektu Antstolių garbės teismo sprendimas yra neatsiejama teisingumo ministro įsakymo dėl antstolio atleidimo dalis.¹³⁷ Teisingumo ministro įsakymas yra tik formalus antstolio atleidimo iš pareigų aktas, kurio esminis teisinis ir faktinis pagrindas yra Antstolių garbės teismo sprendimas.¹³⁸

Drausminės nuobaudos antstoliui paskyrimo momentas yra siejamas su Antstolių garbės teismo ar bendrosios kompetencijos teismo sprendimu paskirti tokią drausminę nuobaudą įsisteisėjimu. Todėl teisingumo ministro Antstolių įstatymo 12 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta teisė gali būti realizuojama tik įsisteisėjus vienam iš anksčiau aptartų subjektų sprendimų, t. y. nelikus abejonių dėl sprendimo skirti drausminę nuo-

¹³⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. vasario 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2367-438/2016.

¹³⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. vasario 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2510-756/2017.

baudą teisėtumo ir pagrįstumo.¹³⁹ Antstolių įstatymo 12 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad, pasibaigus antstolio įgaliojimams, vykdomosios bylos ir kiti dokumentai, neišmokėtos išieškotos piniginės lėšos ar turtas, perimtas, bet neperduotas išieškotojui, teisingumo ministro nustatyta tvarka perduodami kitam antstoliui (antstoliams), o antstolio archyvas teisingumo ministro nustatyta tvarka perduodamas Lietuvos antstolių rūmams. Antstolių rūmai privalo užtikrinti, kad bus atlikti šioje dalyje nurodyti veiksmai ir įforminta antstolio darbuotojų darbo teisinių santykių pabaiga.

Antstolio kontora

Reikalavimai antstolio kontorai yra reglamentuojami įstatyme. Antstolių įstatymo 18 straipsnio 1–4 dalyse nustatytas antstolio kontoros teisinis statusas: veiklai vykdyti vienas ar keli toje pačioje veiklos teritorijoje veikiantys antstoliai įkuria antstolio (antstolių) kontorą. Antstolio (antstolių) kontora yra antstolio (antstolių) darbo vieta. Antstolio (antstolių) kontora įkuriama antstolio (antstolių) veiklos teritorijoje; antstolio (antstolių) kontora nėra civilinių teisinių santykių, įskaitant ūkinę komercinę veiklą, subjektas; antstolio (antstolių) darbo vietos bei nustatyto darbo laiko reikalavimus tvirtina teisingumo ministras; antstolio (antstolių) kontoroje turi būti sudarytos tinkamos sąlygos priimti asmenis. Reikalavimai antstolio darbo vietai detalizuoti teisingumo ministro 2002 m. rugsėjo 23 d. įsakymu Nr. 254 „Dėl reikalavimų antstolio (antstolių) darbo vietai bei darbo laikui patvirtinimo“¹⁴⁰.

Antstolių įstatymo 19 straipsnis nustato, kad teisingumo ministro leidimu antstoliui paskirtoje veiklos teritorijoje gali būti įkurtas antstolio (antstolių) kontoros skyrius. Pagal Antstolių įstatymo 20 straipsnį apie kontoros adresu ar kitų rekvizitų pasikeitimą antstolis privalo pranešti Teisingumo ministerijai ir paskelbti šalies dienraštyje bei vietos laikraštyje, taip pat pranešti apylinkės teismui, kurio veiklos teritorijoje yra antstolio kontoros buveinė. Teisingumo ministras nustato visoms ants-

¹³⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. vasario 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2367-438/2016.

¹⁴⁰ „Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2002 m. rugsėjo 23 d. įsakymas Nr. 254 „Dėl Reikalavimų antstolio (antstolių) darbo vietai bei darbo laikui patvirtinimo““, LRS, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 27 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/9fc880b0cd1b11ea8f4ce1816a470b26?jfwid=eiqbm58s>.

tolio (antstolių) kontoroms bendrą iškabų formą.

Antstolio nušalinimas

Antstolis, atlikdamas savo funkcijas, turi būti nešališkas. Išieškotojas, skolininkas turi būti tikri, kad antstolis neturi asmeninio suinteresuotumo konkrečioje vykdomojoje byloje ir atlieka vykdymo veiksmus veikdamas tik pagal įstatymą.¹⁴¹ Antstolių profesinės etikos kodekso 9 punkte nustatytas nešališkumo ir objektyvumo principas, kuris reiškia, kad antstolis savo veikloje ir ypač priimdamas sprendimus vengia asmeniškumo, išankstinio nusistatymo ir atsižvelgia į objektyvias aplinkybes.

Antstolių nešališkumas pripažįstamas ir užsienio valstybių teisės sistemose. Pavyzdžiui, Latvijos civilinio proceso kodekso 550(1) straipsnyje nustatyta, kad antstoliui draudžiama atlikti vykdomuosius veiksmus, jei viena iš šalių yra pats antstolis, jo ar jos sutuoktinis, įskaitant buvusį sutuoktinį, sutuoktinio gimines, asmenis, kuriuos antstolis globoja ir kitus su antstoliu susijusius asmenis. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad kreditorius ar skolininkas gal teikti prašymą dėl antstolio atstatydinimo, jei yra aplinkybių, kurios rodo pagrįstas abejonės dėl antstolio objektyvumo.

Antstolio nešališkumo principas sistemaiškai aiškinamas su Antstolių įstatymo 3 straipsnyje nustatytu principu, kad, vykdydamas vykdomuosius dokumentus, antstolis privalo imtis visų teisėtų priemonių tinkamai apginti išieškotojo interesus ir nepažeisti kitų vykdomo proceso dalyvių teisių bei teisėtų interesų. Teismų praktikoje pripažįstama, kad sąžiningas pareigų atlikimas suponuoja, jog antstolis ne tik negali turėti asmeninio intereso vykdomo procese, bet turi būti pašalintos bet kokios prielaidos, galinčios kelti abejonių dėl jo nešališkumo. Jo elgesiui nešališkumo požiūriu keliami aukštesni standartai nei kitiems asmenims, nes antstolis turi saugoti ir stiprinti bylos šalių pasitikėjimą savo profesijos atstovais, nepakenkti jų autoritetui, todėl už šių pareigų netinkamą vykdymą pagrįstas drausminės atsakomybės taikymas.¹⁴²

¹⁴¹ Egijidija Stauskienė ir Vigintas Višinskis, *Teismo sprendimų vykdymas* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007), 45.

¹⁴² Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-514-1120/2019.

Vienas tokių pagrindų yra antstolio tiesioginis ar netiesioginis suinteresuotumas vykdyto proceso baigtimi. CPK 636 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad antstolis negali vykdyti sprendimų ir turi nusišalinti, kai yra CPK 65 straipsnyje numatyti pagrindai. Iš nurodyto teisinio reglamentavimo darytina išvada, kad tuo atveju, kai antstolis yra šalis ar suinteresuotas asmuo vykdyto procese, jis privalo nusišalinti nuo sprendimo vykdyto arba gali būti nušalintas vykdyto proceso šalių iniciatyva.¹⁴³

CPK 637 straipsnyje reglamentuojama antstolio nušalinimo klausimo išsprendimo tvarka. Antstoliui pareikšto nušalinimo ir antstolio nusišalinimo klausimus ne vėliau kaip per tris darbo dienas išsprendžia antstolio kontoros buveinės vietos apylinkės teismo, o kai teismas sudarytas iš teismo rūmų, – teismo rūmų teisėjas. Sprendžiant antstolio nušalinimo (nusišalinimo) klausimą, teismui gali kiti poreikis surinkti papildomus duomenis, todėl prirėikus teisėjas gali kviešti ir išklausti nušalinimą pareiškusį asmenį, antstolį ar kitus vykdyto proceso dalyvius.

Antstolio padėjėjas

Antstolis savo funkcijoms vykdyti gali sudaryti darbo sutartį su antstolio padėjėju, taip pat pagal poreikį turi teisę įdarbinti kitus darbuotojus (Antstolių įstatymo 18 straipsnio 1 dalis, 28 straipsnio 1 dalis). Antstolių įstatymo 28 straipsnis nustato reikalavimus antstolio padėjėjui. Remiantis šio straipsnio 1 dalimi, antstolio padėjėju gali būti nepriekaištingos reputacijos Lietuvos Respublikos pilietis, turintis aukštąjį teisinį išsilavinimą, sudaręs darbo sutartį su antstoliu dėl darbo antstolio padėjėju ir turintis teisę vykdyti antstolio padėjėjo veiklą. Teisė vykdyti antstolio padėjėjo veiklą suteikiama minėtus reikalavimus atitinkantį asmenį teisingumo ministro įsakymu įrašant į antstolių padėjėjų sąrašą. Asmenų įrašymo į antstolių padėjėjų sąrašą tvarka patvirtinta teisingumo ministro 2002 m. liepos 8 d. įsakymu Nr. 202.

Antstolių įstatymo 29 straipsnio 1 dalis nustato, kad teisė vykdyti antstolio padėjėjo veiklą atimama teisingumo ministro įsakymu išbraukiant asmenį iš antstolių padėjėjų sąrašo: 1) įsiteisėjus Antstolių garbės teismo sprendimui teikti teisingumo ministrui siūlymą atimti iš asmens

¹⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-40/2010.

teisę vykdyti antstolio padėjėjo veiklą; 2) pasibaigus darbo sutarčiai dėl darbo antstolio padėjėju. Antstolių įstatymo 30 straipsnis reglamentuoja antstolio padėjėjo teises ir pareigas, o 31 straipsnis nustato antstolio padėjėjo atsakomybę. Antstolio padėjėjas turi teisę antstolio vardu ir jo rašytiniu įgaliojimu atlikti procesinius veiksmus, teikti Antstolių įstatymo 21 straipsnio 2 dalyje nurodytas paslaugas, išskyrus faktinių aplinkybių konstatavimą, įkeisto kilnojamojo turto realizavimą aukciono tvarka, vykdomosios bylos iškėlimą ar sustabdymą, vykdomojo dokumento gražinimą, turto realizavimą, išieškotų piniginių lėšų paskirstymą išieškotojams, vykdymo išlaidų skaičiavimą. Antstolio padėjėjas privalo laikytis darbo drausmės, Antstolių profesinės etikos kodekso reikalavimų, nepriekaištingai vykdyti antstolio pavedimus, elgtis taip, kad nežemintų antstolio vardo, apie pavedimo įvykdymą nedelsdamas pranešti antstoliui.

Už darbo drausmės pažeidimą ar padarytą žalą antstolio padėjėjas įstatymų nustatyta tvarka atsako antstoliui, su kuriuo sudaryta darbo sutartis. Kaip ir antstoliui, antstolio padėjėjui gali būti iškelta drausmės byla bei paskirta drausminė nuobauda Antstolių įstatymo 13–15 straipsniuose nustatyta tvarka.

Ribojimai antstolio padėjėjui vykdyti veiklą nustatyti Antstolių įstatymo 32 straipsnyje. Antstolio padėjėjas negali eiti kitų mokamų pareigų įmonėse, įstaigose ir organizacijose ar dirbti kito darbo, išskyrus mokslinę, kūrybinę ar pedagoginę veiklą, darbą visų lygių rinkimų ir referendumo komisijose, taip pat negali būti renkamas (skiriamas) įmonės, kurios veikla yra susijusi su skolų išieškojimu, turto saugojimu, turto vertinimu, teisinėmis konsultacijomis, tarpininkavimo paslaugų teikimu, valdymo organų nariu. Tačiau antstolio padėjėjas gali būti arbitru, kai ginčai sprendžiami arbitraže, ir gauti už tai atlygį. Atlikdamas arbitro funkcijas, antstolio padėjėjas privalo vengti interesų konflikto ar kitų aplinkybių, kurios galėtų kelti abejonių dėl jo objektyvumo ir nešališkumo atliekant įstatymų nustatytas funkcijas. Antstolio padėjėjas negali būti arbitru ginčiuose, kylančiuose iš tų santykių, dėl kurių jis jau yra atlikęs įstatymų nustatytas funkcijas. Be to, antstolio padėjėjas negali atlikti įstatymų nustatytų funkcijų dėl tų santykių, iš kurių kilusiame ginče jis buvo arbitru.

Antstolių padėjėjų mokymas, kvalifikacijos kėlimas ir atestavimas

reglamentuojamas Antstolių įstatymo 33 straipsnyje.

Antstolio funkcijos ir teikiamos paslaugos

Antstolis yra priverstinio vykdymo proceso dalyvis. Atlikdami savo funkcijas, antstoliai yra nepriklausomi ir savo veikloje vadovaujasi Konstitucija, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, šiuo bei kitais įstatymais, kitais teisės aktais, Antstolių profesinės etikos kodeksu.¹⁴⁴ Savo veikloje antstolis, kaip viešosios teisės subjektas, privalo veikti tik pagal jam suteiktus įgaliojimus (kompetenciją) (lot. *intra vires*), o bet koks veikimas *ultra vires* (viršijant įgaliojimus) vertintinas kaip antstolio veiklos teisėtumo principo pažeidimas. Tai reiškia, kad įstatymai nesuteikia antstoliui didelės diskrecijos savo nuožiūra spręsti vykdymo procese kylančius atitinkamus klausimus.¹⁴⁵ Todėl antstolis privalo vykdymo veiksmus atlikti griežtai laikydamasis įstatyme nustatytos tvarkos.¹⁴⁶ Kitaip tariant, antstolis turi veikti pagal savo kompetenciją ir neišeidamas už jos ribų.¹⁴⁷ Pavyzdžiui, antstolis neturi teisės atlikti procesinių veiksmų, kurie keistų bylos šalių materialines teises ir pareigas ar materialinio santykio turinį. Antstolis gali atlikti tik tuos procesinius veiksmus, kurie CPK priskirti jo kompetencijai. Sprendžiant dėl antstolio ir teismo kompetencijos atribojimo būtina analizuoti ir tai, ar konkrečiu atveju nėra atliekami procesiniai veiksmai, kurie keičia bylos šalių materialines teises ar jų turinį.¹⁴⁸ Pavyzdžiui, pripažįstama, kad antstoliui, vykdančiam teismo sprendimą dėl vaiko išlaikymo, nenustatyta teisė sumažinti išieškomų sumų dydį ar priteisto išlaikymo įsiskolinimo dydį remiantis skolininko pateiktais duomenimis apie jo turėtas tiesiogines išlaidas vaikui.¹⁴⁹ Taip pat antstoliui nėra suteikta teisė atlikti veiksmus, priskirtus tik teismo kompetencijai, pavyzdžiui, spręsti dėl ieškinio se-

¹⁴⁴ Antstolių įstatymo 3 straipsnio 2 dalis.

¹⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-201-611/2019.

¹⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-556/2010.

¹⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-195/2012.

¹⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. kovo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-99-378/2019.

¹⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. kovo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-99-378/2019.

naties taikymo.¹⁵⁰

Antstolio pareiga siekti kuo greitesnio ir realaus sprendimo įvykdymo turi būti atliekama atsižvelgiant į tai, jog nebūtų pažeidžiami įstatymo reikalavimai ir vykdymo proceso dalyvių teisės bei teisėti interesai.¹⁵¹ Teismų praktikoje pagrįstai nurodoma, kad antstolis vykdymo procese privalo būti aktyvus, nes įstatyme įtvirtintas aktyvus antstolio vaidmuo vykdymo procese ir jo pareiga siekiant vykdymo tikslo atsižvelgti į visų vykdymo procese dalyvaujančių asmenų interesus bei padėti šiems asmenims įgyvendinti įstatyme suteiktas teises.¹⁵² Todėl antstolis, atlikdamas įstatyme nustatytas funkcijas, turi užtikrinti tiek išieškotojo, tiek skolininko interesus vykdymo procese.¹⁵³ Tam, kad antstolis veiktų neviršydamas jam suteiktų įgaliojimų ribų, jo procesinės veiklos kontrolę atlieka teismas (CPK 594 straipsnis).¹⁵⁴

Visa antstolio veikla skirstoma į antstolio **funkcijas** ir antstolio **teikiamas paslaugas**. Šis skirstymas yra svarbus ne tik teoriškai, bet ir praktiškai. Įkurdama privačių antstolių instituciją, valstybė antstoliams perdavė tam tikrus valdingus įgalinimus. Antstolio reikalavimų privalomumas yra nustatytas CPK 585 straipsnyje. Tačiau antstolis turi valdingus įgalinimus tik vykdydamas savo funkcijas. Teikdamas paslaugas, antstolis valdingų įgalinimų neturi.¹⁵⁵ Tarptautinėje praktikoje pripažįstama, kad antstolis turi teisę atlikti „papildomas funkcijas“ (angl. *secondary activities*), kurios yra suderinamos su jo pagrindinėmis funkcijomis (pavyzdžiui, skolų atgavimas, savanoriškas kilnojamojo ar nekilnojamojo turto realizavimas viešame aukcione, turto areštas, įrodymų fiksavi-

¹⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-336-701/2021.

¹⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-155-687/2019.

¹⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-85-403/2020.

¹⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-85-403/2020.

¹⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-89-313/2020.

¹⁵⁵ Egidija Stauskienė ir Vigintas Višinskis, *Teismo sprendimų vykdymas* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007), 46.

mas, bankroto procedūros).¹⁵⁶

Antstolio veiklos principai svarbūs aiškinant ir taikant vykdyimo procesą reglamentuojančias teisės normas, be to, jie yra antstolio veiksmų teisėtumo matas ir tais atvejais, kai įstatyme tiesiogiai neįtvirtinta taisyklė, kaip susiklosčiusioje situacijoje antstolis privalo veikti. Tais atvejais, kai atliekant vykdyimo veiksmus paaiškėja geresnis būdas užtikrinti vykdyimo proceso dalyvių interesus, tiek jie, tiek jų teisių ir teisėtų interesų apsaugą užtikrinantis antstolis turi veikti vadovaudamiesi vykdyimo teisės normų sisteminiu aiškinimu ir teisės principais taip, kad vykdyimo proceso dalyvių interesai būtų užtikrinti esamoje situacijoje maksimaliai geriausiu būdu.¹⁵⁷

Antstolis privalo savo iniciatyva imtis visų teisėtų priemonių, kad sprendimas būtų kuo greičiau ir realiai įvykdytas bei aktyviai padėti šalims ginti jų teises ir įstatymų saugomus interesus (CPK 634 straipsnio 2 dalis). Be to, antstoliui taikytinas profesinio rūpestingumo standartas suponuoja, kad rūpestingas antstolis turi būti aktyvus vykdyimo procese, reaguoti į vykdyimo kliuvinius ir dėti visas reikiamas protingas pastangas tam, jog jie būtų pašalinti.¹⁵⁸ Įstatyme įtvirtintas aktyvus antstolio vaidmuo vykdyimo procese ir jo pareiga siekiant vykdyimo tikslo atsižvelgti į visų vykdyimo procese dalyvaujančių asmenų interesus bei padėti šiems asmenims įgyvendinti įstatyme suteiktas teises. Tam, kad būtų užtikrinti vykdyimo proceso šalių teisės bei teisėti interesai, antstolis privalo skolininką ir kreditorių informuoti apie jiems įstatymo nustatytas teises.¹⁵⁹

Įšieškotojo ir skolininko interesų apsaugos bei protingos jų pusiausvyros paieškos vykdyimo procese imperatyvai, kuriuos suponuoja CPK 634 straipsnio 2 dalies nuostatos, leidžia teigti, kad atskirų objektų kaip vieno pardavimas antstolio patvarkymu yra galimas tik siekiant

¹⁵⁶ „European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) Good practice guide on enforcement of judicial decisions As adopted at the 26th CEPEJ Plenary Session 10–11 December 2015“, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 27 d., <https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-good-practice-/16807477bf>.

¹⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-85-403/2020.

¹⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-298/2013; 2015 m. rugsėjo 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-479-248/2015.

¹⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-524-684/2015.

naudingiausio turto realizavimo tiek ekonominiu, tiek visų teisėtų išieškotojo ir skolininko interesų derinimo aspektu. Pareiga įrodyti, kad toks dviejų atskirų objektų kaip vieno pardavimo būdas atitinka maksimalaus ekonominio naudingumo kriterijų ir užtikrina visų išieškotojo bei skolininko interesų apsaugą, kilus ginčui, tenka antstoliui.¹⁶⁰

Viena antstolio atliekamų paslaugų – **konstatuoti faktines aplinkybes**. Pagal CPK 635 straipsnio 1 dalį, faktinių aplinkybių konstatavimas yra detalus antstolio objektyviai matomų ir (ar) nustatomų faktinių aplinkybių aprašymas faktinių aplinkybių konstatavimo protokole. Konstatuojamos faktinės aplinkybės papildomai gali būti fiksuojamos vaizdo ar garso įrašymo priemonėmis. Tokie garso ar vaizdo įrašai laikomi sudedamąja faktinių aplinkybių konstatavimo protokolo dalimi. Antstolių įstatymo 23 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad faktinių aplinkybių konstatavimas yra detalus aplinkybių, daiktų ar turto, jų būklės aprašymas faktinių aplinkybių konstatavimo protokole. Faktinės aplinkybės papildomai gali būti fiksuojamos kitomis vaizdo ar garso įrašymo priemonėmis. Garso ar vaizdo įrašas, kuriame užfiksuotos faktinės aplinkybės, laikomas sudedamąja faktinių aplinkybių konstatavimo protokolo dalimi. Šios veiklos rezultatas yra faktinių duomenų, informacijos, žinių, gautų nenaudojant tyrimo būdų, kuriuos taikant būtų reikalingos specialios žinios, įtvirtinimas įstatymo nustatyta tvarka ir forma – protokolu. Kadangi tai yra faktinės padėties fiksavimo procesas, tai iš esmės nustatoma padėtis, kuri yra fiksavimo metu. Neatmetama, kad konstatuojamoji aplinkybė gali būti stebima ir ilgesnį laiką, o ne tik tiek, kiek pakanka apžiūrai, perklausiai, užfiksavimui vaizdo ar garso fiksavimo priemonėmis. Tačiau į faktinių aplinkybių fiksavimą paprastai neįeina daiktų ar reiškinių tyrimai, susiję su jų ardymu, išrinkimu, bandomųjų vienetų ar pavyzdžių tiriamuoju lyginimu, t. y. tuo, kam reikalingos specialios žinios ar gebėjimai mokslo, amato, profesijos, verslo ar kitose srityse.¹⁶¹ Antstolio faktinių aplinkybių konstatavimas skiriasi nuo eksperto išvados kaip įrodymo, nes antstolis tik užfiksuoja konkrečias faktines aplinkybes.¹⁶²

¹⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-215/2014.

¹⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-11/2013.

¹⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-11/2013.

Antstoliui, konstatuojančiam faktines aplinkybes, keliami tam tikri reikalavimai. Antstolių įstatymo 23 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad antstolis konstatuoja faktines aplinkybes laikydamasis objektyvumo, nešališkumo ir tikslumo principų. Tai reiškia, kad faktinių aplinkybių konstatavimas turi būti neutralus ir kuo tikslesnis. Antstolis, surašydamas faktinių aplinkybių konstatavimo protokolą, turi išsamiai ir nešališkai nurodyti nustatytas faktines aplinkybes. Antstoliui, konstatuojančiam faktines aplinkybes, suteikta teisė apžiūrėti patalpas, teritorijas. Antstolių įstatymo 23 straipsnio 3 dalis nustato, kad, konstatuodamas faktines aplinkybes, antstolis turi tiek pat teisių įeiti į fiziniams ir juridiniams asmenims priklausančias gyvenamąsias ar negyvenamąsias patalpas, teritorijas ir būti jose kaip ir asmuo, kurio prašymu konstatuojamos faktinės aplinkybės.

Įstatyme reglamentuojama faktinių aplinkybių konstatavimo protokolo įrodomoji galia. Antstolių įstatymo 23 straipsnio 4 dalis nustato, kad faktinių aplinkybių konstatavimo protokolas, antstolio surašytas teismo pavedimu, laikomas oficialiu rašytiniu įrodymu. Didesnė dokumento įrodomoji galia (lot. *prima facie*) reiškia, kad jo įrodomosios galios negalima nuginčyti žodžiu (pavyzdžiui, šalių duodamais paaiškinimais, liudytojų parodymais) ar kitais rašytiniais įrodymais, išskyrus kitus oficialius rašytinius įrodymus.¹⁶³ Sprendžiant dėl antstolio faktinių aplinkybių konstatavimo protokolo įrodomosios galios, teismų praktikoje nurodoma, kad pagal CPK 635 straipsnio nuostatas antstolio surašytas faktinių aplinkybių konstatavimo protokolas laikomas oficialiuoju rašytiniu įrodymu ir turi didesnę įrodomąją galią tada, jeigu jis surašytas vykdant teismo pavedimą. Kai antstolis nustatinėja faktus veikdamas kitu pagrindu, jo surašytas faktinių aplinkybių konstatavimo protokolas yra paprastas, o ne *prima facie* rašytinis įrodymas.¹⁶⁴ Faktinių aplinkybių konstatavimo protokolas iš esmės yra skirtas nustatyti, kad konkrečios faktinės aplinkybės egzistavo arba neegzistavo konkrečiu metu. Faktinių aplinkybių konstatavimo protokolas, kuriame aplinkybės aiškiai nurodytos vienos šalies naudai, neatitinka jam keliamų reikalavimų.¹⁶⁵

¹⁶³ Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-291/2010.

¹⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-240/2009.

¹⁶⁵ Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. liepos 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-2011/2013.

Įstatyme detaliai reglamentuojama, kaip turi būti surašomas faktinių aplinkybių konstatavimo protokolas. Antstolių įstatymo 23 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad, konstatuojant faktines aplinkybes fizinių ar juridinių asmenų prašymu, faktinių aplinkybių konstatavimo protokolas surašomas dviem egzemplioriais. Vienas iš jų išduodamas asmeniui, kurio prašymu buvo konstatuotos faktinės aplinkybės, o antras saugomas antstolio (antstolių) kontoroje. Faktinių aplinkybių konstatavimo protokolas elektronine forma, išskyrus vaizdo ar garso įrašus, ne vėliau kaip kitą dieną nuo surašymo dienos Antstolių informacinės sistemos nuostatų nustatyta tvarka perduodamas į Antstolių informacinės sistemos duomenų bazę.

Be faktinių aplinkybių konstatavimo, antstolis taip pat gali įteikti procesinius dokumentus. CPK 117 straipsnio 1 dalis nustato, kad teismas procesinius dokumentus įteikia registruotąja pašto siunta, per antstolius, pasiuntinių paslaugų teikėjus, kitais CPK nurodytais būdais. Pagal CPK 124 straipsnio 1 dalį, registruotąja pašto siunta, per pasiuntinių paslaugų teikėjus, antstolius ir CPK 117 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka teismo siunčiami teismo šaukimai ir ieškiniai (pareiškimai, skundai, atsiliepimai į ieškinį, dublikai), apeliaciniai (atskirieji) skundai, kasaciniai skundai adresatams įteikiami pasirašytinai. Antstolis taip pat atlieka funkcijas, nustatytas ES teisėje. Pagal Įgyvendinimo įstatymo 31²¹ straipsnį, europinį sąskaitos blokavimo įsakymą vykdo antstolis. Taip pat antstolis atlieka Reglamento (ES) Nr. 655/2014 4 straipsnio 14 punkte nurodytus procesinių dokumentų priėmimo, perdavimo ir įteikimo veiksmus bei 24 straipsnio 4 dalyje, 25 straipsnio 1, 2 ir 4 dalyse nurodytus veiksmus.

Antstolio atsakomybė

Antstolis privalo atlikti vykdymo veiksmus pagal teisės aktų reikalavimus. Tais atvejais, kai antstolis pažeidžia teisės aktų reikalavimus, jam taikoma teisinė atsakomybė. Teisės aktai nustato įvairias antstolio teisinės atsakomybės rūšis. Tarptautinėje praktikoje pripažįstama, kad antstoliams, kurie piktnaudžiauja savo padėtimi, turėtų būti taikoma drausminė, civilinė ir (arba) baudžiamoji atsakomybė, numatant atitin-

kamas sankcijas už piktnaudžiavimą.¹⁶⁶

Antstolio, antstolio padėjėjo **drausminę atsakomybę** reglamentuoja Antstolių įstatymo 13–16 straipsniai. Antstolių įstatymo 13 straipsnis reglamentuoja antstolio, antstolio padėjėjo drausmės bylos procedūros tvarką. Už Antstolių įstatymo, Sprendimų vykdymo instrukcijos, Antstolių profesinės etikos kodekso, kitų teisės aktų, reglamentuojančių antstolių neprocesinę veiklą, vykdymo išlaidų išieškojimo tvarkos, nesusijusios su vykdymo išlaidų dydžio apskaičiavimu, pažeidimus arba kai teismo sprendime konstatuoti imperatyviųjų procesinės teisės normų pažeidimai (toliau – pažeidimas), antstoliui (antstolio padėjėjui) gali būti taikoma drausminė atsakomybė (Antstolių įstatymo 13 straipsnio 1 dalis). Antstolių (antstolių padėjėjų) drausmės bylas nagrinėja Antstolių garbės teismas. Drausmės bylą iškelimo ir nagrinėjimo taisyklės tvirtina teisingumo ministras (Antstolių įstatymo 13 straipsnio 7 dalis).

Įstatyme reglamentuojami subjektai, turintys teisę iškelti antstoliui drausmės bylą ir jos iškelimo tvarką. Iškelti antstoliui drausmės bylą gali teisingumo ministras arba Lietuvos antstolių rūmų prezidiumas. Drausmės bylą antstolio padėjėjui gali iškelti teisingumo ministras arba Lietuvos antstolių rūmų prezidiumas savo iniciatyva arba antstolio, su kuriuo antstolio padėjėjas yra sudaręs darbo sutartį, teikimu. Subjektas, turintis teisę iškelti antstoliui (antstolio padėjėjui) drausmės bylą, prieš ją keldamas, Drausmės bylą iškelimo ir nagrinėjimo taisyklėse nustatyta tvarka privalo pasiūlyti antstoliui (antstolio padėjėjui) pateikti paaiškinimus, susijusius su veiksmais ar neveikimu, dėl kurių gali būti keliami drausmės byla, ir pateikti turimus dokumentus. Drausmės byla antstoliui (antstolio padėjėjui) turi būti iškelta ne vėliau kaip per tris mėnesius nuo pažeidimo paaiškėjimo dienos. Į šį laiką neįskaitomas laikas, kai antstolis (antstolio padėjėjas) sirgo ar atostogavo. Drausmės byla antstoliui (antstolio padėjėjui) negali būti iškelta, jeigu nuo pažeidimo padarymo dienos praėjo daugiau negu vieni metai (Antstolių įstatymo 13 straipsnio 2 dalis). Tai reiškia, tais atvejais, kai pažeidimas paaiškėja praėjus metams nuo jo padarymo, drausmės byla antstoliui (antstolio padėjėjui) negali būti keliami.

---

¹⁶⁶ „Recommendation Rec(2003)17 of the Committee of Ministers to member states on enforcement“, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 27 d., <https://rm.coe.int/recommendation-of-the-committee-of-ministers-to-member-states-on-enfor/16805155d9>.

Drausmės byla turi būti išnagrinėta operatyviai, per nustatytą terminą. Drausmės byla antstoliui (antstolio padėjėjui) turi būti išnagrinėta ne vėliau kaip per trisdešimt dienų nuo iškėlimo dienos. Jeigu atsirado aplinkybių, dėl kurių drausmės byla negali būti išnagrinėta per šioje dalyje nustatytą terminą, motyvuotu Antstolių garbės teismo sprendimu šis terminas gali būti pratęstas, tačiau drausmės byla turi būti išnagrinėta ne vėliau kaip per trisdešimt dienų nuo dienos, kurią išnyko aplinkybės, dėl kurių drausmės bylos išnagrinėjimo terminas buvo pratęstas (Antstolių įstatymo 13 straipsnio 3 dalis). Asmuo, dėl kurio drausminės atsakomybės sprendžiama, turi dalyvauti nagrinėjant drausminę bylą. Antstolių garbės teismui nagrinėjant drausmės bylą, turi dalyvauti antstolis (antstolio padėjėjas), kurio drausmės byla nagrinėjama. Jeigu antstolis (antstolio padėjėjas) neatvyksta į posėdį, kuriame nagrinėjama drausmės byla, drausmės byla gali būti nagrinėjama jam nedalyvaujant, išskyrus atvejus, kai Antstolių garbės teismas nusprendžia, kad antstolio (antstolio padėjėjo) dalyvavimas yra būtinas. Nagrinėjant drausmės bylą, taip pat gali dalyvauti antstolio (antstolio padėjėjo), kurio drausmės byla nagrinėjama, atstovas, asmuo, kuris kreipėsi dėl drausmės bylos iškėlimo, ir šio asmens atstovas. Atitinkamai, siekiant užtikrinti teisingą drausminės bylos nagrinėjimo procedūrą, Antstolių įstatymo 13 straipsnio 4 dalyje nurodyti asmenys turi teisę susipažinti su medžiaga, kuri svarstoma sprendžiant dėl drausmės bylos iškėlimo, ir drausmės bylos medžiaga, teikti prašymus ir įrodymus, pareikšti nušalinimą Antstolių garbės teismo nariams, kalbėti posėdyje, kuriame nagrinėjama drausmės byla, gauti sprendimų iškelti antstoliui (antstolio padėjėjui) drausmės bylą ar atsisakyti ją iškelti, taip pat Antstolių garbės teismo sprendimų nuorašus, apskųsti Antstolių garbės teismo sprendimus. Paaiškėjus, kad pažeidimas turi nusikalstamos veikos požymių, su pažeidimu susijusi medžiaga perduodama atitinkamas bylas tirti ir nagrinėti kompetentingoms institucijoms, tačiau tai drausmės bylos iškėlimo ar nagrinėjimo procedūros nesustabdo.

Teisingumo ministro ar Lietuvos antstolių rūmų prezidiumo sprendimai iškelti antstoliui drausmės bylą savaime nepažeidžia suinteresuotų subjektų įstatymais saugomų ir garantuojamų teisių ar interesų, o galiojančių teisės aktų taikymas, kai nutarimas ar įsakymas iškelti antstoliui drausmės bylą neskundžiamas, nepažeidžia antstolių, ku-

riems iškeliami drausmės byla, teisių ir nepaneigia konstitucinės teisės į teisminę gynybą, nes savo teises antstolis gali efektyviai apginti pasinaudodamas teise skųsti Antstolių garbės teismo sprendimus.¹⁶⁷

Antstolių įstatymo 14 straipsnis, reglamentuojantis drausminių nuobaudų skyrimo procedūrą, nustato, kad antstolių garbės teismas, išnagrinėjęs drausmės bylą, priima vieną iš šių sprendimų:

1) nutraukti drausmės bylą nenustačius pažeidimo arba jei paaiškėja, kad praleistas šios bylos iškėlimo terminas;

2) atleisti nuo drausminės atsakomybės dėl padaryto pažeidimo mažareikšmiškumo;

3) skirti antstoliui (antstolio padėjėjui) vieną iš šio įstatymo 15 straipsnyje nurodytų drausminių nuobaudų;

4) teikti teisingumo ministrui siūlymą atleisti asmenį iš antstolių arba atimti iš asmens teisę vykdyti antstolio padėjėjo veiklą.

Sprendžiant dėl antstolio atsakomybės, teismų praktikoje kyla klausimas dėl antstolio padaryto pažeidimo mažareikšmiškumo vertinimo.¹⁶⁸ Teismas pripažino, kad atsižvelgiant į tai, kad antstoliui, kaip priesaiką duodančiam valstybės vardu veikti įgaliotam asmeniui, keliami reikalavimai griežtai laikytis Etikos kodekso nuostatų, nėra pagrindo teigti, jog ieškovo padaryti pažeidimai, susiję su nesąžiningai atliekamomis profesinėmis pareigomis, antstolių veiklos principų (nepiktinaudžiavimo savo teisėmis, nešališkumo ir objektyvumo) nesilaikymu, yra mažareikšmiai, t. y. tokie, kurie nagrinėjamu atveju sudarytų pagrindą ieškovą atleisti nuo drausminės atsakomybės.¹⁶⁹

Antstolių įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad antstoliui gali būti skiriamos šios drausminės nuobaudos: 1) pastaba; 2) papeikimas; 3) teisės teikti paslaugas, nurodytas šio įstatymo 21 straipsnio 2 dalyje, atėmimas iki šešių mėnesių; 4) teisės gauti vykdyti vykdo-

¹⁶⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. sausio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-47/2013; 2013 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-132/2013; 2014 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-552/2014.

¹⁶⁸ Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-514-1120/2019.

¹⁶⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-514-1120/2019.

muosius dokumentus CPK 650 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka atėmimas iki šešių mėnesių; Antstolių įstatymo 15 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad antstolio padėjėjui gali būti skiriamos šios drausminės nuobaudos: 1) pastaba; 2) papeikimas. Skiriant įstatyme nustatytas sankcijas, reikšminga aplinkybe laikoma tai, kad antstolis ištaiso savo neteisėtus veiksmus, neturi kitų galiojančių nuobaudų, užfiksuotas pažeidimas yra vienkartinis.¹⁷⁰ Antstoliui ir antstolio padėjėjui papildomai gali būti skiriamas įpareigojimas atsiprašyti asmens Antstolių garbės teismo nustatyta tvarka (Antstolių įstatymo 15 straipsnio 3 dalis). Aiškinant šį atsiprašymą teismų praktikoje nurodoma, kad atsiprašymas nėra nei teisinės atsakomybės, nei teisinės gynybos būdas, o yra asmens, paskleidusio duomenis, ir asmens, apie kurį paskleisti žeminantys jo reputaciją duomenys, tarpusavio santykių aspektas, faktinė aplinkybė, į kurią atsižvelgdamas teismas gali sumažinti priteistinos neturtinės žalos dydį (CK 6.250 straipsnio 2 dalis).¹⁷¹

Antstolių profesinės etikos kodeksas reglamentuoja antstolių drausminės atsakomybės taikymą. Antstolių profesinės etikos kodekso 27 punktą nustato, kad drausminėn atsakomybėn traukiamas antstolis negali vengti drausminės atsakomybės taikymo, vilkinti drausmės bylos nagrinėjimo procedūrą ar neteisėtais ir neetiškais būdais siekti sau naudingo šio klausimo išsprendimo. Šio teisės akto 28 punktą nustato, kad šiurkščiais antstolio profesinės etikos pažeidimais laikoma: antstolio elgesys, diskredituojantis antstolių instituciją (28.1 papunktis); piktnaudžiavimas antstolio vardu (28.2 papunktis); nesąžiningos konkurencijos veiksmai, kuriais: aktyviai siekiama nušalinti kitą antstolį nuo jam pavestų veiksmų vykdymo (28.3.1 papunktis); teikiamos nepagrįstos ir neteisėtos nuolaidos atleidžiant asmenį nuo sprendimų vykdymo išlaidų apmokėjimo ar atidedant jų mokėjimą, jei tokių nuolaidų teikimas nenumatytas teisės aktuose (28.3.2 papunktis); asmenys nukreipiami pas kitus antstolius tais atvejais, kai jiems reikalingos sprendimų vykdymo paslaugos reikalauja didesnių antstolio pastangų ir yra mažiau apmokamos, pačiam vykdant išskirtinai tik tas antstolio funkcijas, už kurias gaunamos didesnės vykdymo išlaidos (28.3.3 papunktis); vyk-

¹⁷⁰ Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 21 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2A-163-302/2019.

¹⁷¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-283-1075/2019.

domoji byla vykdoma ir vykdyto veiksmai atliekami kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje neturint tam teisėto pagrindo (28.3.4 papunktis). Antstolių etikos kodekso 29 punktą nustato, kad antstolis neatsako drausmine tvarka už atliekant funkcijas geranoriškai pareikštą nuomonę.

Antstoliui, pažeidusiam vykdyto procesą reglamentuojančias teisės aktų nuostatas, gali būti taikoma **civilinė atsakomybė**. Antstolis už savo paties ir savo darbuotojų padarytą žalą atsako įstatymų nustatyta tvarka. Žalą turi atlyginti ir asmuo, kurio, kaip antstolio, įgaliojimai pasibaigę (Antstolių įstatymo 16 straipsnio 1 dalis). Civilinė atsakomybė yra turinė prievolė, atsirandanti esant šioms sąlygoms: asmens, įpareigoto atlikti atitinkamus veiksmus ar nuo jų susilaikyti, neteisėtiems veiksams ar neveikimui (CK 6.246 straipsnis), kaltei dėl šių neteisėtų veiksmų padarymo ar neveikimo (CK 6.248 straipsnis), žalai (CK 6.249 straipsnis) ir priežastiniam ryšiui tarp veiksmų ar neveikimo ir atsiradusios žalos (CK 6.247 straipsnis). Sprendžiant dėl profesines funkcijas vykdančio antstolio kaltės, turi būti įvertinta, ar antstolis ėmėsi visų teisėtų priemonių savo veiksmų teisėtumui užtikrinti. Antstolio kaltės ribas nustato bendrasis teisės principas, kad iš nieko negali būti reikalaujama to, kas yra neįmanoma.¹⁷² Antstoliui, kaip valstybės įgaliotam asmeniui, vykdančiam savo profesinę veiklą, keliami griežtesni rūpestingumo ir atidumo reikalavimai nei paprastai.¹⁷³ Sprendžiant ginčus dėl antstolio veiksmais padarytos žalos atlyginimo, taikytinos CK normos, reglamentuojančios deliktinę civilinę atsakomybę, kartu atsižvelgiant į antstolio profesinės veiklos teisinio reglamentavimo nulemtą civilinės atsakomybės taikymo specifiką.¹⁷⁴

Taip pat sprendžiant dėl to, ar antstolis tinkamai vykdė jam įstatymų nustatytas pareigas, be kita ko, būtina vadovautis CPK 634 straipsnio 2 dalies nuostatomis, pagal kurias antstolis privalo savo iniciatyva imtis visų teisėtų priemonių, kad sprendimas būtų kuo greičiau ir realiai įvykdytas, ir aktyviai padėti šalims ginti jų teises bei įstatymų saugo-

¹⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-328/2008.

¹⁷³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-175/2013.

¹⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-175-313/2021.

mus interesus.¹⁷⁵ Praktikoje kyla klausimų, ar antstoliui gali būti taikoma civilinė atsakomybė dėl neveikimo. Vienoje byloje nustatyta, kad po raginimo skolininkui išsiuntimo, antstolis pusę metų nesiėmė jokių įstatymo nustatytus vykdymo veiksmus (pavyzdžiui, kreipėsis į skolininką dėl duomenų apie turimą turtą pateikimo (CPK 658 straipsnis), areštavęs skolininko turtą ir lėšas (CPK 675, 689 straipsniai), kreipėsis į viešuosius registrus dėl informacijos apie skolininko turtą suteikimo (CPK 690 straipsnis). Teismas pripažino, kad antstolis neatlikdamas vykdymo veiksmų, elgėsi neteisėtai ir išieškotojas, pateikdamas antstoliui vykdomąjį dokumentą vykdyti, turi pagrįstą lūkestį, kad, antstoliui vykdant jam suteiktus įgaliojimus, išieškotojo reikalavimas (visas ar tam tikra dalis) bus patenkintas išieškant iš skolininko turto.¹⁷⁶

Antstoliui taip pat gali būti taikoma **administracinė ar baudžiamoji atsakomybė**. Už įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimus, padarytus atliekant antstolio funkcijas, už kurias taikoma baudžiamoji ar administracinė atsakomybė, antstolis atsako kaip valstybės pareigūnas (Antstolių įstatymo 16 straipsnio 2 dalis).

Vykdymo proceso šalys

Išieškotojas ir skolininkas laikomi **vykdymo proceso šalimis**. Išieškotojas ir skolininkas nėra tapačios sąvokos kaip ieškovas ir atsakovas. Ieškovas išieškotoju gali tapti tik teismui patenkinus ieškinį. Atmetus ieškinį ieškovas gali tapti skolininku, jei, pavyzdžiui, teismas priteisia iš ieškovo atsakovui bylinėjimosi išlaidas. Jeigu išieškojimas vykdomas ne teismo išduoto vykdomojo dokumento pagrindu, asmuo išieškotoju ar skolininku tampa nebuvęs ieškovu ar atsakovu. Vykdymo proceso šalimis gali būti tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys. Jais gali būti tiek Lietuvos Respublikos, tiek kitų valstybių piliečiai ar asmenys be pilietybės. Išieškotoju ir skolininku taip pat gali būti valstybė ar savivaldybė.

Sąvoka išieškotojas ir skolininkas turi būti suprantama kaip teisinis terminas, o ne tiesiogine šio žodžio prasme. Jeigu teismo sprendimu nustatytas laikas, kada vienas iš tėvų gali bendrauti su vaiku, toks

¹⁷⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-41/2012.

¹⁷⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-41/2012.

asmuo nieko materialaus iš kito asmens nereikalauja, tačiau teisiškai jis laikomas išieškotoju. Jeigu teismo sprendimu asmuo turi būti iškeldintas iš gyvenamosios patalpos jis niekam nėra skolingas, tačiau vykdyimo procese laikomas skolininku. Vykdyimo procese gali dalyvauti keli skolininkai ir išieškotojai, t. y. galimas procesinis bendrininkavimas: aktyvus bendrininkavimas (kai dalyvauja keli išieškotojai prieš vieną skolininką, pavyzdžiui, pastatas priteistas keliems išieškotojams); pasyvus bendrininkavimas (dalyvavimas kelių asmenų skolininko pusėje, pvz., solidaraus išieškojimo atveju); mišrus bendrininkavimas (kai vienu metu dalyvauja keli asmenys išieškotojo ir skolininko pusėje).

Skirtingai nuo teismo nagrinėjimo stadijos, vykdyimo procese negalima skirstyti bendrininkavimo į privalomąjį ir fakultatyvinį. Vykdyimo procese bendrininkavimas visada yra privalomojo pobūdžio. Kiekvienas iš bendrininkų kitos vykdyimo proceso šalies atžvilgiu dalyvauja savarankiškai.

Išieškotojo ir skolininko teisės ir pareigos gali būti skiriamos į dvi grupes:

1. šalių lygiateisiškumo principu grindžiamos bendrosios vykdyimo proceso šalių teisės ir pareigos;
2. išieškotojo ir skolininko subjektinės teisės ir pareigos.

Bendrosios šalių teisės. Prie bendrųjų vykdyimo proceso šalių teisių galima priskirti teisę dalyvauti pačiam ar per savo atstovus atliekant vykdyimo veiksmus. Ši teisė užtikrina vykdyimo proceso šalių teisių apsaugą, nes dalyvaudamos atliekant vykdyimo veiksmus, jos tiesiogiai gali suteikti antstoliui reikiamą informaciją, pareikšti pastabas. Bendrąja vykdyimo proceso šalių teise pripažįstama teisė susipažinti su visa vykdomosios bylos medžiaga. Nors asmens teisė gauti informaciją ir ypač ja naudotis nėra absoliuti, pažymėtina, kad taip pat negali būti nepagrįstai ribojama asmens teisė gauti jam reikalingą informaciją, jeigu toks asmuo nurodo siekiamos gauti informacijos naudojimo tikslą, priešastis, kodėl jam tokios informacijos reikia, bei būdus, kaip asmuo gautą informaciją tvarkys. Tinkamas asmens teisės gauti informaciją apie vykdyimo eigą užtikrinimas yra svarbi asmens turtinių teisių įgyvendinimo prielaida, nes asmuo, laiku negavęs tikslios ir išsamios informacijos, negali priimti tinkamo sprendimo dėl savo teisių įgyvendinimo

ar reikalavimų pateikimo.¹⁷⁷ Skolininko teisė susipažinti su visa vykdomosios bylos medžiaga skirtingai negu išieškotojo gali būti ribojama. Antstolis gali neleisti skolininkui susipažinti su vykdomosios bylos dokumentais, jeigu susipažinimas trukdo vykdyti išieškojimą. Susipažinti su vykdomosios bylos medžiaga antstolis gali skolininkui neleisti tik išimtiniais atvejais, kada toks susipažinimas gali pakenkti išieškojimui ir tik su tais dokumentais, su kuriais susipažinęs skolininkas galėtų pakenkti išieškojimui. Pavyzdžiui, gali būti neleidžiama susipažinti su antstolio užklausomis apie skolininko turta, nes skolininkas taip gali operatyviai sužinoti, kokio turto antstolis nerado ar nespėjo areštuoti (indėlio banke, vertybinių popierių ir pan.). Iki turto arešto pradžios gali būti neleistą susipažinti su išieškotojo pareiškimu, kuriame nurodoma, iš kokio skolininko turto ar pajamų išieškoma pirmiausia (CPK 662 straipsnis). Tačiau antstolis negali neleisti susipažinti skolininkui su vykdomosios bylos dokumentais, jeigu tai netrukdo vykdyti išieškojimo.

Vykdomo proceso šalys teisę sudaryti taikos sutartį įgyvendina CPK 595 straipsnyje nustatyta tvarka. Taikos sutarčiai sudaryti būtinas išieškotojo ir skolininko susitarimas. Taikos sutartis turi būti sudaryta raštu ir pasirašyta skolininko bei išieškotojo arba jų atstovų.

Vykdomo proceso šalys, realizuodamos bendrąsias procesines teises, turi teisę gauti pažymą apie vykdymo eigą, ginčyti turto priklausomybę ir jo įkainojimą, apskųsti antstolio veiksmus, reikšti prašymus, nušalinimus, sudaryti taikos sutartis (CPK 639, 643 straipsniai), kviesiti kviestinį dalyvauti atliekant vykdymo veiksmus (CPK 600 straipsnio 2 dalis), prašyti pripažinto turto pardavimo iš varžytynių ar perdavimo išieškotojui aktus negaliojančiais (CPK 602 straipsnis), kreiptis į antstolį su prašymu atidėti vykdymo veiksmus, vykdomąją bylą sustabdyti (CPK 625 straipsnio 1 dalis), prašyti nutraukti vykdomąją bylą sudarius skolos dengimo sutartį (CPK 629 straipsnis), pareikšti nušalinimą antstoliui, vertėjui, ekspertui (CPK 636 straipsnis), pareikšti nuomonę dėl areštuojamo turto kainos, prieštarauti antstolio atliktam įkainojimui (CPK 681 straipsnis) ir kt.

Bendrosios šalių pareigos. Skolininkas ir išieškotojas turi procesinę pareigą domėtis vykdymo proceso eiga. Skolininkas ir išieško-

¹⁷⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-66-313/2021.

tojas turi nedelsdami raštu pranešti antstoliui apie savo gyvenamosios vietos ar buveinės pasikeitimą. Jeigu apie tokį pasikeitimą nepranešama ir nauja išieškotojo gyvenamoji vieta ar buveinė nežinoma, pranešimai išieškotojui siunčiami vykdomajame dokumente nurodytu adresu ir laikoma, kad jam tinkamai pranešta (CPK 640, 644 straipsniai). Prie bendrųjų šalių pareigų galima priskirti atvejus, kai skolininkas ar išieškotojas, prieštaraujantys dėl antstolio nustatytos turto vertės, turi prieš skiriant ekspertizę įmokėti į antstolio depozitinę sąskaitą sumas, būtinas ekspertams ir ekspertinėms įstaigoms apmokėti (CPK 682 straipsnio 3 dalis).

Išieškotojas

Išieškotojas yra asmuo, kurio naudai išduotas vykdomasis dokumentas (CPK 638 straipsnio 1 dalis). Įprastai išieškotojas yra byla laimėjusi šalis. Sprendžiant, ar asmuo laikytinas byla laimėjusia šalimi, turi būti vertinama teismo sprendimo rezoliucinė dalis, kurioje nurodoma teismo išvada dėl reikalavimo tenkinimo (CPK 270 straipsnio 5 dalies 1 punktas). Tai reiškia, kad išieškotoju laikomas asmuo, kurio naudai yra priimtas sprendimas t. y. asmuo, kuriam yra priteisiamas konkretus objektas ar nurodoma jo atžvilgiu atlikti konkrečius veiksmus. Toks vertinimas priklauso nuo civilinėje byloje taikyto civilinių teisių gynimo būdo. Tačiau turi būti atsižvelgiama į tam tikrus, specifinius teisinio reguliavimo ypatumus. Pavyzdžiui, kyla klausimas dėl *actio Pauliana* gynybos būdo taikymo.

Teismų praktikoje kyla klausimas dėl vykdomojo dokumento išdavimo pagal teismo sprendimą, kuriuo buvo patenkintas kreditoriaus pareikštas *actio Pauliana* ieškinys dėl skolininko atlikto mokėjimo pripažinimo negaliojančiu ir restitucijos taikymo.¹⁷⁸ Šioje byloje susiklostė situacija, kai įsiteisėjus teismo sprendimui, kuriuo buvo patenkintas kreditoriaus *actio Pauliana* ieškinys, dėl vykdomojo rašto, susijusio su restitucijos taikymu, išdavimo pirmasis kreipėsi ieškinį pareiškęs kreditorius, nors teismo sprendimu taikant restituciją iš atsakovo, kuriam buvo atliktas mokėjimas, skolininko naudai buvo priteista atitinkama mokėjimo suma. Teismas rezoliucinėje dalyje nenurodė, kad išieško-

¹⁷⁸ Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugpjūčio 11 d. civilinėje byloje Nr. e2-550-910/2022.

jimas turėtų būti atliekamas *actio Pauliana* ieškinį pareiškusiam kreditoriui. Pirmosios instancijos teismas išdavė kreditoriui vykdomąjį dokumentą, kuriame išieškotoju nurodė šį kreditorių, o skolininkais – atsakovus, nors teismo sprendimu pripažinto negaliojančiu mokėjimo suma priteista iš vieno atsakovo kitam atsakovui. Vėliau dėl vykdomojo dokumento išdavimo kreipusis atsakovui, kuriam teismo sprendimu ir buvo priteista pripažinto negaliojančiu mokėjimo suma, pirmosios instancijos teismas atsisakė išduoti vykdomąjį dokumentą, nes išieškotoju teismas pripažino tik kreditorių, kurio pareikštas *actio Pauliana* ieškiny s teismo sprendimu buvo patenkintas. LAPT šioje byloje panaikino pirmosios instancijos teismo nutartį, kuria buvo atsisakyta išduoti vykdomąjį dokumentą, ir klausimą perdavė spręsti iš naujo pirmosios instancijos teismui. Teismas nurodė, kad kreditorius, turėdamas į skolininką jau vykdytiną reikalavimo teisę, pareikšdamas *actio Pauliana* ieškinį nesuformulavo reikalavimo, jog, pripažinus ginčo sandorius negaliojančiais ir pritaikius restituciją, jam būtų leista nukreipti išieškojimą į skolininkui priteistą pinigų sumą. Todėl teismas pripažino, kad dėl sprendimo dalies, susijusios su restitucijos taikymu, nebuvo teisinio pagrindo vykdomąjį raštą išduoti kreditoriui pareiškusiam ieškinį.

Autorių nuomone, *actio Pauliana* ir netiesioginio ieškinio tenkinimo atveju, teismas, be kita ko, sprendime turėtų pasisakyti ir dėl šio sprendimo vykdymo tvarkos, atsižvelgiant į šių teisės gynybos būdų ypatumus. Tai reiškia, kad *actio Pauliana* ar netiesioginį ieškinį pareiškęs asmuo galėtų būti laikomas išieškotoju tokių ieškinių patenkinimo atveju, jeigu šį klausimą teismas išspręstų tuo pačiu sprendimu, pasisakydamas dėl šio sprendimo vykdymo tvarkos teismo sprendimo rezoliucinėje dalyje arba tenkindamas tokio asmens prašymą leisti nukreipti išieškojimą į skolininko turtinę reikalavimo teisę. Priešingu atveju išieškotoju laikytinas asmuo, kuriam teismo sprendimu priteistas atitinkamas turtas, tačiau tai gali paneigti tiek *actio Pauliana*, tiek netiesioginio ieškinio, kaip pažeistų teisių gynybos būdų, veiksmingumą

CPK išieškotojo terminas naudojamas tik vykdymo procese. Iki vykdymo proceso, t. y. vykstant teisminei ginčo nagrinėjimui, proceso šalimis laikomi ieškovas ir atsakovas (CPK 41 straipsnio 1 dalis). Kai pagal vykdomąjį dokumentą turi būti išieškoma į valstybės biudžetą, valstybei atstovauja VMI, išskyrus atvejus, kai įstatymuose nustatyti kiti

subjektai (CPK 638 straipsnio 1 dalis).

Išieškotojo teisės ir pareigos reglamentuojamos CPK 639–640 straipsniuose. Praktikoje nurodoma, kad įstatymų leidėjas, apibrėždamas išieškotojo ir skolininko pareigas vykdymo procese, nustato, kad tiek ieškotojas, tiek skolininkas turi būti aktyvūs ir patys domėtis vykdymo eiga, sąžiningai naudotis įstatymo suteiktomis teisėmis bei pareigomis, nekliudyti antstoliui atlikti vykdymo veiksmų (CPK 640, 644 straipsniai).¹⁷⁹

CPK 639 straipsnis nustato, kad išieškotojas turi teisę: 1) dalyvauti pats ar per savo atstovus atliekant priverstinio vykdymo veiksmus; 2) susipažinti su visa vykdomosios bylos medžiaga; 3) gauti pažymas apie vykdymo eigą; 4) sudaryti taikos sutartis; 5) ginčyti turto priklausomybę ir jo įkainojimą; 6) apskųsti antstolio veiksmus; 7) reikšti prašymus, nušalinimus; 8) atsisakyti išieškojimo; 9) kitas CPK numatytas teises.

Išieškojimo procese taikomas ir dispozityvumo principas, reiškiantis, kad dalyvaujantys šiame procese asmenys turi teisę patys nuspręsti, kaip ir koku būdu naudotis jiems suteiktomis teisėmis. Išieškotojas visada yra suinteresuotas savo skolininko turtine padėtimi ir nors vykdymo procese turėtų dalyvauti tik vykdymo veiksmus pradėję asmenys, vykdymo proceso dispozityvumo principas leidžia išieškotojui neperžengiant įstatymo nustatytų ribų pasirinkti priemones, reikalingas savo reikalavimo vykdymui užtikrinti ar reikalavimo teisei išsaugoti.¹⁸⁰ Be to, dispozityvumo principas reiškia, kad asmuo, turintis teises, gali jomis iš viso nesinaudoti. Todėl išieškotojas gali ne tik pasirinkti, koku būdu įgyvendinti CPK 639 straipsnyje nustatytas teises, kiek tai suderinama su įstatymų nustatyta teisių įgyvendinimo tvarka, bet jomis nesinaudoti iš viso, t. y. likti pasyvus. Teismų praktikoje pabrėžiama, kad pagal dispozityvumo principą, kuris galioja ir vykdymo procese, išieškotojas turi teisę reikalauti, jog teismo sprendimas būtų vykdomas priverstinai, tačiau tokia teise gali ir nesinaudoti (CPK 13 straipsnis, 42

¹⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-92-469/2020.

¹⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-344-421/2018.

straipsnio 3 dalis, 639 straipsnio 8 punktas).¹⁸¹

Pagal objektą, išieškotojo teises galima skirti į teises, skirtas kitoms teisėms įgyvendinti (CPK 639 straipsnio 1–3 punktas), ir savarankiškas teises (CPK 639 straipsnio 4–8 punktai). Išieškotojas, įgyvendindamas teises, turi laikytis bendrųjų privatinėje teisėje nustatytų teisėto teisių įgyvendinimo reikalavimų. Teisė sudaryti taikos sutartį, atsisakyti išieškojimo reiškia, kad ir po vykdomojo rašto išdavimo šalys turi galimybę tarpusavyje tartis dėl vykdymo tvarkos ir sąlygų. Tokiu būdu įstatymas suteikia galimybę išieškotojui ir skolininkui gera valia išspręsti kilusį ginčą.

Tačiau išieškotojas turi pareigas vykdymo procese, kurias privalo vykdyti. CPK 640 straipsnis nustato, kad išieškotojas privalo: 1) bendradarbiauti su antstoliu vykdymo proceso metu; 2) aktyviai domėtis vykdymo eiga; 3) nesudaryti kliūčių antstoliui vykdyti sprendimą; 4) nedelsdamas raštu pranešti antstoliui apie savo gyvenamosios vietos ar buveinės pasikeitimą. Jeigu apie tokį pasikeitimą nepranešama ir nauja išieškotojo gyvenamoji vieta ar buveinė nežinoma, pranešimai išieškotojui siunčiami vykdomajame dokumente nurodytu adresu ir laikoma, kad jam tinkamai pranešta; 5) vykdyti kitas CPK jam numatytas pareigas.

Iš esmės išieškotojas privalo aktyviai dalyvauti vykdymo procese ir nesudaryti kliūčių antstoliui atlikti vykdymo veiksmus. Nors išieškotojas pats pasirenka inicijuoti vykdymo procesą, jis turi vykdyti CPK nustatytas pareigas. Išieškotojo pareiga bendradarbiauti su antstoliu reiškia, kad jis turėtų suteikti antstoliui jo prašomą informaciją, reikalingą vykdymo procesui. Pavyzdžiui, išieškotojas turi pateikti antstoliui visas jam žinomas aplinkybes apie galimą išieškotino turto buvimo vietą ir pan. Tačiau išieškotojo aktyvaus dalyvavimo ir bendradarbiavimo su antstoliu pareigos nereiškia, kad jis perima antstolio funkcijas. Įstatymas nenustato išieškotojo pareigos vykdyti sistemingą vykdomosios bylos kontrolę. Išieškotojas taip pat neturi pareigos registruose tikrinti informaciją apie skolininką. Taigi nors išieškotojas turi aktyviai domėtis vykdymo proceso eiga, CPK 640 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostata neturėtų būti suabsoliutinta.

¹⁸¹ Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-633-381/2020.

CPK 640 straipsnis nenustato baigtinio išieškotojo pareigų sąrašo. Tokios pareigos yra įtvirtintos ir kituose CPK straipsniuose. Pavyzdžiui, solidaraus išieškojimo atveju, kai jam priteista suma visa išieškota, privalo pranešti antstoliui, kad išieškojimas būtų nutrauktas (CPK 647 straipsnis). Išieškotojas turi kreiptis į teismą su prašymu dėl skolininko dalies, esančios bendra su kitais asmenimis nuosavybe, nustatymo (CPK 667 straipsnis). Jeigu išieškotojas su tokiu prašymu į teismą nesikreipia, išieškojimas iš šio turto nutraukiamas. Tačiau tai nereiškia vykdomosios bylos nutraukimo pagal CPK 629 straipsnį. CPK 641 straipsnyje detalizuojama CPK 639 straipsnio 8 dalyje nustatyta išieškotojo teisė atsisakyti išieškojimo. Išieškotojo pareiškimas dėl išieškojimo atsisakymo paduodamas raštu antstoliui, kuris vykdo sprendimą (CPK 641 straipsnio 1 dalis). Antstolis, gavęs pareiškimą dėl išieškojimo atsisakymo, savo patvarkymu išsprendžia klausimą dėl vykdomosios bylos nutraukimo (CPK 641 straipsnio 2 dalis).

Skolininkas

Skolininkas yra asmuo, kuris privalo atlikti vykdomajame dokumente nurodytus veiksmus arba susilaikyti nuo jų atlikimo (CPK 642 straipsnio 1 dalis). Priklausomai nuo vykdomosios bylos pobūdžio tai gali būti asmuo, iš kurio priteista pinigų suma, taip pat asmuo, kuris turi perduoti konkrečius daiktus, ar asmuo, kuris turi atsiprašyti, ir pan. Skolininko sąvoka turi būti suprantama kaip teisės terminas, o ne tiesiogine šio žodžio prasme. Kai pagal vykdomąjį dokumentą turi būti išieškoma iš valstybės, valstybei vykdomo procese atstovaujama pagal CPK 51 straipsnio 4 dalyje nustatytas taisykles (CPK 642 straipsnio 2 dalis).

Teisinis reguliavimas turi būti nukreiptas į skolininko skatinimą aktyviai dalyvauti vykdomo procese. Nors vykdomo procesas ir pradeda- mas skolininkui vykdomojo dokumento nevykdant gera valia, tai nereiškia, kad skolininkas neturi bendradarbiauti šio proceso metu. Aktyvus skolininko dalyvavimas vykdomo procese, visų pirma, pateikiant visą reikalingą informaciją vykdomąjį dokumentą vykdančiam antstoliui yra reikšminga tiek išieškotojo, tiek skolininko interesų apsaugai, nes aktyvus skolininko elgesys leidžia greičiau baigti vykdomo procesą.

Skolininko pareiga bendradarbiauti vykdomo procese su antstoliu

reglamentuojama ir užsienio valstybių teisėje. Pavyzdžiui, Latvijos civilinio proceso kodekso 552 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad skolininkas pagal šaukimą privalo atvykti pas antstolį ir pateikti paaiškinimus dėl savo finansinės padėties ir darbo vietos. Pagal šios straipsnio 2 dalį, skolininkas turi informuoti antstolį apie savo darbo ar deklaruotos gyvenamosios vietos pasikeitimą, papildomus adresus ar gyvenamąją vietą vykdymo metu bei papildomus pajamų šaltinius. Be to, šio straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad jei skolininkas pagal šaukimą neatvyksta pas antstolį, nepateikia prašomos informacijos, antstolis gali kreiptis į teisumą dėl sankcijų taikymo. Teismas gali skolininkui skirti baudą nuo 80 iki 360 Eur.

Tarptautinėje praktikoje pripažįstama, kad, siekiant visų vykdymo procese dalyvaujančių asmenų interesų apsaugos, skolininkams, kurie operatyviai neįvykdė vykdomojo dokumento, turėtų vis tiek būti suteikta galimybė bendradarbiauti jo kreditorių pradėtame vykdymo procese. Tai ypač reikšminga, kai vykdomojo procesas yra susijęs su materialiuoju turto (angl. *tangible assets*). Tokiu atveju didesnis skolininko įsitraukimas padeda efektyviau vykdyti vykdomąjį dokumentą, leidžiant skolininkui, pavyzdžiui, išvengti teisių apribojimo, pavyzdžiui, priverstinio turto arešto. Toks bendradarbiavimas reikšmingas ir kreditoriams, leidžiantis jiems, pavyzdžiui, išvengti su priverstiniu nuosavybės pardavimu susijusių išlaidų ir sumažinti nenaudingo turto pardavimo riziką. Vienas skolininko įsitraukimo skatinimo būdų yra termino, per kurį skolininkas savanoriškai įvykdytų vykdomąjį dokumentą ar būtų sudarytas taikus susitarimas dėl turto pardavimo, nustatymas.¹⁸²

CPK 643 straipsnis reglamentuoja, kad skolininkas turi teisę: 1) dalyvauti pats ar per savo atstovus atliekant vykdomojo veiksmus; 2) susipažinti su visa vykdomosios bylos medžiaga, išskyrus dokumentus, su kuriais supažindinimas trukdo vykdyti išieškojimą; 3) gauti pažymą apie vykdomojo eigą; 4) ginčyti turto priklausomybę ir jo įkainojimą; 5) apskųsti antstolio veiksmus; 6) reikšti prašymus, nušalinimus; 7) sudaryti taikos sutartis; 8) kitas CPK numatytas teises. CPK 643 straipsnyje nu-

---

¹⁸² „European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) Good practice guide on enforcement of judicial decisions As adopted at the 26th CEPEJ Plenary Session 10–11 December 2015“, Žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 27 d., <https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-good-practice-/16807477bf>.

statytas nebaigtinis skolininko teisių sąrašas. Skolininko teises nustato ir kiti CPK straipsniai. Pavyzdžiui, skolininkas turi teisę informuoti antstolį apie galimybę išieškoti iš darbo užmokesčio (CPK 663 straipsnio 1 dalis), nurodyti pirmesnės eilės turta, iš kurio turi būti vykdomas išieškojimas (CPK 664, 665 straipsniai), iki varžytynių pasiūlyti iš varžytynių parduodamo turto pirkėją (CPK 704 straipsnis).

Pripažįstama, kad skolininko teisės turi būti derinamos su pagrindiniu vykdyimo proceso tikslu – kreditoriaus reikalavimo patenkinimu.¹⁸³ Skolininkas savo teisėmis vykdyimo procese turi naudotis laiku. Skolininkas turi naudotis jam įstatymo suteikiamomis teisėmis laiku, vykdyimo veiksmų atlikimo metu, priešingu atveju jis netektų galimybės ginti savo interesų dėl tų vykdyimo veiksmų, kurie jau yra atlikti. Užbaigus vykdomąją bylą, t. y. visiškai įvykdžius vykdomąjį dokumentą, jokie tolesni vykdyimo veiksmai neatliekami.¹⁸⁴

CPK 644 straipsnis nustato, kad skolininkas privalo: 1) nekliudyti antstoliui atlikti vykdyimo veiksmų; 2) antstoliui nedelsdamas pranešti apie savo gyvenamosios vietos ar buveinės, darbo vietos pasikeitimą. Jeigu apie tokį pasikeitimą nepranešama ir naujoji skolininko gyvenamoji vieta ar buveinė nežinoma, pranešimai skolininkui siunčiami vykdomajame dokumente nurodytu adresu ir laikoma, kad jam tinkamai pranešta, išskyrus CPK 660 straipsnio 1 dalyje nurodytus atvejus; 3) kviečiamas atvykti pas antstolį; 4) aktyviai domėtis vykdyimo eiga; 5) nedelsdamas pranešti valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai ir antstoliui apie tai, kad būste, į kurį nukreipiamas išieškojimas, gyvena nepilnamečiai vaikai; 6) nedelsdamas pranešti antstoliui apie vykdomojo dokumento įvykdymą ir pateikti tai patvirtinančius įrodymus; 7) vykdyti kitas CPK jam numatytas pareigas.

Skolininkas turi pareigą domėtis vykdomosios bylos eiga ir sąžiningai naudotis įstatymo suteiktomis teisėmis bei pareigomis¹⁸⁵, taip pat turi domėtis vykdyimo eiga, bendradarbiauti su antstoliu ir padėti

¹⁸³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-603/2008.

¹⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-564/2008.

¹⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. rugsėjo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-379/2005; 2007 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-79/2007.

jam greitai bei tinkamai įvykdyti teismo sprendimą¹⁸⁶. Ši pareiga reiškia, kad skolininkas turi bendradarbiauti su šalimis ir vykdymo veiksmus atliekančiu antstoliu, naudodamasis CPK 643 straipsnyje ir kitose CPK normose nustatytomis teisėmis.¹⁸⁷ Bendradarbiavimas sprendimo vykdymo procese, kaip bendrojo pobūdžio skolininko pareiga, kyla iš prievolės atlikti vykdomajame dokumente nurodytus veiksmus (CPK 642, 644 straipsniai).¹⁸⁸ Skolininkas, siekiantis, jog turtas būtų parduotas už geriausią kainą, turi bendradarbiauti su antstoliu ir padėti jam įgyvendinti įstatyme įtvirtintus reikalavimus, skirtus tam, kad apie parduodamą turtą sužinotų kuo daugiau pirkėjų, taip pat ieškoti jų savo iniciatyva: įdėti skelbimus apie parduodamą turtą į specialius tinklalapius internete, kreiptis į nekilnojamojo turto pardavimo agentus, nuvykti į nekilnojamojo turto buvimo vietą ir uždėti ant jo skelbimą ir pan.¹⁸⁹ Vienas iš skolininko pareigos bendradarbiauti vykdymo procese aspektų yra pareiga pateikti informaciją apie turimą turtą. Tais atvejais, kai vykdomas pinginio pobūdžio vykdymas, išieškojimas nukreipiamas į skolininko ir kitų susijusių asmenų turtą. Siekiant operatyviai atlikti šiuos veiksmus, skolininkas turi bendradarbiauti su antstoliu ir pateikti informaciją, susijusią su turtu (CPK 645 straipsnis). Skolininko teikiamos informacijos apie turimą turtą pateikimas turi būti savitiksliis, susijęs su vykdymo veiksmų atlikimu. Įstatymas neapibrėžia sąlygų, kurioms esant antstolis gali įpareigoti skolininką pranešti duomenis apie turimą turtą, todėl turi būti vadovojamasi bendrais vykdymo procese taikomais principais. Toks reikalavimas gali būti taikomas, jei tai būtina, kad sprendimas būtų sėkmingai įvykdytas. Įpareigojimo pateikti duomenis apie turimą turtą tikslas – surasti skolininko turtą ir nukreipti į jį išieškojimą.¹⁹⁰ Skolininkas, bendradarbiaudamas su antstoliu, turi pateikti dokumentus, patvirtinančius lėšų kilmę, siekdamas pasinaudoti antstoliui taikomu ribojimu nukreipti išieškojimą į tam tikras skolininko pajamas, pavyzdžiui, darbo

¹⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-1/2007.

¹⁸⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-564/2008.

¹⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-586/2008.

¹⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-296/2013.

¹⁹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-350-916/2017.

užmokestį.¹⁹¹

Skolininkui, neįvykdžiusiam pareigos pateikti prašomą informaciją, taikomos įstatyme nustatytos sankcijos. Tačiau tokios sankcijos taikymas turi būti pagrįstas ir motyvuotas. Pripažįstama, kad, esant svarbioms priežastims, sankcija dėl duomenų nepateikimo skolininkui neturi būti taikoma. Asmuo gali būti nepripažintas kaltu, jei atsisakė teikti informaciją dėl svarbių priežasčių, dėl kurių informacija nebuvo ir negali būti pateikta, gali būti faktinės ar teisinės aplinkybės, dėl kurių informacija objektyviai negali būti pateikta. Pavyzdžiui, asmuo tokios informacijos neturi dėl to, kad nėra įpareigotas ją turėti ir saugoti, informacija nebuvo išsaugota ir pan.¹⁹² Aiškinant CPK 645 straipsnio 2 dalyje nustatytą pareigą pateikti informaciją, gali kilti klausimas, kam turi būti taikoma sankcija, kai antstolis prašo pateikti informaciją Lietuvos Respublikoje veikiančio užsienio juridinio asmens filialo? Vien lingvistiškai aiškinant minėtą normą, kyla abejonių, ar tokia sankcija gali būti taikoma ne pačiam juridiniam asmeniui, bet jo filialui? Sprendžiant šį klausimą, teismų praktikoje nurodoma, kad tokiu atveju sankcija už prašomų duomenų nepateikimą taikoma užsienio juridinio asmens filialo Lietuvoje vadovui ir filialo vadovas privalo pagal antstolio reikalavimą pateikti duomenis apie užsienio valstybės juridinio asmens Lietuvos Respublikos teritorijoje valdomą turtą.¹⁹³

Atstovavimas vykdymo procese

Skolininkas ir išieškotojas vykdymo procese gali turėti savo atstovus. Juridiniams asmenims vykdymo procese atstovauja atstovai šių asmenų įstatų pagrindu. Tokie atstovai atstovaudami pateikia jų įgalinimus patvirtinančius įrodymus (CPK 55 straipsnis). Kita atstovavimo rūšis – sutartinis atstovavimas kyla pavedimo arba darbo sutarties pagrindu. Tokie atstovai pateikia įgaliojimą atstovauti atliekant procesinius veiksmus (CPK 56 straipsnis). Trečioji atstovavimo rūšis – įstatyminis atstovavimas (CPK 54 straipsnis). Atstovai pagal įstatymą atstovau-

¹⁹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-28-378/2021.

¹⁹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-350-916/2017.

¹⁹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-385-219/2018.

jamųjų vardu atlieka visus procesinius veiksmus, kuriuos atlikti teisė priklauso atstovaujamesiems, išskyrus įstatymų numatytas išimtis. Išieškotojo ar skolininko atstovais vykdymo procese gali būti advokatai, jų padėjėjai arba kiti CPK 56 straipsnyje nurodyti asmenys, kurių įgaliojimai įforminti CPK 55 ir 57 straipsniuose nustatyta tvarka (CPK 599 straipsnis). Atstovavimas vykdymo procese turi ypatumą. Vykdymo procese negali būti atstovaujamas skolininkas, kuris sprendimą turi įvykdyti asmeniškai, pavyzdžiui, viešai paneigti tam tikrus teiginius. Specifine atstovavimo forma yra kuratoriaus institutas vykdymo procese (CPK 601 straipsnis).

Prokuroras

Prokuroras laikomas dalyvaujančių civiliniame procese asmeniu tais atvejais, kai jis gina viešąjį interesą. Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad prokurorai gina viešąjį interesą, kai nustato teisės akto pažeidimą, kuriuo pažeidžiamos asmens, visuomenės, valstybės teisės ir teisėti interesai, ir toks pažeidimas laikytinas viešojo intereso pažeidimu, o valstybės ar savivaldybių institucijos, įstaigos ar įmonės, kurių veiklos srityse buvo padarytas teisės akto pažeidimas, nesiėmė priemonių jam pašalinti arba kai tokios kompetentingos institucijos nėra. Viešojo intereso apsauga galima ne tik nagrinėjant bylą teisme, bet ir vykdymo procese. CPK ir kituose įstatymuose įtvirtinti prokuroro, tam tikrų valstybės ir savivaldybės institucijų, pareigūnų bei kitų asmenų įgaliojimai ginti viešąjį interesą, jo gynimo priemonės (teisė pareikšti ieškinį, teisė paduoti prašymą atnaujinti procesą užbaigtoje byloje, atitinkamos institucijos turi teisę duoti išvadas bylose, kuriose yra išreikštas viešasis interesas). Taigi civiliniame procese numatytos viešojo intereso gynimo priemonės yra procesinė garantija, kad dispozityvumo principo išimtis nebus išplėsta nei subjektams, turintiems pareigą ginti viešąjį interesą, nei taikomais gynybos būdais.¹⁹⁴

Prokuroras, nustatęs asmens, visuomenės, valstybės teisių ir teisėtų interesų pažeidimą, gina viešąjį interesą įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka. Viešojo intereso gynimas apima asmens (tiek fizinio, tiek ir juridinio (viešojo ar privataus) ar asmenų grupės, visuomenės,

¹⁹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-414/2014.

valstybės teisių ir teisėtų interesų, kuriuos pažeidus būtų pažeistas ir viešasis interesas, gynimą ir tokie asmenys nurodomi kaip suinteresuoti asmenys byloje.¹⁹⁵

Kiti asmenys

Vykdymo procese gali dalyvauti neapibrėžtas asmenų ratas. Vykdymo procese gali dalyvauti ekspertas, vertėjas, kviestiniai ir kt., kurių dalyvavimas vykdymo procese susijęs su konkrečių vykdymo proceso veiksmų įgyvendinimu.

Vykdymo procese gali dalyvauti **turto saugotojas**. CPK nereglamentuoja turto saugotojo statuso vykdymo procese, tačiau, pagal Turto arešto aktų registro įstatymo 2 straipsnio 9 dalį, turto saugotojas yra fizinis ar juridinis asmuo, kuriam turto arešto aktą priėmusi arba šį aktą vykdanči institucija ar pareigūnas perduoda saugoti areštuotą turtą. Turto saugotojo atsakomybė gali būti skirstoma į dvi grupes: civilinę ir baudžiamąją. Už perduoto saugoti (administruoti) turto išėikvojimą, perleidimą ar paslėpimą, taip pat nusikalstamą šio turto sunaikinimą ar sužalojimą, jeigu tai padaro saugotojas (administratorius), nustatyta baudžiamoji atsakomybė. Už perduoto saugoti (administruoti) turto praradimą, trūkumą ar sužalojimą žalą įstatymų nustatyta tvarka atlygina turto saugotojas. Todėl iš turto saugotojo gali būti priteistas žalos atlyginimas.

Vykdymo procese atliekami veiksmai sukelia teises pasekmes ir kitiems asmenims. Pavyzdžiui, asmenys, pas kuriuos yra skolininko pinigai ar kitoks turtas, turi pareigą CPK 688 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka pranešti antstoliui apie turimą skolininko turtą. Varžytinėje dalyvaujančiam asmeniui laimėjus jas, atsiranda pareiga CPK 716 straipsnyje nustatyta tvarka atsiskaityti už įsigytą turtą. Skolininko darbdaviui, nutraukus darbo sutartį su skolininku, atsiranda CPK 740 straipsnyje nustatytos pareigos – darbdavys antstoliui turi nurodyti naują skolininko darbo vietą, jeigu ji yra žinoma, ir jo paskutinę žinomą gyvenamąją vietą. Apie patvarkymo visišką įvykdymą darbdavys raštu praneša patvarkymą pateikusiam antstoliui.

¹⁹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-587-687/2015.

Vykdomo procese asmenims, nevykdantiems teismo sprendimų, taikoma prievarta. Antstolis jokios fizinės prievartos netaiko ir neturi teisės jos taikyti. Tam naudojamas valstybėje esantis prievartos organas – **policija**. Policijos darbuotojų statuso CPK taip pat nereglamentuoja, tačiau pagal CPK 585 straipsnio 2 dalį, jeigu antstoliui kas nors kliudo vykdyti vykdomuosius dokumentus, antstolis kliūtims pašalinti kviečia policiją. Paprastai policija kviečiama, kai kas nors fiziškai kliudo antstoliui vykdyti sprendimą arba kyla grėsmė viešajai tvarkai. Policija gali būti kviečiama nepriklausomai nuo to, kas kliudo vykdyti sprendimą – skolininkas, išieškotojas ar pašaliniai asmenys. Manydamas, kad vykdamas sprendimą kliūtims pašalinti reikalingas policijos dalyvavimas antstolis turi tiesiogiai kreiptis į kompetentingą policijos pareigūną, kad būtų paskirtas konkretus policijos pareigūnas. CPK imperatyviai nustato, kad antstoliui kviečiant kliūtims pašalinti policiją, jos dalyvavimas būtinas. Todėl antstolio prašymu policija privalo paskirti pareigūną dalyvauti vykdamas sprendimą. Policija dalyvauja vykdamas skolininko ar vaiko paiešką. Pagal CPK 620 straipsnį bylose dėl išlaikymo išieškojimo, dėl atlyginimo žalos, padarytos suluošinimu ar kitaip sužalojant sveikatą, taip pat atimant maitintojo gyvybę, kai skolininko buvimo vieta nežinoma, antstolis privalo skelbti skolininko paiešką per policiją. Bylose dėl vaiko perdavimo, kai vaiko buvimo vieta nežinoma, antstolis privalo skelbti skolininko arba vaiko paiešką per policiją.

Realizuojant konstitucinį valstybinės kalbos principą, vykdomo procesas vyksta lietuvių kalba. Todėl jeigu vykdomo proceso šalys nemoka lietuvių kalbos, jų rašytiniu prašymu antstolis kviečia **vertėją**, kad šis dalyvautų atliekant vykdomo veiksmus (CPK 597 straipsnis). CPK nenumato specialių kvalifikacinių reikalavimų vertėjui – išsilavinimo cenzos, licencijos, sertifikato ir pan. Tačiau būtina įsitikinti, ar vertėjas pakankamai gerai moka kalbą, iš kurios verčiama į lietuvių kalbą. Vertėjas turi nusišalinti, kai egzistuoja CPK 67 straipsnyje numatyti pagrindai. Vertėjo nušalinimo pareiškimo procedūra reglamentuojama CPK 598 straipsnyje.

Ekspertas taip pat dalyvauja vykdomo procese, kai CPK 682 straipsnyje nustatyta tvarka antstolis skiria ekspertizę turto vertei nustatyti. Ekspertizės aktas vykdomo procese visada surašomas raštu. Ekspertas turi nusišalinti, kai yra CPK 67 straipsnyje numatyti pagrinda-

dai. Eksperto nušalinimo pareiškimo procedūra nustatyta CPK 598 straipsnyje. Pareikštą nušalinimą antstolis išsprendžia priimdamas patvarkymą CPK 613 straipsnyje nustatyta tvarka. Nušalinimas turi būti išspręstas kuo greičiau, kad nebūtų vilkinama vykdomoji byla. Jeigu antstolis savo patvarkymu nušalinimą patenkinio, laikoma, kad nušalinimo klausimas išspręstas. Toks patvarkymas yra galutinis ir neskundžiamas. Jeigu antstolis nušalinimą atmetė, jis savo patvarkymą ir vykdomąją bylą nedelsdamas turi perduoti apylinkės, kurios teritorijoje įsikūrusi antstolio kontora, teismui. Šiuo atveju vykdomoji byla gali būti sustabdoma (CPK 627 straipsnio 6 dalis).

Kviestinių dalyvavimo vykdyto procese tikslas yra užtikrinti nešališką informaciją apie atliekamus vykdyto veiksmus. Kviestinių dalyvavimas vykdyto sprendimus reglamentuojamas CPK 600 straipsnyje. Kviestinis gali būti kviečiamas atliekant bet kokį vykdyto proceso veiksmą. Antstolio gali būti kviečiamas vienas arba keli kviestiniai. Kviestinio pakvietimas yra antstolio teisė, bet ne pareiga. Šios taisyklės išimtis yra atvejai, kai atliekant vykdyto veiksmus į skolininko būstą patenkama skolininkui ar jo šeimos nariams nedalyvaujant arba prieš šių asmenų valią (CPK 600 straipsnio 3 dalis). Kviestiniais negali būti nepilnamečiai ir neveiksniūs asmenys, asmenys, suinteresuoti vykdomosios bylos baigtimi. Jeigu skolininkas arba išieškotojas pareiškia norą, kad atliekant vykdyto veiksmus dalyvautų jo pakviestas kviestinis, antstolis turi tokį pareiškimą patenkinti, jeigu dėl to nereikia atidėti vykdyto veiksmų. Pavyzdžiui, jeigu antstolis atvyko areštuoti turto ir skolininkas pareiškė pageidavimą, kad areštuojant turimą dalyvautų skolininko kviestinis, tačiau skolininko nurodyto asmens vykdyto veiksmų atlikimo vietoje ir tuo metu nėra, antstolis gali atlikti vykdyto veiksmus nedalyvaujant kviestiniui. Būti kviestiniu yra kiekvieno asmens pareiga. Todėl asmuo, antstolio pakviestas būti kviestiniu, be svarbių priežasčių atsisakyti atlikti kviestinio pareigas negali. Už nepagrįstą atsisakymą būti kviestiniu asmeniui teismas turi teisę skirti iki 50 Eur dydžio pinigine baudą (CPK 600 straipsnio 6 dalis).

Teismo vaidmuo vykdyto procese yra analizuotas teisės dok-

trinoje.¹⁹⁶ Be teismo civilinis procesas negalimas. Pagrindinė teismo funkcija civiliniame procese – spręsti ginčus dėl teisės. Teismo, kaip vykdymo proceso dalyvio, teisinė padėtis CPK atskirai nereglamentuota. Vykdymo procese teismo padėtis kiek pasikeičia. Šioje proceso stadijoje ginčas jau nesprendžiamas. Teismas išduoda vykdomąjį raštą, kuris yra vykdymo veiksmų atlikimo pagrindas (CPK 586, 646 straipsniai). Taip pat tik teismas gali atkurti praleistą vykdomojo rašto pateikimo vykdyti terminą, išduoti vykdomojo rašto dublikatą (CPK 607, 649 straipsniai). Vykdymo procese teismas atlieka **procesinės kontrolės funkcijas**. Teismo nurodymai pašalinti vykdymo proceso pažeidimus antstoliui yra privalomi ir neskundžiami, jeigu CPK nenustatyta kitaip (CPK 594 straipsnio 2 dalis). Vykdymo procese teismas tvirtina procesinius antstolio veiksmus ir nagrinėja tokius antstolio ar kitų asmenų pareiškimus dėl vykdymo išaiškinimo (CPK 589 straipsnis); leidimo antstoliui tęsti pradėtus vykdymo veiksmus kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje (CPK 590 straipsnio 5 dalis); vykdomosios bylos nutraukimo, kai sudaroma taikos sutartis (CPK 595 straipsnis); teisių perėmimo vykdymo procese (CPK 596 straipsnio 2 dalis); antstolio, vertėjo ir eksperto nušalinimo (CPK 598, 637 straipsniai); dėl skolininko kuratoriaus paskyrimo (CPK 601 straipsnis); leidimo antstoliui įeiti į skolininko gyvenamąsias patalpas, jeigu antstolis į jas neįleidžiamas (CPK 615 straipsnio 2 dalis); apribojimų, išieškant iš fizinio asmens turto taikymo (CPK 663 straipsnis); skolininko turto, kuris yra bendras su kitais asmenimis, dalies nustatymo (CPK 667 straipsnis); reikalavimų tenkinimo iš valstybės ar savivaldybės biudžeto, jeigu valstybės ar savivaldybės įmonė neturi turto, iš kurio galima išieškoti (CPK 674 straipsnis); skolininko turto administravimo tvarkos nustatymo (CPK 744 straipsnis); sankcijų taikymo (CPK 771 straipsnio 6 dalis).

---

¹⁹⁶ Egidija Stauskienė, „Teisinių santykių subjektai vykdymo procese“, *Jurisprudencija* 7, 109 (2008): 39–46; Egidija Stauskienė, „Teismo vaidmuo vykdymo procese“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2006).

VI. RES JUDICATA PRINCIPO REIŠMĖ VYKDYMO PROCESĖ

Viena vykdomųjų dokumentų rūšių yra vykdomasis raštas, kuris išduodamas įsiteisėjusio teismo (arbitražo) sprendimo pagrindu. Įsiteisėjęs teismo sprendimas sukelia svarbius teisinius padarinius – jis įgyja *res judicata* galią, nenuginčijamumo, prejudicialumo, vykdytinumo savybes (CPK 18, 279 straipsniai).¹⁹⁷ Sprendimui įgijus *res judicata* galią, bylinėjimasis laikomas baigtu, o ginčas – išspręstu galutinai.¹⁹⁸ *Res judicata* turi didelę reikšmę privatinėje teisėje, civiliniame procese. *Res judicata* taisyklė yra susijusi su tikslais, kad niekas neturėtų antrą kartą spręsti to paties ginčo ir teisiniai ginčai pasibaigtų.¹⁹⁹ *Res judicata* terminas CPK nėra vartojamas, tačiau jo pasekmės reglamentuojamos CPK 279 straipsnyje. Šis terminas minimas CK 6.985 straipsnio 1 dalyje, kurioje nurodyta, kad teismo patvirtinta taikos sutartis jos šalims turi galutinio teismo sprendimo (*res judicata*) galią. Taigi teismo patvirtinta taikos sutartis turi šalims tokią pačią teisinę galią kaip ir teismo sprendimas, jeigu jis būtų priimtas dėl šalių ginčo. Jeigu šalis tokio susitarimo nevykdo, kita šalis gali prašyti pradėti priverstinio vykdymo veiksmus.

Šiuolaikinėje privatinės teisės sistemoje *res judicata* principas yra siejamas ir su žmogaus teisių apsauga. Konvencijos 6 straipsnyje nustatyta teisė į teisingą teismą siejama ir su *res judicata* principo užtikrinimu. Įprastai EŽTT praktikoje šis principas taikomas nagrinėjant proceso atnaujinimo suderinamumą su teisės į teisingą teismą garantijomis. Vadovaujantis šiuo principu, *res judicata* galią įgijęs teismo sprendimas gali būti peržiūrėtas tik esant proceso atnaujinimo pagrindui bei tuos pagrindus taikant neformaliai. Teisinis reglamentavimas, pagal kurį procesas susijęs su daugkartinio įsiteisėjusio sprendimo peržiūrėjimo rizika, yra nesuderinamas su teisinio apibrėžtumo principu, todėl įstatyme bylos šalims nesuteikiama teisės atnaujinti procesą vien siekiant pakartotinio bylos išnagrinėjimo. Laikantis teisinio apibrėžtumo principo, teismams galutinai išsprendus ginčą, jų sprendimas neturėtų būti

---

¹⁹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-221/2007.

¹⁹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-450/2007.

¹⁹⁹ Neil Andrews, *The Three Paths of Justice* (Cambridge: Springer, 2011), 115.

kvestionuojamas, taip užtikrinant santykių stabilumą. Nukrypimas nuo šio principo galimas tik esminėms klaidoms taisyti, esant svarbioms ir įtikinančioms aplinkybėms.²⁰⁰

Res judicata principo reikšmė pripažįstama ir ES teisėje. Pavyzdžiui, ESTT byloje *Gothaer Allgemeine Versicherung AG* sprendė, kad vienos Europos Sąjungos valstybės narės teismo sprendimas, kuriuo nuspręsta, jog teismas neturi jurisdikcijos dėl išlygos dėl ginčo sprendimo, turi *res judicata* galią ir yra privalomas kitos valstybės narės teismams. Teismas nurodė, kad pripažįstant, jog prašomosios valstybės narės teismas gali laikyti negaliojančia jurisdikciją suteikiančią sąlygą, kurią kilmės valstybės narės teismas pripažino galiojančia, būtų prieštaraujama draudimui peržiūrėti sprendimą dėl esmės pirmiausia tais atvejais, jei kilmės valstybės narės teismas galėtų konstatuoti, jog, nesant šios sąlygos, jis turi jurisdikciją.²⁰¹ Taip pat teismas sprendė, kad ES teisėje *res judicata* galios sąvoka taikoma ne tik teismo sprendimo rezoliucinei daliai, bet ir jo motyvams, kurie turi pagrįsti rezoliucinę dalį, todėl yra nuo jos neatskiriami. ES teisėje įtvirtinta *res judicata* galios sąvoka yra svarbi siekiant nustatyti sprendimo, kuriuo valstybės narės teismas, remdamasis jurisdikciją suteikiančia sąlyga, nusprendė, kad neturi jurisdikcijos, pasekmes.²⁰²

Siekiant atskleisti *res judicata* esmę, santykį su teismo sprendimų

²⁰⁰ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1999 m. spalio 28 d. sprendimas byloje *Brumarescu prieš Rumuniją*, pareiškimo Nr. 28342/95“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 27 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59159>;

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2002 m. liepos 25 d. sprendimas byloje *Sovtransavto Holding prieš Ukrainą*, pareiškimo Nr. 48553/99“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 27 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60634>;

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. kovo 1 d. sprendimas byloje *SypCenko prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 38368/04“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 27 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-79655>;

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. kovo 15 d. sprendimas byloje *Volkov prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 8564/02“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 27 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-79800>.

²⁰¹ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. lapkričio 15 d. sprendimas byloje C-456/11, para. 38“, Curia paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 27 d., <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=129842&pageIndex=0&doclang=LT&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1417605>.

²⁰² „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. lapkričio 15 d. sprendimas byloje C-456/11, para. 40“, Curia paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 27 d., <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=129842&pageIndex=0&doclang=LT&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1417605>.

vykdymo procesu, aptariamam *res judicata* reguliavimas užsienio valstybėse, jos pasekmės. Vokietijoje *res judicata* principas skirstomas į dvi grupes pagal sukeltą teisinę pasekmę (efektą): formali teisinė galia (vok. *formelle Rechtskraft*) ir materialinė teisinė galia (vok. *materielle Rechtskraft*).²⁰³ Formali teisinė *res judicata* galia nustatyta Vokietijos civilinio proceso kodekso 705 straipsnyje, reglamentuojančiame, kad teismo sprendimai netampa galutiniai, kol nesibaigia leistinas apeliacinio skundo ar prieštaravimo padavimo terminas. Teisinę galią stabdo laiku pateiktas apeliacinis skundas ar prieštaravimas. Tai reiškia, kad įsiteisėjęs teismo sprendimas nebus pakeistas ar panaikintas. Materialinė teisinė *res judicata* galia siejama su Vokietijos civilinio proceso kodekso 322(1) straipsniu, nustatančiu, kad teismo sprendimai gali būti *res judicata* tik tiek, kiek buvo priimtas sprendimas dėl ieškinyje ar priešieškinyje pareikšto reikalavimo. Tai yra materialinis *res judicata* efektas siejamas su draudimu kelti naują tokį patį ginčą teisme.²⁰⁴

Vokietijos civilinio proceso kodekso 704 straipsnis nustato, kad priverstinis vykdymas (vok. *Zwangsvollstreckung*) galimas, kai galutinis teismo sprendimas įsiteisėja ar yra pripažįstamas laikinai įsiteisėjusiu. Šio įstatymo 708 straipsnyje pateikiamas išsamus sąrašas sprendimų, kurie gali būti pripažįstami laikinai įsiteisėjusiais. Tokie, pavyzdžiui, yra sprendimai, priimti skolininkui išreiškus sutikimą ar atsisakymą, sprendimas už akių, remiantis vienos iš šalių duomenimis, kai kita šalis neatvyksta į posėdį, sprendimai priimti dėl vertybinių popierių ir kt. Tačiau Vokietijos civilinio proceso kodekso 709 straipsnis nustato teisę išimtiniais atvejais sustabdyti vykdymą. Galimybė vykdyti neįsiteisėjusį sprendimą yra naudinga kreditoriui, nes jam suteikiama galimybė sprendimą vykdyti net jam neįsiteisėjus. Tačiau atitinkamai kreditoriui tenka tokios naudos našta, ypač dėl atsakomybės, jei sprendimas yra pažeidžiamas ar panaikinamas.²⁰⁵ Vokietijos civilinio proceso kodekso 717(2) straipsnyje reglamentuojama kreditoriaus atsakomybė, jei paskelbtas laikinai vykdytinu sprendimas pakeičiamas ar panaikinamas. Šiame straipsnyje nustatyta, kad jei sprendimas, paskelbtas laikinai vykdytinu, yra pakei-

²⁰³ P. Gottwald, in L. Rosenberg et al., *Zivilprozessrecht* (München: C. H. Beck, 2018), 1.

²⁰⁴ Friedrich Stein and Martin Jonas, *Kommentar zur Zivilprozessordnung* (Hamburg: Mohr Siebeck, 2016), 28.

²⁰⁵ Leo Rosenberg, Hans Friedhelm Gaul, Eberhard Schilken, Ekkehard Becker-Eberhard. *Zwangsvollstreckungsrecht* (München: C. H. Beck, 2010), 269.

čiamas arba panaikinamas, ieškovas privalo atlyginti atsakovui žalą, kurią jis patyrė vykdydamas teismo sprendimą, mokėjimus, kuriuos jis turėjo atlikti, ar kitus veiksmus, kuriuos jis turėjo atlikti. Atsakovas gali reikalauti atlyginti žalą nagrinėjamame teisiniame ginče. Šios atsakomybės pagrindas yra kreditoriaus rizikavimas, siekiant greitesnio sprendimo vykdymo, o ne savaime neteisėtas veiksmas. Taigi tokiu atveju kreditoriui tenka rizika dėl žalos atlyginimo. Skolininkas turi įrodyti, kad sprendimas, kuris buvo pripažintas laikinai vykdytinu, buvo (iš dalies) pakeistas ar panaikintas. Nėra reikšminga, ar sprendimas panaikintas (pakeistas) dėl procesinių ar materialinių aspektų.²⁰⁶ Taip pat skolininkas turi įrodyti, kad kreditorius sprendimą įvykdė ar vykdydamas buvo pradėtas ir skolininkas turėjo vykdyti sprendimą.²⁰⁷

Austrijos civilinio proceso teisės doktrinoje nurodoma, kad *res judicata* turi išimtinumo efektą (vok. *Einmaligkeitswirkung*), reiškiantį, kad negali būti priimtas naujas sprendimas dėl jau išspręsto klausimo, ir privalomumo efektą (vok. *Bindungswirkung*), reiškiantį, kad kitą bylą nagrinėjantis teismas tų pačių aplinkybių, nustatytų teismo sprendimu, negali aiškinti kitaip.²⁰⁸ Čekijos civilinio proceso kodekso 159 straipsnyje išsamiai reglamentuojama *res judicata* galia. Šiame straipsnyje nustatyta, kad paskelbtas sprendimas laikomas galutiniu (*res judicata*), jeigu dėl jo negali būti paduodamas apeliacinis skundas. Galutinis teismo sprendimas yra privalomas šalims ir visos institucijoms. Kitiems asmenims, ne proceso šalims, sprendimas privalomas tik įstatyme nustatytais atvejais ir nurodyta apimtimi. Kai tik byla yra išsprendžiama iš esmės, toks pats ginčas negali būti keliamas. Taigi nurodytas užsienio valstybių teisinis reglamentavimas rodo, kad *res judicata* siejama su ginčo tarp šalių išsprendimu ir draudimu tokį patį ginčą nagrinėti iš naujo.

Res judicata skiriasi nuo teismo sprendimo privalomumo pagal taikymo apimtį asmenims. Teismo sprendimo privalomumas ir teismo sprendimo *res judicata* galia yra skirtingi civilinio proceso teisės ins-

²⁰⁶ Hans Brox and Wolf-Dietrich Walker, *Zwangsvollstreckungsrecht* (München: Franz Vahlen, 2018), 42.

²⁰⁷ Hans Brox and Wolf-Dietrich Walker, *Zwangsvollstreckungsrecht* (München: Franz Vahlen, 2018), 43.

²⁰⁸ Walter H Rechberger, Daphne-Ariane Simotta, *Zivilprozessrecht: Erkenntnisverfahren* (Wien: Manz 2017), 542–543.

titutai. Nors įsiteisėjęs teismo sprendimas yra visiems privalomas, tiems, kurie nebuvo byloje dalyvaujantiais asmenimis, teismo sprendimas neturi nei *res judicata*, nei prejudicinės galios. O bylos šalims ir kitiems byloje dalyvavusiems asmenims įsiteisėjęs teismo sprendimas ne tik yra privalomas, bet ir turi tiek prejudicinę, tiek *res judicata* galią.²⁰⁹ Tiek *res judicata*, tiek prejudicinė teismo sprendimo galios veikia bylos šalis ir kitus dalyvaujančius byloje asmenis.²¹⁰ Įsiteisėjęs teismo sprendimas ankstesnėje byloje tiek *res judicata*, tiek ir prejudicinę galią turi ne tik ankstesnėje byloje dalyvavusiems asmenims, bet ir jų teisių perėmėjams.²¹¹ Įsiteisėjęs teismo sprendimas (nutartis) byloje nedalyvavusiems asmenims neturi nei *res judicata*, nei prejudicinės galios, o sprendimo (nutarties) visuotinio privalomumo principas nevaržo byloje nedalyvavusių asmenų teisės kreiptis į teismą teisminės gynybos tapčioje faktinėje ir teisinėje situacijoje, dėl ko jau įsiteisėjo sprendimas (nutartis) kitoje byloje.²¹²

Teismo sprendimo prejudicinė galia yra viena iš *res judicata* principo sukelių teisinių pasekmių, kurio egzistavimo būtina sąlyga – būti dalyvaujančiu byloje asmeniu, išskyrus atvejus, kai teismo sprendimas sukelia teisinius padarinius ir nedalyvaujantiems byloje asmenims (pavyzdžiui, teismo sprendimai dėl asmens pripažinimo mirusiu ar neveiksniumi sukelia teisinius padarinius ir nedalyvavusiems byloje asmenims). Tačiau pagal bendrąją taisyklę asmenys, kurie nebuvo įtraukti į konkrečios bylos nagrinėjimą, gali kitose bylose ginčyti teismo nustatytus faktus.²¹³

Įsiteisėjusio teismo sprendimo *res judicata* ir prejudicinė galia pasibaigia, kai toks sprendimas yra panaikinamas ar pakeičiamas. Įsiteisėjusio teismo sprendimo teisėtumas ir pagrįstumas gali būti patikrintas kasacine tvarka ir (arba) peržiūrimas taikant proceso atnaujinimo institutą, t. y. esant įstatyme nustatytiems proceso atnaujinimo pagrindams

²⁰⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-203/2000.

²¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3k-3-529/2004.

²¹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3k-3-506/2004.

²¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugsėjo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-447/2013.

²¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-437-690/2015.

toje civilinėje byloje, kurioje procesas yra atnaujintas (CPK 365, 366 straipsniai).²¹⁴

Lietuvoje *res judicata* principas, įtvirtintas CPK 279 straipsnio 4 dalyje, reiškia draudimą proceso šalims, kitiems byloje dalyvavusiems asmenims ir jų teisių perėmėjams pareikšti reikalavimą, kuris yra tapatus reikalavimui, jau išspręstam įsiteisėjusiu teismo procesiniu sprendimu, taip pat kitoje byloje ginčyti įsiteisėjusiu teismo sprendimu (nutartimi) nustatytus faktus ir teisinius santykius. Taigi šio principo taikymui būtina nustatyti, jog atitinkamas reikalavimas jau yra išspręstas (arba atitinkami faktai ir teisiniai santykiai nustatyti) įsiteisėjusiu teismo procesiniu sprendimu.²¹⁵ Teismų praktikoje išskiriami materialieji ir procesiniai *res judicata* aspektai:

1) procesinis teismo sprendimo *res judicata* padarinys reiškia, kad sprendimo nebegalima skųsti įprasta, t. y. apeliacine, tvarka (CPK 301 straipsnio 1 dalis);

2) materialieji teismo sprendimo *res judicata* padariniai yra dvejetainiai. Pirma, šalys nebegali pakartotinai reikšti tapataus ieškinio – tai neigiamasis *res judicata* poveikis, įtvirtintas CPK 279 straipsnio 4 dalyje. Antra, sprendimas gali būti reikalavimo pagrindas kitoje civilinėje byloje – tai pozityvusis *res judicata* poveikis, įtvirtintas CPK 182 straipsnio 2 punkte.²¹⁶

Res judicata galią turi tik teismo sprendimas (nutartis), kuriuo iš esmės išsprendžiamas šalių ginčas. Todėl, pavyzdžiui, nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo neturi nei prejudicinės, nei *res judicata* galios.²¹⁷ Taip pat teismo nutartis tam tikrą bylos medžiagos dalį (ne)vieša neturi *res judicata* galios.²¹⁸ Analizuojant teismo sprendi-

²¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-284/2012.

²¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-75-823/2020.

²¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-173/2010.

²¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-358-248/2020.

²¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-202-248/2018.

mo privalomumą ir *res judicata* galią priverstinio vykdymo procese, kyla klausimas, kokia apimtimi jis taikomas vykdymo procese? Ar tai reiškia, kad sprendimas privalo būti griežtai vykdomas tik tokiu būdu ir tokia tvarka (jei nustatyta) teismo sprendimu? Ar įsiteisėjus teismo sprendimui, jame nustatytas vykdymas gali būti keičiamas? Ar įsiteisėjusio teismo sprendimo privalomumas yra absoliutus?

Teismų praktikoje nurodoma, kad teismo sprendimo *res judicata* galia yra bendras teisinis principas, kurio atsisakius kiltų grėsmė teisminės valdžios autoritetui ir apskritai visai teisinei sistemai. Todėl šis principas turi būti taikomas be išlygų.²¹⁹ Taip pat pripažįstama, kad įsiteisėjusio teismo sprendimu ginčas išsprendžiamas galutinai ir teismo sprendimas turi būti **vykdomas toks, koks jis yra priimtas, nes vykdymo procese teismo sprendimo pakeisti negalima**.²²⁰ Kita vertus, praktikoje pripažįstama, kad *res judicata* principas nėra absoliutus, įstatymas nustato tam tikras jo taikymo ribas.²²¹ Viena iš šio principo išimčių yra ta, kad sprendimo *res judicata* galia negalioja faktams, atsiradusiems priėmus sprendimą. Tai reiškia, kad, atsiradus naujų aplinkybių, šalys gali reikšti reikalavimą dėl jų tarpusavio santykių pakeitimo.²²² Todėl nors teismo sprendimas turi būti vykdomas griežtai laikantis teismo sprendimo, toks aiškinimas neturėtų būti suprantamas kaip absoliutus.

Pirma, įstatymas nustato galimybę net ir priėmus teismo sprendimą sprendimo įvykdymą atidėti, išdėstyti ar pakeisti vykdymo tvarką (CPK 284 straipsnis). Pagal CPK 284 straipsnio nuostatos turinį sprendina, kad teisės aktai numato galimybę sprendimo vykdymo atidėjimo ar jo vykdymo tvarkos pakeitimo klausimą spręsti tiek teismo sprendimu, tiek ir priėmus teismo sprendimą. Teismų praktikoje ši nuostata aiškinta kaip neužkertanti kelio atskiru procesiniu prašymu kreiptis į sprendimą priėmusį pirmosios instancijos teismą ir išdėstyti argumentus, kodėl sprendimo vykdymas turi būti atidėtas arba kokia konkreiti jo vykdymo tvarka turėtų būti nustatyta.²²³ Aiškinant CPK 284 straipsnio

²¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. spalio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-935/2003.

²²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. spalio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-261-611/2020.

²²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-56/2006/2006.

²²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-135/2008.

²²³ Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugsėjo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1159/2012.

nuostatų taikymą, išskirta, kad, nagrinėjant teismo sprendimo įvykdymo atidėjimo klausimą, turi būti atsižvelgta į: 1) abiejų bylos šalių interesus; 2) ar atidėjus teismo sprendimo įvykdymą bus užtikrintas tinkamas jo įvykdymas; 3) ar nebus iš esmės paneigtas teismo sprendimas ir pažeisti šalies, kurios naudai jis priimtas, lūkesčiai. Be to, sprendžiant dėl teismo sprendimo įvykdymo atidėjimo ar įvykdymo išdėstymo aktualūs yra CK 1.2 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti civilinių santykių subjektų lygiateisiškumo, taip pat teisinio apibrėžtumo, proporcingumo ir teisėtų lūkesčių principai.²²⁴ Kiekvienu atveju vertinant prašymą atidėti ar išdėstyti teismo sprendimo įvykdymą, iškyla poreikis įvertinti, ar prašymo patenkinimas nesuteiks nepagrįsto pranašumo skolininkui, ar bus išlaikyta šalių teisėtų interesų pusiausvyra ir ar nebus iš esmės paneigtas teismo sprendimas ir jo privalomas pobūdis.²²⁵

Sprendžiant dėl sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimo, reikšmingas šio instituto taikymas laike. Ar jis gali būti taikomas, kol įsiteisės teismo sprendimas? Ar iki priverstinio vykdymo veiksmų pradėjimo, ar net juos pradėjus? Praktikoje analizuotas atvejis, kai buvo prašoma išdėstyti ne tik įsiteisėjusį, bet ir daugiau kaip pusę metų priverstine tvarka jau vykdytą teismo sprendimą.²²⁶ Teismas nurodė, kad neribota skolininko galimybė kreiptis dėl sprendimo vykdymo išdėstymo jau pradėjus priverstinio vykdymo veiksmus būtų nesuderinama su esminiais civilinio proceso principais.²²⁷ Apeliacinės instancijos teismas minėtoje byloje pažymėjo, kad neribota skolininko teisė prašyti išdėstyti teismo sprendimo vykdymą sukeltą neapibrėžtumą išieškotojui, kuris, pradėjus priverstinio vykdymo veiksmus, turi pagrįstus lūkesčius į teismo sprendimu priteistų sumų išieškojimą per įmanomai trumpiausią terminą. Atsižvelgiant į tai, paprastai prašymas dėl teismo sprendimo vykdymo atidėjimo ar išdėstymo turi būti pateiktas teismo nagrinėjimo metu (tokiu atveju dėl jo pagrįstumo pasisakoma teismo sprendimu) arba po teismo sprendimo priėmimo, bet ne vėliau kaip iki priverstinio vykdymo pradžios. Priešingas aiškinimas pažeistų teisinio tikrumo principą ir

²²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-626-378/2015.

²²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gegužės 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-260-313/2016.

²²⁶ Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1439-943/2020.

²²⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1439-943/2020.

neužtikrintų teismo sprendimo privalomumo bei neproporcingai ribotų išieškotojo interesus. Skolininko interesai yra pakankamai užtikrinami suteikiant jam galimybę pasinaudoti teismo sprendimo įvykdymo išdėstymo ar atidėjimo institutu teismo nagrinėjimo stadijoje ar iš karto po jos, bet iki priverstinio vykdymo pradžios, pateikiant teismui įrodymus apie turtinę padėtį ar kitas aplinkybes, objektyviai trukdančias įvykdyti teismo sprendimą per įmanomai trumpiausią terminą. Be to, ir vykdymo procese skolininkas turi teisę prašyti vykdomąjį dokumentą vykdančio antstolio atidėti vykdymo veiksmus ar sudaryti taikos sutartį su išieškotoju. Vien skolininko delsimas pateikti prašymą išdėstyti teismo sprendimo vykdymą gali būti pagrindas tokį prašymą atmesti.²²⁸

Sąlygos, kurioms esant galėtų būti sprendžiami CPK 284 straipsnyje nurodyti klausimai net ir pradėjus priverstinio vykdymo veiksmus, turėtų būti siejamos su aplinkybėmis, kurios nebuvo ir negalėjo būti žinomos skolininkui bylos nagrinėjimo metu, atsirado tik po teismo sprendimo įsiteisėjimo bei yra nulemtos objektyvių priežasčių. Todėl nesant ypatingų sąlygų, siejamų su aplinkybėmis, kurios nebuvo ir negalėjo būti žinomos skolininkui bylos nagrinėjimo metu, tai eliminuoja proceso šalies galimybę prašyti modifikuoti teismo sprendimą, teikiant bylą išnagrinėjusiam pirmosios instancijos teismui CPK 284 straipsnyje numatytus prašymus išdėstyti ar atidėti teismo sprendimo vykdymą.²²⁹ Sprendžiant prašymus, pateiktus CPK 284 straipsnio nustatyta tvarka, negali būti taikomos laikinosios apsaugos priemonės, numatytos CPK 145 straipsnio 1 dalies 10 punkte. Nors teismų praktikoje pripažįstama, kad laikinosiomis apsaugos priemonėmis gali būti užtikrinami ne tik ieškinio materialiniai teisiniai reikalavimai, bet ir išimtiniais atvejais procesiniai reikalavimai (pavyzdžiui, dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo), net ir tokiais atvejais negalima teigti, kad bet kokio procesinio prašymo pateikimas teismui sudaro sąlygas laikinosiomis apsaugos priemonėmis stabdyti išieškojimą vykdyto procese. Tokio teismo vertinimo nepaneigia ir aplinkybė, kad netaikius laikinųjų apsaugos priemonių gali susidaryti situacija, kad, teismui išnagrinėjus prašymą ir išdėstius teismo sprendimo vykdymą, jis jau būtų įgyvendintas priverstinai pardavus šeimos turtą. Teismo sprendimo pagrindu išduoto vykdomojo dokumento įvyk-

²²⁸ Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1439-943/2020.

²²⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1439-943/2020.

dymas per įmanomai trumpiausią terminą ir yra priverstinio vykdymo tikslas. Šis tikslas negali būti laikomas neteisėtu ar kaip nors pažeidžiančiu skolininko interesus.²³⁰ Taigi tiek draudimu teikti prašymą dėl sprendimo vykdymo tvarkos išdėstymo ar atidėjimo pradėjus priverstinio vykdymo veiksmus (išskyrus esant išimtinėms nuo pareiškėjo nepriklausančioms aplinkybėms), tiek draudžiant taikyti CPK 145 straipsnio 1 dalies 10 punkte nustatytą priemonę sprendžiant prašymą dėl sprendimo vykdymo tvarkos išdėstymo ar atidėjimo, yra užtikrinamas ir *res judicata* principo taikymas vykdymo procese.

Galima teigti, kad esminė aplinkybė dėl teisės pateikti prašymą dėl sprendimo vykdymo tvarkos išdėstymo ar atidėjimo yra konkretus juridinis faktas – **antstolio patvarkymas dėl vykdomojo dokumento priėmimo**. Tokį prašymą galima teikti nuo sprendimo priėmimo iki antstolio patvarkymo dėl vykdomojo dokumento priėmimo. Po antstolio patvarkymo dėl vykdomojo dokumento priėmimo toks prašymas gali būti teikiamas, jei prašymą teikiantis asmuo įrodo, kad aplinkybės, kurios nebuvo ir negalėjo būti žinomos skolininkui bylos nagrinėjimo metu, atsirado tik po teismo sprendimo įsiteisėjimo bei yra nulemtos objektyvių priežasčių. Tokios sąlygos dėl galimybės pateikti prašymą po antstolio patvarkymo dėl vykdomojo dokumento priėmimo yra siejamos su esminiais civilinio proceso principais, teismo sprendimo vykdytinumo imperatyvu ir *res judicata* principo užtikrinimu.

Antra, *res judicata* taikymas yra priklausomas ir nuo išieškotojo valios vykdymo procese. Išieškotojas turi teisę prašyti sustabdyti vykdomąją bylą (CPK 627 straipsnio 1 punktas), atsisakyti išieškojimo (CPK 629 straipsnio 1 dalies 1 punktas). Taip pat vykdymo šalys gali sudaryti taikos sutartį (CPK 595 straipsnis). Taigi šalių dispozityvumo principas leidžia atsisakyti priverstinio teismo sprendimo vykdymo ar pačioms taikiai susitarti dėl jo vykdymo tvarkos. Tai taip pat pagrindžia, kad priverstinės vykdymo priemonės taikomos tik tuo atveju, kai išieškotojas to reikalauja.

Trečia, tam tikrų kategorijų bylose pripažįstama, kad teismo sprendimas neturi *res judicata* galios. Pavyzdžiui, sprendimas dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo neturi *res judicata* galios ir pasikeitus

²³⁰ Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1439-943/2020.

aplinkybėms, augant vaikui, keičiantis jo interesams, galimas pakartotinis ieškiny (CK 3.169 straipsnio 3 dalis).²³¹ Suprantama, kad tai ne-reiškia, kad toks teismo sprendimas negali būti vykdomas priverstinai. Tai siejama su galimybe šalims pakartotinai kreiptis dėl to paties dalyko į teismą. Taip pat pripažįstama, kad CK 3.53 straipsnio 3 dalies nor-moje nustatyta išimtis teismo sprendimo *res judicata* taisyklės atžvilgiu neturėtų būti aiškinama plečiamai ir po santuokos nutraukimo iš esmės pasikeitusios aplinkybės neturėtų lemti buvusių sutuoktinių susitarimo dėl turto pakeitimo.²³² Be to, pripažįstama, kad tiek tėvų galimybės teikti išlaikymą, tiek vaikų poreikiai per tam tikrą laikotarpį gali pakisti, todėl teismų sprendimai dėl išlaikymo šalims neįgyja *res judicata* galios, o CK 3.201 straipsnyje nustatyta, kad išlaikymo dydis gali būti sumažintas arba padidintas, priklausomai nuo pakitusių vaiko poreikių ar iš esmės pasikeitusios tėvų turtinės padėties.²³³ Sprendžiant dėl išlaikymo nepilnamečiui vaikui dydžio priteisimo, nurodoma, kad teismo procesiniu sprendimu priteisto išlaikymo nepilnamečiam vaikui dydis gali būti per-žiūrėtas (pakeistas) dviem pagrindais: 1) įvykus esminiam tėvų turtinės padėties pasikeitimui; 2) pasikeitus nepilnamečio vaiko poreikiams. Priklausomai nuo pagrindo, kuriuo remiamasi reikalaujant peržiūrėti (pakeisti) teismo procesiniu sprendimu priteisto išlaikymo dydį, skiriasi faktinės aplinkybės, sudarančios bylos dėl išlaikymo dydžio pakeitimo nagrinėjimo dalyką. Pažymėtina, kad asmuo gali remtis abiem pagrinda-is, reikalaudamas pakeisti teismo sprendimu priteisto išlaikymo dydį (pavyzdžiui, savo turtinės padėties esminiu pablogėjimu ir nepilnamečio vaiko poreikių sumažėjimu (reikalaujant sumažinti išlaikymo dydį); savo turtinės padėties esminiu pablogėjimu ir nepilnamečio vaiko poreikių padidėjimu (reikalaujant padidinti išlaikymo dydį); ir kt.).²³⁴ Pagrindas pakeisti išlaikymo dydį konstatuojamas nustatčius konkrečias faktines aplinkybes, t. y. esminius skolininko turtinės padėties arba vaiko porei-kių pasikeitimus. Išlaikymą teikiančio tėvo turtinės padėties nežymus pasikeitimas nėra pagrindas keisti išlaikymo dydį. Sprendžiant išlaiky-

²³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1296/2002; 2005 m. sausio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-27/2005.

²³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-872/2003.

²³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-337/2005.

²³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-311-1075/2019.

mo dydžio pakeitimo klausimą turi būti laikomasi vieno iš pagrindinių šeimos teisinių santykių reglamentavimo principų – prioritinės vaikų teisių ir interesų apsaugos ir gynimo (CK 3.3 straipsnio 1 dalis).²³⁵ Teismas, spręsdamas klausimą dėl nepilnamečio vaiko išlaikymo dydžio pakeitimo, pirmiausia turi nustatyti, kokių pagrindų reiškiamas reikalavimas dėl išlaikymo dydžio pakeitimo, ir, ištyręs bei įvertinęs pateiktus įrodymus, konstatuoti, ar šis pagrindas egzistuoja, ar jis yra įrodytas. Tik tada, atsižvelgdamas į įstatyme įtvirtintus kriterijus ir tokios kategorijos bylose suformuotą teismų praktiką, spręsti, koks išlaikymo dydis turėtų būti priteisiamas.²³⁶

Teismų procesinių sprendimų dėl išlaikymo nepilnamečiams vaikams priteisimo *res judicata* galios neįgijimo ypatumas negali būti kvalifikuojamas taip, kad, sprendžiant klausimą dėl priteisto išlaikymo dydžio pakeitimo, gali būti grįžtama į teismo procesinio sprendimo, kuriuo priteistas išlaikymas, priėmimo momentu buvusią padėtį ir iš naujo (pakartotinai) atliekamas teisinis tokios padėties įvertinimas.²³⁷ Pakeistos vaiko išlaikymo prievolės pradžia yra naujo teismo sprendimo įsiteisėjimo momentas, nes pagal bendrąją taisyklę teisinius padarinius teismo sprendimas sukelia nuo įsiteisėjimo momento. Pirmosios instancijos teismo sprendimas įsiteisėja pasibaigus apskundimo apeliacine tvarka terminui, jeigu jis nebuvo apskųstas, o apeliacinės instancijos teismo sprendimas – nuo jo priėmimo momento (CPK 279 straipsnis). Taigi vaiko išlaikymo prievolės pasikeitimo pradžia laikytinas teismo sprendimo, kuriuo prievolė pakeista, įsiteisėjimo momentas, nustatytinas pagal tai, kurios instancijos teismas priėmė galutinį sprendimą. Kita vertus, tai yra tik bendroji taisyklė, kuri gali turėti išimčių. Tai, kad CK 3.201 straipsnyje tiesiogiai išimčių nenustatyta, savaime nereiškia, kad jos negali būti taikomos, jeigu išimtinio reglamentavimo pagrindas gali būti konstatuojamas remiantis bendraisiais šeimos teisės principais ir atsižvelgiant į analizuojamos normos esmę (CK 3.3, 3.4 straipsniai).²³⁸

²³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-37-687/2018.

²³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-37-687/2018.

²³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-395-313/2018.

²³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-24/2013.

Vaiko interesų gynimo požiūriu netoleruotina tokia situacija, jeigu teismo procesiniu sprendimu, kuriuo sumažinamas priteisto išlaikymo dydis, būtų retroaktyviai paneigiama iki šio sprendimo įsiteisėjimo egzistavusi vaiko teisė į didesnio dydžio išlaikymą. Dėl to įsiteisėjusio sprendimo pagrindu egzistuojančios vaiko turtinės teisės į išlaikymą sumažinimo momentui neturi teisinės reikšmės aplinkybės, siejamos su išlaikymą teikiančio vieno iš tėvų turtinės padėties pablogėjimu ar jo kreipimusi į teismą.²³⁹ Todėl bylose dėl teismo sprendimu priteisto išlaikymo nepilnamečiams vaikams sumažinimo teismas, nustatęs pagrindą sumažinti pirmesniu teismo sprendimu priteistą išlaikymą, mažesnio dydžio išlaikymą priteisia ne nuo ieškinio pareiškimo, bet nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos (CPK 18 straipsnis, 279 straipsnio 4 dalis).²⁴⁰ Pasikeitus vaiko poreikiams ar atsiradus kitam pagrindui pakeisti vaikui priteisto išlaikymo dydį, vaiko išlaikymo lėšas tvarkantis asmuo turi apie tai informuoti kitą išlaikymą teikiančią asmenį. Šiam turint galimybių teikti didesnę išlaikymą, jei jo padidinimo reikalaujama pagrįstai, nuo šio momento atsiranda atitinkama pareiga išlaikymą padidinti (CK 3.200 straipsnis). Todėl tuo atveju, kai išlaikymą privalantis mokėti asmuo nevykdo pareigos mokėti didesnio išlaikymo dėl pasikeitusių aplinkybių, didesnis išlaikymas (išlaikymo įsiskolinimas didesnio išlaikymo apimtimi) iš atsakovo gali būti priteisiamas būtent nuo šios datos, o ne nuo kreipimosi į teismą dienos.²⁴¹

Teismo procesinio sprendimo, kuriuo patvirtinama sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių, dalis dėl išlaikymo nepilnamečiam vaikui nustatymo tik santykinai įgyja *res judicata* galią, todėl tokiu teismo procesiniu sprendimu nustatytas nepilnamečiam vaikui išlaikymo dydis gali būti pakeistas. Kita vertus, tokio išlaikymo nepilnamečiam vaikui dydžio pakeitimas galimas tik ribotais teismų praktikoje suformuotais pagrindais.²⁴² Atitinkamai teismų praktikoje nurodoma, kad įsiteisėjusi teismo sprendimo dalis dėl sutuoktinių turto padalijimo, kitaip negu sprendimo dalys dėl kitų santuokos nutraukimo pasekmių (vaikų

²³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-24/2013.

²⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-24/2013.

²⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-70-969/2018.

²⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-311-1075/2019.

gyvenamosios vietos nustatymo ir dalyvavimo juos auklėjant, dėl išlaidų sutuoktiniui ir nepilnamečiams vaikams priteisimo), turi *res judicata* galią ir ateityje negali būti keičiama.²⁴³

Antstolis negali pakeisti įsiteisėjusio teismo sprendimo, nes tai pažeistų *res judicata* principą.²⁴⁴ Pavyzdžiui, prievolės vykdymas iš bendro sutuoktinių turto yra prievolės asmeniui nustatymas, todėl tokios prievolės pobūdį ir galimybę išieškoti iš bendro sutuoktinių turto nustato tik teismas, antstolis tokios teisės neturi ir negali priimti paktarkymo dėl skolos išieškojimo iš bendro turto.²⁴⁵ Ribotas *res judicata* pobūdis taikomas dėl kreditorių procesinės padėties bendro turto padalijimo byloje. Todėl kreditoriui pareiškus pareiškimą dėl proceso atnaujinimo ir teismui priėmus nutartį atnaujinti procesą, byla atnaujinama tik dėl su kreditoriaus reikalavimu susijusios bendro turto padalijimo dalies. Kiti santuokos nutraukimo byloje išspręsti klausimai (santuokos nutraukimo, išlaidų vaikams ar sutuoktiniams priteisimas ir pan.) nesusiję su kreditorių reikalavimais, todėl dėl šios dalies byla neatnaujinama.²⁴⁶ Teismo nutartis, kuria kompetentingų institucijų prašoma įvertinti, ar nėra pagrindo inicijuoti savarankišką bylą dėl asmens pripažinimo neveiksniumu tam tikroje srityje arba civilinio veiksnio apribojimo tam tikroje srityje, neįpareigoja minėtų institucijų tokią bylą inicijuoti. Pažymėtina, kad tokio pobūdžio nutartimi nekonstatuojamas byloje dalyvaujančio asmens negalėjimas ar dalinis negalėjimas suprasti savo veiksmų tam tikroje srityje reikšmės ar jų valdyti, t. y. tokia nutartis negali būti formuluojama ir (ar) suprantama kaip turinti *res judicata* galią byloje dalyvaujančio asmens psichinės būklės ir (ar) veiksnio klausimais.²⁴⁷

²⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-145/2008.

²⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-114/2008.

²⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-149/2008.

²⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-P-186/2010.

²⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-138-969/2016.

VII. BENDROSIOS VYKDYMO PROCESO NUOSTATOS IR VYKDYMO VEIKSMAI

Vykdyimo procesas turi būti operatyvus ir ekonomiškas. Dar 2003 m. Europos Tarybos parengtose rekomendacijose dėl vykdyimo pripažinta, kad vykdyimo procesas turi būti kuo veiksmingesnis (angl. *effective*).²⁴⁸ Vykdyimo proceso efektyvumas šiose rekomendacijose siejamas su šiais kriterijais:

1) vykdyimas turėtų būti apibrėžtas ir paremtas aiškia teisine sistema, nustatant šalių ir trečiųjų asmenų teises ir pareigas;

2) vykdyimas turėtų būti atliekamas laikantis atitinkamų įstatymų ir teismo sprendimų. Visi teisės aktai turėtų būti pakankamai išsamūs, kad būtų užtikrintas teisinis tikrumas ir proceso skaidrumas, taip pat nustatyta, kad šis procesas būtų kuo labiau numatomas ir veiksmingas;

3) šalys turėtų būti įpareigosos tinkamai bendradarbiauti vykdyimo procese. Be to, ypač šeimos teisės klausimais, atitinkamos valdžios institucijos turėtų palengvinti šį bendradarbiavimą;

4) skolininkai turėtų pateikti naujausią informaciją apie savo pajamas, turtą ir kitus svarbius klausimus;

5) valstybės turėtų sukurti mechanizmą, užkertantį kelią bet kuriai šaliai piktnaudžiauti vykdyimo procesu, kuris neturėtų būti laikomas bylos pakartotiniu nagrinėjimu;

6) vykdyimo procesas neturėtų būti atidėtas, nebent yra įstatymų nustatytų priežasčių. Atidėjimą gali tikrinti teismas;

7) vykdyimo proceso metu turėtų būti užtikrinta tinkama šalių interesų pusiausvyra, pirmiausia atsižvelgiant į Konvencijos 6 ir 8 straipsnių nuostatas. Tam tikrais atvejais reikėtų atsižvelgti ir į trečiųjų šalių interesus. Kai vykdyimo procesas yra susijęs su šeimos teisės klausimais, reikėtų atsižvelgti į šeimos narių interesus. Be to, kai vykdyimo procesas yra susijęs visų pirma su vaikų teisėmis, pagal tarptautinę ir nacionalinę

---

²⁴⁸ „Council of Europe Committee of Ministers Recommendation Rec(2003)17 of the Committee of Ministers to member states on enforcement“, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 27 d., https://uihj.com/archive-uihj/en/ressources/21628/65/council_of_europe_recomiendation_17_on_enforcement.pdf.

teisę pirmiausia reikėtų atsižvelgti į vaiko interesus;

8) turėtų būti apsaugotas tam tikras būtinas atsakovo turtas ir pajamos, tokios kaip pagrindinės namų apyvokos prekės, pagrindinės socialinės pašalpos, pinigai būtiniausioms medicinos reikmėms ir darbo priemonės.

Iš esmės nurodytas vykdymo proceso veiksmingumo kriterijus yra siejamas su proceso ekonomiškumu, operatyvumu, šalių bendradarbiavimu bei išieškotojo ir skolininko interesų pusiausvyra. Veiksmingo vykdymo proceso reikalavimas keliamas ir vėlesniuose Europos Tarybos dokumentuose.²⁴⁹ Analizuojant vykdymo proceso bendrąsias nuostatas, reikia atskirti vykdymo (vykdytinumo) ir įgyvendinimo sąvokas. Įgyvendinimo sąvoka platesnė nei vykdymo. Šių sąvokų santykiui atskleisti reikalinga išsamiau panagrinėti vykdytinumo požymį. Vykdomojo rašto išdavimą įstatymų leidėjas sieja su tokiu teismo sprendimo teisinės galios požymiu kaip vykdytinumas. Vykdytinumo požymis išreiškiamas per valstybės garantuojamą priimto teismo sprendimo įvykdymą prievarta. Priverstinio vykdymo tvarka vykdomi tik vykdytini teismo sprendimai. Pagal vykdytinumo požymį teismo sprendimai skirstomi į vykdytinus priverstinai ir tuos, kuriems toks vykdymas nereikalingas.

Vykdytini dokumentai

Įstatymas skiria vykdytinus dokumentus ir vykdomuosius dokumentus.²⁵⁰ CPK 584 straipsnis reglamentuoja **vykdytinus dokumentus**. Šio straipsnio pirmoje dalyje nustatyta, kad pagal CPK VI dalyje išdėstyta taisyklės vykdytini: 1) teismo ir arbitražo sprendimai, nutartys, nutarimai ir įsakymai civilinėse bylose, taip pat bylose dėl administracinių teisinių santykių; 2) teismo nuosprendžiai, nutartys ir nutarimai baudžiamosiose bylose – tiek, kiek jie susiję su turtinio pobūdžio išieškojimais, juridinio asmens veiklos apribojimo ir juridinio asmens likvidavimo bausmių vykdymu; 3) teismo nutarimai administracinių nusižengimų

²⁴⁹ „Council of Europe Opinion No.13 (2010) *On the role of judges in the enforcement of judicial decisions*“, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 27 d., <https://www.statewatch.org/media/documents/news/2010/dec/coe-judges-and-echr-opinion.pdf>.

²⁵⁰ Vigintas Višinskis ir Egidija Stauskienė, „Teismo išduodami vykdomieji dokumentai“, *Jurisprudencija* 11, 101 (2007): 58–65.

bylose tiek, kiek jie susiję su turtinio pobūdžio išieškojimais; 4) teismo patvirtintos taikos sutartys; 5) užsienio teismų ir arbitražų sprendimai – tarptautinių sutarčių ir įstatymų nustatytais atvejais. CPK 584 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad pagal CPK VI dalyje numatytas taisykles taip pat vykdomi: 1) institucijų ir pareigūnų nutarimai administracinių nusižengimų bylose tiek, kiek jie susiję su turtinio pobūdžio išieškojimais; 2) kiti institucijų ir pareigūnų sprendimai, kai tarptautinėmis sutartimis ir įstatymais nustatytas jų vykdymas civilinio proceso tvarka.

Vykdytini dokumentai skiriami į dvi grupes pagal juos priimančius subjektus: **teismą (arbitražą)** ir **neteismines institucijas**. Toks vykdytinių dokumentų skirstymas rodo, kad vykdyimo procese yra vykdomi ne tik teismo (arbitražo), bet ir neteisminių institucijų priimti dokumentai. Tokių institucijų priimtų dokumentų priskyrimas vykdytiniams rodo kompleksinį vykdyimo proceso pobūdį, kuriame gali būti vykdomi ir išimtinai viešosios teisės normomis reglamentuojamų institucijų sprendimai.

Vykdytinis dokumentas yra pagrindas išduoti vykdomąjį dokumentą (CPK 587 straipsnis). Vykdytinių dokumentų sąrašė nurodomi ne tik subjektai, kurių sprendimai gali būti vykdomi priverstinai, bet ir šių subjektų priimamų sprendimų forma.²⁵¹ Vykdytino dokumento priėmimas nereiškia vykdyimo proceso pradžios. Nors įsiteisėjęs vykdytinis dokumentas įgyja vykdytinumo savybę (gali būti vykdomas priverstinai), vykdyimo proceso pradžia priklauso nuo išieškotojo valios. Tik nuo to momento, kai išieškotojas jam išduotą vykdomąjį dokumentą pateikia vykdyti antstoliui ir šis vykdomąjį dokumentą priima, prasideda vykdyimo procesas.²⁵²

Įprastai vykdytini dokumentai ir vykdomieji dokumentai nesutampa, išskyrus įstatyme nustatytas išimtis.²⁵³ Tam tikrais įstatymų nustatytais atvejais vykdytinis dokumentas kartu yra ir vykdomasis dokumentas, suteikiantis antstoliui teisę atlikti vykdyimo veiksmus nesant atskiro vykdomojo dokumento. Tokiu pavyzdžiu galėtų būti teismo įsakymai, nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo (CPK 584 straipsnio

²⁵¹ Vigintas Višinskis ir Egidija Stauskienė, „Teismo išduodami vykdomieji dokumentai“, *Jurisprudencija* 11, 101 (2007): 58–65.

²⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-270-1075/2019.

²⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-616-248/2015.

1 dalis, 587 straipsnio 1 dalies 2, 4 punktai)²⁵⁴, taip pat administracinių ginčų komisijų sprendimai²⁵⁵, vartojimo ginčus nagrinėjančios institucijos sprendimai²⁵⁶ ir kt. Kitais atvejais teismų sprendimams, nuosprendžiams, nutartims ir nutarimams vykdyti išduodamas vykdomasis dokumentas – vykdomasis raštas (CPK 587 straipsnio 1 dalies 1 punktas, 646–649 straipsniai).²⁵⁷

Teismo ir arbitražo sprendimai, nutartys, nutarimai ir įsakymai civilinėse bylose, taip pat bylose dėl administracinių teisinių santykių. Vykdytini gali būti tiek civilinėse, tiek administracinėse²⁵⁸ bylose priimti teismo procesiniai dokumentai. Taip pat vykdytini arbitražo sprendimai. Europos Tarybos darbuose nurodoma, kad sprendimas, kuris turi būti vykdomas, privalo būti konkretus ir aiškus, jame turi būti nustatytos teisės ir pareigos, siekiant išvengti bet kokių kliūčių veiksmingam vykdymui.²⁵⁹ Pažymėtina, kad CPK 584 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyti arbitražo teismo sprendimai. Lietuvos Respublikoje veikiančių arbitražo teismų sprendimų vykdymo klausimus reglamentuoja specialus teisės aktas – KAĮ.

KAĮ nustato tiek dokumentus, kurie gali būti vykdytini, tiek dokumentus, kurie nėra vykdytini. KAĮ 21 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad preliminari nutartis yra privaloma šalims, tačiau nėra vykdytinas dokumentas. KAĮ 25 straipsnio 1 dalis nustato, kad arbitražo teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo yra vykdytinas dokumentas. KAĮ 41 straipsnio 4 dalis nustato, kad arbitražo teismo sprendimas yra vykdytinas dokumentas, vykdomas nuo jo įsiteisėjimo CPK nustatyta tvarka. KAĮ 51 straipsnio 4 dalyje reglamentuojama, kad įsiteisėjus nutarčiai dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ar pripažinimo ir vykdymo, užsienio arbitražo sprendimas yra vykdytinas dokumentas,

²⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-616-248/2015.

²⁵⁵ Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo 20 straipsnio 2 dalis; Vilniaus apygardos teismo 2019 m. rugpjūčio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1383-866/2019.

²⁵⁶ Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 28 straipsnio 2 dalis.

²⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-616-248/2015.

²⁵⁸ ABTĮ 99 straipsnio 1 dalis.

²⁵⁹ „Council of Europe Opinion No.13 (2010) *On the role of judges in the enforcement of judicial decisions*“, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 27 d., <https://www.statewatch.org/media/documents/news/2010/dec/coe-judges-and-echr-opinion.pdf>.

vykdomas CPK nustatyta tvarka.

Tačiau arbitražo procese priimtų sprendimų priverstinis vykdymas kelia klausimų. Arbitražas nėra teisminės valstybės valdžios dalis. Tai yra privatus komercinių ginčų sprendimo būdas, pagrįstas minimalia valstybės intervencija, išskyrus įstatyme nustatytus atvejus, pavyzdžiui, KAĮ 9 straipsnyje reglamentuojama teismo pagalba arbitražo procese. Skirtingai nei teismuose, į arbitražą valstybė neskiria arbitrų, neatlieka jų ir (ar) arbitražo institucijų priežiūros. Pačio arbitražo proceso pagrindas – arbitražinis susitarimas. Tai reiškia, kad šalys, sudarydamos arbitražinį susitarimą, gali nuspręsti, koks konkretus jų ginčas gali būti nagrinėjamas ne valstybės teisme, bet arbitraže. Tačiau kyla klausimas, ar šalys, sudarydamos arbitražinį susitarimą, kartu neprisiima įsipareigojimo ir vykdyti arbitražo teismo sprendimą, kuriuo išsprendžiamas jų ginčas? Arbitražas, būdamas privačiu ginčų sprendimo būdu, lemia, kad tokiaime procese priimtų sprendimų vykdymas turėtų būti paremtas šalių sutartiniu įsipareigojimu gerbti ir vykdyti arbitražo priimtus sprendimus. Atitinkamai tai kelia klausimų, ar arbitražo teismo sprendimas laikytinas vykdytinu dokumentu ir gali būti vykdomas priverstinio vykdymo tvarka. Pagal formuojamą EŽTT praktiką, arbitražinis susitarimas yra teisės į teisingą teismą atsisakymas.²⁶⁰ Tai suponuoja, kad arbitražiniu susitarimu šalys atsisako ne tik teisės į teisingą teismą garantijų teisme, bet ir vykdymo procese. Iš esmės, remiantis sutartiniu arbitražo kaip ginčų nagrinėjimo sistemos pagrindu, galima būtų svarstyti, kad arbitražinio susitarimo nevykdymas, t. y. arbitražo teismo sprendimo nevykdymas, turėtų būti jį nevykdančios šalies sutartinės atsakomybės pagrindas. Tokiu atveju šalis, kurios naudai priimto sprendimo nevykdo kita šalis, turėtų kreiptis į teismą, prašydama taikyti sprendimo nevykdančiai šaliai sutartinę atsakomybę. Tačiau toks arbitražo proceso aiškinimas visiškai paneigtų jo tikslus ir šį ginčų sprendimo būdą padarytų neefektyvų, nes jame priimtų sprendimų vykdymas priklausytų tik nuo

²⁶⁰ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1999 m. vasario 23 d. sprendimas byloje *Suovaniemi ir kiti prieš Suomiją*, pareiškimo Nr. 31737/96“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 27 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-186828>.

Dalia Višinskytė, Remigijus Jokubauskas ir Mykolas Kirkutis, „Arbitration Agreements and Protection of the Right to a Fair Trial“, *Baltic Journal of Law & Politics* 13, 2 (2021): 159–180.

šalių geros valios.²⁶¹

Teismo nuosprendžiai, nutartys ir nutarimai baudžiamosiose bylose – tiek, kiek jie susiję su turtinio pobūdžio išieškojimais, juridinio asmens veiklos apribojimo ir juridinio asmens likvidavimo bausmių vykdymu. Vykdytinais laikomi ir kai kurie baudžiamosiose bylose priimti sprendimai. Vykdytinais pripažįstami sprendimai baudžiamosiose bylose dėl turtinio pobūdžio išieškojimo, juridinio asmens veiklos apribojimo ir juridinio asmens likvidavimo bausmių vykdymo. Valstybė yra sukūrusi arešto ir laisvės atėmimo, taip pat bausmių, nesusijusių su laisvės atėmimu vykdymo sistemą, tačiau proceso efektyvumo ir ekonomiškumo požiūriu būtų nepateisinama, jei pagal pobūdį panašūs į kitus vykdytinus teismo sprendimus, net ir baudžiamosiose bylose priimti sprendimai būtų vykdomi kita tvarka. Todėl įstatymų leidėjas yra įtvirtinęs, kad ir baudžiamosiose bylose priimti procesiniai sprendimai vykdomi CPK nustatyta tvarka. Tokiems sprendimams priskiriami teismo nuosprendžiai susiję su baudomis, taip pat nuosprendžiai apriboti juridinio asmens veiklą arba likviduoti juridinį asmenį. Antstolio kompetenciją vykdyti šiuos teismo nuosprendžius įtvirtina BPK 352 straipsnis bei BVK 16 ir 17 straipsniai, o jų vykdymo ypatumus atitinkamai BVK II dalis. CPK nustatyta tvarka taip pat vykdomi nuosprendžiai, kuriais paskirtos baudžiamojo poveikio priemonės – turto konfiskavimas ir išplėstinis turto konfiskavimas (BPK 342 straipsnio 4 dalies 7 punktas, 357 straipsnio 6 dalis).

Teismo nutarimai administracinių nusižengimų bylose tiek, kiek jie susiję su turtinio pobūdžio išieškojimais. Vykdytinais laikomi administracinių nusižengimų bylose priimti teismo nutarimai, kurie yra susiję su turtinio pobūdžio išieškojimais. Tokie gali būti nutarimai skirti baudą (ANK 676 straipsnis). Priverstinio baudos išieškojimo tvarką nustato ANK 676 straipsnis.

Teismo patvirtintos taikos sutartys. CK 6.983 straipsnio 1 dalyje reglamentuojama taikos sutarties samprata: taikos sutartimi šalys tarpusavio nuolaidomis išsprendžia kilusį teisminį ginčą, užkerta kelią kilti teisminiam ginčui ateityje, išsprendžia teismo sprendimo įvykdymo

²⁶¹ Dalia Višinskytė, Mykolas Kirkutis, Remigijus Jokubauskas ir Vigintas Višinskis, „Application of Article 6 of the European Convention of Human Rights in Enforcement Proceedings“, *LeXonomica* 13, 1 (2020): 91–108.

klausimą arba kitus ginčytinus klausimus. CK 6.985 straipsnyje nustatyta taikos sutarties *res judicata* galia. Taikos sutartis, kurią patvirtina teismas, nors reguliuojama ir proceso, ir materialiosios teisės normų, yra viena iš civilinių sutarčių, tiesiogiai nustatytų CK, rūšių. Teismo nutartimi patvirtintos taikos sutarties teisinė galia ir jos materialiniai teisiniai padariniai šalims apibrėžti CK normose, o iš tokios sutarties šalims kylantys procesiniai teisiniai padariniai nustatyti proceso normose. Taigi taikos sutartis yra civilinė sutartis, kuria ginčo šalys laisvo apsisprendimo būdu išsprendžia kilusį ginčą, sutarties sąlygomis apibrėždamos kiekvienos jų teises ir pareigas. Taikos sutarčiai, kaip ir bet kuriai kitai civilinei sutarčiai, galioja sutarties laisvės principas. Be to, procesinė šalių teisė sudaryti taikos sutartį ir tokiu būdu baigti teisminį ginčą yra viena iš civiliniame procese galiojančio šalių dispozityvumo principo išraiškų. Tik pačios šalys sprendžia dėl taikos sutarties turinio, t. y. nusistato savitarpio teises ir pareigas.²⁶² Teismas, sprenddamas dėl vykdomojo rašto pagal taikos sutartį išdavimo, turi įvertinti pagal galimybes kiek įmanoma aktualesnius (naujesnius) duomenis. Tik įvertinus tokius (aktualesnius, naujus) duomenis, galima nustatyti, ar taikos sutartis yra tinkamai vykdoma (įvykdyta), ir atsižvelgiant į tai priimti sprendimą dėl vykdomojo rašto pagal taikos sutartį išdavimo.

Užsienio teismų ir arbitražų sprendimai – tarptautinių sutarčių ir įstatymų nustatytais atvejais. CPK 585 straipsnio 1 dalies 5 punkte nurodyti vykdytini užsienio teismo ir arbitražo sprendimai. Tokie sprendimai skiriasi nuo CPK 585 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytų Lietuvos Respublikos teismų ir Lietuvos Respublikos teritorijoje veikiančių arbitražo teismo sprendimų. Užsienio teismų ir arbitražų sprendimai laikomi vykdytiniais tarptautinių sutarčių ir įstatymų nustatytais atvejais. CPK 584 straipsnio 2 dalyje nustatyti vykdytini dokumentai ir jų pagrindu išduodami vykdomieji dokumentai yra reglamentuojami specialiuose teisės aktuose. Šioje straipsnio dalyje išskiriamos dvi vykdytinų dokumentų rūšys: 1) institucijų ir pareigūnų nutarimai administracinių nusižengimų bylose tiek, kiek jie susiję su turinio pobūdžio išieškojimais; ir 2) kiti institucijų ir pareigūnų sprendimai, kai tarptautinėmis sutartimis ir įstatymais nustatytas jų vykdymas civilinio proceso tvarka. Pirmajai

²⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-76-403/2020.

vykdytinų dokumentų grupei priskiriami turtinio pobūdžio dokumentai, priimami administracinių nusižengimų bylose. Antroji vykdytinų dokumentų grupė susijusi su dokumentais, kurie vykdytiniais pripažįstami tarptautiniuose ir nacionaliniuose teisės aktuose. Vykdytiniais laikytini ir SESV 299 straipsnyje nustatyti Europos Tarybos, Komisijos ar Europos centrinio banko aktai, kuriais asmenims, išskyrus valstybes, skiriama piniginė prievolė.

Antstolio reikalavimų privalomumas

Veiksmingas vykdymo procesas galimas, jei antstolio pavedimai yra operatyviai vykdomi. Jeigu vykdymo procese dalyvaujantys asmenys nevykdo antstolio nurodymų, kyla grėsmė vykdymo proceso veiksmingumui. Todėl vykdymo procesą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatomas antstolio priimamų sprendimų privalomumas ir atsakomybė už jų nevykdymą. Pavyzdžiui, Latvijos civilinio proceso kodekso 551 straipsnis reglamentuojama privalomą antstolio nurodymų ir sprendimų pobūdį. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad antstolio nurodymai ir sprendimai vykdant teismo sprendimus yra privalomi visiems fiziniams ar juridiniams asmenims visoje valstybės teritorijoje. Minėto straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad jei antstolio nurodymai ar sprendimai nevykdomi, antstolis surašo raštą ir tiekia jį teismui, kuris sprendžia atsakomybes klausimą. Teismas kaltiems asmenis gali skirti baudą – fiziniams asmenims iki 360 Eur, o juridiniams asmenims iki 750 Eur.

CPK 585 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad antstolio reikalavimai vykdyti sprendimus, pateikti turimą informaciją apie skolininko turtinę padėtį, susipažinti su sprendimams vykdyti būtinais dokumentais ar susilaikyti nuo veiksmų, galinčių trukdyti vykdyti sprendimus, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus, privalomi visiems asmenims ir turi būti įvykdyti per antstolio nustatytą terminą. Atitinkamai įstatymas nustato antstolio įgaliojimus reaguoti į trukdymą vykdyti vykdomąjį dokumentą. CPK 585 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad asmeniui, kuris nevykdo antstolio reikalavimo ar kitaip kliudo antstoliui vykdyti vykdomuosius dokumentus, teismas gali skirti iki trijų šimtų eurų baudą už kiekvieną nevykdymo ar kliudymo dieną. Jeigu antstoliui kas nors kliudo vykdyti vykdomuosius dokumentus, antstolis kliūtims pašalinti kviečia policiją. Šiuo atveju policijos dalyvavimas būtinas. Tais atvejais, kai antstolio reikalavimo

nevykdo ar kitaip antstoliui vykdyti vykdomuosius dokumentus kliudo juridinis asmuo, CPK 585 straipsnio 2 dalyje nustatytą baudą teismas gali skirti juridinio asmens vadovui arba kitam už sprendimo įvykdymą atsakingam asmeniui (CPK 585 straipsnio 3 dalis).

Antstoliui priverstinio vykdyimo procese keliamas reikalavimas **griežtai laikytis vykdyimo procesą reglamentuojančių nuostatų**. CPK 585 straipsnio 4 dalis nustato, kad, atlikdamas vykdyimo veiksmus, antstolis neturi viršyti jam suteiktų įgalinimų. Antstolių įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad antstolis, vykdydamas vykdomuosius dokumentus, privalo imtis visų teisėtų priemonių tinkamai apginti išieškotojo interesus, nepažeisdamas kitų vykdyimo proceso dalyvių teisių ir teisėtų interesų. Antstolio veiksmai vykdyimo procese reglamentuojami ir jo įgalinimai nustatyti CPK VI dalies normose bei Sprendimų vykdyimo instrukcijoje.

Iš esmės CPK 585 straipsnio 1–3 dalyse nustatyti antstolio veiksmai (reikalavimai) yra skirti veiksmingų vykdyimo proceso veiksmų atlikimui užtikrinti. Antstoliui nusprendus atlikti šiuos veiksmus (duoti reikalavimus asmenims), jie laikomi būtinais ir privalo būti vykdomi. Priešingu atveju, įstatyme nenustačius imperatyvaus reguliavimo dėl antstolio reikalavimų privalomumo, vykdomųjų priverstinis vykdyimas iš esmės prarastų prasmę. Antstolio teisėtų reikalavimų privalomumas kildinamas iš vykdyimo procese dominuojančio kuo operatyvesnio vykdyimo užbaigimo tikslo. Jeigu valstybė nesuteiktų antstoliui teisės reikšti privalomų veiksmų, vykdyimo procesas iš esmės priklausytų nuo paties skolininko valios. Todėl valstybė, siekdama užtikrinti veiksmingą kreditoriaus teisių apsaugą, suteikia teisę antstoliui duoti privalomus nurodymus. Vertinant antstolio reikalavimų privalomumą, reikia atsižvelgti ir į asmenis, kuriems jis taikomas. Įsiteisėjusio teismo sprendimo privalomumas reglamentuojamas CPK 18 straipsnyje. Teismo sprendimas privalomas ne tik dalyvaujantiems byloje asmenims, bet visiems asmenims. Atitinkamai valstybė suteikia teisę antstoliui duoti privalomus reikalavimus ne tik vykdyimo proceso dalyviams, bet ir kitiems asmenims, kurie gali būti susiję su vykdyimo procesu. Pavyzdžiui, antstoliui atliekant išieškojimo veiksmus iš skolininko pajamų, skolininko darbdavys privalo vykdyti antstolio reikalavimus ir pateikti jam reikalingus duomenis (CPK 734 straipsnis).

Antstolio reikalavimai yra privalomi ir valdžios institucijoms. Pavyzdžiui, vienoje byloje ginčas kilo dėl antstolio veiksmų, kai antstolis priėmė patarkimą areštuoti įmonės turtinę teisę į PVM permoką ir įpareigojo mokesčių administratorių įvykdyti prievolę sumokant pinigus į antstolio depozitinę sąskaitą. Teismas pripažino, kad tokie antstolio veiksmai yra teisėti ir mokesčių administratorius privalo juos atlikti, nes vykdymo procesą reglamentuojančios proceso teisės normos taikomos visiems asmenims, taip pat mokesčių administratoriui. Teismas pažymėjo, kad specialiaame įstatyme (MAĮ) nenustatyta, jog mokesčių administratorius turi teisę nepaklusti teisėtiems antstolio nurodymams.²⁶³

Teisėtų antstolio reikalavimų nevykdymas reiškia, kad asmuo atlieka teisei priešingus veiksmus, t. y. neatlieka veiksmų, būtinų vykdomajam dokumentui vykdyti. Už teisėtų antstolio reikalavimų nevykdymą nustatyta teisinė atsakomybė (sankcija). Tokios sankcijos yra nustatytos **baudžiamojame, administracinėje ir civilinėje** teisėje. Šios teisinės sankcijos skiriasi savo tikslais, teisės pažeidimo sudėtimi, pasekmėmis. Atitinkamai šios teisinės sankcijos turi būti atribojamos. Praktikoje pripažįstama, kad vertinant kaltinimų pagal BK 231 straipsnio 1 dalį dėl trukdymo antstoliui vykdyti teismo sprendimą pagrįstumą, būtina spręsti įstatymų normų konkurenciją, atsiradusią dėl to, kad CPK 585 straipsnio 2 dalis ir BK 231 straipsnio 1 dalis nustato atsakomybę iš esmės už tą pačią neteisėtą veiką.²⁶⁴

Baudžiamoji atsakomybė už trukdymą antstolio veiklai reglamentuojama BK 231 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad tas, kas bet koku būdu trukdė antstoliui vykdyti teismo sprendimą, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų. Teismų praktikoje aiškinant BK 231 straipsnio 1 dalyje nustatytos nusikalstamos veikos sudėtį, nurodoma, kad šio straipsnio dispozicijoje numatytas bet koku būdu trukdymas atlikti tam tikras pareigas apima bet kokios formos poveikį (reikalavimus, prašymus, patarimus, nurodymus ir pan.), kliudantį straipsnyje išvardytiems subjektams (tarp jų ir antstoliui) jas atlikti. Pagal subjektyviuosius požymius numatoma kaltininko tyčia, apimanti suvokimą, kad jis trukdo

²⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. kovo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-94/2007.

²⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 25 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-80-976/2017.

straipsnyje nurodytiems subjektams (antstoliui) atlikti apibrėžtas jų pareigas, turėdamas bet kokius tikslus ar motyvus.²⁶⁵

Teismas, vertindamas trukdymą antstoliui vykdyti teismo sprendimą ir spręsdamas klausimą, kokia norma turėtų būti taikoma, esant įstatymų konkurencijai, turėtų atsižvelgti į veikos pavojingumo laipsnį ir pobūdį, priešingumą teisei, sukeltas teises pasekmes. Trukdymą, kaip nusikalstamą veiką, gali sudaryti tiek aktyvūs, tiek pasyvūs veiksmai. Įstatymas nepateikia trukdymo būdų sąrašo, tačiau trukdymas gali būti suprastas kaip bet kokie veiksmai, sudarantys kliūtis atlikti profesines procesines pareigas atvirai kišantis į atitinkamo pareigūno veiklą ar sudarant fizines kliūtis. Bet kuris trukdymas gali būti kvalifikuojamas pagal BK 231 straipsnio 1 dalį, jei trukdoma profesinei procesinei veiklai ir toks trukdymas nėra susijęs su smurtu ar kitokia prievarta. Šio nusikaltimo sudėtis yra formali, todėl veika laikoma baigta nuo jos pradžios, neatsižvelgiant į tai, ar pareigūnų veikla buvo tik trikdoma ar realiai sutrikdyta. Šiai nusikalstamai veikai yra būdinga tiesioginė tyčia, t. y. kaltininkas supranta, kad trukdo pareigūnui atlikti su baudžiamosios, civilinės, administracinės ar tarptautinės teisminės institucijos bylos tyrimu, nagrinėjimu ar vykdymu susijusias pareigas, ir nori taip veikti.²⁶⁶ Teismų praktikoje kaltininko veiksmuose konstatuojami veikos, numatytos BK 231 straipsnio 1 dalyje, subjektyvieji požymiai, kai objektyvieji veikos požymiai rodo, jog tai buvo ne trumpalaikis, pavienis poelgis, trukdantis procesinio veiksmo eigai, o ilgai trunkantis, pasireiškęs įvairiomis formomis, sąmoningas trukdymas pareigūnui atlikti pareigas, todėl tai pagrįstai pripažinta pavojinga veika, atitinkančia visus BK 231 straipsnio 1 dalyje numatytos veikos požymius.²⁶⁷

Teismų praktikoje nurodoma, kad kiekviena nusikalstama veika yra pažeidžiamos baudžiamuoju įstatymu saugomos vertybės. Apie žalą joms, taigi ir apie padarytos veikos pavojingumą, sprendžiama atsižvelgiant į kiekvieno konkretaus atvejo aplinkybes, veikos pavojingumas negali būti preziumuojamas. Pavojingų padarinių neįtvirtinimas

²⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-630/2007.

²⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-80-976/2017.

²⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-80-976/2017.

nusikalstamos veikos sudėtyje nereiškia, kad veikos, BK aprašytos formaliosiomis sudėtimis, nesukelia pavojingų padarinių ir kad jų apskritai nereikia tirti byloje. Atsižvelgiant į tai, sprendžiant dėl trukdymo veikos pavojingumo, atitinkamai dėl baudžiamosios atsakomybės už tokią veiką taikymo, turėtų būti pagrindžiama, ar dėl trukdymo (be kita ko, antstoliui vykdyti teismo sprendimą) veikos padaryta žala teisingumui, t. y. ar tokia veika buvo sukelti teisiškai reikšmingi padariniai.²⁶⁸

Administracinė atsakomybė dėl neteisėtų veiksmų, susijusių su antstolio atliekamomis vykdymo funkcijomis, nustatyta ANK, kurio 507 straipsnyje reglamentuojama, kad valstybės politiko, valstybės pareigūno, valstybės tarnautojo ar viešojo administravimo funkcijas atliekančio asmens garbės ir orumo pažeminimas, reiškiamas raštu, žodžiu, gestais, įžeidžiančiu, įžūliu, provokuojančiu ar kitokiu elgesiu, užtraukia baudą nuo penkiasdešimt iki trijų šimtų eurų. Pagal ANK 507 administracinių nusižengimų teiseną pradeda, administracinių nusižengimų tyrimą atlieka ir administracinių nusižengimų protokolus surašo antstolis (ANK 589 straipsnio 99 punktas).

Civilinė (procesinė) atsakomybė dėl antstolio reikalavimų nevykdymo nustatyta CPK 585 straipsnio 2–3 dalyse. Remiantis CPK 585 straipsnio 2 dalimi, 616 straipsniu, asmeniui, kuris nevykdo antstolio reikalavimo ar kitaip kliudo antstoliui vykdyti vykdomuosius dokumentus, antstolio arba vykdymo proceso šalių prašymu teismas gali pritaikyti procesinio poveikio priemones – baudas. Remiantis CPK 585 straipsnio 2 dalimi, asmeniui, kuris nevykdo antstolio reikalavimo ar kitaip kliudo antstoliui vykdyti vykdomuosius dokumentus, teismas gali skirti iki trijų šimtų eurų baudą už kiekvieną nevykdymo ar kliudymo dieną. Teismų praktikoje pripažįstama, kad bauda skiriama tam, jog paskatintų skolininką vykdyti prievolę.²⁶⁹ Toks skiriamos baudos tikslas gali būti pasiektas tik tuo atveju, kai egzistuoja galimybė įvykdyti antstolio nurodymą. Todėl nustatius, kad antstolio patvarkyme nurodyta prievolė pasibaigė arba jos vykdymas neįmanomas, nėra pagrindo skolininkui ar kitam suinteresuotam asmeniui taikyti CPK 585 straipsnyje nustatytas sankcijas

²⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-51-942/2020.

²⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-23-687/2016; 2016 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-401-916/2016.

už antstolio reikalavimų nevykdymą (tęsti jų taikymą).²⁷⁰ Vienoje byloje kasacinis teismas nustatė, kad, nutraukus darbo sutartį su skolininku, baigiasi darbdavio pareiga vykdyti antstolio patvarkymą dėl išieškojimo iš skolininko darbo užmokesčio, darbdavys tik privalo informuoti antstolį apie atliktus mokėjimus bei suteikti kitą CPK 740 straipsnyje nurodytą informaciją.²⁷¹ Atitinkamai už laikotarpį, kai pasibaigia darbo santykiai su darbuotoju, darbdavio vadovui arba kitam už sprendimo nevykdymą atsakingam asmeniui negali būti taikomos CPK 585 straipsnyje nustatytos sankcijos. Tačiau teismas turi teisę skirti baudą antstolio patvarkymo nevykdžiusiam asmeniui už laikotarpį nuo dienos, kai šis, gavęs antstolio patvarkymą, privalėjo pradėti jį vykdyti, iki aplinkybių, dėl kurių išnyksta pareiga vykdyti patvarkymo reikalavimus, atsiradimo (pavyzdžiui, iki skolininko atleidimo iš darbo) dienos, net jei šios aplinkybės atsirado iki teismo nutarties skirti baudą įsiteisėjimo. Taip siekiama užtikrinti antstolio patvarkymų privalomumą (CPK 585 straipsnio 1 dalis), kad antstolio patvarkymo nevykdantis asmuo neišvengtų atsakomybės už savo neveikimą.²⁷² Jei antstolio reikalavimo nevykdo juridinis asmuo, CPK 585 straipsnio 2 dalyje nustatytą baudą teismas gali skirti juridinio asmens vadovui arba kitam už sprendimo nevykdymą atsakingam asmeniui (CPK 585 straipsnio 3 dalis).

Asmuo, kuris nevykdo antstolio reikalavimo ar neteikia informacijos apie skolininko turtinę padėtį, nesant įstatymo pagrindo ar teismo sprendimo, pripažįstamas atlikusiu neteisėtus veiksmus ir pažeidusiu įstatymo reikalavimus (CPK 18, 585 straipsniai). CPK normos, reglamentuojančios antstolio ir kitų asmenų veiksmus vykdyto procese, yra įsakmaus pobūdžio ir turi būti vykdomos arba turi būti ginčijami antstolio veiksmai. Jeigu neįvykdytas teisėtus antstolio reikalavimas, tai yra pagrindas šio reikalavimo nevykdžiusio asmens veiksmus vertinti kaip neteisėtus.²⁷³ Aiškinant CPK 585 straipsnį, pripažįstama, kad tokia bendrojo pobūdžio taisyklė suponuoja, jog šios procesinės atsakomybės

²⁷⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-108-469/2019.

²⁷¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-108-469/2019.

²⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-108-469/2019.

²⁷³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-270/2011.

subjektas yra kiekvienas asmuo, kuriam antstolis, neviršydamas jam suteiktų galių, įstatymų nustatyta tvarka atlikdamas vykdymo veiksmus pateikia reikalavimus. Paprastai tai yra baudinio pobūdžio procesinė teisinė sankcija, skiriama už proceso pažeidimus ir išieškoma į valstybės biudžetą.²⁷⁴

Taikant atsakomybę už neteisėtus veiksmus, pagal CPK 585 straipsnio 2 dalį, turi būti nustatyta asmens kaltė kaip atsakomybės pagrindas. Asmuo gali būti nepripažintas kaltu, jei atsisakė teikti informaciją dėl svarbių priežasčių, t. y. svarbios priežastys, dėl kurių informacija nebuvo ir negali būti pateikta: faktinės ar teisinės aplinkybės, dėl kurių objektyviai informacija negali būti pateikta, pavyzdžiui, asmuo tokios informacijos neturi, jos neliko, ji neišsaugota ir pan. Svarbia priežastimi nelaikoma aplinkybė, kad asmens, atsisakančio teikti informaciją, nuomone, antstoliui perduodama informacija gali būti šio panaudota pažeidžiant įstatymus ar tam tikrų asmenų teises ar teisėtus interesus.²⁷⁵

Bauda, paskirta bendrovės vadovui, kaip už bendrovę atsakingam asmeniui, ir nėra skirtina kitiems bendrovės darbuotojams, nenustačius jų pagal priskirtas darbo funkcijas tiesioginės atsakomybės už antstolio įpareigojimo vykdymą.²⁷⁶ Teismų praktikoje pripažįstama, kad teismas gali paskirti ir kintamą baudos dydį, siekiant užtikrinti jos taikymo veiksmingumą, todėl teismas, svarstydamas baudos dydį už tęstinį pažeidimą (nevykdymą), gali modeliuoti, kaip veiksmingai nustatomas baudos dydis padėtų paskatinti operatyviau vykdyti antstolio reikalavimą. Teismas nėra saistomas skirti nekintantį baudos dydį, tik ribojamas įstatyme nustatyto maksimalaus baudos dydžio. Taip pat teismas gali įvertinti baudos dydžio veiksmingumą, kai už teismo nustatytą pradinį laiko tarpą skiriama bauda vėlesniame etape yra laipsniškai didinama, taip sudarant skolininkui palankesnes sąlygas per trumpesnį laikotarpį įvykdyti prievolę. Todėl teismas, nustatęs, kad nustatytas baudos dydis yra pernelyg mažas tam, kad paskatintų skolininką vykdyti prievolę, turi

²⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62-695/2017.

²⁷⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-385-219/2018.

²⁷⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62-695/2017.

teisę baudos dydį padidinti.²⁷⁷

Sprendžiant dėl antstolio reikalavimų teisėtumo, svarbu pažymėti, kad **antstolis yra viešosios teisės subjektas ir privalo veikti teisėtai**, neviršyti jam teisės aktų suteiktų įgalinimų (CPK 585 straipsnio 4 dalis). Antstoliui, kaip valstybės įgaliotam asmeniui, jo veikloje keliami ypatingi atidumo, sąžiningumo ir rūpestingumo reikalavimai, kurie vykdomi, kai antstolis vadovaujasi jo veiklą reglamentuojančiais įstatymais, neperžengdamas jam suteiktos kompetencijos ribų. Antstolio profesija yra valstybės kontroliuojama profesija, t. y. toks viešąjį interesą užtikrinančių funkcijų vykdymas, kai tai daro savarankiška profesine (privacia) veikla besiverčiantys asmenys (už atlygį), o jiems šias funkcijas vykdyti perdavusi valstybė turi griežtai kontroliuoti, kaip jos yra vykdomos.²⁷⁸ Bet koks antstolio veikimas viršijant kompetenciją (lot. *ultra vires*) vertinamas kaip antstolio veiklos teisėtumo principo pažeidimas. Teisėtumo principas reiškia, kad antstolis privalo veikti teisėtai, neviršyti jam teisės aktų suteiktų įgaliojimų.²⁷⁹ Taigi antstolio pareiga siekti kuo greitesnio ir realaus sprendimo įvykdymo turi būti atliekama atsižvelgiant į tai, kad nebūtų pažeidžiami įstatymo reikalavimai ir vykdymo proceso dalyvių teisės bei teisėti interesai.²⁸⁰

Antstolis gali siekti vykdomųjų dokumentų įvykdymo tik tokiomis priemonėmis, kokios nustatytos jo veiklą reglamentuojančių teisės aktų – CPK normų, reglamentuojančių vykdymo procesą, ir Sprendimų vykdymo instrukcijos.²⁸¹ Tokie reikalavimai antstoliui reiškia, kad, kilus ginčui, antstolis turi įrodyti, kad veikė pagal teisės aktuose nustatytas savo kompetencijos ribas ir neatliko veiksmų, kurie nėra jam konkrečiai priskirti. Toks antstolio veiklai keliamas elgesio standartas yra svarbus užtikrinant vykdymo proceso teisėtumą. Antstolis atlieka visus vykdymo veiksmus (duoda reikalavimus juos atlikti), todėl jo veiksmų teisėtumas yra esminė teisėto vykdymo proceso sąlyga.

²⁷⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62-695/2017.

²⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-206/2008.

²⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-103-378/2016.

²⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-419-701/2017.

²⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-456/2008.

CPK 586–624¹ straipsniai reglamentuoja **bendrašias vykdymo veiksmų atlikimo taisykles**. Šios taisyklės yra bendrojo pobūdžio vykdymo procesą reglamentuojančios normos, taikomos viso vykdymo proceso metu. Jos reglamentuoja bendruosius vykdymo proceso teisinius santykius.

Vykdomieji dokumentai

Valstybė suteikia išieškotojui galimybę pasinaudoti priverstinio vykdymo priemonėmis tik esant nustatytoms sąlygoms. Vykdomasis dokumentas daro vykdymo procesą teisėtą neatsižvelgiant į ieškovo reikalavimo pagrįstumą. Tai nereiškia, kad vykdymas visiškai izoliuotas nuo materialinės teisės. Tačiau dar kartą tikrinti vykdymo procese materialųjį teisės pagrindą reikštų tik vykdymo proceso vilkinimą. Vykdomoji byla iškeliamą pateikiant antstoliui vykdomąjį dokumentą. Vienintelis vykdymo veiksmų atlikimo pagrindas yra CPK nustatyta tvarka pateiktas vykdyti vykdomasis dokumentas. CPK 586 straipsnio 2 dalyje reglamentuojama, kad be vykdomojo dokumento atlikti vykdymo veiksmus draudžiama. Šis apribojimas nedraudžia atlikti vykdymo veiksmus CPK 611 straipsnio 4 dalyje numatytais atvejais. Taigi vykdomasis dokumentas yra būtinas vykdymo procesui atlikti. Vykdomo veiksmų atlikimas be vykdomojo dokumento visus antstolio procesinius veiksmus daro neteisėtus.²⁸²

Vykdomasis dokumentas yra oficialus teismo ar kitos institucijos arba pareigūno išduotas dokumentas, kuriuo remiantis atliekami vykdymo veiksmai.²⁸³ Iš esmės vykdomojo dokumento išdavimas yra tam tikra jį išduodančios institucijos vykdymo teisėtumo užtikrinimo kontrolė. Institucija, išduodanti vykdomąjį dokumentą, tokiu būdu patvirtina, kad dokumentas gali būti vykdomas. Pavyzdžiui, teismas, išduodamas vykdomąjį raštą dėl priimto procesinio sprendimo, kuriuo išspręstas ginčas, patvirtina, kad jis yra įsiteisėjęs (išskyrus įstatyme nustatytus atvejus, kai vykdomi neįsiteisėję teismo sprendimai) ir gali būti priverstinai vykdomas. Todėl vykdomojo dokumento išdavimas yra reikšmingas

²⁸² Vigintas Višinskis ir Egidija Stauskienė, „Teismo išduodami vykdomieji dokumentai“, *Jurisprudencija* 11, 101 (2007): 58–65.

²⁸³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-352/2006.

teisinio tikrumo ir aiškumo užtikrinimui. Vykdomojo dokumento svarbą rodo ir tai, kad antstolis turi vykdyti tai, kas nurodyta vykdomajame dokumente ir gali atlikti tik tuos vykdyimo veiksmus, kurie tam reikalingi.²⁸⁴ Todėl galima teigti, kad antstolio veiklos ribas apibrėžia antstoliui nustatyta tvarka pateiktas vykdyti vykdomasis dokumentas.²⁸⁵ Kitaip tariant, antstolis, atlikdamas priverstinio vykdyimo veiksmus, turi besąlygiškai laikytis vykdomajame dokumente nustatytos vykdyimo tvarkos.²⁸⁶ Antstolis negali peržengti šiuo dokumentu jam nustatytų ribų ir išieškoti atitinkamas sumas (pavyzdžiui, PVM) į valstybės biudžetą, kai šiame dokumente tokių nurodymų nėra.²⁸⁷

Vykdyimo veiksmų pagrindas yra vykdomasis raštas, tačiau vykdyimo teisinis pagrindas visada yra teismo procesinis sprendimas, o ne vykdomasis raštas.²⁸⁸ Vykdyimo procese materialusis vykdyimo pagrindas netikrinamas. Teismo sprendimų, nuosprendžių, nutarimų ar nutarčių pagrįstumas gali būti tikrinamas instancine tvarka. Todėl vykdomieji raštai negali būti ginčijami teismine tvarka. Tačiau galimas ginčas ne dėl paties teismo išduoto vykdomojo dokumento, o dėl jo išdavimo pagrįstumo. Pavyzdžiui, galimas ginčas, jeigu teismas išdavė vykdomojo dokumento dublikatą (CPK 649 straipsnis), kurio pateikimo vykdyti terminas yra praleistas (CPK 606 straipsnis).²⁸⁹

Sistemiškai aiškinant CPK 584 ir 587 straipsnius galima daryti išvadą, kad tam, jog dokumentas būtų pripažintas vykdomuoju dokumentu, būtinos šios sąlygos:

1) dokumentą turi būti išdavę institucijos ar pareigūnai, turintys teisę priimti sprendimus, kurie gali būti pateikti priverstinai vykdyti CPK VI dalyje nustatyta tvarka (CPK 584 straipsnis);

2) dokumentas turi būti nurodytas vykdomųjų dokumentų sąrašė

²⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-174-469/2017.

²⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-114/2008.

²⁸⁶ Vigintas Višinskis ir Egidija Stauskienė, „Teismo išduodami vykdomieji dokumentai“, *Jurisprudencija* 11, 101 (2007): 58–65.

²⁸⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-27/2014.

²⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-352/2006.

²⁸⁹ Vigintas Višinskis ir Egidija Stauskienė, „Teismo išduodami vykdomieji dokumentai“, *Jurisprudencija* 11, 101 (2007): 58–65.

(CPK 587 straipsnis).²⁹⁰

Vykdomo proceso pradžia laikomas vykdomojo rašto pateikimas antstoliui ir jo priėmimas vykdyti, o ne vykdomojo rašto išdavimas išieškotojui. Terminas, per kurį gali būti pateiktas vykdyti vykdomasis raštas, yra procesinio pobūdžio, todėl, teismui konstatavus svarbias praleidimo priežastis, jis gali būti atnaujintas.²⁹¹ Taigi nors vykdomasis dokumentas yra viena iš esminių prielaidų vykdomo procesui prasidėti, vien tik jo išdavimas, kaip procesinis veiksmas, negali būti automatiškai prilyginamas vykdomo proceso pradžios momentui.²⁹² Vykdomo procese galiojant dispozityvumo principui išieškotojas pats sprendžia, ar vykdomo procesas turi būti pradedamas.

Vykdomajam dokumentui keliami reikalavimai, nustatyti CPK 648 straipsnyje, kurio 1 dalies 4 punkte įtvirtinta, kad vykdomajame rašte, be kita ko, turi būti nurodoma su išieškojimu susijusi rezoliucinė sprendimo dalis pažodžiui.²⁹³ Tokiu būdu antstolis, kuriam pateikiamas vykdomasis dokumentas, informuojamas apie skolininką, iš kurio turi būti išieškoma, kartu ir apie jo atsakomybės formą – ji asmeninė, subsidarioji ar solidarioji. Jeigu, vykdant vykdomąjį dokumentą, paaiškėja, kad išieškojimas turi būti vykdomas ne tik iš vykdomajame dokumente nurodyto skolininko, bet ir trečiųjų asmenų (pavyzdžiui, sutuoktinio), kurie nenurodyti vykdomajame dokumente ir dėl kurių nebuvo priimta teismo sprendimo, turto, tai antstolis neturi teisės priimti patvarkymo dėl išieškojimo iš šių asmenų.²⁹⁴

Išduodant vykdomąjį raštą dėl teismo sprendimo, jame išreikšta teismo valia įgauna praktinį vykdomąjį pobūdį. Pagal įstatymą, kilus neaiškumų, jie vykdomo metu gali būti išsprendžiami teismo (CPK 589 straipsnis). Tačiau neaiškumų gali būti ir dėl nedidelių, visiškai smulkmeniškų neatitikimų, kurie nereikalauja teismo įsikišimo. Dėl to dalį neaiškumų gali pašalinti pats antstolis, nesinaudodamas CPK 589 ir 593

²⁹⁰ Vigintas Višinskis ir Egidija Stauskienė, „Teismo išduodami vykdomieji dokumentai“, *Jurisprudencija*, 11, 101 (2007): 58–65.

²⁹¹ Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1796-196/2018.

²⁹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-270-1075/2019.

²⁹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. liepos 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-273/2012.

²⁹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. liepos 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-273/2012.

straipsniuose nustatyta tvarka. Tačiau jeigu vykdymo tvarka yra neaiški dėl teismo sprendime esančių trūkumų (rašymo apsirikimai, aritmetinės klaidos, išspręsti ne visi reikalavimai, neaiškiai suformuluota rezoliucinė dalis ir pan.) antstolis neturi įgaliojimų keisti, taisyti ar tikslinti teismo sprendimą, kurio pagrindu atliekamas vykdymas.²⁹⁵ Analizuojant vykdomo dokumento ypatumus, taip pat yra reikšminga, kad vykdomojo dokumento pateikimas vykdyti taip pat nereiškia, kad jis besąlygiškai turi būti vykdomas. Antstolis, prieš pradėdamas vykdomuosius veiksmus, turi išspręsti vykdomojo dokumento priėmimo vykdyti klausimą (nustatyti sąlygas, leidžiančias priimti vykdomąjį dokumentą vykdyti) (CPK 651 straipsnio 1 dalis).²⁹⁶

Vykdomojo dokumento išdavimas ir pateikimas antstoliui vykdyti reiškia teisinių prievartos priemonių taikymą skolininkui, kuris gera valia nevykdo savo pareigų, pavyzdžiui, nevykdo teismo sprendimo. Tačiau sprendžiant dėl vykdomojo dokumento (vykdomojo rašto) pagal teismo sprendimą išdavimo, svarbu įvertinti, koks yra priimto sprendimo pobūdis, nes priverstinis teismo sprendimo vykdymas galimas ne visais atvejais. Pagal teisės gynimo būdą teismo sprendimai skirstomi į tris rūšis:

- 1) sprendimus dėl teisinių santykių pripažinimo (patvirtinami ar paneigiami tam tikri teisiniai santykiai);
- 2) sprendimus dėl teisinių santykių modifikavimo (pakeičiami ar nutraukiami jau susiklostę tam tikri teisiniai santykiai);
- 3) sprendimus dėl priteisimo (atsakovas įpareigojamas atlikti arba susilaikyti atlikti ieškovo naudai tam tikrus veiksmus).²⁹⁷

Iš nurodytų teismo sprendimų, vykdytini yra sprendimai dėl priteisimo, o kiti sukelia teisinius padarinius be jų vykdymo.²⁹⁸ Todėl praktikoje pripažįstama, kad vykdomasis raštas kaip vykdomasis dokumentas išduodamas tik dėl sprendimų, kurie gali būti priverstinai vykdomi.

²⁹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-500/2009.

²⁹⁶ Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1305/2013.

²⁹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-522-378/2016.

²⁹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-368/2009.

Priverstinai vykdytinų sprendimų rezultatas pasiekiamas tik tada, kai skolininkas atlieka veiksmus, kuriuos atlikti jį įpareigoja teismas rezoliucinėje sprendimo dalyje, todėl kai atsakovas jų nevykdo gera valia, išieškotojui pateikus vykdomąjį dokumentą vykdomi antstolio, taikant priverstinio vykdymo priemonės. Priverstinai vykdytini sprendimai yra, pavyzdžiui, sprendimai pagal ieškinius dėl priteisimo, dėl įpareigojimo atlikti tam tikrus veiksmus ir kt. Kiti teismo sprendimai teisinį efektą sukelia savaime, jiems nereikia taikyti priverstinių vykdymo priemonių, pavyzdžiui, teismo sprendimai dėl pripažinimo. Tokiu sprendimu pažeista subjekcinė teisė apginama konstatuojant, kad ieškovas turi tam tikrą teisę.²⁹⁹

Antstolis, spręsdamas vykdomojo dokumento priėmimo klausimą, neturi teisės spręsti dėl ginčo teisinio kvalifikavimo (pavyzdžiui, dėl prievolės pobūdžio). Vienoje byloje, kurioje spręsta dėl išieškojimo iš individualios įmonės ir jos savininko turto, nurodyta, kad prievolės pobūdžio nustatymas yra teismo, bet ne antstolio prerogatyva. Išieškojimas galimas tik iš fizinių ir juridinių asmenų, kurių prievolė kreditoriui nustatyta įsiteisėjusiu teismo sprendimu ar kitu vykdytinu dokumentu, kurie yra pagrindas išduoti vykdomąjį dokumentą (arba yra kartu ir vykdomieji dokumentai). Atsižvelgiant į tai, teismas pripažino, kad negalima vertinti kaip teisėtų antstolio veiksmų nukreipiant išieškojimą į individualios įmonės savininko turtą, kai nėra vykdomojo dokumento dėl skolos išieškojimo iš to individualios įmonės savininko.³⁰⁰ Iš individualios įmonės veiklos atsiradusių prievolių pobūdžio, asmenų, atsakingų pagal šias prievoles, bei jų atsakomybės atsiradimo pagrindų nustatymas nepatenka į vykdymo proceso apimtį, nes šie klausimai yra tiesiogiai susiję su teisių ir pareigų nustatymu ir gali būti išspręsti tik nagrinėjant konkrečią bylą teisme.³⁰¹

Tam tikros specifinės taisyklės, susijusios su vykdomojo rašto išdavimu, pripažįstamos civilinėse bylose, kuriose sprendžiama dėl išieškojimo iš bendro sutuoktinių turto. Vienoje byloje kasacinio teismo plenarinė sesija, suvienodindama formuojamą praktiką tokio pobūdžio

²⁹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-616-248/2015.

³⁰⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-609/2013.

³⁰¹ Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-860-186/2017.

bylose, pripažino, kad prievolei vykdyti iš bendro sutuoktinių turto būtina nustatyti prievolės pobūdį, t. y. ji yra asmeninė ar bendra (dalinė ar solidarioji), todėl tokios prievolės pobūdį ir galimybę išieškoti iš bendrosios jungtinės nuosavybės gali nustatyti tik teismas. Antstolio veiklos ribas visų pirma apibrėžia antstoliui nustatyta tvarka pateiktas vykdyti vykdomasis dokumentas. Vienas iš vykdomųjų dokumentų yra vykdomasis raštas, išduotas teismo sprendimo pagrindu. Jei nėra teismo sprendimo dėl antrojo sutuoktinio, antstolis negali priimti patvarkymo išieškoti iš bendro turto, nes tai reikštų teismo sprendimo pakeitimą ir CPK 586 straipsnio pažeidimą, t. y. vykdomo veiksmai būtų atlikti be vykdomojo dokumento.³⁰² Nors šie išaiškinimai suformuluoti išieškojimo pagal sutuoktinių prievolės bylose, tačiau jie taikytini ne tik tuo atveju, kai nėra priimto teismo sprendimo ir nėra vykdomojo dokumento dėl vieno iš sutuoktinių, bet ir kitais atvejais, kai sprendimas priimtas ir vykdomasis raštas išduotas dėl vieno skolininko, o išieškojimas pagal prievolės prigimtį gali būti vykdomas ne tik iš jo, bet ir iš kito asmens, pavyzdžiui, kai yra susiklostę subsidiariosios atsakomybės teisiniai santykiai.³⁰³ Taigi kai įsiteisėjusiu teismo sprendimu prievolę vykdyti įpareigotas tik vienas iš sutuoktinių, išieškotojui išduotas vykdomasis raštas tik dėl konkretaus skolininko (sutuoktinio), antstolis negali priimti patvarkymo išieškoti iš kito sutuoktinio lėšų ar bendro turto.³⁰⁴

Siekiant atskleisti vykdomojo dokumento esmę ir reikšmę vykdomo procese, tikslinga įvertinti vykdomojo dokumento sampratą ir teisinį reglamentavimą lyginamuoju apsektu užsienio valstybėse.

Vokietijos civilinio proceso kodekso 704 straipsnis nustato, kad privalomas vykdymas galimas sprendimui įsiteisėjus ar kai jis paskelbiamas vykdytinu. Šio teisės akto 705 straipsnyje, reglamentuojančiame sprendimo įsigaliojimą, nustatyta, kad sprendimai neįgyja teisinio galiojimo nepasibaigus nustatytam leistinos teisinės gynybos priemonės ar leistino protesto pateikimo terminui. Vokietijos civilinio proceso kodekso 706 straipsnio 1 dalyje reglamentuojama, kad pažymėjimus, kad nuosprendžiai tapo neskundžiami, išduoda pirmosios instancijos

³⁰² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-P-186/2010.

³⁰³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-510-313/2015.

³⁰⁴ Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1293-196/2018.

teismo kanceliarija, remdamasi ginčo teismo įrašais, ir tol, kol teisminis ginčas vyksta aukštesnio lygio jurisdikcijoje, jie turi būti išduodami tos instancijos teismo kanceliarijos.³⁰⁵ Vokietijos civilinio proceso kodekso 708 straipsnyje nustatyti sprendimai, kurie gali būti vykdomi nesuėjus sprendimo įsigaliojimo terminui.³⁰⁶ Vokietijos teisės doktrinoje pripažįstama, kad vykdomasis dokumentas yra vykdymo veiksmų pagrindas. Jis suteikia kreditoriui teisę kreiptis į kompetentingas institucijas ir reikalauti jo vykdymo. Taip pat jis suteikia teisę vykdymo institucijai prieigą prie skolininko turto ir teisių bei nustato vykdymo apimtį.³⁰⁷ Todėl vykdomajame dokumente privalo būti nurodytas vykdytinas reikalavimas ir vykdymo proceso šalys, t. y. kreditorius ir skolininkas.³⁰⁸

Austrijoje vykdomieji dokumentai gali būti skirstomi į tris grupes: teismo vykdomieji raštai (išduoti civilinėse, baudžiamosiose bylose), administraciniai vykdomieji raštai ir dokumentai, išduoti ne administracinių institucijų (pavyzdžiui, notaro raštai).³⁰⁹ Austrijos vykdymo kodekso 1 straipsnyje pateiktas išsamus vykdomųjų dokumentų sąrašas. Pavyzdžiui, šio teisės akto 1 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad vykdomaisiais dokumentais laikomi įsiteisėję ir kiti sprendimai, nutartys ar pavedimai teismo civilinėje byloje, jei tolesnis ginčas negalimas ar nesuteikiama teisė sustabdyti vykdymą. Prancūzijos civilinio vykdymo tvarkos kodekso L111-3 nustato vykdomųjų dokumentų sąrašą. Olandijos teisėje išskiriami nacionaliniai ir užsienio vykdomieji dokumentai. Nacionaliniai vykdomieji dokumentai reglamentuojami Olandijos civilinio proceso kodekso 430 straipsnyje, o tarptautiniai vykdomieji dokumentai – 431, 985, 992, 993 straipsniuose.

Lenkijos civilinio proceso kodekso 776 straipsnyje reglamentuojamas vykdomasis raštas (lenk. *tytuł wykonawczy*). Šiame straipsnyje nurodyta, kad vykdomasis dokumentas yra vykdymo pagrindas. Vykdomajame dokumente nurodoma vykdymo nuoroda, nebent įstatymas

³⁰⁵ Vok. *Zeugnisse über die Rechtskraft der Urteile sind auf Grund der Prozessakten von der Geschäftsstelle des Gerichts des ersten Rechtszuges und, solange der Rechtsstreit in einem höheren Rechtszug anhängig ist, von der Geschäftsstelle des Gerichts dieses Rechtszuges zu erteilen.*

³⁰⁶ Vok. *Vorläufige Vollstreckbarkeit ohne Sicherheitsleistung.*

³⁰⁷ Othmar Jauernig, Christian Berger and Christoph Alexander Kern, *Zwangsvollstreckungs und Insolvenzrecht* (München: C. H. Beck 2010), 4.

³⁰⁸ Hans-Joachim Musielak and Wolfgang Voit, *Grundkurs ZPO* (München: C. H. Beck 2018), 403.

³⁰⁹ Matthias Neumayr and Bettina Nunner-Krautgasser, *Exekutionsrecht*, Wien: Manz 2018, 71.

nustato kitaip. Šio teisės akto 777 straipsnyje pateiktas vykdomųjų dokumentų sąrašas. Latvijos civilinio proceso kodekso 540 straipsnyje nurodytas vykdomųjų dokumentų (latv. *izpildu dokumenti*) sąrašas. Šiame straipsnyje nustatyta, kad vykdomieji dokumentai yra vykdomieji raštai, išduoti teismų sprendimų pagrindu civilinėse ir kitose bylose bei arbitražo sprendimų pagrindu, institucijų sprendimai dėl administracinių teisės pažeidimų, prokuroro sprendimas dėl piniginių sumų gražinimo, vykdomieji įsakymai, išduoti pagal administracinius aktus, notarų, advokatų, antstolių išduotos sąskaitos ir kiti.

Lietuvos teisėje vykdomieji dokumentai reglamentuojami įstatyme. CPK 587 straipsnyje pateiktas nebaigtinis vykdomųjų dokumentų sąrašas. Šiame straipsnyje nustatyta, kad vykdomieji dokumentai yra:

- 1) vykdomieji raštai, išduoti teismo sprendimų, nuosprendžių, nutarimų, nutarčių, taip pat arbitražo sprendimų ir nutarčių pagrindu;
- 2) teismo įsakymai;
- 3) teismo sprendimai ir nutartys – kai pagal įstatymus jie laikomi vykdomaisiais dokumentais;
- 4) teismo nutartys ir institucijų ir pareigūnų nutarimai dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo;
- 5) teismo nuosprendžiai dėl juridinio asmens veiklos apribojimo ir juridinio asmens likvidavimo;
- 6) institucijų ir pareigūnų nutarimai administracinių nusižengimų bylose tiek, kiek jie susiję su turbinio pobūdžio išieškojimais;
- 7) prokuroro sankcijos dėl fizinių asmenų iškeldinimo iš gyvenamųjų patalpų ir kiti prokuroro nutarimai tiek, kiek jie susiję su turbinio pobūdžio išieškojimais;
- 8) notaro vykdomieji įrašai pagal užprotestuotus arba neprotestuotinus vekselius ar čekius ir notaro vykdomieji pavedimai dėl paveldimo turto apyrašo sudarymo (paveldimo turto apyrašo papildymo);
- 9) darbo ginčų komisijos sprendimai;
- 10) kiti institucijų ir pareigūnų sprendimai, kurių vykdymą civilinio proceso tvarka nustato įstatymai.

Pagal **turinį** vykdomieji dokumentai gali būti skirstomi į dvi grupes:

- 1) dokumentai, kurie tuo pačiu metu yra teisės taikymo aktai ir vykdomieji dokumentai;
- 2) vykdomieji dokumentai, išduoti remiantis kitais teisės taikymo aktais.

Pirmąją grupę vykdomųjų dokumentų sudaro teismo įsakymai, pareigūnų ar organų nutarimai dėl administracinių nuobaudų paskyrimo. Antrąją grupę vykdomųjų dokumentų sudaro vykdomieji raštai, išduoti remiantis teismo sprendimais, nuosprendžiais, nutartimis. Iš vykdomojo rašto turinio negalima spręsti, kodėl iš skolininko turi būti išieškoma priteista suma. Išieškojimo pagrįstumo klausimą teismas išsprendė nagrinėdamas bylą, todėl vykdomajame rašte nurodomi tik išieškojimui vykdyti reikalinga informacija: sprendimą priėmusio teismo pavadinimas, duomenys apie skolininką ir išieškotoją, išieškomos sumos arba veiksmai, kuriuos atlikti ar nuo kurių susilaikyti įpareigtas skolininkas.³¹⁰

Vykdomieji dokumentai pagal **juos išdavusius subjektus** gali būti skirstomi į:

- 1) teismo išduotus vykdomuosius dokumentus (vykdomieji raštai, teismo įsakymai, nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir kt.);
- 2) kitų institucijų išduotus vykdomuosius dokumentus.³¹¹

Esminis skirtumas tarp teismo ir ne teismo išduodamų vykdomųjų dokumentų yra ir tas, kad teismo sprendimų, nuosprendžių, nutarimų ar nutarčių pagrįstumas gali būti tikrinamas CPK nustatyta instancine tvarka. Vykdomieji raštai negali būti ginčijami teismine tvarka. Jeigu vykdomasis dokumentas išduotas ne teismo, kai kuriais atvejais ginčo objektu gali būti pats vykdomasis dokumentas (pavyzdžiui, ginčas dėl vekselio). Pažymėtina, kad įstatymas reglamentuoja vykdomųjų dokumentų išdavimo tvarką, bet nereglamentuoja jų panaikinimo. Tačiau kai

³¹⁰ Vigintas Višinskis ir Egidija Stauskienė, „Teismo išduodami vykdomieji dokumentai“, *Jurisprudencija* 11, 101 (2007): 58–65.

³¹¹ Vigintas Višinskis ir Egidija Stauskienė, „Teismo išduodami vykdomieji dokumentai“, *Jurisprudencija* 11, 101 (2007): 58–65.

vykdytinas dokumentas kartu yra ir vykdomasis dokumentas, pavyzdžiui, teismo įsakymas, teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir pan., vykdytino dokumento panaikinimas reiškia ir vykdomojo dokumento panaikinimą. O kai vykdyimo veiksmų atlikimo pagrindu yra vykdomasis raštas, išduotas teismo sprendimų, nuosprendžių ar nutarčių pagrindu, ir jie yra panaikinami, kartu netenka galios ir jų vykdyimo tikslu išduoti vykdomieji raštai, t. y. vykdomųjų raštų panaikinimui netaikoma jokia speciali jų panaikinimo procedūra.³¹²

Vykdomieji raštai. Vykdomieji raštai yra išduodami teismo sprendimų, nuosprendžių, nutarimų, nutarčių, taip pat arbitražo sprendimų ir nutarčių pagrindu. Vykdomojo rašto išdavimo tvarka reglamentuojama CPK 646–649 straipsniuose. Vykdomojo rašto išdavimas siejamas su teismo sprendimo privalomumu. Teismų įstatymo 9 straipsnio 1 dalis nustato, kad įsiteisėję Lietuvos Respublikos teismų sprendimai yra privalomi visoms valstybės valdžios institucijoms, pareigūnams ir tarnautojams, įmonėms, įstaigoms, organizacijoms, kitiems juridiniams bei fiziniams asmenims ir turi būti vykdomi visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Vykdomasis raštas yra pagrindinė vykdomųjų dokumentų rūšis ir yra išduodamas remiantis teismų sprendimais, nuosprendžiais, nutartimis, nutarimais, teismo patvirtintomis taikos sutartimis, arbitražų sprendimais, užsienio teismų sprendimais, kitais vykdytiniais dokumentais.³¹³ Vykdomasis raštas yra išduodamas atsižvelgiant į tos bylos, kurioje jį prašoma išduoti, išnagrinėjimo rezultatą ir niekaip negali priklausyti nuo kitos bylos išnagrinėjimo rezultato (CPK 587 straipsnio 1 punktas, 646 straipsnio 1 dalis, 648 straipsnio 1 dalies 4 punktas).³¹⁴ Klausimas dėl vykdomojo rašto išdavimo pagrįstumo ir teisėtumo gali būti sprendžiamas tik vykdomąjį raštą išdavusio teismo.³¹⁵ CPK nenumato galimybės atidėti vykdomojo rašto išdavimo. Įprastai vykdomasis raštas išduodamas vykdytinam teismo sprendimui įsiteisėjus, išskyrus atvejus, kai vykdomas neįsiteisėjęs skubiai vykdytinas teismo sprendimas. Skubaus teismo procesinių sprendimų vykdyimo institutas yra

³¹² Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1347/2009.

³¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-352/2006.

³¹⁴ Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-189-464/2017; 2018 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1387-370/2018.

³¹⁵ Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. vasario 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-405-798/2019.

bendrosios taisyklės išimtis, kad visiems asmenims privalomi ir vykdytini yra tik įsiteisėję teismo sprendimai, nutartys ar įsakymai (CPK 18 straipsnis).³¹⁶

Vykdomieji raštai išduodami ne tik pagal teismo, bet ir arbitražo sprendimus ir nutartis. KAĮ reglamentuoja Lietuvos Respublikos teritorijoje vykstantį arbitražinį nagrinėjimą bei tam tikrus su arbitražo teismo nutarčių ir sprendimų vykdymu susijusius klausimus.

KAĮ 25 straipsnis reglamentuoja nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymą ir atsisakymo išduoti vykdomąjį raštą pagrindus. KAĮ nustato, kad arbitražo teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo yra vykdytinas, o ne vykdomasis dokumentas. Šios nutarties pagrindu Vilniaus apygardos teismas išduoda vykdomąjį raštą. Tai reiškia, kad savaime arbitražo teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nėra priverstinai vykdoma. Vilniaus apygardos teismo veiksmai išduodant vykdomuosius raštus dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo laikomi bendrosios kompetencijos teismų suteikiama pagalba arbitražo procese, nes arbitražo teismas yra įgalintas spręsti ne visus procesinius klausimus pagal savo kompetenciją.³¹⁷ KAĮ 41 straipsnis, reglamentuojantis arbitražo teismo sprendimo įsiteisėjimą ir vykdymą, nustato, kad arbitražo teismo sprendimas įsiteisėja nuo priėmimo momento ir šalių turi būti vykdomas. Arbitražo teismo sprendimas yra vykdytinas, bet ne vykdomasis dokumentas. Šalis, siekianti pasinaudoti priverstinio sprendimų vykdymo mechanizmu, turi teisę kreiptis į arbitražo vietos apylinkės teismą su prašymu CPK nustatyta tvarka išduoti vykdomąjį raštą. Tokiu atveju apylinkės teismas turi įvertinti KAĮ 41 straipsnio 5 dalyje nustatytus pagrindus, kada vykdomasis raštas nėra išduodamas.

Tačiau praktikoje neretai keliamas klausimas dėl faktinio arbitražo susitarimo vykdymo. Teismo sprendimų vykdymas yra pagrįstas vykdomojo rašto, į kurį iš esmės yra perkeliama teismo procesinio dokumento rezoliucinė dalis, išdavimu. Teismo sprendimo turinys, rezoliucinė dalis yra aiškiai reglamentuojami įstatyme. Jai keliami aiškumo, tikslumo, konkretumo reikalavimai. Būtent rezoliucinė teismo sprendimo dalis yra itin svarbi išduodant vykdomąjį raštą. Tačiau KAĮ nenustato konkrečių

³¹⁶ Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-356-302/2019.

³¹⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-605/2014.

reikalavimų arbitražo teismo sprendimo rezoliucinei daliai. Teismas, išduodamas vykdomąjį raštą pagal arbitražo teismo sprendimą, jo rezoliucinės dalies keisti negali, nes priešingu atveju tai reikštų arbitražo teismo sprendimo peržiūrėjimą iš esmės. Vis dėlto praktikoje pasitaiko atveju, kai arbitražo teismo sprendimo rezoliucinė dalis suformuota netinkamai, neaiškiai. Tuomet iškyla klausimas, kaip turėtų vykti vykdomo procesas. Toks teisinis reguliavimas, kai aiškiai nenustatyti reikalavimai arbitražo teismo sprendimo rezoliucinei daliai, taip pat nesant reglamentavimo, kaip turėtų elgtis teismas, jei rezoliucinė dalis suformuota netinkamai, laikytina įstatymo spraga, kuri gali kelti problemų dėl faktinio priverstinio arbitražo teismo sprendimo vykdomo ir vykdomojo rašto išdavimo. Manytina, kad tokiu atveju teismas, išduodamas vykdomąjį raštą, turi nuspręsti, kaip jį suformuluoti tinkamai, atsižvelgiant į arbitražo sprendimo esmę.

Įstatymas reglamentuoja ir užsienio arbitražo teismo sprendimo vykdymą. KAĮ 51 straipsnio 4 dalis nustato, kad, įsiteisėjus nutarčiai dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ar pripažinimo ir vykdymo, užsienio arbitražo sprendimas yra vykdytinas dokumentas, vykdomas CPK nustatyta tvarka. Prašymą pripažinti ir vykdyti užsienio arbitražo sprendimą nagrinėja Lietuvos apeliacinis teismas (KAĮ 51 straipsnis). Šis teismas, nusprendęs pripažinti užsienio arbitražo sprendimą, išduoda vykdomąjį dokumentą.

Teismo įsakymai. Teismo įsakymas yra ir vykdytinas dokumentas, ir vykdomasis dokumentas (CPK 584 straipsnio 1 dalies 1 punktas, 587 straipsnio 2 punktas).³¹⁸ Teismo įsakymo leistinumas, išdavimas ir ginčijimas reglamentuojami CPK 431–440 straipsniuose. Teismo įsakymo procedūra yra summarinio civilinio proceso forma, skirta kreditoriaus pareiškimui dėl piniginių reikalavimų (atsirandančių iš sutarties, delikto, darbo santykių, išlaikymo priteisimo ir kitų) tenkinti. Teismo įsakymas įsiteisėja, jei per CPK 437 straipsnio 2 dalies 1 punkte nustatytą terminą (ne daugiau kaip per 20 dienų nuo pranešimo skolininkui įteikimo dienos) skolininkas nepareiškia prieštaravimų dėl kreditoriaus pareiškimo. Tais atvejais, kai skolininkas nustatytu terminu pareiškia prieštaravimus, atsiranda procesinės pasekmės, nustatytos CPK 439 straipsnyje:

³¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-175-403/2018.

kreditorius įgyja teisę per šio straipsnio 3 dalyje nustatytą terminą pagal bendrąsias bylų nagrinėjimo ginčo teiseną taisykles pareikšti ieškinį. Jeigu kreditorius šia teise pasinaudoja ir ieškinį pareiškia, teismas nutartimi, kuria išsprendžiamas ieškinio priėmimo klausimas, panaikina teismo įsakymą.³¹⁹

Skolininko prieštaravimu išreiškiama jo valia nesutikti su visu kreditoriaus reikalavimu ar jo dalimi, nes, pateikus prieštaravimus, teismo įsakymas neįsiteisėja, o tai reiškia, kad teismo įsakymo procesas pasibaigia ir kreditorius savo teisėtus interesus gali apginti tik pareikšdamas ieškinį CPK nustatyta tvarka.³²⁰ Svarbu pažymėti, kad tais atvejais, kai skolininkas prieštaravimus pareiškia tik dėl dalies kreditoriaus reikalavimų, o likusią reikalavimų dalį pripažįsta, teismas išduoda naują teismo įsakymą dėl tos kreditoriaus reikalavimo dalies, dėl kurios skolininkas neprieštarauja. Toks teismo įsakymas įsiteisėja nuo jo priėmimo ir tampa vykdomuoju dokumentu.

Teismo sprendimai ir nutartys. Teismo sprendimai ir nutartys gali būti laikomi vykdomaisiais dokumentais pagal įstatymus. Teismo sprendimas reglamentuojamas CPK 270 straipsnyje, o nutartis 290–292 straipsniuose. Taigi teismo sprendimai ir nutartys laikomi vykdomaisiais dokumentais, kai tai nustato įstatymai. Priešingu atveju įstatyme nesant nurodyta, kad konkretus teismo sprendimas ar nutartis yra vykdomasis dokumentas, toks procesinis dokumentas negali būti laikomas vykdomuoju dokumentu. Pavyzdžiui, vienoje byloje nustatyta, kad nei CPK, nei bankroto procesą reglamentuojančiuose teisės aktuose nėra nustatyta, jog nutartis iškelti įmonei bankroto byla, kartu nustatanti įpareigojimą buvusiam įmonės vadovui perduoti įmonės turtą ir dokumentus yra laikoma vykdomuoju dokumentu.³²¹

Teismo nutartys ir institucijų ir pareigūnų nutarimai dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo. Tokios nutartys ir nutarimai yra skirti laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimams spręsti. Šios nutarties ar nutarimo rezoliucinėje dalyje turi būti nurodyta visa privers-

³¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-638-378/2015.

³²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-638-378/2015.

³²¹ Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1089-553/2018.

tiniam vykdymui reikalinga informacija. CPK 147 straipsnio 5 dalyje nustatyti reikalavimai nutarčiai dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo.

Teismo nuosprendžiai dėl juridinio asmens veiklos apribojimo ir juridinio asmens likvidavimo yra vykdomieji dokumentai. Tokie nuosprendžiai priimami baudžiamajame procese. BK 43 straipsnio 1 dalies 3 punktą nustato, kad juridiniam asmeniui už padarytą nusikaltimą veiklą gali būti skiriama bausmė – juridinio asmens likvidavimas. Teismas, skirdamas juridinio asmens likvidavimo bausmę, įpareigoja juridinį asmenį per teismo nustatytą terminą nutraukti visą ūkinę, komercinę, finansinę ar profesinę veiklą ir uždaryti visus juridinio asmens padalinius (BK 53 straipsnis). Bausmių vykdymo kodekso 17 straipsnyje nustatyta, kad juridinio asmens veiklos apribojimo ir juridinio asmens likvidavimo bausmes vykdo antstolis. Juridinio asmens veiklos apribojimo bei juridinio asmens likvidavimo bausmių vykdymo tvarka ir sąlygos reglamentuojamos Bausmių vykdymo kodekso 26–31 straipsniuose.

Institucijų ir pareigūnų nutarimai administracinių nusižengimų bylose dėl turtinio pobūdžio išieškojimo. Administracinių nusižengimų bylose priimti sprendimai dėl turtinio pobūdžio išieškojimo laikomi vykdomaisiais dokumentais. ANK 676 straipsnio 1 dalis reglamentuoja, kad jeigu pažeidėjas nesumoka baudos per ANK 675 straipsnio 2 dalyje nustatytą terminą, taip pat jeigu baudos dalis nesumokama laiku pagal jos mokėjimo išdėstymo tvarką ir baudos mokėjimas dalimis nutraukiamas, nutarimas skirti baudą pateikiamas vykdyti priverstine tvarka. ANK 676 straipsnio 2 dalis reglamentuoja, kad baudą priverstinai išieško antstoliai CPK nustatyta tvarka.

Prokuroro sankcijos dėl fizinių asmenų iškeldinimo iš gyvenamųjų patalpų ir kiti prokuroro nutarimai tiek, kiek jie susiję su turtinio pobūdžio išieškojimais. Prokuroro sankcijos laikomos vykdomaisiais dokumentais, kai jos priimamos dėl fizinių asmenų iškeldinimo iš gyvenamųjų patalpų, o kiti nutarimai – kai jie susiję su turtinio pobūdžio išieškojimais. CPK 768 straipsnyje reglamentuojamas iškeldinimas iš gyvenamųjų patalpų pagal prokuroro sankciją. Teisės aktai numato du atvejus, kada asmuo gali būti iškeldintas pagal prokuroro sankciją. Pagal CK 6.615 straipsnį, jeigu dėl stichinių nelaimių, gaisro ar techninio susidėvėjimo valstybės, savivaldybių ar juridinių asmenų gyvenamoji patalpa gresia sugriūti arba tampa netinkama gyventi, fizi-

niai asmenys iš jų išskeldinami pagal prokuroro sankciją ir jiems suteikiama kita tinkamai įrengta gyvenamoji patalpa. Šią patalpą suteikia pastato, kuriame yra gresianti sugriūti arba netinkama gyventi gyvenamoji patalpa, savininkas. Pagal CK 6.626 straipsnio 3 dalį, fiziniai asmenys, gyvenantys viešbučiuose ilgiau, negu buvo susitarta, arba nesumokėję už gyvenimą viešbutyje, arba pažeidę naudojimosi jais tvarką, administracijos teikimu išskeldinami pagal prokuroro sankciją nesuteikiant kitos gyvenamosios patalpos.

Notaro vykdomieji įrašai pagal užprotestuotus arba neprotestuotinus vekselius ar čekius ir notaro vykdomieji pavedimai dėl paveldimo turto apyrašo sudarymo (paveldimo turto apyrašo papildymo). Vykdomaisiais dokumentais laikomi notaro vykdomieji įrašai pagal užprotestuotus arba neprotestuotinus vekselius ar čekius ir notaro vykdomieji pavedimai dėl paveldimo turto apyrašo sudarymo (paveldimo turto apyrašo papildymo). Taigi tam tikri notaro veikloje priimami dokumentai gali būti laikomi vykdomaisiais dokumentais. CPK nereglamentuoja šių notaro priimamų dokumentų turinio, todėl CPK 587 straipsnio 1 dalies 8 punktą turi būti sistemiškai aiškinamas su Notariato įstatymo 43 straipsniu, nustatančiu, kad notaro vykdomieji įrašai pagal notarine forma patvirtintus sandorius, iš kurių atsiranda piniginės prievolės, ir pagal užprotestuotus arba neprotestuotinus vekselius ar čekius, taip pat notaro vykdomieji įrašai dėl priverstinio skolos išieškojimo pagal hipotekos (įkeitimo) kreditoriaus pareiškimą yra vykdytini ir vykdomieji dokumentai, vykdomi civilinio proceso tvarka.³²² CK 1.105 straipsnio 1 dalis nustato, kad vekselis, kaip vertybinis popierius, – tai dokumentas, kuriuo jį išrašantis asmuo be išlygų įsipareigoja tiesiogiai ar netiesiogiai sumokėti tam tikrą pinigų sumą vekselyje nurodytam asmeniui arba kuriuo tai padaryti pavedama kitam asmeniui. Lietuvos Respublikos įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymas nustato įsakomųjų ir paprastųjų vekselių išrašymo, perdavimo, laidavimo, mokėjimo, reikalavimų, atsirandančių pagal vekselį, pareiškimo ir patenkinimo tvarką bei įsipareigojusių pagal vekselį asmenų santykius. Vekselis gali būti įsakomasis arba paprastasis.³²³ Vekselių išrašymą reglamentuo-

³²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-32-248/2018.

³²³ Lietuvos Respublikos įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymo 2 straipsnio 1 dalis.

ja Lietuvos Respublikos įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. rugsėjo 13 d. nutarimu Nr. 987 patvirtintos Vekselių naudojimo taisyklės. Įsakomųjų ir paprastųjų vekselių bei čekių protestavimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. rugsėjo 13 d. nutarimu Nr. 988 patvirtintos Vekselių ir čekių protestavimo taisyklės. Taigi šiuose įstatymuose ir poįstatyminiame akte yra įtvirtinta notaro kompetencija daryti vykdomąjį įrašą atitinkamuose vekseliuose.³²⁴

Notaro vykdomajame įrašė, kuris yra vykdomasis dokumentas (CPK 587 straipsnio 8 punktą), aiškiai apibrėžtos antstolio veiklos ribos, pagal kurias jis privalo veikti vykdomo procese atlikdamas CPK nustatytus veiksmus.³²⁵ Notaro vykdomojo įrašo pateikimu ir antstolio priėmimu jį vykdyti yra užbaigiama reikalavimo apmokėti vekselį patenkinimo ne ginčo tvarka procedūra, sudaromos prielaidos vykdomo procese išieškoti vekselyje (ir atitinkamai vykdomajame įrašė) nurodytą sumą.³²⁶

Darbo ginčų komisijos sprendimai. Darbo ginčų komisija yra vienas iš darbo ginčus dėl teisės nagrinėjančių organų.³²⁷ DK 270 straipsnis, reglamentuojantis darbo ginčų komisijos sprendimo vykdymą, nustato, kad darbo ginčų komisijos sprendimas turi būti įvykdytas jam įsiteisėjus, išskyrus atvejus, kai jis ar sprendimo dalis turi būti įvykdyti skubiai. Darbo ginčų komisijos sprendimas yra vykdomasis dokumentas, vykdomas CPK nustatyta tvarka. Darbo ginčų komisija, *mutatis mutandis* vadovaudamasi CPK normomis, gali nurodyti skubiai vykdyti savo sprendimus ar dalį jų. Įsiteisėjęs darbo ginčų komisijos sprendimas, kuriuo ginčas išspręstas iš esmės, gali būti vertinamas kaip individualaus pobūdžio privalomasis teisės taikymo aktas, kuriuo iš esmės ir galutinai išspręstas individualus darbo ginčas dėl teisės – nustatomi, pakeičiami ar nutraukiami materialieji teisiniai darbo ginčo šalių santykiai. Jeigu po darbo ginčų komisijos sprendimo, kuriuo ginčas išspręstas iš esmės, priėmimo bent viena iš ginčo šalių per įstatyme nustatytą terminą pareiškia teisme ieškinį dėl darbo ginčo dėl teisės, dėl kurio yra

³²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. sausio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-98/2010.

³²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-328/2014.

³²⁶ Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-977-196/2018.

³²⁷ DK 216 straipsnio 1 dalies 1 punktą.

priimtas darbo ginčų komisijos sprendimas, išnagrinėjimo, darbo ginčų komisijos sprendimas lieka neįsiteisėjęs, netampa privalomas ir neįgyja vykdomojo dokumento statuso (nekalbant apie atvejus, kai sprendimas ar jo dalis turi būti įvykdyti skubiai) bei pagal įstatymą netenka galios, kai įsiteisėja teismo sprendimas.³²⁸

DK 231 straipsnio 3, 4 dalių nuostatos, reglamentuojančios, kad teismas nagrinėja darbo ginčą dėl teisės iš esmės ir kad darbo ginčų komisijos sprendimas nėra apeliacijos ar sprendimo peržiūros dalykas, reiškia, jog teismas, nagrinėdamas ieškinį dėl darbo ginčo dėl teisės išnagrinėjimo, nevykdo darbo ginčų komisijos sprendimo pagrįstumo ir teisėtumo patikrinimo ar peržiūrėjimo procedūrų, nes tokios procedūros įstatyme nenustatytos ir tokio pobūdžio kompetencija teismui nėra suteikta, o iš naujo CPK nustatyta tvarka ginčą nagrinėja ir iš esmės, t. y. nustatydamas ginčijamas šalių materialiąsias teises ir pareigas, išsprendžia kilusį ginčą dėl teisės, kuriam taikytinos įstatyme nustatytos privalomos išankstinės nagrinėjimo ne teisme tvarkos buvo laikytasi.³²⁹

DK 232 straipsnis, reglamentuojantis darbo ginčų komisijų ir teismų sprendimų darbo bylose neįvykdymo pasekmes, nustato, kad darbo ginčų komisijos sprendimas skirti baudą yra vykdomasis dokumentas, vykdomas CPK nustatyta tvarka. Darbo ginčų komisijos sprendimas dėl baudos dydžio ir pagrįstumo gali būti skundžiamas teismui įstatymų nustatyta tvarka.

Kiti institucijų ir pareigūnų sprendimai. CPK nenustato baigtinio vykdomųjų dokumentų sąrašo, todėl specialiuose įstatymuose gali būti nustatyta, kad institucijų ir pareigūnų sprendimai, kurių vykdymą civilinio proceso tvarka nustato įstatymai, laikomi vykdomaisiais dokumentais. Pavyzdžiui, pagal MAĮ 106 straipsnio 1 dalies 4 punktą, mokesčių administratoriaus sprendimas dėl priverstinio mokestinės nepriemokos išieškojimo iš mokesčių mokėtojo turto atitinka vykdomajam dokumentui keliamus kriterijus, taigi jis laikytinas vykdomuoju dokumentu. Energetikos įstatymo 36 straipsnio 19 dalis nustato, kad Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos sprendimas dėl sankcijos skyrimo yra

³²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-27-701/2019.

³²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-27-701/2019; 2020 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-87-248/2020.

vykdytinas ir vykdomasis dokumentas. Tarybos sprendimas vykdomas CPK nustatyta tvarka. Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo 38 straipsnio 18 punktą reglamentuoja, kad Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos sprendimas dėl baudos skyrimo yra vykdytinas ir vykdomasis dokumentas.

Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 19 straipsnio 7 dalyje nurodyta, kad į valstybinio socialinio draudimo fondą nesumokėtų draudėjų ir apdraustųjų asmenų socialinio draudimo įmokų ir priskaičiuotų delspinigių, palūkanų bei baudų priverstinio išieškojimo senaties terminas yra 5 metai. Šio įstatymo 20 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad fondo valdybos teritoriniai skyriai laiku nesumokėtas socialinio draudimo įmokas, delspinigius, palūkanas ir baudas gali išieškoti priverstine tvarka duodami nurodymą kredito, mokėjimo ir (ar) elektroninių pinigų įstaigai nesumokėtas socialinio draudimo įmokas, delspinigius, palūkanas ir baudas nurašyti iš draudėjo ar draudėjo skolininko, praleidusio skolos grąžinimo draudėjui terminą, sąskaitos, o patikrinimo metu surinktų dokumentų ir kitų įrodymų pagrindu nustatčius, kad draudėjo piniginių sumos yra pas kitus draudėjus, – ir iš tokių draudėjų sąskaitų kredito, mokėjimo ir (ar) elektroninių pinigų įstaigoje CPK 754 straipsnyje nustatyta tvarka. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritorinio skyriaus sprendimas, kuriuo nuspręsta išieškoti priverstine tvarka iš įmonės į Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetą skolą, laikytinas vykdomuoju dokumentu (CPK 587 straipsnio 10 punktą).³³⁰

Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 11 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad, užbaigus statybos patikrinimą, surašomas statybos patikrinimo aktas. Jeigu statybos patikrinimo metu nustatoma teisės aktų ar statinio projekto sprendinių (išskyrus šio straipsnio 11 dalyje nurodytus atvejus) pažeidimų, Valstybinės teritorijų planavimo ir statybų inspekcijos pareigūnas surašo privalomąjį nurodymą statytojui, o jeigu jo nėra, – vienam iš šio įstatymo 14 straipsnio 1 dalyje nurodytų asmenų, per privalomajame nurodyme nustatytą, bet ne ilgesnį negu 6 mėnesių terminą šiuos pažeidimus pašalinti: pagal privalomąjį nurodymą pakeisti statinio projektą ar pašalinti kitus trūkumus, susijusius su projektine dokumentacija, atlikti reikalingus statybos darbus, kad statinys (jo dalis) atitiktų statinio projekto sprendinius ir (ar)

³³⁰ Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1585-241/2017.

teisės aktų reikalavimus, ar nugriauti statinį ir, jeigu būtina, sutvarkyti statybvieta, pašalinti kitus pažeidimus. To paties straipsnio 10 dalyje reglamentuojama, kad šio straipsnio 6 dalyje nurodytas privalomasis nurodymas yra vykdomasis dokumentas, vykdomas CPK nustatyta tvarka. Taip pat Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 14 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Valstybinės teritorijų planavimo ir statybų inspekcijos pareigūnas per 10 darbo dienų nuo savavališkos statybos akto surašymo dienos pateikia šio straipsnio 1 dalyje nurodytam asmeniui privalomąjį nurodymą dėl savavališkos statybos padarinių pašalinimo. To paties straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad šio straipsnio 2 dalyje nurodytas privalomasis nurodymas yra vykdomasis dokumentas, vykdomas CPK nustatyta tvarka.

Konkurencijos įstatymo 39 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad ūkio subjekto ar viešojo administravimo subjekto nesumokėta bauda ir palūkanos išieškomi į valstybės biudžetą. Konkurencijos tarybos sprendimas dėl priverstinio baudos ir palūkanų išieškojimo yra vykdomasis dokumentas, pateikiamas vykdyti antstoliui CPK nustatyta tvarka ne vėliau kaip per vienus metus nuo Konkurencijos tarybos nutarimo, kuriuo ūkio subjektui ar viešojo administravimo subjektui skirta bauda, priėmimo dienos. Šis terminas pratęsiamas bylinėjimosi teisme laikotarpiu, jeigu baudos ir palūkanų priverstinis išieškojimas buvo sustabdytas, vadovaujantis šio straipsnio 7 dalimi, arba teismui laikinai sustabdžius Konkurencijos tarybos nutarimo vykdymą. To paties straipsnio 7 dalyje reglamentuojama, kad Konkurencijos taryba priima sprendimą nesikreipti į antstolį dėl priverstinio baudos išieškojimo bylinėjimosi teisme laikotarpiu, kai Konkurencijos tarybos nutarimas, kuriuo paskirta bauda, apskundžiamas teismui ir ūkio ar viešojo administravimo subjektas pateikia Konkurencijos tarybai finansų įstaigos suteikiamą finansinę garantiją ir (arba) draudimo įmonės laidavimo draudimą, kurie padengtų paskirtos baudos sumą. Konkurencijos įstatymo 41 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad konkurencijos taryba, nustačiusi, kad nevykdomas įsiteisėjęs teismo sprendimas, kuriuo paskirtos Konkurencijos įstatymo 40 straipsnio 1 dalyje nustatytos sankcijos, pateikia teismo sprendimą vykdyti antstoliui CPK nustatyta tvarka.

Pažymėtina, kad vykdomieji dokumentai nustatyti ne tik nacionalinėje, bet ir ES teisėje. Europos vykdomojo rašto pripažinimo tvarka

reglamentuota 2004 m. balandžio 21 d. priimtame Europos Parlamento ir Tarybos reglamente, sukuriančiame neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (EB) Nr. 805/2004. Pagrindinis šio ES teisės akto tikslas buvo sukurti Europos vykdomąjį raštą neginčytiniams reikalavimams, kad, nustačius minimalius reikalavimus, teismo sprendimai, susitarimai ir autentiški dokumentai galėtų laisvai judėti visose valstybėse narėse iki pripažinimo ir sprendimo vykdymo, neatliekant tarpinių procedūrų valstybėje narėje, kurioje turi būti vykdomas sprendimas. Taigi šiuo reglamentavimu siekiama panaikinti *exequatur* procedūrą (kad būtų vykdytinas užsienyje, teismo sprendimas turi būti paskelbtas vykdytinu) Europos Sąjungos valstybėms narėms tarpusavyje vykdant teismų sprendimus. Valstybių narių abipusis pasitikėjimas vykdant teisingumą valstybėse narėse patvirtina vienos valstybės narės teismo įvertinimą, kad visos sąlygos Europos vykdomajam raštui pripažinti yra įvykdytos ir visose kitose valstybėse narėse suteikia galimybę vykdyti teismo sprendimą, neatliekant teisinės minimalių procedūrinių reikalavimų tinkamo taikymo peržiūros valstybėje narėje, kurioje turi būti vykdomas teismo sprendimas.

Įgyvendinimo įstatymo 13 straipsnyje nustatyta, kad Europos vykdomasis raštas yra vykdomasis dokumentas. Europos vykdomojo rašto turiniui netaikomi CPK 648 straipsnyje nustatyti reikalavimai. Teismo sprendimai, teismo patvirtintos taikos sutartys, autentiški dokumentai, dėl kurių išduotas Europos vykdomasis raštas, yra vykdytini dokumentai. Jie vykdomi pagal CPK VI dalyje išdėstytas taisykles tiek, kiek 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004, sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, ir šis įstatymas nenustato kitaip. Europos vykdomasis raštas ar jo kopija vykdyti Lietuvos Respublikoje pateikiami išversti į lietuvių kalbą ir vykdomi netaikant šio įstatymo 4 straipsnio nuostatų.

Įgyvendinimo įstatymo 31²¹ straipsnyje nustatyta, kad Europinis sąskaitos blokavimo įsakymas yra vykdomasis dokumentas. Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo turiniui netaikomi CPK 648 straipsnyje nustatyti reikalavimai. Europinį sąskaitos blokavimo įsakymą vykdo antstolis. Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo vykdymą detalizuoja Sprendimų vykdymo instrukcijos 12³ punktas.

Skubus teismo sprendimų vykdymas

Įprastai teismo priimti procesiniai dokumentai gali būti priverstiniai vykdytini tik kai jie įsiteisėja. CPK 588 straipsnio 1 dalis nustato, kad teismo sprendimai, nuosprendžiai, nutartys, nutarimai ir įsakymai vykdomi po to, kai jie įsiteisėja, išskyrus atvejus, kai teismas nutaria juos vykdyti skubiai. Taigi, pagal bendrąją taisyklę, priverstinai vykdomi tik įsiteisėję teismo sprendimai, nebent teismas nusprendžia kitaip. Teismo sprendimo vykdymo momentą, skubiai vykdytinus sprendimus, reglamentuoja CPK 281–283 straipsniai. CPK 281 straipsnis nustato, kad teismo sprendimai gali būti vykdomi, kai jie įsiteisėja, išskyrus atvejus, kai jie vykdomi skubiai arba kai skolininkas teismo sprendimą įvykdo pats. Skubaus teismo sprendimo vykdymo pagrindai yra nustatyti CPK 282 straipsnio 2 dalyje (**privalomi atvejai**) ir 283 straipsnio 1 dalyje (**fakultatyviniai atvejai**). Skubaus vykdymo klausimas išsprendžiamas teismo sprendimu, o jeigu tai nebuvo padaryta, sprendimą priėmęs teismas dalyvaujančių byloje asmenų prašymu arba savo iniciatyva gali prieš sprendimui įsiteisėjant nutartimi leisti jį skubiai vykdyti. Tiek privalomo, tiek fakultatyviojo teismo sprendimo perdavimo skubiai vykdyti atvejais siekiama kuo greičiau apginti svarbias asmens teises ar teisėtus interesus dar iki įsiteisėjant teismo sprendimui, todėl tokio sprendimo įvykdymo atidėjimas ar išdėstymas prieštarautų skubaus teismo sprendimo vykdymo instituto esmei ir paskirčiai.³³¹

CPK 282 straipsnis reglamentuoja, kad skubaus vykdymo atveju teismo sprendimas ar nutartis (ar jų dalys) pradedami vykdyti dar jiems neįsiteisėjus. Skubiai vykdytinų sprendimų ar nutarčių apskundimas jų vykdymo nesustabdo. Teismas nukreipia skubiai vykdyti šiuos sprendimus ir nutartis: 1) dėl išlaikymo priteisimo; 2) dėl darbo užmokesčio priteisimo – sprendime nustatyta dalis neviršija vieno mėnesio vidutinio darbo užmokesčio; 3) dėl iškeldintų iš gyvenamųjų patalpų asmenų įkeldinimo; 6) dėl neteisėtai atleisto, perkelta ar nušalinto darbuotojo gražinimo į darbą. Skubus teismo sprendimo vykdymas pagal CPK 282 straipsnio 1 dalį reiškia, kad toks teismo sprendimas vykdomas nelaukiant jo įsiteisėjimo. Tokiu atveju teismo sprendimas turintiems jį vykdyti

³³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-626-378/2015.

asmenims tampa privalomas nuo jo priėmimo.³³² Teismo procesinis dokumentas privalo būti vykdomas, kai asmuo, dėl kurio priimtas teismo procesinis sprendimas, sužino apie tokio dokumento priėmimą. Vienas iš sužinojimo būdų yra dokumento įteikimas. Fiziniam asmeniui procesinis dokumentas įteikiamas fizinio asmens gyvenamojoje ar darbo vietoje arba kitoje vietoje, kurioje jis yra, išskyrus atvejus, kai fizinis asmuo nurodo kitą procesinių dokumentų įteikimo adresą ir asmenį, kuriam galima juos įteikti, arba kai įteikiama elektroninių ryšių priemonėmis; juridiniam asmeniui – juridinių asmenų registre nurodytu buveinės adresu, išskyrus atvejus, kai juridinis asmuo nurodo kitą procesinių dokumentų įteikimo adresą arba kai įteikiama elektroninių ryšių priemonėmis (CPK 122 straipsnis).³³³

CPK 283 straipsnio 1 dalis reglamentuoja, kad teismas gali leisti skubiai vykdyti visą sprendimą ar jo dalį arba nutartį: 1) dėl išmokų žalai, atsiradusiai sužalojus fizinio asmens sveikatą ar atėmus gyvybę, atlyginti priteisimo; 2) dėl atlyginimo, priklausančio autoriui už naudojimąsi jo autorinėmis turtinėmis teisėmis, išradėjui, turinčiam patentą, – už naudojimąsi jo išradimu, priteisimo; 3) dėl atleidimo iš darbo formuluotės pakeitimo; 4) visose kitose bylose – kai dėl ypatingų aplinkybių delsimas įvykdyti sprendimą ar nutartį gali padaryti išieškotojui didelę žalą arba iš viso gali pasidaryti negalima ar labai sunku sprendimą ar nutartį įvykdyti. CPK 283 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad, leisdamas sprendimą ar nutartį skubiai vykdyti šio straipsnio 1 dalies 4 punkte numatytais pagrindais, teismas gali pareikalauti, kad ieškovas užtikrintų sprendimo įvykdymo atgręžimą tuo atveju, jeigu teismo sprendimas ar nutartis, juos įvykdžius, būtų panaikinti. Šio straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad kai yra CPK 282 straipsnio 2 dalyje ir šio straipsnio 1 dalyje numatyti pagrindai, bet skubaus vykdymo klausimas nebuvo išspręstas teismo sprendimu ar nutartimi, sprendimą ar nutartį priėmęs teismas dalyvaujančių byloje asmenų prašymu arba savo iniciatyva gali, kol dar sprendimas ar nutartis neįsiteisėję, nutartimi leisti juos skubiai vykdyti. Šiais atvejais leidimo skubiai vykdyti sprendimą ar nutartį klausimą teismas išsprendžia rašytinio proceso tvarka.

³³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-45-469/2016.

³³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-23-687/2016.

Remiantis formuojama praktika, teismo leidimo (nutarties skubiai vykdyti sprendimą, nutartį ar jų dalis) apskundimas apeliacine tvarka CPK taip pat nenumatytas ir toks leidimas neužkerta galimybės tolesnei bylos eigai (CPK 334 straipsnio 1 dalies 1–2 punktai).³³⁴

Vykdymo išaiškinimas

Praktikoje gali susiklostyti situacija, kad teismo sprendimo vykdymo tvarka nėra visiškai aiški. Tokiu atveju teismas, antstoliui pateikus prašymą, gali **išaiškinti sprendimo vykdymo tvarką**. CPK 589 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jeigu teismo procesinio sprendimo vykdymo tvarka arba įstatymo ar kito teisės akto norma, kurią reikia taikyti vykdymo procese, yra neaiški, antstolis kreipiasi su prašymu į procesinį sprendimą priėmusį teismą, kad šis išaiškintų sprendimo vykdymo tvarką arba įstatymo ar kito teisės akto normą, kurią reikia taikyti. Tik antstolis turi teisę kreiptis į teismą dėl vykdymo išaiškinimo. Antstolis gali kreiptis dėl sprendimo išaiškinimo, kiek tai susiję su sprendimo vykdymu. Kreipimasis į teismą dėl sprendimo vykdymo išaiškinimo yra antstolio teisė, o ne pareiga. Kitiems vykdymo procese dalyvaujantiems asmenims tokia teisė nėra suteikta. Toks įstatymų leidėjo ribojimas yra pagrįstas, nes būtent antstolis atlieka vykdymo veiksmus. Jeigu kitiems proceso dalyviams neaiškus sprendimas, jie gali kreiptis dėl jo išaiškinimo CPK 278 straipsnyje nustatyta tvarka. Jeigu, vykdymo proceso dalyvių nuomone, antstolis neteisingai vykdo sprendimą jie gali skųsti antstolio veiksmus CPK XXXI skyriaus nustatyta tvarka. Antstoliui suabejojus vykdomojo rašto teisėtumu, jis turi teisę išaiškinti šalims teisę ginčyti vykdomąjį dokumentą, tačiau pats atsisakyti jį vykdyti, kol jis nėra įstatymų nustatyta tvarka panaikintas, teisės neturi. Vykdomasis raštas yra teismo išduodamas oficialus dokumentas, kurio teisėtumo kontrolė priklauso išimtinai teismo, kaip institucijos, vykdančios teisingumą, kompetencijai, todėl antstoliui suteikus teisę tikrinti vykdomojo rašto teisėtumą ir pagrįstumą būtų pažeidžiamas teismo nepriklausomumo principas. CPK 589 straipsnis gali būti aiškinamas kaip specialioji teisės norma CPK 278 straipsnio, reglamentuojanti antstolio teisę prašyti išaiškinti teismo sprendimą vykdymo proceso metu ir jo

³³⁴ Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1724-790/2019.

vykdymo tvarką. Teismo nutartis dėl teismo sprendimo ir jo vykdymo tvarkos išaiškinimo, kaip ir teismo nutartis dėl teismo sprendimo išaiškinimo, gali būti skundžiama atskiruoju skundu (CPK 278 straipsnio 4 dalis, 344 straipsnio 1 dalis), taip užtikrinant vykdymo proceso dalyvių teisių apsaugą ir lygiateisiškumą.³³⁵

Abi teisės normos (tiek CPK 278 straipsnio 1 dalis, tiek 589 straipsnio 1 dalis) sudaro vieną visumą ir skirtos teismo sprendimo trūkumams pašalinti ir tais atvejais, kai teismo sprendimas yra vykdytinas ir kai kyla teismo sprendimo vykdymo neaiškumų.³³⁶ Nei sprendimo išaiškinimas (CPK 278 straipsnis), nei sprendimo vykdymo tvarkos išaiškinimas (CPK 589 straipsnis) nenustato kitokių ar papildomų teisių bei pareigų, negu buvo nustatyta teismo sprendimu, dėl kurio išaiškinimo ar dėl kurio vykdymo tvarkos išaiškinimo buvo kreiptasi.³³⁷ Teismas, aiškindamas savo priimto sprendimo vykdymo tvarką ar reikalingą vykdymo procese taikyti teisės normą, turi įvertinti visas su atitinkamo teismo procesinio sprendimo įvykdymu susijusias aplinkybes, taip pat ir tas, kurios gali būti nustatytos kitų teismų procesiniais sprendimais, bet turėti tiesioginę įtaką teismo procesinio sprendimo, kurį vykdo į teismą dėl vykdymo tvarkos išaiškinimo besikreipęs antstolis, tinkamam įvykdymui.³³⁸

Teismas antstolio prašymu turi teisę aiškinti tiek teismo procesinį sprendimą ir jo vykdymo tvarką, tiek vien tik vykdymo tvarką, priklausomai nuo antstolio prašymo.³³⁹ Pažymėtina, kad teismas turi teisę išaiškinti tik savo sprendimo vykdymą, bet neturi teisės išaiškinti notaro išduoto dokumento vykdymo, todėl CPK 589 straipsnyje nustatytas reglamentavimas negali būti aiškinamas taip, kad teismas vykdymo procese gali aiškinti notaro vykdomąjį įrašą vekselyje. Kitoks šio reglamentavimo aiškinimas reikštų, kad teismas vykdymo procese revizuoja įstatymu įgaliojoto asmens priimtą civiliniame procese vykdytiną dokumentą, kurio turinio jis netyrė.³⁴⁰ Tuo atveju, kai antstoliui neaišku, kaip

³³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-238/2007.

³³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-242/2009.

³³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-5-695/2015.

³³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-246-687/2018.

³³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-242/2009.

³⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. sausio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-98/2010.

pagal notaro vykdomąjį įrašą vekselyje turi būti vykdomas išieškojimas – iš vieno asmens ar kaip prievolė, vykdoma iš bendro sutuoktinių turto, šis neaiškumas negali būti pašalintas remiantis CPK 589 straipsniu.³⁴¹ Antstolis turi teisę atskiruoju skundu skųsti pirmosios instancijos teismo nutartį, kuria išspręstas jo prašymas dėl sprendimo vykdymo išaiškinimo.³⁴²

Vykdymo vieta

Vykdymo proceso teisėtumui užtikrinti reikšmingas yra vykdymo vietos nustatymas. CPK 590 straipsnyje reglamentuojamos vykdymo vietos nustatymo taisyklės. Antstolis, vykdydamas savo funkcijas, ribojamas teritorinės kompetencijos. Tai reiškia, kad išieškotojas, pateikdamas vykdomąjį dokumentą vykdyti, ir antstolis, jį priimdamas vykdyti, turi nustatyti vykdymo vietą ir ar vykdomasis dokumentas pateiktas vykdyti antstoliui, kurio veiklos teritorijoje yra vykdymo vieta. Be to, procesinių antstolio veiksmų kontrolę vykdo apylinkės teismo teisėjas, kurio teritorijoje buvo atlikti vykdymo veiksmai.³⁴³ Sprendžiant, ar nėra akivaizdžių kliūčių priimti vykdomąjį dokumentą ir pradėti vykdymo veiksmus, patikrinama, ar vykdomasis dokumentas vykdytinas to antstolio (CPK 651 straipsnio 2 dalies 2 punktas). Taigi jeigu vykdomasis dokumentas negali būti vykdomas to antstolio, tai yra akivaizdi kliūtis priimti vykdomąjį dokumentą vykdyti tam antstoliui.³⁴⁴

Įstatymas vykdomąją vietą atskiria pagal tai, ar skolininkas yra fizinis ar juridinis asmuo. CPK 590 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jeigu skolininkas yra **fizinis asmuo**, vykdomąjį dokumentą antstolis vykdo pagal šio asmens gyvenamąją vietą, jo turto buvimo vietą arba jo darbo vietą. Taigi įstatymas nustato tris variantus dėl vykdymo proceso vietos, kai skolininkas yra fizinis asmuo. Nė vienos šių sąvokų CPK neapibrėžia. Sprendžiant dėl skolininko gyvenamosios vietos nustatymo, reikia remtis CK II knygos ketvirto skirsnio nuostatomis. Skirtingai negu CK, CPK neskiria gyvenamosios vietos ir nuolatinės gyvenamosios vietos

³⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. sausio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-98/2010.

³⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-63-823/2021.

³⁴³ Vigintas Višinskis, „Teismo sprendimo vykdymo vieta“, *Jurisprudencija* 79, 1 (2006): 128–137.

³⁴⁴ Vigintas Višinskis, „Teismo sprendimo vykdymo vieta“, *Jurisprudencija* 79, 1 (2006): 128–137.

sąvokų. Tačiau nuolatinė gyvenamoji vieta visais atvejais laikytina gyvenamąja vieta. Pagal CK 2.12 straipsnio 3 dalies nuostatas, nuolatinė gyvenamoji vieta gali būti tik viena, o gyvenamąsias vietas asmuo gali turėti kelias.³⁴⁵ CK 2.16 straipsnis, reglamentuojantis **fizinio asmens gyvenamąją vietą**, nustato, kad fizinio asmens gyvenamąja vieta laikoma vieta, kurioje jis faktiškai dažniausiai gyvena. Jeigu asmuo faktiškai gyvena keliose vietose, tai vieta, su kuria asmuo yra labiausiai susijęs (kur yra asmens turtas ar didžioji turto dalis, kur yra jo darbo vieta arba kur jis gyvena ilgiausiai), laikoma jo pagrindine gyvenamąja vieta. Tokiu atveju, nustatant asmens nuolatinę gyvenamąją vietą, atsižvelgiama į tai, kur yra jo pagrindinė gyvenamoji vieta. Jeigu asmens nuolatinė gyvenamoji vieta negali būti nustatyta pagal šio kodekso 2.12 straipsnyje numatytus kriterijus, laikoma, kad tokio asmens nuolatinė gyvenamoji vieta yra jo gyvenamoji vieta. Ši taisyklė taikoma ir pabėgėliams iš valstybės, kurioje buvo jų nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu jie neįkūrė savo nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje pagal šio kodekso 2.12 straipsnį. Aiškinant CK 2.16 straipsnio nuostatas, pripažįstama, kad asmuo faktiškai gali gyventi keliose vietose.³⁴⁶ CK 2.17 straipsnis reglamentuoja **gyvenamosios vietos nustatymo kriterijus**: nustatant fizinio asmens gyvenamąją vietą, atsižvelgiama į asmens faktinio gyvenimo toje vietoje trukmę ir tęstinumą, duomenis apie asmens gyvenamąją vietą viešuosiuose registruose, taip pat į paties asmens viešus pareiškimus apie savo gyvenamąją vietą. Jeigu fizinio asmens gyvenamoji vieta nežinoma arba jos nustatyti neįmanoma, tokio asmens gyvenamąja vieta laikoma paskutinė žinoma jo gyvenamoji vieta. Fizinis asmuo privalo raštu pranešti kitai sandorio šaliai, taip pat savo kreditoriams ar skolininkams apie savo gyvenamosios vietos pasikeitimą. Jeigu asmuo šios pareigos neįvykdo, kita sandorio šalis ir kreditoriai turi teisę siųsti pranešimus bei atlikti kitus veiksmus paskutinėje jiems žinomoje asmens gyvenamojoje vietoje. Nustatant asmens gyvenamąją vietą, svarbu atsižvelgti ne tik į formalų deklaruotos gyvenamosios vietos faktą. Vertintini ir kiti kriterijai, tokie kaip faktinio gyvenimo toje vietoje trukmė bei tęstinumas, paties asmens pareiškimas apie

³⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-167-248/2019.

³⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-167-248/2019.

savo gyvenamąją vietą ir pan.³⁴⁷ Nors duomenys apie fizinių asmenų gyvenamąją vietą kaupiami viešame Gyventojų registre, pagal CK 2.17 straipsnio 1 dalį registro duomenys apie fizinio asmens gyvenamąją vietą yra tik vienas iš gyvenamosios vietos nustatymo kriterijų.³⁴⁸ Kilus skolininko gyvenamosios vietos nustatymo klausimui antstolis privalo surinkti duomenis apie asmens gyvenamąją vietą viešuosiuose registruose.³⁴⁹

Sprendžiant dėl darbo vietos kriterijaus, vertinama, kur skolininkas faktiškai dirba. Skolininko darbo vieta turėtų būti suprantama kaip skolininko darbdavio buveinės ar faktinio buvimo vieta. Skolininkas gali dirbti pas kelis darbdavius. Tokiu atveju skolininko darbo vieta bus kiekvieno darbdavio buveinės ar faktinio buvimo vieta. Jeigu skolininkas veikia pagal individualios veiklos liudijimą, skolininko darbo vieta laikoma skolininko gyvenamoji vieta.³⁵⁰ Sprendžiant dėl turto kriterijaus, reikia remtis CK 1.97 straipsnio 1 dalimi, kurioje nurodyta, kad civilinių teisių objektai yra daiktai, pinigai ir vertybiniai popieriai, kitas turtas bei turtinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai, informacija, veiksmai ir veiksmų rezultatai, taip pat kitos turtinės ir neturtinės vertybės. Taigi teisine prasme turtu yra laikomi tie civilinių teisių (nuosavybės) objektai, kurie turi vienokią ar kitokią ekonominę ar objektyvią vertę ir civilinio apyvartumo savybę, t. y. tokį objektą jo savininkas turi galimybę perleisti kitam asmeniui.³⁵¹

CPK 590 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad jeigu skolininkas yra **juridinis asmuo**, vykdomąjį dokumentą antstolis vykdo šio skolininko buveinės arba jo turto buvimo vietoje. CK 2.49 straipsnio 1 dalis nustato, kad juridinio asmens buveine laikoma ta vieta, kurioje yra nuolatinis jo valdymo organas. Juridinio asmens buveinė apibūdinama nurodant patalpų, kuriose yra buveinė, adresą.

³⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. rugsėjo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-396/2012; 2013 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-646/2013; 2015 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-532-313/2015; 2018 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-459-1075/2018.

³⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-304-1075/2018.

³⁴⁹ Vigintas Višinskis, „Teismo sprendimo vykdymo vieta“, *Jurisprudencija* 79, 1 (2006): 128–137.

³⁵⁰ Vigintas Višinskis, „Teismo sprendimo vykdymo vieta“, *Jurisprudencija* 79, 1 (2006): 128–137.

³⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-103-378/2016.

Pripažįstama, kad įstatymų leidėjas CPK 590 straipsnio 1–2 dalyse įtvirtindamas, jog vykdomasis dokumentas turi būti vykdomas pagal skolininko gyvenamąją ar buveinės vietą, suteikė pirmenybę galimai faktinei priverstinių vykdymo veiksmų atlikimo vietai kaip užtikrinančiai operatyvumo ir ekonomiškumo principų įgyvendinimą vykdymo procese.³⁵²

Įstatymas reglamentuoja **teritorines antstolio veiklos ribas**. Antstolis vykdomo veiksmus atlieka antstolio veiklos teritorijoje (CPK 590 straipsnio 3 dalis). Antstolio veiklos teritoriją nustato teisingumo ministras (Antstolių įstatymo 26 straipsnis). Vienoje veiklos teritorijoje gali dirbti keli antstoliai. Antstolis negali atsisakyti priimti vykdyti vykdomuosius dokumentus ar atlikti kitas Antstolių įstatymo 21 straipsnyje nustatytas funkcijas, vykdytinas jo veiklos teritorijoje, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus. Šiose įstatymo nuostatose įtvirtinti antstolio veiklos ribojimai **teritoriniu principu**.³⁵³ Antstolių veiklos teritorijų ir jose dirbančių antstolių skaičiaus sąrašas patvirtintas Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2002 m. liepos 8 d. įsakymu Nr. 202 „Dėl teisės aktų, numatytų Lietuvos Respublikos antstolių įstatyme bei šio įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatyme, patvirtinimo“.

Vis dėlto CPK 590 straipsnio 3 dalies reikalavimas neturėtų būti suabsoliutinamas, nes galima situacija, kai tam tikroje teritorijoje veikiantys antstoliai negali atlikti vykdymo veiksmų. Dėl šios priežasties CPK 590 straipsnio 5 dalyje nustatyta pirmiau aptartos taisyklės išimtis – apygardos teismo pirmininkui suteikta teisė išieškotojo prašymu bet kurį sprendimą pavesti vykdyti kuriam nors kitam apygardos teritorijoje esančiam antstoliui. Tačiau net ir šiuo išimtiniu atveju antstolių, kuriems apygardos teismo pirmininkas gali pavesti atlikti vykdomo veiksmus kitoje, nei jiems priskirta, teritorijoje, sąrašas ribojamas tos apygardos teismo veiklos teritorijos.³⁵⁴

Remiantis CPK 590 straipsnio 4 dalimi, antstolis šiame straipsnyje nustatytais atvejais turi persiųsti vykdomąjį dokumentą kitam antsto-

³⁵² Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2KT-66-387/2019.

³⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-250/2011.

³⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-250/2011.

liui arba jį gražinti. Antstolis, nustatęs, kad vykdymo veiksmai turi būti atliekami kito antstolio veiklos teritorijoje, turi surašyti motyvuotą patvarkymą tęsti vykdymo veiksmus kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje. Antstolio patvirtintos šio patvarkymo kopijos nustatyta tvarka išsiunčiamos vykdymo proceso šalims, kitiems suinteresuotiems asmenims.

CPK 590 straipsnio 5 dalyje įtvirtintai normai taikyti būtinų faktinių pagrindų (aplinkybių) ratas aiškintinas siaurai. Praktikoje pripažįstama, kad LApT pirmininkas gali pavesti teismo sprendimą vykdyti kuriam nors kitam kitos apygardos teritorijoje veiklą vykdančiam antstoliui tik išimtiniais atvejais, kai tam tikroje teritorijoje veikiantys antstoliai negali atlikti vykdymo veiksmų (pavyzdžiui, antstolis buvo nušalintas ir nėra galimybės vykdyti sprendimą pagal CPK 590 straipsnio 1, 2 dalyse nustatytą vykdymo vietą). Vien paties išieškotojo prašymo pavesti sprendimą vykdyti kuriam nors kitam apygardos teismo teritorijoje veikiančiam antstoliui pateikimo LApT pirmininkui faktas, nenustačius svarbių išimtinio pobūdžio aplinkybių, yra nepakankamas išieškotojo prašomam procesiniam sprendimui priimti.³⁵⁵

Įstatymas taip pat reglamentuoja išimtis, kai antstolis vykdymo veiksmus gali atlikti kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje. CPK 591 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad pradėtus vykdymo veiksmus antstolis gali tęsti kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje, jeigu tai būtina siekiant sėkmingai įvykdyti sprendimą. Toks teisinis reguliavimas sietinas su operatyvumu, koncentruotumu ir ekonomiškumu principų taikymu vykdymo procese (CPK 7 straipsnis). Būtinumas atlikti vykdymo veiksmus kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje, kaip sąlyga sėkmingam sprendimo įvykdymui, siejamas su buvimu neįprastų aplinkybių, nuo kurių priklauso sprendimo įvykdymo sėkmė.³⁵⁶ CPK 591 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad šio straipsnio 1 dalyje numatytu atveju antstolis surašo motyvuotą patvarkymą tęsti vykdymo veiksmus kito antstolio aptarnaujamoje teritorijoje. Antstolio patvirtintos šio patvarkymo kopijos nustatyta tvarka išsiunčiamos vykdymo proceso šalims, kitiems suinteresuotiems asmenims.

Vykdymo laikas

Vykdymo veiksmai gali būti atliekami griežtai įstatyme nustatytu

³⁵⁵ Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2KT-66-387/2019.

³⁵⁶ Vigintas Višinskis, „Teismo sprendimo vykdymo vieta“, *Jurisprudencija* 79, 1 (2006): 128–137.

laiku. Toks reikalavimas siejamas su teisiniu aiškumu, vykdyimo proceso dalyvių interesų apsauga. Tarptautinėje praktikoje pripažįstama, kad įstatyme turi būti reglamentuojamos dienos ir laikas, kada gali būti atliekami vykdyimo veiksmai (pavyzdžiui, nuo 6 val. ryto iki 20 val. vakaro, išskyrus sekmadienį ir šventines dienas).³⁵⁷ Latvijos civilinio proceso kodekso 549 straipsnio 4–5 dalyse nustatyta, kad sprendimas gali būti vykdomas sekmadienį ir švenčių dienomis tik esant neatidėliotinai situacijai. Be to, sprendimo vykdyimas draudžiamas nuo 24 iki 6 val. CPK 592 straipsnis, reglamentuojantis **vykdyimo laiką**, nustato, kad antstolis vykdyimo veiksmus atlieka darbo dienomis ne anksčiau kaip nuo šeštos valandos ir ne vėliau kaip iki dvidešimt antros valandos. Vykdyti sprendimus nakties metu ar ne darbo dienomis leidžiama tik tai neatidėliotinais atvejais, kai, skubiai neįvykdžius sprendimo, vėliau jį vykdyti gali būti sunkiau ar visai neįmanoma. Nakties metu laikomas laikas nuo 22 valandos nakties iki 6 valandos ryto. Ne darbo dienomis laikomos šeštadienis ir sekmadienis bei švenčių dienos. DK 123 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kokios dienos laikomos šventinėmis (ne darbo). Nuspręsti dėl vykdyimo veiksmų atlikimo nakties metu ar ne darbo dienomis gali antstolis atsižvelgęs į konkrečias vykdomosios bylos aplinkybes. Nusprendęs vykdyti sprendimą nakties metu ar ne darbo dienomis antstolis priima patvarkymą, kuriame nurodo tokio sprendimo priėmimo motyvus (CPK 613 straipsnis).

Pareiškimų teismui nagrinėjimas vykdyimo proceso metu

Kai kuriuos procesinio pobūdžio klausimus vykdyimo procese atlieka **teismas**. Priverstinio vykdyimo procese teismas atlieka vykdyimo proceso dalyvių, pirmiausia antstolio, veiksmų teisėtumo kontrolę, užtikrina viešojo intereso apsaugą. Pareiškimų nagrinėjimas vykdyimo procese reglamentuojamas CPK 593 straipsnyje, kuriame nustatyta speciali ginčo sprendimo tvarka, o ne ginčo teiseną.³⁵⁸ Sistemiskai aiškinant CPK normas, reglamentuojančias vykdyimo procesą, galima teigti, kad

³⁵⁷ „European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) Good practice guide on enforcement of judicial decisions As adopted at the 26th CEPEJ Plenary Session 10-11 December 2015“, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 27 d., <https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-good-practice-/16807477bf>.

³⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-401-916/2016.

kreipimosi į teismą su pareiškimu vykdymo metu bendruosius klausimus reglamentuoja CPK 593 straipsnis, o ypatumus nustato atskiri CPK straipsniai, pavyzdžiui, 667 straipsnis.³⁵⁹ Suinteresuoti asmenys į teismą kreipiasi su pareiškimu, kuris turi atitikti bendruosius procesiniams dokumentams keliamus reikalavimus, nustatytus CPK 111 straipsnyje.

CPK numatytais atvejais antstolis ir kiti asmenys gali kreiptis į teismą su pareiškimu (CPK 593 straipsnio 1 dalis). Praktikoje nurodoma, kad į teismą su prašymu nustatyti skolininko turto dalį bendrojoje nuosavybėje besikreipiantis asmuo vadinamas pareiškėju. Sprendžiant pareiškimą, paduotą pagal CPK 593 ir 667 straipsnius, suinteresuoti asmenys (skolininkai, bendrosios nuosavybės dalyviai) gali teismui pateikti savo pareiškimus dėl skolininko turto dalies nustatymo ir teismas gali tokius pareiškimus sujungti ir nagrinėti vienoje byloje. Jeigu pareiškimą dėl skolininko turto dalies nustatymo pateikė pareiškėjas – išieškotojas, tai procesiškai nėra klaidos, kad pareiškimą toje pat byloje pareiškia suinteresuotas asmuo – bendrosios nuosavybės dalyvis – ir prašo nustatyti skolininkui kitokią nuosavybės dalį, nei prašo pareiškėjas – išieškotojas. Tokiu atveju gali būti taikoma CPK 136 straipsnio 4 dalies taisyklė dėl vienaarūšių bylų, kuriose dalyvauja tie patys asmenys, arba reikalavimų pagal skirtingų pareiškėjų prašymus dėl tam pačiam skolininkui nustatomų teisių apimties sujungimo.³⁶⁰

Įstatyme nustatyta, kokiais atvejais vykdymo procese teismui gali būti teikiamas pareiškimas ir jų išnagrinėjimo terminas. CPK 593 straipsnio 2 dalis nustato, kad pareiškimus dėl leidimo įeiti į skolininko būstą (CPK 615 straipsnis), dėl vykdomosios bylos nutraukimo, kai sudaroma taikos sutartis (CPK 595 straipsnis), dėl atsakomybės už perduoto saugoti turto praradimą (CPK 619 straipsnis), dėl baudų skyrimo CPK VI dalyje numatytais atvejais, taip pat kitais klausimais, kylančiais iš vykdymo proceso, teismas išnagrinėja ne vėliau kaip per septynias dienas nuo jų priėmimo dienos. Antstolis kartu su pareiškimu turi teismui pateikti kitus reikalingus dokumentus.

Antstolio pareiškimas taikyti skolininkui sprendimo nevykdymo

³⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-423/2006.

³⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-423/2006.

padarinius dėl įpareigojimo nevykdymo vykdomojoje byloje taikymo taip pat patenka į CPK 593 straipsnio taikymo apimtį, t. y. jo nagrinėjimui taikytinos šiame straipsnyje nustatytos taisyklės.³⁶¹ Antstolio ir kitų asmenų pareiškimai teismui vykdyto procese nagrinėjami specialia, CPK 593 straipsnyje nustatyta tvarka, o ne ginčo teiseną.³⁶²

Pagal CPK 593 straipsnio 3 dalį, pareiškimai nagrinėjami rašytinio proceso tvarka nepranešus suinteresuotiems asmenims, išskyrus atvejus, kai teismas pripažįsta, kad žodinis nagrinėjimas būtinas. Suinteresuotų asmenų neatvykimas į žodinį pareiškimo nagrinėjimą nekliaudo jį išnagrinėti iš esmės. Taigi teismui nedraudžiama pareiškimus nagrinėti ir žodinio proceso tvarka.³⁶³ Teismas pareiškimus turėtų nagrinėti žodinio proceso tvarka nustatęs poreikį, pavyzdžiui, siekiant apklausti suinteresuotą asmenį, išklausti suinteresuotų asmenų pozicijos nagrinėjamo klausimu.

Įstatyme atskirai reglamentuojamas bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimas, nagrinėjant pareiškimus vykdyto procese. CPK 593 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad nagrinėjant šio straipsnio 2 dalyje nurodytus pareiškimus vykdyto proceso šalių patirtos bylinėjimosi išlaidos neatlyginamos. Ši taisyklė yra išimtis iš bendrosios išlaidų atlyginimo taisyklės civiliniame procese, pagal kurią šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą (CPK 93 straipsnio 1 dalis). Tai reiškia, kad nagrinėjant CPK 593 straipsnio 2 dalyje nurodytus pareiškimus principas „pralaimėjęs moka“ netaikomas. Remiantis CPK 593 straipsnio 5 dalimi, neatlygintinos tik vykdyto proceso šalių bylinėjimosi išlaidos. Ši teisės norma nenustato, kad taip pat neatlygintinos turėtų būti valstybės patirtos išlaidos, susijusios su bylos nagrinėjimu (CPK 79 straipsnio 1 dalis, 88 straipsnio 1 dalis). Be to, nei CPK 593 straipsnis, nei kitos vykdyto procesą reglamentuojančios teisės normos nenustato tvarkos, kaip valstybei turėtų būti atlyginamos išlaidos, susijusios su bylos dėl vykdyto procese kylančių klausimų nagrinėjimu. Dėl šios priežas-

³⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-409-690/2016.

³⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-401-916/2016.

³⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-165/2007.

ties tokiais atvejais taikytinos bendrosios bylinėjimosi išlaidų atlyginimą valstybei reglamentuojančios teisės normos.³⁶⁴

Nors CPK 593 straipsnio 5 dalis įtvirtina specialiąją bylinėjimosi išlaidų atlyginimo taisyklę, ši teisės norma laikytina bendrąja tais atvejais, kai antstolis į teismą kreipiasi su CPK 593 straipsnio 2 dalyje nurodytais pareiškimais.³⁶⁵ Tačiau gali kilti klausimas, ar CPK 593 straipsnio 5 dalyje nustatyta taisyklė atitinka sąžiningo civilinio proceso principą, kai asmuo patiria procesinių išlaidų dėl kito asmens veiksmų? Kasacinio teismo praktikoje pripažinta, kad tokiu atveju teismas turi teisę nukrypti nuo bylinėjimosi išlaidų skirstymą reglamentuojančių taisyklių, atsižvelgdamas į šalių elgesį. Kai dėl antstolio, piktnaudžiaujančio savo teise kreiptis į teismą dėl CPK 593 straipsnio 2 dalyje nustatytų pareiškimų nagrinėjimo, veiksmų vykdymo proceso šalys nepagrįstai patyrė bylinėjimosi išlaidų, turėtų būti taikoma CPK 93 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta išimtis, kuri teismui leidžia nukrypti nuo bendrųjų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių, atsižvelgiant į šalių procesinį elgesį.³⁶⁶ Taip pat manytina, kad teisę į bylinėjimosi išlaidų atlyginimą gali įgyti ir kiti asmenys, kai kyla ginčas dėl vykdymo veiksmų atlikimo. Pavyzdžiui, jei asmuo, gindamas savo teises vykdymo procese, patyrė bylinėjimosi išlaidų, galėtų būti sprendžiama dėl tokių išlaidų priteisimo iš asmens, dėl kurių veiksmų kilo ginčas ir tokios išlaidos buvo patirtos.

CPK 593 straipsnio 6 dalyje nustatyta sąrašas teismo nutarčių, dėl kurių gali būti duodamas atskirasis skundas. Teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad teismo nutartys dėl klaidų ištaisymo vykdomajame rašte³⁶⁷, nutartis dėl procesinio sprendimo vykdymo tvarkos išaiškinimo³⁶⁸ negali būti apeliacijos objektas.

³⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-201-611/2019.

³⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-201-611/2019.

³⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-201-611/2019.

³⁶⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-293-330/2020.

³⁶⁸ Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-798/2011.

Taikos sutartis vykdymo procese

Vykdymo procese, kaip ir viso civilinio proceso metu, šalys turi teisę sudaryti **taikos sutartį**, kuria išsprendžiamas jų ginčas. Taikos sutarties sudarymas yra dispozityvumo principo įgyvendinimas vykdymo procese, kuris leidžia šalims ginčą spręsti taikiai, netaikant priverstinio vykdymo priemonių. Remiantis CPK 595 straipsnio 1 dalimi, vykdymo proceso metu išieškotojas ir skolininkas turi teisę sudaryti taikos sutartį. CPK 595 straipsnio 2–3 dalyse nustatoma šios taikos sutarties pateikimo ir tvirtinimo tvarka:

1) taikos sutartį šalys sudaro raštu ir pateikia išieškojimą vykdančiam antstoliui.

2) gavęs taikos sutartį, antstolis vykdomosios bylos vykdymą sustabdo ir ne vėliau kaip per tris darbo dienas nuo šios sutarties gavimo perduoda ją apylinkės teismui, kurio veiklos teritorijoje yra antstolio kontoros buveinė;

3) teisėjas, gavęs pareiškimą patvirtinti taikos sutartį, priima nutartį pagal CPK 140 straipsnio 3 dalyje nurodytas taisykles. Ši nutartis gali būti skundžiama atskiruoju skundu.

Taikos sutartis gali būti sudaroma viso vykdymo proceso metu, kol vykdomasis dokumentas nėra visiškai įvykdytas. Remiantis CPK 629 straipsnio 1 dalies 2 punktu, vykdomoji byla nutraukiama, jeigu išieškotojas ir skolininkas sudarė taikos sutartį ir teismas ją patvirtino CPK 595 straipsnyje nustatyta tvarka. Taigi taikos sutarties sudarymas yra vykdomosios bylos nutraukimo pagrindas.

CPK nenustato reikalavimų taikos sutarties turiniui. Taikos sutartys, sudaromos vykdymo procese, taikomos CK 6.983–6.986 straipsniuose nustatytos taisyklės, kiek jos suderinamos su vykdymo procesu. Remiantis CPK 42 straipsnio 2 dalimi, teismas nepriima ieškovo ieškinio atsisakymo, atsakovo pripažinimo ieškinio ir netvirtina šalių taikos sutarties, jeigu tie veiksmai prieštarauja imperatyvioms įstatymų nuostatomis ar viešajam interesui. Šios bendrosios taisyklės taikytinos ir taikos sutartims, sudaromoms vykdymo proceso metu.

Teisių perėmimas vykdymo procese

Vykdymo procese galimas **procesinių teisių perėmimas**. CPK 596 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad antstolis savo iniciatyva, vykdymo proceso šalių ar suinteresuotų asmenų prašymu per septynias darbo dienas nuo prašymo gavimo dienos patvarkymu išsprendžia vykdymo proceso šalies pakeitimo klausimą. Antstolio patvarkymas pakeisti arba atsisakymas pakeisti vykdymo procese išieškotoją ar skolininką fizinio asmens mirties, juridinio asmens reorganizavimo ar likvidavimo, taip pat reikalavimo perleidimo ar skolos perkėlimo atveju, kitais įstatymų numatytais atvejais gali būti skundžiamas CPK nustatyta tvarka. Apie vykdymo proceso šalies pakeitimą antstolis praneša vykdomąjį dokumentą išdavusiai institucijai ir vykdymo proceso šalims Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatyta tvarka.

Teisių perėmimas gali būti universalus (mirtis, reorganizavimas ir kt.) ar singularus (reikalavimo teisės perkėlimas, skolos perkėlimas ir kt.).³⁶⁹ Procesinio teisių perėmimo institutas yra nulemtas materialiuųjų teisių perėmimo civilinėje teisėje galimybės. Perimant materialiąsias civilines subjektines teises (pavyzdžiui, esant reikalavimo perleidimo teisiniams santykiams), perimamos ir atitinkamos procesinės teisės bei pareigos.³⁷⁰ Procesinių teisių perėmimo pagrindas yra materialiojo teisinio santykio subjektų pasikeitimas, kuriam reikalingos šios sąlygos: 1) vieno subjekto pasitraukimas iš materialiojo teisinio santykio; 2) pasitraukusio subjekto teisių perėjimas kitam asmeniui. CPK 48 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta procesinių teisių perėmėjo pareiga įsitraukiant į procesą pagrįsti savo dalyvavimą procese reiškia, kad teismui būtina pateikti įrodymus, jog jis yra atitinkamų materialiuųjų subjektinių teisių perėmėjas, o teismo pareiga – laikantis įstatymų reikalavimų iširti ir nustatyti, ar siekiantis įstoti į procesą asmuo iš tikrųjų perėmė tam tikras pasitraukusio iš proceso asmens materialiąsias subjektines teises, taip pat perimtų teisių apimtį.³⁷¹ Jeigu vykdymas atliekamas ne teismo išduoto vykdomojo dokumento pagrindu, tokiu atveju išieškotoją ar skolininką pakeičia antstolio kontoros buveinės vietos apylinkės teismas. Nutartis

³⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-144/2008.

³⁷⁰ Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-355-464/2020.

³⁷¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-362/2014.

pakeisti išieškotoją ar skolininką gali būti skundžiama atskiruoju skundu.³⁷²

CPK 596 straipsnis yra procesinė norma, neatspindinti materialijų teisinių santykių, kuriais nustatomos asmenų civilinės teisės ir pareigos, todėl skolininko įpėdiniai iš anksto negali būti laikomi ir procesinių teisių perėmėjais CPK 596 straipsnio prasme. Dėl to, sprendžiant dėl skolininko pakeitimo pagal CPK 596 straipsnį, turi būti nustatoma, ar yra procesinių teisių ir pareigų perkėlimo pagrindas, t. y. ar kreditoriaus reikalavimas atitinka CK 5.63 straipsnio sąlygas. Nustačius, kad kreditorius nustatytais terminais CK 5.63 straipsnio 1 dalyje nurodytiems subjektams nepareiškė reikalavimų ir jo reikalavimų patenkinimo klausimas neišspręstas, pareiškimas dėl procesinio teisių perėmimo, įskaitant ir vykdymo procese, negali būti tenkinamas.³⁷³

Nepilnamečių vaikų atstovai civiliniame procese yra jų tėvai pagal įstatymą (CPK 38 straipsnis), tačiau, jiems sulaukus pilnametystės, tėvų atstovavimas pasibaigia. Civilinių procesinių teisių atsiradimas pilnamečiam vaikui taip pat yra procesinių teisių praradimas jų atstovams (CPK 38 straipsnio 1 dalis), todėl tokiais atvejais turi būti pakeistas išieškotojas CPK 596 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka ir pagrindais.³⁷⁴ CPK 596 straipsnis yra proceso teisės norma, kurios įgyvendinimas (procesinių teisių perėmimas) tiesiogiai priklauso nuo materialijų subjektinių teisių perėmimo, todėl išieškotojas ar skolininkas vykdymo procese pakeičiamas tuo atveju, jei laikomasi materialiosios teisės normose nustatytos tvarkos (pavyzdžiui, įpėdiniai priima palikimą, kreditorius pareiškia reikalavimą, kad palikėjo įsipareigojimas (skola) pereitų įpėdiniam; kt.).³⁷⁵ Šalies pakeitimui vykdymo procese, kaip ir bet kurioje kitoje proceso stadijoje, nepakanka pateikti teismui prašymą, įvardijant jame šalies teisių ir pareigų perėmėją, būtina vadovautis pirmiau nurodytomis bendrosiomis procesinio teisių perėmimo taisyklėmis ir pagrįsti, kad šis perėmė tam tikras pirmtako teises ar pareigas.

³⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-359-611/2017.

³⁷³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-304-686/2017.

³⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-543/2013.

³⁷⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-450/2012.

Kokios aplinkybės turi būti įrodytos, kad būtų galima daryti išvadą, jog tam tikros subjektinės teisės ar pareigos buvo perimtos, lemia anksčiau procese dalyvavusių šalių materialusis teisinis santykis, kuriuo atitinkamos teisės ar pareigos buvo nustatytos. Jeigu vykdymo procese siekiama pakeisti skolininką, būtina nustatyti, ar kreditoriaus reikalavimas perėjo naujam skolininkui.³⁷⁶

Speciali taisyklė dėl teisių perėmimo vykdymo procese nustatyta tais atvejais, kai vykdymo procese yra keičiamas grupės atstovas. CPK 596 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad pirmosios instancijos teismas, kuriame buvo išnagrinėta grupės ieškinio byla, kai daugiau kaip pusė visų grupės narių pateikia teismui kreipimąsi dėl grupės atstovo pakeitimo, nutartimi vykdymo procese pakeičia grupės atstovą (išieškotoją). Šiame kreipimesi turi būti nurodytas asmuo, kurį grupės nariai siūlo pripažinti grupės atstovu. Kreipimąsi dėl grupės atstovo pakeitimo turi pasirašyti jį teikiantys grupės nariai, kartu su šiuo kreipimusi turi būti pateiktas rašytinis asmens, kurį siūloma pripažinti grupės atstovu, sutikimas būti grupės atstovu. Prašyme pakeisti grupės atstovą vykdymo procese turi būti nurodytas asmuo, kurį grupės nariai siūlo pripažinti grupės atstovu. Pagal CPK 441⁴ straipsnio reikalavimus grupės atstovu gali būti tik grupės ieškinio byloje reikalavimą pareiškęs grupės narys. Tai reiškia, kad vertinant, ar siūlomas asmuo gali būti paskirtas grupės atstovu vykdymo procese, reikia nustatyti, ar šis asmuo grupės ieškinio byloje buvo pareiškęs reikalavimą ir buvo grupės nariu.³⁷⁷ Taip pat įstatyme nustatytos teisių perėmėjo teisės ir pareigos vykdymo procese. CPK 596 straipsnio 3 dalyje reglamentuojama, kad visi veiksmai, atlikti iki įstojimo į vykdymo procesą, teisių perėmėjui privalomi tiek, kiek jie buvo privalomi anksčiau procese dalyvavusiam asmeniui. Iš esmės ši taisyklė atitinka bendrąją CPK 48 straipsnyje nustatytą procesinių teisių perėmimo taisyklę civiliniame procese.

Vertėjo dalyvavimas vykdymo procese

Viso civilinio metu privalo būti užtikrinamas **valstybinės kalbos principas**. Valstybinės kalbos vartojimas vykdymo procese yra reikš-

³⁷⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-18/2012.

³⁷⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-170-1075/2021.

minga vykdyto proceso dalyvių teisių apsaugos garantija. CPK 11 straipsnyje nustatyta, kad teismo procesas Lietuvos Respublikoje vyksta valstybine kalba. Asmenims, nemokantiems valstybinės kalbos, garantuojama teisė naudotis vertėjo paslaugomis. CPK 597 straipsnis reglamentuoja vertėjo dalyvavimą vykdyto procese ir nustato, kad jeigu vykdyto proceso šalys nemoka lietuvių kalbos, jų rašytiniu prašymu antstolis kviečia vertėją, kad šis dalyvautų atliekant vykdyto veiksmus. Įgyvendinant valstybinės kalbos principą įstatymas nustato vertėjo dalyvavimą vykdyto procese, pagal kurį jeigu vykdyto proceso šalys nemoka lietuvių kalbos, jų rašytiniu prašymu antstolis kviečia vertėją, kad šis dalyvautų atliekant vykdyto veiksmus. Vykdyto proceso metu vertėją ir ekspertą nušalinti gali būti prašoma tokia pat tvarka kaip ir antstolį (CPK 598 straipsnio 1 dalis).

Atstovavimas vykdyto procese

Vykdyto procese išieškotojas ir skolininkas gali dalyvauti tiesiogiai ar per atstovus. Vykdyto proceso šalys gali būti **atstovaujamos**. CPK 599 straipsnyje nustatyta, kad išieškotojo ar skolininko atstovais vykdyto procese gali būti advokatai, advokato padėjėjai arba kiti asmenys, kurių įgaliojimai įforminti CPK 57 straipsnyje nustatyta tvarka. Vykdyto proceso dalyviams atstovauti teisme gali CPK 56 straipsnyje nurodyti asmenys. Atstovavimo sutartyje ar jos išrašė, be kitų duomenų, turi būti nurodytas atstovo darbo vietos adresas.

CPK 599 straipsnio 1 dalyje nustatyta blanketinė teisės norma. Skolininkui ir išieškotojui gali atstovauti CPK 56 straipsnyje nurodyti asmenys. Atstovų įgaliojimai turi būti įforminti CPK 57 straipsnyje nustatyta tvarka (t. y. atstovo pagal pavedimą teisės turi būti išreikštos įstatymų nustatyta tvarka išduotame ir įformintame įgaliojime). Apribojimų vykdyto proceso šalis atstovauti juridiniams asmenims neįtvirtinta. Todėl vykdyto procese (išskyrus veikimą vykdyto proceso šalies vardu teisme) šalies atstovu gali būti ir juridinis asmuo.³⁷⁸

Vykdyto procese gali būti atstovaujami ir kiti asmenys, pavyzdžiui, turto pirkėjas, įkaito davėjas ir kt. Šių asmenų atstovų įgalinimai

³⁷⁸ Vilniaus apygardos teismo 2019 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-713-779/2019.

turi būti įforminami tokia pačia tvarka kaip ir skolininko bei išieškotojo atstovų.

Valstybei teisme atstovauja Vyriausybė, įstatymų numatytais atvejais – Vyriausybės įgaliota arba kita institucija. Valstybei teisme taip pat gali atstovauti atstovai pagal pavedimą (CPK 51 straipsnio 4 dalis). Tokia pačia tvarka valstybė atstovaujama ir vykdymo procese. Kai pagal vykdomąjį dokumentą turi būti išieškoma į valstybės biudžetą, valstybei atstovauja VMI, išskyrus atvejus, kai įstatymuose nustatyti kiti subjektai (CPK 638 straipsnio 2 dalis).

Specifine atstovavimo forma yra kuratoriaus institutas vykdymo procese. Kuratorius teismo nutarties, kuria jis paskirtas kuratoriumi, pagrindu gali atstovauti skolininkui atliekant visus procesinius veiksmus be atskiro jo įgalinimų patvirtinimo. Atstovavimą vykdymo procese patvirtina įgaliojimas. CPK 57 straipsnyje reglamentuojamas atstovo pagal pavedimą teisių ir pareigų įforminimas.

Kviestinių dalyvavimas vykdant sprendimus

Vykdymo procese, esant poreikiui, gali dalyvauti **kviestiniai**. Iš esmės kviestinis gali būti kviečiamas atliekant bet kokią vykdymo proceso veiksmą. Kviestinį antstolis, skolininkas ar išieškotojas gali kviesti žodžiu. Jei atliekant vykdymo veiksmus dalyvauja kviestinis, antstolis dėl to specialaus procesinio dokumento paprastai nerašo, tačiau apie kviestinio dalyvavimą būtina nurodyti surašant dokumentą apie atliekamą procesinį veiksmą (turto arešto, iškeldinimo aktą ir pan.). CPK 600 straipsnis reglamentuoja kviestinių dalyvavimą vykdant sprendimus. Antstolis gali kviesti vieną arba kelis kviestinius. Kviesti kviestinį yra antstolio teisė, o ne pareiga. Šios taisyklės išimtis yra atvejai, kai atliekant vykdymo veiksmus į skolininko būstą patenkama skolininkui ar jo šeimos nariams nedalyvaujant arba prieš šių asmenų valią. Kviestinis turi dalyvauti nuo vykdymo veiksmo atlikimo pradžios iki pabaigos. Todėl jis negali būti kviečiamas į jau pradėtus vykdymo veiksmus arba pasišalinti nebaigęs vykdymo veiksmų. Kviestiniai jokių vykdymo veiksmų neatlieka ir iš esmės turi tik stebėti, kaip antstolis juos atlieka.

Kviestiniais gali būti: 1) pilnamečiai veiksnius asmenys, 2) nesuinteresuoti vykdomosios bylos baigtimi. Abi šios sąlygos yra kumuliaty-

vios. Jeigu asmuo neatitinka abiejų šių reikalavimų, jis negali būti kviestiniu. Taip pat, siekiant užtikrinti vykdymo proceso teisėtumą, kviestiniais negali būti asmenys, suinteresuoti vykdamosios bylos baigtimi. Tokiais asmenimis laikomi skolininko, išieškotojo giminaičiai, pavaldūs asmenys ir pan. Kviestinių dalyvavimo vykdymo procese tikslas užtikrinti nešališką informaciją apie atliekamus vykdymo veiksmus. Todėl jeigu antstolis kviečia kelis kviestinius, jais neturėtų būti giminaičiai arba vienas kitam pavaldūs asmenys. Be to, kviestiniais negali būti kviečiami kiti antstoliai ar antstolių kontorų darbuotojai, nes pagal įstatymo prasme jie yra suinteresuoti vykdamosios bylos baigtimi.

Skolininko kuratoriaus paskyrimas vykdymo proceso metu

CPK 601 straipsnyje reglamentuojamas skolininko **kuratoriaus** paskyrimas vykdymo proceso metu. Atliekant vykdymo veiksmus paprastai savo teises gina pats skolininkas. Kai skolininko buvimo vieta nežinoma, jam negalima pranešti apie pradėtą priverstinį išieškojimą, todėl jis pats savo teisių ginti negali. Tokiais atvejais skolininkui gali atstovauti kuratorius. Kuratoriaus institutas vykdymo procese yra specifinė atstovavimo forma. Teismo nutarties, kuria asmuo paskirtas kuratoriumi, pagrindu jis gali atstovauti skolininkui atliekant visus procesinius veiksmus be atskiro jo įgalinimų patvirtinimo. Kuratoriaus paskyrimas, kai nežinoma skolininko gyvenamoji vieta, užtikrina tinkamą vykdymo proceso eigą, siekiant ginti tiek kreditoriaus, tiek ir paties skolininko interesus.

Dokumentų įteikimas vykdymo procese

Vykdyimo procese itin svarbus operatyvus ir teisėtas **procesinių dokumentų įteikimas**. CPK 604 straipsnyje nustatyta, kad CPK VI dalyje numatytais atvejais antstolio procesiniai dokumentai, jeigu yra galimybė, vykdymo proceso dalyviams įteikiami iš karto arba išsiunčiami ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo jų priėmimo ir laikomi įteiktais praėjus penkioms dienoms nuo išsiuntimo dienos, išskyrus CPK 660 straipsnyje nustatytus atvejus. Kilus ginčui, ar antstolio patvarkymas buvo įteiktas skolininko ar kito vykdymo proceso dalyvio adresu, ar tai padaryta tinkamai, šis klausimas spręstinas remiantis ne tik CPK

604–605 straipsnių nuostatomis, bet ir bendrosiomis CPK normomis, reglamentuojančiomis procesinių dokumentų įteikimą, pavyzdžiui, CPK 122–123 straipsniais.³⁷⁹ Nors CPK 604 straipsnyje įtvirtinta procesinių dokumentų įteikimo prezumpcija, ji negali būti aiškinama atsietai nuo kitų reikšmingų aplinkybių ir neatsižvelgiant į šios normos tikslą – užkirsti kelią skolininkų piktnaudžiavimui, sąmoningai neatsiimant antstolio jiems siunčiamų dokumentų.³⁸⁰

Įstatymas reglamentuoja **antstolio procesinių dokumentų įteikimo būdus**. CPK 605 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad antstolio procesiniai dokumentai vykdymo proceso dalyviams įteikiami pasirašytinai, siunčiami registruotąja pašto siunta arba elektroninių ryšių priemonėmis šio straipsnio 2–4 dalyse nustatyta tvarka. Šis dokumentų būdų įteikimo sąrašas yra baigtinis ir antstolis dokumentus gali įteikti naudodamasis šiais būdais. Taigi antstolio procesiniai dokumentai gali būti įteikiami trimis būdais:

- 1) pasirašytinai;
- 2) siunčiami registruotąja pašto siunta;
- 3) elektroninių ryšių priemonėmis.

Dokumentų įteikimas registruotąja pašto siunta ir elektroninių ryšių priemonėmis detalizuotas CPK 605 straipsnio 2–4 dalyse. Šių antstolio procesinių dokumentų įteikimo būdų naudojimas priklauso nuo išieškamos sumos, ankstesnio dokumento įteikimo ar proceso dalyvio prašymo.

Pažymėtina, kad 2019 m. gruodžio 19 d. įstatymu Nr. XIII-2721 iš esmės pakeista CPK dokumentų vykdymo procese įteikimo tvarka. Sistemškai aiškinant atliktus CPK 605 straipsnio pakeitimus, galima teigti, kad prioritetą vykdymo procese teikiamas dokumentų įteikimui elektroninių ryšių priemonėmis. Pirma, tais atvejais, kai vykdymo procese išieškoma suma mažesnė nei 1000 Eur, antstolio procesiniai dokumentai vykdymo proceso dalyviams siunčiami elektroninių ryšių priemonėmis, nebent įstatymas nustato kitaip. Taigi piniginio pobūdžio vykdymo procese antstolio procesinių dokumentų įteikimo būdas siejamas su išieš-

³⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-108-469/2019.

³⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-524-684/2015.

koma suma. Antra, tais atvejais, kai vykdyimo procese išieškoma suma didesnė nei 1000 Eur, antstolio procesiniai dokumentai vykdyimo proceso dalyviams siunčiami registruotąja pašto siunta. Tačiau toks dokumentų įteikimo būdas taikomas tik pirmajam dokumentui, nes, vykdyimo proceso dalyviui įteikus antstolio procesinį dokumentą, vėlesni antstolio procesiniai dokumentai šiam dalyviui įteikiami CPK 605 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka (elektroninių ryšių priemonėmis). Trečia, įstatymas suteikia teisę vykdyimo procese dalyvaujančiam asmeniui raštu informuoti antstolį, kad jam antstolio procesiniai dokumentai būtų įteikiami elektroninių ryšių priemonėmis. Taigi įstatymas suteikia teisę asmeniui pasirinkti, kad dokumentai jam būtų siunčiami tik elektroniniu būdu. Pažymėtina, kad elektroninių ryšių priemonių naudojimas ir skatinimas yra pripažįstamas ir tarptautiniuose aktuose.³⁸¹ Elektroninių ryšių priemonių naudojimo, elektroninių duomenų vertinimo problemos analizuojamos teisės doktrinoje.³⁸²

Antstolio procesinių ir kitų dokumentų įteikimo vykdyimo proceso šalims, suinteresuotiems ir kitiems asmenims elektroninių ryšių priemonėmis tvarką ir formą reglamentuoja Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymas „Dėl Dokumentų pateikimo antstoliui ir jų įteikimo asmenims elektroninių ryšių priemonėmis tvarkos aprašo patvirtinimo“³⁸³. Šio aprašo 6 punkte nustatyta, kad vykdyimo proceso šalis turi teisę pateikti antstoliui rašytinį prašymą ir nurodyti elektroninio pašto adresą, kuriuo pageidautų gauti pranešimus apie aprašo 5 punkte nustatyta tvarka į Antstolių informacinę sistemą pateiktus jiems adresuotus naujus antstolio procesinius dokumentus, taip pat gauti šių dokumentų ko-

³⁸¹ „European Commission on the Efficiency Of Justice, Guidelines for a Better Implementation of the Existing Council of Europe’s Recommendation on Enforcement“, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d., <https://rm.coe.int/16807473cd>.

³⁸² Marek Świerczyński, Remigijus Jokubauskas, „Impact of the Council of Europe Guidelines on Electronic Evidence in Civil and Administrative Law“, *Global Journal of Comparative Law* 9, 1 (2020): 1–16; Marek Świerczyński, Remigijus Jokubauskas, „Is revision of the council of Europe guidelines on electronic evidence already needed?“, *Utrecht Law Review* 16, 1 (2020): 13–20; Marek Świerczyński, Remigijus Jokubauskas, „Electronic Evidence in Intellectual Property Disputes under the Council of Europe’s Guidelines“, *Masaryk University Journal of Law and Technology* 14, 2 (2020): 303–319.

³⁸³ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2013 m. rugpjūčio 2 d. įsakymas Nr. 1R-205 „Dėl Dokumentų pateikimo antstoliui ir jų įteikimo asmenims elektroninių ryšių priemonėmis tvarkos aprašo patvirtinimo“, LRS, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.454501>.

pijas. Pateikęs antstoliui rašytinį prašymą asmuo vėliau gali atsisakyti pranešimų apie jiems pateiktus naujus antstolio procesinius dokumentus ir šių dokumentų kopijų siuntimo savo nurodytu elektroninio pašto adresu. Šiame punkte nurodytus prašymus asmenys antstoliui taip pat gali pateikti elektroninių ryšių priemonėmis aprašo 3 punkte nustatyta tvarka.

Terminai vykdomajam dokumentui pateikti vykdyti

Vykdomo procesas turi būti operatyvus, koncentruotas ir ekonomiškąs. Taikant civilinį procesą reglamentuojančias normas turi būti siekiama kuo greitesnės ir efektyvesnės asmens teisių apsaugos. Atitinkamai vykdomo procesas negali tęstis nepagrįstai ilgai. Tačiau vykdomo procese taip pat taikomas ir dispozityvumo principas, kuris siejamas ir su išieškotojo veiksmais, pasirenkant savo teisių įgyvendinimo būdus (ar iš viso sprendžiant, ar jas įgyvendinti).

Įstatymas reglamentuoja **terminus, per kuriuos vykdomieji dokumentai pateikiami vykdyti**. CPK 606 straipsnyje nustatyti vykdomųjų dokumentų pateikimo vykdyti terminai siejami su teisinio tikrumo ir aiškumo užtikrinimu. CPK 646 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad teismas neišduoda vykdomojo rašto, kai yra pasibaigęs CPK 606 straipsnyje nustatytas vykdomojo rašto pateikimo vykdyti senaties terminas, išskyrus atvejus, kai šis terminas buvo atnaujintas CPK 608 straipsnyje nustatyta tvarka. Viena procesinė sąlyga, kurią, be kitų sąlygų, privalo užtikrinti kreditorius, siekiantis priverstinio išieškojimo veiksmų pradėjimo ir atlikimo, yra ta, kad vykdomasis dokumentas turi būti pateiktas vykdyti, nepraleidus civilinio proceso įstatyme įtvirtinto pateikimo vykdyti senaties termino.³⁸⁴ Vykdomojo dokumento pateikimui priverstinai vykdyti taikomos CPK normos, kurios galioja vykdomojo dokumento pateikimo antstoliui priverstinai vykdyti metu.³⁸⁵ Pažymėtina, kad CPK 606 straipsnio 2 dalis (Lietuvos Respublikos 2011 m. birželio 21 d. įstatymo Nr. XI-1480, įsigaliojusio nuo 2011 m. spalio 1 d. redakcija), nustatanti 5 metų terminą vykdomajam dokumentui pateikti vykdyti be jokių

³⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-179-969/2018.

³⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-421-415/2016.

išlygų, taikoma ir iki 2011 m. spalio 1 d. išduotiems vykdomiesiems dokumentams.³⁸⁶

CPK 606 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad vykdomieji dokumentai dėl gražinimo į darbą gali būti pateikti per vieną mėnesį nuo teismo sprendimo priėmimo dienos. Šioje vykdyimo proceso normoje nustatytas gana trumpas vykdomojo rašto pateikimo terminas siekiant užkirsti kelią darbuotojų piktnaudžiavimams ir apginant darbdavio interesus. Esant situacijai, kai klausimą dėl darbuotojo gražinimo į darbą galutiniu sprendimu iš esmės išsprendžia kasacinis teismas, nurodyta teisės norma negali būti aiškinama vien gramatiškai, būtina atsižvelgti ir į konkrečias bylos aplinkybes.³⁸⁷

CPK 606 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad vykdomieji raštai pagal teismo sprendimus gali būti pateikti vykdyti **per penkerius metus nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo**. Vykdomųjų raštų pagal skubiai vykdytinus teismo sprendimus pateikimo vykdyti terminas skaičiuojamas nuo pirmos dienos po sprendimo priėmimo. Praktikoje aiškinant šiame straipsnyje įtvirtintą penkerių metų terminą vykdomajam dokumentui pateikti vykdyti pripažįstama, kad nėra pagrindo minėtą terminą vertinti kaip fundamentalų sąžiningo proceso principą ar imperatyviąją teisės normą, įtvirtinančią pagrindinius ir visuotinai pripažintus teisės principus, nes šis terminas nėra naikinamasis, pagal CPK 608 straipsnį jis gali būti atnaujinamas.³⁸⁸ Tačiau neteisingas vykdyimo procesą reglamentuojančių aktų suvokimas nėra pagrindas laikyti svarbia priežastimi terminui atnaujinti.³⁸⁹ Praktikoje kyla klausimas, kaip turi būti taikomas vykdomojo dokumento pateikimo vykdyti senaties terminas dėl užsienio teismo (arbitražo) sprendimo, nes toks sprendimas gali sukelti teises pasekmes Lietuvoje tik jį pripažinus. Kasacinis teismas vienoje byloje pripažino, kad CPK 606 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas vykdomųjų dokumentų pateikimo vykdyti terminas užsienio teismo (arbitražo) sprendimams vykdyti pradedamas skaičiuoti nuo kompetentingo

³⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-421-415/2016.

³⁸⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-172/2006.

³⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-267-611/2017.

³⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-54-687/2020.

Lietuvos Respublikos nacionalinio teismo procesinio sprendimo, kuriuo pripažįstamas užsienio teismo (arbitražo) sprendimas, įsiteisėjimo, kaip tai reglamentuota CPK 811¹ straipsnyje.³⁹⁰ Taigi terminas pateikti vykdyti užsienio teismo (arbitražo) sprendimą pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai įsiteisėja teismo sprendimas, kuriuo toks sprendimas yra pripažįstamas Lietuvos Respublikoje.

Vis dėlto, diskutuotina, ar toks aiškinimas gali būti laikomas tinkamu visais atvejais, kadangi praktiškai tai gali reikšti didesnės galios vykdomajam dokumentui suteikimą nei pastarasis turi kilmės valstybėje. Manytina, kad užsienio valstybės teismo sprendimo pagrindu išduoto vykdomojo dokumento pateikimo vykdyti senaties termino pradžia skaičiuotina nuo užsienio valstybės teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos, kaip tai iš esmės nustatyta CPK 606 straipsnio 2 dalyje, tačiau pagal CPK 608 straipsnį, atsižvelgiant į priežastis, dėl kurių šis terminas buvo praleistas, jis gali būti atnaujinamas. Autorių nuomone, tokiais atvejais svarbia priežastimi atnaujinti praleistą terminą vykdomajam dokumentui pagal užsienio teismo sprendimą pateikti vykdyti galėtų būti nuo išieškotojo valios iš esmės nepriklausios aplinkybės, lėmusios poreikį pradėti išieškojimo veiksmus Lietuvos Respublikoje. Pavyzdžiui, skolininkui įgijus turto Lietuvos Respublikoje, po to, kai buvo pasibaigęs vykdomojo dokumento pateikimo vykdyti senaties terminas ir pan.

CPK 606 straipsnio 2 dalyje nustatytas bendras terminas, per kurį vykdomieji dokumentai pateikiami vykdyti. Tačiau specialūs teisės aktai gali nustatyti kitą terminą. Todėl remiantis CPK 606 straipsnio 3 dalimi, terminus, per kuriuos gali būti pateikti vykdyti kitų pareigūnų ar institucijų nutarimai, nustato atitinkami įstatymai. Pavyzdžiui, nutarimų skirti administracinę nuobaudą vykdymo senaties klausimai reglamentuojami ANK 672 straipsnyje. Taip pat įstatyme atskirai reglamentuotas vykdomojo dokumento pateikimo vykdyti terminas, kai pagal teismo sprendimą išieškomos periodinės išmokos. Remiantis CPK 606 straipsnio 4 dalimi, tokiu atveju vykdomieji dokumentai galioja per visą laikotarpį, kuriam priteistos išmokos, o CPK 606 straipsnio 2 dalyje nustatytas terminas prasideda nuo kiekvienos išmokos termino pasibaigimo dienos.

Pažymėtina, kad tam tikrais atvejais išieškomos sumos gali būti

³⁹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-267-611/2017.

indeksuojamos. Tokios sumos yra, pavyzdžiui, išlaikymo periodinės išmokos. CK 3.3 straipsnio, reglamentuojančio šeimos santykių teisinio reglamentavimo principus, 1 dalyje įtvirtintas prioritetinės vaikų teisių ir interesų apsaugos ir gynimo principas, o viena iš jo įgyvendinimo užtikrinimo priemonių nustatyta CK 3.208 straipsnyje, pagal kurį, jeigu išlaikymas buvo priteistas periodinėmis išmokomis, išlaikymo suma indeksuojama kasmet Vyriausybės nustatyta tvarka, atsižvelgiant į infliaciją. Vienoje byloje sprendžiant klausimą dėl penkerių metų termino taikymo periodinių išlaikymo išmokų indeksavimui, teismas nurodė, kad indeksavimas yra išlaikymo prievolės dalis, taikomas kartu su išlaikymo prievole, nes sudaro sudėtinę išlaikymo periodinių išmokų sumų dalį. Todėl išieškotojo antstoliui pateikiamam pagal vykdomąjį dokumentą reikalavimui taikyti periodiškai mokamo išlaikymo indeksavimą turi būti taikomas penkerių metų terminas. Taikydamas šį terminą antstolis apskaičiuoja išlaikymo periodinių išmokų sumų indeksavimą, atsižvelgdamas į infliaciją, už iki penkerių metų laikotarpį iki vykdomojo dokumento pateikimo antstoliui dienos. Indeksavimo skaičiavimo laikotarpis apriojamas įstatymo nustatytu penkerių metų terminu, nes indeksavimas negali trukti neapibrėžtą atgalinį laikotarpį. Taip pat pripažinta, kad priteistas išlaikymas periodinėmis išmokomis turi būti reguliariai indeksuojamas visą laikotarpį, iki turi būti baigtas teikti priteistas išlaikymas periodinėmis išmokomis, atsižvelgiant į penkerių metų terminą, per kurį išieškotojas (-a) turėtų kreiptis į antstolį dėl išieškomų sumų indeksavimo. Atsižvelgiant į tai, mokėtinos periodinės išmokos turi būti indeksuojamos už paskutinį penkerių metų laikotarpį iki vykdomojo rašto pateikimo vykdyti ir periodinių išmokų sumos už šį laikotarpį turi būti skaičiuojamos atsižvelgiant į paskutinę indeksuotą išmokos sumą.³⁹¹

Įstatymas reglamentuoja senaties termino vykdomajam dokumentui pateikti nutraukimą. CPK 607 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad senaties terminas vykdomajam dokumentui pateikti vykdyti nutraukiamas pateikiant šį dokumentą vykdyti, jeigu ko kita nenustato įstatymai. Senaties terminas nutraukiamas taip pat tuo atveju, kai skolininkas iš dalies įvykdo sprendimą. Taigi šiame straipsnyje nustatyti du senaties termino eigos nutraukimo pagrindai: 1) kai vykdomasis dokumentas

³⁹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-68-313/2020.

pateikiamas vykdyti; 2) kai skolininkas iš dalies įvykdo sprendimą. Vykdomasis dokumentas laikomas pateiktu vykdyti nuo to momento, kai jis pateikiamas antstoliui. Jeigu vykdomasis dokumentas išsiunčiamas paštu iki paskutinės termino dienos dvidešimt ketvirtos valandos nulis minučių, terminas laikomas nepraleistu (CPK 74 straipsnio 7 dalis). Kreditoriaus valinis veiksmas – vykdomojo dokumento pateikimas vykdyti – yra vienas iš juridinių faktų, lemiančių senaties termino tokiam dokumentui pateikti vykdyti nutraukimą. Kreditoriaus finansinio reikalavimo pareiškimas skolininko bankroto byloje laikomas senaties termino vykdomajam dokumentui pateikti vykdyti nutraukimu.³⁹²

Įstatyme nustatyta taisyklė dėl senaties termino skaičiavimo, kai jis nutraukiamas. Po senaties termino nutraukimo senatis prasideda iš naujo. Laikas, praėjęs iki nutraukimo, į naują terminą neįskaičiuojamas (CPK 607 straipsnio 2 dalis). Taip pat įstatyme reglamentuojamos pasekmės, kylančios tuo atveju, kai vykdomasis dokumentas, pagal kurį visiškai ar iš dalies neišieškota, grąžinamas, išieškotojui. Remiantis CPK 607 straipsnio 3 dalimi, tuo atveju, kai vykdomasis dokumentas, pagal kurį visiškai ar iš dalies neišieškota, grąžinamas, naujas terminas pateikti dokumentą vykdyti pradedamas skaičiuoti nuo dokumento grąžinimo išieškotojui dienos.

Siekiant užtikrinti kreditoriaus teisių apsaugą, įstatymas nustato galimybę atnaujinti praleistą senaties terminą pateikti vykdomąjį dokumentą vykdyti. CPK 608 straipsnis reglamentuoja, kad išieškotojui, kuris praleido terminą vykdomajam dokumentui pateikti vykdyti dėl priežasčių, teismo pripažintų svarbiomis, praleistas terminas teismo gali būti atnaujintas CPK 576–578 straipsniuose nustatyta tvarka, jeigu ko kita nenustato įstatymai. Įstatymas neapibrėžia, kokios termino praleidimo priežastys laikomos svarbiomis, todėl teismas kiekvienu atveju turėtų spręsti individualiai dėl tokių priežasčių svarbos. Šio straipsnio tikslas yra išieškotojo teisėtų interesų ir teisėtų lūkesčių apsauga.³⁹³ Praleisto įstatymo nustatyto termino atnaujinimas galimas tais atvejais, kai nustatoma, jog terminas praleistas dėl svarbių priežasčių; termi-

³⁹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-179-969/2018.

³⁹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-421-415/2016.

no praleidimo priežastys gali būti pripažįstamos svarbiomis, jeigu jos egzistavo dar terminui nepasibaigus ir atėmė galimybę arba sutrukdė asmeniui atlikti per įstatymo nustatytą terminą reikiamus veiksmus, be to, šios priežastys turi pateisinti nustatyto termino praleidimo laikotarpį; pareiškėjas turi pateikti įrodymus, kad per įstatymo nustatytą terminą egzistavo aplinkybės, kurios kliudė laiku ir tinkamai atlikti atitinkamus veiksmus, ir šios aplinkybės nepriklausė nuo asmens valios.³⁹⁴ Asmens subjektyvus suvokimas, kad, teismui priėmus procesinį sprendimą dėl vykdomojo dokumento naujam kreditoriui išdavimo, ji nėra saistoma įstatymo nustatyto termino ir tvarkos gauti vykdomąjį raštą (CPK 646 straipsnio 4 dalis) ir pateikti jį vykdyti (CPK 606 straipsnio 2 dalis), negali būti laikomas svarbia priežastimi terminui atnaujinti.³⁹⁵

Vykdomo proceso išlaidos

Vykdomo procese dalyvaujantys asmenys patiria išlaidas. Tarpautinėje praktikoje pripažįstama, kad vykdomo proceso išlaidos (mokesčiai) (angl. *fees*) turėtų būti pagrįstos, nustatytos įstatymų ir iš anksto praneštos šalims. Būtinąsias vykdomo išlaidas paprastai turėtų padengti atsakovas, nepaisant galimybės, kad išlaidas gali padengti kitos šalys, jei jos piktnaudžiauja procesu.³⁹⁶

Įprastai vykdomo procesą reglamentuojančiuose teisės aktuose turi būti aiškiai ir konkrečiai nurodomos vykdomo išlaidos, jų apmokėjimo tvarka. Pavyzdžiui, Latvijos civilinio proceso kodekso 566 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad sprendimo vykdomo išlaidos yra mokestis valstybei ir išlaidos, susijusios su teismo sprendimo vykdymu, atlyginimas antstoliui pagal nustatytą tarifą ir išlaidos, reikalingos vykdomo veiksmų atlikimui. Tokiomis išlaidomis laikomos: išlaidos, susijusios su šaukimų ir kitų dokumentų įteikimu, vykdymui reikalingos informacijos gavimu, banko ar kitų institucijų paslaugomis, skolininko turto saugojimu, transportavimu ar sunaikinimu, kelionės į vykdomo vietą išlaidos, mokestis

³⁹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-54-687/2020.

³⁹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-54-687/2020.

³⁹⁶ „Council of Europe Committee of Ministers Recommendation Rec (2003)17 of the Committee of Ministers to member states on enforcement“, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d., https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805df135.

ekspertams, sumos, susijusios su turto viešu pardavimu, ir kitos būtinosios vykdymo veiksmų atlikimo išlaidos. Šio įstatymo 567 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kreditorius, teikdamas vykdomąjį dokumentą vykdyti, turi nurodyti vykdymo priemones, sumokėti mokestį valstybei ir kitas su sprendimo vykdymu susijusias išlaidas, reikalingas vykdymui pradėti. Taip pat Latvijoje nustatyti atvejai, kai kreditorius atleidžiamas nuo išlaidų mokėjimo. Pagal Latvijos civilinio proceso kodekso 567 straipsnio 2 dalį, kreditoriai šių išlaidų antstoliui nemoka dėl reikalavimų, susijusių su darbo užmokesčio mokėjimu ir kitais darbuotojų reikalavimais, reikalavimais, kylančiais iš asmeninės žalos, kuri kyla iš sužalojimo ar kito sveikatos sutrikdymo arba asmens mirties, bylose, kai kompensacija, priteisiama nusikaltimo aukai – fiziniam asmeniui, susijusi su reikalavimu priteisti žalą baudžiamojoje byloje, reikalavimams, susijusiems su vaikų išlaikymu ar tėvų paramą, bylose ir kt.

Vykdymo išlaidas, jų apmokėjimą ir išieškojimą iš skolininko reglamentuoja CPK 609–611 straipsniai. Pažymėtina, kad 2019 m. gruodžio 19 d. CPK pakeitimo įstatymu Nr. XIII-2721 buvo reformuota vykdymo išlaidų sistema Lietuvoje.

CPK 609 straipsnio 1 dalis reglamentuoja, kad **vykdymo išlaidas sudaro:**

- 1) vykdomosios bylos administravimo išlaidos;
- 2) išlaidos tretiesiems asmenims už konkrečioje vykdomojoje byloje šių asmenų suteiktas paslaugas;
- 3) atlygis antstoliui už įstatymų nustatytų vykdomųjų dokumentų vykdymą, faktinių aplinkybių konstatavimą teismo pavedimu, dokumentų perdavimą ir įteikimą teismo pavedimu.

Pagal CPK 609 straipsnio 2 dalį, vykdymo išlaidos grindžiamos ekonominiais skaičiavimais, atsižvelgiant į veiklos atliekant antstolio funkcijas pobūdį. Vykdomosios bylos administravimo išlaidos turi atitikti antstolio ir jo darbuotojų patiriamas sąnaudas (materialines ir laiko) vykdymo veiksmams atlikti. Atlygis antstoliui nustatomas įvertinant poreikį sukurti tinkamas klientų aptarnavimo sąlygas ir įdarbinti reikalingos kvalifikacijos darbuotojus, atsižvelgiant į vykdymo išlaidų perskirstymą (kryžminį subsidijavimą) skirtingiems vykdymo proceso dalyviams. Vykdomosiose bylose dėl pinigų sumų išieškojimo vykdomosios bylos

administravimo išlaidų ir atlygio antstoliui dydžiai nustatomi atsižvelgiant į išieškotinę sumą. To paties straipsnio 3 dalis nustato, kad vykdyimo išlaidų dydį, apskaičiavimo ir apmokėjimo tvarką nustato Sprendimų vykdyimo instrukcija. Taigi CPK nereglementuoja konkrečių išlaidų dydžio, jų apmokėjimo, bet nukreipia į šiuos klausimus reglamentuojanti poįstatyminį teisės aktą.

Viena vykdyimo proceso išlaidų rūšių yra atlyginimas antstoliui. Antstolio atlyginimo pagrindimas – tai atlyginimo dydžio ir antstolio vykdomojoje byloje atliktų priverstinio vykdyimo veiksmų proporcinga atitiktis, t. y. ar antstolis atliko tik būtinus vykdyimo veiksmus ir neatliko veiksmų, kurie buvo nebūtinai konkrečiu atveju, taip pat ar vykdyimo išlaidos atitinka būtinus vykdyimo veiksmus. Tai reiškia, kad atlyginimas antstoliui priklauso tik už atliktus priverstinio vykdyimo veiksmus ir nepriklauso už veiksmus, kurių jis neatliko. Tik tada galima laikyti, kad antstolio atlyginimas pagrįstas.³⁹⁷ Taigi, nepaneigiant to, kad priverstinis teismo sprendimų ir kitų vykdytinių dokumentų vykdymas yra antstolio profesinė veikla, kurią vykdant antstoliui susiklosto teisėti ekonominiai lūkesčiai ir įgyjama teisė į atlyginimą už darbą, kad antstolis turi teisėtą pagrindą tikėtis gauti nustatytą atlyginimą už teisėtą priverstinio pobūdžio priemonių panaudojimą, įvykdydamas vykdomąjį dokumentą, kurio skolininkas neįvykdė savanoriškai, būtina atkreipti dėmesį ir į tai, jog antstoliui priteisiamas atlyginimas už darbą (vykdyimo funkcijų atlikimą) privalo būti pagrįstas ir siejamas su realiai atliktais vykdyimo veiksmais.³⁹⁸

Atlyginimas antstoliui mokamas, kai jis pradeda atlikti priverstinio vykdyimo veiksmus. Jeigu skolininkas įvykdo teismo sprendimą gera valia, per įstatyme, vykdomajame dokumente ar raginime nustatytą terminą, jis neturi mokėti atlyginimo antstoliui.³⁹⁹ Tais atvejais, kai skolininkas įvykdo vykdomąjį dokumentą (jo dalį) pasibaigus raginime (siūlyme) nustatytam terminui, iš skolininko išieškomos visos vykdyimo išlaidos, tarp jų ir atlyginimas antstoliui už vykdomojo dokumento (jo dalies) įvykdymą, nors skolą išieškotojui sumoka ar kitaip su juo atsiskaito pats

³⁹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-511/2008.

³⁹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-120/2012.

³⁹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-120/2012; 2019 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-611/2019.

skolininkas. Toks atlyginimo antstoliui už vykdomojo dokumento įvykdymą teisinis reglamentavimas paaiškinamas tuo, jog priverstinis teismo sprendimų vykdymas yra antstolio profesinė veikla, kurią griežtai reglamentuoja ir už kurios vykdymą atlyginimą antstoliui nustato valstybė. Taigi antstolis turi teisėtą pagrindą tikėtis, kad už teisėtą priverstinio pobūdžio priemonių panaudojimą, įvykdant vykdomąjį dokumentą, kurio skolininkas neįvykdė savanoriškai, jis gaus nustatytą atlyginimą.⁴⁰⁰

Aplinkybė, jog priverstinio vykdymo proceso metu skolininkas pats sumoka skolą ar kitaip atsiskaito su išieškotoju, nėra pagrindas pripažinti, kad skolininkas įvykdė vykdomąjį dokumentą gera valia, nes tą jis padaro jau prasidėjus priverstinio vykdymo procesui. Šiuo atveju svarbu tai, kad skolininkas įvykdė atitinkamą vykdomąjį dokumentą pasibaigus terminui, per kurį jis galėjo įvykdyti jį gera valia, t. y. prasidėjus priverstinio vykdymo procesui. Be to, pozicija, kad antstoliui turi būti atlyginamos tik faktiškai turėtos vykdymo išlaidos, reikštų, jog būtų padengiamos tik faktinės vykdymo sąnaudos, t. y. antstolio kontoros sąnaudos, kurios neapima antstolio, kaip fizinio asmens, uždarbio, t. y. tokiu atveju antstolis galėtų padengti tik turėtas išlaidas, tačiau negalėtų užsidirbti iš savo veiklos, t. y. negautų atlyginimo kaip fizinis asmuo. Tokia situacija panaikintų jo motyvaciją efektyviai vykdyti vykdomuosius dokumentus. Taigi teisėtų lūkesčių principo pažeidimas gali turėti neišvengiamą poveikį sprendimų vykdymo veiksmingumui.⁴⁰¹

Antstolio atlyginimas siejamas su jo atliekamais priverstinio vykdymo veiksmais, todėl vien aplinkybė, kad antstolis vykdymo proceso metu atliko įskaitymą, nėra pagrindas laikyti, kad antstolis neįvykdė vykdomojo dokumento, t. y. jog jis faktiškai neišieškojo visos ar dalies išieškotinos sumos. Tokiu atveju svarbi aplinkybė, kad skolininkas neįvykdė gera valia vykdomojo dokumento per raginime nustatytą terminą, per kurį galėjo įvykdyti jį gera valia, todėl įskaitymas, atliktas pasibaigus raginime nurodytam terminui.⁴⁰² Kasacinis teismas yra nurodęs, kad „atlyginimo antstoliui suma negali būti skaičiuojama kaip atlyginimas

⁴⁰⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-611/2019.

⁴⁰¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-611/2019.

⁴⁰² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-611/2019.

už konkrečiai atliktą darbą, įvertinus darbo sąnaudas, sugaištą laiką, kitus konkrečius vykdymo veiksmus, nes antstolio atlyginimo dydis procentine išraiška pagal išieškotina iš skolininko sumą reglamentuotas teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. 1R-352 patvirtintoje Sprendimų vykdymo instrukcijoje. Antstolio atlikti vykdymo veiksmai gali būti pagrindas spręsti dėl jo atlyginimo mažinimo. Konkretūs antstolio atlyginimo dydžio mažinimo atvejai aptariamai formuojamoje kasacinio teismo praktikoje⁴⁰³.

Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytas minimalus antstolio atlyginimo dydis. Analizuojant antstolio atlyginimą vykdymo procese, kyla klausimas, ar antstoliui gali būti priteisiama mažesnė nei Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatyta suma? Praktikoje pripažįstama, kad tam tikrais, tačiau itin išimtiniais atvejais, kai skolininkas įvykdo vykdomąjį dokumentą (jo dalį) pasibaigus raginime (siūlyme) nustatytam terminui, dėl aplinkybių, prilygstančių *force majeure* aplinkybėms, antstoliui gali būti priteisiamas mažesnis už Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytą minimalų atlyginimas.⁴⁰⁴ Tokiu išimtinu atveju sprendžiant dėl antstolio atlyginimo dydžio, turi būti įvertintos faktinės bylos aplinkybės: skolininko pastangos atsiskaityti su išieškotoju iki priverstinio vykdymo pradėjimo, iki raginime nurodyto termino, ar skolininkas bendradarbiauvo su antstoliu, išieškotojo ir antstolio veiksmai priverstinio vykdymo metu ir kt. Prieš sprendžiant apie konkretų atlyginimo dydį visų pirma turėtų būti nustatyta išieškotina ir išieškota suma, kurios pagal Sprendimų vykdymo instrukciją yra pagrindas atlyginimo dydžiui apskaičiuoti, tada pagal pateiktą išaiškinimą, atsižvelgiant į nustatytas bylos aplinkybes, spręsti, ar yra pagrindas šį atlyginimą sumažinti.⁴⁰⁵

CPK 610 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad išieškotojas apmoka vykdomosios bylos administravimo išlaidas ir Sprendimų vykdymo instrukcijoje numatytais atvejais išlaidas tretiesiems asmenims už konkrečioje vykdomojoje byloje šių asmenų suteiktas paslaugas bei atlygį antstoliui. Vykdyto išlaidos išieškamos iš skolininko. Ši taisyklė reiškia,

⁴⁰³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-283-313/2017.

⁴⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-371-701/2016.

⁴⁰⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-371-701/2016.

kad skolininkas turėtų būti suinteresuotas kuo operatyvesnio vykdomojo dokumento įvykdymu, nes tęsiantis vykdymo procesui, atitinkamai didėja ir jo išlaidos, kurias turi atlyginti skolininkas. Tačiau CPK 610 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad išimtis dėl vykdymo išlaidų apmokėjimo gali nustatyti Sprendimų vykdymo instrukcija.

CPK 611 straipsnio 1 dalis reglamentuoja, kad vykdymo išlaidos išieškomos toje pačioje vykdomojoje byloje, kurią vykdant jos buvo apskaičiuotos. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad vykdymo išlaidos iš skolininko išieškomos CPK nustatytais antstolio procesiniais dokumentais, kuriais išieškomos pinigų sumos, ir pervedamos į antstolio depozitinę sąskaitą. Vykdomo išlaidų skaičiavimus antstolis išsiunčia skolininkui kartu su procesiniais dokumentais, kuriais išieškomos pinigų sumos. Išieškotos vykdymo išlaidos išmokamos antstoliui ir kitiems asmenims ne anksčiau kaip po dvidešimt dienų nuo šioje dalyje nurodytų procesinių dokumentų ir vykdymo išlaidų skaičiavimų išsiuntimo skolininkui dienos. Skundo dėl vykdymo išlaidų padavimas sustabdo jų išmokėjimą. Vykdomo išlaidų skaičiavimai gali būti skundžiami CPK 510 straipsnyje nustatyta tvarka (CPK 611 straipsnio 3 dalis). CPK 611 straipsnyje nustatyta vykdymo išlaidų išieškojimo tvarka yra **imperatyvi**; vykdymo išlaidų atlyginimo išieškojimas kitaip, negu nustatyta CPK 611 straipsnyje, reiškia neteisėtus viršijančius antstolio įgalinimus veiksmus; CPK 611 straipsnyje nustatyta vykdymo išlaidų išieškojimo procedūra antstoliui privaloma visais atvejais.⁴⁰⁶

Vykdomo išlaidų išieškojimo tvarką reguliuoja CPK normos ir jos taikomos nepriklausomai nuo to, ar vykdymo išlaidos susidarė vykdant teismo sprendimus, nutartis ar nutarimus, ar įsakymus civilinėse bylose, ar bylose dėl administracinių teisinių santykių, ar teismo nutarimus administracinių nusižengimų bylose tiek, kiek jie susiję su turinio pobūdžio išieškojimais, ar kitus vykdytinus dokumentus.⁴⁰⁷

CPK, reglamentuojant vykdymo išlaidų išieškojimo tvarką, išskiriami trys esminiai reikalavimai: 1) antstolio raštiškas siūlymas skolininkui pervesti į depozitinę sąskaitą nurodytą sumą; 2) pasiūlymo

⁴⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-538/2014.

⁴⁰⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-216-1075/2018.

įgyvendinimas per antstolio nustatytą protingą terminą; 3) skolininkui neįvykdžius pasiūlymo – kreipiamasi į teismą.⁴⁰⁸ Vykdyto išlaidų atlyginimo išieškojimas kitaip, negu nustatyta CPK 611 straipsnyje, reiškia neteisėtus viršijančius antstolio įgalinimus veiksmus.⁴⁰⁹ Be to, kasacinis teismas pripažįsta, kad CPK 611 straipsnyje nustatyta vykdyto išlaidų išieškojimo procedūra antstoliui privaloma visais atvejais.⁴¹⁰

Išieškodamas vykdyto išlaidas antstolis privalo pirmiausia informuoti skolininką apie vykdyto išlaidų dydį ir suteikti jam terminą šioms išlaidoms apmokėti arba jų dydžiui ginčyti; teisę kreiptis dėl vykdyto išlaidų priteisimo antstolis įgyja tuo atveju, kai gavęs raštišką siūlymą sumokėti vykdyto išlaidas skolininkas pinigų nesumoka. Sprendžiant dėl antstolio prašymo priteisti vykdyto išlaidas esminė aplinkybė yra ta, ar skolininkas gavo raštišką siūlymą dėl vykdyto išlaidų sumokėjimo. Jeigu ši sąlyga įvykdyta, teismas turi nagrinėti pareikšto prašymo pagrįstumą.⁴¹¹ Vykdyto procesą reglamentuojančiuose teisės aktuose nenustatyta antstolio teisės, priteisus vykdyto išlaidas, tarp jų ir atlygį, iš skolininko, kreiptis į kitą antstolį dėl jų išieškojimo.⁴¹²

Teismas, nagrinėdamas antstolio paduotą CPK 611 straipsnyje nustatyta tvarka pareikimą dėl vykdyto išlaidų išieškojimo iš skolininko, turi patikrinti visų antstolio nurodytų išieškotinų išlaidų pagrįstumą, taip pat tai, ar prašomos išieškoti sumos apskaičiuotos pagal Sprendimų vykdyto instrukcijos taisykles.⁴¹³ Kiekvienu atveju teismas privalo nustatyti, analizuoti ir vertinti konkrečios bylos aplinkybes ir dėl antstoliui priteistino atlyginimo dydžio spręsti siekdamas tiek skolininko, tiek antstolio teisėtų interesų pusiausvyros, tačiau teismui, atsižvelgiant į konkrečios nagrinėjamos bylos aplinkybes, palikta teisė nuspręsti sumažinti atlyginimą ar ne.

⁴⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-356/2009.

⁴⁰⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. birželio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-277/2008.

⁴¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. birželio 11 d. nutartis civilinėje Nr. 3K-7-277/2008.

⁴¹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-403/2009.

⁴¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-40/2010.

⁴¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. rugsėjo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-377/2005; 2007 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-1/2007.

Teismo priimamų sprendimų forma vykdymo proceso metu

CPK 612 straipsnis, reglamentuojantis teismo priimamų sprendimų formą vykdymo proceso metu, nustato, kad vykdymo procese numatyti klausimai sprendžiami teismo nutartimi arba CPK nustatytais atvejais – teisėjo rezoliucija. Teismo nutartis neskundžiama, jeigu CPK nenumato kitaip. Praktikoje pripažįstama, kad ši taisyklė savo esme iš dalies atitinka ir bendrąją CPK 334 straipsnyje įtvirtintą taisyklę dėl teismo civiliniame procese priimtų nutarčių apskundimo. CPK 334 straipsnio 1 dalis nustato, kad pirmosios instancijos teismo nutartis galima apskusti atskiruoju skundu apeliacinės instancijos teismui atskirai nuo teismo sprendimo CPK nustatytais atvejais ir kai teismo nutartis užkerta galimybę tolesnei bylos eigai.⁴¹⁴

Antstolio patvarkymas

Remiantis CPK 613 straipsnio 1 dalimi, vykdymo proceso metu išskylančius klausimus antstolis išsprendžia **motyvuotu patvarkymu**. Patvarkymas yra bendriausia antstolio priimamų procesinių dokumentų forma, todėl tais atvejais, kai įstatymas nenustato, kad vienas ar kitas klausimas sprendžiamas priimant kitokios formos dokumentą, antstolis turėtų priimti patvarkymą. Įstatymas nustato, kad antstolio patvarkymas turi būti motyvuotas. Tai reiškia, kad antstolis patvarkyme turi nurodyti teisinį ir faktinį patvarkymo pagrindą. Teismų praktikoje aiškinant antstolio patvarkymo turiniui keliamus reikalavimus, nurodoma, kad įstatyme nėra įtvirtinto imperatyvaus reikalavimo, kad priimdamas patvarkymą antstolis turėtų kiekvienu atveju įvardyti (identifikuoti) informaciją apie likusį įsiskolinimo dydį konkrečioms išieškotojams.⁴¹⁵ Įstatymas reglamentuoja antstolio patvarkymo turinį. CPK 613 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad patvarkyme antstolis nurodo patvarkymo surašymo datą, savo vardą ir pavardę, vykdomosios bylos numerį, bylos šalis, sprendžiamo klausimo esmę, motyvus, kodėl priimamas vienoks ar kitoks sprendimas. Patvarkymo rezoliucinėje dalyje nurodami priimtas sprendimas ir patvarkymo apskundimo tvarka. Patvarkymą antstolis

⁴¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-270-1075/2019.

⁴¹⁵ Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-793-186/2016.

pasirašo ir patvirtina antstolio antspaudu. Reikiamais atvejais patvarkyme nurodomi ir kiti duomenys. Remiantis CPK 613 straipsnio 3 dalimi, patvarkymo patvirtintos kopijos CPK numatytais atvejais, o jeigu antstolis pripažįsta, kad tai reikalinga, ir kitais atvejais siunčiamos vykdymo proceso šalims ir kitiems suinteresuotiems asmenims.

Kyla klausimas, koks yra antstolio patvarkymo privalomumas ir jo teisinė galia? Teismų praktikoje pripažįstama, kad sandoris, pažeidžiantis privalomą antstolio patvarkymą, duotą *intra vires* (antstoliui nevirsijant įstatymu suteiktą įgaliojimą), yra niekinis, kaip prieštaraujantis viešajai tvarkai, ir negalioja. Tokio sandorio negaliojimo padarinius gali reikalauti taikyti asmenys, kurių teisėms ir pareigoms sandorio negaliojimo padariniai turi įtakos, be to, konstatuoti tokio sandorio niekinį pobūdį ir taikyti jo teisinius padarinius *ex officio* turi bylą nagrinėjantis teismas.⁴¹⁶ Antstolis patvarkyme gali padaryti klaidų. Rašymo apsirikimai ir aiškios aritmetinės klaidos patvarkyme ištaisomos *mutatis mutandis* taikant CPK 276 straipsnio nuostatas (CPK 613 straipsnio 4 dalis). CPK 614 straipsnis reguliuoja antstolio įrašų vykdomajame dokumente darymo tvarką.

Skolininko gyvenamųjų patalpų ir kitų patalpų apžiūra

Įstatyme reglamentuojama **skolininko gyvenamųjų patalpų ir kitų patalpų apžiūra**. Asmens būsto neliečiamybė yra viena iš pagrindinių žmogaus teisių, saugomų tarptautinių ir nacionalinių teisės aktų (Konvencijos 8 straipsnis, Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis, Konstitucijos 24 straipsnis). Vykdyimo procese ši teisė saugoma. Jos apsaugą vykdyimo procese, visų pirma, turi užtikrinti vykdyimo veiksmus atliekantis antstolis. CPK 615 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad, atlikdamas vykdyimo veiksmus, antstolis gyvenamojoje patalpoje gyvenančių asmenų sutikimu turi teisę apžiūrėti skolininko gyvenamąsias patalpas, jei tai reikalinga išieškojimui įvykdyti. Kitas patalpas antstolis turi teisę apžiūrėti be skolininko sutikimo. Taigi įstatymas atskiria, koku atveju antstoliui apžiūrint patalpas reikalingas asmenų sutikimas – toks sutikimas reikalingas tik apžiūrėti skolininko gyvenamąsias patalpas. Be

⁴¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-140/2010.

to, patalpų apžiūrėjimas turi būti susiję su vykdymo veiksmų atlikimu. CPK 615 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad jeigu antstolis į gyvenamąsias patalpas neleidžiamas, jis į jas įeiti turi teisę tik pateikęs teismo nutartį dėl leidimo įeiti į gyvenamąsias patalpas, išskyrus šio straipsnio 3 dalyje numatytus atvejus. Teismų praktikoje nurodoma, kad antstolis, siekdamas nustatyti, ar bute nevykdoma ūkinė-komercinė veikla, buto savininkui neleidžiant buto apžiūrėti, turi kreiptis į teismą dėl leidimo įeiti į gyvenamąsias patalpas. Taip būtų užtikrintas teismo sprendimo vykdymo teisėtumas ir nepažeistos būsto neliečiamumo garantijos, įtvirtintos Konstitucijos 24 straipsnyje.⁴¹⁷

Be teismo nutarties, leidžiančios įeiti į skolininko gyvenamąsias patalpas, antstolis gali įeiti, jeigu vykdomas teismo sprendimas dėl iškeldinimo iš gyvenamųjų patalpų arba įkeldinimo į jas, teismo sprendimai padalyti skolininko gyvenamosiose patalpose esantį turtą, pašalinti pažeidimus naudotis gyvenamosiomis patalpomis, kiti teismo sprendimai, kurių negalima įvykdyti antstoliui neįėjus į gyvenamąsias patalpas. Antstolis, pateikdamas į gyvenamąsias patalpas prieš jose gyvenančių asmenų valią, turi jiems pateikti susipažinti teismo nutartį, leidžiančią įeiti į gyvenamąsias patalpas, arba vykdomuoju raštu, jeigu iš jo turinio matyti, kad vykdomas sprendimas, kurio negalima įvykdyti antstoliui neįėjus į gyvenamąsias patalpas. Kartu gali būti pateiktas susipažinti ir sprendimo nuorašas. CPK 615 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad teismo sprendimas dėl iškeldinimo iš gyvenamųjų patalpų arba įkeldinimo į jas, teismo sprendimai padalyti skolininko gyvenamosiose patalpose esantį turtą, pašalinti pažeidimus naudotis gyvenamosiomis patalpomis, kiti teismo sprendimai, kurių negalima įvykdyti antstoliui neįėjus į gyvenamąsias patalpas, suteikia teisę antstoliui įeiti į skolininko gyvenamąsias patalpas be gyvenamojoje patalpoje gyvenančių asmenų sutikimo ir be teismo nutarties. Taip pat įstatyme nustatyta, kokiais atvejais antstolis, siekdamas apžiūrėti skolininko patalpas, turi teisę kviesti policiją. CPK 615 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad jeigu antstolį, pateikusį teismo nutartį ar vykdančią šio straipsnio 3 dalyje nurodytus sprendimus, atsisakoma įleisti į gyvenamąsias patalpas arba kitas patalpas, antstolis kviečia policijos pareigūną bei kviestinius ir jų akivaizdoje atidaro gy-

⁴¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-203/2011.

venamąsias bei kitas patalpas. Antstolio pakviestas pareigūnas privalo atvykti ir dalyvauti vykdyimo procese.

Vykdyimo procese taikomos sankcijos

Įstatymas reglamentuoja **sankcijas, kurios gali būti taikomos vykdyimo procese**. Vykdyimo procese dalyvaujantys asmenys turi laikytis teisės aktuose nustatytų reikalavimų, nepažeisti kitų asmenų teisių. Tarptautinėje praktikoje pripažįstama, kad, siekiant užtikrinti vykdyimo proceso veiksmingumą, vykdyimo procese gali būti taikomos sankcijos. Pavyzdžiui, pripažįstama, kad nacionaliniuose teisės aktuose gali būti numatytos tinkamos baudos, kad būtų sustabdytas ir nubaustas skolininkų elgesys vykdyimo operacijų metu, kuris gali būti kvalifikuojamas kaip „neteisėtas trukdymas“ (pavyzdžiui, įsakymas sumokėti kartu su periodine bauda už nesilaikymą arba bauda ir (arba) žalos atlyginimas).⁴¹⁸ Skolininkams turėtų būti taikomos civilinės ir (arba) baudžiamosios sankcijos už grasinimus ir smurtą, įvykdytą prieš vykdyimo užtikrinimo agentus ir asmenis, padedančius jiems vykdyti vykdyimo veiksmus. Skolininkų civilinė ir (arba) baudžiamoji atsakomybė gali atsirasti, jei jie paslėps ar sugadins turtą, kuriam taikoma vykdyimo priemonė ir kurį jie toliau naudojo vykdyimo procedūros metu.⁴¹⁹

CPK 616 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad vykdyimo procese nustatytais atvejais kalti asmenys už proceso pažeidimus gali būti baudžiami pinigine bauda arba areštu CPK 106, 108 straipsniuose nustatyta tvarka. Taip pat įstatyme nustatyti asmenys, turintys teisę kreiptis dėl tokios sankcijos taikymo. Remiantis CPK 616 straipsnio 1 dalimi, prašymą teismui taikyti šio straipsnio 1 dalyje numatytas sankcijas gali pateikti antstolis arba vykdyimo proceso šalys. Nurodytos sankcijos gali būti skiriamos tik kaltam asmeniui, t. y. asmeniui, kuris pažeidė vykdyimo procesą reglamentuojančias teisės normas.

⁴¹⁸ „European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) Good practice guide on enforcement of judicial decisions As adopted at the 26th CEPEJ Plenary Session 10–11 December 2015“, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d., <https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-good-practice-/16807477bf>.

⁴¹⁹ „European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) Good practice guide on enforcement of judicial decisions As adopted at the 26th CEPEJ Plenary Session 10–11 December 2015“, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d., <https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-good-practice-/16807477bf>.

Taigi asmeniui, kuris nevykdo antstolio reikalavimo ar kitaip kliudo antstoliui vykdyti vykdomuosius dokumentus, antstolio arba vykdymo proceso šalių prašymu teismas pritaiko procesinio poveikio priemones – baudas (CPK 585 straipsnio 2 dalis, 616 straipsnis). Tokia bendro pobūdžio taisyklė suponuoja, kad šios procesinės atsakomybės subjektas yra kiekvienas asmuo, kuriam antstolis, neviršydamas jam suteiktų galių, įstatymų nustatyta tvarka pateikia reikalavimus atlikdamas vykdymo veiksmus. Paprastai tai yra baudinio pobūdžio procesinė teisinė sankcija, skiriama už proceso pažeidimus ir išieškoma į valstybės biudžetą.⁴²⁰ Procesinės atsakomybės subjektas yra kiekvienas asmuo, kuriam antstolis, neviršydamas jam suteiktų galių, įstatymų nustatyta tvarka pateikia reikalavimus atlikdamas vykdymo veiksmus.⁴²¹

Bauda už vykdymo proceso pažeidimus gali būti skiriama šiais atvejais:

1) asmeniui, kuris nevykdo antstolio reikalavimo ar kitaip kliudo antstoliui vykdyti vykdomuosius dokumentus, teismas gali skirti iki trijų šimtų eurų baudą dydžio baudą už kiekvieną nevykdymo ar kliudymo dieną (CPK 585 straipsnio 2 dalis);

2) už nepagrįstą atsisakymą būti kviestiniu asmeniui teismas turi teisę skirti iki penkiasdešimties eurų dydžio baudą (CPK 600 straipsnio 6 dalis);

3) skolininkas privalo antstolio reikalavimu raštu pateikti duomenis apie turimą turtą ir jo buvimo vietą, pas trečiuosius asmenis esantį turtą, lėšas kredito įstaigose. Už nurodytų reikalavimų neįvykdymą arba melagingų duomenų pateikimą teismas antstolio teikimu be svarbių priežasčių patvarkymo neįvykdžiusiam asmeniui gali skirti iki penkių šimtų eurų dydžio baudą (CPK 645 straipsnio 3 dalis);

4) įmonės, įstaigos, organizacijos, kiti darbdaviai privalo antstolio reikalavimu ir per jo nustatytą terminą pateikti duomenis apie tai, ar skolininkas pas juos dirba ir koks jo mėnesinis darbo užmokestis. Be svarbių priežasčių nepranešusiems šio straipsnio 1 dalyje nurodytų duomenų kaltiems asmenims bei skolininkui antstolio ar išieškotojo

⁴²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-586/2008; 2015 m. vasario 19 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-107-687/2015.

⁴²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62-695/2017.

pareiškimu teismas gali paskirti iki trijų šimtų eurų dydžio baudą (CPK 734 straipsnio 3 dalis);

5) asmuo, privalęs mokėti vaikams išlaikyti periodines išmokas, per tris dienas turi pranešti antstoliui apie darbo ar gyvenamosios vietos pakeitimą, taip pat apie papildomą uždarbį. Be svarbių priežasčių nepranešusiems nurodytų duomenų kaltiems asmenims bei skolininkui antstolio ar išieškotojo pareiškimu teismas gali paskirti iki trijų šimtų eurų dydžio baudą (CPK 742 straipsnio 2 dalis).

6) jeigu per teismo nustatytą terminą neįvykdytas sprendimas, įpareigojantis skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, kuriuos gali atlikti arba nutraukti tik pats skolininkas, surašytą aktą antstolis perduoda vykdymo vietos apylinkės teismui. Teismas, nustatęs, kad skolininkas sprendimo neįvykdė, gali jam skirti iki trijų šimtų eurų dydžio baudą išieškotojo naudai ir nustatyti naują terminą sprendimui įvykdyti (CPK 771 straipsnio 6 dalis).

Areštas vykdymo procese gali būti skiriamas CPK 645 straipsnio 3 dalyje nustatytu pagrindu. Už neįvykdytą antstolio reikalavimą raštu pateikti duomenis apie turimą turtą ir jo buvimo vietą, pas trečiuosius asmenis esantį turtą, lėšas kredito įstaigose arba melagingų duomenų pateikimą teismas antstolio teikimu be svarbių priežasčių patvarkymo neįvykdžiusį asmenį gali nubausti areštu iki trisdešimties parų.

Pasekmės, tretiesiems asmenims neįvykdžius antstolio reikalavimų

Teisėti antstolio reikalavimai yra privalomi ne tik proceso šalims, bet ir kitiems asmenims (ne tik vykdymo proceso dalyviams). CPK 617 straipsnis, reglamentuojantis pasekmes tretiesiems asmenims neįvykdžius antstolio reikalavimų, nustato, kad išieškotojas turi teisę pareikšti ieškinį teisme asmeniui, dėl kurio kaltės neišieškotos vykdymo procese išieškotinos sumos. Taigi CPK 617 straipsnis nustato teisinį išieškotojo ieškinio pagrindą, kurį jis gali reikšti teisme dėl jo nepatenkinti reikalavimo vykdymo procese. Tokiu būdu įstatymas, pirma, suteikia išieškotojui galimybę gauti savo reikalavimo patenkinimą tokią apimtį, kokios jis negavo dėl neteisėtų kito asmens veiksmų, antra, tokiu būdu įstatymų leidėjas nustato sankciją, kuri taikoma už neteisėtus veiksmus, dėl kurių kitas asmuo (išieškotojas) patyrė žalos. Pagal savo teisinę prigimtį,

CPK 617 straipsnyje nustatyta **deliktinė atsakomybė**, kuri taikoma pažeidus generalinį deliktą. Praktikoje pripažįstama, norint, kad CPK 617 straipsnio pagrindu pareikštas reikalavimas būtų patenkintas, būtina nustatyti visas asmens, kuriam reiškiamas ieškiny, civilinės atsakomybės sąlygas – neteisėtus veiksmus (neveikimą), kaltę, žalą ir priežastinį neteisėtų veiksmų (neveikimo) bei žalos ryšį (CK 6.246–6.249 straipsniai).⁴²² Pagrindas trečiojo asmens civilinei atsakomybei kyla ne tik tais atvejais, kai dėl jo neteisėtų veiksmų reali galimybė išieškoti iš skolininko turto vykdymo procese tapo neįmanoma, tačiau ir tada, kai dėl tokio asmens neteisėtų veiksmų reali galimybė išieškoti iš skolininko turto vykdymo procese labai pasunkėja. CPK 617 straipsnis taikomas, kai yra nustatoma, jog ne tik buvo atlikti neteisėti veiksmai, bet ir kilo žala bei atitinkamai egzistuoja priežastinis neteisėtų veiksmų ir kilusios žalos ryšys. Bendrieji civilinės atsakomybės principai lemia, kad nuostolių, kaip piniginės žalos išraiškos, turi būti atlyginama tiek, kiek nukentėjęs asmuo dėl padarytų neteisėtų veiksmų patyrė žalos, taigi turi būti pagrindžiama ir nustatoma žala, kurią lėmė asmens veiksmai. Dėl to CPK 617 straipsnis negali būti aiškinamas kaip nustatantis alternatyvią išieškotojo teisę pasirinkti subjektą, iš kurio būtų galima paprasčiau nei iš skolininko išieškoti lėšas, susidūrus su galima ilgesne išieškojimo proceso trukme ar kitomis aplinkybėmis, lemiančiomis vykdymo proceso eigą.⁴²³

CPK 617 straipsnyje naudojama sąvoka „neišieškotos“ nusako praeityje vykusio ir baigto veiksmo pasekmes, t. y. minėtas straipsnis suteikia išieškotojui ginti savo galimai pažeistą teisę teisme, tačiau tik tuo atveju, jeigu dėl tokio asmens kaltės išieškotinių sumų nebegalima išieškoti iš skolininko. Taigi sąlyga taikyti minėtą normą yra aplinkybės, kad lėšos nebuvo išieškotos, nustatymas. Todėl nesant baigtiems vykdymo veiksams, nėra teisinio pagrindo konstatuoti faktą, kad lėšos nebuvo išieškotos, taip pat spręsti, kad jos nebus išieškotos.⁴²⁴

CPK 617 straipsnis nustato teisę reikšti ieškinį dėl vykdymo pro-

⁴²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-302-686/2016.

⁴²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. rugpjūčio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-227-969/2020.

⁴²⁴ Vilniaus apygardos teismo 2019 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-1588-619/2019.

cese išieškotinių sumų neišieškojimo. Šios normos taikymui svarbu nustatyti, kad dėl trečiojo asmens neteisėtų veiksmų antstolis neturėjo galimybės išieškoti konkrečių sumų. Konstatavus, kad dėl asmens neteisėtų veiksmų reali galimybė išieškoti iš skolininko turto vykdyimo procese labai pasunkėjo arba tapo neįmanoma, atsiranda pagrindas kilti trečiojo asmens civilinei atsakomybei.⁴²⁵

Turto saugotojo (administratoriaus) atsakomybė

Įstatyme nustatyta turto saugotojo (administratoriaus) atsakomybė už pareigų vykdyimo procese pažeidimą. CPK 619 straipsnis nustato, kad perduoto saugoti (administruoti) turto išieškojimas, perleidimas ar paslėpimas, taip pat nusikalstamas šio turto sunaikinimas ar sužalojimas, jeigu tai padaro saugotojas (administratorius), baudžiamas įstatymų nustatyta tvarka; už perduoto saugoti (administruoti) turto praradimą, trūkumą ar sužalojimą žalą atlygina saugotojas įstatymų nustatyta tvarka. Pagal Turto arešto aktų registro įstatymo 2 straipsnio 10 punktą turto saugotojas – fizinis ar juridinis asmuo, kuriam turto arešto aktą priėmusi arba šį aktą vykdanči institucija ar pareigūnas perduoda saugoti areštuotą turtą. Turto saugotojo atsakomybė gali būti skirstoma į dvi grupes: civilinė ir baudžiamoji (BK 246 straipsnis). Už perduoto saugoti (administruoti) turto išieškojimą, perleidimą ar paslėpimą, taip pat nusikalstamą šio turto sunaikinimą ar sužalojimą, jeigu tai padaro saugotojas (administratorius), nustatyta baudžiamoji atsakomybė.

Skolininko ar vaiko paieška vykdyimo procese

Siekiant surasti skolininką, praktikoje gali tekti atlikti **skolininko ar vaiko paiešką**. CPK 620 straipsnis, reglamentuojantis skolininko ar vaiko paiešką, nustato, kad bylose dėl išlaikymo išieškojimo, dėl atlyginimo žalos, padarytos suluošinimu ar kitaip sužalojant sveikatą, taip pat atimant maitintojo gyvybę, kai skolininko buvimo vieta nežinoma, antstolis privalo skelbti skolininko paiešką per policiją. Bylose dėl vaiko perdavimo, kai vaiko buvimo vieta nežinoma, antstolis privalo skelbti skolininko arba vaiko paiešką per policiją. Vykdydami kitus sprendimus,

⁴²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-318-916/2016.

antstolis, atsižvelgdamas į vykdomosios bylos aplinkybes, išimtiniais atvejais gali skelbti skolininko paiešką per policiją, jeigu nežinoma skolininko buvimo vieta ir išieškotojas įrodo, kad jis ėmėsi visų priemonių atsakovo gyvenamajai vietai nustatyti.

Skolininko paieškos paskelbimas, priklausomai nuo vykdomosios bylos kategorijos, yra privalomasis ir fakultatyvus. Pagal CPK 609 straipsnio 4 dalį, skolininko ir vaiko paieškos išlaidos priskiriamos vykdymo išlaidoms, todėl suradus skolininką jos turi būti išieškomos ir gražinamos išieškotojui. Išieškotojo turėtos skolininko paieškos išlaidos išieškomos teismo nutartimi CPK 623 straipsnyje nustatyta tvarka. Paskelbus skolininko paiešką antstolis gali sustabdyti vykdomąją bylą (CPK 620 straipsnis). Vykdomoji byla gali būti nestabdoma, jeigu yra skolininko turto, tačiau jo nepakanka visiškai išieškoti išieškomą sumą bei vykdymo išlaidas. Tokiu atveju iš esamo turto gali būti vykdomas išieškojimas ir kartu skelbiama skolininko paieška. CPK 621 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad paieška skelbiama antstolio patvarkymu. Vaiko paieška skelbiama vykdant bylas dėl vaiko perdavimo (CPK 764 straipsnis). CPK 621 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad paiešką skelbia vykdomąjį dokumentą vykdantis antstolis. Pagal CPK 623 straipsnį, policijos ar išieškotojo pareiškimu teismas priima nutartį išieškoti iš skolininko jo paieškos išlaidas.

Priverstinio vykdymo priemonės

Priverstinio vykdymo procese antstolis taiko įstatyme nustatytas priverstinio vykdymo priemones (CPK 624 straipsnis). Priverstinio vykdymo priemonių taikymas yra būtinas siekiant įvykdyti sprendimą, kai skolininkas jo neįvykdo gera valia. Privalomo teismo sprendimo nevykdymas sudaro teisinį, socialinį, ekonominį pagrindą antstoliui kaip valstybės paskirtam asmeniui imtis teisėtų prievartos priemonių, siekiant užtikrinti, kad vykdytinas vykdomasis dokumentas bus įvykdytas, t. y. bus įvykdytas teisingumas. Tačiau tokių priemonių taikymas turi būti suderinamas tiek su išieškotojo, tiek skolininko teisių ir teisių interesų apsauga. Kokiomis priemonėmis antstolis gali pasiekti šių tikslų? Kokios prievartos priemonės gali būti taikomos?

Tarptautinėje praktikoje pripažįstamas poreikis užtikrinti esminius

skolininko interesus taikant priverstinio vykdymo priemones. Pripažįstama, kad iš esmės visas skolininkų turtas turėtų būti naudojamas skoloms gražinti. Todėl turėtų būti įmanoma taikyti vykdymo užtikrinimo priemones ir apsaugos priemones visam skolininkams priklausančiam turtui (materialiam ar nematerialiam, kilnojamajam, nekilnojamajam, registruotam ar neregistruotam). Tačiau skolininkams priklausančio turto arešto ribos taip pat turėtų būti numatytos nacionaliniuose teisės aktuose (pavyzdžiui, kilnojamasis turtas, reikalingas skolininkų ir jų šeimų gyvenimui ir darbui arba daiktai, kurie yra būtini neįgaliesiems asmenims ar ligoniams gydyti). Siekiant užtikrinti aiškumą, tokios arešto ribos būtų nustatytos viename išsamiaame sąraše. Atliekant vykdymo veiksmus, susijusius su banko sąskaita, suma, padengianti pragyvenimo išlaidas (nustatyta nacionalinės teisės aktu), gali būti automatiškai palikta skolininko žinioje. Bankas, per kurį turi būti vykdoma vykdymo procedūra, galėtų būti (vykdomajame dokumente) informuojamas apie atitinkamą sumą ir sąskaitą ar sąskaitas, kuriose ji turėtų būti palikta. Kai vykdymo procedūros yra susijusios su materialiuoju turtu, skolininkai turėtų galėti toliau naudoti šį turtą procedūros metu (išskyrus turtą, kuris sunaikinamas pirmą kartą panaudojus). Tačiau saugumo sumetimais bet kuri šalis (visų pirma kreditorius ar skolininkas) turėtų turėti galimybę reikalauti, kad turtas, su kuriuo susijusi procedūra, būtų perduotas administratoriui, paskirtam abipusiu susitarimu arba teismo.⁴²⁶

Sistemiškai aiškinant CPK vykdymo procesą reglamentuojančias nuostatas, galima teigti, kad siekiant apsaugoti gyvybiškai svarbius skolininko – fizinio asmens – interesus, įstatyme nustatyti tam tikri išieškojimo iš turto ribojimai (CPK 663 straipsnis), išieškojimo iš skolininko fizinio asmens turto eilė (CPK 664 straipsnis).⁴²⁷ Taikant priverstinio vykdymo priemones, CPK 624 straipsnio nuostatos antstoliui vykdant nutarimą dėl administracinės nuobaudos, CPK nuostatos turėtų būti taikomos tiek, kiek atitinkamų teisinių santykių nereglamentuoja specialūs

⁴²⁶ „European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) Good practice guide on enforcement of judicial decisions As adopted at the 26th CEPEJ Plenary Session 10–11 December 2015“, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d., <https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-good-practice-/16807477bf>.

⁴²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-149/2008.

teisės aktai.⁴²⁸

CPK 624 straipsnio 1 dalis nustato, kad jeigu skolininkas per raginime įvykdyti sprendimą nustatytą terminą teismo sprendimo neįvykdo, antstolis **ne vėliau kaip per dešimt dienų nuo tos dienos, kurią pasibaigė terminas įvykdyti sprendimą, pradeda jį vykdyti priverstinai**. Tai reiškia, kad įstatymas suteikia skolininkui galimybę net ir pradėjus vykdymo procesą dar per įstatyme nustatytą terminą sprendimą įvykdyti gera valia, t. y. netaikant priverstinio vykdymo priemonių. Tačiau vėliausiai suėjus šiam terminui, antstolis sprendimą pradeda vykdyti priverstinai, taikydamas priverstinio vykdymo priemones.

CPK 624 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad **priverstinio vykdymo priemonės** yra:

- 1) išieškojimas iš skolininko lėšų ir turto ar turtinių teisių;
- 2) išieškojimas iš skolininko turto ir pinigų sumų, esančių pas kitus asmenis;
- 3) uždraudimas kitiems asmenims perduoti skolininkui pinigus, turtą ar vykdyti skolininkui kitas prievoles;
- 4) dokumentų, patvirtinančių skolininko teises, paėmimas;
- 5) išieškojimas iš skolininko darbo užmokesčio, pensijos, stipendijos ar kitų jo pajamų;
- 6) tam tikrų teismo sprendime nurodytų daiktų paėmimas iš skolininko ir perdavimas išieškotojui;
- 7) skolininko turto administravimas ir iš to gautų pajamų panaudojimas išieškojimui padengti;
- 8) skolininko įpareigojimas atlikti tam tikrus veiksmus ar nuo jų susilaikyti;
- 9) priešpriešinių išieškotinių sumų tarpusavio įskaitymas;
- 10) kitos įstatymų numatytos priemonės.

Išieškojimas iš skolininko lėšų ir turto ar turtinių teisių. CPK neapibrėžia turto sąvokos, todėl aiškinant šią priverstinio vykdymo prie-

⁴²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-493/2009.

monę, reikia remtis bendraja turto sąvoka civilinėje teisėje. CK 1.97 straipsnio 1 dalis nustato, kad turtas yra civilinės teisės objektas. Turtas civilinėje teisėje apibrėžiamas plačiai ir siejamas su visomis turtinėmis vertybėmis, į kurias civilinės teisės subjektai įgyja teises ir (arba) dėl kurių šiems subjektams atsiranda pareigų.⁴²⁹ Turtas gali būti materialusis ir nematerialusis. Teisine prasme turtas yra tie civilinių teisių (nuosavybės) objektai, kurie turi vienokią ar kitokią ekonominę ar objektyvią vertę ir civilinio apyvartumo savybę, t. y. tokį objektą jo savininkas turi galimybę perleisti kitam asmeniui.⁴³⁰ Taigi civilinėje teisėje turtas pasižymi dviem savybėmis: ekonomine (objektyvia) verte ir galimybe būti civilinės apyvartos objektu. Civilinės teisės objektas taip pat pasižymi pinigais išreikšta verte.⁴³¹ Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymas nustato, kad turtas suprantamas kaip materialios, nematerialios ir finansinės vertybės, kurios gali būti rinkos sandorių objektas. Taigi ši priverstinio vykdymo priemonė taikoma bet kokiam skolininko turtui ar turtinėms teisėms, kaip jos suprantamos civilinėje teisėje.

Išieškojimo iš skolininko turtinių teisių tvarka yra reglamentuota CPK VI dalies vykdymo procesas LIV skyriuje išieškojimas iš turtinių teisių įtvirtintomis normomis (CPK 749–752 straipsniai). Išieškojimo iš turtinių teisių vykdymo teisinis pagrindas – antstolio patvarkymas areštuoti skolininko turtines teises, kuris prilyginamas turto arešto aktui (CPK 749 straipsnis). CPK 739 straipsnyje numatytos pinigų sumos, iš kurių išieškoti negalima.

CPK 690 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jeigu išieškojimas nukreipiamas į nekilnojamąjį bei kitą nustatyta tvarka registruojamą turtą, antstolis nustato, ar visas šis turtas priklauso skolininkui, kokia yra tikroji to turto vertė, taip pat ar turtas neįkeistas, ar neareštuotas ir kokie yra jam nustatyti apribojimai.⁴³² Pritaikius šią priverstinio vykdymo priemonę, asmuo (skolininkas), esantis prievolės, kuri sieja jį ir kreditorių (skolininką vykdymo procese), šalis, atlikdamas piniginių mokėjimą ants-

⁴²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-129/2013.

⁴³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-103-378/2016.

⁴³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-501/2013.

⁴³² Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-235-302/2020.

toliui, kartu įvykdo savo piniginę prievolę kreditoriui (skolininkui vykdymo procese), dėl to tokia prievolė, jei ji tinkamai įvykdoma, pasibaigia (CK 6.123 straipsnio 1 dalis). Todėl kai išieškojimas vykdymo procese nukreipiamas į skolininko turtines teises, šių turtinių teisių pagrindą sudarančių prievolių vykdymui taikomos bendrosios prievolių tinkamą įvykdymą reglamentuojančios teisės normos.⁴³³

Išieškojimas iš skolininko turto ir pinigų sumų, esančių pas kitus asmenis. Antstolis turi teisę išieškoti ne tik skolininko turtą, bet ir turtą bei pinigines sumas, esančias pas kitus asmenis. CPK 688 straipsnio 1 dalis numato galimybę nukreipti išieškojimą į skolininko pinigų sumas ir kitokį turtą, esančius pas kitus asmenis, taip pat į pinigų sumas ir kitokį turtą, priklausančius skolininkui iš kitų asmenų. Įstatymas nenumato draudimo išieškoti iš bausmę atliekančiam nuteistajam priklausančių piniginių lėšų, esančių pataisos namų sąskaitoje, todėl antstolio veiksmai, areštuojant nuteistajam priklausančias pinigines lėšas, yra teisėti. Kredito įstaiga, kuriai adresuotas antstolio patvarkymas areštuoti skolininko lėšas, nelaikytina tinkamu subjektu CPK 688 straipsnio 1 dalies prasme, t. y. kitu asmeniu, pas kurį yra skolininko pinigų suma, į kurią gali būti nukreipiamas išieškojimas. Išieškojimas iš kreditorių įstaigoje esančių skolininko piniginių lėšų galimas tik tiesiogiai per PLAIS sistemą.⁴³⁴

Uždraudimas kitiems asmenims perduoti skolininkui pinigus, turtą ar vykdyti skolininkui kitas prievoles. Ši priverstinio vykdymo priemonė siejama su ne skolininko, bet kitų asmenų veiksmų ribojimu. Antstolis gali uždrausti asmenims perduoti skolininkui pinigus, turtą ar vykdyti skolininkui kitas prievoles.

Išieškojimas iš skolininko darbo užmokesčio, pensijos, stipendijos ar kitų jo pajamų. Šią priverstinio vykdymo priemonę reglamentuoja CPK VI dalies LI skyriaus normos. Išieškojimo iš skolininko darbo užmokesčio ar kitų jo pajamų, kaip priverstinio vykdymo priemonės, esmė – skolininko darbdavys ar kitas lėšas išmokantis asmuo, vykdydamas antstolio patvarkymą, privalo iš skolininko darbo užmo-

⁴³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-24-969/2020.

⁴³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-27-421/2021.

kesčio ir kitų pajamų daryti CPK 736 straipsnyje nurodyto dydžio išskaitas, o išskaitytus pinigus išmokėti (pervesti) patvarkyme nurodytam asmeniui.⁴³⁵

Tam tikrų teismo sprendime nurodytų daiktų paėmimas iš skolininko ir perdavimas išieškotojui. Teismo sprendime gali būti nurodyti paimti iš skolininko tam tikrus daiktus. Šios priverstinio vykdymo priemonės objektas turi būti konkrečiai nurodytas teismo sprendime, kuris turi būti vykdomas. CPK 765 straipsnis reglamentuoja teismo sprendime nurodytų daiktų perdavimą išieškotojui.

Skolininko turto administravimas ir iš to gautų pajamų panaudojimas išieškojimui padengti. Antstolis turi teisę nustatyti skolininko turto administravimą. Areštuotą turtą antstolis paprastai palieka valdyti asmeniui, pas kurį jis tą turtą areštavo, šis asmuo atlieka ir turto saugotojo pareigas (CPK 683 straipsnio 1 dalis). Tačiau siekiant užtikrinti ne tik turto apsaugą, bet ir jo valdymą bei naudojimą, priverstinio vykdymo procese gali būti paskiriamas skolininko turto administratorius. Skolininko turto administravimas yra taikomas kaip priverstinio vykdymo priemonė tik jeigu skolininkas per raginime įvykdyti sprendimą nustatytą terminą teismo sprendimo neįvykdo. Tokiu atveju iš skolininko turto administravimo gautos pajamos panaudojamos išieškojimui padengti (CPK 624 straipsnio 2 dalies 7 punktas, 744 straipsnio 1 dalis). Skolininko turto administravimo tvarkos nustatymas reglamentuojamas CPK 744 straipsnyje. Sistemaiškai aiškinant CPK skolininko turto administravimą reglamentuojančias normas galima teigti, kad CPK šio instituto iš esmės atskirai nereguliuoja ir nukreipia į atitinkamas šį teisinį santykį reglamentuojančias CK ir Sprendimų vykdymo instrukcijos normas. Tačiau CPK nustato, kad vykdymo procese gali būti skiriamas **paprastasis turto administratorius**.

CK 4.239 straipsnio 1 dalis nustato turto administravimo rūšis: skiriami turto paprastasis administravimas, kai administratorius atlieka visus veiksmus, būtinus turtui išsaugoti arba jo naudojimui pagal tikslinę paskirtį užtikrinti, ir turto visiškas administravimas, kai administratorius ne tik turi išsaugoti turtą, bet taip pat privalo jį gausinti, tvarkyti taip, kad jis duotų pajamų, bei naudoti tokiam tikslui, kuris yra palankiausias nau-

⁴³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-299-313/2019.

dos gavėjui. Šio straipsnio antroje dalyje nustatyta, kad administravimo rūšis nustatoma administravimą nustatančiame akte. Jeigu administravimą nustatančiame akte administravimo rūšis nenustatyta, laikoma, kad tai paprastas administravimas. Turto paprastojo administravimo atveju administratorius privalo priimti turto duodamus vaisius ir pajamas, registruoti skolas ir jas apmokėti iš administruojamo turto, taip pat įgyvendinti kitas teises, susijusias su turto valdymu ir naudojimu. Iš administruojamo turto gaunamas lėšas administratorius turi teisę saugiai investuoti pagal šio skyriaus normas (CK 4.240 straipsnio 1 dalis), o turto visiško administravimo atveju administratorius, be minėtų teisių, taip pat gali perleisti turtą, jį investuoti, įkeisti ar kitaip suvaržyti teisę į jį, ar keisti jo tikslinę paskirtį (CK 4.421 straipsnis). Taigi paprastas administravimas labiau sietinas su turto tinkamu naudojimu ir valdymu, o visiškas turto administravimas apima ir galimybę disponuoti administruojamu turtu.⁴³⁶

Turto administravimo kaip priverstinio vykdymo priemonės išlaidos, kurios patiriamos administruojant turtą, yra laikomos papildomomis vykdymo išlaidomis (Sprendimų vykdymo instrukcijos 105.1 punktas), kurios išieškomos iš skolininko (CPK 610 straipsnio 1 dalis). Turto administravimo tvarką nustato materialioji teisė. Todėl teismas nustatydamas skolininko turto administravimo tvarką turi vadovautis CK ketvirtosios knygos XIV skyriaus nuostatomis.

Sprendimų vykdymo instrukcijos 23 punktas reglamentuoja, kad antstolis, pradėdamas išieškojimą vykdyti skolininko turto administravimu ir iš to gautų pajamų nukreipimu skolai ir vykdymo išlaidoms padengti, pasiūlo išieškotojui per antstolio nustatytą terminą pateikti antstoliui skolininko turto administratoriaus kandidatūrą. Išieškotojui per antstolio nustatytą terminą nepateikus skolininko turto administratoriaus kandidatūros, skolininko turto administratorių patvarkymu gali paskirti antstolis. Tais atvejais, kai skolininkui priklauso nekilnojamasis turtas, kurį sudaro gyvenamosios patalpos ar pastatai, ir skolininkas antstolio į šias patalpas ar pastatus neįleidžia, prieš pradėdamas išieškojimą vykdyti turto administravimu, antstolis kreipiasi į teismą dėl leidimo įeiti į skolininkui priklausančias gyvenamąsias patalpas ar pastatus, kurie bus administruojami. Detalią skolininko turto administravi-

⁴³⁶ Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-19-330/2020.

mo ir gautų pajamų paskirstymo tvarką nustato antstolis patvarkymu. Skolininko turto administravimo tvarką antstolis nustato vadovaudamasis CK ketvirtosios knygos XIV skyriaus nuostatomis. Skolininko turto administratorius veikia vadovaudamasis paprastąjį turto administravimą reglamentuojančiomis CK nuostatomis ir turi paprastąjį turto administravimą atliekančio administratoriaus teises, išskyrus teisę perleisti administruojamą turtą kitiems asmenims arba jį įkeisti, taip pat turi paprastąjį turto administravimą atliekančio administratoriaus pareigas ir atsakomybę. Už skolininko turto administravimą turto administratorius gauna Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatyto dydžio atlygį, kuris apmokamas iš pajamų, gautų administruojant skolininko turtą.

Skolininko įpareigojimas atlikti tam tikrus veiksmus ar naujų susilaikyti. Taikant šią priverstinio vykdymo priemonę, antstolis turi teisę duoti skolininkui nurodymus atlikti tam tikrus veiksmus ar jų neatlikti, siekiant vykdomojo dokumento įvykdymo. CPK 273 straipsnis reglamentuoja sprendimą, kuriuo atsakovas įpareigojamas atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus.

Priešpriešinių išieškotinių sumų tarpusavio įskaitymas. Taikant šią priverstinio vykdymo priemonę, antstolis turi teisę atlikti skolininko priešpriešinių sumų tarpusavio įskaitymą. Priešpriešinių išieškotinių sumų tarpusavio įskaitymo tvarka reglamentuojama CPK 687 straipsnyje. Šios priemonės tikslas yra operatyvaus ir ekonomiško vykdymo proceso užtikrinimas.⁴³⁷ Įskaitymo tvarka ir pagrindai reglamentuojami CPK 687 straipsnyje:

1) jeigu yra pateikti vykdyti vykdomieji dokumentai dėl skolininko ir išieškotojo priešpriešinių pinigų sumų, esančių toje pačioje išieškojimo eilėje, išieškojimo, antstolis savo patvarkymu atlieka šių sumų tarpusavio įskaitymą;

2) jeigu yra keli tos pačios eilės išieškotojai ar skolininkai, įskaitymas galimas tik proporcingai jiems tenkančios skolos ar išieškojimo daliai;

3) jeigu yra šio straipsnio 1 dalyje numatytas pagrindas visą sumą išieškoti pinigų sumų tarpusavio įskaitymo būdu, kitos priverstinio vyk-

⁴³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-611/2019.

dymo priemonės netaikomos;

4) įskaitymas išieškant išlaikymą negalimas.

Taigi galima teigti, kad priešpriešinių reikalavimų įskaitymas galimas tik esant šioms sąlygoms: 1) tam pačiam antstoliui pateikti vykdyti vykdomieji dokumentai dėl išieškojimo iš skolininko ir išieškotojo; 2) priešpriešiniai reikalavimai yra dėl pinigų išieškojimo; 3) išieškotojai yra pačioje išieškojimo eilėje (CPK 754 straipsnis); 4) nė vienas iš reikalavimų nėra dėl išlaikymo išieškojimo.

CPK 687 straipsniu reglamentuojama išimtinai tik antstolio veikla, kai jam pateikiami vykdyti dokumentai dėl išieškotojo ir skolininko priešpriešinių sumų išieškojimo. Abu priešpriešiniai reikalavimai turi būti piniginiai ir vykdytini, t. y. **lygiaverčiai vykdytinumo ir akivaizdumo požūriu**. Įstatyme nereglamentuojami įskaitymo atvejai, kai vienas priešpriešinių reikalavimų perleidžiamas vykdymo procese. Tačiau tokia teisės spraga dėl reikalavimo perleidimo iki vykdymo proceso pradžios ar vykdymo proceso metu užpildytina atsižvelgiant į materialiojoje teisėje (CK 6.136 straipsnyje) įtvirtintus teisės principus, kuriais pripažįstama skolininko teisė naujojo kreditoriaus reikalavimo patenkinimui įskaityti skolininko turimą reikalavimą į pradinį kreditorių, t. y. taikant teisės analogiją (CPK 3 straipsnio 6 dalis).⁴³⁸ Vienoje byloje kilo klausimas, ar priešpriešinių išieškotinių sumų tarpusavio įskaitymas galimas, kai vykdomuosius veiksmus dėl skolininko ir išieškotojo vykdo skirtingi antstoliai. Kasacinis teismas pripažino, kad CPK 687 straipsnio taikymas nėra siejamas tik su atvejais, kai išieškojimą vykdo tik tas pats antstolis. Šioje teisės normoje nėra suformuluoti imperatyvūs draudimai, ribojantys antstolio teisę atlikti priešpriešinių išieškotinių sumų įskaitymą tuo atveju, kai priešpriešinių sumų išieškojimą atlieka skirtingi antstoliai. CPK 687 straipsnio 1 dalies normoje terminas „antstolis“ vartojamas valstybės įgaliojamam asmeniui bendrąja prasme apibrėžti, t. y. antstolis kaip valstybės įgaliojamas asmuo.⁴³⁹

Antstolis turi teisę gauti atlyginimą už jo atliktą priešpriešinių rei-

⁴³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-251-701/2017.

⁴³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-611/2019.

kalavimų įskaitymą. Aplinkybė, kad antstolis vykdyto proceso metu atliko įskaitymą, nėra pagrindas laikyti, kad antstolis neįvykdė vykdomojo dokumento, t. y. jog jis faktiškai neišieškojo visos ar dalies išieškotinos sumos. Tuo atveju, kai įskaitymas atliekamas pasibaigus raginime nurodytam terminui, iš skolininko išieškamos visos vykdyto išlaidos, tarp jų ir atlyginimas antstoliui už vykdomojo dokumento (jo dalies) įvykdymą, apskaičiuotos nuo bendros išieškotinos sumos, ir neatsižvelgiant į dėl atlikto įskaitymo sumažėjusią išieškotiną sumą.⁴⁴⁰

Kitos įstatymų numatytos priemonės. Įstatymas baigtinio priverstinio vykdyto priemonių sąrašo nenustato. Todėl vykdyto procese antstolis turi teisę taikyti ir specialiuose įstatymuose nustatytas priverstinio vykdyto priemones.

Remiantis CPK 624 straipsnio 3 dalimi, vienu metu gali būti taikomos kelios priverstinio vykdyto priemonės. Tai reiškia, kad antstolis, esant poreikiui, sprendžia, jog, siekiant kuo operatyvesnio vykdomojo dokumento įvykdymo, gali taikyti kelias priverstinio vykdyto priemones. Kokias priverstinio išieškojimo priemones taikyti konkrečiu metu, sprendžia išieškojimą vykdyto antstolis.

Elektroninių ryšių naudojimas vykdyto procese

Tarptautinėje praktikoje pripažįstama, kad elektroninių ryšių naudojimas vykdyto procese gali prisidėti prie šio proceso veiksmingumo didinimo. Vykdyto procedūrų skaitmenizavimas padeda sutaupyti laiko įgyvendinant tam tikras apsaugos ar vykdyto užtikrinimo priemones ir padidina potencialų pirkėjų skaičių viešuosiuose aukcionuose. Todėl valstybės skatinamos skaitmenizuoti vykdyto procesą, jį derinant su reikiamomis apsaugos priemonėmis, užtikrinančiomis optimalų teisinį tikrumą. Pavyzdžiui, turi būti užtikrinamas bet kokios perduotos informacijos konfidencialumas ir vientisumas, tinkamai patikrinama dokumentą teikiančio asmens tapatybė ir užtikrinta, kad dokumentus gautų

⁴⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-611/2019.

asmenys, kuriems jie adresuoti.⁴⁴¹

Probleminiai antstolio procesinių veiksmų atlikimo elektroniniu būdu klausimai nagrinėjami teisės doktrinoje, kurioje pripažįstama, kad vykdymo proceso dalyvių pirminis informavimas apie vykdymo proceso pradžią turėtų vykti tradicinėmis priemonėmis (įteikimas registruotu paštu ar asmeniškai). Kiti vykdymo procese sudaryti elektroniniai dokumentai galėtų būti perduodami elektroninėmis ryšio priemonėmis bei suteikiant suinteresuotiems asmenims prieigą prie elektroninės vykdomosios bylos. Teisės aktų pakeitimai turėtų užtikrinti proceso dalyvių pareigą aktyviai domėtis vykdomąja byla atitinkamai elektroniniu būdu.⁴⁴²

Tam tikri vykdymo procese dalyvaujančių asmenų veiksmai gali būti atliekami elektroninių ryšių priemonėmis, naudojantis Elektroninės vykdomosios bylos portalu.⁴⁴³ Naudojantis šiuo portalu, galima pasitikrinti, ar asmens atžvilgiu vykdomas išieškojimo procesas; pateikti antstoliui prašymą priimti elektroninį vykdomąjį dokumentą vykdyti; pateikti antstoliui laisvos formos dokumentą; realiuoju laiku peržiūrėti vykdomosios bylos informaciją, antstolio atliktus vykdymo proceso veiksmus ir susipažinti su bylos dokumentais. Prisijungti prie Elektroninės vykdomosios bylos portalo galima per iPasas.lt arba per Elektroninius valdžios vartus, pasirenkant vieną iš siūlomų asmens identifikavimo būdų: elektroniniu parašu, mobiliuoju elektroniniu parašu arba per elektroninę bankininkystę. CPK 624¹ straipsnyje reglamentuojami informacinių ir elektroninių ryšių technologijų naudojimo vykdymo procese ypatumai.

CPK 624¹ straipsnio 1 dalis nustato, kad informacinių ir elektroninių ryšių technologijų naudojimo antstolio veikloje, taip pat elektroninės vykdomosios bylos tvarkymo ypatumus, be šio kodekso, nustato Lietuvos Respublikos antstolių įstatymas. Antstolių informacinės sistemos nuostaty, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2002 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 400 (nauja redakcija nuo 2015 m. rug-

⁴⁴¹ „European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) Good practice guide on enforcement of judicial decisions As adopted at the 26th CEPEJ Plenary Session 10–11 December 2015“, Žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d., <https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-good-practice-/16807477bf>.

⁴⁴² Laura Gumuliauskienė ir Vigintas Višinskis, „Antstolio procesinių veiksmų atlikimas elektroniniu būdu: galimybės ir problemos“, *Jurisprudencija* 19, 2 (2012): 507–524.

⁴⁴³ Žr. <https://www.antstoliai.lt/vbp/public>.

pjūčio 1 d.), 23 punktą nustato, kad antstolių informacinės sistemos duomenų gavėjai yra kredito, mokėjimo ir (ar) elektroninių pinigų įstaiigos ir finansų įmonės, kurios teikia finansines paslaugas, susijusias su rizikos prisiėmimu, kreditingumo vertinimo paslaugas teikiančios įmonės, Valstybinė mokesčių inspekcija, teismai, bankroto administratoriai, kiti asmenys, kurie turi teisę gauti duomenis teisės aktų nustatytoms funkcijoms vykdyti. Šiame punkte nurodytiems duomenų gavėjams, išskyrus bankroto administratorius (bankroto administratoriams teikiami duomenys apie jų skelbtų elektroninių varžytynių vykdymą), teikiami šių nuostatų 15.2–15.4, 16.3–16.9 papunkčiuose išvardyti duomenys. Valstybinei mokesčių inspekcijai ir teismams papildomai teikiami šių nuostatų 16.1, 16.2, 16.10 papunkčiuose ir 18 punkte nurodyti duomenys, teismams papildomai teikiami šių nuostatų 17 punkte nurodyti duomenys (t. y. informacija apie skolininką ir išieškotoją, išieškojimo dalyką ir kt.). Nuostatų 11.2 punkte įtvirtinta, kad Antstolių informacinės sistemos paslaugų gavėjai, be kita ko, yra ir asmenys, kuriems teisės aktų nustatyta tvarka tiesioginėms funkcijoms atlikti yra reikalingi Antstolių informacinės sistemos duomenys.⁴⁴⁴

---

⁴⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-206-378/2019.

VIII. LAIKINOSIOS APSAUGOS PRIEMONĖS VYKDYMO PROCESĖ

Tarptautinėje praktikoje pripažįstama, kad kreditoriai, dar neturintys vykdomojo dokumento, tam tikrais atvejais turu turėti galimybę kreiptis į teismą su prašymu taikyti laikinąsias apsaugos priemones (angl. *protective measures*). Tokių priemonių tikslas yra apsaugoti kreditoriaus teises, kurias prašoma pripažinti bylą nagrinėjančiuose teismuose, išsaugant skolininkų turtą.⁴⁴⁵ Vykdyimo procese nekuriamos materialinės vertybės. Jo metu paimamas skolininko turtas, realizuojamas ir gauti pinigai panaudojami skoloms gražinti. Viena iš pagrindinių priemonių, lemiančių sėkmingą teismo priimto sprendimo vykdymą, yra laikinųjų apsaugos priemonių taikymas laiku. Teismas dalyvaujančių byloje ar kitų suinteresuotų asmenų prašymu gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones, jeigu šie asmenys, tikėtina, pagrindžia savo ieškinio reikalavimą ir nesiėmus šių priemonių teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti nebeįmanomas (CPK 144 straipsnio 1 dalis). Todėl siekiant, kad priimtą teismo sprendimą būtų galima sėkmingai įvykdyti, teismas dar iki sprendimo priėmimo taiko laikinąsias apsaugos priemones. Laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos tiek nepareiškus ieškinio, tiek ir bet kurioje civilinio proceso stadijoje (CPK 144 straipsnio 2 dalis).

CPK 145 straipsnio 1 dalies 10 punkte nustatyta, kad viena laikinųjų apsaugos priemonių yra **išieškojimo vykdymo procese sustabdymas**. Tai yra apsauginės paskirties laikinoji apsaugos priemonė, užtikrinanti padėties, esančios bylos nagrinėjimo metu, stabilumą, *status quo* išsaugojimą.⁴⁴⁶ Sprendžiant dėl šios priemonės taikymo, reikia atsižvelgti į šalių interesų pusiausvyros, proporcingumo ir ekonomiškumo principus.⁴⁴⁷ Nuosekliai formuojamoje teismų praktikoje pripažįstama, kad įsiteisėjusio teismo procesinio sprendimo, priimto kitoje byloje,

---

⁴⁴⁵ „European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) Good practice guide on enforcement of judicial decisions As adopted at the 26th CEPEJ Plenary Session 10–11 December 2015“, Žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 27 d, <https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-good-practice-/16807477bf>.

⁴⁴⁶ Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-316/2013.

⁴⁴⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-534-236/2020.

vykdymo laikinas uždraudimas taikant laikinąsias apsaugos priemones paneigia CPK 18 straipsnyje įtvirtintą teismo sprendimo, nutarties, įsakymo ar nutarimo privalomumo principą. Privalomumas reiškia, kad teismo sprendime ar kitokiame procesiniame dokumente esančių nurodymų privalo paisyti visi asmenys – tiek dalyvavę, tiek ir nedalyvavę nagrinėjant bylą. Išieškojimas, vykdant teismo sprendimą, gali būti stabdomas tik įstatymo leidėjo nustatytais išimtiniais atvejais, kai ieškinio užtikrinimas kitomis priemonėmis negalimas.⁴⁴⁸ Išieškojimo vykdymo procese sustabdymo teisinio instituto specifika įpareigoja teismą šias laikinąsias apsaugos priemones taikyti tik neabejotinai įsitikinus, kad, nepritaikius šių laikinųjų apsaugos priemonių, galimai ieškovui palankaus teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti neįmanomas, nes, priešingu atveju, nepagrįstai būtų paneigtas įsiteisėjusio teismo sprendimo vykdymo privalomumo principas.⁴⁴⁹

Taikant išieškojimo vykdymo procese sustabdymą, reikia įvertinti kelių teisiųjų vertybių konkurenciją. Viena vertus, vykdymo procesas privalo būti operatyvus ir ekonomiškąs, todėl bet koks delsimas, išieškojimo veiksmų sustabdymas gali daryti neigiamą poveikį išieškotojo interesams. Kita vertus, vykdymo procesas turi būti teisėtas, jame negali būti pažeidžiamos asmens teisės ir laisvės. Išieškojimo vykdymo procese sustabdymas suteikia galimybę sustabdyti išieškojimą tik vykdymo procese, tačiau ši priemonė neturi būti taikoma, kai vykdymo procesas nevyksta.⁴⁵⁰ Šios priemonės taikymas laiko atžvilgiu galimas tik pradėjus vykdymo procesą, kai antstolis priima vykdomąjį dokumentą vykdyti. Sprendžiant dėl išieškojimo vykdymo procese sustabdymo, taikomi bendrieji laikinųjų apsaugos priemonių taikymo reikalavimai. Teismas, spręsdamas dėl tokios priemonės taikymo, turi įvertinti priemonių teisėtumą, atsižvelgti į ekonomiškumo principą ir tikslingumo reikalavimus.⁴⁵¹

Išieškojimo vykdymo procese sustabdymas, kaip laikinoji apsaugos priemonė, gali būti taikoma, kai skolininkas inicijuoja bylą, kad būtų

⁴⁴⁸ Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1261-516/2019.

⁴⁴⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. rugpjūčio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1166-516/2015.

⁴⁵⁰ Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. rugpjūčio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-841/2009.

⁴⁵¹ Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-998/2014.

panaikintas vykdomasis dokumentas, kuris yra vykdymo pagrindas⁴⁵², trečiasis asmuo ginčija tarp kitų asmenų sudarytą sandorį, kurio pagrindu priimto teismo ar arbitražo sprendimo vykdymo procesas jau prasidėjo⁴⁵³, paduodamas skundas dėl antstolio veiksmų (CPK 510 straipsnio 2, 8 dalys), arba kai tokių procesinių priemonių taikymo prašoma paduodant kasacinį skundą byloje, kurioje turi būti vykdomas įsiteisėjęs teismo sprendimas (CPK 361 straipsnio 1 dalis), ar kai prašoma atnaujinti procesą (CPK 372 straipsnio 2 dalis)⁴⁵⁴. Taip pat ji gali būti taikoma tais atvejais, kai, vykdymo procese esant prasidėjusiam išieškojimo iš skolininko turto procesui, būtina apsaugoti skundą dėl antstolio veiksmų padavusio vykdymo proceso dalyvio ar kito suinteresuoto asmens galimai pažeistas teises ar teisėtus interesus arba užkirsti kelią galimam jų pažeidimui.⁴⁵⁵ Išieškojimo vykdymo procese sustabdymas negali būti taikomas, kai teismui pateikiamas reikalavimas ne dėl pradėto vykdymo proceso ar procesą lėmusio vykdomojo dokumento teisėtumo, bet kitais motyvais.⁴⁵⁶

Vienas išieškojimo vykdymo procese sustabdymo tikslų yra užtikrinti galimo ieškovui palankaus teismo sprendimo įvykdymą.⁴⁵⁷ Praktikoje nurodoma, kad išieškojimo vykdymo procese sustabdymas galimas tik išimtiniais atvejais, kai įrodoma, kad nesustabdžius išieškojimo ieškovui galbūt palankaus sprendimo vykdymas bus iš esmės apsunkintas ar taps visiškai neįmanomas, tačiau ši priemonė negali būti taikoma siekiant išvengti tam tikrų papildomų išlaidų, pavyzdžiui, vykdymo išlaidų ar išlaidų, ieškant finansavimo teisėtam, įsiteisėjusiam sprendimui įvykdyti, ir kt. Priešingas laikinųjų apsaugos priemonių taikymas prieštarautų laikinųjų apsaugos priemonių taikymo paskirčiai ir esmei, nes laikinosios apsaugos priemonės taikomos siekiant užtikrinti galbūt palankaus teismo sprendimo įvykdymą bei garantuoti sprendimo priva-

⁴⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-225/2009.

⁴⁵³ Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1474-180/2017.

⁴⁵⁴ Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-410-464/2020.

⁴⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-92-469/2020.

⁴⁵⁶ Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-756-943/2020.

⁴⁵⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. rugsėjo 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1344/2014.

lomumą, o ne apsisaugoti nuo ateityje galinčių atsirasti papildomų išlaidų ar dėl prasidėjusio priverstinio įsiteisėjusio (taigi teisėto ir pagrįsto) sprendimo vykdymo skolininkui kylančių neigiamų padarinių.⁴⁵⁸

Teisė kreiptis į teismą su prašymu taikyti laikinąsias apsaugos priemonės siejama su asmens teisiniu suinteresuotumu. Tokią teisę turi net tik skolininkas, bet ir kitas asmuo, ginčijantis vykdomąjį dokumentą, kurio pagrindu atliekamas išieškojimas. Ši laikinoji apsaugos priemonė gali būti taikoma, kai prasidėjus vykdymo procesui skolininkas ar kitas asmuo įstatymų nustatyta tvarka ginčija vykdomąjį dokumentą, kurio pagrindu atliekamas išieškojimas (pavyzdžiui, notarų vykdomieji įrašai užprotestuotuose ar neprotestuotinuose vekseliuose, ginčijami patys vekseliai ir pan.), trečiasis asmuo ginčija tarp kitų asmenų sudarytą sandorį, kurio pagrindu priimto teismo ar arbitražo sprendimo vykdymo procesas jau prasidėjo.⁴⁵⁹

Išieškojimo vykdymo procese sustabdymas priklausomai nuo teismo nutartimi nustatyto laikinųjų apsaugos priemonių taikymo masto gali apimti tiek visų vykdomojoje byloje atliekamų išieškojimo veiksmų, tiek išieškojimo veiksmų, taikant konkrečią priverstinio vykdymo priemonę, tiek ir kitų konkrečių su išieškojimu susijusių vykdymo veiksmų sustabdymą.⁴⁶⁰ Todėl šios priemonės taikymas siejamas su proceso ekonomiškumu ir proporcingumu reikalavimais. Taip pat teismų praktikoje pagrįstai pabrėžiamas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tikslingumas ir sąsajumas, nes teismas gali taikyti tik tokias laikinąsias apsaugos priemones, kurios yra būtinos ir realiai gali užtikrinti būsimo teismo sprendimo, priimtoje toje konkrečioje byloje dėl joje pareikštų reikalavimų, įvykdymą, ir turi netaikyti priemonių, kurios teismo sprendimo įvykdymui užtikrinti nėra būtinos.⁴⁶¹

Vienoje byloje ginčas kilo dėl laikinųjų apsaugos priemonių, pritaikytų ikiteisminės ginčų dėl antstolio veiksmų nagrinėjimo stadijos metu,

⁴⁵⁸ Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. rugpjūčio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1166-516/2015.

⁴⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-678/2013.

⁴⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-92-469/2020.

⁴⁶¹ Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-534-236/2020.

galiojimo laiko atžvilgiu.⁴⁶² Kasacinis teismas pripažino, kad teismo nutartimi pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių galiojimą laiko atžvilgiu gali lemti ne tik teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo panaikinimas ar pakeitimas, bet ir pačioje teismo nutartyje dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ar įstatyme nurodytos aplinkybės, su kuriomis siejama laikinųjų apsaugos priemonių galiojimo pabaiga. Bendrosios teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo galiojimo taisyklės yra įtvirtintos CPK 150 straipsnio 2 ir 3 dalyse. Atsižvelgdamas į ikiteisminės ginčų nagrinėjimo dėl antstolio procesinių veiksmų taisyklės, laikinųjų apsaugos priemonių tikslus, teismas pripažino, kad ikiteisminėje skundo dėl antstolio veiksmų nagrinėjimo stadijoje teismo nutartimi pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių galiojimas laiko atžvilgiu priklauso nuo skundo išnagrinėjimo rezultato. Jei skundo dėl antstolio veiksmų išnagrinėjimas pasibaigia ikiteisminėje stadijoje antstoliui visiškai patenkinant gautą skundą ir priimtu patvarkymu panaikinant skundžiamą procesinį veiksma arba atliekant procesinį veiksma, laikinosios apsaugos priemonės netenka galios ir tam nereikia teismo nutarties dėl laikinųjų apsaugos priemonių panaikinimo. Ikiteisminės stadijos metu tenkinus skundą dėl antstolio veiksmų priimtas antstolio patvarkymas iš karto sukelia teisinės pasekmes ir lemia siekiamo materialiojo teisinio rezultato jau šioje skundo nagrinėjimo stadijoje atsiradimą. Todėl nebelieka poreikio procesinėmis apsaugos priemonėmis užtikrinti skundą dėl antstolio veiksmų padavusio asmens teisių ar teisėtų interesų, dėl kurių pažeidimo buvo paduotas skundas, apsaugą. O jei skundą dėl antstolio veiksmų ikiteisminėje stadijoje išnagrinėjęs antstolis patvarkymu atsisako visiškai ar iš dalies patenkinti skundą ir šį patvarkymą kartu su skundu perduoda teismui, laikinosios apsaugos priemonės išlieka galioti ir teisminės skundo dėl antstolio veiksmų nagrinėjimo stadijos metu, o jų galiojimo pasibaigimą lemia bendrosios CPK 150 straipsnio 2 ir 3 dalyse įtvirtintos taisyklės.⁴⁶³

Nagrinėjat laikinųjų apsaugos priemonių išieškojimo vykdymo procese sustabdymo problematiką, reikia įvertinti, kokį realų poveikį vykdymo procesui sukelia tokios laikinosios apsaugos priemonės taiky-

⁴⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-92-469/2020.

⁴⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-92-469/2020.

mas. CPK išieškojimo vykdyimo procese sustabdymo samprata nepateikta. Todėl kyla klausimas, kokius veiksmus, taikius šią priemonę, turi teisę atlikti antstolis ir kiti vykdyimo proceso dalyviai? CPK 628 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad sustabdžius vykdomąją bylą CPK 626 ir 627 straipsniuose numatytais pagrindais, antstolis gali imtis tik priemonių skolininko turtui surasti bei areštuoti. Vienoje byloje kilo klausimas, ar išieškojimo vykdyimo procese sustabdymas lemia visų vykdyimo veiksmų (įskaitant turto suradimą ir jo areštą) sustabdymą. Teismas pripažino, kad, sustabdžius vykdomąją bylą, antstolis gali imtis tik tokių priemonių, kurios skirtos skolininko turtui surasti ir areštuoti.⁴⁶⁴

---

⁴⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-386/2013.

IX. VYKDYMO VEIKSMŲ ATIDĖJIMAS, VYKDOMOSIOS BYLOS SUSTABDYMAS IR UŽBAIGIMAS

Vykdymo procesas turi vykti operatyviai ir ekonomiškai. Greito ir ekonomiško vykdymo proceso reikalauja ir teisės į teisingą teismą principas, taikomas vykdymo procese. Jei vykdymo procedūros vyksta pernelyg ilgai, veiksminga civilinių teisių gynyba tampa iliuzinė ir gali visai išnykti.⁴⁶⁵ Tačiau dėl tam tikrų aplinkybių vykdymo procesas gali būti atidedamas, sustabdomas, taip pat vykdomasis dokumentas gali būti grąžinamas.

CPK 625 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad vykdomąjį dokumentą vykdantis antstolis CPK nustatyta tvarka savo iniciatyva arba vykdymo proceso dalyvių prašymu savo patvarkymu vykdymo veiksmus gali **atidėti, vykdomąją bylą sustabdyti ar vykdomąjį dokumentą grąžinti išieškotojui**. Antstolis į pasikeitusias vykdymo aplinkybes turi reaguoti operatyviai. Patvarkymas dėl vykdymo veiksmų atidėjimo, vykdomosios bylos sustabdymo ar vykdomojo dokumento grąžinimo turi būti priimamas nedelsiant po to, kai paaiškėja aplinkybės, dėl kurių vykdymo veiksmai atidedami, vykdomoji byla sustabdoma ar vykdomasis dokumentas grąžinamas (CPK 625 straipsnio 2 dalis). Šioje teisės normoje naudojama sąvoka „nedelsiant“ reiškia, kad antstolis joje nustatytus veiksmus privalo atlikti kuo greičiau. Tai yra imperatyvi teisės norma. Toks reikalavimas siejamas su vykdymo proceso operatyvumu ir ekonomiškumu principais. Remiantis CPK 625 straipsnio 3 dalimi, patvarkymo dėl vykdymo veiksmų atidėjimo, vykdomosios bylos sustabdymo ar vykdomojo dokumento grąžinimo išieškotojui kopijos išsiunčiamos išieškotojui ir skolininkui.

---

⁴⁶⁵ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1997 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Hornsby prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 18357/91“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58020>;

„Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Burdov prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 33509/04, para. 65“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90671>.

Vykdomo veiksmų sustabdymas ir atidėjimas

Įstatymų leidėjo valia CPK 626–627 straipsnyje nurodytais pagrindais galėtų būti sustabdyta tik pati vykdomoji byla, bet tokie klausimai priskirtini antstolio, o ne teismo diskrecijai.⁴⁶⁶ Efektyvios civilinių teisių gynbos principo užtikrinimo tikslu civilinio proceso teisėje įtvirtintas procesinių terminų eigos sustabdymo institutas (CPK 76 straipsnis). Sustabdyta gali būti tik nepasibaigusio termino eiga. Sustabdytus antstolio paskirto termino įvykdyti sprendimą eigą, šis terminas prasižėsia tuo laikotarpiu, kuris lygus sustabdymo laikotarpiui. Iki sustabdymo praėjęs termino eigos laikas įskaitomas į antstolio paskirto termino įvykdyti sprendimą eigą, o sustabdymo laikotarpis – neįskaitomas. Taigi pasibaigusio termino eiga negali būti sustabdyta, nes neįmanoma sustabdyti to, kas jau yra praėję, pasibaigę.⁴⁶⁷

Pagal CPK 76 straipsnį, visų nepasibaigusių procesinių terminų eiga sustabdoma, kai sustabdomas bylos nagrinėjimas; procesinių terminų sustabdymas prasideda nuo to laiko, kada atsiranda aplinkybės, sudarančios pagrindą sustabdyti bylą. Civilinės bylos sustabdymo pagrindai yra nustatyti CPK 163, 164 straipsniuose, o vykdomosios bylos – CPK 626, 627 straipsniuose.

Vykdomosios bylos sustabdymas pagal diskrecijos teisės suteikimą antstoliui spręsti sustabdymo reikalingumą skirstomas į dvi rūšis: **privalomąjį** (CPK 626 straipsnis) ir **fakultatyvųjį** (CPK 627 straipsnis).⁴⁶⁸ Privalomojo vykdomosios bylos sustabdymo pagrindų sąrašas išsamus ir negali būti aiškinamas plečiamai.

CPK 626 straipsnis reglamentuoja privalomą vykdomosios bylos sustabdymą ir privalomą turto realizavimo veiksmų ir lėšų išmokėjimo sustabdymą:

⁴⁶⁶ Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1499-180/2018.

⁴⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-371-701/2016.

⁴⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-223-686/2016.

Vykdomosios bylos sustabdymo pagrindai	Turto realizavimo veiksmų ir lėšų išmokėjimo sustabdymo pagrindai
Skolininkui ar išieškotojui mirus, taip pat reorganizavus ar likvidavus juridinį asmenį, kuris yra skolininkas ar išieškotojas, jeigu atsižvelgiant į teisinius santykius yra galimas teisių ir pareigų perėmimas.	Kai fiziniam ar juridiniam asmeniui laikinai apribojamos nuosavybės teisės į realizuotiną turtą ar šis turtas areštuojamas, jei šios teisės apribojamos ar turtas areštuojamas BPK nustatyta tvarka.
Skolininkui netekus veiksnumo.	Kai turtas areštuotas siekiant užtikrinti pirmesnės negu išieškotojo eilės kreditoriaus reikalavimus.
Iškėlus skolininkui bankroto ar restruktūrizavimo bylą. Šiuo atveju vykdomasis dokumentas persiunčiamas bankroto ar restruktūrizavimo bylą iškėlusiam teismui.	Kai teismas nutartimi sustabdo areštuoto turto realizavimą.
Skolininkui bankui ar Centrinei kredito unijai paskelbus veiklos apribojimą (moratoriumą).	Kai įkaito turėtojas ar hipotekos kreditorius neprisijungia prie išieškojimo, jeigu išieškoma atitinkamai iš įkeisto turto ar hipoteka įkeisto turto.
Išieškotojui ir skolininkui sudarius taikos sutartį.	Kai fiziniam ar juridiniam asmeniui priklausantis realizuotinas turtas ANK nustatyta tvarka paimamas siekiant užtikrinti galimą šio turto konfiskavimą.
Kai atnaujinamas apeliacinio skundo padavimo terminas, jeigu pagrindas vykdomajam raštui išduoti buvo apskųstasis sprendimas (išskyrus skubiai vykdytinus sprendimus).	

Aiškinant CPK 625 straipsnio 1 dalies ir 626 straipsnio 1, 2 dalies nuostatas, atsižvelgiant į jų sisteminius ryšius su kitomis CPK, taip pat kitų įstatymų nuostatomis, darytina išvada, kad antstolis turi pareigą sustabdyti vykdomąją bylą ir vykdymo veiksmus ne tik CPK 626 straipsnio 1, 2 dalyse nustatytais atvejais, bet ir esant kitiems CPK bei kituose įstatymuose įtvirtintiems pagrindams.⁴⁶⁹ Vykdomosios bylos sustabdymo ar turto realizavimo veiksmų sustabdymo atvejis, kai teismas priima pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo fiziniam asmeniui, CPK 626 straipsnyje tiesiogiai neįvardytas kaip privalomasis, tačiau tokiu laikyti-

⁴⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugpjūčio 30 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-440/2013.

nas pagal FABĮ įstatymo 5 straipsnio 6 dalies nuostatą, kuri vertintina kaip specialioji norma, turinti pirmenybę prieš CPK normas.⁴⁷⁰

Kai vykdomoji byla sustabdoma CPK ir kituose įstatymuose nustatytais pagrindais, antstolis turi teisę atlikti skolininko turto paieškos ir arešto veiksmus. Toks teisinis reguliavimas, sudarantis pagrindą net ir vykdomosios bylos sustabdymo atveju antstoliui atlikti turto paieškos ir arešto veiksmus, grindžiamas išieškotojo teisių apsauga bei poreikiu užtikrinti vykdomojo dokumento įvykdymą ir pernelyg nevaržo skolininko interesų, nes areštuotas turtas neskirstomas išieškotojui.⁴⁷¹ FABĮ 20 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad antstolis ne vėliau kaip per 15 dienų nuo teismo nutarties iškelti fizinio asmens bankroto bylą įsiteisėjimo dienos perduoda fizinio asmens bankroto bylą nagrinėjančiam teismui turto, kuris iki fizinio asmens bankroto bylos iškėlimo buvo areštuotas teismų ir kitų institucijų sprendimų vykdymui užtikrinti, bet neparduotas, arešto ir vykdomuosius dokumentus dėl išieškojimo iš šio fizinio asmens ir praneša apie tai turto saugotojui ir išieškotojui. Jeigu atliekant vykdomo veiksmus varžytynių dalyvio mokestis sumokamas iki teismo nutarties iškelti fizinio asmens bankroto bylą įsiteisėjimo dienos, teismas, išklauses kreditorių ir fizinio asmens nuomonę, gali leisti baigti pradėtas vykdomo veiksmų procedūras išieškant skolas ir įpareigoti antstolį pervesti gautas lėšas į depozitinę sąskaitą.

Priimdamas nutartį dėl FABĮ 20 straipsnyje nustatytos turto realizavimo tvarkos išimties taikymo, teismas sprendžia klausimą, ar leisti antstoliui užbaigti pradėtas vykdomo procedūras.⁴⁷² Teismų praktikoje pripažįstama, kad FABĮ 20 straipsnio 1 dalyje nustatytu įpareigojimu antstoliui siekiama, jog visas skolininkui priklausantis turtas, nepaisant, kokiai civilinių teisių objektų rūšiai priklauso, būtų kontroliuojamas ir įstatymo nustatyta tvarka juo disponuotų tik bankroto administratorius⁴⁷³ Taip pat aiškinant FABĮ 20 straipsnio 1 dalyje nustatytą galimybę antstoliui baigti pradėtus vykdomo veiksmus, nurodoma, kad teismo diskre-

⁴⁷⁰ Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-651-464/2019.

⁴⁷¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-419-706/2016.

⁴⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-242-469/2016

⁴⁷³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-22-684/2016.

cijai priskirta teisė leisti baigti pradėtas vykdymo veiksmų procedūras arba tokio leidimo neduoti. Šiame įstatyme nenurodyti kriterijai, kurie yra reikšmingi ir nustatyti sprendžiant dėl antstolio pareikšto prašymo, tačiau teismas privalo išklausti kreditorių ir fizinio asmens nuomones. Kasacinis teismas yra pripažinęs, kad fizinio asmens bankroto byloje antstolis, teismo leidimu baigęs vykdymo veiksmus, pervedamas lėšas į depozitinę sąskaitą, turi teisę atskaityti turėtas vykdymo išlaidas.⁴⁷⁴

CPK 626 straipsnio 2 dalies 5 punktas nustato, kad antstolis privalo sustabdyti turto realizavimo veiksmus ir lėšų išmokėjimą, kai fiziniam ar juridiniam asmeniui priklausantis realizuotinas turtas ANK nustatyta tvarka paimamas siekiant užtikrinti galimą šio turto konfiskavimą. CPK 626 straipsnio 2 dalies 5 punktas buvo pakeistas 2019 m. birželio 27 d. įstatymu Nr. XIII-2270. Šio pakeitimo tikslai nurodyti parengiamuosiuose dokumentuose.⁴⁷⁵

CPK 626 straipsnio 3 dalis nustato, kad kai turtas areštuotas ar nuosavybės teisės į turtą laikinai apribotos tos pačios ar paskesnės eilės kreditorių reikalavimams užtikrinti, išieškojimas iš šio turto nestabdomas. Šiuo atveju išieškojimas iš areštuoto turto ar lėšų vykdomas Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatyta tvarka. CPK 626 straipsnio 4 dalis reglamentuoja, kad jeigu mirusio skolininko turtą paveldi valstybė, išskyrus atvejus, kai vykdomas išieškojimas iš įkeisto turto, sustabdydamas vykdomąją bylą, antstolis privalo panaikinti skolininko turto areštą.

CPK 627 straipsnis, reglamentuojantis teisę sustabdyti vykdomąją bylą ar atidėti vykdymo veiksmus, nustato, kad antstolis gali visiškai ar iš dalies sustabdyti vykdomąją bylą arba atidėti vykdymo veiksmus šiais atvejais:

- 1) kai raštu prašo išieškotojas;
- 2) skolininkui sunkiai susirgus, jeigu liga nėra lėtinė, – gavęs dokumentą iš gydymo įstaigos;
- 3) kai skolininkas gydomi ligoninėje;

⁴⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-242-469/2016.

⁴⁷⁵ „Įstatymų projektų Reg. Nr. XIIP-4645, XIIP-4646 Aiškinamasis raštas“, LRS, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/2793e880650711e688d29c6e5ef-0deee?jfwid=16rzjwgf1k>

- 4) kai paskelbta skolininko paieška (CPK 620 straipsnis);
- 5) kai yra iškeldinimo byla, jei skolininkas ar jo šeimos narys su-
serga, – gavęs dokumentą iš gydymo įstaigos, jeigu liga nėra lėtinė;
- 6) teismui išreikalavus vykdomąją bylą;
- 7) kai vadovaujantis Lietuvos Respublikos finansinio tvarumo
įstatymo nuostatomis skolininkui ar išieškotojui yra atliekami finansų
sektorius subjekto pertvarkymo veiksmai.

Taigi CPK 627 straipsnis suteikia teisę antstoliui visiškai ar iš dalies sustabdyti vykdomąją bylą ir atidėti vykdymo veiksmus. Tai yra antstolio teisė, kuria jis gali pasinaudoti esant nurodytoms aplinkybėms. CPK 627 straipsnyje įtvirtinta antstolio teisė spręsti dėl vykdomosios bylos sustabdymo skolininko ligos atveju jokiais būdais negali būti aiškinama kaip absoliuti antstolio laisvė rinktis dėl vykdomosios bylos stabdymo. Pavyzdžiui, teismų praktikoje, aiškinant CPK 627 straipsnio 2 punktą, nurodoma, kad ši antstoliui suteikta teisė kartu suponuoja jo pareigą rūpestingai įvertinti, ar asmuo dėl ligos yra pajėgus ginti savo teises, ir, atsižvelgiant būtent į tai, nuspręsti, ar vykdomąją bylą stabdyti, ar ne. Tuo atveju, kai antstolis gauna informacijos, jog skolininkas gydos, jis turi imtis priemonių skolininko sveikatos būklei išsiaiškinti, o vykdomąją bylą sustabdyti CPK 627 straipsnio 2 punkto pagrindu.⁴⁷⁶

Vykdomoji byla gali būti sustabdyta konkrečiam terminui. Remiantis CPK 628 straipsnio 1 dalimi, vykdomoji byla sustabdoma, kol po skolininko (išieškotojo) mirties ar juridinio asmens reorganizavimo (likvidavimo) atsiras jo teisių perėmėjas, neveiksniam tam tikroje srityje asmeniui bus paskirtas globėjas arba išnyks kitos aplinkybės, dėl kurių vykdomoji byla buvo sustabdyta. Šioje teisės normoje nustatyti vykdomosios bylos sustabdymo terminai siejami su asmens teisių perėmimu ar kitomis aplinkybėmis, dėl kurių vykdymo veiksmų negalima atlikti. Sustabdžius vykdomąją bylą, antstolis turėtų domėtis, ar sustabdymo pagrindai išnyko. Nustačius, kad sustabdymo pagrindai išnyko, antstolis vykdomąją bylą atnaujina. Vykdomoji byla atnaujinama išieškotojo ar skolininko pareiškimu arba antstolio iniciatyva (CPK 628 straipsnio 2 dalis). Remiantis CPK 628 straipsnio 3

⁴⁷⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-524-684/2015.

dalimi, sustabdžius vykdomąją bylą CPK 626 ir 627 straipsniuose numatytais pagrindais, antstolis gali imtis tik priemonių skolininko turtui surasti bei areštuoti. Pažymėtina, kad, sustabdžius vykdomąją bylą ir vykdymo veiksmus, vykdomasis dokumentas nepanaikinamas.⁴⁷⁷ Vykdomoji byla, kurioje mirusio skolininko turtą paveldi valstybė, išskyrus atvejus, kai vykdomas išieškojimas iš įkeisto turto, sustabdoma tol, kol valstybės institucija Vyriausybės nustatyta tvarka realizuos valstybės paveldėtą skolininko turtą ir apmokės antstoliui vykdymo išlaidas, apskaičiuotas iki vykdomosios bylos sustabdymo dėl to, kad mirusio skolininko turtą paveldi valstybė (CPK 628 straipsnio 4 dalis).

CPK 629 straipsnis reglamentuoja **vykdomosios bylos nutraukimo tvarką ir pagrindus**. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad vykdomoji byla nutraukiama:

- 1) jeigu išieškotojas atsisakė išieškojimo;
- 2) jeigu išieškotojas ir skolininkas sudarė taikos sutartį ir teismas ją patvirtino šio Kodekso 595 straipsnyje nustatyta tvarka;
- 3) jeigu mirus asmeniui, kuris buvo išieškotojas arba skolininkas, reikalavimas arba pareiga negali pereiti mirusiojo asmens teisių perėmėjui;
- 4) jeigu šiam išieškojimui pasibaigė įstatymų nustatytas išieškojimo senaties terminas;
- 5) jeigu panaikinti vykdomieji dokumentai, kurie buvo vykdymo pagrindas;
- 6) reorganizavus ar likvidavus juridinį asmenį, jeigu negalimas teisių ir pareigų perėmimas;
- 7) jeigu skolininkas ir išieškotojas yra tas pats asmuo;
- 8) jeigu išieškotojas ir skolininkas sudarė skolos padengimo sutartį (CK 6.436 straipsnis);
- 9) jeigu vykdomasis dokumentas neteisėtai priimtas vykdyti;
- 10) jeigu išieškotojas atsisakė priimti paimtus iš skolininko tam tikrus daiktus, nurodytus teismo sprendime;
- 11) jeigu vykdomojoje byloje, kurioje išieškomos bylinėjimosi iš-

⁴⁷⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugpjūčio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-440/2013.

laidos į valstybės biudžetą, neišieškoma dėl to, kad skolininkas neturi turto ar pajamų, iš kurių gali būti išieškoma, ir likusi išieškoti bylinėjimosi išlaidų suma yra mažesnė negu CPK 96 straipsnio 6 dalyje nustatyta suma;

12) jeigu valstybės institucija atliko CPK 628 straipsnio 4 dalyje nurodytus veiksmus.

Tiek nepradėjus priverstinio vykdymo proceso, tiek ir šiam procesui prasidėjus galimos situacijos, kai teismo sprendimo vykdymo atsisakoma arba jis tampa negalimas. Tai gali lemti išieškotojo valia, jam atsisakant išieškojimo (CPK 629 straipsnio 1 punktą, 641 straipsnis), arba išieškotojo ir skolininko valia, jiems sudarant taikos sutartį (CPK 629 straipsnio 2 punktą) ar skolos padengimo sutartį (CPK 629 straipsnio 8 punktą). Teismo sprendimo įvykdymas gali tapti neįmanomas arba netikslingas ir dėl tam tikrų objektyvių aplinkybių, atsiradusių po teismo sprendimo priėmimo (pvz., reorganizavus ar likvidavus juridinį asmenį, jeigu negalimas teisių ir pareigų perėmimas; mirus išieškotojui ar skolininkui, jeigu reikalavimas ar pareiga negali pereiti mirusio asmens teisių perėmėjui; išieškotoju ir skolininku tapus tam pačiam asmeniui ir pan. (CPK 629 straipsnio 3, 6, 7 punktai).⁴⁷⁸ Vykdomosios bylos nutraukimo pagrindo tinkamas teisinis kvalifikavimas yra reikšmingas, nes atsižvelgiant į tai, kuris iš jų taikomas, skolininkui atsiranda arba ne prievolė sumokėti antstoliui vykdymo išlaidas.⁴⁷⁹ Sprendimų vykdymo instrukcijos 70–80 punktuose detalizuojamas vykdymo išlaidų apmokėjimas nutraukus vykdomąją bylą.

CPK 629 straipsnio 2 dalis nustato, kad vykdomąją bylą nutraukus visos vykdymo priemonės, kurių ėmėsi antstolis, antstolio patvarkymu panaikinamos. Jeigu skolininko turtas buvo areštuotas teismo nutartimi, apie vykdomosios bylos nutraukimą ir būtinumą panaikinti turto areštą antstolis savo patvarkymu praneša turtą areštavusiam teismui. Teismo sprendimo (teismo nutarties, kuria patvirtinta taikos sutartis) pagrindu išduoto vykdomojo rašto panaikinimas vykdymo procese yra negalimas. Net ir panaikinus teismo sprendimą, kurio įvykdymui yra išduotas vykdomasis raštas, vykdomųjų raštų panaikinimui netaikoma

⁴⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-448/2014.

⁴⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-465-916/2017.

jokia speciali jų panaikinimo procedūra, nes jie savaime netenka galios. Tokiu atveju antstolis privalo nutraukti vykdomąją bylą ir taikyti CPK 629 straipsnio 2 dalyje numatytas teises pasekmes – panaikinti visas vykdymo priemones.⁴⁸⁰ CPK 629 straipsnio 3 dalis nustato, kad nutraukta vykdomoji byla negali būti pradėdama iš naujo.

CPK 630 straipsnis reglamentuoja **vykdomosios bylos nutraukimo tvarką**. CPK 630 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad vykdomąją bylą nutraukia antstolis savo patvarkymu. Esant CPK 629 straipsnyje numatytiems pagrindams, vykdomoji byla nutraukiama antstolio patvarkymu (CPK 613 straipsnis). Vykdomosios bylos nutraukimas sukelia reikšmingas teises pasekmes – nutraukta vykdomoji byla negali būti pradėta iš naujo (CPK 629 straipsnio 3 dalis). Todėl antstolis, prieš priimdamas patvarkymą dėl vykdomosios bylos nutraukimo, turi patikrinti, ar bylos nutraukimas atitinka CPK 629 straipsnyje nustatytus reikalavimus. Patvarkymo dėl vykdomosios bylos nutraukimo patvirtintą kopiją antstolis išsiunčia vykdymo proceso šalims (CPK 630 straipsnio 2 dalis). Tokiu būdu antstolis informuoja šalis apie vykdomosios bylos nutraukimą. Nutraukus vykdomąją bylą, vykdomasis dokumentas su atitinkama antstolio žyma gražinamas jį išdavusiai institucijai (CPK 630 straipsnio 3 dalis).

Vykdymo procese galimas **vykdomųjų dokumentų gražinimas**. Vykdomojo dokumento gražinimas išieškotojui skiriasi nuo vykdomosios bylos nutraukimo savo tikslais, subjektais, teisinėmis pasekmėmis. Vykdomojo dokumento gražinimas išieškotojui savo teisinėmis pasekmėmis primena ieškinio palikimą nenagrinėtą (CPK 296 straipsnis). Vykdomojo dokumento gražinimas išieškotojui sukelia svarbias teises pasekmes, nes nuo vykdomojo dokumento gražinimo išieškotojui momento pradeda eiti iš naujo senaties terminas vykdomajam dokumentui pateikti vykdyti (CPK 606 straipsnis). CPK 631 straipsnio 1 dalyje, reglamentuojančioje vykdomųjų dokumentų gražinimą, nustatyta, kad vykdomasis dokumentas, pagal kurį išieškojimas nebuvo vykdomas arba buvo nevisešškai įvykdytas, yra gražinamas išieškotojui:

- 1) išieškotojo prašymu;
- 2) jeigu skolininkas neturi turto ar pajamų, iš kurių gali būti išieš-

⁴⁸⁰ Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-146/2010.

koma, išskyrus CPK 629 straipsnio 1 dalies 11 punkte nurodytą atvejį;

3) jeigu išieškotojas atsisakė paimti skolininko turta, neparduotą vykdant sprendimą;

4) jeigu nėra skolininko turto ir išieškotojo nurodytu adresu skolininkas negyvena ar nedirba, išskyrus CPK 620 straipsnio 1 dalyje numatytus atvejus, arba jeigu nežinoma juridinio asmens buveinė;

5) jeigu išieškotojas savo veiksmais sprendimo įvykdymą padaro neįmanomą;

6) jeigu skolininkas neturi kito turto, išskyrus paskutinį būstą, kuriame gyvena, ir išieškoti iš šio būsto draudžiama pagal CPK 663 straipsnio 3 dalies nuostatas;

7) jeigu antstolis nusišalino ar buvo nušalintas ir nebuvo gautas išieškotojo pageidavimas perduoti vykdomąjį dokumentą kitam antstoliui;

8) jeigu vykdomo veiksmai turi būti atliekami kito antstolio veiklos teritorijoje ir jeigu vykdomasis dokumentas nebuvo persiųstas vykdyti išieškotojo raštu nurodytam antstoliui (CPK 590 straipsnio 4 dalis);

9) nustatius, kad skolininkas Lietuvos Respublikos teritorijoje negyvena, nedirba ir neturi turto ar pajamų.

CPK 631 straipsniu 2–7 dalyse reglamentuojama vykdomojo dokumento grąžinimo procedūra.

CPK 632 straipsnis reglamentuoja **vykdomosios bylos užbaigimo pagrindus**. Šio straipsnio pirmoje dalyje nustatyta, kad vykdomoji byla laikoma baigta:

1) visiškai įvykdžius vykdomąjį dokumentą;

2) CPK 631 straipsnio nustatyta tvarka grąžinus vykdomąjį dokumentą išieškotojui, išskyrus CPK 611 straipsnio 4 dalyje numatytus atvejus;

3) nutraukus vykdomąją bylą;

4) persiuntus vykdomąjį dokumentą vykdyti kitam antstoliui;

6) persiuntus vykdomąjį dokumentą bankroto ar restruktūrizavimo bylą nagrinėjančiam teismui.

Vykdomosios bylos užbaigimas yra reikšmingas ir dėl laikinų-

jų apsaugos priemonių taikymo, nes prasidėjus priverstinio vykdymo veiksams, laikinosios apsaugos priemonės gali būti panaikintos tik gavus patvirtinimą iš antstolio apie visišką teismo sprendimo įvykdymą ir vykdomosios bylos užbaigimą (CPK 150 straipsnio 3 dalies 3 punktas, 632 straipsnio 1 dalies 1 punktas).⁴⁸¹

Visiškas vykdomojo dokumento įvykdymas reiškia, kad išieškotojas gauna visą savo reikalavimą pagal vykdomąjį dokumentą. Vienoje byloje teismas nustatė, kad nors šiuo metu esantys duomenys patvirtina, kad iš atsakovės išieškota pinigų suma yra antstolės depozitinėje sąskaitoje, tačiau tos lėšos nėra perduotos ieškovui ir nuosavybės teise jam dar nepriklauso, tad vykdomoji byla nėra užbaigta.⁴⁸² Teismų praktikoje, aiškinant CPK 632 straipsnio 1 dalies 6 punkte nustatytą vykdomosios bylos užbaigimo pagrindą išskėlus individualios įmonės bankroto bylą, nurodoma, kad vykdomosios bylos užbaigimas nedaro negalimo išieškojimo iš skolininko individualios įmonės savininko, pasibaigus individualios įmonės bankroto procesui ir likus nepatenkintų savininko asmeninių kreditorių reikalavimų. Šiuo atveju CPK 629 straipsnio 3 dalyje nustatyta taisyklė, kad negali būti pradedama iš naujo nutraukta vykdomoji byla, netaikytina, nes vykdomosios bylos užbaigimas (CPK 632 straipsnis) nereiškia jos nutraukimo.⁴⁸³

CPK 632 straipsnio 2 dalis reglamentuoja, kad antstolis, baigdamas vykdomąją bylą šio straipsnio 1 dalies 4 punkte numatytu atveju, nepanaikina priemonių, kurių buvo imtasi išieškojimui vykdyti. Taikytos priverstinio vykdymo priemonės galioja iki vykdomojo dokumento įvykdymo. Antstolis, priėmęs vykdyti jam persiųstą vykdomąjį dokumentą, turi teisę taikyti papildomas priverstinio vykdymo priemones arba panaikinti anksčiau taikytas priemones. Teismų praktikoje pripažįstama, kad šioje normoje imperatyviai reglamentuota, kad baigęs vykdomąją bylą antstolis privalo panaikinti visas priemones, kurių buvo imtasi išieškojimui vykdyti.⁴⁸⁴ Apribojimų (plačiaja prasme) pritaikymas piniginiams lėšoms, esančioms kredito įstaigų sąskaitose

⁴⁸¹ Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1597-943/2016.

⁴⁸² Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1318-330/2020.

⁴⁸³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-495-248/2018.

⁴⁸⁴ Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1659-381/2017.

Vykdymo procesas: asmenų teisių ir pareigų balansas

per PLAIS, taip pat yra priemonė, skirta išieškojimui vykdyti, todėl ir šiuos apribojimus antstoliai privalo panaikinti baigę vykdomąją bylą.⁴⁸⁵

---

⁴⁸⁵ Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1659-381/2017.

X. VYKDOMŲJŲ RAŠTŲ IŠDAVIMO TVARKA

Vykdomasis raštas yra pagrindinė vykdomųjų dokumentų rūšis. Vykdomieji raštai išduodami remiantis teismų sprendimais, nuosprendžiais, nutartimis, nutarimais, kitais vykdytiniais dokumentais. Vykdomųjų raštų išdavimo tvarka, turinys ir kiti klausimai reglamentuojami CPK 646–649 straipsniuose.

Užsienio valstybėse nustatyta aiški ir griežta vykdomųjų raštų išdavimo tvarka. Pavyzdžiui, Lenkijos civilinio proceso kodekso 782¹ straipsnyje nustatyta, kad teismas neišduoda vykdomojo rašto, jei iš bylos aplinkybių matyti, jog prašymas yra pateiktas siekiant apeiti įstatymą; reikalavimo pagal vykdomąjį vykdymo terminas yra praėjęs, nebent pareiškėjas pateikia duomenis, kurie rodo, kad šis terminas buvo nutrukęs. Remiantis Lenkijos civilinio proceso kodekso 781(1) straipsniu, vykdomąjį raštą išduoda pirmosios instancijos teismas, kuris nagrinėja ar išnagrinėjo bylą. Aukštesnės instancijos teismas gali išduoti vykdomąjį raštą, kol teisme yra byla, tačiau ši taisyklė netaikoma Aukščiausiajam Teismui. Šio teisės akto 781¹ straipsnis nustato, kad prašymas dėl vykdomojo rašto išdavimo turi būti išnagrinėtas iš karto, bet ne vėliau kaip per 3 dienas. Remiantis Lenkijos civilinio proceso kodekso 782 straipsniu, vykdomąjį raštą pagal prašymą išduoda teisėjas. Tam tikrais atvejais įstatymas nustato, kada teismas vykdomąjį raštą išduoda *ex officio*. Latvijos civilinio proceso kodekso 541(1) straipsnyje nustatyta, kad vykdomąjį raštą parengia pirmosios instancijos teismas ar apeliacinės instancijos teismas, kai sprendimas įsiteisėja, nebent kai sprendimas turi būti vykdomas iš karto, jis išduodamas iš karto paskelbus sprendimą. Šio akto 541(2) straipsnyje nustatyta, kad jei teismo sprendime nurodytas terminas, per kurį skolininkas gali savanoriškai įvykdyti sprendimą, vykdomasis raštas išduodamas suėjus šiam terminui. Latvijos civilinio proceso kodekso 541(3) straipsnis reglamentuoja, kad vykdomąjį raštą išduoda teismas, kuriame yra byla, pagal kreditoriaus prašymą.

CPK 646 straipsnyje reglamentuojama vykdomojo rašto išdavimo tvarka. Įprastai vykdytinam sprendimui įsiteisėjus, išieškotojui pagal rašytinį pareiškimą pirmosios instancijos teismas išduoda vykdomąjį raštą.

Tai reiškia, kad asmuo, laimėjęs bylą ir siekdamas pasinaudoti priverstinio vykdymo veiksmais, pirmiausia turi kreiptis į pirmosios instancijos teismą, kuris CPK 646 straipsnyje nustatyta tvarka išduoda vykdomąjį raštą pagal CPK 648 straipsnyje nustatytus reikalavimus. Vykdomojo rašto išdavimas reiškia ne tik tai, kad išieškotojui suteikiama galimybė kreiptis į antstolį, prašant atlikti priverstinio vykdymo veiksmus, bet ir sukuriama teismo funkcija vykdant sprendimą – vykdymo teisėtumo kontrolė⁴⁸⁶. Teisės doktrinoje nurodoma, kad vykdomasis raštas gali būti išduotas tik esant šioms sąlygoms:

- teismo sprendimas yra vykdytinas;
- teismo sprendimas yra įsiteisėjęs (išskyrus skubaus sprendimo vykdymo atveju);
- išieškotojas pateikia prašymą išduoti vykdomąjį raštą (išskyrus atvejus, kai teismas privalo išduoti vykdomąjį raštą).⁴⁸⁷

Teismas, išduodamas vykdomąjį raštą, nesprenžia tarp šalių kilusių ginčų ir išduoda vykdomuosius raštus pagal vykdytinus teismo sprendimus.⁴⁸⁸ Todėl vykdomojo rašto išdavimo procedūra nėra laikoma ginčo sprendimo stadija, nes šalių ginčas jau išspręstas, o vykdomojo rašto išdavimas leidžia išieškotojui inicijuoti priverstinio vykdymo veiksmus. Vykdomasis raštas pagal bendrą taisyklę išduodamas išieškotojo iniciatyva, jam pateikiant prašymą teismui.⁴⁸⁹ Šios taisyklės išimtis nustatyta CPK 646 straipsnio 1 dalyje. Ji numato, kad tais atvejais, kai konfiskuojamas turtas arba kai išieškamos pinigų sumos į valstybės biudžetą, kai išieškoma nusikalstama veika padaryta žala, kai išieškomas išlaikymas, žalos, padarytos suluošinant ar kitaip sužalojant sveikatą, atlyginimas, taip pat atimant maitintojo gyvybę, teismas vykdomąjį raštą išduoda išieškotojui ir be jo prašymo. Šios išimties siejamos su viešojo intereso apsauga ir ginčiais, susijusiais su asmens, patyrusio žalą, teisių apsauga. Įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į tokio pobūdžio ginčų socialinį pobūdį, tam tikra prasme supaprastinta išieškotojui

⁴⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-75/2009.

⁴⁸⁷ Vigintas Višinskis ir Dangutė Ambrasienė, „Teismo vykdomųjų dokumentų išdavimo tvarka“, *Jurisprudencija* 2, 104 (2008): 39–47.

⁴⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-155-687/2019.

⁴⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-542/2009.

vykdymo procesą, nustatydamas pareigą teismui išduoti vykdomąjį dokumentą.

CPK nėra nustatyta išimčių dėl kokių teismo procesinių dokumentų, kuriais išsprendžiama byla, gali būti išduodami vykdomieji dokumentai. Teisės doktrinoje pripažįstama, kad vykdomasis raštas gali būti išduotas ne bet kokiam teismo sprendimui vykdyti, o **tik vykdytinam teismo sprendimui**. Vykdytinumo sampratos CPK nepateikia. Priverstinis teismo sprendimų vykdymas taikomas ne visada, jis yra tik viena iš teismo sprendimų įgyvendinimo formų. Įgyvendinimo sąvoka yra platesnė nei vykdymo sąvoka. Įgyvendinami visi teismo sprendimai, nes visi teismo sprendimai daro tam tikrą įtaką teisiniams šalių santykiams, tačiau priverstinai vykdomi ne visi.⁴⁹⁰

Sistemiškai analizuojant vykdymo proceso esmę ir tikslus, darytina išvada, kad vykdomasis raštas išduodamas ne dėl visų teismo priimtų procesinių sprendimų, o tik dėl tokių, kuriems gali būti taikomi priverstinio vykdymo veiksmai. Priverstinai vykdytinų sprendimų rezultatas pasiekiamas tik tada, kai atsakovas atlieka veiksmus, kuriuos jį įpareigoja atlikti teismas rezoliucinėje sprendimo dalyje. Todėl šie sprendimai, kai atsakovas jų nevykdo gera valia, ieškotojui pateikus vykdomąjį dokumentą vykdomi antstolio, taikant priverstinio vykdymo priemones. Priverstinai vykdytini sprendimai yra, pavyzdžiui, sprendimai pagal ieškinius dėl priteisimo, dėl įpareigojimo atlikti tam tikrus veiksmus ir kt. Kiti teismo sprendimai teisinį efektą sukelia savaime, jiems nereikia taikyti priverstinių vykdymo priemonių, pavyzdžiui, teismo sprendimai dėl pripažinimo. Tokiu sprendimu pažeista subjektinė teisė apginama konstatuojant, kad ieškovas turi tam tikrą teisę. Taigi priverstinis teismo sprendimų vykdymas yra tik viena iš teismo sprendimų įgyvendinimo formų.⁴⁹¹ Ar teismo sprendimas yra priverstinai vykdytinas, sprendžiama pagal teismo sprendimu taikytą teisės gynimo būdą.⁴⁹²

Išduotas vykdomasis raštas yra dokumentas, kuris turi būti vykdomas, t. y. vykdomasis raštas tampa vykdomuoju dokumentu, oficialiu

⁴⁹⁰ Vigintas Višinskis ir Dangutė Ambrasienė, „Teismo vykdomųjų dokumentų išdavimo tvarka“, *Jurisprudencija* 2, 104 (2008): 39–47.

⁴⁹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-616-248/2015.

⁴⁹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-522-378/2016.

teismo ar kitos institucijos arba pareigūno išduotu dokumentu, kuriuo remiantis atliekami vykdyimo veiksmai (CPK 586, 587 straipsniai). Toks dokumentas, atitinkantis CPK 648 straipsnio reikalavimus, negali būti tikslinamas ar naikinamas. Vienintelis vykdomojo rašto panaikinimo pagrindas gali būti tik teismo sprendimo ar nutarties, pagal kurį vykdomasis raštas išduotas, panaikinimas ar pakeitimas. Gali būti ištaisoma tik išduodant vykdomąjį dokumentą padaryta rašymo ar kitokia klaida (CPK 648 straipsnio 6 dalis).⁴⁹³

CPK 646 straipsnio 3 dalyje atskirai reglamentuojamas **vykdomojo rašto išdavimas pagal teismo patvirtintą taikos sutartį**. Šiame straipsnyje nustatyta, kad jeigu nevykdoma teismo patvirtinta taikos sutartis, suinteresuota šalis gali kreiptis į bylą išnagrinėjusį teismą su prašymu išduoti vykdomąjį raštą. Šis prašymas nagrinėjamas rašytinio proceso tvarka. Teismui pripažinus, kad tai yra būtina, šioje dalyje nurodytas prašymas išduoti vykdomąjį raštą gali būti nagrinėjamas teismo posėdyje, pranešus dalyvaujantiems byloje asmenims, tačiau šių asmenų neatvykimas nekliudo teismui išspręsti vykdomojo rašto išdavimo klausimo. Teismas, ištyręs šalių nurodytas aplinkybes ir pateiktus įrodymus apie taikos sutarties sąlygų vykdymą, dėl neįvykdytos taikos sutarties dalies išduoda vykdomąjį raštą arba atsisako jį išduoti. Spręsdamas vykdomojo rašto išdavimo klausimą, teismas gali pakeisti šalių taikos sutartyje numatytų sąlygų vykdyimo tvarką nekeisdamas šalių susitarimo esmės. Teismas, atsisakęs išduoti vykdomąjį raštą dėl taikos sutarties sąlygų vykdyimo, išaiškina šalims teisę kreiptis dėl teismo nutarties, kuria patvirtinta taikos sutartis, peržiūrėjimo proceso atnaujinimo tvarka. Dėl teismo nutarties išduoti ar atsisakyti išduoti vykdomąjį raštą gali būti paduotas atskirasis skundas. Taigi įstatymas detalčiai reglamentuoja, kaip teismas turi nagrinėti prašymą išduoti vykdomąjį raštą pagal nevykdomą teismo patvirtintą taikos sutartį. Tokia išsami tvarka yra nulemta taikos sutarties specifinio pobūdžio. Pažymėtina, kad minėtame straipsnyje reglamentuojama tik teismo patvirtinta taikos sutartis ir jame nustatytos taisyklės netaikomos teismo nepatvirtintai taikos sutarčiai.⁴⁹⁴

⁴⁹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-587-687/2015.

⁴⁹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-37-916/2019.

Įstatymas konkrečiai nustato, dėl ko turi būti išduodamas vykdomasis raštas tokiu atveju. Vykdomasis raštas gali būti išduodamas tik dėl **neįvykdytos taikos sutarties dalies**. Tačiau tokiam sprendimui priimti reikšminga įvertinti aplinkybes, susijusias su taikos sutarties vykdymu, nustatyti, kokia konkreti taikos sutarties dalis nėra įvykdyta. Kadangi vykdomasis raštas privalo būti aiškus, konkretus, nedviprasmiškas, įstatymas suteikia teisę teismui pakeisti šalių taikos sutartyje numatytų sąlygų vykdymo tvarką **nekeičiant šalių susitarimo esmės**. Tokios teismui suteikiamos teisės esmė būtent ir yra tikslaus vykdomojo rašto išdavimo problema, nes vykdomajame rašte turi būti pažodžiui nurodyta su išieškojimu susijusi rezoliucinė sprendimo dalis. Atitinkamai vykdomajame rašte negali būti įrašomas kitoks šalių susitarimo turinys nei tas, kuris nurodytas taikos sutartį patvirtinančioje teismo nutartyje.⁴⁹⁵

Tačiau šalys net ir teismo patvirtintoje taikos sutartyje gali susitarti dėl neaiškių sąlygų (taikos sutarties nuostatų), pagal kurias vykdomasis raštas dėl jų abstraktumo, nekonkretumo, netikslumo negali būti išduotas. Todėl gali susiklostyti situacija, kad pagal taikos sutartį vykdomasis raštas negali būti išduodamas nekeičiant jos esmės. Teismui nustačius, kad teismo patvirtintos taikos sutarties sąlygos nėra aiškios, šalys jas supranta skirtingai ir (ar) jų priverstinai vykdyti neįmanoma apskritai, vykdomasis raštas pagal tokias sąlygas negali būti išduodamas. Tokiu atveju įstatymas nustato specialią procedūrą – teismas, atsisakęs išduoti vykdomąjį raštą dėl taikos sutarties sąlygų vykdymo, išaiškina šalims teisę kreiptis dėl teismo nutarties, kuria patvirtinta taikos sutartis, peržiūrėjimo proceso atnaujinimo tvarka. Taigi teismo atsisakymas išduoti vykdomąjį raštą dėl taikos sutarties sąlygų vykdymo suponuoja proceso atnaujinimą byloje, kurioje buvo patvirtinta šalių taikos sutartis.⁴⁹⁶

Teismų praktikoje suformuotos taisyklės, kokias aplinkybes turi vertinti teismas, kuriam pateiktas prašymas išduoti vykdomąjį raštą pagal patvirtintą teismo taikos sutartį. Tokiu atveju svarbu nustatyti ne

⁴⁹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-468-403/2017.

⁴⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-468-403/2017.

tik faktą, kad taikos sutartis yra nevykdoma, bet ir įvertinti, ar taikos sutarties sąlygos, dėl kurių vykdymo prašoma išduoti vykdomąjį raštą, yra aiškios, ar šalys jas supranta vienodai ir apskritai ar jos gali būti priverstinai vykdomos, ar neprašoma išduoti vykdomąjį raštą ir dėl reikalavimų, dėl kurių vykdymo nebuvo susitarta taikos sutartyje, nors jie ir susiję su šalių ginču, kuris buvo sprendžiamas byloje, kurioje patvirtinta taikos sutartis.⁴⁹⁷

Teismo patvirtintos taikos sutarties vykdymo proceso metu tarp šalių kilus ginčui dėl pagrindinių sutarties sąlygų pažeidimo ir netesybų už tai mokėjimo, suinteresuotai šaliai atsiranda materialinis teisinis pagrindas ir procesinės prielaidos kreiptis į teismą su ieškiniu dėl netesybų priteisimo ir vykdomasis raštas gali būti išduodamas tik vykdant šiuo klausimu priimtą teismo sprendimą.⁴⁹⁸ Reikalavimai dėl taikos sutarties pažeidimo ir kylančių teisinių padarinių, jų faktinis ir teisinis pagrindas negali būti išnagrinėti vykdyimo proceso tvarka vykdomojoje byloje dalyvaujant antstoliui, o turi būti sprendžiami atskiroje civilinėje byloje ieškinio teisenos tvarka.⁴⁹⁹ Vėlesnėje teismų praktikoje nurodoma, kad paprastai vykdomasis raštas negali būti išduodamas dėl išvestinių, netiesioginių reikalavimų. Atvejai, kada, teismui atsisakius išduoti vykdomąjį raštą pagal taikos sutarties sąlygas, nėra pagrindo atnaujinti procesą, bet šaliai atsiranda materialinis teisinis pagrindas ir procesinės prielaidos kreiptis į teismą su ieškiniu dėl reikalavimų tenkinimo ir vykdomasis raštas gali būti išduodamas tik vykdant šiuo klausimu priimtą teismo sprendimą, gali būti itin reti. Paprastai tai atvejai, kada atsisakoma išduoti vykdomąjį raštą dėl reikalavimų, kurių pagrindas yra ne tiesioginis, bet išvestinis iš kitos taikos sutarties šalies pareigos vykdyti tokios sutarties sąlygas, *inter alia*, kai reikalaujama mokėti netesybas dėl to, kad taikos sutarties šalis pažeidė pagrindines sutarties sąlygas.⁵⁰⁰

Pagal kiekvieną sprendimą išduodamas **vienas vykdomasis**

⁴⁹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-468-403/2017.

⁴⁹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-372/2010.

⁴⁹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-481/2010.

⁵⁰⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-468-403/2017.

raštas išskyrus įstatyme nustatytus atvejus. CPK 647 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad pagal kiekvieną sprendimą išduodamas vienas vykdomasis raštas. Jeigu sprendimas turi būti vykdomas skirtingose vietose, taip pat jeigu sprendimas priimtas kelių ieškovų naudai ar keliems atsakovams arba jeigu nuspręsta išieškoti iš solidarių atsakovų, teismas gali išduoti kelis vykdomuosius raštus, tiksliai nurodydamas vykdymo vietą arba sprendimo dalį, kuri turi būti vykdoma pagal tą vykdomąjį raštą.

Taigi pagal vieną sprendimą keli vykdomieji raštai gali būti išduodami, kai

- sprendimas turi būti vykdomas skirtingose vietose;
- sprendimas priimtas kelių ieškovų naudai ar keliems atsakovams;
- sprendimu nuspręsta išieškoti iš solidarių atsakovų.

Įstatymas atskirai reglamentuoja, kiek vykdomųjų raštų turi būti išduodama, kai sprendimas priimtas kelių atsakovų atžvilgiu ir kokie papildomi reikalavimai tokiu atveju taikomi vykdomojo rašto turiniui. CPK 647 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad, remdamasis nuosprendžiu ar sprendimu išieškoti iš solidarių atsakovų, teismas išduoda tiek vykdomųjų raštų, kiek yra solidarių atsakovų. Šio straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad kiekviename vykdomajame rašte dėl solidarios atsakomybės turi būti nurodyta bendra išieškojimo suma, išvardyti visi atsakovai ir nurodyta, kad jų atsakomybė yra solidari. Šių taisyklių, reglamentuojančių vykdomųjų raštų išdavimą, kai sprendimas priimtas solidarių atsakovų atžvilgiu, tikslas yra užtikrinti išieškotojo interesus, nes išieškotojas turi teisę pateikti vykdomąjį dokumentą tiek dėl vieno skolininko, tiek dėl visų. Ypač svarbu, kad vykdomajame rašte būtų aiškiai nurodoma, kad skolininkų atsakomybė yra solidari. Taip pat įstatyme nustatyta ir skolininkų apsauga, nes išieškotojas negali gauti daugiau, nei nustatyta vykdomajame rašte, todėl kai skolininko reikalavimas visiškai patenkinamas, skolininkas apie tai turi informuoti antstolį, kad jis toliau neatliktų išieškojimo veiksmų.

Užsienio valstybių teisėje taip pat reglamentuojamas kelių vykdomųjų raštų išdavimas pagal tą patį sprendimą. Lenkijos civilinio proceso kodekso 793 straipsnyje nustatyta, kad jei vykdymas atliekamas

kelių asmenų naudai arba nukreiptas į kelis asmenis ar yra susijęs su atskiromis to paties skolininko turto dalimis, pirmosios instancijos teismas gali išduoti papildomus vykdomuosius raštus, nurodydamas jų tikslą ir skaičių. Latvijos civilinio proceso kodekso 542 straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad vienas vykdomasis raštas išduodamas kiekvienam sprendimui. To paties straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad jei sprendimas vykdomas kelios vietose ar sprendimas skirtas keliems ieškovams ar nukreiptais į kelis skolininkus, teismas, pagal kreditoriaus prašymą, gali išduoti kelis vykdomuosius raštus. Jei išduodami keli vykdomieji dokumentai, kiekviename jų turi būti tiksliai nustatyta vykdomo vieta.

Įstatymas nustato griežtus reikalavimus **vykdomojo rašto turiniui**. Vykdomojo rašto turinio ir formos reikalavimai reglamentuojami CPK 648 straipsnyje. CPK 648 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad vykdomajame rašte turi būti nurodoma: 1) išdavusio vykdomąjį raštą teismo pavadinimas; 2) byla, kurioje išduotas vykdomasis raštas; 3) sprendimo priėmimo laikas; 4) su išieškojimu susijusi rezoliucinė sprendimo dalis pažodžiui; 5) sprendimo įsiteisėjimo laikas arba nuoroda, kad sprendimas skubiai vykdytinas; 6) vykdomojo rašto išdavimo laikas; 7) pilnas išieškotojo ir skolininko pavadinimas ir jų adresai, asmens kodas, juridinio asmens kodas, kredito, mokėjimo ir (ar) elektroninių pinigų įstaigų rekvizitai (jeigu žinomi). Vykdomajame rašte dėl išlaikymo periodinėmis išmokomis išieškojimo, be to, nurodomos vaikų gimimo datos.

Pagal CPK 648 straipsnio 1 dalies 4 punktą vykdomajame rašte turi būti **pažodžiui nurodyta su išieškojimu susijusi rezoliucinė sprendimo dalis**.⁵⁰¹ Tai reiškia, kad iš esmės į vykdomąjį raštą turi būti perkelta teismo procesinio dokumento rezoliucinė dalis. Šis reikalavimas yra itin reikšmingas, nes antstolis vykdo tik tai, ką teismas nurodė rezoliucinėje dalyje. Todėl teismo sprendimo rezoliucinė dalis turi būti aiški, konkreti.

Remiantis CPK 648 straipsnio 2 dalimi, prireikus vykdomajame rašte nurodoma, jog pagal teismo nutartį antstoliui leidžiama įeiti į skolininko būstą be jo sutikimo. Ši teisės norma turėtų būti sistemiškai aiškintina su CPK 615 straipsnyje nustatyta skolininko gyvenamųjų patalpų ir kitų patalpų apžiūra. CPK 648 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad

⁵⁰¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-528-706/2015.

vykdomajame rašte nurodoma jį pasirašiusio teisėjo vardas ir pavardė. Teisėjo pasirašytas vykdomasis raštas patvirtinamas teismo herbinium antspaudu.

Pasitaiko atvejų, kai tam pačiam sprendimui vykdyti turi būti išduodami keli vykdomieji raštai. Tokiu atveju apie tai vykdomajame rašte pažymima nurodant, kuris vykdomasis raštas pagrindinis, o kuris antrinis, tretinis ir t. t.⁵⁰² (CPK 648 straipsnio 4 dalis). Teismų praktikoje pripažįstama, kad gali būti priimama viena nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių, o vykdyti, taikant CPK 648 straipsnio 4 dalį pagal įstatymo analogiją (CPK 3 straipsnio 6 dalis), išduodami keli šios nutarties egzemplioriai nurodant, kuri nutartis yra pagrindinė, o kuri – antrinė, tretinė ir t. t.

CPK 648 straipsnio 5 dalis nustato, kad kitų vykdomųjų dokumentų turinį nustato kiti įstatymai, tačiau visais atvejais tuose dokumentuose turi būti nurodyta šio straipsnio 1 dalies 7 punkte nurodyti rekvizitai bei kokio įstatymo pagrindu dokumentas turi būti vykdomas CPK nustatyta tvarka. Vykdomajame dokumente turi būti nurodyta vieta antstolio žymai apie atliekamus vykdymo veiksmus.

Išduodant vykdomąjį raštą gali būti padaryta klaidų. Jeigu išduodant vykdomąjį dokumentą padaryta rašymo apsirikimo ar kitokia klaida, ją suinteresuoto asmens prašymu ištaiso tą dokumentą išdavusi institucija (CPK 648 straipsnio 6 dalis). Tačiau klaidos ištaisymo procedūra negali būti taikoma vykdomojo dokumento esmei pakeisti. Šioje normoje nurodytos klaidos siejamos su aritmetinėmis ar kitokiomis akivaizdžiomis klaidomis. Teismo nutartys, kuriomis ištaisomos klaidos vykdomuosiuose dokumentuose ar atmetami prašymai dėl klaidų ištaisymo, negali būti skundžiamos atskiraisiais skundais.⁵⁰³

Praktikoje gali susiklostyti situacija, kai vykdomasis dokumentas dėl tam tikrų aplinkybių yra prarastas. Be vykdomojo dokumento vykdomieji veiksmai negali būti atliekami. Tokiu atveju sprendžiamas klausimas dėl **vykdomojo rašto dublikato** išdavimo. Užsienio valstybėse reglamentuojamas klausimas dėl pakartotinio vykdomojo rašto išdavimo. Lenkijos civilinio proceso 794 straipsnis nustato, kad išduoti

⁵⁰² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-250/2011.

⁵⁰³ Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-293-330/2020.

vykdomąjį raštą vietoj prarasto teismas gali posėdyje tik tada, jei raštas buvo prarastas. Naujame vykdomajame rašte turi būti nurodoma, kad jis pakeičia originalų vykdomąjį raštą. Latvijos civilinio proceso kodekso 544 straipsnis reglamentuoja vykdomojo rašto dublikato išdavimą. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jei vykdomasis raštas buvo prarastas, pavogtas ar sunaikintas, teismas, kuris priėmė sprendimą, gali pagal kreditoriaus prašymą ar, jei tos aplinkybės įvyko vykdomo procese, pagal antstolio prašymą išduoti vykdomojo rašto dublikatą. Prašyme turi būti nurodomos aplinkybės, kaip dokumentas buvo prarastas, pavogtas ar sunaikintas. Šio straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad prašymas išduoti dublikatą turi būti nagrinėjamas teismo posėdyje, iš anksto informavus kreditorių ir skolininką.

Įstatymas reglamentuoja vykdomojo dokumento dublikato išdavimo tvarką. CPK 649 straipsnyje nustatyta, kad jeigu vykdomasis raštas prarastas, išieškotojo ar antstolio prašymu išduodamas vykdomojo rašto dublikatas. Prašymas išduoti vykdomojo rašto dublikatą paduodamas bylą nagrinėjusiam pirmosios instancijos teismui. Sistemiskai aiškinant CPK 649 straipsnio normas dėl vykdomojo dokumento dublikato išdavimo, galima teigti, kad dublikatas gali būti išduodamas **tik nustačius, kad vykdomasis raštas yra prarastas**.⁵⁰⁴ Tai yra pirmoji būtina sąlyga dublikatui išduoti. Kita sąlyga dublikatui išduoti yra **vykdomojo rašto pateikimo vykdyti termino nepasibaigimas**. Todėl teismų praktikoje pripažįstama, kad teismas gali išduoti vykdomojo rašto dublikatą, esant dviem sąlygoms: 1) kai yra duomenų, jog vykdomasis raštas (originalas) yra prarastas, 2) kai nėra pasibaigęs vykdomojo rašto pateikimo vykdyti terminas, t. y. dublikato išdavimas gali sukelti teisinės pasekmės arba, esant pasibaigusiam pateikimo vykdyti senaties terminui, šis terminas yra atnaujintas teismo CPK nustatyta tvarka.⁵⁰⁵ CPK 649 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad vykdomojo rašto dublikatas išduodamas tokia pat tvarka kaip vykdomasis raštas, tik jo titulinio lapo dešinėje viršutinėje dalyje įrašoma „dublikatas“. Pažymėtina, kad CPK 646 ir 649 straipsniai, reglamentuojantys vykdomojo rašto ir jo dublikato išdavimo tvarką, nenumato teisės apskųsti teismo nutartį dėl vykdomojo rašto (jo dublikato) išdavimo, išskyrus CPK 646

⁵⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-75/2009.

⁵⁰⁵ Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. sausio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-40-464/2015.

straipsnio 3 dalyje numatytą atvejį (t. y. tuo atveju kai nevykdoma teismo patvirtinta taikos sutartis). Tokia nutartis neužkerta kelio tolesnei bylos eigai. Taigi pirmosios instancijos teismo nutartis, kuria išduotas vykdomojo rašto dublikatas, negali būti apeliacijos objektas.⁵⁰⁶ Antstoliui įstatymu suteikta teisė ir nustatyta pareiga vykdyti vykdomąjį dokumentą, bet ne peržiūrėti dokumentą, kurio pagrindu jis išduotas.⁵⁰⁷

---

⁵⁰⁶ Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-848-186/2016.

⁵⁰⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-174-469/2017.

XI. VYKDOMŲJŲ DOKUMENTŲ PATEIKIMAS IR PRIĖMIMAS VYKDYTI

Net ir išdavus vykdomąjį dokumentą vykdymo procesas nėra pradedamas ir skolininkas kreditoriaus reikalavimą gali vykdyti laisva valia. Būtent nuo vykdomojo dokumento pateikimo antstoliui ir jo priėmimo asmenys įgyja teisinį statusą vykdymo procese (išieškotojas ir skolininkas) bei teises ir pareigas, o antstolis turi teisę taikyti priverstinio vykdymo priemones. Tik antstoliui priėmus vykdomąjį dokumentą vykdyti, gali būti atliekami CPK 654 straipsnyje nustatyti pirminiai priverstinio vykdymo veiksmai. Todėl vykdomųjų dokumentų pateikimo ir priėmimo vykdyti stadija yra itin svarbi.

Vykdomųjų dokumentų pateikimo ir priėmimo vykdyti tvarka detalizuota įstatyme. CPK 650 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad vykdomąjį dokumentą antstoliui vykdyti gali pateikti išieškotojas ar jo atstovas, vykdomąjį dokumentą išdavusi institucija ar pareigūnas. Šio straipsnio antroje dalyje nustatyta, kad pateikdami išieškoti vykdyti vykdomąjį dokumentą, VMI administracinių nusižengimų bylose tiek, kiek jos susijusios su turtinio pobūdžio išieškojimais, kitos institucijos ir pareigūnai, kurių sprendimų vykdymas civilinio proceso tvarka nustatytas įstatymuose, kartu pateikia antstoliui duomenis, patvirtinančius, kad pateikiamas vykdomasis dokumentas nėra įvykdytas ir turi būti vykdomas priverstine tvarka, taip pat atsako už šių duomenų teisingumą.

Taigi įstatymas reglamentuoja asmenis, turinčius teisę pateikti vykdomąjį dokumentą vykdyti. Tai turi teisę padaryti:

- išieškotojas;
- išieškotojo atstovas;
- vykdomąjį dokumentą išdavusi institucija ar pareigūnas.

Jei vykdomąjį dokumentą pateikia vykdyti tokios teisės neturintis asmuo, tai laikoma akivaizdžia kliūtimi priimti vykdomąjį dokumentą ir pradėti vykdymo veiksmus (CPK 651 straipsnio 2 dalies 1 punktas). Todėl antstolis, priimdamas vykdomąjį dokumentą vykdyti, turi nustatyti, ar jį pateikia tokia teisę turintis asmuo.

Priverstinio vykdymo procesas pasižymi tuo, kad jis gali būti pra-

dedamas tik išieškotojo pasirinkimu ir iniciatyva. CPK 650 straipsnio 1 dalyje nustatyta taisyklė, suteikianti teisę išieškotojui ar jo atstovui pateikti vykdomą dokumentą, rodo, kad vykdymo procese galioja ir dispozityvus teisinio reguliavimo metodas. Šioje teisės normoje vartojama sąvoka **gali pateikti** reiškia, kad išieškotojas turi teisę spręsti, ar priverstiniai vykdymo veiksmai turi būti pradedami. Ši teisės norma nustato, kad vykdymo veiksmų inicijavimas yra išimtinė išieškotojo teisė ir tik jis pats gali nuspręsti, ar ją įgyvendinti.⁵⁰⁸ Išieškotojas, net ir turėdamas jam išduotą priimtą vykdomąjį dokumentą, gali likti pasyvus, pavyzdžiui, laukti, kol skolininkas prievolę įvykdys gera valia, arba tiesiog nereikalauti skolininko įvykdyti reikalavimą. Taip pat dispozityvus vykdymo proceso modelis lemia, kad išieškotojas turi teisę pasirinkti antstolį, atliekantį priverstinio vykdymo veiksmus, atsižvelgiant į CPK 590 straipsnyje nustatytas vykdymo vietos taisykles. Tačiau ši taisyklė turi išimtį, nustatytą CPK 650 straipsnio 3 dalyje, kuri įsigaliojo 2021 m. sausio 1 d. Šiuo metu galiojanti CPK 650 straipsnio 3 dalis reglamentuoja, kad vykdomuosius dokumentus dėl pinigų sumų išieškojimo antstoliams paskirsto Antstolių informacinė sistema Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatyta tvarka: proporcingai visiems toje veiklos teritorijoje veikiantiems antstoliams atsižvelgiant į Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytas vykdomųjų dokumentų kategorijas ir išieškotinių sumų dydžius, taip pat užtikrinant, kad naujas vykdomasis dokumentas dėl išieškojimo iš to paties skolininko būtų paskirtas vykdyti antstoliui, jau vykdančiam išieškojimą iš šio skolininko, išskyrus atvejus, kai naujas vykdomasis dokumentas nėra vykdytinas šio antstolio veiklos teritorijoje. Tai reiškia, kad iš esmės vykdomųjų dokumentų dėl piniginių sumų išieškojimo pateikimo antstoliams sistema tampa automatizuota ir antstolio pasirinkimas tokio pobūdžio vykdomojoje byloje nepriklauso nuo išieškotojo valios. Gautus vykdomuosius dokumentus skaitmenina Lietuvos antstolių rūmai. Suskaitmeninti, pasirašyti dokumentai įkeliami į Antstolių informacinę sistemą. Teisės doktrinoje vertinant minėtą vykdomųjų dokumentų pateikimo vykdyti reformą, nurodoma, kad apribojus išieškotojo galimybę pasirinkti vykdomąjį dokumentą dėl piniginio išieškojimo vykdančią antstolį, susiaurintas dispozityvumo principo taikymas

⁵⁰⁸ Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-41-943/2020.

priverstinio vykdymo procese. Apribojus išieškotojui galimybę pasirinkti vykdomąjį dokumentą vykdančią antstolį, iš vykdymo proceso pašalinama antstolių tarpusavio konkurencijos sąlyga, kuri 2003 m. reformavus vykdymo procesą leido aiškiai padidinti vykdymo proceso efektyvumo rodiklius. Įstatymų leidėjas, siekdamas sumažinti skolininkui tenkančią vykdymo išlaidų naštą priverstinio vykdymo procese, taip apribodamas kreditoriaus teisę pasirinkti vykdomąjį dokumentą vykdančią antstolį, neskatina sprendimų vykdymo gera valia, nes skolininkui tenkanti pareiga atlyginti vykdymo išlaidas reiškia ekonominius padarinius dėl sprendimo neįvykdymo gera valia.⁵⁰⁹

Išieškojimo interesą turinčio subjekto vykdomojo dokumento pateikimas vykdyti nereiškia, kad šis dokumentas besąlygiškai turi būti vykdomas. Antstolis neturi teisės spręsti vykdomojo rašto teisėtumo, pagrįstumo klausimo, tačiau, prieš pradėdamas vykdomuosius veiksmus, turi išspręsti vykdomojo dokumento priėmimo vykdyti klausimą – patikrinti, ar nėra akivaizdžių kliūčių vykdomajam dokumentui priimti ir vykdymo veiksmams pradėti. Jeigu yra kliūčių vykdomajam dokumentui priimti ir jam vykdyti, antstolis savo patvarkymu atsisako priimti jį vykdyti ir grąžina jį pateikusiam asmeniui, nuroydamas grąžinimo priežastis.⁵¹⁰

Vykdomojo dokumento **priėmimą vykdyti** reglamentuoja CPK 651 straipsnis. Antstolis, gavęs vykdyti vykdomąjį dokumentą, per tris darbo dienas, o skubaus vykdymo atvejais – nedelsdamas patikrina, ar nėra akivaizdžių kliūčių vykdomajam dokumentui priimti ir vykdymo veiksmams pradėti. Jeigu yra akivaizdžių kliūčių vykdomąjį dokumentą priimti vykdyti, antstolis savo patvarkymu atsisako priimti jį vykdyti ir grąžina jį pateikusiam asmeniui, nuroydamas grąžinimo priežastis (CPK 651 straipsnio 1 dalis). Taigi, pagal bendrą taisyklę, antstolis, gavęs vykdyti vykdomąjį dokumentą, turi per tris dienas patikrinti, ar nėra akivaizdžių kliūčių vykdomajam dokumentui priimti ir vykdymo veiksmams pradėti, išskyrus, kai nustatomas skubus vykdymas. Priverstinis vykdomojo dokumento vykdymas skolininkui sukelia papildomas

⁵⁰⁹ Marius Žemkauskas, Mykolas Kirkutis ir Vigintas Višinskis, „Bendrųjų civilinio proceso principų taikymas vykdymo procese“, *Jurisprudencija* 27, 2 (2020): 508–529; Vigintas Višinskis ir Mykolas Kirkutis, „Antstolių institucinės veiklos pokyčiai“, iš Lietuvos teisė. *Esminiai pokyčiai II dalis* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2020), 72–80.

⁵¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-315-684/2019.

nepageidaujamas pasekmes (turto, sąskaitų areštai, vykdymo išlaidų apmokėjimas ir t. t.), todėl antstolio pareiga prieš priimant vykdomąjį dokumentą vykdyti išsiaiškinti visas galimas kliūtis vykdymo veiksmams pradėti.⁵¹¹

CPK 651 straipsnio 1 dalis nustato tik pareigą antstoliui įvertinti įstatyme nustatytas sąlygas priimti vykdomąjį dokumentą vykdyti. CPK 651 straipsnio 2 dalies 1–7 punktuose išvardytos akivaizdžios kliūtys ir, jei bent viena jų yra, antstolis atsisako vykdomąjį dokumentą priimti ir vykdyti, o 8 punkte nustatyta, kad gali būti ir kitokių kliūčių vykdomajam dokumentui priimti ir vykdymo veiksmams pradėti.

CPK 651 straipsnio 1 dalis sistemiškai aiškintina su Sprendimų vykdymo instrukcijos 4 punktu, kuris nustato, kad antstolis, gavęs vykdyti vykdomąjį dokumentą, per tris darbo dienas, o skubaus vykdymo atvejais – nedelsdamas, patikrina, ar nėra akivaizdžių kliūčių, nurodytų CPK 651 straipsnio 2 dalyje, vykdomajam dokumentui priimti ir vykdymo veiksmams pradėti. Tais atvejais, kai pateikdamas vykdomąjį dokumentą dėl periodinių išmokų išieškojimo išieškotojas patvirtina, kad skolininkas periodines išmokas moka vykdomajame dokumente nustatyta tvarka, tai gali būti laikoma kliūtimi priimti vykdomąjį dokumentą vykdyti.

Nenustatęs akivaizdžių kliūčių, antstolis vykdomąjį dokumentą ne vėliau kaip kitą darbo dieną užregistruoja Antstolių informacinėje sistemoje, parengia patvarkymą priimti vykdomąjį dokumentą vykdyti ir pradeda vykdomąją bylą. Patvarkymas priimti vykdomąjį dokumentą vykdyti ir vykdymo išlaidų apskaičiavimas, o įstatymų nustatytais atvejais – ir raginimas įvykdyti sprendimą siunčiami skolininkui. Priėmęs vykdyti baudžiamojoje byloje išduotą vykdomąjį raštą, antstolis patikrina, ar skolininkas atlieka bausmę laisvės atėmimo vietoje. Nustatęs, kad skolininkas atlieka bausmę laisvės atėmimo vietoje, antstolis kartu su šiame punkte išvardytais dokumentais siunčia patvarkymą vykdyti išieškojimą iš skolininkui priklausančių lėšų, esančių laisvės atėmimo vietos įstaigos sąskaitoje. Kol bus išieškota antstolio patvarkyme nurodyta skolos ir vykdymo išlaidų suma, kiekvieną kalendorinį mėnesį iš laisvės atėmimo vietos įstaigos sąskaitos išieškomos skolininkui pri-

⁵¹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-127/2007.

klausančios lėšos, viršijančios CPK 739 straipsnio 9 punkte nurodytą sumą. Tais atvejais, kai nežinoma skolininko buvimo vieta, skolininkas slapstosi ar dėl kitų objektyvių priežasčių įteikti jam raginimą įvykdyti sprendimą negalima, raginimas įvykdyti sprendimą skelbiamas interneto svetainėje www.antstoliai.lt.

CPK 651 straipsnyje reglamentuojama bendroji vykdomųjų dokumentų priėmimo vykdyti tvarka. Jeigu yra kliūčių vykdomąjį dokumentą priimti vykdyti, antstolis savo patvarkymu atsisako priimti jį vykdyti ir grąžina jį pateikusiam asmeniui, nurodydamas grąžinimo priežastis (CPK 651 straipsnio 1 dalis, 652 straipsnio 2 dalis).⁵¹² CPK 651 straipsnio 1–2 dalyse nustatytos pareigos neatlikimas lemia, kad vykdyto veiksmas negali būti pradėti. Jei vykdomojo dokumento priėmimo metu CPK 651 straipsnio 2 dalyje nustatytos akivaizdžios kliūtys egzistavo, tai reiškia, kad vykdomojo dokumento priėmimas vykdyti vertintinas kaip atliktas be teisinio pagrindo.⁵¹³ Antstolis turi atsisakyti jį priimti ir grąžinti pateikusiam asmeniui.⁵¹⁴ Nenustatęs CPK 651 straipsnio 2 dalyje nurodytų kliūčių, antstolis patvarkymu priima vykdomąjį dokumentą ir pradeda jį vykdyti (CPK 651 straipsnio 3 dalis).

CPK 651 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad sprendžiant, ar nėra akivaizdžių kliūčių priimti vykdomąjį dokumentą ir pradėti vykdyto veiksmus, patikrinama:

1) ar vykdomąjį dokumentą pateikia vykdyti tam teisę turintis asmuo (CPK 650 straipsnis)? Teisę paduoti antstoliui vykdyti vykdomąjį dokumentą turi CPK 650 straipsnio 1 dalyje nustatyti asmenys. Kiti asmenys teisės paduoti vykdomąjį dokumentą vykdyti neturi.

2) ar vykdomasis dokumentas vykdytinas to antstolio (CPK 590 straipsnis)? Vykdyto vieta nustatoma pagal skolininko fizinio asmens gyvenamąją vietą, jo turto buvimo vietą arba jo darbo vietą, pagal skolininko juridinio asmens buveinės arba jo turto buvimo vietą. Vykdomasis dokumentas vykdyti turi būti pateiktas antstoliui, kurio aptarnaujamoje teritorijoje yra vykdyto vieta. Antstolis vykdyto veiksmus gali atlikti tik jo aptarnaujamoje teritorijoje. Antstolis atlikti vykdyto

⁵¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-18/2007.

⁵¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-72/2011.

⁵¹⁴ Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1344-330/2019.

veiksmus kito antstolio veiklos teritorijoje turi teisę tik išimtiniais atvejais. Tokius atvejus nustato CPK 591 straipsnis. Pagal CPK 590 straipsnio 5 dalį apygardos teismo pirmininkas išieškotojo prašymu gali bet kurį sprendimą pavesti vykdyti kuriam nors kitam apygardos teritorijoje esančiam antstoliui. Antstolio veiklos teritorijos ribų pažeidimas ir procesinių antstolio veiksmų atlikimas ne jo aptarnaujamoje teritorijoje gali būti pagrindas šiuos veiksmus pripažinti neteisėtais.

3) ar vykdomojo dokumento turinys atitinka CPK 648 straipsnio reikalavimus, ar prie vykdomojo rašto pridėti reikalingi priedai (CPK 646 straipsnio 5 dalis)? Vykdomasis dokumentas turi atitikti įstatyme nustatytus reikalavimus. Pavyzdžiui, reikalavimai vykdomajam raštui nustatyti CPK 648 straipsnio 1–4 dalyse, o 5 dalyje nurodoma, jog kitų vykdomųjų dokumentų turinį nustato kiti įstatymai, tačiau visais atvejais tuose dokumentuose turi būti nurodytas visas išieškotojo bei skolininko pavadinimas ir jų adresai, asmens kodas, juridinio asmens registravimo kodas, bankų rekvizitai bei kokio įstatymo pagrindu dokumentas turi būti vykdomas CPK nustatyta tvarka. Prie vykdomojo rašto turi būti pridėti turto arešto dokumentų bei kitų byloje esančių dokumentų, reikalingų sprendimui įvykdyti, nuorašai (CPK 646 straipsnio 4 dalis).

4) ar vykdomasis dokumentas pateiktas vykdyti nepraleidus pateikimo vykdyti senaties termino (CPK 606 straipsnis)? Vykdyto senaties terminai reglamentuojami CPK 606 straipsnyje. Išieškotojui praleidus vykdomojo dokumento pateikimo vykdyti senaties terminą, priverstinis vykdomasis procesas negali prasidėti. Tačiau dėl svarbių priežasčių praleistas terminas vykdomajam dokumentui pateikti vykdyti gali būti atnaujintas.

5) jeigu išieškotojui ar skolininkui mirus vykdomąjį dokumentą vykdyti pateikia įpėdinis, – ar po išieškotojo ar skolininko mirties atsirado teisių ir pareigų perėmimas? Gavęs vykdomąjį dokumentą vykdyti, antstolis privalo patikrinti, ar pagal pateiktąjį vykdomąjį dokumentą galimas mirusio išieškotojo ar skolininko teisių ir pareigų perėmimas. Teisių ir pareigų perėmimo galimybė siejama su materialinių teisių santykių prigimtimi. CK 5.3 straipsnyje nustatyta, kad nepaveldimos asmeninės neturtinės ir turtinės teisės, neatskiriamai susijusios su palikėjo asmeniu (teisė į garbę ir orumą, autorystė, teisė į

autorinį vardą, į kūrinio neliečiamybę, į atlikėjo vardą ir atlikimo neliečiamybę), teisė į alimentus ir pašalpas, mokamas palikėjui išlaikyti, teisė į pensiją, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis. Todėl nebus galimas tokių teisių ir pareigų perėmimas, kurios neatsiejamai susijusios su išieškotojo ar skolininko asmeniu, pavyzdžiui, darbuotojo reikalavimas gražinti į darbą, mirus darbuotojui, ar reikalavimas išlaikyti, mirus išlaikytiniam ir pan. Ar galimas teisių ir pareigų perėmimas, nustatoma pagal tokių teisių ir pareigų atsiradimą, pasikeitimą bei pasibaigimą nustatančias materialinės teisės normas.

6) jeigu išieškotoją ar skolininką juridinį asmenį likvidavus ar reorganizavus vykdomąjį dokumentą pateikia vykdyti jo teisių perėmėjas, – ar atsirado juridinio asmens teisių ir pareigų perėmimas? Antstolis turi įsitikinti, ar likviduoto ar reorganizuoto juridinio asmens teises perėmė kitas subjektas. Juridinio asmens likvidavimo ir reorganizavimo taisyklės nustato CK II knygos normos bei atitinkamo juridinio asmens veiklą reglamentuojantis specialusis įstatymas. Gali būti patikrinami juridinio asmenų registro duomenys bei šiame registre esantys juridinio asmens reorganizavimo ar likvidavimo dokumentai.

7) ar VMI administracinių nusižengimų bylose tiek, kiek jos susijusios su turinio pobūdžio išieškojimais, kitos institucijos ir pareigūnai, kurių sprendimų vykdymą civilinio proceso tvarka nustato įstatymai, patikrino, kad pateikiamas vykdomasis dokumentas nėra įvykdytas ir turi būti vykdomas priverstine tvarka? Tokia kliūtis yra siejama su siekiu išvengti dvigubo išieškojimo iš skolininko ir patikrinimu, ar vykdomasis dokumentas gali būti vykdomas priverstine tvarka.

8) ar nėra kitokių akivaizdžių kliūčių priimti vykdomąjį dokumentą vykdyti? Tokiomis kliūtimis gali būti pripažįstamos aplinkybės, dėl kurių antstolis negalėtų vykdyti vykdomųjų dokumentų ir turėtų nusišalinti. Diskrecijos teisė nustatyti, ar yra kitų kliūčių vykdomajam dokumentui priimti vykdyti, suteikta antstoliui. Suabejojęs vykdomojo rašto teisėtumu, antstolis turi išaiškinti šalims teisę ginčyti vykdomąjį dokumentą, tačiau pats atsisakyti jį vykdyti, kol jis nėra įstatymų nustatyta tvarka panaikintas, teisės neturi.

Nustačius, kad yra kliūčių vykdomąjį dokumentą priimti vykdyti (pavyzdžiui, pateikiami įrodymai, kad prašomas įvykdyti užsienio vals-

tybės teismo sprendimas jau yra įvykdytas), antstolis turi atsisakyti jį priimti ir grąžinti pateikusiam asmeniui. Be to, jeigu antstolis, neturėdamas duomenų apie vykdomojo dokumento įvykdymą, priimtą vykdomąjį dokumentą vykdyti, vykdomoji byla turėtų būti nutraukta, paaiškėjus aplinkybei, jog prievolę skolininkas yra įvykdęs iki vykdomojo rašto pateikimo vykdyti, arba laikoma baigta, jeigu vykdomasis dokumentas įvykdomas po to, kai vykdomasis dokumentas priimamas vykdyti.⁵¹⁵ Vienoje byloje kasacinis teismas, spręsdamas dėl to, kokios aplinkybės laikomos akivaizdžiomis pagal CPK 651 straipsnio 2 dalies 8 punktą, pripažino, kad byla nagrinėję teismai pagrįstai aplinkybes, jog vykdomojo rašto priėmimo vykdyti metu pareiškėja nebevaldė ginčo sklypo nuosavybės teise, nebuvo nustatyta jos kaltės dėl teismo sprendimo neįvykdymo, vertino kaip nesudarančias akivaizdžios kliūtis priimti vykdomąjį raštą vykdyti, nes šiame vykdymo proceso etape antstolis neturėjo pareigos tikrinti skolininko turto sudėties ar sprendimo neįvykdymo priežasčių.⁵¹⁶

Vykdymo procesas turi vykti operatyviai. Įstatymas reglamentuoja terminus, per kuriuos antstolis turi nuspręsti, ar priimti ar ne vykdyti vykdomąjį dokumentą, ir, priėmęs vykdomąjį dokumentą vykdyti, turi pradėti vykdymo veiksmus. CPK 653 straipsnis reglamentuoja, kad vykdomuosius veiksmus antstolis privalo pradėti skubaus vykdymo byloje – ne vėliau kaip kitą darbo dieną po vykdomojo dokumento priėmimo vykdyti, kitose byloje – ne vėliau kaip per tris darbo dienas po vykdomojo dokumento priėmimo vykdyti. Terminas, per kurį antstolis turi pradėti vykdyti vykdomąjį dokumentą, priklauso nuo to, ar vykdymo veiksmai atliekami skubaus vykdymo byloje ar ne.

Įstatymas taip pat reglamentuoja, kokius **pirminius vykdymo veiksmus** turi atlikti antstolis. CPK 654 straipsnis nustato, kad antstolis, priėmęs vykdyti vykdomąjį dokumentą, priima patvarkymą priimti vykdomąjį dokumentą vykdyti, o įstatymo nustatytais atvejais – ir raginimą įvykdyti sprendimą. Šiuo patvarkymu antstolis išaiškina skolininkui, kad skola ir vykdymo išlaidos bus išieškotos priverstinai, taip pat

⁵¹⁵ Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-10-381/2017; 2018 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-14-381/2018; 2018 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-91-236/2018.

⁵¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-315-684/2019.

informuoja apie vėlesnių procesinių dokumentų įteikimą elektroninių ryšių priemonėmis. Šis patvarkymas siunčiamas skolininkui registruotąja pašto siunta. Pirminius vykdymo veiksmus antstolis atlieka priimdamas patvarkymą. Tokio patvarkymo tikslas iš esmės atlieka informavimo funkciją, informuojant skolininką apie esmines vykdymo proceso aplinkybes (skolos ir vykdymo išlaidų priverstinį išieškojimą), taip pat informuoja dėl vėlesnių procesinių dokumentų įteikimo formos (elektroninių ryšių priemonės).

XII. RAGINIMAS ĮVYKDYTI SPRENDIMĄ

Neigiamos sprendimo vykdymo priverstine tvarka pasekmės yra svarbi paskata skolininkui įvykdyti vykdomąjį dokumentą gera valia. Skolininkas raginimu įvykdyti sprendimą įspėjamas apie gresiančią priverstinio vykdymo proceso pradžią ir pasekmes. Vykdomo procese priverstinio vykdymo veiksmai gali būti atliekami tik pasibaigus antstolio raginime įvykdyti sprendimą nustatytam terminui. Išimtys galimos tais atvejais, kai nesilaikant šios taisyklės gali būti pakenkta sėkmingam sprendimo įvykdymui. Todėl raginimas įvykdyti sprendimą turi ir didelę prevencinę reikšmę, skatinančią skolininką įvykdyti teismo sprendimą. Raginimu įvykdyti sprendimą skolininkui sudaromos prielaidos įvykdyti sprendimą ne priverstine tvarka.⁵¹⁷ Taip sprendimas gali būti įvykdytas greičiausiai, patiriant mažiausius ekonominius praradimus skolininkui ir netaikant CPK nustatytų priverstinio vykdymo procedūrų, nes sprendimo vykdymo tvarka, jį vykdant gera valia, įstatymais nereglamentuota.

Antstolis, nenustatęs akivaizdžių aplinkybių, neleidžiančių pradėti priverstinio vykdymo veiksmų, ir priėmęs vykdomąjį dokumentą vykdyti, turi išsiųsti raginimą skolininkui. Tokiu būdu skolininkas yra informuojamas apie pradėtą vykdymo procesą, kartu suteikiant jam galimybę per nustatytą terminą įvykdyti reikalavimą ir taip išvengti priverstinio vykdymo priemonių ir jų lemiamų papildomų išlaidų.

CPK 655 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad raginimas įvykdyti sprendimą yra dokumentas, kuriuo antstolis praneša skolininkui apie tai, kad yra pateiktas vykdyti vykdomasis dokumentas ir kad jeigu šiame dokumente nurodyti veiksmai per antstolio nustatytą terminą nebus įvykdyti, bus pradėta priverstinio vykdymo procedūra. Šio straipsnio antroje dalyje nustatyta, kad skolininkas įvykdyti sprendimą raginamas vykdomąjį dokumentą pateikus vykdyti pirmą kartą, išskyrus CPK 661 straipsnyje numatytus atvejus. CPK 655 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad vykdant tą patį vykdomąjį dokumentą, raginimas skolininkui pateikiamas tik vieną kartą, išskyrus atvejus, kai vykdomasis dokumentas buvo grąžintas išieškotojui jo paties prašymu ir vėl pateiktas vykdyti.

Raginimas yra rašytinis dokumentas. Raginimas iš esmės atlieka

---

⁵¹⁷ Vigintas Višinskis, „Raginimas įvykdyti sprendimą“, *Jurisprudencija* 1, 103 (2008): 22–29.

dvi funkcijas: a) praneša skolininkui, kad yra pateiktas vykdyti vykdomasis dokumentas, b) praneša skolininkui, kad jeigu raginime nurodyti veiksmai per antstolio nustatytą terminą nebus įvykdyti, bus pradėta priverstinio vykdymo procedūra. Taigi raginimas iš esmės atlieka skolininko **informavimo funkciją** apie priverstinį vykdymo procesą ir jo pareigas ir turi prevencinę reikšmę, nes skatina skolininką įvykdyti teismo sprendimą.⁵¹⁸

Ragavimo skolininkui išsiuntimas yra viena iš skolininko teisių ir teisėtų interesų garantijos formų, nes skolininkui, nors ir žinančiam, kad dėl jo yra priimtas sprendimas, turintis įpareigojamojo ar draudžiamojo pobūdžio elementų, pranešama apie tai, kad yra pateiktas vykdyti vykdomasis dokumentas ir kad jeigu šiame dokumente nurodytų veiksmy skolininkas per antstolio nustatytą terminą neįvykdys, bus pradėta priverstinio vykdymo procedūra.⁵¹⁹ Raginimas įvykdyti sprendimą skolininkui išsiunčiamas elektroninių ryšių priemonėmis pagal CPK 175¹ straipsnio 9 dalį (CPK 624¹ straipsnio 12 dalis).

Raginimas įvykdyti sprendimą sukelia procesines pasekmes ne tik skolininkui, bet ir kitiems vykdymo proceso dalyviams – antstoliui ir išieškotojui. Antstolis gali reikalauti informacijos apie skolininko turtą, o esant tam tikroms sąlygoms, gali ir areštuoti skolininko turtą. Atitinkamai po raginimo įvykdyti sprendimą išsiuntimo ar įteikimo skolininkui gali atsirasti neigiamos pasekmės, susijusios su jo turto paieška ar areštu. Paaiškėjus skolininko turtui, į kurį galima nukreipti išieškojimą, išieškotojas gali realizuoti savo teisę, numatytą CPK 662 straipsnio 1 dalyje, ir laikydamasis CPK 664, 665 straipsniuose nustatytos eilės iki priverstinio vykdymo pradžios gali raštu nurodyti, iš kokio skolininko turto ar pajamų išieškoma pirmiausia. Dėl minėtų aplinkybių raginimo įvykdyti sprendimą procesinė reikšmė teisiškai svarbi visiems vykdymo procese dalyvaujantiems asmenims.

CPK 661 straipsnyje nustatytos bendrosios taisyklės – pradėti vykdymo veiksmus išsiunčiant skolininkui raginimą – išimty.⁵²⁰

⁵¹⁸ Viginas Višinskis, „Raginimas įvykdyti sprendimą“, *Jurisprudencija* 1, 103 (2008): 22–29.

⁵¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-283-313/2017.

⁵²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-477/2008.

Taigi raginimas skolininkui yra siunčiamas visais atvejais, išskyrus du konkrečiai CPK 661 straipsnio 1–2 dalyse nustatytus atvejus:

- jeigu įstatymuose ar vykdomajame dokumente nurodyti įvykdymo terminai, raginimas įvykdyti sprendimą nesiunčiamas ir antstolis, pasibaigus nurodytam sprendimo įvykdymo terminui, iš karto pradeda priverstinio vykdymo veiksmus;

- raginimas nesiunčiamas skubaus vykdymo bylose, bylose dėl turto konfiskavimo ir mažesnių negu vienas šimtas eurų piniginių sumų išieškojimo.

Teismų praktikoje aiškinant CPK 661 straipsnyje nustatytas išimtis, kai raginimas skolininkui nesiunčiamas, pripažįstama, kad toks teisinis reguliavimas atitinka šalių interesų pusiausvyros, protingumo, teisingumo bei sąžiningumo principus, nes tuo atveju, jei įvykdymo terminai yra aiškiai įtvirtinti ir skolininkui žinomi, skolininkas turi visas galimybes vykdyti reikalavimą iki įtvirtinto termino pabaigos arba jį ginčyti. Papildomas antstolio raginimas įvykdyti žinomas prievolės būty perteklinis, nes tokiais atvejais nėra reikalo nei papildomai informuoti skolininko apie prievolę, nei nustatyti naujų vykdymo terminų, be to, tai apsunkintų ir užtęstų vykdymo procesą.⁵²¹

Raginimo turinį nustato įstatymas. CPK 656 straipsnis reglamentuoja, kad raginime įvykdyti sprendimą nurodoma: 1) antstolio vardas, pavardė; 2) teismo ar institucijos, kurios sprendimas vykdomas, pavadinimas, vykdomojo dokumento išdavimo data ir numeris; 3) išieškotojo ir skolininko pavadinimas arba vardas ir pavardė, išieškotinių iš skolininko pinigų sumos, turtas ar reikalingi atlikti veiksmai; 4) terminas, per kurį skolininkas turi įvykdyti sprendimą, taip pat reikiamais atvejais – kredito įstaigos ir antstolio depozitinės sąskaitos numeris ar išieškotojo atsiškaitomosios sąskaitos numeris; 5) kad neįvykdžius sprendimo, antstolis sprendimą vykdys priverstinai ir iš skolininko bus išieškotos Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytos vykdymo išlaidos; 6) skolininko teisės ir pareigos vykdymo procese, nurodytos CPK 643 ir 644 straipsniuose. Taigi raginime nurodoma informacija, reikalinga geranoriškam vykdomojo dokumento vykdymui, bei teisinės pasekmės to nepadarius.

Įstatyme nustatyta raginimo įvykdyti sprendimą įteikimo tvarka.

⁵²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-71/2015.

CPK 657 straipsnio 1 dalyje reglamentuojama, kad raginimas įvykdyti sprendimą skolininkui išsiunčiamas registruotąja pašto siunta su pranešimu apie įteikimą arba įteikiamas skolininkui asmeniškai. Tokiais įteikimo būdais siekiama užtikrinti faktinį skolininko informavimą apie priimtą vykdyti vykdomąjį dokumentą. Todėl antstolis, siekdamas įteikti raginimą skolininkui, turi išnaudoti visas galimybes, kad raginimas įvykdyti sprendimą būtų skolininkui įteiktas faktiškai. Tinkamas raginimo įvykdyti sprendimą įteikimas svarbus vėlesnių antstolio veiksmų teisėtumui. Nesant duomenų, jog raginimas įvykdyti sprendimą skolininkui buvo įteikiamas pagal CPK normų reikalavimus, antstolio vėlesni veiksmai, priimant patvarkymą išieškoti iš skolininko darbo užmokesčio ir kitų jam prilygintų išmokų, pripažintini neteisėtais.⁵²²

CPK 657 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad, gavęs pranešimą apie raginimo įteikimą arba įteikęs raginimą CPK 660 straipsnyje nustatyta tvarka, antstolis apie tai pažymi vykdomajame dokumente. Sprendimų vykdyimo instrukcijos 11 punktą nustato, kad tais atvejais, kai antstolis vykdo elektroninį vykdomąjį dokumentą, informaciją apie raginimo išsiuntimą ar įteikimą skolininkui ir vykdomojo dokumento gražinimo pagrindą užbaigdamas vykdomąją bylą antstolis nurodo patvarkyme dėl vykdomosios bylos užbaigimo ir elektroninio vykdomojo dokumento gražinimo. Šio patvarkymo gražinimas elektroninių ryšių priemonėmis išieškotojui ar elektroninį vykdomąjį dokumentą išdavusiai institucijai kartu laikomas ir elektroninio vykdomojo dokumento gražinimu. CPK 657 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad, pasirašydamas vykdomajame dokumente, skolininkas patvirtina, kad raginimas įteiktas jam asmeniškai.

Raginimo skolininkui išsiuntimas sukelia ne tik materialines pasekmes skolininkui (nustatytas terminas, per kurį skolininkas gali geruoju įvykdyti teismo sprendimą). Įstatymas nustato, kad nuo raginimo įteikimo ar išsiuntimo antstolis tam tikrais atvejais gali pradėti vykdyti veiksmus. CPK 658 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kai raginimas įvykdyti sprendimą įteiktas, antstolis gali įpareigoti skolininką CPK 645 straipsnyje nustatyta tvarka pateikti duomenis apie turimą turtą. Tačiau tam tikrais atvejais siekiant užtikrinti veiksmingą vykdyimo procesą,

⁵²² Vilniaus apygardos teismo 2010 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2SA-52-275/2010.

antstolis turi teisę areštuoti skolininko turtą įteikęs ar išsiuntęs raginimą. CPK 658 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad tais atvejais, kai yra pavojus, kad skolininkas gali turtą paslėpti, antstolis turi teisę, įteikęs ar išsiuntęs raginimą, areštuoti skolininko turtą. Šis straipsnis aiškinamas sistemiškai su Sprendimų vykdymo instrukcijos 10 punktu, kuriame nustatyta, kad jeigu yra pavojus, kad skolininkas turtą gali paslėpti, antstolis, išsiuntęs skolininkui raginimą įvykdyti sprendimą, areštuoja skolininko turtą ar pinigines lėšas ir priima motyvuotą patvarkymą, kuriame nurodo aplinkybes, dėl kurių yra pavojus, jog turtas ar piniginės lėšos gali būti paslėpti. Apie poreikį areštuoti turtą savarankiškai sprendžia vykdomąjį dokumentą vykdantis antstolis.⁵²³ Taip pat įstatyme nustatyta išimtis, kai antstolis iš karto areštuoja skolininko turtą. CPK 658 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad bylose dėl sumų išieškojimo nusikalstama veika padarytai žalai atlyginti antstolis, įteikdamas arba pasiūsdamas raginimą, areštuoja skolininko turtą. Taigi, įteikęs skolininkui raginimą, antstolis gali reikalauti skolininko pateikti duomenis apie turtimą turtą. Taip pat išimtiniais atvejais antstolis turi teisę areštuoto skolininko turtą.

Raginame turi būti nurodyta informacija, per kokį terminą sprendimas turi būti įvykdytas. CPK 659 straipsnyje reglamentuojami sprendimo vykdymo terminai:

- jeigu vykdomajame dokumente įvykdymo terminas nenustatytas, antstolis skolininkui įvykdyti sprendimą paskiria **dešimt dienų**, skaičiuojant nuo raginimo įteikimo dienos;

- kai iškeldinama iš gyvenamosios patalpos, terminas įvykdyti sprendimą nustatomas ne trumpesnis kaip trisdešimt dienų ir ne ilgesnis kaip **keturiasdešimt penkios dienos**;

- vykdant sprendimus, įpareigojančius skolininką susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų, terminas įvykdyti sprendimą neskiriamas, o nurodoma sprendimą vykdyti **nedelsiant** nuo raginimo vykdyti sprendimą įteikimo dienos, jei vykdomajame dokumente nenurodyta kitaip.

Siekiant užtikrinti teisinį aiškumą ir tikrumą, įstatyme turi būti nustatyti sprendimo vykdymo terminai. Terminas įvykdyti sprendimą reglamentuojamas CPK 659 straipsnyje, kuris yra skirtas vykdymo proceso teisiniam tikrumui ir skolininko teisių apsaugai užtikrinti. Priimdamas

⁵²³ Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2184/2013.

sprendimą, teismas reikiamais atvejais nustato konkrečią sprendimo įvykdymo tvarką bei terminą (CPK 271 straipsnio 1 dalis). Jeigu teismas nustatė sprendime įvykdymo terminą, antstolis pradeda vykdyimo veiksmus nesiųsdamas raginimo įvykdyti sprendimą (CPK 661 straipsnio 1 dalis). CPK 659 straipsnio 1 dalyje nustatytas dešimties dienų terminas įvykdyti sprendimą yra imperatyvaus pobūdžio. CPK 659 straipsnio 2 dalyje nustatyta bendrosios vykdomojo dokumento vykdyimo termino taisyklės išimtis. Iškeldinimas iš gyvenamosios patalpos, ypač kai skolininkas neturi kur išsikelti, sukelia socialines pasekmes. Todėl šios kategorijos bylose nustatytas ilgesnis terminas įvykdyti sprendimą. Atsižvelgdamas į konkrečias vykdomosios bylos aplinkybes antstolis gali nustatyti terminą įvykdyti sprendimą ne trumpesnę kaip trisdešimt ir ne ilgesnę kaip keturiasdešimt penkios dienos. Taip pat išimtis nustatyta CPK 659 straipsnio 3 dalyje, pagal kurią įprastai sprendimą, kuriuo skolininkas įpareigojamas susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų, nurodoma vykdyti nedelsiant. Tokiu atveju vykdymas iš esmės priklauso nuo paties skolininko valios (jis turi susilaikyti nuo konkrečių, vykdomajame dokumente nurodomų veiksmų), todėl papildomas terminas dėl tokio sprendimo priverstinio vykdymo pradėjimo nėra reikalingas.

Įstatymas reglamentuoja raginimo įvykdyti sprendimą įteikimą, kai nežinoma skolininko buvimo vieta. CPK 660 straipsnio 1 dalis nustato, kad tais atvejais, kai nežinoma skolininko buvimo vieta, skolininkas slapstosi ar dėl kitų objektyvių priežasčių įteikti jam raginimą įvykdyti sprendimą negalima, raginimas įvykdyti sprendimą skelbiamas specialiame interneto tinklalapyje Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatyta tvarka. Šio straipsnio antroje dalyje nustatyta, kad raginimo paskelbimo CPK 660 straipsnio 1 dalyje numatytu būdu diena laikoma raginimo įteikimo diena.

XIII. IŠIEŠKOJIMAS IŠ SKOLININKO TURTO

Išieškojimas iš skolininko turto yra viena priverstinio vykdymo priemonių. Tarptautinėje praktikoje pripažįstama, kad skolininko turto paieška ir areštas turėtų būti kuo veiksmingesni, atsižvelgiant į reikšmingas žmogaus teisių ir duomenų apsaugos nuostatas.⁵²⁴ Įprastai išieškojimas gali būti nukreiptas į visą skolininko turtą, išskyrus įstatyme nustatytas išimtis. Neretai tokiomis išimtimis siekiama apsaugoti esminius skolininko ir su juo gyvenančių asmenų (šeimoms narių) poreikius ir interesus. Pavyzdžiui, Latvijos civilinio proceso kodekso 570 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad vykdymas gali būti nukreiptas į fizinio asmens ar jo su kitais asmenimis valdomą turtą ir bendrąją sutuoktinių turtą. Tačiau šio įstatymo 572 straipsnio 1–2 dalyse nustatytos taisyklės išieškant iš juridinių asmenų turto, pagal kurias antstolis turi pirma nukreipti išieškojimą į juridinio asmens pinigines lėšas, kurios yra kredito institucijos ar pas mokėjimų paslaugų teikėjus. Jei taikant šias priemones kreditoriaus reikalavimas nepatenkinamas, antstolis turi nukreipti išieškojimą į kitą juridinio asmens turtą.

Bendrosios išieškojimo iš skolininko turto nuostatos reglamentuojamos CPK 662–674 straipsniuose. Šiuose teisės normose reglamentuojama išieškojimo iš skolininko turto tvarka, eiliškumas, išieškojimo ribojimai, turtas iš kurio negali būti išieškoma, specifiniai išieškojimo iš skolininko turto atvejai, atsižvelgiant į išieškomo turto pobūdį. Vykdant piniginio pobūdžio teismo sprendimus, išieškoma iš skolininko turto. Teismo sprendimu priteista pinigų suma iš skolininko turi būti išieškota realizuojant turtą ir gauta suma, atskaičius vykdymo ir kitas išlaidas, pervesta išieškotojui. Priverstinis tokio sprendimo vykdymas paprastai prasideda nuo turto paieškos, toliau vykdomas tokio turto areštas ir priverstinis turto realizavimas.

Viena iš svarbiausių sąlygų sėkmingai įvykdyti išieškojimą yra surasti skolininko turtą. Todėl antstoliui suteikta teisė reikalauti pateikti informaciją apie skolininko turtinę padėtį ir susipažinti su sprendimams vykdyti būtiniais dokumentais. Reikalavimas skolininkui pateikti informa-

---

⁵²⁴ „Council of Europe Committee of Ministers Recommendation Rec(2003)17 of the Committee of Ministers to member states on enforcement“, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d., https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805df135.

ciją apie savo turtą vykdomas CPK 645 straipsnyje nustatyta tvarka. Antstolio reikalavimu skolininkas privalo raštu pateikti duomenis apie turimą turtą ir jo buvimo vietą, pas trečiuosius asmenis esantį turtą, lėšas kredito įstaigose. Jeigu reikalavimas pateikti duomenis apie turimą turtą ir jo buvimo vietą pateikiamas juridiniam asmeniui, už tokio reikalavimo įvykdymą atsakingas juridinio asmens vadovas.

Vykdamas išieškojimą iš skolininko turto, teisė pasirinkti turtą, į kurį nukreipiamas išieškojimas, priklauso išieškotojui. Išieškotojas, laikydamasis CPK 664, 665 straipsniuose nustatytos eilės, iki priverstinio vykdymo pradžios gali raštu nurodyti, iš kokio skolininko turto ar pajamų išieškoma pirmiausia (CPK 662 straipsnio 1 dalis). CPK 662 straipsnis nereglamentuoja jau areštuoto turto keleto objektų pardavimo eiliškumo ir pasirinkimo teisę pagal ją suteikta išieškotojui, o ne skolininkui⁵²⁵. Toks pasirinkimas yra išieškotojo teisė, bet ne pareiga. Teismų praktikoje pagrįstai pripažįstama, kad CPK 662 straipsnio 1 dalyje nustatyta išieškotojo teisė neleidžia teigti, jog išieškotojas turi teisę prašyti perduoti du atskirus turto objektus kaip vieną. Iš esmės tokiu atveju reikia pagrįsti ekonominę tokį turto realizavimo naudingumą. Todėl atskirų objektų kaip vieno pardavimas antstolio patvarkymu yra galimas tik siekiant naudingiausio turto realizavimo tiek ekonominiu, tiek visų teisėtų išieškotojo ir skolininko interesų derinimo aspektu. Pareiga įrodyti, kad toks dviejų atskirų objektų kaip vieno pardavimo būdas atitinka maksimalaus ekonominio naudingumo kriterijų ir užtikrina visų išieškotojo bei skolininko interesų apsaugą, kilus ginčui, tenka antstoliui.⁵²⁶ Remiantis CPK 662 straipsnio 2 dalimi, jeigu išieškotojas nurodė, iš kokio turto išieškoti, šis nurodymas antstoliui yra privalomas. Antstoliui privalomas yra tik teisėtas išieškotojo nurodymas ir jis negali su suabsoliutinamas. Todėl antstolis, vykdydamas išieškojimą, kiekvienu atveju sprendžia dėl išieškojimo tvarkos ir turi nustatyti, ar atitinkama išieškojimo tvarka, net ir tuo atveju, kai yra išieškotojo nurodymas, į kokį turtą nukreipti išieškojimą, atitinka CPK įtvirtintus reikalavimus, taip pat ar nebus pažeisti kitų asmenų interesai.⁵²⁷ Tačiau jeigu išieškotojas per nustatytą terminą ne-

⁵²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-169-695/2018.

⁵²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-215/2014.

⁵²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-346/2007.

nurodė, iš kokio turto išieškoti, antstolis, laikydamasis CPK 664 ir 665 straipsniuose nustatytos tvarkos, pats nustato, iš kokio skolininko turto ar pajamų išieškoti (CPK 662 straipsnio 3 dalis). Įstatyme reglamentuojamas turto, iš kurio gali būt išieškoma, eiliškumas. Remiantis CPK 662 straipsnio 4 dalimi, iš paskesnės eilės turto gali būti išieškoma tik tuo atveju, jeigu nėra antstoliui žinomo pirmesnės eilės turto, šio turto gali neužtekti išieškamai sumai ir vykdymo išlaidoms padengti, šis turtas yra nelikvidus arba jeigu to raštu prašo skolininkas. Tačiau reikalavimai dėl išieškojimo eilės tvarkos netaikomi, jeigu išieškoma iš įkeisto turto (CPK 662 straipsnio 5 dalis).

Įstatyme reglamentuojami **ribojimai dėl išieškojimo iš fizinio asmens turto**, kurie yra skirti skolininko turtinių interesų apsaugai. CPK 663 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad pinigų **išieškojimas negali būti nukreipiamas į skolininko turtą**, jeigu skolininkas pateikia antstoliui įrodymus, kad išieškotiną sumą ir vykdymo išlaidas galima išieškoti per šešis mėnesius, o išieškant iš skolininkui priklausančio paskutinio būsto, kuriame jis gyvena, – per aštuoniolika mėnesių, darant CPK 736 straipsnyje nurodyto dydžio išskaitas iš skolininko darbo užmokesčio, pensijos, stipendijos ar kitų pajamų. Šiuo atveju antstolis gali realizuoti skolininko turtą, jei paaiškėja, kad darant išskaitas iš skolininko darbo užmokesčio, pensijos, stipendijos ar kitų pajamų išieškotina suma ir vykdymo išlaidos per šioje dalyje nustatytą terminą nebus išieškotos. Taigi įstatymų leidėjas suteikia galimybę skolininkui išvengti išieškojimo iš turto vykdant pinigų išieškojimą, jei skolininkas pagrindžia, kad išieškotiną sumą ir vykdymo išlaidas galima išieškoti per nustatytą terminą, darant išskaitas iš skolininko darbo užmokesčio, pensijos, stipendijos ar kitų pajamų. Tokiu būdu skolininkas gali išvengti išieškojimo iš jam priklausančio kito turto. Darant išskaitas iš skolininkui priklausančio darbo užmokesčio ir kitų jo pajamų CPK 736 straipsnyje nustatyta tvarka, teisinę reikšmę turi pajamų rūšių bei pagrindo, nuo kurio apskaičiuojamas išskaitų dydis, nustatymas.⁵²⁸ Taip pat manytina, kad su teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principais būtų nesuderinamos situacijos, kai vykdant išieškojimą iš skolininko pajamų reikalavimas ir vykdymo išlaidos būtų patenkintos kiek daugiau nei per CPK 663 straipsnio 1

⁵²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-299-313/2019.

dalyje nustatytus terminus, tačiau išieškojimas būtų nukreipiamas ne į skolininko pajamas, o į kitą skolininkui priklausantį turtą. Todėl CPK 663 straipsnio 1 dalis turi būti taikoma atsižvelgiant į vykdymui reikšmingų aplinkybių visumą, užtikrinant teisingą išieškotojo ir skolininko interesų pusiausvyrą, veiksmingo vykdymo proceso reikalavimą.

Nei CK, nei CPK LI skyriaus nuostatos neapibrėžia, koks yra sąvokos „kitos pajamos“ turinys ir kokios pajamų rūšys patenka į šios sąvokos apibrėžimą. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad CPK normose, reglamentuojančiose išieškojimą iš skolininko pajamų, nesant apibrėžtos kitų pajamų sąvokos, subsidiariai taikytina Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 2 straipsnio 14 dalyje įtvirtinta pajamų sąvoka (CPK 3 straipsnio 6 dalis).⁵²⁹ Tiesiogiai iš skolininko darbo užmokesčio, pensijos, stipendijos ar kitų pajamų taip pat išieškomos periodinės išmokos, jeigu jas galima išieškoti darant CPK 736 straipsnyje nurodyto dydžio išskaitas (CPK 663 straipsnio 2 dalis).

CPK 663 straipsnio 3 dalyje nustatytas ribojimas dėl išieškojimo iš **skolininkui priklausančio paskutinio būsto, kuriame jis gyvena**. Jeigu skolininkas nepateikia antstoliui CPK 663 straipsnio 1 dalyje nurodytų įrodymų arba paaiškėja, kad išieškotina suma ir vykdymo išlaidos nebus išieškotos per CPK 663 straipsnio 1 dalyje nustatytą terminą, išieškoti iš skolininkui priklausančio paskutinio būsto, kuriame jis gyvena, galima tik tuo atveju, kai išieškotina suma ir vykdymo išlaidos viršija keturis tūkstančius eurų. Šis apribojimas netaikomas, jeigu skolininkui priklausančio paskutinio būsto, kuriame jis gyvena, vertė yra mažesnė negu išieškotina suma ir vykdymo išlaidos. Taigi galimybė išieškoti iš skolininkui priklausančio paskutinio būsto, kuriame jis gyvena, siejama su išieškotinos sumos ir vykdymo išlaidų suma (jos viršija keturis tūkstančius eurų). CPK 663 straipsnio 3 dalis yra imperatyvi teisės norma ir antstolis negali jos pakeisti, padidindamas vykdomajame rašte įrašytą išieškomą sumą, prie jos pridėdamas vykdymo išlaidų dydį.⁵³⁰

Konvencijos 8 straipsnyje nėra aiškiai įtvirtintos teisės būti aprū-

⁵²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-315-421/2017.

⁵³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-33/2010.

pintam būstu (namais)⁵³¹, taigi valstybės neturi pozityviosios pareigos visiems asmenims suteikti gyvenamąją vietą, joms taip pat nenustatomas draudimas iškeldinti asmenį iš gyvenamųjų patalpų vien dėl to, jog asmuo ilgai gyveno atitinkamame būste. Konvencijos garantuojamas ir EŽTT praktikoje nuosekliai plėtojamas reikalavimas, sprendžiant iškeldinimo iš būsto klausimą, užtikrinti taikomos priemonės proporcingumo ir pagrįstumo svarstymą nepriklausomame teisme atitinkamų Konvencijos 8 straipsnio principų kontekste.⁵³² Tinkamam Konvencijos suteikiamos teisės į būstą užtikrinimui svarbu nustatyti, ar šios teisės ribojimai proporcingi siekiamam teisėtam tikslui. Vertinant taikomos priemonės proporcingumo klausimą, gali būti svarbūs įvairūs aspektai – iškeldinamų asmenų pažeidžiamumo laipsnis (sveikatos būklė, amžius, nepilnamečiai vaikai), gyvenimo atitinkamame būste trukmė, kito būsto neturėjimas, nuomos mokesčio mokėjimas, tvarkingos kaimynystės užtikrinimas, kito reikšmingo intereso į būstą nebuvimas, iškeldinimu suinteresuoto subjekto pozicija iškeldinamojo atžvilgiu (kokį laikotarpį ignoruotas teisių pažeidimas), valstybės įsipareigojimų suteikti kitą būstą nesilaikymas ir (ar) pan.⁵³³ EŽTT praktikoje nurodyta ir tai, kad iškeldinimo proporcingumo klausimas priklauso nuo subjekto, kuris reikalauja iškeldinimo, pobūdžio. Kai privatus subjektas reikalauja iškeldinimo iš jam priklausančio būsto, dažnai jo interesai gali nusverti. Kai iškeldinimo reikalauja valstybė (pavyzdžiui, iš socialinio būsto) ir nėra konkretaus gintino kito privataus intereso, jos interesai gali turėti ma-

---

⁵³¹ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2001 m. sausio 18 d. sprendimas byloje Chapman prieš Jungtinę Karalystę, pareiškimo Nr. 27238/95, para. 99“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59154>;

„Europos Žmogaus Teisių Teismo 2001 m. sausio 18 d. sprendimas byloje Jane Smith prieš Jungtinę Karalystę, pareiškimo Nr. 25154/94, para. 106“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59158>.

⁵³² „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. gegužės 13 d. sprendimas byloje McCann prieš Jungtinę Karalystę, pareiškimo Nr. 19009/04, para. 50“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-86233>.

⁵³³ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. gegužės 29 d. sprendimas byloje *Bjedov prieš Kroatiją*, pareiškimo Nr. 42150/09“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-110953>;

„Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. spalio 9 d. sprendimas byloje *Stankova prieš Slovakiją*, pareiškimo Nr. 7205/02“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-82597>.

žiau reikšmės.⁵³⁴ Šie teisės žmogaus teisių apsaugos standartai taikyti ir atliekant išieškojimo iš skolininko turto veiksmus.

Sprendžiant dėl apribojimų nukreipti išieškojimą į skolininko būstą, kuriame jis gyvena (CPK 663 straipsnio 3 dalis), taikymo momento, būtina atsižvelgti į priverstinio turto realizavimo specialia forma – varžytynėse – eigą. Praktikoje pripažįstama, kad, taikant CPK 663 straipsnio 3 dalį, išieškoma suma turi viršyti toje normoje nustatytą ribą skelbimo apie varžytynes metu (CPK 706 straipsnis).⁵³⁵ Atitinkamai, kai skelbimo apie varžytynes metu išieškoma suma viršija CPK 663 straipsnio 3 dalyje nustatytą ribą ir išieškojimas teisėtai nukreipiamas į skolininko gyvenamąjį būstą, tačiau vykstant varžytynėms skolininkas iš dalies atsisikaito ir išieškoma suma nebesiekia CPK 663 straipsnio 3 dalyje nurodytos sumos, teisėtai prasidėjusios varžytynės netampa neteisėtos ir antstolis neprivalo jų atšaukti.⁵³⁶ Tokiu būdu yra saugomi skolininko interesai. Tačiau pažymėtina, kad CPK 663 straipsnio 3 dalyje nustatyti apribojimai netaikomi išieškant iš įkeisto turto (CPK 663 straipsnio 5 dalis).

Įstatyme nustatytas ribojimas išieškoti **iš skolininkui priklausancio paskutinio būsto, kuriame jis gyvena, išieškant sumas, nesumokėtas už sunaudotus energijos išteklius, komunalines ir kitokias paslaugas**. Teismas skolininko ar jo šeimos narių prašymu po to, kai skolininkui priklausantis paskutinis būstas, kuriame jis gyvena, išieškant sumas, nesumokėtas už sunaudotus energijos išteklius, komunalines ir kitokias paslaugas, yra areštuotas, gali nustatyti, kad iš šio būsto nebūtų išieškoma. Tai teismas gali nustatyti atsižvelgdamas į vaikų, neįgaliųjų ir socialiai remtinų asmenų materialinę padėtį, interesus ir būtinumą gyventi šiame būste. Prašymas dėl to paduodamas ir nagrinėjamas apylinkės teisme CPK 593 straipsnyje nustatyta tvarka (CPK 663 straipsnio 4 dalis). Pagal Sprendimų vykdymo instrukcijos 10 punktą, išieškant pinigų sumas, nesumokėtas už sunaudotus energijos

⁵³⁴ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. gegužės 29 d. sprendimas byloje *Bjedov prieš Kroatiją*, pareiškimo Nr. 42150/09“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-110953>.

⁵³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. liepos 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-463-915/2015.

⁵³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. liepos 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-463-915/2015.

ištekliais, komunalines ir kitokias paslaugas, antstolis, areštuodamas skolininko butą ar gyvenamąjį namą, kuriame jis gyvena, privalo raštu išaiškinti skolininkui teisę prašyti teismo taikyti apribojimą, nustatytą CPK 663 straipsnio 4 dalyje. Išaiškinimas skolininkui įteikiamas arba siunčiamas kartu su turto arešto aktu. CPK 663 straipsnio 4 dalyje nustatyta taisyklė vertintina kaip socialinį tikslą turinti nepilnamečių vaikų, invalidų (neįgaliųjų) ir socialiai remtinių asmenų procesinė garantija – pagal galimybes apsaugoti juos nuo paskutinio gyvenamojo būsto praradimo. Esant jos taikymo sąlygoms, viešasis interesas lemia išieškotojo dispozityvumo ir galimybės nukreipti išieškojimą į paskutinį gyvenamąjį būstą ribojimą, prioritetą suteikiant socialiniam aspektui.⁵³⁷ Aiškinant CPK 663 straipsnio 4 dalį, pripažįstama, kad ji taikytina esant tokioms sąlygoms: 1) skolininko skola atsirado dėl nesumokėtų mokesčių už sunaudotus energijos išteklius, komunalines ir kitokias paslaugas; 2) dėl to skolininkui pritaikyta priverstinio išieškojimo priemonė – paskutinio buto, gyvenamojo namo ar jo dalies, būtino skolininkui ir jo šeimos nariams gyventi, areštas; 3) skolininkas ar jo šeimos nariai yra invalidai (neįgalieji), socialiai remtini asmenys arba turi nepilnamečių vaikų; 4) skolininkas ar jo šeimos nariai yra padavę apylinkės teismui prašymą nenukreipti išieškojimo į butą, gyvenamąjį namą ar jo dalį, būtinus šiems asmenims gyventi; 5) skola nepadengta dėl skolininko sunkios materialinės padėties.⁵³⁸

Taip pat svarbu, kad jeigu vykdomojoje byloje yra pirmos trys CPK 663 straipsnio 4 dalies taikymo sąlygos, antstolis, vykdydamas CPK 634 straipsnio 2 dalyje nustatytą pareigą, privalo išaiškinti skolininkui teisę prašyti taikyti CPK 663 straipsnio 4 dalyje nustatytą apribojimą. Ši antstolio pareiga vykdytina rašytine forma. Kai skolininkas, kuriam antstolis yra išaiškinęs minėtą teisę, turi nepilnamečių vaikų, tačiau dėl savo nerūpestingumo ar kitų panašių priežasčių nesikreipia į teismą su atitinkamu prašymu, viešasis interesas reikalauja, kad antstolis apie tai informuotų vaiko teisių apsaugos instituciją, kuri įstatymų nustatyta

⁵³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gegužės 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-218/2009.

⁵³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gegužės 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-218/2009.

tvarka gali įgyvendinti CPK 663 straipsnio 4 dalyje nustatytą teisę.⁵³⁹ Tačiau taikant CPK 663 straipsnio 4 dalyje nustatyta apribojimą, svarbu įvertinti šios normos taikymą materialiuoju aspektu (įvertinant atsiradusios skolos prigimtį), nes taikoma tik **išieškant sumas, nesumokėtas už sunaudotus energijos išteklius, komunalines ir kitokias paslaugas**. Taigi šioje teisės normoje nėra nurodytas baigtinis sąrašas paslaugų, už kurių nesumokėjimą gali būti vykdomas išieškojimas. Teismų praktikoje pripažįstama, kad CPK 663 straipsnio 4 dalyje vartojama sąvoka „paslaugos“ negali būti aiškinama plečiamai ir ji siejama tik su kitomis galimomis namo (buto) aptarnavimo (komunalinėmis) paslaugomis.⁵⁴⁰ Todėl į CPK 663 straipsnio 4 dalyje taikymo sritį nepatenka, pavyzdžiui, įsipareigojimai, kildinami iš paprastojo neprotestuotino vekselio⁵⁴¹, išlaikymo nepilnamečiam vaikui neteikimo ir pan.⁵⁴²

Išieškojimas iš fizinio ir juridinio asmens turto atliekamas paeiliui, t. y. įstatymo nustatyta tvarka. CPK 664 straipsnyje reglamentuojama išieškojimo iš skolininko fizinio asmens turto eilė, o CPK 665 straipsnyje – išieškojimo iš skolininko juridinio asmens turto eilė.

CPK 664 straipsnis reglamentuoja **išieškojimo iš skolininko fizinio asmens turto eiles**:

1) pirmąja eile išieškoma iš hipotekos ir įkeisto turto, jeigu išieškoma hipotekos kreditoriaus ar įkaito turėtojo naudai;

2) antrąja eile išieškoma iš skolininkui priklausančių pinigų, turinių teisių, vertybinių popierių, darbo užmokesčio, stipendijos ar kitų pajamų arba kilnojamąjo turto;

3) trečiąja eile išieškoma iš skolininkui priklausančio nekilnojamojo turto, išskyrus nurodytą šio straipsnio 4 ir 5 dalyse;

4) ketvirtąja eile išieškoma iš skolininkui priklausančios žemės ūkio paskirties žemės, jeigu skolininko pagrindinis verslas yra žemės ūkis;

5) penktąja eile išieškoma iš skolininkui priklausančio gyvenamo-

⁵³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gegužės 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-218/2009.

⁵⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-71/2014.

⁵⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-71/2014.

⁵⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-24-248/2018.

jo būsto, kuriame jis gyvena.

CPK 664 straipsnyje nustatytas išieškojimo eiliškumas antstoliui yra privalomas. Aiškinant šiame straipsnyje nustatytas išieškojimo iš skolininko fizinio asmens turto eiles, galima teigti, kad jos yra nustatytos pagal skolininko ir kreditoriaus interesų pusiausvyrą. Pirmąją eile saugotini privilegijuotų kreditorių, t. y. kreditorių, kurių reikalavimai užtikrinti hipoteka ir įkeitimu, interesai. Antroji–penktoji eilės nustatytos atsižvelgiant į skolininko turto objekto likvidumą ir jo interesų apsaugą. Iš pradžių išieškojimas turi būti vykdomas iš kilnojamąjo asmens turto, o tik jo nesant – iš nekilnojamąjo turto, kuris taip pat pagal ekonominę-socialinę tvarką nustatytas pagal atskiras eiles.

CPK 664 straipsnio 1 dalyje nustatytas **išieškojimas iš hipotekos ir įkeisto turto**. CK 4.170 straipsnio 1 dalis nustato, kad hipoteka yra daiktinė teisė į svetimą nekilnojamąjį daiktą, kuria užtikrinamas esamos ar būsimos turtinės prievolės įvykdymas, kai įkeistas turtas neperduodamas kreditoriui. Hipoteka suteikia šios daiktinės teisės turėtojui teisę patenkinti hipoteka užtikrintą reikalavimą iš hipotekos objekto vertės pirmiau už kitus skolininko kreditorius (CK 4.170 straipsnio 3 dalis). Jeigu hipotekos sandoryje nenustatyta kitaip, įkeistas daiktas gali būti perleidžiamas kito asmens nuosavybėn. Perleidžiant įkeistą daiktą kito asmens nuosavybėn, hipoteka seka paskui daiktą, jeigu CK nenustatyta kitaip (CK 4.170 straipsnio 6 dalis). CK 4.198 straipsnio 1 dalis nustato, kad įkeitimas yra daiktinė teisė į svetimą kilnojamąjį turtą ir turtines teises, kuria užtikrinamas esamo ar būsimo turtinio įsipareigojimo įvykdymas. Tais atvejais, kai kreditoriaus reikalavimams įvykdyti areštuojami keli to paties savininko įkeisti daiktai, išieškojimo iš šių daiktų eilė nustatoma vadovaujantis CPK 664 straipsnio 1 dalimi ir materialiosios teisės norma, kuri nenustato išieškojimo iš įkeisto turto tvarkos ir sąlygų priklausomai nuo įkeitimo rūšies (CK 4.194 straipsnis, 4.183 straipsnio 3 dalis).⁵⁴³ CPK 664 straipsnio 1 dalyje nenustatyta išieškojimo eiliškumo, kuriuo reikėtų vadovautis, kai yra hipoteka įkeisti ir areštuoti keli objektai. Tokio eiliškumo nėra nustatyta ir išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto ypatumus reglamentuojančio CPK VI dalies („Vykdomo procesas“) LIII skyriaus normose. Taigi išieškojimo iš keleto daiktų eiliškumui nu-

⁵⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-512-695/2016.

statyti yra aktuali materialiosios teisės norma, kuri nustato išieškojimo iš įkeisto turto tvarką ir sąlygas priklausomai nuo įkeitimo rūšies.⁵⁴⁴

Proceso įstatyme nurodytas išieškojimo eiliškumas atitinka hipotekos esmę ir hipotekos kreditoriaus privilegijuotąjį statusą, išskiriantį jį iš kitų kreditorių rato (CK 4.170 straipsnio 3 dalis). Pirmąja eile išieškoma iš hipotekos ir įkeisto turto, jeigu išieškoma hipotekos kreditoriaus ar įkaito turėtojo naudai. Iš kito turto išieškoma vėlesnėmis eilėmis. O CK 4.195 straipsnio 3 dalies normoje pateikiama išieškojimo taisyklė taikytina tuo atveju, kai kreditoriaus reikalavimas užtikrintas tiek skolininkui priklausančio, tiek svetimo daikto hipoteka. Viena vertus, CPK 664 straipsnis tiesiogiai nereglamentuoja situacijos, kai kreditoriaus reikalavimas užtikrintas tiek skolininkui priklausančio, tiek svetimo daikto hipoteka. Kita vertus, CK 4.195 straipsnio 3 dalies norma išsamiau paaiškina išieškojimo pirmąja eile ypatumus, kiek tai susiję su situacija, kai egzistuoja ir skolininkui priklausančio, ir svetimo daikto hipoteka. Be kita ko, būtent šioje normoje įtvirtinta svetimo daikto įkaito davėjo subsidiari atsakomybė.⁵⁴⁵ Teismų praktikoje aiškinant išieškojimo eiliškumą, nurodoma, kad išieškojimo nukreipimas pirmiausia į lėšas yra veiksmingiausia vykdymo priemonė, tačiau, nesant pakankamai skolininko lėšų, vien šios priemonės taikymas nėra pakankamas ir neatitiktų vykdymo proceso tikslų, todėl tokiu atveju yra pagrindas spręsti dėl išieškojimo iš kito skolininkui priklausančio turto.⁵⁴⁶

CPK 665 straipsnis reglamentuoja **isieškojimo iš skolininko juridinio asmens turto eiles**:

- pirmąja eile išieškoma iš hipotekos ir įkeisto turto, jeigu išieškoma hipotekos kreditoriaus ar įkaito turėtojo naudai;
- antrąja eile išieškoma iš skolininkui priklausančių pinigų, turtinių teisių, vertybinių popierių, pagamintos produkcijos (prekių), taip pat iš kito kilnojamąjo ir nekilnojamąjo turto, tiesiogiai nenaudojamo ir nepritaikyto tiesiogiai naudoti gamyboje, išskyrus administracines patalpas;
- trečiąja eile išieškoma iš kito turto, išskyrus nurodytą šio straips-

⁵⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-169-695/2018.

⁵⁴⁵ Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-903-330/2018.

⁵⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-240-1075/2020.

nio 4 dalyje;

- ketvirtąją eilę išieškoma iš gamybai būtinų nekilnojamojo turto objektų, taip pat žaliavų ir medžiagų, staklių, įrengimų, kitų pagrindinių priemonių, skirtų tiesiogiai gamybai.

CPK 664 straipsnyje nustatytos išieškojimo iš skolininko juridinio asmens turto eilės yra nustatytos pagal skolininko ir kreditoriaus interesų pusiausvyrą. Pirmiausia saugomi privilegijuotų kreditorių, t. y. kreditorių, kurių reikalavimas užtikrintas hipoteka ar įkeitimu, interesai. CPK 664 straipsnio 2–4 dalyse reglamentuojamos išieškojimo eilės skirtos skolininko ūkinės-komercinės veiklos tęstinumui apsaugoti ir išlaikyti. Tokiu būdu įstatymų leidėjas pripažįsta, kad pirmiau turi būti išieškoma tik iš turto, tiesiogiai nenaudojamo ir nepritaikyto tiesiogiai naudoti gamyboje, išskyrus administracines patalpas. Tai reiškia, kad antrąją eilę negali būti išieškoma iš turto, kuris tiesiogiai susijęs su skolininko vykdoma ūkine-komercine veikla. Trečiąją eilę gali būti išieškoma iš kito turto, kuris nėra priemonės, skirtos gamybai. Būtent tiesiogiai gamybai skirtas turtas (žaliavos, medžiagos, staklės, įrengimai, kitos pagrindinės priemonės) įstatymo leidėjo laikomos itin reikšmingomis, todėl iš jų gali būti išieškoma tik nesant kito turto (jo esant nepakankamai). Tai paaiškinama ir tuo, kad vykdymo procesu turi būti išlaikoma išieškotojo ir skolininko interesų pusiausvyra, neturi būti siekiama ekonomiškai sužlugdyti skolininko ir neigiamai paveikti jo ūkinę komercinę veiklą, iš kurios skolininkas gali gauti pajamas, iš kurių galima išieškoti vykdymo procese. Taigi CPK 665 straipsnyje nustatytos 2–4 eilės turi būti aiškinaamos atsižvelgiant į ekonominę ir socialinę įmonės veiklos nenutrūkstamumo ir išsaugojimo reikšmę.

Įstatyme reglamentuojami ypatumai **išieškant iš fizinių asmenų turto**. CPK 666 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad išieškojimas iš fizinių asmenų nukreipiamas į turtą, jo dalį bendrojoje dalinėje nuosavybėje, taip pat jo dalį jungtinėje nuosavybėje. Taigi išieškojimas iš fizinių asmenų turto gali būti nukreipiamas į:

- turtą;
- turto dalį bendrojoje dalinėje nuosavybėje;
- turto dalį bendrojoje jungtinėje nuosavybėje.

Skolininko fizinio asmens turto, kuris yra jo bendra su kitais asme-

nimis nuosavybė, dalies nustatymą reglamentuoja CPK 667 straipsnis. Prieš pradėdant vykdyti išieškojimą pagal vykdomąjį dokumentą, kuriame kaip skolininkas nurodytas vienas iš sutuoktinių, antstoliui pagal prievolės teisinę prigimtį būtina išsiaiškinti, ar išieškojimas turi būti vykdomas iš bendro sutuoktinių turto, ar iš skolininko asmeninio turto.⁵⁴⁷

CPK 666 straipsnio 2 dalyje reglamentuojama, kad nusikaltimu padarytos žalos atlyginimo išieškojimas gali būti nukreipiamas taip pat į turtą, kuris yra bendroji jungtinė nuosavybė, jeigu teismo nuosprendyje nustatyta, kad tas turtas įgytas už nusikalstamu būdu gautas lėšas. Šios normos tikslas yra tai, kad išieškojimas, skirtingai nei nustatyta CPK 666 straipsnio 1 dalyje, nukreipiamas ne į skolininko turtą ar jo dalį, bet į turtą, kuris skolininkui priklauso bendrosios jungtinės nuosavybės teise. Tokiu būdu įstatymų leidėjas prioritetą teikia išieškotojo (nukentėjusiojo) interesams. Jeigu teismo nuosprendyje nenurodyta, kad skolininko konkretus turtas yra įgytas už nusikalstamu būdu gautas lėšas kaip bendroji jungtinė nuosavybė, tai šis faktas gali būti nustatomas civilinio proceso tvarka.⁵⁴⁸ Tam, kad išieškojimas būtų nukreiptas į turtą, įgytą iš už nusikalstamu būdu gautas lėšas, turi būti nustatytas atitinkamas faktas. Jis nustatomas įvertinant byloje pateiktus įrodymus pagal faktinių duomenų visumą. Turi būti įvertinta, koku laiko tarpu ir kokio dydžio lėšos buvo pagrobtos, ar namo statybai jos naudotos ir pan. Palyginus lėšų gavimo laiką ir išleidimą turi būti daroma išvada, ar visas turtas (objektas) ar jo dalis buvo įgyta už nusikalstamu būdu gautas lėšas.⁵⁴⁹

Vykdymo procese gali būti išieškomo iš fizinio asmens jam priklausančio turto ar turto, kuris yra **skolininko ir kitų asmenų nuosavybė** (bendroji dalinė nuosavybė ar jungtinė nuosavybė). Praktikoje kyla klausimų dėl išieškojimo iš turto, kurį skolininkas valdo bendrosios jungtinės nuosavybės teise. Prieš pradėdant vykdyti išieškojimą pagal vykdomąjį dokumentą, kuriame skolininku nurodytas vienas iš sutuoktinių, antstoliui būtina pagal prievolės teisinę prigimtį išsiaiškinti, ar išieškojimas turi būti vykdomas iš bendro sutuoktinių turto, ar iš skolininko

⁵⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-215-684/2018.

⁵⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-353/2005.

⁵⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-353/2005.

asmeninio turto.⁵⁵⁰ Sutuoktinių tarpusavio turtinius santykius, santuokos metu įgyto turto teisinį statusą reglamentuoja CK trečiosios knygos normos. Priklausomai nuo prievolės atsiradimo pagrindo prievolės gali būti vykdomos iš bendro sutuoktinių turto (CK 3.109 straipsnis), iš asmeninio sutuoktinio turto, o jeigu jo nepakanka – iš bendro turto sutuoktinio dalies (CK 3.112 straipsnis), iš asmeninio sutuoktinių turto, kai abu sutuoktiniai yra solidarūs skolininkai, o bendro sutuoktinių turto nepakanka kreditoriaus reikalavimams visiškai patenkinti (CK 3.113 straipsnis). Pagal prievolės pobūdį ir jos atsiradimo pagrindą nustatoma, kas yra atsakomybės subjektai pagal prievolę – vienas sutuoktinis ar abu sutuoktiniai. Nuo to priklauso, į kokio teisinio režimo turtą – į asmeninį vieno iš sutuoktinių turtą, į sutuoktinio dalį bendrame sutuoktinių turte ar į bendrą abiejų sutuoktinių turtą – gali būti nukreiptas išieškojimas.⁵⁵¹

Išieškant iš turto, kuris yra bendra skolininko su kitais asmenimis nuosavybė, turi būti nustatyta **skolininko turto dalis bendrojoje jungtinėje nuosavybėje**.⁵⁵² Įstatymas reglamentuoja skolininko fizinio asmens turto, kuris yra jo bendra su kitais asmenimis nuosavybė, dalies nustatymą. CPK 667 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jeigu skolininkui priklausanti turto, kuris yra bendras su kitais asmenimis, dalis nenustatyta, antstolis areštuoja bendrąjį turtą ir pasiūlo skolininkui per dvidešimt dienų nuo turto arešto akto surašymo dienos pateikti antstoliui Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytos formos sutikimą dėl turto dalies nustatymo ar turto pasidalijimo bendru skolininko ir kitų bendraturčių susitarimu, patvirtintu notarine tvarka. Gavęs šį skolininko sutikimą, antstolis, priėmęs sprendimą nukreipti išieškojimą į areštuotą turtą, patvarkymu visiems patvarkymo priėmimo dieną vykdomuosius dokumentus pateikusiems vykdyti išieškotojams pasiūlo per dvidešimt dienų nuo patvarkymo priėmimo dienos pateikti antstoliui rašytinį prieštaravimą dėl turto dalies nustatymo ar turto pasidalijimo bendru skolininko ir kitų bendraturčių susitarimu, patvirtintu notarine tvarka. Jeigu nė vienas išieškotojas per šį terminą nepateikia antstoliui šioje dalyje nurodyto prieštaravimo, antstolis patvarkymu pasiūlo skolininkui, o reikiamais

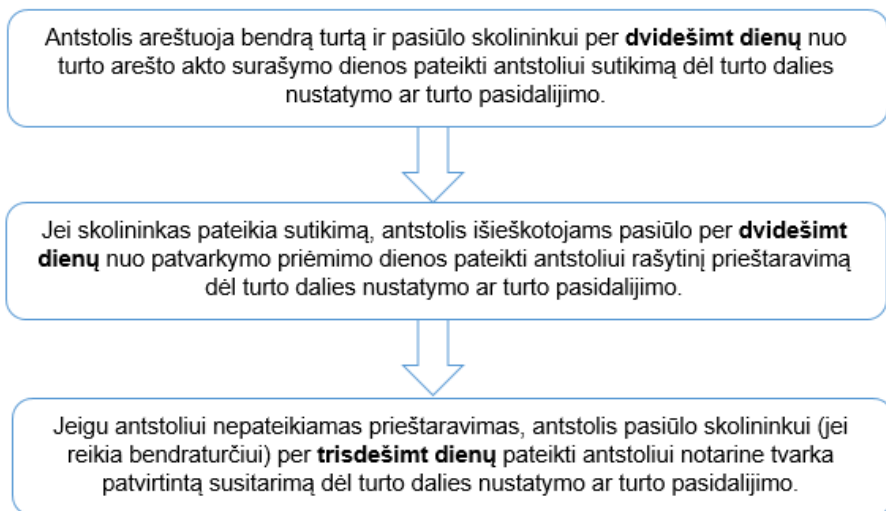
⁵⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-35/2006.

⁵⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-568/2006.

⁵⁵² Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-176-943/2018.

atvejais ir bendraturčiams per trisdešimt dienų pateikti antstoliui notarine tvarka patvirtintą susitarimą dėl turto dalies nustatymo ar turto pasidalijimo. Šis terminas skaičiuojamas nuo antstolio patvarkymo, kuriuo nustatytas bendraturčių susitarimo dėl turto dalies nustatymo ar turto pasidalijimo pateikimo terminas, priėmimo dienos ir motyvuotu antstolio patvarkymu gali būti pratęstas ne daugiau kaip trisdešimčiai dienų.

Įstatyme nustatytą skolininko turto dalies nustatymo tvarką galima pavaizduoti tokiu būdu:

CPK 667 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad tais atvejais, kai skolininkas nepateikia antstoliui šio straipsnio 1 dalyje nurodyto sutikimo, nebepageidauja sudaryti notarine tvarka tvirtinamo susitarimo dėl turto dalies nustatymo ar turto pasidalijimo ar bent vienas išieškotojas per šio straipsnio 1 dalyje nustatytą terminą pateikia antstoliui rašytinį prieštaravimą dėl turto dalies nustatymo ar turto pasidalijimo notarine tvarka, taip pat jeigu per šio straipsnio 1 dalyje nustatytą terminą antstoliui nepateikiamas notarine tvarka patvirtintas susitarimas dėl turto dalies nustatymo ar turto pasidalijimo, antstolis pasiūlo išieškotojui, o reikiamais atvejais ir bendraturčiams kreiptis į teismą su prašymu dėl skolininko turto, kuris yra bendras su kitais asmenimis, dalies nustatymo. Jeigu per antstolio nustatytą terminą šis prašymas teismui nepateikiamas,

antstolis išieškojimą iš to turto nutraukia. Pakartotinai nukreipti išieškojimą į šį turtą pagal tuos pačius vykdomuosius dokumentus galima ne anksčiau kaip praėjus vieniems metams po išieškojimo iš to turto nutraukimo dienos.

CPK 667 straipsnio 3 dalis nustato, kad teismas ir notaras, nustatydami skolininkui priklausančią nekilnojamojo daikto dalį, kartu turi nustatyti naudojimosi nekilnojamoju daiktu tvarką, jeigu to prašo išieškotojas, skolininkas ar kitas bendraturtis. CPK 667 straipsnio 4 dalis reglamentuoja, kad išieškotojas turi teisę reikalauti nustatyti skolininko dalį taip, jog būtų galima iš jos išieškoti.

Pagal CPK 667 straipsnio 1 dalyje nustatytą tvarką vyksta ne turto padalijimas, bet individualizuojama skolininko turto dalis bendrojoje nuosavybėje, iš kurios gali būti vykdomas išieškojimas. Nustačius skolininko turto dalį sutuoktiniams bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausančiame turte, santuokos nutraukimo atveju dalintino turto masė nesumažėja. Teismų praktikoje, aiškinant CPK 667 straipsnyje nustatytos tvarkos tikslus, nurodoma, kad jos esmė yra ta, kad antstolis, jeigu skolininkui priklausanti turto, kuris yra bendras su kitais asmenimis, dalis nenustatyta, areštuoja visą bendrąjį turtą ir tuomet yra sprendžiamas skolininkui priklausančios bendro turto dalies nustatymo klausimas. Skolininkui priklausanti bendro turto dalis gali būti nustatoma tiek neteisminiais būdais, tiek teismo. Dėl skolininko turto dalies nustatymo į teismą turi teisę kreiptis ir išieškotojas (CPK 667 straipsnio 2 ir 4 dalys).⁵⁵³ Taip pat pripažįstama, kad pats CPK 667 straipsnyje nustatytas reguliavimas įpareigoja antstolį areštuoti visą bendrąjį turtą ir toks areštas turėtų būti taikomas iki tol, kol bus nustatyta skolininkui priklausanti bendro turto dalis. Tai reiškia, kad iki tol, kol bus nustatyta skolininkui priklausanti bendro turto dalis, bus areštuota ir kito bendraturčio, kuris nėra skolininkas vykdomojoje byloje, turto dalis.⁵⁵⁴

Tačiau CPK 667 straipsnio taikymas negali paneigti CPK 675 straipsnio 2 dalyje nustatytų arešto taikymo masto reikalavimų. Todėl tuo atveju, kai išieškojimas nukreipiamas į bendrą su kitais asmenimis

⁵⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-240-1075/2020.

⁵⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-240-1075/2020.

turimą turtą, šios taisyklės taikymo tikslais turi būti vertinama, kiek turto areštu ribojimai buvo pritaikyti pačiam skolininkui. Šiuo atveju neturi reikšmės aplinkybė, kad, areštuojant bendrą turtą, kartu areštuojama ir kito bendraturčio, kuris nėra skolininkas vykdomojoje byloje, dalis, nes išieškotojo reikalavimus bus galima patenkinti tik iš skolininkui priklausančios bendro turto dalies. Tačiau vertinant pačiam skolininkui pritaikytų ribojimų apimtį turi būti atsižvelgiama į išieškojimo iš skolininko turimos bendro turto dalies ypatumus.⁵⁵⁵ Taip pat teismų praktikoje yra nurodoma, kad skolininko turimos turto dalies nustatymas gali kelti teisinį neapibrėžtumą. Tais atvejais, kai skolininkas turi bendro su kitais asmenimis turto ir jam priklausanti bendro turto dalis nėra nustatyta, kyla skolininko turto dalies neapibrėžtumo rizika, nes iki bus nustatyta skolininkui priklausanti bendro turto dalis, nėra aišku, kokia konkrečiai turto dalis priklauso skolininkui ir kokia apimtimi galės būti patenkinaami išieškotojo interesai nukreipiant išieškojimą į tokį turtą. Tokiu atveju objektyviai yra pateisinama, kad tokio turto turės būti areštuojama daugiau, negu reikia išieškotinai sumai ir vykdomo išlaidoms padengti. Nors tiek bendrosios dalinės nuosavybės, jeigu dalys nėra nustatytos (CK 4.73 straipsnio 3 dalis), tiek bendrosios jungtinės nuosavybės (CK 3.117 straipsnis) atveju yra taikoma lygių dalių prezumpcija, ši prezumpcija gali būti nuginčyta. Tai reiškia, kad yra tikimybė, jog skolininko turto dalis, į kurią gali būti nukreipiamas išieškojimas, gali būti ir mažesnė nei 1/2 dalis. Kartu gali kilti ir kitų rizikų, pavyzdžiui, galimybės nustatyti skolininko turto dalį taip, kad būtų galima iš jos išieškoti, rizika, turto, kuris priklausys keliems asmenims, dalies likvidumo rizika ir kitų rizikų, susijusių būtent su tuo, jog išieškojimas bus nukreiptas į skolininko turto, kuris yra skolininko bendra su kitais asmenimis nuosavybė, dalį. Šios rizikos turi reikšmės sprendžiant, kokia apimtimi turi būti areštuotas skolininko turtas, kad būtų galima patenkinti išieškotojo interesus.⁵⁵⁶

Teismas, vykdomo procese nustatydamas skolininko bendrosios jungtinės nuosavybės dalį, vadovaujasi CK trečiosios knygos normomis (CK 3.117 straipsnio 1 dalis, CK 3.123 straipsnio 1 dalis, CK 4.92 straipsnio 1 dalis). Vykdomo procese yra nustatoma į areštuotą

⁵⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-240-1075/2020.

⁵⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-240-1075/2020.

bendrosios jungtinės nuosavybės turtą įeinanti skolininkui priklausanti turto dalis ir nėra dalijamas sutuoktiniams priklausantis turtas (nors, vadovaujantis CK 3.118 straipsnyje įtvirtintomis nuostatomis, turi būti padalytas tiek turto aktyvas (kilnojamieji ir nekilnojamieji daiktai, vertybiniai popieriai, pinigai, reikalavimo teisės, kitas materialusis ir nematerialusis turtas), tiek ir pasyvas (skoliniai įsipareigojimai kreditoriams).⁵⁵⁷ Nenustačius, kokia bendrosios jungtinių sutuoktinių nuosavybės dalis yra skolininko, negalima tiksliai apibrėžti sutuoktinio turto apimties ir jo vertės. Dėl šios priežasties negali būti nukreiptas išieškojimas į skolininko dalį, kuri įeina į bendrąją jungtinę sutuoktinių nuosavybę, kol nėra nustatyta jam priklausanti dalis, ar padalytas santuokoje įgytas turtas (CPK 667 straipsnis, CK 3.116 straipsnis).⁵⁵⁸ Taigi, neturint tikslių duomenų apie tai, kokia turto dalis priklauso skolininkui, nėra objekto, kurio vertė turi būti nustatyta.⁵⁵⁹

Vykdomo procese privalo būti saugomi **esminiai skolininko turiniai interesai**. Vykdomo procesą reglamentuojančiuose aktuose neretai nurodomas konkretus turtas, iš kurio negali būti išieškoma. Pavyzdžiui, Lenkijos civilinio proceso kodekso 829 straipsnyje pateiktas išsamus sąrašas turto, iš kurio negali būti išieškoma (namų apyvokos daiktai, drabužiai, kitas turtas, būtinas skolininko ir jo šeimos narių pagrindiniams interesams tenkinti). Tokiu būdu pripažįstama, kad priverstinis vykdymo procesas negali paneigti pagrindinių skolininko turtinių interesų ir sukelti sudėtingas neigiamas socialines pasekmes. Todėl įstatymas reglamentuoja konkrečias **skolininko turto, iš kurio negali būti išieškoma, rūšis**. CPK 668 straipsnis nustato turtą, iš kurio negali būti išieškoma. Tai reiškia, kad antstolis, vykdydamas išieškojimą, negali išieškoti iš šioje normoje esančio turto.

CPK 668 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad vykdant išieškojimą iš fizinių asmenų, išieškojimas negali būti nukreipiamas į buitines, ūkio, darbo, mokymosi reikmenis ir kitą turtą, kuris būtinas skolininkui ar jo šeimai gyventi, dirbti pagal profesiją ar mokytis, visus būtinus vaikų ir

⁵⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 10 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-186/2010.

⁵⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-246/2014; 2016 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-185/2016.

⁵⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-240-1075/2020.

neįgaliųjų reikmenis. Šio turto ir reikmenų sąrašas nustatytas Sprendimų vykdymo instrukcijoje.

Buities, ūkio, darbo, mokymosi reikmenys ir kitas turtas, kuris būtinas skolininko ar jo šeimos pragyvenimui, darbui pagal jo profesiją ar mokymuisi. Asmeniniais darbo įrankiais laikomi įrankiai, su kuriais tiesiogiai dirba pats skolininkas. Vertinant, kurie darbo įrankiai turėtų būti paliekami, turi būti atsižvelgiama į tai, ar skolininkas dirbdamas gali apsieiti be šių įrankių. Tačiau neturėtų būti paliekami labai brangūs skolininko darbo įrankiai. Sprendimų vykdymo instrukcijos 104 punkte nustatyta, kad išieškojimas pagal vykdomuosius dokumentus iš fizinių asmenų negali būti nukreiptas į šių rūšių turtą ir daiktus, kurie priklauso skolininkui nuosavybės teise arba yra jo dalis bendrojoje nuosavybėje ir reikalingi skolininkui ar jo išlaikomiems asmenims, išskyrus atvejus, kai skolininkas to pageidauja raštu:

- namų apstatymo ir apyvokos reikmenys, drabužiai, reikalingi skolininkui ir jo išlaikomiems asmenims: drabužiai ir avalynė kiekvienam šeimos nariui; virtuvės ir stalo reikmenys, kuriais yra naudojamos (išskyrus daiktus, pagamintus iš brangiųjų metalų, taip pat turinčius meninės vertės daiktus); baldai (išskyrus baldus, turinčius meninės vertės) ir patalynė, maistui ruošti reikalinga įranga, vienas šaldytuvas; jeigu su skolininku kartu gyvena nepilnamečiai vaikai ar neįgalieji, – vaikų ir neįgaliųjų daiktai, vienas kompiuteris, vienas televizorius, viena ryšio priemonė; menkaverčiai daiktai;

- skolininko šeimai pragyventi reikalingi maisto produktai;

- jeigu skolininko pagrindinė veikla yra žemės ūkis, – pašaras gyvuliams, į kuriuos nenukreipiamas išieškojimas, sėkla, reikalinga eilinei sėjai, vienas gyvulys, kurio vartojamas pienas, ir vienas gyvulys, kurio vartojama mėsa;

- kuras, reikalingas maistui paruošti ir šeimos gyvenamajai patalpai šildyti visą kūrenimo sezoną;

- asmeniniai gamybos ir amato įrankiai, taip pat paties skolininko profesiniam darbui reikalingi įrankiai ir pagalbinės priemonės.

Pinigų suma, neviršijanti Vyriausybės nustatytos vienos minimaliosios mėnesinės algos (MMA). Toks teisinis reglamentavimas skirtas skolininko teisėms bei teisėtiems interesams apsaugoti, kad jis

galėtų disponuoti pinigų suma, užtikrinančia minimalių, gyvybiškai svarbių, būtinausių jo poreikių tenkinimą.⁵⁶⁰ Teismų praktikoje nurodoma, kad nors Sprendimų vykdymo instrukcijoje įtvirtintas draudimas nukreipti išieškojimą tik į grynųjų pinigų sumą, neviršijančią MMA, tačiau pagal CPK 668 straipsnio 1 dalies nuostatą apribojimas, draudžiantis nukreipti išieškojimą į pinigų sumą, neviršijančią MMA, apima **tiesiogiai grynus pinigus, tiek lėšas sąskaitose** ir taikytinas kaip vienkartinis apribojimas nustačius visą skolininko turto masę ir nukreipiant išieškojimą į skolininko turtą.⁵⁶¹ Įstatymas nenustato išimčių, dėl kurių išieškojimo iš laisvės atėmimo bausmę atliekančių asmenų tvarka bei išskaitų dydžiai būtų reglamentuojami skirtingai nei išieškojimas iš kitų asmenų.⁵⁶² Skolininkui į laisvės atėmimo įstaigoje esančią sąskaitą kitų asmenų pervedamos lėšos yra priskiriamos kitų pajamų (neįskaitant darbo užmokesčio ar jam prilygintų pajamų) kategorijai, iš kurių vykdomam išieškojimui yra taikomos išieškojimą iš skolininko darbo užmokesčio ir kitų pajamų reglamentuojančios CPK LI skyriaus normos, įskaitant CPK 736 straipsnio, reglamentuojančio išskaitų dydį, nuostatas.⁵⁶³

Antstolis, pradėdamas išieškojimo veiksmus ir nukreipdamas išieškojimą į skolininko fizinio asmens turtą, įskaitant jam priklausančius pinigus, privalo laikytis CPK nustatytų išieškojimo iš skolininko turto taisyklių, be kita ko, CPK 668 straipsnio 1 dalyje nustatyto apribojimo, draudžiančio nukreipti išieškojimą į pinigų sumą, neviršijančią Vyriausybės nustatytos vienos MMA. Prieš priimdamas patvarkymą areštuoti skolininko turtą ar pajamas, antstolis visų pirma turi išsiaiškinti, kiek turto skolininkas turi, ir tik tada priimti patvarkymą, atitinkantį jau minėtas išieškojimą reglamentuojančias proceso teisės normas.⁵⁶⁴ Jei nukreipus išieškojimą į turimą skolininko turtą, atsižvelgiant į CPK 668 straipsnio 1 dalį, išieškoma mažesnė, nei priklausanti išieškoti, suma,

⁵⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-433-219/2017.

⁵⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-315-421/2017.

⁵⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-154-313/2016.

⁵⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-315-421/2017; 2017 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-433-219/2017.

⁵⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-453-690/2017.

antstolis tuo pačiu ar vėlesniu patvarkymu gali nukreipti išieškojimą ir į skolininko ateityje gautiną darbo užmokestį ar kitas pajamas. Tokiu atveju šių vėliau gautinų pajamų atžvilgiu taikytinos CPK LI skyriuje nustatytos taisyklės.⁵⁶⁵

Būtinai vaikų ir neįgaliųjų reikmenys. Išieškojimas negali būti nukreipiamas į turtą, būtiną vaikų ir neįgaliųjų reikmėms. Tokiu draudimu siekiama apsaugoti vaikų ir neįgaliųjų pagrindinius interesus. Būtinai vaikų ir neįgaliųjų reikmenys kiekvienu atveju nustatomi individualiai. Draudimas išieškoti iš konkretaus turto gali būti nustatytas ir kituose įstatymuose. Pavyzdžiui, CK 3.189 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad pagal nepilnamečių vaikų tėvų kreditorių reikalavimus negali būti išieškoma iš nepilnamečių vaikų turto ar iš jų tėvų uzufrukto teisės. Taigi įstatyme yra nustatytas draudimas kreditoriui išieškoti skolas iš nepilnamečių turto pagal tėvų prievolės.⁵⁶⁶

CPK 668 straipsnio 2 dalyje reglamentuojamas išieškojimas iš valstybės, savivaldybės ar biudžeto įstaigų lėšų. Vykdamas išieškojimą iš valstybės, savivaldybės ar biudžetinių įstaigų, išieškojimas gali būti nukreipiamas tik į joms priklausančias pinigines lėšas, išskyrus atvejus, kai vykdomas išieškojimas iš įkeisto turto ir mirusio skolininko turtą paveldi valstybė. Vykdamas išieškojimą iš valstybės ar biudžetinių įstaigų, išieškojimas negali būti nukreipiamas į valstybės išdo bendrąją sąskaitą Lietuvos Respublikos valstybės išdo įstatyme nustatytais atvejais. Teismų praktikoje nurodoma, kad paveldėjimo atveju valstybė paveldi palikėjo skolas, kurias turi padengti paveldėto turto ribose, tačiau CPK 668 straipsnio 2 dalies nuostata draudžia vykdyti išieškojimą iš valstybės turto. Tai reiškia, kad vykdomas realizuojant šį turtą CPK tvarka negalimas. Valstybė, realizavusi paveldėtą turtą pagal nustatytą tokio turto realizavimo tvarką, neviršydamą gautų lėšų įvykdo paveldėtą palikėjo prievolę sumokėdama į antstolio sąskaitą paveldėtos prievolės dydžio lėšas. Tais atvejais, kai skolininku yra valstybė, išieškojimo nukreipimas į valstybės paveldėtą turtą negalimas, todėl kreditorių reikalavimai turi būti tenkinami iš lėšų, gautų Vyriausybės nustatyta tvarka realizavus

⁵⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-453-690/2017.

⁵⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. rugpjūčio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-354/2010.

paveldėtą turta. CPK nuostatos dėl turto arešto (CPK 375 straipsnis), jo realizavimo (CPK 694 straipsnis) ir kitų aspektų neturi pažeisti CPK 668 straipsnio 2 dalyje nustatyto draudimo.⁵⁶⁷

CPK 668 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad išieškojimas remiamo projekto vykdymo laikotarpiu ir projekto veiklos privalomojo tęstinumo laikotarpiu, nustatytu Europos Sąjungos teisės aktuose ar Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse, negali būti nukreipiamas į lėšas, gautas kaip Europos Sąjungos ar kitos tarptautinės finansinės paramos ar bendrojo finansavimo lėšos remiamam projektui vykdyti. Šis draudimas išieškoti netaikomas, kai remiamo projekto vykdymą kontroliuojančių institucijų iniciatyva lėšos išieškomos, nes buvo panaudotos pažeidžiant Europos Sąjungos, Lietuvos Respublikos teisės aktus ar tarptautines sutartis arba sutartis dėl šių lėšų suteikimo. Taigi šioje normoje nurodyti du saugomų lėšų tipai, t. y. ES ar kitos tarptautinės finansinės paramos lėšos, skirtos projektui vykdyti, ir bendrojo finansavimo lėšos.⁵⁶⁸ Projekto vykdymo laikotarpiui, kada taikoma CPK 668 straipsnio 3 dalies apsauga, svarbu yra nustatyti projekto pradžios ir pabaigos momentus.⁵⁶⁹ Ši norma yra skirta sklandžiam ES projektų vykdymui užtikrinti ir tam skirtoms lėšoms apsaugoti, tačiau tai nėra nepagrįstas kreditoriaus teisių suvaržymas, todėl kiekvienu konkrečiu atveju pagal konkrečios bylos aplinkybes turi būti aiškinamasi, kokios lėšos yra skirtos projektui vykdyti, ar projekto tikslai pasiekti ir ar įstatymo nustatyta apsauga būtina projektui įgyvendinti.⁵⁷⁰

Į lėšas, nurodytas projekto administravimo ir finansavimo sutartyje, negali būti nukreiptas išieškojimas projekto vykdymo laikotarpiu, nepriklausomai nuo to, kieno tos lėšos yra – Europos Sąjungos fondo ar projekto vykdytojo – ir koku būdu – sąskaitų apmokėjimo ar išlaidų kompensavimo – jos gautos. Nukreipus išieškojimą į projekto sąskaitoje esančias lėšas, gautas išlaidų kompensavimo būdu, iškiltų reali grėsmė užtikrinti tolesnių projektų veiklą įgyvendinimą, o neįvykdžius pro-

⁵⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. spalio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-434-695/2016.

⁵⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-627/2013.

⁵⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-627/2013.

⁵⁷⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-627/2013.

jekto veiklą, lėšos, skirtos projektui finansuoti, turėtų būti gražinamos teisės aktų nustatyta tvarka. Taigi kreditorius, reikalaujamas nukreipti išieškojimą į projekto lėšas, pažeistų teisingumo, sąžiningumo ir asmenų lygiateisiškumo principus, nes iškeltų savo reikalavimą aukščiau projekto, kuriuo siekiama kurti, plėtoti tam tikras veiklas, gerinti žmonių gyvenimo kokybę, tikslų.⁵⁷¹

CPK 668 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad išieškojimas negali būti nukreipiamas į pinigines lėšas, kurios priklauso skolininkui kaip valstybės ar savivaldybių parama ir kitos išmokos ar kompensacijos, skiriamos dėl ekstremaliosios situacijos ar karantino. Tokiu būdu užtikrinama, kad skolininkas gali laisvai pasinaudoti konkrečiam tikslui skirta parama dėl ekstremaliosios situacijos ar karantino. Taip saugomi skolininko finansiniai ir socialiniai interesai. Ši norma taikoma sistemai su ekstremaliaja situacija ir karantiną reglamentuojančiais teisės aktais. Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo 2 straipsnio 5 dalis nustato, kad ekstremalioji situacija yra dėl ekstremaliojo įvykio susidariusi padėtis, kuri gali sukelti staigų didelį pavojų gyventojų gyvybei ar sveikatai, turtui, aplinkai arba gyventojų žūtį, sužalojimą ar padaryti kitą žalą. Minėto įstatymo 9 straipsnio 11 punktą nustato, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė, įgyvendindama civilinės saugos sistemos uždavinius, nustato abiejų lygių ekstremaliųjų situacijų skelbimo ir atšaukimo tvarką, skelbia ir atšaukia valstybės lygio ekstremaliają situaciją. Savivaldybės ir valstybės lygių ekstremaliųjų situacijų skelbimo ir atšaukimo tvarką reglamentuoja Ekstremaliųjų situacijų skelbimo ir atšaukimo tvarkos aprašas.⁵⁷²

CPK 669 straipsnis nustato išieškojimo iš likviduojamos įmonės, įstaigos, organizacijos ypatumus. Jo esmė yra ta, kad iš tokios įmonės gali būti vykdomas išieškojimas neatsižvelgiant į CPK 665 straipsnio 2–4 dalyse nustatytą išieškojimo eiliškumą. Likvidavimas yra vienas juridinio asmens pasibaigimo būdų (CK 2.95 straipsnio 1 dalis).

Bendroji išieškojimo iš visų rūšių juridinių asmenų ar kitų orga-

⁵⁷¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. rugsėjo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-383-684/2016.

⁵⁷² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. rugpjūčio 31 d. nutarimas Nr. 1243 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. rugpjūčio 31 d. nutarimo Nr. 1243 „Dėl Ekstremaliųjų situacijų skelbimo ir atšaukimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“, LRS, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/decae980ca1911e3afd8f519d03d5f2d>.

nizacijų tvarka reglamentuojama CPK 670 straipsnyje. Skolininko juridinio asmens ar kitos organizacijos turto, kuris yra jo bendra su kitais asmenimis nuosavybė, dalies nustatymas reglamentuojamas CPK 671 straipsnyje. Skolininko, juridinio asmens, turto dalis bendrojoje dalinėje nuosavybėje nustatoma tokia pačia tvarka kaip ir skolininko fizinio asmens turto dalis.

Įstatyme atskirai reglamentuojamas išieškojimas iš ūkinių bendrijų ir individualių (personalinių) įmonių turto. Išieškojimo iš **ūkinių bendrijų** ypatumai reglamentuojami CPK 672 straipsnyje. Ūkinių bendrijų veiklą reglamentuoja Ūkinių bendrijų įstatymas. Šio įstatymo 2 straipsnis nustato, kad tikroji ūkinė bendrija yra įmonė, kurios visi dalyviai yra tikrieji nariai. Komanditinė ūkinė bendrija yra įmonė, kurios dalyviai yra tikrieji nariai ir komanditoriai. Šio teisės akto 8 straipsnyje reglamentuojama ūkinės bendrijos dalyvių atsakomybė: kai bendrijos prievolėms įvykdyti neužtenka bendrijos turto, bendrijos tikrieji nariai pagal bendrijos prievolės atsako solidariai visu savo turtu, o komanditoriai pagal komanditinės ūkinės bendrijos prievolės atsako tik tuo savo turtu, kurį įnešė ir (ar) įsipareigojo įnešti į komanditinę ūkinę bendriją. Asmuo, kuris nebėra tikrasis narys, pagal bendrijos prievolės, atsiradusias, kol jis buvo tikroju nariu, atsako taip, kaip jis atsakytų būdamas tikroju nariu. Mirus tikrajam nariui – fiziniam asmeniui arba pasibaigus tikrajam nariui – juridiniam asmeniui, šios dalies nuostatos taikomos ir tikrojo nario teisių perėmėjui, išskyrus valstybę ir savivaldybes. Taigi, pagal bendrą taisyklę, ūkinės bendrijos nariai turi vykdyti ūkinės bendrijos prievolės, kai neužtenka ūkinės bendrijos turto.

CPK 672 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jeigu ūkinė bendrija neturi pakankamai lėšų išieškomoms sumoms padengti, išieškojimas nukreipiamas solidariai į jos narių turtą. Vykdamas teismo sprendimą dėl subsidiariosios juridinio asmens dalyvio atsakomybės išieškojimas į subsidiaraus skolininko turtą gali būti nukreipiamas tik tada, kai yra baigtas išieškojimas iš pagrindinio skolininko turto, ir tik tiek, kiek pagrindinė prievolė liko neįvykdyta.⁵⁷³ Išieškojimas negali būti nukreiptas solidariai į visų tikrosios ūkinės bendrijos narių turtą pagal jos narių prievolės, nesusijusias su bendrijos veikla (CPK 672 straipsnio 2 dalis).

⁵⁷³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-118/2011; 2012 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-25/2012.

Remiantis CPK 672 straipsnio 3 dalimi, išieškojimas į komanditinės ūkinės bendrijos turtą nukreipiamas:

1) į tikrųjų komanditinės (pasitikėjimo) ūkinės bendrijos narių visą turtą solidariai;

2) į narių komanditorių turto dalį, kurią jie perdavė arba turėjo perduoti komanditinei (pasitikėjimo) ūkinei bendrijai, bet jos neperdavė per sutartyje numatytus terminus.

Išieškojimo iš **individualių (personalinių) įmonių** ypatumai reglamentuojami CPK 673 straipsnyje. Individualių įmonių įstatymo 2 straipsnio 1 dalis nustato, kad individuali įmonė yra neribotos civilinės atsakomybės privatusis juridinis asmuo. CK 2.50 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad juridiniai asmenys skirstomi į ribotos ir neribotos civilinės atsakomybės asmenis. Jeigu prievolėms įvykdyti neužtenka neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens turto, už jo prievolės atsako juridinio asmens dalyvis, jeigu įstatymai nenustato kitaip.

CPK 673 straipsnyje nustatyta, kad jeigu individuali (personalinė) įmonė neturi pakankamai lėšų išieškomoms sumoms padengti, antstolis išieškojimą nukreipia į kitą jos turtą ir savininko turtą. Nors individuali įmonė ir jos savininkas yra atskiri civilinių teisinių santykių subjektai, galintys savarankiškai prisiimti prievolės ir už jas atsakyti, tačiau, individualiai įmonei neturint pakankamai turto atsiskaityti už savo skolas, už jas turi atsiskaityti savininkas asmeniniu turto ir jam tenkančio bendrosios jungtinės nuosavybės turto dalimi.⁵⁷⁴ Taigi individualios įmonės teisinė padėtis lemia jos civilinės atsakomybės ypatumus, t. y. tuo atveju, kai tokia įmonė neturi pakankamai turto atsiskaityti pagal prisiimtas turtines prievolės, jos savininkui atsiranda subsidiari prievolė atsakyti už įmonės skolas.⁵⁷⁵ Pažymėtina, kad antstolis negali subsidiariai nukreipti išieškojimo į individualios įmonės savininko turtą, jei įsiteisėjusio teismo sprendimo pagrindu išduotame vykdomajame rašte individualios įmonės savininkas nėra įrašytas skolininku, jis nebuvo įtrauktas toje byloje dalyvaujantį asmeniu ir teismo sprendime nespręsta dėl jo teisių ir pareigų.⁵⁷⁶

⁵⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-400/2012.

⁵⁷⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-126-313/2019.

⁵⁷⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-310-611/2016.

Antstolis nukreipti išieškojimą į individualios įmonės savininko turtą priteistoms sumoms iš individualios įmonės išieškoti gali tik tuo atveju, kai tokią prievolę yra nustatęs teismas ir yra išduotas vykdomasis dokumentas dėl išieškojimo iš individualios įmonės savininko. Primintina, kad prievolės pobūdžio nustatymas yra teismo, bet ne antstolio prerogatyva.⁵⁷⁷

CPK 673 straipsnyje nustatyta, kad jeigu individuali (personalinė) įmonė neturi pakankamai lėšų išieškomoms sumoms padengti, antstolis išieškojimą nukreipia į kitą jos turtą ir savininko turtą. Vykdomo procesą reglamentuojančiose CPK nuostatose nėra teisės normos, kuri tiesiogiai suteiktų teisę antstoliui už individualios įmonės savininko asmenines prievoles nukreipti išieškojimą į individualios įmonės lėšas ar kitą turtą. Vis dėlto individualios įmonės dvejopas statusas – kaip teisinių santykių subjekto ir kaip objekto – sudaro poreikį vertinti konkretų teisinį santykį ir spręsti dėl individualios įmonės turto statuso.⁵⁷⁸

Skolos išieškojimo iš fizinio asmens – individualios įmonės savininko – atveju individuali įmonė vertinama tik kaip turto objektas, todėl nekyla jos subjektinio savarankiškumo ir atskirumo nuo savininko bei individualios įmonės atsakomybės už jos savininko skolas klausimų. Šiuo atveju įmonės turtas teisėtai paimamas ne kaip iš subjekto – savarankiško juridinio asmens, o kaip iš objekto – įmonės savininko turto vieneto, į kurio sudėtį įeina jai priklausantis turtas. Įmonė yra vienas iš fizinio asmens turto objektų, į kurį, kaip į bet kurį kitą objektą, gali būti nukreiptas išieškojimas. Fizinis asmuo – individualios įmonės savininkas – turi galimybę pats įgyvendinti jam priklausančią teisę paimti iš įmonės turtą ir juo atsiskaityti su kreditoriumi arba skolą padengti ne individualios įmonės turtu, o kitu jam priklausančiu turtu. To nepadarius, vykdydamas išieškojimą iš skolininko – fizinio asmens – turto priverstine tvarka, antstolis gali nukreipti išieškojimą į skolininkui priklausantį turtą, įskaitant jo individualią įmonę. Kai įmonės savininko kito turto nėra, išieškojimas taip pat gali būti nukreipiamas ir į individualios įmonės turtą. Aiškinimas, kad antstolis turi teisę nukreipti išieškojimą tik į įmonę, o jos turto, kaip savarankiškam subjektui priklausančios nuosavybės,

⁵⁷⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-609/2013; 2012 m. liepos 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-273/2012.

⁵⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-69/2014.

negali panaudoti įmonės savininko skoloms padengti, būtų nepalankus ir įmonei, ir jos savininkui, nes tokiu atveju antstolis, net išieškodamas nedidelę fizinio asmens skolą, turėtų areštuoti visą jo įmonę ir ją visą realizuoti kaip fizinio asmens turto vienetą. Be to, įmonės kaip visumos realizavimas priverstinio vykdymo procese paprastai būtų nepraktiškas skolos išieškojimo būdas bei, atsižvelgiant į nedidelę išieškomą sumą, gali reikšti neproporcingą skolininko nuosavybės teisės suvaržymą.⁵⁷⁹

Įstatyme taip pat reglamentuojamas atvejis, kai **iš valstybės ar savivaldybės įmonės turto** turi būti vykdomas išieškojimas, bet turto nėra. CPK 674 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jeigu valstybės ar savivaldybės įmonė neturi turto, iš kurio galima išieškoti, išieškotojų reikalavimai tenkinami atitinkamai iš valstybės ar savivaldybės biudžeto, bet ne daugiau, negu yra valstybės ar savivaldybės įmonės patikėjimo teise valdomo turto, į kurį negalima nukreipti išieškojimo, vertė. Šio straipsnio 2 dalyje reglamentuojama, kad reikalavimų tenkinimo iš valstybės ar savivaldybės biudžeto klausimą išieškotojo prašymu išsprendžia teismas priimdamas nutartį. Ši nutartis gali būti skundžiama atskiruoju skundu.

Valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybės įmonė yra iš valstybės turto įsteigta arba įstatymų nustatyta tvarka valstybei perduota įmonė, kuri nuosavybės teise priklauso valstybei ir jai perduotą ir jos įgytą turtą valdo, naudoja bei juo disponuoja patikėjimo teise. Šio straipsnio antroje dalyje reglamentuojama, kad savivaldybės įmonė yra iš savivaldybės turto įsteigta arba įstatymų nustatyta tvarka savivaldybei perduota įmonė, kuri nuosavybės teise priklauso savivaldybei ir jai perduotą ir jos įgytą turtą valdo, naudoja bei juo disponuoja patikėjimo teise.

Biudžetinių įstaigų įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje reglamentuojama, kad biudžetinė įstaiga yra ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, įgyvendinantis valstybės ar savivaldybės funkcijas ir išlaikomas iš valstybės ar savivaldybės biudžetų asignavimų, taip pat iš Valstybinio socialinio draudimo fondo, Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetų ir kitų valstybės pinigų fondų lėšų. Šio straipsnio antra dalis nustato, kad pagal savo prievoles biudžetinė įstaiga atsako tik savo lėšomis. Jeigu biudžetinės įstaigos prievolėms padengti lėšų ne-

⁵⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-69/2014.

pakanka, prievolės padengiamos biudžetinės įstaigos savininko lėšomis neviršijant biudžetinės įstaigos teisės aktų nustatyta tvarka naudojamo, valdomo ir disponuojamo turto vertės. Teismų praktikoje nustatyta, kad CPK 674 straipsnis netaikomas tenkinant bankrutavusios savivaldybės įmonės kreditorių reikalavimus. Tokiu atveju bankrutavusios įmonės turtas parduodamas ir kreditorių reikalavimai tenkinami įmonių nemokumo procesą reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka.⁵⁸⁰

---

⁵⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-259/2009.

XIV. TURTO AREŠTAS

Vykdyimo procese gali būti taikomas skolininko turto areštas. Turto areštas yra prievartos priemonė, ribojanti vieną pamatinių asmens teisių – teisę į nuosavybę. Todėl jo taikymas turi būti suderinamas su asmens teisių apsaugos standartais. Skolininko turto arešto instituto tikslas yra laikinai apriboti skolininkui galimybes perleisti ar kitaip apsunkti turtą, kad būtų išlaikomas skolininko turtas, iš kurio būtų galima išieškoti.⁵⁸¹ Turto areštas sukelia neigiamas pasekmes asmeniui, kurio turtas yra areštuotas. Turto arešto, kaip ir hipotekos, paskirtis yra užtikrinti, kad skolininkas iš tikrųjų įvykdytų visą prievolę kreditoriui.⁵⁸² Taigi pagrindinis turto arešto tikslas yra užtikrinti, kad išieškotojo reikalavimas bus patenkintas iš skolininko turto. Skolininko nuosavybės teisės į areštuotą turtą apribojamos laikinai – iki skolininkas sumokės įsiskolinimą arba turtas bus realizuotas.

CPK 675 straipsnio 1 dalis nustato, kad skolininko turto areštas yra priverstinis nuosavybės teisės į skolininko turtą arba šios teisės atskirų sudėtinių dalių – valdymo, naudojimosi ar disponavimo – laikinas uždraudimas ar apribojimas. Turto areštas reglamentuojamas CPK ir specialiaame įstatyme – Turto arešto aktų registro įstatyme. Remiantis šio įstatymo 2 straipsnio 3 dalimi, turto areštas yra įstatymų nustatyta tvarka ir sąlygomis taikomas priverstinis nuosavybės teisės į turtą arba atskirų jos sudedamųjų dalių – valdymo, naudojimosi ar disponavimo – laikinas apribojimas siekiant užtikrinti įrodymus, civilinį ieškinį, galimą turto konfiskavimą, taip pat baudų ir nesumokėtų įmokų išieškojimą, kreditorių reikalavimų patenkinimą, kitų reikalavimų ir įsipareigojimų įvykdymą. Turtas gali būti areštuojamas teismui taikant laikinąsias apsaugos priemones (CPK 145 straipsnis) ar antstoliui vykdant sprendimą (CPK 675 straipsnis).⁵⁸³

Turto disponavimo teisės apribojimas – teisės turtą parduoti, kitaip perleisti, taip pat išnuomoti, įkeisti arba kitokiu būdu keisti jo tei-

---

⁵⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-703-706/2015.

⁵⁸² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-549/2006.

⁵⁸³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-417/2008.

sinę būklę priverstinis laikinas apribojimas⁵⁸⁴. Areštavus turtą ir uždraudus juo disponuoti, yra negalimi jokie susitarimai dėl areštuoto turto pardavimo, o jei tokie sudaromi, – yra niekiniai ir negaliojantys (CK 1.80 straipsnis).⁵⁸⁵ Jeigu turto areštu apribojamas disponavimas, šis draudimas gali būti taikomas skolininkui, konkrečioms asmenims arba višiemis. Disponavimo teisė įgyvendinama tiesiogiai ir netiesiogiai. Jeigu disponavimo teisė įgyvendinama tiesiogiai, tai valia disponuoti išeina iš turto savininko ar valdytojo, kurie patys turi tokią teisę. Disponavimo teisė įgyvendinama netiesiogiai, jeigu šią teisę savininkas ar valdytojas perduoda ar kitu būdu perleidžia kitam asmeniui (pavyzdžiui, atstovui pagal pavedimo, atstovavimo, komiso ar kitokį sandorį). Jeigu disponavimo teisė ne savininkui suteikiama įstatymo pagrindu, tai įstatymo nuostatos nustato disponavimo ribas ir išimtis.⁵⁸⁶

Turto naudojimo teisės apribojimas – teisės naudoti turto savybes naudotojo reikmėms tenkinti priverstinis laikinas apribojimas.⁵⁸⁷

Turto valdymo teisės apribojimas – teisės įstatymų nustatyta tvarka daryti turtui fizinį ir ūkinį poveikį priverstinis laikinas apribojimas.⁵⁸⁸

CPK 675 straipsnio 1 dalyje yra aiškiai išreikštas imperatyvas, pavartojant žodį „uždraudimas“, todėl turto arešto laikotarpiu areštuotu turtu draudžiama įgyvendinti nuosavybės teises į areštuotą turtą ar atskiras šių teisių sudėtinės dalis (dalį) ir tokio draudimo nepaisymas reiškia pažeidžiamą imperatyvią įstatymo normą.⁵⁸⁹ Skolininko turto nuosavybės teisės ribojimai turi būti nustatomi remiantis individualiomis ginčo aplinkybėmis, atsižvelgiant į skolininko veiksmus, turto pobūdį ir kitas reikšmingas aplinkybes. Areštuojant skolininko turtą visais atvejais turi būti apribojama areštuoto turto savininko disponavimo turtu teisė. Priešingu atveju turto areštas netenka prasmės.⁵⁹⁰ Reikalavimai turto arešto turiniui nustatyti CPK 678 straipsnyje.

Skolininko turto areštas riboja teisę į nuosavybę ir toks riboji-

⁵⁸⁴ Turto arešto aktų registro įstatymo 2 straipsnio 7 dalis.

⁵⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-175/2013.

⁵⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-417/2008.

⁵⁸⁷ Turto arešto aktų registro įstatymo 2 straipsnio 8 dalis.

⁵⁸⁸ Turto arešto aktų registro įstatymo 2 straipsnio 10 dalis.

⁵⁸⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-692/2012.

⁵⁹⁰ Turto arešto aktų registro įstatymo 2 straipsnio 4 dalis.

mas privalo būti proporcingas siekiamiems tikslams. Remiantis CPK 675 straipsnio 2 dalimi, antstolis **negali areštuoti skolininko turto iš esmės daugiau, negu jo reikia išieškotinai sumai ir vykdymo išlaidoms padengti**. Teismų praktikoje aiškinant šią teisės normą, nurodoma, kad jos tikslas yra vykdymo proceso šalių interesų apsauga ir pusiausvyra. Išieškotojas turi gauti išieškomas sumas, o skolininko nuosavybės teisės turi būti apribotos proporcingai išieškotinių sumų dydžiui.⁵⁹¹ Tačiau sprendžiant dėl turto arešto taikymo apimties, gali būti sunku nustatyti, kiek skolininko turto turi būti areštuota. Įstatymas nenustato konkrečios turto apimties ribojimo, tačiau iš esmės nurodo vertinamąjį kriterijų. Vertinant CPK 675 straipsnio 2 dalyje nustatytą sąvoką „iš esmės daugiau“, manytina, kad ji turi būti aiškinama priklausomai nuo konkrečių vykdomosios bylos aplinkybių. Visais atvejais turi būti stengiamasi, kad areštuoto turto ir išieškomos sumos bei vykdymo išlaidų skirtumas būtų kuo mažesnis. Tačiau praktikoje tai padaryti gali būti sunku.

Teismų praktikoje pagrįstai pripažįstama, kad pats CPK 675 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos taisyklės turinys suponuoja prielaidą, jog vykdymo procese gali būti areštuota skolininko turto daugiau, negu jo reikia išieškotinai sumai ir vykdymo išlaidoms padengti. Taip yra dėl to, kad vykdymo procese objektyviai beveik nėra įmanoma areštuoti tiksliai tokią sumą, kuri padengtų išieškotiną sumą ir vykdymo išlaidas. Tam, kad būtų konstatuotas šios normos pažeidimas, turi būti nustatyta, jog skolininko turto areštuota iš esmės daugiau. Įstatymų leidėjas nėra patekęs sąvokos „iš esmės daugiau“ apibrėžimo ir nėra detalizavęs šią sąvoką apibrėžiančių kriterijų. Ši įstatymo nuostata sistemiškai turi būti aiškinama taip, kad antstolis, vykdydamas jam pateiktus vykdomuosius dokumentus, turi imtis priemonių surasti ir areštuoti skolininko turto tiek, jog jo realiai pakaktų atsiskaityti su išieškotoju ir vykdymo išlaidoms kompensuoti. Taigi turto areštas turi būti veiksmingas, juo turi būti ne formaliai apribojamos skolininko teisės, bet taikomais apribojimais sukuriamas pagrindas realiai patenkinti išieškotojo reikalavimus.⁵⁹²

⁵⁹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-240-1075/2020.

⁵⁹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-240-1075/2020.

Sprendamas dėl areštuojamo turto masto, kasacinis teismas yra nurodęs kelių sąskaitų areštavimo ypatumus, taikant CPK 675 straipsnio 2 dalį. Lėšų, esančių keliose skolininko sąskaitose, areštas, nurodant lėšų arešto mastą, lygų visam dengtinai išieškotinos sumos ir vykdymo išlaidų sumos dydžiui, kai banko sąskaitose faktiškai nėra jokių lėšų, nereiškia CPK 675 straipsnio 2 dalies taisyklės pažeidimo. Toks lėšų areštas yra proporcingas skolininko teisių ribojimas, būtinas veiksmingam, greitam ir realiam išieškotojo interesų patenkinimui, nes, nesant galimybių areštuoti ir nurašyti iš sąskaitos konkrečią lėšų sumą, yra tikimybė, jog tam tikros lėšos bus pervestos į kuria nors iš sąskaitų. Nežinant, į kokią konkrečiai banko sąskaitą, kokiu metu ir kokia lėšų suma gali būti pervesta, toks gautinų lėšų areštas negali būti laikomas neproporcingu ar iš esmės pertekliniu skolininko teisių ribojimu. Jei CPK 675 straipsnio 2 dalies taisyklė būtų aiškinama taip, kad, skolininkui turint keletą banko sąskaitų ir jose faktiškai nesant lėšų, būtų galimas tik vienos kurios nors banko sąskaitos lėšų areštas neviršijant turto arešto masto, būtų neįmanoma užtikrinti išieškotojo interesų, nes, areštavus gautinas lėšas vienoje banko sąskaitoje, tačiau atsiradus lėšų kitoje – neareštuotoje sąskaitoje, jų negalima būtų nurašyti ir taip patenkinti išieškotojo interesus. Be to, tai sudarytų sąlygas piktnaudžiauti skolininkui ir išvengti apribojimų padarinių, jam organizuojant pinigų judėjimą būtent ne per areštuotą banko sąskaitą.⁵⁹³

Sprendžiant dėl areštuojamo skolininko turto masto, reikšminga laikoma ir vykdymo proceso šalių pozicija. Pats skolininkas turėtų būti aktyvus sprendžiant klausimą dėl jo turtui taikomo arešto masto ir bendradarbiauti, siekiant užtikrinti veiksmingą vykdymo procesą. Nors CPK antstoliui pirmiausia nustato pareigą užtikrinti, kad turto nebūtų areštuota iš esmės daugiau, nei jo reikia išieškotiniams sumoms ir vykdymo išlaidoms padengti, vis dėlto, siekiant vykdymo procese užtikrinti veiksmingą vykdymo procesą ir teisingą išieškotojo ir skolininko interesų pusiausvyrą, būtina, kad pačios vykdymo proceso šalys – išieškotojas ir skolininkas – būtų aktyvios, domėtusi vykdymo eiga, bendradarbiautų su teismo baigiamąjį aktą vykdančiu antstoliu ir elgtųsi sąžiningai.⁵⁹⁴

⁵⁹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-240-1075/2020.

⁵⁹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-240-1075/2020.

Antstolis, vykdydamas jam pateiktus vykdomuosius dokumentus, turi imtis priemonių surasti ir areštuoti tiek skolininko turto, kad jo pakaktų teismo sprendimui įvykdyti. Net ir tuo atveju, kai kreditoriaus naujai yra hipoteka įkeistas turtas, CPK 675 straipsnio 2 dalies nuostata negali būti aiškinama kaip absoliučiai ribojanti antstolio teisę areštuoti hipoteka neįkeistą skolininko turtą. Kai hipoteka įkeisto turto vertė yra akivaizdžiai per maža realiam sprendimo vykdymui užtikrinti, antstolio teisė areštuoti hipoteka neįkeistą skolininko turtą iš esmės gali būti ribojama tuomet, jeigu bendra hipoteka įkeisto ir jo areštuoto kito turto vertė peržengia išieškotinos ir vykdymo išlaidų sumos ribas. Nei CPK, nei CK nenustatyta šios bendrosios teisės normos išimčių, taikomų išieškant iš įkeisto turto, todėl tais atvejais, kai iš konkrečių duomenų akivaizdu, jog iš hipoteka įkeisto turto gautų lėšų nepakaks skolos ir vykdymo išlaidoms padengti, antstolis turi teisę areštuoti ir hipoteka neįkeistą skolininko turtą, jei tokiu areštu iš esmės neviršijama išieškomos skolos bei vykdymo išlaidų suma.⁵⁹⁵

CPK 675 straipsnio 3 dalyje reglamentuojamas areštuojamo turto aprašo sudarymas. Teismas areštuoja turtą teisiškai, antstolis – faktiškai.⁵⁹⁶ Turto areštas taikomas teismo nutartimi, o turto aprašas yra tokios nutarties vykdymo procese antstolio surašomas dokumentas, kuriuo aprašomas konkretus areštuotas turtas⁵⁹⁷. Šioje dalyje nustatytas skirtumas tarp skolininko turto arešto ir aprašymo. Vykdydamas teismo nutartį areštuoti turtą, antstolis sudaro areštuojamo turto aprašą CPK 677 straipsnyje nustatyta tvarka. Šiuo atveju antstolis turto arešto akto nesurašo. Teisines turto arešto pasekmes sukelia teismo nutartis. Pagal Turto arešto aktų registro įstatymo 2 straipsnio 2 punktą areštuoto turto aprašas yra dokumentas (protokolas, aprašas ir kt.), kuriame aprašomas areštuotas turtas. CPK 675 straipsnio 4 dalyje reglamentuojamas turto arešto įsigaliojimo momentas. Turto areštas įsigalioja nuo turto arešto akto paskelbimo skolininkui, o jeigu nėra galimybės paskelbti, – nuo turto arešto akto įregistravimo turto arešto aktų registre. Tais atvejais, kai yra areštuojami produktai, kiti greitai gendantys daiktai, gyvūnai ir jie CPK nustatyta tvarka paimami ir nedelsiant perduo-

⁵⁹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-500-421/2015.

⁵⁹⁶ Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1316/2010.

⁵⁹⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-173/2012.

dami realizuoti, turto areštas įsigalioja nuo turto aprašymo momento. Visi turto arešto duomenys, įrašyti į Turto arešto aktų registrą, laikomi teisingais ir išsamiais, kol jie nenuginčyti įstatymų nustatyta tvarka.⁵⁹⁸ Laikoma, kad turto arešto akto duomenys yra žinomi, jeigu turto arešto aktas yra įregistruotas Turto arešto aktų registre.⁵⁹⁹ CPK 675 straipsnio 5 dalyje reglamentuojama antstolio pareiga informuoti apie įkeisto turto areštą. Teismui areštavus įkeistą turtą, antstolis nedelsdamas praneša atitinkamai įkaito turėtojui ar hipotekos kreditoriui.

Areštuotas turtas turi būti pažymėtas. CPK 676 straipsnis nustato, kad areštuoto turto žymėjimas kiekvieną areštuotą daiktą antstolis, jeigu yra galimybė, iš išorės pažymi areštą rodančiu ženkle. Apie tai, kad areštuotas turtas yra pažymėtas, nurodoma turto arešto akte. Skolininko turto aprašymas nustatytas CPK 677 straipsnyje. Turto arešto akto turinys reglamentuojamas CPK 678 straipsnyje. Turto arešto akto ir turto aprašo pateikimo turto areštų registro tvarkytojui tvarka nustatyta CPK 680 straipsnyje.

Areštuotas turtas turi būti **įkainojamas**. Teisingas areštuojamo turto įkainojimas yra svarbus skolininko ir išieškotojo interesams ginti, nes nuo to priklauso, kaip bus organizuojamas skolininko turto realizavimas, kokia kaina jis bus parduodamas (CPK 718 straipsnis). Nuo šios kainos priklauso ir antrose varžytynėse parduodamo turto kaina (CPK 722 straipsnis), turto pardavimo per prekybos įmonę kaina (CPK 726 straipsnis) ir kt. Nustačius per mažą areštuoto turto kainą, šią klaidą gali ištaisyti rinkos mechanizmas, pirkėjams pasiūlius didesnę kainą. Tačiau tokia klaida gali likti neištaisyta, jeigu turto nepavyks parduoti iš varžytynių. Teismų praktikoje kainų skirtumas buvo pripažintas esmingai mažesniu, kai turto pardavimo iš varžytynių kaina daugiau kaip 30–50 proc. buvusi mažesnė negu vėliau byloje nustatyta to turto rinkos kaina.⁶⁰⁰

Remiantis CPK 681 straipsnio 1 dalimi, areštuodamas skolininko turtą, antstolis jį įkainoja **rinkos kainomis**, atsižvelgdamas į turto nusidėvėjimą bei į arešto metu dalyvaujančių išieškotojo ir skolininko

⁵⁹⁸ Turto arešto aktų registro įstatymo 4 straipsnio 2 dalis.

⁵⁹⁹ Turto arešto aktų registro įstatymo 5 straipsnio 2 dalis.

⁶⁰⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 23 d. nutartis byloje Nr. 3K-7-90/2009; 2011 m. gegužės 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-251/2011.

nuomones. Jeigu skolininkas ar išieškotojas prieštarauja antstolio atliktam įkainojimui arba jei antstoliui kyla abejonių dėl turto vertės, antstolis turto vertei nustatyti skiria ekspertizę. CPK neapibrėžia rinkos kainos sąvokos. Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymo 2 straipsnio 10 dalis nustato, kad turto arba verslo rinkos vertė yra apskaičiuota pinigų suma, už kurią galėtų būti perduotas turtas arba verslas jo vertinimo dieną, sudarius tiesioginį komercinį norinčių perduoti turtą arba verslą ir norinčių jį įsigyti asmenų sandorį po šio turto arba verslo tinkamo pateikimo rinkai, kai abi sandorio šalys veikia dalykiškai, be prievartos ir nesaistomos kitų sandorių ir interesų. Areštuotas turtas turi būti įkainotas objektyviai, maksimaliai artima esančiai rinkoje turto kaina. Nustatant areštuoto turto rinkos kainą⁶⁰¹, vykdyimo proceso šalys turi tinkamai vykdyti bendradarbiavimo pareigą.⁶⁰²

Areštuodamas turtą antstolis pirmiausia, t. y. prieš išklausdamas išieškotojo ir skolininko nuomones dėl turto vertės, turi nustatyti turto rinkos vertę, jam įstatymo suteiktomis priemonėmis išsiaiškinti, ar viešajame registre užfiksuota turto vertė atitinka šio turto rinkos vertę turto arešto akto surašymo dieną.⁶⁰³ Antstolis, ruošdamasis perduoti skolininko (turto savininko) turtą iš varžytynių, turi elgtis teisingai ir veikti taip, kad perduodant daiktą iš varžytynių būtų gauta maksimali nauda, atitinkanti tiek išieškotojo, tiek ir skolininko interesus⁶⁰⁴. Reikšminga aplinkybė laikomas ir turto pobūdis, ar jis yra paklausus rinkoje. Pavyzdžiui, teismų praktikoje pripažinta, kad varžytynėse buvo pardavinėjamas labai specifinis turtas – poilsio namai Neringoje, todėl tokio turto paklausa nėra itin didelė, o tai neabejotinai turi įtakos ir turto kainai.⁶⁰⁵

Kilus ginčui dėl antstolio atlikto įkainojimo, jį gali išspręsti teismas CPK XXXI skyriaus nustatyta tvarka išnagrinėdamas skundą dėl ants-

⁶⁰¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-604/2008.

⁶⁰² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-297/2010.

⁶⁰³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-8/2005; 2005 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-157/2005.

⁶⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-360/2005; 2019 m. gruodžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-719-370/2019.

⁶⁰⁵ Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-469-464/2018.

tolio veiksmų.⁶⁰⁶ Atskiro proceso dėl turto ekspertizės akto nuginjimo galimybė atskirai nuo vykdymo proceso yra nesuderinama su vykdymo proceso tikslais ir iš esmės sudarytų galimybę piktnaudžiauti procesinėmis teisėmis ir prieštarautų proceso koncentruotumo ir ekonomiškumo principui (CPK 7 straipsnio 1 dalis).⁶⁰⁷ Sprendžiant dėl galimybės inicijuoti atskirą procesą ginčijant turto vertinimo rezultata, turi būti atsižvelgiama į tai, kokių pagrindų ir kokia forma turto vertinimo rezultatas sukurtas, t. y. ar tai teismo nutartimi, antstolio patvarkymu byloje paskirtos turto vertinimo ekspertizės rezultatas (ekspertizės aktas), ar, pavyzdžiui, vienos iš šalių užsakymu atlikto turto vertinimo rezultatas (vertinimo ataskaita).⁶⁰⁸ Tarp šalių esant ginčui dėl antstolio veiksmų įkainojant iš varžytynių parduodamą turtą tinkamumo minėtu aspektu, svarbu įvertinti, ar areštuojamo turto įkainojimo metu buvo tam tikrų aplinkybių (duomenų), dėl kurių antstoliui galėjo kilti abejonių dėl jo nustatytos areštuoto turto rinkos vertės. Jeigu skolininkas ar išieškotojas pareiškia prieštaravimus dėl antstolio nustatytos turto vertės⁶⁰⁹, tačiau už ekspertizės atlikimą būtinų sumų nesumoka ir nėra pagrindo jo nuo šių sumų sumokėjimo atleisti, antstolis savo iniciatyva gali skirti ekspertizę turto vertei nustatyti. Šiuo atveju už ekspertizės atlikimą sumokama iš antstolio sąskaitos. Ekspertizės atlikimo išlaidų atlyginimas išieškomas iš skolininko CPK 611 straipsnyje nustatyta tvarka.⁶¹⁰

Teisingas, įstatymo reikalavimus atitinkantis skolininko turto įkainojimas yra pirmiausia antstolio pareiga, kurią vykdyti jis privalo nepaisydamas to, kaip vykdymo proceso šalys naudojasi savo procesinėmis teisėmis. Tačiau priverstinio vykdymo procese tiek ieškotojas, tiek skolininkas turi būti aktyvūs ir patys domėtis vykdymo eiga, sąžiningai naudotis įstatymo suteiktomis teisėmis bei pareigomis, skolininkas ar jo atstovas privalo bendradarbiauti su antstoliu ir aktyviai padėti jam grei-

⁶⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-315-915/2018.

⁶⁰⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-441-690/2018.

⁶⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-441-690/2018.

⁶⁰⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-92-469/2020.

⁶¹⁰ Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-346-798/2020.

tai ir tinkamai įvykdyti sprendimą (CPK 640, 644 straipsniai).⁶¹¹

Vienas iš kriterijų, pagal kurį antstolis gali nustatyti areštuojamo turto vertę, yra Nekilnojamojo turto registro pažymėjime nurodyta turto vertė, nors rinkos vertė nesutapatinama su pažymėjime nurodyta turto verte, nes gali jos neatitikti turto arešto akto surašymo dieną.⁶¹² Tačiau Nekilnojamojo turto registre nurodoma turto vertė nebūtinai reiškia realią turto rinkos vertę.⁶¹³ Todėl antstolis, vykdomo procese pasikeitus rinkos situacijai ar įvykus kitoms reikšmingoms aplinkybėms, turi vertinti ne tik kiek ir kokio turto turi skolininkas, bet ir turimo turto teisinį statusą, nuosavybės rūšį, jo paklausą rinkoje, taip pat nustatyti tikrąją, o ne VĮ Registrų centre pagal masinio vertinimo duomenis nurodytą šio turto vertę. Antstolio delsimas nustatyti realią turto rinkos kainą gali būti laikomas rūpestingumo pareigos pažeidimu.⁶¹⁴ Taip pat turto rinkos kainai nustatyti reikšmingas kainos pokytis per laiką ir turto nusidėvėjimas, jo vertės kitimas. Teismų praktikoje pastebima, kad rinka nėra pastovi, tad, priklausomai nuo įvairių aplinkybių, turto paklausa bei kainos rinkoje nuolat kinta. Antstolis, vykdydamas išieškojimą, turi imtis priemonių, kad kuo greičiau nustatytų areštuoto turto vertę ir, ją nustatęs, turtą realizuotų, kad nebūtų pažeista išieškotojo ir skolininko interesų pusiausvyra, kai turto vertės skirtumas susidaro dėl laiko, rinkos pokyčių, turto nusidėvėjimo ir panašių aplinkybių.⁶¹⁵

Jeigu skolininkas ar išieškotojas prieštarauja antstolio atliktam įkainojimui arba jei antstoliui kyla abejonių dėl turto vertės, antstolis turto vertei nustatyti skiria **ekspertizę**. Abejonių dėl atlikto turto įvertinimo teisingumo galėtų kelti kitokią turto vertę pagrindžiantys argumentai, juos patvirtinantys įrodymai.⁶¹⁶ Pripažįstama, kad antstolis privalo vadovautis eksperto nustatyta turto verte, nes turto vertinimo ekspertizę

⁶¹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-344-421/2018.

⁶¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-565/2008.

⁶¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-419-706/2016.

⁶¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-419-706/2016.

⁶¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-344-421/2018.

⁶¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-83/2012.

atlieka turto vertinimo kvalifikaciją turintys turto vertintojai, turintys specialių žinių ir naudojančys atitinkamus metodus turto vertei nustatyti.⁶¹⁷ Vykdyimo proceso šalių prieštaravimai nėra vienintelis pagrindas skirti ekspertizę areštuojamo turto vertei nustatyti. CPK 681 straipsnio 1 dalyje kaip savarankiškas pagrindas tokio pobūdžio ekspertizei skirti nurodytas atvejis, kai pačiam antstoliui kyla abejonių dėl turto vertės. Pagal kasacinio teismo formuojamą praktiką, tuo atveju, kai turimi skolininko turto vertės įrodymai kelia abejonių, antstolis privalo imtis papildomų priemonių tinkamam skolininko turto įkainojimui nustatyti nepriklausomai nuo to, ar skolininkas ir išieškotojas reiškia prieštaravimų dėl nustatytos turto kainos.⁶¹⁸ Teismų praktikoje suformuotos tam tikros taisyklės dėl ekspertizės skyrimo. Pripažįstama, kad skirdamas ekspertizę, antstolis patvarkyme, siekiant užtikrinti šio procesinio dokumento aiškumą ir išvengti dviprasmybių bei garantuoti atsakymo būtent į tą klausimą, dėl kurio skiriama ekspertizė, gavimą, turi aiškiai nurodyti, kad ekspertizė skiriama būtent turto rinkos vertei nustatyti. Pažymėtina, kad ekspertizės akte turi būti duodami pagrįsti atsakymai į iškeltus klausimus, smulkiai aprašomi atlikti tyrimai, jų pagrindu padarytos išvados (CPK 216 straipsnio 1 dalis, 682 straipsnio 6 dalis). Antstoliui patvarkyme tinkamai nesuformulavus ekspertui adresuojamo klausimo, egzistuoja tikimybė, jog atsakymo būtent į tą klausimą, dėl kurio skiriama ekspertizė, nebus gauta, ir tai gali lemti vykdymo procesą reglamentuojančių teisės normų pažeidimus. Ekspertizės aktas, kuriame ekspertas yra išdėstęs ne savo išvadą dėl turto rinkos vertės, o išvadą dėl kokios nors kitos to turto vertės, pavyzdžiui, turto rinkos vertės priverstinai parduoti, turi būti vertinamas kaip keliantis abejonių ir juo remtis, nustatant areštuoto turto rinkos vertę, pagal įstatymą reikšmingą to turto pardavimui iš varžytynių, negalima.⁶¹⁹

Esant poreikiui, antstolis gali skirti **pakartotinę ekspertizę**. Tiek pirminė, tiek papildoma ar pakartotinė turto vertės nustatymo ekspertizė pagal įstatymą gali būti paskirta antstolio arba vykdymo proceso ša-

⁶¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-344-421/2018.

⁶¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-291-969/2015.

⁶¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-430/2010.

lių iniciatyva. Vienas iš papildomos ar pakartotinės ekspertizės skyrimo pagrindų įtvirtintas CPK 682 straipsnio 2 dalyje – tai vykdyimo proceso šalių motyvuoti prieštaravimai dėl ekspertizės išvados. Antstolis šiuos prieštaravimus turi įvertinti pagal tai, ar jie pagrindžia esant abejonių dėl turto vertės įkainojimo teisingumo, ir atitinkamai skirti arba atsisakyti skirti papildomą ar pakartotinę ekspertizę. Kitas papildomos ar pakartotinės ekspertizės skyrimo pagrindas – paties antstolio abejonės dėl turto vertės (CPK 681 straipsnio 1 dalis, 682 straipsnio 3 dalis). Antstolis, vykdydamas savo įstatymines pareigas ir siekdamas vykdyimo proceso tikslų, visais atvejais turi įvertinti ekspertizės aktą kartu su kitais duomenimis apie turto rinkos kainą ir kilus abejonių dėl ekspertizės akto privalo pasinaudoti įstatymo jam suteikta teise skirti papildomą ar pakartotinę ekspertizę, nepriklausomai nuo to, ar vykdyimo šalys pareiškė prieštaravimus dėl ekspertizės akto.⁶²⁰ Papildoma ar pakartotinė ekspertizės gali būti skiriamos antstolio iniciatyva, jeigu eksperto išvada nepakankamai aiški ar neišsami arba kiti antstolio turimi varžytynėse parduotino turto vertės įrodymai kelia abejonių dėl ekspertizės akte nustatytos turto vertės teisingumo.⁶²¹

Skolininko ar išieškotojo pateikiami motyvuoti prieštaravimai dėl areštuoto turto vertės netinkamo nustatymo turėtų remtis ne tik prieštaravimus teikiančio asmens subjektyvia nuomone apie skolininko turto vertę, bet realiais skaičiavimais, kurie leistų antstoliui daryti pagrįstą išvadą apie turto vertinimo procedūros pažeidimą ir (ar) jos metu atliktus netikslius skaičiavimus, ir tai sudarytų pagrindą skirti pakartotinę turto vertinimo ekspertizę. Kadangi pakartotinės turto vertinimo ekspertizės atlikimas ilgina išieškojimo vykdyimo procesą, antstolis turi būti itin atidus, vertindamas turimus duomenis apie areštuoto turto vertę. Pažymėtina, kad turto vertinimo pakartotinės ekspertizės rezultatas gali būti skirtingas vien dėl kintančių rinkos sąlygų, todėl tais atvejais, kai nėra pakankamai motyvuotų argumentų, leidžiančių abejoti turto vertinimo metu nustatyta areštuoto turto verte, antstolis turėtų dėti visas pastangas realizuoti turtą kuo greičiau.⁶²²

⁶²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-430/2010.

⁶²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-71/2011.

⁶²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-344-421/2018.

Vykdyimo proceso metu areštuoto turto vertė gali pasikeisti, todėl **turtas gali būti perkainojamas**. Remiantis CPK 681 straipsnio 2 dalimi, vykdyimo proceso metu įkainoto turto vertei pasikeitus, antstolio patvarkymu turtas gali būti perkainojamas laikantis šiame straipsnyje nustatytos tvarkos. Tačiau šioje teisės normoje nustatyta galimybė perkainoti areštuotą turtą nereiškia, kad tai turi būti atliekama kilus bet kokioms abejonėms dėl turto vertės. Ši teisės norma, ją sistemiškai aiškinant kartu su CPK 704 straipsniu, negali būti suprantama kaip suteikianti antstoliui neribotą teisę, suabejojus priverstinai realizuojamo turto verte, bet kurioje turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui stadijoje imtis veiksmų, siekiant perkainoti turtą. Ši antstolio teisė turi būti derinama su vykdyimo proceso šalių ir trečiųjų asmenų teisėtų lūkesčių principu. Tai reiškia, kad antstolis, po varžytynių paskelbimo iki jų pradžios suabejojęs realizuojamo turto verte, privalo imtis veiksmų dėl jos pakartotinio nustatymo vėliausiai iki patvarkymo, kuriuo atšaukiamos varžytynės CPK 704 straipsnio 2 dalies pagrindu, priėmimo momento.⁶²³

Areštuotas turtas turi būti įkainojamas operatyviai, todėl įstatymas nustato vykdyimo proceso šalių nuomonės dėl turto įkainojimo pateikimo terminus. Remiantis CPK 681 straipsnio 3 dalimi, skolininkas ar išieškotojas, dalyvavę areštuojant turtą, prieštaravimus dėl turto įkainojimo gali pareikšti ne vėliau kaip per tris darbo dienas, skaičiuojant nuo turto arešto dienos. Skolininkas ir išieškotojas, nedalyvavę areštuojant turtą, prieštaravimus dėl turto įkainojimo gali pareikšti ne vėliau kaip per tris darbo dienas nuo tos dienos, kurią gavo turto arešto aktą. Taigi teisės pareikšti prieštaravimus dėl turto įkainojimo įgyvendinimo terminas priklauso nuo to, skolininkas ar išieškotojas dalyvavo areštuojant turtą ar ne.

CPK 682 straipsnyje reglamentuojama **ekspertizės skyrimo tvarka**, šalių teisė pareikšti savo argumentus dėl ekspertizės skyrimo. Vykdyimo procesą reglamentuojančios nuostatos iš esmės ekspertizės atlikimo taisyklių nenustato, todėl ekspertizė atliekama pagal bendrąsias CPK taisykles, atsižvelgiant į CPK VI dalyje numatytas išimtis (CPK 682 straipsnio 6 dalis). Antstolis ekspertizę turto vertei nustatyti skiria

⁶²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-291-969/2015.

priimdamas patvarkymą. Patvarkyme turi būti nurodytas ekspertas ar ekspertizės įstaiga, kuriai pavedama atlikti ekspertizę. Patvarkymo kopijos registruotąja pašto siunta išsiunčiamos vykdyimo proceso šalims. Vykdyimo proceso šalys ne vėliau kaip per tris darbo dienas nuo tos dienos, kurią gavo antstolio patvarkymą paskirti ekspertizę, CPK 598 straipsnyje nustatyta tvarka gali pareikšti ekspertui nušalinimą (CPK 628 straipsnio 1 dalis).

Skolininkas vykdyimo procese turi pareigą ne tik įvykdyti savo prievolę išieškotojui, bet ir atlyginti visas vykdyimo išlaidas, įskaitant ir ekspertams mokėtinas sumas, kurias antstolis privalo sumokėti vykdydamas antstolio funkcijas. Remiantis CPK 682 straipsnio 3 dalimi, skolininkas ar išieškotojas, prieštaraujantys dėl antstolio nustatytos turto vertės, turi prieš skiriant ekspertizę sumokėti į antstolio depozitinę sąskaitą sumas, būtinas už ekspertizės atlikimą. Skolininkas ar išieškotojas motyvuotu prašymu gali kreiptis į antstolį, kad atidėtų CPK 628 straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytų sumų mokėjimą, o išieškotojas – kad visiškai ar iš dalies atleistų nuo mokėjimo bei šias sumas apmokėtų iš antstolio lėšų. Prie prašymo turi būti pridedami įrodymai, patvirtinantys, kad šių sumų mokėjimą būtina atidėti, iš dalies ar visiškai nuo jo atleisti. Antstolis, atsižvelgdamas į turtinę prašytojų padėtį, savo rašytiniu patvarkymu gali atidėti išlaidų mokėjimą iki turto realizavimo pabaigos, visiškai ar iš dalies atleisti nuo sumų, būtinų ekspertams ir ekspertinėms įstaigoms, sumokėjimo arba prašymą atmesti (CPK 682 straipsnio 4 dalis).

Vien aplinkybė, kad skolininko turtinė padėtis yra tokia, kad jis neturi lėšų sumokėti už ekspertizę, savaime nėra pagrindas atidėti mokėjimą. CPK 682 straipsnio 4 dalyje nustatytas terminas, iki kada antstolis gali atidėti išlaidų mokėjimą – iki turto realizavimo pabaigos. Tokia įstatymo nuostata suponuoja išvadą, kad įstatymų leidėjas pirmiausia atidėjimo klausimo sprendimą siejo su aplinkybėmis, kurios objektyviai gali būti nustatytos pagal vykdomosios bylos duomenis ir kurias įvertinęs antstolis gali priimti sprendimą dėl mokėjimo atidėjimo – realizuojamo turto verte, nagrinėjamu atveju – areštuoto turto verte, išieškotojo naudai išieškoma suma bei vykdyimo išlaidų dydžiu. Šių duomenų įvertinimas leidžia antstoliui nustatyti tikimybę, ar išieškomos sumos ir vykdyimo išlaidos bus patenkintos iš realizuojamo turto vertės.⁶²⁴

⁶²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-442/2012.

Įstatymas reglamentuoja areštuoto turto **saugojimą ir administravimą** (CPK 683 straipsnis). Turto saugotojo paskyrimas yra tik vienas turto arešto proceso visumos elementas. Jeigu areštuotas turtas nebus išsaugotas iki jo realizavimo, visas turto areštas tampa beprasmiškas. Todėl areštuoto skolininko turto saugotojo paskyrimas yra svarbus procesinis veiksmas. Turto saugotoją parenka ir paskiria antstolis. Areštuoto turto saugotojas nurodomas turto arešto akte (CPK 678 straipsnio 1 dalies 11 punktas). Nors turto saugotojo paskyrimo teisė priklauso išimtinai antstoliui, jis turėtų atsižvelgti į išieškotojo ir skolininko siūlymus, kam palikti saugoti areštuotą turtą. Antstolio teisė pasirinkti turto saugotoją kai kurių kategorijų vykdomosiose bylose yra ribojama. Bylose dėl nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo skolininkas ar jo giminaičiai gali būti skiriami areštuoto turto saugotojais tik išimtiniais atvejais. Turto saugotoju gali būti paskirtas bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, kuris realiai gali apsaugoti turtą. Juo gali būti skolininkas, išieškotojas ar bet kuris kitas asmuo. Pagal Antstolių įstatymo 21 straipsnio 2 dalies 1 punktą, viena iš antstolio teikiamų paslaugų yra turto saugojimas (administravimas) vykdymo procese.

Areštuotą turtą antstolis paprastai palieka valdyti asmeniui, kurio turtą areštavo. Paprastai tai būna skolininkas arba tretieji asmenys, turintys skolininko turtą. Taigi perduoti saugoti turtą kitam asmeniui galima, jeigu yra aplinkybės, dėl kurių turtas negali būti paliktas asmeniui, pas kurį jis tą turtą areštavo. Jeigu antstolis, areštuodamas turtą perduoda jį saugoti kitam asmeniui, skolininkui gali būti padaryti dideli nuostoliai. Net ir tuo atveju, jeigu skolininkas per raginime įvykdyti sprendimą nustatytą terminą sumoka skolą, jis nuo turto perdavimo saugoti kitam asmeniui momento iki skolos gražinimo negali tuo turtu naudotis. Be to iš skolininko išieškomos turto saugojimo išlaidos (CPK 609 straipsnio 1 dalies 1 punktas).

Antstolis bet kada gali pakeisti areštuoto turto saugotoją, jeigu vykdymo procese atsiranda aplinkybių, dėl kurių reikalingas toks pakeitimas. Turto saugotojas pakeičiamas antstolio patvarkymu.

CPK 683 straipsnio 3 dalyje nustatyta asmens, kuriam perduotas turtas saugoti, teisė juo naudotis. Saugotojas turtu gali naudotis, jeigu dėl šio turto ypatybių naudojimas juo nesukelia jo sunaikinimo arba vertės sumažėjimo.

CPK 683 straipsnio 4 dalyje nustatytas atlygis saugotojui už turto saugojimą. Saugotojas už saugojimą gali gauti atlyginimą. Atlyginimas suprantamas kaip faktiškai turėtos reikalingos turto saugojimo išlaidos ir užmokestis saugotojui už suteiktas paslaugas. Atlyginimo dydžio klausimas turi būti išspręstas perduodant turtą saugoti. Areštuotas turtas gali būti perduodamas saugoti be atlyginimo, jeigu su tuo sutinka saugotojas. Nustatant turto saugotojo atlyginimo dydį turi būti atsižvelgiama, ar saugotojas gali naudotis saugojamu turtu. Atlyginimas už turto saugojimą nemokamas, jeigu turto saugotoju paskiriamas skolininkas ar jo šeimos narys.

CPK 683 straipsnio 5 dalyje reglamentuojamos areštuoto turto administratoriaus teisės ir pareigos. CK 6.850 straipsnyje nustatyta, kad sutartinius pasaulgos santykius reglamentuojančios teisės normos (CK 6.830–6.849 straipsniai) taikomos ir pasaulgos prievolėms, kurios atsiranda pagal įstatymą, jeigu įstatymas nenustato ko kita. Turto saugotojo civilinės atsakomybės, atsiradusios pagal įstatymą, pagrindai nustatyti CK 6.845 straipsnyje. Jeigu saugotojas saugo turtą neatlygintinai, jo civilinė atsakomybė atsiranda bendraisiais civilinės atsakomybės pagrindais – esant neteisėtiems veiksams, žalai, priežastiniam ryšiui tarp neteisėtų veiksmų ir žalos (nuostolių), kaltei.

CPK 684 straipsnis reglamentuoja iš skolininko paimtų vertybių saugojimą. CPK 685 straipsnis nustato iš skolininko paimtų pinigų saugojimą. Įstatyme reglamentuojama areštuoto nekilnojamojo turto nuoma (panauda).

Vien aplinkybė, kad skolininko turtas areštuotas, nereiškia, kad šio turto negali būti ir iš jo negalima gauti naudos. CPK 686 straipsnis reglamentuoja, kaip areštuotas nekilnojamas turtas gali būti naudojamas jį areštavus:

- išnuomoto nekilnojamojo turto nuomos (panaudos) sutarties šio turto areštas nekeičia. Tačiau antstolis gali reikalauti nutraukti nuomos (panaudos) sutartį CK numatytais pagrindais;
- antstolis turi teisę duoti nuomininkui patvarkymą, kad nuomotojui priklausančius nuompinigius pervestų į antstolio depozitinę sąskaitą. Tokį patvarkymą nuomininkas privalo vykdyti;
- antstolis turi teisę išnuomoti nenaudojamą areštuotą nekilnoja-

mąjį turą. Tokia nuomos sutartis galioja tik iki vykdymo proceso, per kurį buvo areštuotas turtas, pabaigos;

- areštuoto turto nuomos sutartis, sudaryta nesilaikant šio straipsnio 3 dalyje nustatytos tvarkos, negalioja.

CPK 688 straipsnyje reglamentuojamas **išieškojimo nukreipimas į skolininko pinigų sumas ir kitokį turą, esančius pas kitus asmenis**. Išieškojimas gali būti nukreipiamas į skolininko pinigų sumas ir kitokį turą, esančius pas kitus asmenis. Tačiau šiuo atveju skolininko pinigai ar turtas turi būti atriboti nuo trečiojo asmens turto. Jeigu trečiasis asmuo skolingas skolininkui (skolininko debitorius), išieškojimas gali būti nukreipiamas į skolininko pinigų sumas, esančias pas trečiąjį asmenį, tik tuo atveju, kai šios pinigų sumos atribotos nuo trečiojo asmens pinigų sumos.

CPK 689 straipsnis nustato **disponavimo piniginėmis lėšomis, esančiomis kredito, mokėjimo ir (ar) elektroninių pinigų įstaigoje atidarytoje skolininko sąskaitoje (sąskaitose), apribojimą ir išieškojimą iš tokioje sąskaitoje (sąskaitose) laikomų piniginių lėšų**. Tai lėšos skolininko sąskaitose banke, kredito įstaigose, draudimo bendrovėse ar kitose organizacijose. Tokios lėšos nėra materialus turtas, todėl negali būti areštuojamos bendra tvarka. Išieškojimas iš skolininkui priklausančių piniginių lėšų leidžia greičiausiai įvykdyti pinigų išieškojimą. Išieškojimas į pinigines lėšas laikantis CPK 664, 665 straipsniuose nustatyto eiliškumo, nukreipiamas pirmiausia (neskaitant išieškojimo iš įkeisto turto). Išieškojimo nukreipimo tvarka detalai reglamentuota. Nukreipdamas išieškojimą į pinigines lėšas, antstolis bankams, kitoms kredito įstaigoms ar asmeniui pasiūnčia Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytos formos patvarkymą.

Bankas, kredito įstaiga ar kiti asmenys nuo antstolio patvarkymo gavimo momento privalo sustabdyti skolininko piniginių lėšų išmokėjimą tiek, kiek tai būtina antstolio reikalavimui įvykdyti, ir apie sulaikytas lėšas nedelsdami informuoja antstolį. CPK 689 straipsnyje nurodyti paklausimai gali būti siunčiami kelioms kredito įstaigoms, todėl bendra sulaikytų piniginių lėšų suma gali būti didesnė, negu jos reikia įsiskolinimui ir vykdymo išlaidoms padengti. Antstolis, nustatęs, kad bendra surastų skolininkui priklausančių piniginių lėšų suma yra didesnė, negu reikia išieškotinai sumai ir vykdymo išlaidoms padengti, nedelsdamas

privalo patvarkymu panaikinti neareštuotinių piniginių lėšų išmokėjimo sustabdymą ir šį patvarkymą išsiųsti atitinkamai banko ar kredito įstai-
gai.

Piniginių lėšų apribojimų informacinės sistemos (PLAIS) steigimo teisinį pagrindą, tikslą, uždavinius, pagrindines funkcijas, organizacinę, informacinę ir funkcinę struktūras, duomenų teikimo ir naudojimo tvarką, duomenų saugos reikalavimus, finansavimą, modernizavimą ir likvidavimą reglamentuoja PLAIS nuostatai.⁶²⁵ Remiantis PLAIS nuostatų 7 punktu, PLAIS tikslas yra centralizuotai tvarkyti informaciją apie skolininkų sąskaitų kredito įstaigose apribojimus ir reikalavimus priverstinai nurašyti pinigines lėšas iš šių sąskaitų. Pagal PLAIS nuostatų 9 punktą, pagrindinės PLAIS funkcijos yra: priimti vykdyti nurodymų teikėjų teikiamus nurodymus ir perduoti juos kredito įstaigoms; teikti nurodymų teikėjams elektroniniu būdu informaciją apie veiksmus, atliktus vykdant PLAIS piniginių lėšų apribojimo procesą; tvarkyti informaciją, susijusią su sąskaitoms kredito įstaigose taikomais apribojimais ir reikalavimais priverstinai nurašyti pinigines lėšas iš šių sąskaitų; proporcingai paskirstyti iš skolininko išieškomas pinigines lėšas; formuoti piniginių lėšų apribojimo, nurašymo proceso rezultatų ataskaitas; sukurti ir perduoti kredito įstaigoms neišieškomos sumos nustatymo nurodymus.

Teismų praktikoje nurodoma, kad PLAIS sistema sukurta ir įdiegta, siekiant užtikrinti **centralizuotą ir automatizuotą** apribojimų ir nurašymų procesų valdymą, tvarkymą ir kontrolę, taip sudarant sąlygas garantuoti proporcingą visų išieškotojų teisių apsaugą, skolininkui neturint reikiamų finansinių išteklių visiems įsipareigojimams padengti (CPK 754 straipsnio 5 dalis).⁶²⁶ Vienoje byloje buvo sprendžiamas klausimas, dėl išieškojimo eiliškumo (išieškotų lėšų paskirstymo), kai išieškojimą iš vieno skolininko kartu vykdo antstolis vykdomojoje byloje ir kita valstybės institucija, turinti teisę išieškojimą vykdyti savarankiškai per PLAIS.⁶²⁷ Kasacinis teismas šioje byloje nurodė, kad jeigu skolinin-

⁶²⁵ „Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2012 m. balandžio 19 d. įsakymas Nr. 1R-126 „Dėl Piniginių lėšų apribojimų informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo““, LRS, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.422960>.

⁶²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-486-690/2017.

⁶²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62-313/2020.

kas turi lėšų, antstolis jas išieško CPK 689 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka per PLAIS pateikdamas kredito, mokėjimo ir (ar) elektroninių pinigų įstaigai nurodymą priverstinai nurašyti skolininko lėšas skolai ir vykdymo išlaidoms padengti (CPK 689 straipsnio 2 dalis). Tačiau tuo atveju, jeigu skolininkas lėšų neturi ar jų yra nepakankamai, antstolis turi teisę areštuoti skolininko lėšas, esančias pas kitus asmenis, arba jo turtines teises, bet neturi teisės per PLAIS pateikti kredito, mokėjimo ir (ar) elektroninių pinigų įstaigai nurodymo nurašyti ne skolininko, o jo prievolės skolininko sąskaitoje esančias lėšas.⁶²⁸ Teismas pripažino, kad jeigu skolininkas turi keletą kreditorių (išieškotojų), tačiau tik vienas jų ar jo atstovas, kaip nurodymo teikėjas, pateikia nurašymo nurodymą per PLAIS, tai PLAIS pati savaime išieškotų lėšų nepaskirstys kitiems išieškotojams, nepateikusiems nurašymo nurodymo. Atsižvelgiant į tai, teismas pripažino, kad tuo atveju, kai išieškojimą iš vieno skolininko vykdo tiek antstolis vykdomojoje byloje, tiek kita valstybės institucija, turinti teisę nurašyti skolininko lėšas tiesiogiai per PLAIS sistemą, išieškotos lėšos visais atvejais kreditoriams turi būti paskirstomos CPK 754 straipsnyje nustatyta tvarka, jos (lėšos) negali atitekti tik vienam iš išieškotojų.⁶²⁹

Tuo atveju, kai antstolis siekia išieškoti iš piniginių lėšų, esančių skolininko sąskaitose PLAIS dalyvaujančiose kredito įstaigose, ar apriboti disponavimą tokiomis lėšomis, tinkamai vadovaudamasis aktualioomis Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatomis, vykdymo veiksmus jis turi atlikti per PLAIS. Jei kredito įstaiga vykdo veiklą Lietuvoje, turėdama tam atitinkamą licenciją, tačiau dėl kokių nors priežasčių nesijungia prie PLAIS, jai galėtų būti adresuojamas antstolio patvarkymas ne per PLAIS, o tiesiogiai, nurodant vykdyti išieškojimą kitu būdu. Jei skolininko sąskaitos yra užsienio valstybės kredito įstaigose ir dėl šios priežasties antstolis negali įgyvendinti įstatymo reikalavimo vykdyti išieškojimą iš piniginių lėšų skolininko sąskaitose šiose kredito įstaigose ar apriboti disponavimą jomis per PLAIS, antstoliui tenka pareiga tinkamai parinkti kitus – Europos Sąjungos ar tarptautinės teisės aktuose įtvirtintus – teisinius instrumentus, atsižvelgiant, be kita ko, į išieškomų

⁶²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62-313/2020.

⁶²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62-313/2020.

sumų kilme.⁶³⁰

Įstatyme reglamentuojamas **turto priklausymo skolininkui nustatymas**. Remiantis CPK 690 straipsnio 1 dalimi, jeigu išieškojimas nukreipiamas į nekilnojamąjį bei kitą nustatyta tvarka registruojamą turtą, antstolis nustato, ar visas šis turtas priklauso skolininkui, kokia yra tikroji to turto vertė, taip pat ar turtas neįkeistas, ar neareštuotas ir kokie yra jam nustatyti apribojimai. Taigi įstatymas reikalauja patikrinti, ar turtas, į kurį nukreipiamas išieškojimas, priklauso skolininkui, kad nebūtų pažeistos įstatymų saugomos kitų asmenų nuosavybės teisės.⁶³¹ Sprendžiant dėl išieškojimo nukreipimo į konkretų turtą, turi būti patikrinama, ar suieškotas turtas iš tikrųjų priklauso nuosavybės teise skolininkui. Kai išieškojimas nukreipiamas į nekilnojamąjį turtą arba kitą registruojamą turtą, tokio turto priklausymas skolininkui nustatomas pagal registro įstaigos rašytinius duomenis. Prieš nukreipdamas išieškojimą į neregistruotą turtą antstolis privalo įsitikinti savininko teises patvirtinančių įrodymų pagrindu apie šio turto priklausymą skolininkui. Nors CPK 690 straipsnis nereglamentuoja antstolio pareigų, kurias jis privalo atlikti priimdamas vykdomąjį dokumentą vykdyti, tačiau tais atvejais, kai vykdomasis dokumentas vykdyti konkrečiam antstoliui pateikiamas tuo pagrindu, kad skolininkas turi turto antstolio aptarnaujamoje teritorijoje, antstolis, vadovaudamasis teisėtumo bei bendraisiais civilinio proceso principais, turi įsitikinti, kad nurodyta aplinkybė, suteikianti jam teisę priimti vykdomąjį dokumentą vykdyti, egzistuoja.⁶³²

Iš esmės aprašydamas turtą teismo antstolis neturi tikrinti, ar aprašomas turtas tikrai priklauso skolininkui. Priešingu atveju vykdomo procesas labai užtrukėtų ar net taptų negalimas. Tikrieji turto savininkai turi ginti savo pažeistas teises skųsdami antstolio veiksmus arba reikšdami ieškinius dėl turto išėmimo iš aprašo. Tačiau realizavus skolininkui nepriklausantį turtą gali būti padaryta žala. Turto pardavimo iš varžytynių, perdavimo išieškotojui, turto pardavimo be varžytynių aktai teismo gali būti pripažinti negaliojančiais, jeigu buvo parduotas ne skolininkui

⁶³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-4-248/2021.

⁶³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-213/2007.

⁶³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-103-378/2016.

priklausantis turtas (CPK 602 straipsnis). CPK 690 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad, prieš pradėdant realizuoti šio straipsnio 1 dalyje nurodytą turtą, vykdomojoje byloje iš atitinkamos registro įstaigos turi būti gauti rašytiniai duomenys apie realizuojamo turto priklausymą skolininkui ir tam turtui taikomus apribojimus.

XV. TURTO REALIZAVIMAS VYKDYMO PROCESĖ

Skolininko turto realizavimas yra reikšminga vykdyimo proceso dalis, kurios metu skolininko ir (ar) kitų vykdyimo procese dalyvaujančių asmenų turtas realizuojamas, o gautos pajamos vėliau paskirstomos vykdomiesiems dokumentams vykdyti. Turto realizavimo tvarka reglamentuojama CPK 691–727 straipsniuose. Vykdyimo procese turtas turėtų būti parduotas nedelsiant, siekiant didžiausios rinkos vertės (angl. *the highest market value*) ir išvengiant jo nuvertėjimo⁶³³. Todėl antstolis turi imtis visų reikalingų priemonių, siekdamas kuo greičiau realizuoti turtą vykdyimo procese. Operatyvus turto realizavimas užtikrina ne tik kreditoriaus, bet ir skolininko interesus. Vykdyimo procese turto pardavimas už didžiausią galimą kainą yra siektinas priverstinio skolos išieškojimo tikslas, naudingas tiek kreditoriui, tiek skolininkui.⁶³⁴

Turto realizavimas vykdyimo procese nustatytomis formomis dažniausiai yra pirkimo–pardavimo sandoriai (CPK 700 straipsnis). Tačiau ne visi šių sandorių elementai atitinka CK pirkimo–pardavimo sandoriams keliamus reikalavimus. Skirtingai nuo klasikinės pirkimo–pardavimo sutarties, vykdyimo procese turtas parduodamas be jo savininko valios (išskyrus CPK 704 straipsnyje nustatytą atvejį). Pirkimo–pardavimo sandorio, kaip ir bet kurios sutarties, vienas esminių elementų yra šalių valios suderinamumas, siekis sukurti prievolinius teisinius santykius. Realizuojant turtą vykdyimo proceso nustatyta tvarka pirkimo–pardavimo sutarties šalys yra turto savininkas (skolininkas, įkaito davėjas) ir pirkėjas.⁶³⁵

CPK 691 straipsnio 1 dalyje turto realizavimas apibrėžiamas kaip areštuoto skolininkui ar įkaito davėjui nuosavybės teise priklausančio turto priverstinis pardavimas iš varžytynių, per įmones, kurios verčiasi turto prekyba ar perdirbimu, perdavimas išieškotojui ar realizavimas

---

⁶³³ „Council of Europe Committee of Ministers Recommendation Rec(2003)17 of the Committee of Ministers to member states on enforcement“, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d., https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805df135.

⁶³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-315-469/2015.

⁶³⁵ Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-583-881/2020.

kita CPK nustatyta tvarka. Taigi įstatymas nustato kelis **turto realizavimo būdus**:

- parduodant turtą iš varžytynių;
- parduodant turtą iš varžytynių, per įmones, kurios verčiasi turto prekyba ar perdirbimu;
- perduodant išieškotojui, jeigu turto nepavyko parduoti iš varžytynių;
- realizuojant kita CPK nustatyta tvarka.

Turto realizavimas vykdymo procese reglamentuojamas įvairiuose teisės aktuose, kurie turi būti aiškinami sistemiškai. Areštuotas turtas, atsižvelgiant į arešto pagrindus ir turto rūšis, realizuojamas CPK, Vyriausybės ir Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatyta tvarka (CPK 691 straipsnio 2 dalis). Įstatyme nustatyta speciali konfiskuoto turto realizavimo tvarka. Priėmęs vykdyti vykdomąjį raštą dėl turto konfiskavimo, antstolis vykdomajame rašte nurodytą konfiskuotą turtą areštuoja ir perduoda realizuoti CPK, Vyriausybės ir Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatyta tvarka (CPK 692 straipsnis).

Areštuoto turto realizavimas CPK VI dalyje nustatyta tvarka panaikina visus to turto areštus (CPK 693 straipsnis). Turto realizavimas suprantamas kaip bet koks nuosavybės teisės į turtą perleidimas vykdymo procese.

Skolininko turto realizavimo būdai reglamentuojami CPK 694 straipsnyje. Skolininkui priklausantis nekilnojamasis turtas ir kitas įstatymų nustatyta tvarka registruojamas turtas, kurio vertė viršija du tūkstančius eurų, taip pat kitas kilnojamasis turtas, kurio vieneto vertė viršija trisdešimt tūkstančių eurų, realizuojamas parduodant iš varžytynių (CPK 694 straipsnio 1 dalis). CPK 694 straipsnio 1 dalyje nenurodytas turtas gali būti realizuojamas ir kitais būdais CPK nustatyta tvarka (CPK 694 straipsnio 2 dalis). Sistemiškai vertinant įstatymo normas, reglamentuojančias skolininko turto realizavimo būdus, galima teigti, kad įstatymas atskiria turto realizavimą varžytynėse ir kitais būdais, tam tikrais atvejais suteikdamas prioritetą varžytynėms. Taigi skolininko turtas realizuojamas:

- **varžytynėse** CPK 694 straipsnio 1 dalyje nustatytais atvejais:
- 1) skolininkui priklausantis nekilnojamasis turtas ir kitas įstatymų nu-

statyta tvarka registruojamas turtas, kurio vertė viršija du tūkstančius eurų, ir 2) kitas kilnojamas turtas, kurio vieneto vertė viršija trisdešimt tūkstančių eurų;

• **parduodant turtą iš varžytynių, per įmones, kurios verčiasi turto prekyba ar perdirbimu; perduodant išieškotojui, jeigu turto nepavyko parduoti iš varžytynių; realizuojant kita CPK nustatyta tvarka.** Kai realizuojamas turtas nepatenka į CPK 694 straipsnio 1 dalyje nustatytas išimtis.

Realizuojant areštuotą turtą, svarbu užtikrinti šio turto bendraturčių interesus. CK 4.79 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad bendraturčiai turi pirmenybės teisę pirkti bendrąja nuosavybe esančią parduodamą dalį ta kaina, kuria ji parduodama, ir kitomis tomis pačiomis sąlygomis, **išskyrus atvejus, kai parduodama iš viešųjų varžytynių.** Teismų praktikoje nurodoma, kad CK 4.79 straipsnio 1 dalies, 6.419 straipsnio 1 ir 3 dalių, CPK 691 straipsnio 1 dalies, 700 straipsnio ir 713 straipsnio 3 dalies sisteminė analizė leidžia daryti išvadą, kad CK 4.79 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta išimtis – bendraturčio pirmenybės teisės nebuvimas, kai parduodama iš viešųjų varžytynių, – negali būti aiškinama plečiaimai ir prie tokios išimties gali būti priskiriamas tik vienas skolininkui priklausančio turto priverstinio turto pardavimo būdas – turto pardavimas iš varžytynių, bet netaikoma kitiems skolininkui priklausančio turto priverstinio pardavimo būdams. Varžytynių pradžia yra jų paskelbimo specialiame interneto tinklalapyje momentas, todėl CK 4.79 straipsnio 1 dalyje nustatyta išimtis gali būti taikoma tik nuo šio momento. Vykdymo procesas yra platesnis pagal savo apimtį ir stadijas nei tik turto pardavimas iš varžytynių, todėl CK 4.79 straipsnio 1 dalies prasme visų kitų skolininko turto pardavimo būdų prilyginimas viešosioms varžytynėms nepagrįstai išplėstų CK 4.79 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą išimtį ir paneigtų pačią išimties esmę.⁶³⁶ Todėl teismų praktikoje pagrįstai pripažįstama, kad CK 4.79 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta vieno bendraturčio pirmenybės teisė pirkti kito bendraturčio parduodamą bendrąja nuosavybe esančio daikto dalį, išskyrus tuos atvejus, kai ji parduodama viešosiose varžytynėse, aiškintina kaip nesuteikianti bendraturčiui pirmenybės teisės pirkti kito bendraturčio parduodamą daikto dalį tik tuo

⁶³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-182-611/2018.

atveju, kai turtas parduodamas CPK VI dalies nustatyto skolininko turta parduodant iš varžytynių būdu, bet netaikoma turto pardavimo skolininkui pasiūlytam pirkėjui būdu.⁶³⁷

Varžytynėse skolininko turtas priverstinai realizuojamas (parduodamas), o iš lėšų, gautų už parduotą turta, atsiskaitoma su išieškotoju. Varžytynių esmę sudaro tai, kad apie skolininkui priklausančio turto pardavimą yra skelbiama viešai, o turtas parduodamas tam varžytynių dalyviui, kuris pasiūlo didžiausią kainą. Tokiu būdu skolininko turto pardavimo iš varžytynių būdas leidžia užtikrinti skolininko ir išieškotojo interesų pusiausvyrą, nes už parduodamą turta siekiama gauti kuo didesnę sumą. Turta realizuojant varžytynėse, siekiama užtikrinti skolininko turto realizavimo visapusišką efektyvumą, t. y. užtikrinti tokį varžytynėse parduodamo turto realizavimą, kuris atitiktų tiek skolininko, tiek išieškotojo interesus bei garantuotų varžytynių dalyviams galimybę, laikantis varžytynių tvarką reglamentuojančių teisės aktų, efektyviai ir sąžiningai dalyvauti varžytynėse. Turtui parduoti iš varžytynių nėra taikomos prievolių teisė, įskaitant sutarčių sudarymą ir netesybas, reguliuojančios teisės normos. Teismų praktikoje pagrįstai pripažįstama, kad varžytynės negali būti prilyginamos aukcionui, nes skiriasi šių procedūrų tikslai. Nors turto pardavimas iš varžytynių panašus į aukcioną, tai yra specialus turto pardavimo būdas. Varžytynių, kaip priverstinio aukciono, ypatumus nustato CPK. Esminis skirtumas tarp varžytynių ir aukciono pirmiausia tas, kad varžytynės yra priverstinis aukcionas, antra, jų, kaip priverstinio aukciono, vykdymo tvarka ir sąlygos yra nustatytos viešosios teisės normomis. Kartu tai reiškia, kad varžytynių dalyvių teises ir pareigas nustato įstatymas, o jų turinį nulemia ne sutarties laisvės principas, o imperatyvios įstatymo normos.⁶³⁸

Turto realizavimo būdas yra perduodant areštuotą turta išieškotojui, jeigu turto nepavyko parduoti iš varžytynių, perduodant vertybinių popierių biržoje (CPK 729 straipsnis). Vienas iš dispozityvumo principo elementų vykdymo procese yra išieškotojo teisė pasirinkti turto realizavimo būdą. CPK 695 straipsnio pirmoje dalyje nustatyta, kad jeigu

⁶³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-182-611/2018.

⁶³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-202-1075/2020.

pagal CPK turtas gali būti realizuojamas keliais būdais, turto realizavimo būdo pasirinkimo teisė priklauso išieškotojui. Šio straipsnio antrąjį dalyje nurodoma, kad jeigu išieškotojas per antstolio nustatytą terminą nepranešė apie savo pasirinktą turto realizavimo būdą, jį nustato antstolis savo patvarkymu. Šis antstolio patvarkymas neskundžiamas.

Tačiau išieškotojo teisė pasirinkti turto realizavimo būdą yra ribota imperatyvių CPK normų. Išieškotojas neturi teisės keisti CPK 694 straipsnio 1 dalyje nustatyto turto realizavimo būdų. Išieškotojas taip pat negali pasirinkti turto realizavimo būdo, kai realizuojami vertybiniai popieriai, įtraukti į vertybinių popierių biržos prekybos sąrašus. Tokie vertybiniai popieriai realizuojami akcijų paketų pardavimui biržos taisyklėse nustatyta tvarka (CPK 729 straipsnio 1 dalis). Tauriųjų metalų (aukso, platinos, sidabro) luitai, grynuoliai, gamybinės ir laboratorinės paskirties pusgaminiai bei dirbiniai, brangakmeniai, taip pat juvelyriniai ir kiti dirbiniai iš aukso, sidabro, platinos ir platinos grupės metalų bei jų laužas realizuojami per prekybos įmones, kurios verčiasi šio turto prekyba (CPK 696 straipsnis). Areštuoti produktai, kitas greitai gendantis ar galintis greitai prarasti savo prekinę vertę turtas tuojau pat paimami ir perduodami realizuoti prekybos įmonei. Nesant galimybės šio turto realizuoti per prekybos įmonę, jis gali būti perduodamas antstolio patvarkyme nustatytu kitu būdu (CPK 697 straipsnio 1 dalis). Turtas, kuris išimtas iš civilinės apyvartos ar kurio civilinė apyvarta yra apribota, realizuojamas teisės aktų nustatyta tvarka (CPK 699 straipsnis).

Atskirai teisės aktuose reglamentuojamas turto, kuris išimtas iš civilinės apyvartos ar kurio civilinė apyvarta yra apribota, tvarka. Toks turtas realizuojamas specialia teisės aktų nustatyta tvarka (CPK 699 straipsnis). Ribotos civilinės apyvartos objektai reglamentuoti Medžio-klės įstatymo 2 straipsnio 7 dalyje, Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 7 straipsnyje.

Varžytynės

Skolininko turto pardavimas iš varžytynių yra speciali turto realizavimo forma. Varžytynės kaip skolininko turto realizavimo būdas buvo pripažįstamas ir tarpukario teisėje. Turtas buvo perduodamas varžytynėse, kurias vykdavo antstolis. Varžytynes laimėjęs asmuo (*pirkikas*)

po varžytinių turėjo sumokėti 1/5 pasiūlytos kainos, o likusią sumą sumokėti ne vėliau kaip kitos dienos 12 val. ir tik po to turtas buvo perduodamas varžytinių laimėtojiui.⁶³⁹ Taip pat buvo išskiriami pagrindai, kai varžytinės laikomos neįvykusiomis: „1. kai nestoja pirkikai arba stoja tik vienas pirkikas, 2. kai nėra vienas pirkikas neprideda viršaus įkainavimo sumai, 3. kai varžytinėms pasibaigus, pirkikas įneša rankpinigius, o likusių pinigų neįneša.“⁶⁴⁰

Varžytinių vykdymas ir tvarka reglamentuojami CPK 700–724 straipsniuose, Sprendimų vykdymo instrukcijoje ir kituose norminiuose teisės aktai. EŽTT praktikoje nurodoma, kad viešųjų varžytinių tikslas vykdymo procese yra kreditoriaus reikalavimo patenkinimas iš tokio pardavimo gautų pajamų.⁶⁴¹ Varžytines gali reglamentuoti ir specialioms teisiniams santykiams taikomi aktai. Pavyzdžiui, Turto pardavimo iš varžytinių vykdomo bankroto proceso metu tvarkos aprašas reglamentuoja turto, kuris vadovaujantis JANĮ ir FABĮ perduodamas iš varžytinių, pardavimo iš varžytinių vykdymo tvarką.⁶⁴²

Varžytinėse realizuojant skolininko turta, siekiama suderinti suinteresuotų asmenų interesus. Jų metu yra siekiama užtikrinti skolininko turto realizavimo visapusišką efektyvumą, t. y. užtikrinti tokį turto realizavimą, kuris atitiktų tiek skolininko, tiek išieškotojo interesus bei garantuotų varžytinių dalyviams galimybę, laikantis varžytinių tvarką reglamentuojančių teisės aktų, efektyviai ir sąžiningai dalyvauti varžytinėse.⁶⁴³ Tačiau įstatyme nustatytais atvejais ne visuomet varžytinės baigiamos skolininko turto realizavimu, nes ne kiekvienos paskelbtos varžytinės yra užbaigiamos skolininko turto realizavimu. Vykdomo proceso ir varžytinių ypatumai lemia, kad varžytinės gali būti atšauktos, paskelbtos neįvykusiomis, o turto pardavimo iš varžytinių aktas gali

⁶³⁹ Vladas Mačys, *Civilinio proceso paskaitos* (Teisų fakulteto leidinys, 1924), 324.

⁶⁴⁰ Vladas Mačys, *Civilinio proceso paskaitos* (Teisų fakulteto leidinys, 1924), 325.

⁶⁴¹ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. rugpjūčio 30 d. sprendimas byloje Mindek prieš Kroatiją, pareiškimo Nr. 6169/13, para. 84“, HUDOC paieška, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d., <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-186047>.

⁶⁴² „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. gruodžio 30 d. nutarimas Nr. 1328 „Dėl Turto pardavimo iš varžytinių vykdomo bankroto proceso metu tvarkos aprašo patvirtinimo“, LRS, žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/dbbd38212b1511ea8f0dfdc-2b5879561?jfwid=pd6eq2ypd>.

⁶⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-178-695/2015.

būti pripažintas negaliojančiu išimtinai CPK nustatytais atvejais.⁶⁴⁴

Įstatyme reglamentuojamas **varžytynių atšaukimas**. Antstolis turi teisę atšaukti varžytynes esant įstatyme nustatytiems pagrindams. Pagal CPK 703 straipsnio 1 dalį, jeigu iki varžytynių pabaigos paaiškėjo CPK 602 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytos aplinkybės, taip pat jeigu iki varžytynių pabaigos patenkinami išieškotojo reikalavimai ir apmokamos visos vykdymo išlaidos ir kitais atvejais, kai paaiškėjo aplinkybės, dėl kurių varžytynės negali būti vykdomos CPK nustatyta tvarka, antstolis savo patvarkymu gali varžytynes atšaukti. Patvarkymas dėl varžytynių atšaukimo skelbiamas CPK nustatyta tvarka. To paties straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad pakartotinai varžytynės skelbiamos ta pačia tvarka kaip ir ankstesnės varžytynės, kurios buvo atšauktos. CPK 703 straipsnio 1 dalis gali būti taikoma ne tik joje tiesiogiai įvirtintais, bet ir kitais, konkrečiai neapibrėžtais, atvejais, jeigu egzistuoja dvi sąlygos: 1) pirma, turi paaiškėti tokios aplinkybės, dėl kurių varžytynės negali būti vykdomos CPK nustatyta tvarka; 2) antra, tokios aplinkybės turi paaiškėti iki varžytynių pabaigos.⁶⁴⁵ Taigi gali būti atšauktos tik dar nepasibaigusios varžytynės, o varžytynėms jau esant pasibaigusioms, CPK 703 straipsnio 1 dalis nesuteikia antstoliui teisės jas atšaukti.⁶⁴⁶

CPK 703 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kokios aplinkybės, paaiškėjusios iki varžytynių pabaigos, gali būti pagrindas antstoliui atšaukti varžytynes:

- CPK 602 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytos aplinkybės,
- iki varžytynių pabaigos patenkinami išieškotojo reikalavimai ir apmokamos visos vykdymo išlaidos ir
- kitais atvejais, kai paaiškėjo aplinkybės, dėl kurių varžytynės negali būti vykdomos CPK nustatyta tvarka.

Pirma, CPK 602 straipsnio 1 dalyje nustatytų aplinkybių atsiradimas reiškia, kad turto pardavimo iš varžytynių aktas būtų teismo pripažįstamas negaliojančiu, todėl nėra tikslo vykdyti neteisėtų varžytynių.

⁶⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-202-1075/2020

⁶⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-524-686/2016.

⁶⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-419-701/2017.

Antra, įstatymas suteikia iki varžytynių pabaigos įvykdyti išieškotojo reikalavimą ir apmokėti visas vykdymo išlaidas. Tokiu būdu skolininkui suteikiama teisė išvengti turto pardavimo įvykdžius minėtus reikalavimus, todėl turto realizavimas iš varžytynių nebėra reikalingas. Trečia, įstatymas nustato, kad varžytynės antstolis gali atšaukti ir dėl kitų aplinkybių, dėl kurių varžytynės negalimos. Aplinkybė, dėl kurios antstolis galėtų atšaukti varžytynes, turi būti tokia, dėl kurios jos negali būti vykdomos iš viso.⁶⁴⁷

Vykdymo proceso specifiškumas, būtinumas derinti viešuosius ir privačius interesus suponuoja, kad varžytynių dalyvis turi būti itin rūpestingas ir atidus⁶⁴⁸. Praktikoje kyla klausimų, ar varžytynių dalyvių galimos klaidos dalyvaujant jose gali būti pagrindas atšaukti varžytynes. Vienoje byloje pareiškėja teigė, kad elektroninių varžytynių metu pateiktas jos pasiūlymas pirkti patalpas už daugiau nei 11 kartų didesnę kainą buvo akivaizdus suklydimas, t. y. pasiūlymas turėjo valios trūkumų, o tokia situacija priskirtina prie „kitų atvejų“, kuriems esant antstolis privalo atšaukti varžytynes (CPK 703 straipsnis).⁶⁴⁹ Kasacinis teismas tokius argumentus atmetė ir pripažino, kad tokios aplinkybės kaip galbūt per didelės kainos siūlymas neužkerta kelio varžytynėms ir kitiems atvejams, dėl kurių būtų galima atšaukti varžytynes. Prie tokių atvejų priskirtinos tik tokios paaiškėjusios aplinkybės, dėl kurių varžytynės negali būti vykdomos toliau.⁶⁵⁰

Kitoje byloje kilo klausimas, ar antstolis turi atšaukti varžytynes, jei jas paskelbus sumažėja išieškoma suma. CPK 663 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad išieškoti iš skolininkui priklausančio paskutinio būsto, kuriame jis gyvena, galima tik tuo atveju, kai išieškotina suma ir vykdymo išlaidos viršija keturis tūkstančius eurų. Byloje nustatyta, kad paskelbus varžytynes, skolininkas sumokėjo dalį išieškomos sumos ir prašė tuo pagrindu varžytynes atšaukti. Kasacinis teismas nurodė, kad išieškoma suma nustatoma tuo metu, kai skelbiamos varžytynės.

⁶⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-171-969/2020.

⁶⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-202-1075/2020.

⁶⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-524-686/2016.

⁶⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-524-686/2016.

Atsižvelgiant į CPK 663 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos normos konstrukciją darytina išvada, kad išieškoma suma turi viršyti toje normoje nustatytą ribą skelbimo apie varžytynes metu (CPK 706 straipsnis). Todėl kai skelbimo apie varžytynes metu išieškoma suma viršija CPK 663 straipsnio 3 dalyje nustatytą ribą ir išieškojimas teisėtai nukreipiamas į skolininko gyvenamąjį būstą, tačiau vykstant varžytynėms skolininkas iš dalies atsiskaito ir išieškoma suma nebesiekia CPK 663 straipsnio 3 dalyje nurodytos sumos, teisėtai prasidėjusios varžytynės netampa neteisėtos ir antstolis neprivalo jų atšaukti.⁶⁵¹ Atsižvelgiant į nurodytus argumentus, kasacinis teismas pripažino, kad „nepriklausomai nuo to, kad, paskelbus skolininko būsto, kuriame jis gyvena, varžytynes, išieškoma suma tampa mažesnė negu 7000 Lt (2030 Eur), tam, kad taikant CPK 703 straipsnio 1 dalį varžytynės būtų atšauktos arba taikant CPK 717 straipsnio 4 punktą paskelbtos neįvykusiomis, turi būti patenkinami išieškotojo reikalavimai ir apmokamos visos vykdymo išlaidos“.⁶⁵²

Siekiant apsaugoti skolininko turtinius interesus, įstatymas nustato skolininko teisę **iki varžytynių paskelbimo pasiūlyti areštuoto turto pirkėją**. Ši skolininko teisė ir jos įgyvendinimo tvarka reglamentuojama CPK 704 straipsnyje. Tokiu atveju turto pardavimas iš varžytynių nevykdomas, areštuotas turtas skolininko pasiūlytam pirkėjui parduodamas surašant Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytos formos aktą.⁶⁵³ Turto pardavimas skolininko pasiūlytam pirkėjui yra prioritetinis turto realizavimo būdas, nes skolininkas, geriausiai žinodamas savo turto ypatumus, gali surasti pirkėją, galintį įsigyti turtą už aukščiausią kainą. Skolininko turto pardavimas nurodytam asmeniui turi prioritetą turto realizavimui iš varžytynių. Toks skolininko turto pardavimo ypatumas neprieštarauja bendrosioms varžytynių organizavimo ir vykdymo taisyklėms ir turi būti taikomas, nes atitinka tiek išieškotojo (pirkėjo sumokama suma padengia įsiskolinimą ir vykdymo išlaidas, išieškojimas vyksta operatyviau), tiek ir skolininko interesus (šis turi galimybę aktyviau dalyvauti turto pardavimo procese, siekti, kad turtas būtų parduo-

⁶⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. liepos 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-463-915/2015.

⁶⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. liepos 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-463-915/2015.

⁶⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-232-219/2017.

tas už kainą, atitinkančią skolininko interesus).⁶⁵⁴ Be to, turto pardavimas skolininko pasirinktam pirkėjui mažina socialinę įtampą, nes pats skolininkas turi teisę pasirinkti savo turto pirkėją, ir leidžia išvengti ginčų ateityje dėl turto realizavimo. Paprastai toks turto pardavimo būdas apsaugo ir jį įsigijusį asmenį nuo ginčų dėl skolininko ir jo šeimos narių išsikėlimo, kilnojamųjų daiktų paėmimo ir pan.

Praktikoje kyla klausimų, iki kokio momento skolininkas turi teisę pasiūlyti areštuoto turto pirkėją. CPK nėra išskirta, kad skolininkas turi teisę siūlyti turto pirkėją tik iki pirmųjų varžytynių. CPK 704 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad skolininkas teisę pasiūlyti areštuoto turto pirkėją gali įgyvendinti iki varžytynių paskelbimo specialiame interneto tinklalapyje. Tačiau nei šioje teisės normoje, nei kitose CPK 704 straipsnio dalyse skolininko teisė pasiūlyti areštuoto turto pirkėją nėra siejama tik su jos įgyvendinimu iki pirmųjų varžytynių paskelbimo. Leidimas turtą parduoti skolininko pasiūlytam pirkėjui po pirmųjų varžytynių, kurios pripažintos neįvykusiomis, tačiau iki antrųjų varžytynių paskelbimo specialiame interneto tinklalapyje atitinka vykdymo proceso operatyvumo ir ekonomiškumo principus, nes vėlesnėse (antrosiose) varžytynėse pradinė parduodamo turto kaina mažinama atitinkama procentine dalimi (CPK 722 straipsnio 1 dalis). Taigi skolininkas turi teisę siūlyti areštuoto turto pirkėją pripažinus pirmąsias varžytynes neįvykusiomis iki antrųjų varžytynių paskelbimo specialiame interneto tinklalapyje, laikantis CPK 704 straipsnyje nustatytos tvarkos.⁶⁵⁵

Remiantis CPK 704 straipsnio 2 dalimi, skolininko pasiūlytam pirkėjui turtas gali būti parduodamas **už kainą, ne mažesnę kaip turto arešto akte nurodyta areštuoto turto vertė, arba mažesnę kainą, kurios užtenka įsiskolinimams ir vykdymo išlaidoms visiškai padengti**. Visais turto priverstinio pardavimo atvejais, taip pat ir turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui atveju turtas parduodamas siekiant už jį gauti rinkos kainą, kuri apsaugo teisėtus skolininko ir išieškotojo interesus. Areštuodamas skolininko turtą, antstolis jį įkainoja rinkos kaina, atsižvelgdamas į turto nusidėvėjimą bei į arešto metu

⁶⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-247/2008.

⁶⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-69-313/2021.

dalyvaujančių išieškotojo ir skolininko nuomones. Jeigu skolininkas ar išieškotojas prieštarauja antstolio atliktam įkainojimui arba jei antstoliui kyla abejonių dėl turto vertės, antstolis turto vertei nustatyti skiria ekspertę (CPK 681 straipsnio 1 dalis).

Sprendžiant dėl turto rinkos vertės, reikia atsižvelgti į tai, kad turto realizavimas priverstinio vykdymo procese neretai yra tęstinis veiksmas ir jo metu turto rinkos kaina gali kisti. Jeigu atsiranda aplinkybių, dėl kurių galima spręsti dėl turto rinkos kainos pasikeitimo, tai gali būti pagrindas iš naujo nustatyti turto vertę pagal CPK 681 straipsnį.⁶⁵⁶ Taip pat teismų praktikoje nurodoma, kad varžytynes paskelbus neįvykusiomis skolininko pasiūlytam pirkėjui areštuotas turtas gali būti parduodamas už kainą, ne mažesnę kaip vėliausiame turto arešto akte nurodyta areštuoto turto vertė, arba mažesnę kainą, jeigu jos užtenka įsiskolinimui ir susidariusioms vykdymo išlaidoms visiškai padengti. Neįvykusiose varžytynėse pasiūliusio, bet nesumokėjusio turto pirkėjo pasiūlyta aukščiausia kaina nėra tapati to turto tikrajai rinkos kainai, todėl pasiūlyta ir nesumokėta kaina savaime negali būti vertinama kaip to turto rinkos kaina. Turto pardavimas už kainą, atitinkančią to turto rinkos vertę arba artimą rinkos vertei kainą, nepažeidžia teisėtų skolininko ir kreditoriaus interesų.⁶⁵⁷ Tokiu būdu pripažįstama, kad varžytynėse pasiūlyta aukščiausia kaina, kuri nebuvo CPK nustatyta tvarka sumokėta, negali būti laikoma rinkos kaina. Rinkos kaina laikytina tik ta kaina, kurią pasiūlė ir sumokėjo varžytynes laimėjęs varžytynių dalyvis.

Įstatyme detalios reglamentuojama skolininko turto pardavimo jo pasiūlytam pirkėjui tvarka. Jeigu skolininko pasiūlytas pirkėjas iki varžytynių paskelbimo specialiaame interneto tinklalapyje į turtą parduodančio antstolio depozitinę sąskaitą sumoka 10 procentų CPK 704 straipsnio 2 dalyje nurodytos turto pardavimo kainos, turto pardavimas iš varžytynių nevykdomas (CPK 704 straipsnio 3 dalis). Skolininko pasiūlytas pirkėjas visą kainą už perkamą turtą privalo sumokėti per CPK 716 straipsnio 2 dalyje nustatytą terminą, kuris pradedamas skaičiuoti nuo skolininko pasiūlyto pirkėjo sutikimo pirkti areštuotą turtą pateikimo antstoliui die-

⁶⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-291-969/2015.

⁶⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-69-313/2021.

nos. Skolininko pasiūlyto pirkėjo rašytiniu prašymu antstolis patvarkymu sumokėjimo už perkamą turtą terminą gali pratęsti CPK 716 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka (CPK 704 straipsnio 4 dalis). Skolininko pasiūlytas pirkėjas, kuris areštuotą nekilnojamąjį turtą pageidauja pirkti skolintomis lėšomis, turtą parduodančiam antstoliui turi pateikti rašytinį prašymą išduoti Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytos formos pažymą, patvirtinančią teisę pirkti šį areštuotą turtą. Šią pažymą antstolis išduoda ne vėliau kaip per tris darbo dienas nuo rašytinio prašymo gavimo dienos (CPK 704 straipsnio 5 dalis).

Taip pat įstatyme reglamentuojamas tokiu būdu realizuoto turto perdavimas. Areštuotas turtas skolininko pasiūlytam pirkėjui parduodamas surašant Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytos formos aktą, kuris yra nuosavybės teisę patvirtinantis dokumentas. Šį turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui aktą antstolis surašo praėjus dvidešimt dienų nuo visos kainos už parduotą turtą sumokėjimo. Kai skolininko pasiūlytam pirkėjui parduodamas nekilnojamas turtas, turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui aktas elektroninių ryšių priemonėmis perduodamas Nekilnojamojo turto registro tvarkytojui (CPK 704 straipsnio 6 dalis). Nuo turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui akto surašymo momento laikoma, kad yra tinkamai įvykdyta pareiga perduoti turtą skolininko pasiūlytam pirkėjui ir jam pereina nuosavybės teisė (CPK 704 straipsnio 7 dalis). Skolininko surastas turto pirkėjas turi laiku sumokėti už turtą nustatytą kainą. Jeigu per šio straipsnio 4 dalyje nustatytą terminą nesumokama visa kaina už perkamą turtą, skolininko pasiūlytas pirkėjas netenka teisės pirkti turtą ir jo sumokėti 10 procentų turto pardavimo kainos CPK 753 straipsnyje nustatyta tvarka skiriami skolininko skoloms ir vykdymo išlaidoms padengti (CPK 704 straipsnio 8 dalis).

Praktikoje gali susiklostyti situacija, kai potencialus pirkėjas yra sumokėjęs įmoką, tačiau atsiranda kitas pirkėjas, siūlantis didesnę kainą. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad tais atvejais, kai atliekant vykdymo veiksmus paaiškėja geresnis būdas užtikrinti vykdymo proceso dalyvių interesus, tiek jie, tiek jų teisių ir teisėtų interesų apsaugą užtikrinantis antstolis turi veikti vadovaudamiesi vykdymo teisės normų sisteminiu aiškinimu ir teisės principais taip, kad vykdymo proceso dalyvių in-

teresai būtų užtikrinti esamoje situacijoje maksimaliai geriausiu būdu⁶⁵⁸.

Todėl pripažįstama antstolio teisė pakeisti pirkėją, o skolininko sutikimo pakeisti jo siūlomą pirkėją reikalaujama, jei naujasis pasiūlymas visais aspektais geriau atitinka vykdymo proceso dalyvių interesus. Antstolis apie naują pasiūlymą juos ir pirmąjį potencialų pirkėją turėtų informuoti. Jei yra aspektų, dėl kurių vėlesnis pasiūlymas yra bloginantis turto pardavimo sąlygas, lyginant jį su pirmuoju, dalyviai apie tai per antstolio nustatytą terminą turi pranešti, o antstolis, įvertinęs jų nurodytas aplinkybes, priimti atitinkamą patvarkymą dėl tolesnių vykdymo veiksmų: pakeisti skolininko pasiūlytą pirkėją naujuoju, pasiūliusiu didesnę kainą, ar parduoti turtą pradiniam pirkėjui. Priešingi antstolio veiksmai: turto pardavimas skolininko pasiūlytam pirkėjui, neišnaudojus galimybės jį parduoti už reikšmingai didesnę kainą, pažeidžia aptartas įstatymu įtvirtintas jo pareigas bei vykdymo proceso principus, todėl yra neteisėti.⁶⁵⁹

Tačiau diskutuotina, ar toks aiškinimas yra pagrįstas, nes skolininko pasiūlytam pirkėjui sumokėjus įmoką už ketinamą pirkti turtą, gali būti paneigiami sąžiningo pirkėjo susiformavę teisėti lūkesčiai įsigyti ketinamą pirkti turtą ir tokio, kaip nurodoma, minėtoje teismų praktikoje, turto realizavimo būdo CPK nenustato. Įstatymas imperatyviai nustato tik du priverstinis nekilnojamojo daikto pardavimo būdus, t. y. varžytynėse ir skolininko pasiūlytam pirkėjui. Antrasis pardavimo būdas yra siejamas tik su skolininko valia pasirinkti konkretų turto pirkėją ir tai yra viena iš skolininko teisių apsaugos priemonių. Nustačius, kad skolininko pasiūlytas pirkėjas iki varžytynių paskelbimo specialiaame interneto tinklalapyje į turtą parduodančio antstolio depozitinę sąskaitą sumoka 10 procentų turto pardavimo kainos, laikytina, kad tokiu atveju pirkėjas sutarė dėl esminių turto pardavimo sąlygų ir kiti asmenys neturi teisės turtą įsigyti.

Varžytynės yra **viešos**. Varžytynių viešumas ir prieinamumas yra svarbūs, siekiant užtikrinti, kad jose dalyvautų kuo daugiau asmenų. Apie varžytynes antstolis paskelbia specialiaame interneto tinklalapyje (CPK 706 straipsnio 1 dalis). Kai parduodamas nekilnojamas turtas,

⁶⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-315-469/2015.

⁶⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-315-469/2015.

jeigu yra galimybė, skelbimas taip pat iškabinamas ant paties nekilnojamojo turto (CPK 706 straipsnio 2 dalis). Aiškinant šioje teisės normoje nustatytą parduodamo daikto išviešinimą, nurodoma, kad šios normos reikalavimai turi būti įgyvendinami ne visais nekilnojamojo turto pardavimo iš varžytynių atvejais, tačiau tik tais, kai yra jų įgyvendinimo galimybė. Galimybės uždėti skelbimą ant nekilnojamojo turto turėjimas gali reikšti tiek galėjimą fiziškai prieiti prie objekto, tiek ir laiko bei finansinių išteklių iki jo nuvykti turėjimą, tiek kitas reikšmingas aplinkybes. Antstolis gali neturėti realios galimybės iškabinti skelbimo ant kiekvieno parduodamo nekilnojamojo turto objekto, taip pat nuolat tikrinti bei kontroliuoti, ar skelbimas ant turto dar yra, ar jis nenuplėštas, nesugadintas ir pan.⁶⁶⁰ Skolininkas ir išieškotojas gali imtis priemonių, kad apie varžytynėse parduodamą turtą sužinotų kuo daugiau galimų pirkėjų (CPK 706 straipsnio 3 dalis). Ši vykdymo proceso šalių teisė siejama su CPK 644 straipsnio 4 punkte įtvirtinta skolininko pareiga aktyviai domėtis vykdymo eiga, tad darytina išvada, kad skolininkas, siekiantis, jog turtas būtų parduotas už geriausią kainą, turi bendradarbiauti su antstoliu ir padėti jam įgyvendinti įstatyme įtvirtintus reikalavimus, skirtus tam, kad apie parduodamą turtą sužinotų kuo daugiau pirkėjų, taip pat ieškoti jų savo iniciatyva: gali įdėti skelbimus apie parduodamą turtą į specialius tinklalapius internete, kreiptis į nekilnojamojo turto pardavimo agentus, pasiūlyti antstoliui nuvykti į nekilnojamojo turto buvimo vietą ir uždėti ant jo skelbimą, savarankiškai uždėti skelbimą ir pan.⁶⁶¹

Skelbimas apie varžytynes reglamentuojamas įstatyme. CPK 707 straipsnio 1 dalyje reglamentuojamas skelbimo apie varžytynes turinys, o šio straipsnio antroje dalyje nustatyta, kad prie skelbimo apie varžytynes turi būti pridedama turto nuotrauka (nuotraukos), išskyrus atvejus, kai iš varžytynių parduodamas nematerialusis turtas. Iki varžytynių pabaigos antstolio nustatyta tvarka visi pageidaujantys asmenys gali apžiūrėti parduodamą iš varžytynių turtą (CPK 708 straipsnis). Tokio apžiūrėjimo tikslas yra susijęs su ketinimais dalyvauti varžytynėse. Todėl antstolis turi nustatyti tvarką, kaip galima susipažinti su parduodamu turtu. Įstatymas nedetalizuoja tikslios parduodamo iš varžytynių tur-

⁶⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-296/2013.

⁶⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-296/2013.

to apžiūros tvarkos, ją nustatyti palikta antstoliui. Kilus ginčui, esminė aplinkybė, kurią turi nustatyti teismas, spręsdamas, ar nebuvo pažeisti komentuojamo straipsnio reikalavimai, yra ne tai, ar antstolis konkrečiu procesiniu dokumentu buvo nustatęs turto apžiūros tvarką, bet tai, ar, jam paskelbus apie turto pardavimą iš varžytynių, visiems suinteresuotiems asmenims buvo sudarytos galimybės šį turtą apžiūrėti.⁶⁶²

Įstatyme reglamentuojami **varžytynių dalyviai**. CPK 709 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad varžytynių dalyviai yra asmenys, užsiregistravę dalyvauti konkrečiose varžytynėse. Šio straipsnio 2 dalyje nustatytas sąrašas asmenų, neturinčių teisės dalyvauti varžytynėse: antstolis, organizuojantis tas varžytynes, taip pat vienoje antstolių kontoroje su juo dirbantys kiti antstoliai, darbuotojai ir šioje dalyje išvardytų asmenų artimi giminaičiai, sutuoktiniai (sugyventiniai). Antstolis, vykdamas varžytynes, turi užtikrinti, kad varžytynėse dalyvauja tik asmenys, turintys teisę juose dalyvauti. Įstatymas nustato, kokie konkrečiai asmenys jose neturi teisės dalyvauti. Vienas iš pagrindų teismui pripažinti negaliojančiais turto pardavimo iš varžytynių, perdavimo išieškotojui, turto pardavimo be varžytynių aktus – jeigu turtas parduotas asmenims, kurie neturėjo teisės dalyvauti varžytynėse (CPK 602 straipsnio 1 dalies 2 punktas).⁶⁶³

CPK 710 straipsnio pirmoje dalyje nustatyta, kokius veiksmus privalo atlikti asmuo, siekiantis dalyvauti varžytynėse. Asmenys, norintys dalyvauti varžytynėse, privalo:

1) patvirtinti, kad susipažino su Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytos formos dokumentu, kuriame nurodyta varžytynių vykdymo tvarka, antstolių veiksmų apskundimo tvarka ir turto pardavimo iš varžytynių galimos pasekmės, numatytos CPK 602, 703, 704, 711, 715, 716, 717, 719 ir 724 straipsniuose, ir patvirtinti, kad nėra CPK 709 straipsnio 2 dalyje ir kituose teisės aktuose numatytų kliūčių jiems dalyvauti varžytynėse;

2) nurodyti savo duomenis – vardą, pavardę, asmens kodą (juridinio asmens pavadinimą, kodą), gyvenamąją vietą (buveinę), elektro-

⁶⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-296/2013.

⁶⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-232-219/2017.

ninio pašto adresą, telefono ir fakso numerius, kitus elektroninių ryšių priemonių adresus ir kredito, mokėjimo ir (ar) elektroninių pinigų įstaigo-
se esančias sąskaitas, į kurias turėtų būti gražintas varžytnių dalyvio
mokestis, jeigu varžytnių dalyvis varžytnių nelaimės;

3) jeigu asmuo dalyvauja varžytnėse per atstovą, nurodyti atsto-
vo vardą, pavardę, asmens kodą (juridinio asmens pavadinimą, kodą),
elektroninio pašto adresą, telefono ir fakso numerius, kitus elektroni-
nių ryšių priemonių adresus ir atstovaujamojo vardą, pavardę, asmens
kodą (juridinio asmens pavadinimą, kodą), taip pat atstovavimo pagrinda;

4) sumokėti į specialią varžytnių sąskaitą varžytnių dalyvio mo-
kestį mokėjimo dokumente nurodant varžytnių numerį. Varžytnių da-
lyvio mokestis sudaro 10 procentų pradinės parduodamo turto kainos.
Kiti varžytnių dalyvio mokesčio sumokėjimo būdai gali būti numatyti
Sprendimų vykdymo instrukcijoje.

Vienas pagrindinių reikalavimų asmeniui, norinčiam dalyvauti
varžytnėse, yra reikalavimas sumokėti varžytnių dalyvio mokestį, ku-
ris yra 10 procentų pradinės parduodamo turto kainos.

Varžytnes laimėjęs asmuo turi per įstatyme nustatytą terminą su-
mokėti visą turto kainą. Taip pat gali paaiškėti, kad varžytnes laimėjęs
varžytnių dalyvis neturėjo teisės dalyvauti varžytnėse. Tokiu atveju
turi būti rengiamos pakartotinės varžytnės, patiriamos laiko, finansin-
nės išlaidos. Šie klausimai ir sankcijų varžytnes laimėjusiam asmeniui
taikymas reglamentuojami CPK 711 straipsnyje. Jeigu varžytnes lai-
mėjęs varžytnių dalyvis per nustatytą terminą nesumoka visos turto
kainos, varžytnių dalyvio mokestis CPK 753 straipsnyje nustatyta tvar-
ka skiriamas skolininko skoloms ir vykdymo išlaidoms padengti (CPK
711 straipsnio 1 dalis). Taigi varžytnes laimėjęs asmuo turi pareigą
sumokėti visą reikiamą sumą, o to nepadarius per įstatyme nustatytą
terminą, jam taikoma sankcija – jo sumokėtas varžytnių mokestis jam
negrąžinamas ir naudojamas skolininko skoloms ir vykdymo išlaidoms
padengti. Sistemiskai aiškinant CPK 710 straipsnio 1 dalies 4 punktą ir
711 straipsnio 1 dalį, teismų praktikoje nurodoma, kad varžytnių da-
lyvio mokesčio esminis tikslas yra užtikrinti dalyvio ketinimo dalyvauti
varžytnėse ir nupirkti iš varžytnių parduodamą turta, jei varžytnių
dalyvis būtų pripažintas laimėjusiu, rimtumą ir įsipareigojimo dėl kainos,

už kurią buvo parduotas turtas, sumokėjimo įvykdymą, kartu užkertant kelią varžytynių dalyvių piktnaudžiavimui. Šio tikslo įgyvendinimas užtikrinamas įstatyme nustatyta sankcija. Ja remiantis, jei varžytynes laimėjęs varžytynių dalyvis per nustatytą terminą nesumoka visos turto kainos, varžytynės paskelbiamos neįvykusiomis, o varžytynių dalyvių mokestis CPK 753 straipsnyje nustatyta tvarka skiriamas skolininko skoloms ir vykdymo išlaidoms padengti.⁶⁶⁴

Taip pat teismų praktikoje CPK 711 straipsnio 1 dalyje nustatyta sankcija pagrįstai atskiriama nuo CK nustatytų netesybų tikslo. Nors ši sankcija iš pirmo žvilgsnio turi tam tikrų panašumų su CK nustatytu netesybų institutu, atsižvelgiant į tai, kad abejomis priemonėmis siekiama užtikrinti atitinkamos pareigos įvykdymą, tačiau minėta CPK 711 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta sankcija neatlieka nuostolių atlyginimo funkcijos. Tai specialie viešosios teisės normomis nustatyta sankcija, taikoma už varžytynes laimėjusio varžytynių dalyvio pareigos per nustatytą terminą sumokėti visą turto kainą nevykdymą. Nors ja siekiama užtikrinti efektyvų ir operatyvų vykdymo procesą ir užkirsti kelią piktnaudžiauti procesu, jos taikymas nėra susietas su aplinkybe, ar asmuo faktiškai piktnaudžiavo procesu, ar buvo sąžiningas. Taip pat pažymėtinas šioje normoje nustatytas atgrasantis tikslas, nes varžytynių dalyvio praradimai dėl jo neketinimo rimtai dalyvauti varžytynėse ir piktnaudžiavimo savo teisėmis varžytynių procese bus tuo didesni, kuo didesnė parduodamo turto kaina. Visais atvejais nauda dėl CPK 711 straipsnio 1 dalyje nustatytos sankcijos tenka būtent skolininkui, ji jo atžvilgiu pasireiškia dėl skolininko prievolės tiek išieškotojui, tiek antstoliui pasibaigimo, nes jo prievolės, be kita ko, įvykdomos iš lėšų, gautų paskirstant negrąžinamą varžytynių dalyvio mokestį.⁶⁶⁵

Bendroji varžytynių tvarka išsamiai reglamentuojama CPK 713 straipsnyje ir Sprendimų vykdymo instrukcijoje. Varžytynių tvarka yra privaloma antstoliui ir vykdymo procese dalyvaujantiems asmenims.

Varžytynės vyksta **elektroniniu būdu specialiaame interneto tinklalapyje** (CPK 713 straipsnio 2 dalyje). Sprendimų vykdymo ins-

⁶⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-202-1075/2020.

⁶⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-202-1075/2020.

trukcijos 60 punktą nustato, kad varžytynės vyksta elektroniniu būdu interneto svetainėje www.evarzytynes.lt. Turto pardavimas elektroninėse varžytynėse buvo įtvirtintas 2011 m. birželio 21 d. CPK pakeitimo ir papildymo įstatymu Nr. XI-1480, keičiant varžytynių teisinį reguliavimą ir atsisakant turto pardavimo iš varžytynių antstolio kontorose. Nors pagrindinės varžytynių procedūros iš esmės liko tos pačios, tačiau reikiami pakeitimai buvo padaryti, atsižvelgiant į informacinių ir elektroninių ryšių technologijų panaudojimo ypatumus varžytynių procese. Minėto CPK pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad, parduodant turtą elektroninėse varžytynėse, tikimasi užtikrinti varžytynių skaidrumą ir viešumą, sulaukti didesnio varžytynių dalyvių skaičiaus, aktyvesnio varžymosi dėl parduodamo turto, tokiu būdu realizuojant turtą už didžiausią kainą.⁶⁶⁶ Efektyvios ir operatyvios varžytynės, kurių metu turtas parduodamas už įmanomai didžiausią kainą, yra ne tik svarbi teismo sprendimo įvykdymo užtikrinimo prielaida, bet ir įvykdymo proceso dalyvių (skolininko ir išieškotojo) bei kitų suinteresuotų asmenų teisėtų interesų pusiausvyros užtikrinimo priemonė.

Varžytynės vyksta konkrečiai įstatyme nustatytu laiku. Varžytynės skelbiamos darbo dienomis nuo devintos valandos nulio minučių iki keturioliktos valandos nulio minučių. Varžytynių pradžia yra jų paskelbimo specialiaame interneto tinklalapyje momentas (CPK 713 straipsnio 3 dalis). Atitinkamai įstatymas griežtai reglamentuoja varžytynių pabaigą. Remiantis CPK 713 straipsnio 4 dalimi, varžytynės baigiamos:

- **po trisdešimties dienų** – iš varžytynių parduodant nekilnojamąjį turtą ir kitą įstatymų nustatyta tvarka registruotą turtą, taip pat kitą kilnojamąjį turtą, kurio vieneto vertė viršija trisdešimt tūkstančių eurų;
- **po dvidešimties dienų** – iš varžytynių parduodant visą kitą šios dalies 1 punkte nenurodytą turtą.

Varžytynės baigiamos jų pabaigos dienos tą pačią valandą ir minutę, kurią jos buvo paskelbtos (CPK 713 straipsnio 5 dalis). Jeigu CPK 713 straipsnio 4 dalyje nustatytas varžytynių pabaigos laikas sueina poilsio ar švenčių dieną, varžytynės baigiamos artimiausią darbo dieną (CPK 713 straipsnio 6 dalis).

⁶⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-202-1075/2020.

Jeigu iki CPK 713 straipsnio 5 dalyje nustatyto varžytynių pabaigos laiko yra gautas bent vienas kainos pasiūlymas, varžytynės pratęsiamos papildomas penkias minutes nulį sekundžių ir per šį pratęstą papildomą laiką varžytynių dalyviai gali siūlyti kainą už parduodamą turtą. Po kiekvieno per pratęstą papildomą penkių minučių nulio sekundžių laiką gauto kainos pasiūlymo varžytynės pakartotinai pratęsiamos penkias minutes nulį sekundžių; šis laikas pradedamas skaičiuoti nuo kainos pasiūlymo gavimo momento. Pratęstos varžytynės baigiamos, jeigu per penkias minutes nulį sekundžių po paskutinio kainos pasiūlymo negaunamas kitas kainos pasiūlymas (CPK 713 straipsnio 7 dalis). Varžytynėse dalyviai varžosi didindami kainą už varžytynėse parduodamą turtą. Įstatyme nustatoma, kad kainą varžytynių dalyvis gali didinti automatinio arba neautomatinio būdu (CPK 713 straipsnio 8 dalis). Siūlomos kainos didinimas detaliam reglamentuojamas CPK 713 straipsnio 9–12 dalyse.

Praktikoje kyla ginčų dėl to, kaip turėtų būti vertinamas varžytynių dalyvio pateiktas kainos pasiūlymas elektroninėse varžytynėse. Vienoje byloje ieškovas įrodinėjo, kad jo valia dėl parduodamo turto kainos pasiūlymo elektroninėse varžytynėse buvo išreikšta iš esmės suklydus, ir prašė taikyti sandorių negaliojimą reglamentuojančias normas (CK 1.90 straipsnis). Ieškovas suklydimą motyvavo tuo, kad vykusių varžytynių metu suklydo neautomatinio būdu ir už parduodamą turtą pasiūlė 180 000 Eur kainą vietoj jo tikrąją valią atitikusio 118 000 Eur kainos pasiūlymo. Kasacinis teismas pripažino, kad nepaisant to, jog CPK normos, reglamentuojančios vykdymo procesą, tiesiogiai nenustato varžytynės laimėjusio dalyvio pasiūlymo pripažinimo negaliojančiu, remiantis bendraisiais sandorių negaliojimo pagrindais, ir atitinkamai nenustato tokio pasiūlymo pripažinimo negaliojančiu teisiųjų pasekmių varžytynių procese, toks varžytynių dalyvio teisiųjų gynimo būdo taikymas iš esmės atitinka vykdymo proceso tikslus užtikrinti vykdymo proceso dalyvių ir trečiųjų asmenų, kurie laikomi suinteresuotais asmenimis vykdymo procese, interesų pusiausvyrą vykdymo procese.⁶⁶⁷

Tačiau diskutuotina, ar tokia teismų praktika dėl varžytynių dalyvio pateiktas kainos pasiūlymo vertinimo yra pagrįsta. Sandoriais laiko-

⁶⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-202-1075/2020.

mi asmenų veiksmai, kuriais siekiama sukurti, pakeisti arba panaikinti civilines teises ir pareigas (CK 1.63 straipsnio 1 dalis). Vienašaliu laikomas sandoris, kuriam sudaryti būtina ir pakanka vienos šalies valios (CK 1.63 straipsnio 3 dalis). Vien varžytynių dalyvio pateiktas kainos siūlymas savaime nesukuria teisinių pasekmių, būdingų sandorių sudarymui. Toks varžytynių dalyvio veiksmas laikytinas imperatyvių teisės normų reglamentuojančiu veiksmu, kuris sukelia konkrečias vykdymo (varžytynių) procesą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatytas pasekmes.

CPK 713 straipsnio 13 dalyje įtvirtinta esminė varžytynių nuostata – varžytynių laimėtoju pripažįstamas tas varžytynių dalyvis, kuris pasiūlė **didžiausią kainą**. Varžytynės laimėjusio varžytynių dalyvio pasiūlyta kaina kartu yra ir turto pardavimo kaina. Tai atitinka ir varžytynių specifinius tikslus, kad priverstinai vykdant teismo sprendimą būtų siekiama užtikrinti skolininko turto realizavimo visapusišką efektyvumą, t. y. užtikrinti tokį varžytynėse parduodamo turto realizavimą, kuris atitiktų tiek skolininko, tiek išieškotojo interesus.⁶⁶⁸

Veiksmai, atliekami pasibaigus varžytynėms, reglamentuojami CPK 713 straipsnio 14 dalyje. Pasibaigus varžytynėms atliekami šie veiksmai:

- specialiame interneto tinklalapyje paskelbiama, už kokią kainą turtas parduotas;
- varžytynės organizavusiam antstoliui ne vėliau kaip kitą darbo dieną elektroninių ryšių priemonėmis išsiunčiamas pranešimas, kuriame nurodomi CPK 710 straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktuose nustatyti varžytynės laimėjusio varžytynių dalyvio duomenys, ir į antstolio deponitinę sąskaitą pervedamas varžytynės laimėjusio varžytynių dalyvio sumokėtas varžytynių dalyvio mokestis;
- varžytynės laimėjusiam varžytynių dalyviui šioje dalyje nustatyta tvarka išsiunčiamas Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytos formos pranešimas apie laimėtas varžytynes;
- varžytynių nelaimėjusiems varžytynių dalyviams jų sumokėtas varžytynių dalyvio mokestis, atskaičiavus mokesčius už kredito, mokėji-

⁶⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119-684/2015.

mo ir (ar) elektroninių pinigų įstaigų paslaugas, ne vėliau kaip kitą darbo dieną gražinamas į CPK 710 straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytas kredito, mokėjimo ir (ar) elektroninių pinigų įstaigose esančias sąskaitas.

Pažymėtina, kad CPK 2019 m. sausio 11 d. pakeitimo įstatymu Nr. XIII-1934 priimti kompleksiniai įstatymo pakeitimai, kuriais siekta palengvinti išvaržomo nekilnojamojo turto įsigijimą. Vienas įstatymo pakeitimų buvo CPK 713 straipsnio 15 dalies priėmimas. Nustatyta, kad varžytynių laimėtojas, kuris už varžytynėse parduotą nekilnojamąjį turtą pageidauja atsiskaityti skolintomis lėšomis, varžytynes organizavusiam antstoliui turi pateikti rašytinį prašymą išduoti Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytos formos pažymą, patvirtinančią teisę pirkti šį areštuotą turtą. Šią pažymą antstolis išduoda ne vėliau kaip per tris darbo dienas nuo rašytinio prašymo gavimo dienos. Šiuo kompleksiniu vykdymo procesą reglamentuojančių normų pakeitimu varžytynių laimėtojams leidžiama įkeisti išvaržomą areštuotą turtą ir jį įsigyti skolintomis lėšomis.

Remiantis CPK 715 straipsniu, nuo turto pardavimo iš varžytynių akto surašymo momento laikoma, kad yra tinkamai įvykdyta pareiga perduoti turtą pirkėjui ir jam pereina nuosavybės teisė į iš varžytynių parduotą turtą. Antstolio vykdomas turto pardavimas iš varžytynių yra priverstinis skolininkui ar įkaito davėjui priklausančio turto realizavimas, kurio metu nuosavybės teisė į iš varžytynių parduodamą turtą pereina pirkėjui, o nuosavybės perėjimo momentas sutampa su varžytynių akto pasirašymo momentu (CPK 691, 715 straipsniai).⁶⁶⁹

Įstatymas detalai reglamentuoja pinigų sumokėjimo tvarką nupirkus turtą iš varžytynių. Operatyvus pinigų sumokėjimas už varžytynėse nupirktą turtą yra itin svarbus, nes vien turto realizavimas neužtikrina vykdymo proceso tikslų. Būtent kainos sumokėjimas už varžytynėse realizuotą turtą leidžia padengti vykdymo išlaidas ir įvykdyti išieškotojo reikalavimą. Varžytynes laimėjęs dalyvis privalo į varžytynes organizavusio antstolio depozitinę sąskaitą sumokėti pinigų sumą, kuri lygi kainos, už kurią buvo parduotas turtas, ir varžytynių dalyvio mokesčio

⁶⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-387-421/2018.

skirtumui (CPK 716 straipsnio 1 dalis).⁶⁷⁰ Šią sumą varžytynes laimėjęs varžytynių dalyvis privalo sumokėti:

- **per dešimt dienų** nuo varžytynių pabaigos – jeigu turto kaina yra trys tūkstančiai eurų ar mažesnė;
- **per trisdešimt dienų** nuo varžytynių pabaigos – jeigu turto kaina viršija tris tūkstančius eurų (CPK 716 straipsnio 2 dalis).

CPK 716 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad jeigu iki CPK 716 straipsnio 2 dalyje nurodyto termino pabaigos sumokama ne mažiau kaip pusė varžytynėse nupirkto turto kainos, varžytynes laimėjusio varžytynių dalyvio rašytiniu prašymu, pateiktu ne vėliau kaip iki CPK 716 straipsnio 2 dalyje nurodyto termino pabaigos, antstolis patvarkymu sumokėjimo už varžytynėse nupirktą turtą terminą gali pratęsti. Šis terminas negali būti ilgesnis negu pusė termino, skirta sumokėti visą varžytynėse nupirkto turto kainą. CPK 716 straipsnis imperatyviai nustato sumos už varžytynėse nupirktą turtą sumokėjimo terminus ir nesuteikia antstoliui teisės kitaip, nei nustatyta šio straipsnio 3 dalyje, spręsti dėl mokėjimo termino pratęsimo.

Praktikoje kyla ginčų dėl **varžytynėse realizuojamo turto kainos nustatymo**. CPK 718 straipsnis, reglamentuojantis parduodamo turto pradinę kainą pirmą kartą rengiamose (pirmosiose) varžytynėse, nustato, kad pirmosiose varžytynėse parduodamo turto nustatoma pradinė kaina sudaro **aštuoniasdešimt procentų** CPK 681 straipsnyje numatyta tvarka nustatytos turto kainos. Tai gi pirmosiose varžytynėse parduodamo turto nustatoma pradinė kaina sudaro aštuoniasdešimt procentų, o antrosiose varžytynėse – šešiasdešimt procentų CPK 681 straipsnyje įtvirtinta tvarka nustatytos turto kainos (CPK 718 straipsnis, 722 straipsnio 1 dalis).

Teisingas parduodamo turto kainos nustatymas yra reikšmingas. Bylose, kuriose sprendžiami turto pardavimo iš varžytynių akto negaliojimo dėl neteisingo turto įkainojimo klausimai, CPK 602 straipsnio 6 punktas dėl turto pardavimo kainos taikytinas ne tik su CPK 713 straipsnio 4 dalies, 718 straipsnio ir 722 straipsnio 1 dalies nuostatomis, bet ir atsižvelgiant į CPK 681 straipsnyje nustatytą areštuojamą turto įkainojimo

⁶⁷⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-92-469/2020.

procedūrą.⁶⁷¹

Varžytynės gali būti laikomis neįvykusiomis dėl įvairių priežasčių. CPK 717 straipsnyje nustatytas baigtinis sąrašas atvejų, kai antstolis savo patvarkymu varžytynes paskelbia neįvykusiomis:

- 1) jeigu varžytynėse nedalyvavo nė vienas varžytynių dalyvis;
- 2) jeigu dėl CPK 713 straipsnio 2 dalyje nurodyto specialaus interneto tinklalapio esminio veiklos sutrikimo varžytynės pagal šio tinklalapio administratoriaus pateiktus elektroniniu būdu vykusių varžytynių eigos duomenis negali būti laikomos teisėtai įvykusiomis;
- 3) jeigu varžytynes laimėjęs varžytynių dalyvis per nustatytą terminą nesumoka visos sumos už varžytynėse pirktą turtą;
- 4) jeigu iki turto pardavimo iš varžytynių akto surašymo momento patenkinami išieškotojo reikalavimai ir apmokamos visos vykdymo išlaidos;
- 5) jeigu iki turto pardavimo iš varžytynių akto surašymo paaiškėja, kad pirkėjas neturėjo teisės dalyvauti varžytynėse.

Aiškinant CPK 717 straipsnio 4 punktą, nurodoma, kad jeigu išieškotojo reikalavimai patenkinami ir visos vykdymo išlaidos apmokamos iki varžytynių pabaigos, tai pagal CPK 703 straipsnį antstolis atšaukia varžytynes, o jeigu išieškotojo reikalavimai patenkinami ir visos vykdymo išlaidos apmokamos po varžytynių pabaigos, bet iki turto pardavimo iš varžytynių akto surašymo momento, tai CPK 717 straipsnio 4 punktas įpareigoja antstolį paskelbti varžytynes neįvykusiomis. Nurodytas sumas gali sumokėti tiek pats skolininkas asmeniškai, tiek CK nustatytais atvejais už jį tai gali padaryti trečiasis asmuo.⁶⁷²

Nepavykus turto parduoti pirmosiose varžytynėse, **isieškotojas turi teisę paimti neparduotą turtą**. Pareiškęs sutikimą paimti turtą, išieškotojas per CPK 716 straipsnio 2 dalyje nustatytą terminą į antstolio depozitinę sąskaitą privalo sumokėti perduodamo turto kainos ir išieškotojo daliai tenkančios lėšų sumos, apskaičiuotos kiekvienam išieškotojui laikantis nustatytos reikalavimų patenkinimo eilės, skirtumą (CPK 720 straipsnio 1 dalis).

⁶⁷¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-121/2012.

⁶⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-178-695/2015.

Išieškotojas, kuriam perduodamas nekilnojamasis turtas ir kuris CPK 720 straipsnio 1 dalyje nurodytą sumą pageidauja apmokėti skolinomis lėšomis, antstoliui turi pateikti rašytinį prašymą išduoti Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytos formos pažymą, patvirtinančią teisę pirkti šį areštuotą turtą. Šią pažymą antstolis išduoda ne vėliau kaip per tris darbo dienas nuo rašytinio prašymo gavimo dienos (CPK 720 straipsnio 2 dalis). Išieškotojo rašytiniu prašymu antstolis patvarkymu sumokėjimo terminą gali pratęsti CPK 716 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka (CPK 720 straipsnio 3 dalis).

Taigi įstatymas nustato antstolio teisę nustatyti terminą išieškotojui pareikšti savo sutikimą paimti varžytynėse neparduotą turtą, tačiau nenurodo, koks turi būti tas terminas, todėl šios antstolio teisės ribojimas laiko atžvilgiu turi būti nustatomas šią normą aiškinant sistemaiškai su kitomis vykdymo procesą reglamentuojančiomis teisės normomis. Teismų praktikoje aiškinant šią tvarką, pripažįstama, kad nustatydamas terminą sutikimui dėl turto perėmimo, antstolis turi atsižvelgti į tai, kad, kreditoriui nepateikus atsakymo arba atsisakius perimti turtą, jis privalės paskelbti antrąsias varžytynes ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo pirmųjų varžytynių paskelbimo neįvykusiomis. Terminas, per kurį išieškotojas turi raštu antstoliui pranešti apie savo sutikimą paimti turtą, negali būti suprantamas kaip suteikiantis antstoliui neribotą teisę spręsti dėl šio termino trukmės. Atsižvelgiant į tai, kasacinis teismas pripažino, kad „antstolio CPK 719 straipsnio pagrindu kreditoriui nustatytas terminas sutikimui dėl turto perėmimo pareikšti negali būti ilgesnis nei vienas mėnuo, skaičiuojant nuo varžytynių paskelbimo neįvykusiomis dienos“.⁶⁷³

Išieškotojo atsisakymo paimti iš pirmųjų varžytynių neparduotą turtą pasekmės reglamentuojamos CPK 721 straipsnyje. Įstatyme nustatytos **antrosios varžytynės**. Pagal CPK 722 straipsnio 1 dalį, antrosios varžytynės vyksta tokiomis pačiomis sąlygomis ir tvarka kaip ir pirmosios varžytynės su ta išimtimi, kad antrosiose varžytynėse parduodamo turto nustatoma pradinė kaina sudaro **šešiasdešimt procentų** CPK 681 straipsnyje nustatyta tvarka nustatytos turto kainos. Taigi antrosiose varžytynėse parduodamo turto kaina yra 20 proc. mažesnė

⁶⁷³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-139-706/2016.

nei pirmosiose varžytynėse. Antrųjų varžytynių paskelbimo tvarka, dalyvavimo varžytynėse sąlygos, varžytynių vykdymo tvarka yra tokia pati kaip ir pirmųjų varžytynių.

CPK 722 straipsnyje reglamentuojamos pasekmės, kai antrosios varžytynės paskelbiamos neįvykusiomis:

- jeigu antrosios varžytynės paskelbtos neįvykusiomis dėl to, kad jose nedalyvavo nė vienas varžytynių dalyvis (CPK 717 straipsnio 1 punktą), antstolis išieškotojui pasiūlo pasiimti neparduotą turtą už neįvykusiose antrosiose varžytynėse skelbtą pradinę parduodamo turto kainą, laikantis CPK 720 straipsnio 1 dalyje nustatytos sąlygos. Jei-
gu išieškotojas atsisako paimti neparduotą turtą, taikomos CPK 723 straipsnyje numatytos pasekmės;

- jeigu antrosios varžytynės paskelbtos neįvykusiomis CPK 717 straipsnio 3 ir 5 punktuose numatytais pagrindais, antstolis išieškotojui pasiūlo paimti neparduotą turtą už tą kainą, už kurią turtas buvo perkamas neįvykusiose antrosiose varžytynėse, laikantis CPK 720 straipsnio 1 dalyje nustatytų sąlygų;

- jeigu antrosios varžytynės paskelbtos neįvykusiomis CPK 717 straipsnio 2 punkte numatytu atveju arba išieškotojas atsisako paimti turtą šio straipsnio 3 dalyje numatytomis sąlygomis, skelbiamos antrosios pakartotinės varžytynės. Jos vyksta tomis pačiomis sąlygomis kaip ir varžytynės, kurios paskelbtos neįvykusiomis;

- paskelbęs antrąsias varžytynes neįvykusiomis CPK 717 straipsnio 4 punkte numatytu atveju, antstolis panaikina turto areštą ir grąžina turtą skolininkui.

Išieškotojo atsisakymo paimti neparduotą turtą pasekmės reglamentuojamos CPK 723 straipsnyje. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jeigu išieškotojas atsisako paimti CPK 722 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka jam perduodamą turtą arba per antstolio nustatytą terminą nepraneša apie sutikimą paimti perduodamą turtą ar per nustatytą terminą neįmoka pradinės parduodamo turto kainos ir jo daliai tenkančių lėšų skirtumo, turtas grąžinamas skolininkui. Skolininkui turi būti grąžinamas turtas be apsunkinimų. CPK 723 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad grąžindamas skolininkui turtą, to turto areštą savo patvarkymu antstolis panaikina. Jeigu turtas yra areštuotas pagal teismo nutartį,

antstolis patvarkymu pasiūlo turto arešto panaikinimo klausimą išspręsti tam teismui, kurio nutartimi turtas buvo areštuotas.

Remiantis CPK 723 straipsnio 3 dalimi, pakartotinai į tą patį turtą pagal tuos pačius vykdomuosius dokumentus išieškojimas gali būti nukreipiamas praėjus ne mažiau kaip vieniems metams nuo turto gražinimo skolininkui. Šis apribojimas netaikomas, kai turtas yra įkeistas pagal hipotekos taisykles. Šio įstatyme nustatyto laiko ribojimo netaikymas hipotekos kreditoriui buvo pripažįstamas teismų praktikoje. Remiantis hipotekos kreditoriaus turimos daiktinės teisės absoliutumumu, jo privilegijuota padėtimi prieš kitus kreditorius, greito ir efektyvaus hipotekos kreditoriaus reikalavimo realizavimo principu, išaiškina, kad, vykdant priverstinį išieškojimą pagal hipotekos kreditoriaus reikalavimą, hipoteka įkeisto turto nerealizavus antrosiose varžytynėse, netaikoma CPK 723 straipsnio 3 dalies norma, pagal kurią, neįvykus antrosioms varžytynėms ir kreditoriui neperėmus turto, pakartotinai į tą patį turtą pagal tuos pačius vykdomuosius dokumentus išieškojimas gali būti nukreipiamas praėjus ne mažiau kaip vieniems metams nuo turto gražinimo skolininkui.⁶⁷⁴ Neparduotą iš varžytynių turtą gražinus skolininkui, išieškojimas gali būti nukreipiamas bendra tvarka į kitą skolininkui priklausantį turtą (CPK 723 straipsnio 3 dalis).

Jei turtas yra realizuojamas varžytynėse, antstolis nustatyta tvarka surašo turto pardavimo iš varžytynių aktą, kurio surašymo tvarką reglamentuoja įstatymas. Pagal CPK 724 straipsnio 1 dalį, antstolis per tris darbo dienas po visos turto kainos sumokėjimo, bet ne anksčiau kaip po dvidešimt dienų nuo varžytynių pabaigos surašo Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytos formos kiekvieno iš varžytynių parduodamo turto pardavimo iš varžytynių aktą. Šiame akte nurodoma:

- 1) kas ir kada įvykdė varžytynes, varžytynių numeris;
- 2) parduodamo turto pavadinimas, turto unikalus numeris (jeigu yra) ir turto apibūdinimas;
- 3) tikslus varžytynes laimėjusio varžytynių dalyvio ir jo atstovo vardas, pavardė, asmens kodas ir adresas, taip pat turimas elektroninio pašto adresas, telefono ir fakso numeriai, kiti elektroninių ryšių

⁶⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-85-469/2015.

priemonių adresai, kai varžytynių dalyvis yra juridinis asmuo, – juridinio asmens pavadinimas, kodas, buveinė (adresas), taip pat turimas elektroninio pašto adresas, telefono ir fakso numeriai, kiti elektroninių ryšių priemonių adresai ir už nupirktą turtą sumokėta suma;

4) akto surašymo vieta ir laikas (nurodomas minučių tikslumu).

Varžytynėse realizuojamas skolininko turtas yra perleidžiamas varžytynės laimėjusio asmens nuosavybėn. Remiantis CPK 724 straipsnio 2 dalimi, turto pardavimo iš varžytynių aktas yra nuosavybės teisę patvirtinantis dokumentas. Kai iš varžytynių parduodamas nekilnojamasis turtas, turto pardavimo iš varžytynių aktas elektroninių ryšių priemonėmis perduodamas Nekilnojamojo turto registro tvarkytojui.

XVI. IŠIEŠKOJIMAS IŠ SKOLININKO PAJAMŲ IR KITO TURTO

Išieškojimas vykdymo procese skiriamas į dvi grupes: išieškojimas iš skolininko darbo užmokesčio ir kitų pajamų. CPK atskirai reglamentuojamas išieškojimas iš skolininko darbo užmokesčio ar kitų pajamų ir išieškojimas iš hipoteka įkeisto turto, įkeitimu įkeisto turto, iš daikto sulaikymo teise sulaikyto daikto. Išieškojimas iš skolininko darbo užmokesčio ar kitų pajamų reglamentuojamas CPK 733–744 straipsniuose.

Bendrosios išieškojimo iš **skolininko darbo užmokesčio ar kitų pajamų** tvarkos taisyklės nustatytos CPK 733 straipsnyje. Greita ir išsami informacija apie skolininko darbo užmokesį yra itin reikšminga sėkmingam išieškojimui. Išieškojimą iš skolininko darbo užmokesčio ar kitų pajamų antstolis pradeda skolininko darbdaviui ar kitam išmokančiam asmeniui pateikdamas patvarkymą. Įstatyme reglamentuojamas patvarkymo dėl išieškojimo iš skolininko darbo užmokesčio ar kitų pajamų turinys (CPK 733 straipsnio 1–3 dalis). Taip pat reglamentuojami kai kurie išlaikymo periodinėmis išmokomis skolos išieškojimo aspektai (CPK 733 straipsnio 4–5 dalys). Vykdam išieškojimą iš skolininko darbo užmokesčio, tiek darbdavio atliekamas lėšų išskaitymas iš skolininko darbo užmokesčio, tiek jų pervedimas į antstolio depozitinę sąskaitą yra vykdymo veiksmai, sudarantys vieną procesą.⁶⁷⁵ Pažymėtina, kad kai kuriais atvejais išieškojimas iš skolininko pajamų reglamentuojamas ne tik CPK, bet ir materialinės teisės normomis. Pavyzdžiui, CK 3.199 straipsnis, nustatantis pajamų, iš kurių išskaičiuojamas priteistas išlaikymas, rūšis, reglamentuoja, kad nepilnamečiams vaikams priteistas išlaikymas išieškomas iš privalančio jį mokėti tėvo (motinos) darbo užmokesčio, taip pat iš visų kitų jų pajamų rūšių. Aiškinant CK 3.199 straipsnį, teismų praktikoje pripažįstamas jo procesinis pobūdis. Ši teisės norma yra vykdymo procese įtvirtinto bendrojo principo išraiška materialiojoje teisėje, juo remiantis tuo atveju, kai kaip priverstinio vykdymo priemonė pasitelkiamas išieškojimas iš skolininko pajamų,

---

⁶⁷⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-116-611/2016.

skolininkui išmokėti priskaičiuotos sumos, nuo kurių daromos išskaitos, apima ne tik darbo užmokestį, jam prilyginamas pajamas, bet ir visas kitas skolininko pajamų rūšis, išskyrus atvejus, kaip įstatymuose nustatyta kitaip.⁶⁷⁶

Vykdamas išieškojimą iš skolininko gaunamų pajamų, itin svarbus asmenų, turinčių duomenų apie skolininko darbo užmokestį, bendradarbiavimas su antstoliu. CPK 734 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad įmonės, įstaigos, organizacijos, kiti darbdaviai privalo antstolio reikalavimu ir per jo nustatytą terminą pateikti duomenis apie tai, ar skolininkas pas juos dirba ir koks jo mėnesinis darbo užmokestis. Šio straipsnio antroje dalyje reglamentuoja, kad tokia pat tvarka antstolis išreikalauja duomenis apie skolininkui priklausantį atlyginimą už naudojimąsi autorine teise, teise į išradimą. Be to, įstatymas nustato sankciją asmeniui, nevykdančiam antstolio reikalavimo pateikti informaciją apie skolininko pajamas. CPK 734 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad už šiame straipsnyje nurodytų antstolio reikalavimų nevykdymą kaltam asmeniui teismas gali skirti iki trijų šimtų eurų baudą. Taigi, antstoliui pareikalavus, suinteresuotas asmuo privalo antstoliui pateikti informaciją apie skolininko darbo vietą ir jo gaunamą atlyginimą. Nustatyta bendradarbiavimo pareiga rodo, kad vykdyto procese dalyvauja, jame teises ir pareigas turi ne tik materialinį suinteresuotumą turintys vykdyto procese dalyvaujantys asmenys. Vykdyto procese aktyviai turi dalyvauti ir asmenys, kurie neturi materialinio suinteresuotumo vykdyto proceso baigtimi, tačiau kurių veiksmai yra reikšmingi vykdyto proceso veiksmingumui užtikrinti.

Pagal CPK 735 straipsnį, reglamentuojantį išskaitų iš skolininko darbo užmokesčio ir kitų jo pajamų dydžio apskaičiavimą, išskaitų iš skolininko darbo užmokesčio ir iš kitų jam prilygintų išmokų bei davinių dydis apskaičiuojamas imant pagrindu skolininkui išmokėti priskaičiuotas sumas, atskaičiavus iš jų mokesčius (privalomąsias įmokas). Tai yra pajamų, socialinio draudimo mokesčiai.

Vienas pagrindinių klausimų, susijusių su skolininko teisių apsauga, vykdamas išieškojimą iš skolininko darbo užmokesčio ar kitų pajamų, yra tas, koks pajamų dydis gali būti išieškomas. Išieškojimas iš

⁶⁷⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-299-313/2019.

skolininko gaunamų pajamų yra skolininko teisės į pajamas ribojimas. Neribotas išieškojimas iš skolininko pajamų gali sukelti neigiamas, neproporcingas pasekmes skolininkui. Todėl valstybė privalo aiškiai, konkrečiai nustatyti, koks skolininko gaunamų pajamų dydis gali būti išieškomas. Tokios proporcijos nustatymas siejamas su poreikiu užtikrinti esminius skolininko interesus bei veiksmingą vykdymo procesą. Jeigu išieškojimas iš skolininko pajamų būtų itin didelis, tai pažeistų esminius skolininko interesus, tačiau jei toks dydis būtų mažas, vykdomojo dokumento įvykdymas galėtų nepagrįstai ilgai užtrukti.

CPK 736 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad iš skolininkui priklausančio darbo užmokesčio ir jam prilygintų išmokų bei davinių dalies, nevirsijančių Vyriausybės nustatytos MMA, išskaičiuojama pagal vykdomuosius dokumentus tol, kol bus visiškai padengtos išieškomos sumos:

1) išieškant išlaikymą periodinėmis išmokomis, žalos, padarytos suluošinimu ar kitokiu sveikatos sužalojimu, taip pat maitintojo gyvybės atėmimu, atlyginimą – **tridešimt procentų**, jeigu kitaip nenustatyta pačiame vykdomajame rašte arba ko kita nenustato įstatymai ar teismas;

2) visų kitų rūšių išieškoms, jeigu kitaip nenustatyta pačiame vykdomajame rašte arba ko kita nenustato įstatymai ar teismas, – **dvidešimt procentų**;

3) pagal kelis vykdomuosius dokumentus – **tridešimt procentų**.

Taigi tais atvejais, kai skolininko pajamų dydis neviršija Vyriausybės nustatytos MMA, išskaičiuojamų sumų dydis (procentas) priklauso nuo išieškojimo rūšies ir vykdomų vykdomųjų dokumentų skaičiaus. Išieškojimo pobūdis (išlaikymas, žalos, padarytos sveikatos sužalojimu, atlyginimas ir pan.) nustatomas iš vykdomojo rašto turinio. Vykdomajame rašte turi būti nurodyta, kokioje byloje išduotas vykdomasis raštas (CPK 648 straipsnio 1 dalies 2 punktą). Kilus neaiškumų, prie vykdomosios bylos gali būti prijungtas teismo sprendimas ar nuosprendis. Darant išskaitas iš skolininkui priklausančio darbo užmokesčio ir kitų jo pajamų CPK 736 straipsnyje nustatyta tvarka, teisinę reikšmę turi pajamų rūšių bei pagrindo, nuo kurio apskaičiuojamas išskaitų dydis, nusta-

tymas.⁶⁷⁷ CPK 736 straipsnio 1 dalies 1 punktą nustato tik procesinio pobūdžio taisyklę ir neturi materialiojo teisinio turinio, todėl jo nuostatos negali būti kriterijus teismui nustatyti priteistino išlaikymo dydį, sprendžiant materialinę teisinę šalių ginčą, susijusį su tėvų pareigų nevykdymu.⁶⁷⁸ Pripažįstama, kad skolininkui priklausančios lėšos, esančios laisvės atėmimo vietos sąskaitoje (pvz., gaunamos iš kitų asmenų), kvalifikuotinos kaip gaunamos kitos pajamos, todėl išskaitoms iš jų taikomos nuostatos, reglamentuojančios išieškojimą iš skolininko pajamų (CPK 733–744 straipsniai). Kasacinio teismo praktikoje nurodoma, kad „skolininkui į laisvės atėmimo įstaigoje esančią sąskaitą kitų asmenų pervedamos lėšos yra priskiriamos kitų pajamų (neįskaitant darbo užmokesčio ar jam prilygintų pajamų) kategorijai, iš kurių vykdomam išieškojimui yra taikomos išieškojimą iš skolininko darbo užmokesčio ir kitų pajamų reglamentuojančios CPK LI skyriaus normos, įskaitant CPK 736 straipsnio, reglamentuojančio iškaitų dydį, nuostatas“.⁶⁷⁹

CPK 736 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad iš darbo užmokesčio ir jam prilygintų išmokų bei davinių dalies, **viršijančios** Vyriausybės nustatytą MMA dydį, **išskaičiuojama penkiasdešimt procentų**, jeigu ko kita nenustato įstatymai ar teismas. Tačiau įstatymas nustato išimtį dėl išieškojimo ir tuo atveju, jei skolininko pajamos viršija Vyriausybės nustatytą MMA, kuri siejama su socialiai reikšmingu tikslu – skolininko nedarbingų šeimos narių išlaikymu, dydį. CPK 736 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad **jeigu skolininkas išlaiko nedarbingus šeimos narius**, esant jo rašytiniam prašymui, antstolio patvarkymu šio straipsnio 2 dalyje nurodyta išskaičiuojama dalis gali būti mažinama po dešimt procentų kiekvienam išlaikytinui, tačiau taip mažinant negali būti sumažinta įstatymų ar teismo nustatyta dalis. Mažinant iškaitų dydį, neatsižvelgiama į išlaikytinius, kuriems išlaikyti iš skolininko darbo užmokesčio daromos išskaitos. CPK 736 straipsnyje nustatytos išskaitų iš skolininko pajamų taisyklės MMA dydžio atžvilgiu yra taikomos, atsižvelgiant į per vieną mėnesį gaunamas skolininko pajamas, nepriklausomai nuo to, ar jos

⁶⁷⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-299-313/2019.

⁶⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-596/2009.

⁶⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-315-421/2017.

gaunamos periodiškai, ar kartą, ar kelis kartus per mėnesį. Toks aiškini-
mas išplaukia iš aplinkybės, kad įstatymo leidėjas kaip atskaitos tašką,
nustatant ir diferencijuojant išskaitų dydį, pasirinko būtent teisės ak-
tais nustatyto dydžio – vienos minimaliosios mėnesinės algos – pajamų
dalį, taip siekdamas apsaugoti ir skolininko teises, kad jam liktų dalis
gaunamų pajamų kas mėnesį būtiniesiems poreikiams tenkinti.⁶⁸⁰

Įstatymų leidėjas, reglamentuodamas išieškojimą iš skolininko
darbo užmokesčio ir kitų pajamų, CPK 737 straipsnyje įtvirtino baigtinį
skolininko pajamų, prilygintų darbo užmokesčiui, kurioms taikomos iš-
ieškojimo iš darbo užmokesčio taisyklės, sąrašą, o CPK 739 straipsny-
je apibrėžė pinigų sumų, iš kurių negalima išieškoti, baigtinį sąrašą.⁶⁸¹
CPK 737 straipsnyje nustatyta, kad **išieškojimo iš darbo užmokesčio
taisyklės taip pat taikomos ir išieškant iš skolininkui priklausan-
čių**: 1) apmokestinamųjų individualios veiklos pajamų, atskaičiavus nuo
jų mokėtinus (sumokėtus) mokesčius; 2) autorinio atlyginimo už litera-
tūros, mokslo ar meno kūrinį ir išradimą, dėl kurio išduotas patentas; 3)
mokinių, studentų stipendijų; 4) sumų, gaunamų atlyginti žalai, padary-
tai suluošinimu ar kitaip sužalojus sveikatą, taip pat atėmus maitintojo
gyvybę; 5) laimėjimų loterijose, konkursuose, varžybose; 6) dividendų;
7) pensijų, išskyrus mokamas pagal Lietuvos Respublikos šalpos pen-
sijų įstatymą; 8) pensijų išmokų.

Nei CK, nei CPK LI skyriaus nuostatos neapibrėžia, koks yra są-
vokos „kitos pajamos“ turinys ir kokios pajamų rūšys patenka į šios są-
vokos apibrėžimą.⁶⁸²

Kasacinis teismas yra nurodęs, kad CPK normose, reglamentuo-
jančiose išieškojimą iš skolininko pajamų, nesant apibrėžtos kitų paja-
mų sąvokos, subsidiariai taikytina Lietuvos Respublikos gyventojų pa-
jamų mokesčio įstatymo 2 straipsnio 14 dalyje įtvirtinta pajamų sąvoka
(CPK 3 straipsnio 6 dalis).⁶⁸³ Pažymėtina, kad CPK 737 straipsnyje

⁶⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-315-421/2017.

⁶⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-315-421/2017.

⁶⁸² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-299-313/2019.

⁶⁸³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-299-313/2019.

pateiktas skolininko pajamų, prilyginamų darbo užmokesčiui, sąrašas, kuris neapima tokios pajamų kategorijos kaip kitų asmenų pervedamos ar (ir) išmokamos lėšos, tačiau ši aplinkybė nereiškia, kad tokios lėšos nėra priskiriamos kitų pajamų, į kurias gali būti nukreiptas išieškojimas, kategorijai.⁶⁸⁴

Įstatyme yra atskirai reglamentuojamas ir išieškojimas iš **socialinio draudimo išmokų**. Pagal CPK 738 straipsnį, iš laikinojo nedarbinumo atvejais mokamų socialinio draudimo išmokų, nedarbo socialinio draudimo išmokų išieškoti galima tik pagal teismo sprendimą dėl išlaidų išieškojimo ir pagal teismo sprendimą dėl žalos, padarytos suluošinimu ar kitaip sužalojus sveikatą, taip pat atėmus maitintojo gyvybę, atlyginimo.

Siekiant apsaugoti skolininko interesus, įstatyme nustatytos **pinigų sumos, iš kurių išieškoti negalima**. Pagal CPK 739 straipsnį, negalima išieškoti iš sumų, kurios priklauso skolininkui kaip: 1) kompensacinės išmokos už darbuotojui priklausančių įrankių nusidėvėjimą ir kaip kitos kompensacijos, kurios mokamos, kai dirbama nukrypstant nuo normalių darbo sąlygų; 2) sumos, mokamos darbuotojui, vykstančiam į tarnybinę komandiruotę, perkeliama, priimama į darbą ir pasiūstam dirbti į kitas vietas; 3) motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokos; 4) išmokos vaikams, mokamos pagal Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymą; 5) laidojimo pašalpa; 6) išmokos, mokamos pagal Šalpos pensijų įstatymą ir Lietuvos Respublikos tikslinių kompensacijų įstatymą, ir kitos tikslinės socialinės išmokos, pašalpos ir kompensacijos iš valstybės ir savivaldybių biudžetų nepasiturinčių gyventojų socialinei paramai; 7) valstybinė socialinio draudimo našlaičių pensija, mokama pagal Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo pensijų įstatymą, valstybinė našlaičių pensija, mokama pagal Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymą, pareigūnų ir karių valstybinė našlaičių pensija, mokama pagal Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymą, valstybinė signataro našlaičių renta, Respublikos Prezidento našlaičių valstybinė renta; 8) išeitinės išmokos, išskyrus atvejus, kai vykdomi CPK 736 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyti išieškojimai. Jeigu skolininkui išmokama didesnė negu

⁶⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-315-421/2017.

vieno mėnesio jo vidutinio darbo užmokesčio išėtinė išmoka, vykdant CPK 736 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytus išieškojimus, CPK 736 straipsnyje nustatyto dydžio išskaitos daromos atskirai iš kiekvieno mėnesio vidutinio darbo užmokesčio išėtinės išmokos; 9) laisvės atėmimo vietos įstaigoje atidarytoje nuteistojo asmeninėje sąskaitoje esančios piniginės lėšos, neviršijančios pusės Lietuvos Respublikos baudmių vykdymo kodekso 92 straipsnio 2 dalyje nustatytų dydžių.

CPK 739 straipsnyje nustatytas baigtinis sąrašas **sumų, iš kurių išieškoti negalima**. Tokių CPK 739 straipsnyje įtvirtintų skolininkui priklausančių pinigų sumų, iš kurių negalima išieškoti, paskirtis yra užtikrinti skolininko interesų apsaugą vykdymo procese, nustatant draudimą nukreipti išieškojimą į tas skolininko pajamas, kurių išmokėjimo tikslinė paskirtis – įstatymų nustatytais atvejais kompensuoti šių išmokų gavėjo (skolininko vykdymo procese) patirtas išlaidas, negautas pajamas, pajamų sumažėjimą, ar kitų svarbių interesų apsaugą.⁶⁸⁵

Teismų praktikoje spręstas klausimas dėl dienpinigių sampratos. Aiškinant dienpinigių sampratą vykdymo procese, pripažįstama, kad jie siejami su padidėjusių darbuotojų išlaidų atlyginimu. Nors dienpinigiai patenka į skolininko kitų pajamų apibrėžtį, tačiau, vadovaujantis CPK 739 straipsnio 2 punktu, įstatymų leidėjo valios dėl išieškojimo iš šios pajamų rūšies negalimumo įgyvendinimą užtikrintų tokie darbdavio mokami dienpinigiai, kurie atlieka komandiruotės metu darbuotojo turėtų padidėjusių išlaidų kompensavimo funkciją. Todėl tuo atveju, jeigu darbo sutarties šalys darbo sutartimi susitaria dėl kilnojamojo darbo pobūdžio, nėra pagrindo darbuotojo darbo pareigų atlikimo kitoje vietoje, negu yra nuolatinė darbo vieta, kvalifikuoti kaip komandiruočių, o jo dienpinigių forma gaunamoms pajamoms taikyti įstatyme įtvirtintą apsaugą dėl išieškojimo negalimumo. Nustačius, kad darbo sutarties šalys buvo susitarusios dėl kilnojamojo darbo pobūdžio, būtų pagrindas pripažinti, kad darbuotojui dienpinigių forma išmokėtos pajamos atlieka ne kompensavimo, bet atlyginimo darbuotojui už atliktą darbą funkciją, dėl to, priverstinai vykdant teismo sprendimą dėl išieškojimo iš darbuotojo, kaip skolininko, pajamų, atsirastų teisinis pagrindas nukreipti į jas

⁶⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-299-313/2019.

išieškojimą.⁶⁸⁶

Taip pat teismų praktikoje nurodoma, kokiais kriterijais remiantis tarnybinė komandiruotė turi būti atribojama nuo kilnojamojo pobūdžio darbo. Siekiant atriboti tarnybinę komandiruotę nuo kilnojamojo darbo pobūdžio, svarbu aiškinti darbo sutartį, t. y. kokios darbo funkcijos ir kokia jų atlikimo vieta nustatyta šalių susitarimu. Kilnojamojo darbo pobūdis, kaip specifinis ir neretai nuolat išliekantis darbo santykiuose, turi būti nustatytas darbo sutartimi. Kai lingvistiškai aiškinant darbo sutartį negalima konstatuoti tokio susitarimo buvimo, siekdamas atriboti tarnybinę komandiruotę nuo kilnojamojo darbo pobūdžio, teismas konkretaus ginčo kontekste turi atsižvelgti į darbo teisinių santykių subjektų specifiškumą, sulgytų darbo funkcijų pobūdį ir kitas aplinkybes (darbo funkcijų atlikimo kitoje vietoje nei nuolatinė darbo vieta reguliarumą, periodiškumą, tęstinumą; įrodymais pagrįstą dienpinigių faktinį panaudojimą darbuotojo išlaidoms kompensuoti; ar darbuotoją komandiruojantis darbdavys pasirūpina kelione, aprūpina maitinimu ar apgyvendinimu arba kompensuoja šias išlaidas ir kt.).⁶⁸⁷

Tais atvejais, kai atliekant išieškojimą iš skolininko darbo užmokesčio skolininko ir darbdavio darbo teisiniai santykiai nutrūksta, skolininko darbdavys dar turi suteikti antstoliui reikalingą informaciją, siekiant užtikrinti sklandų vykdymą. CPK 740 straipsnio 1 dalis nustato, kad nutraukus darbo sutartį su skolininku arba pasibaigus periodinėms išmokoms, asmuo, kuriam buvo pateiktas patvarkymas dėl išieškojimo iš darbo užmokesčio ar kitų pajamų, per tris darbo dienas nuo visiško atsiskaitymo su skolininku praneša patvarkymą pateikusiam antstoliui, nurodydamas šiuos atliktų mokėjimų duomenis: įmonės, įstaigos, organizacijos pavadinimą, adresą, kiekvienos išskaitos datą, dydį, bendrą išskaitų sumą. Šio straipsnio 2 dalyje reglamentuojama, kad, nebaigęs vykdyti patvarkymo, darbdavys antstoliui turi nurodyti naują skolininko darbo vietą, jeigu ji yra žinoma, ir jo paskutinę žinomą gyvenamąją vietą. Apie patvarkymo visišką įvykdymą darbdavys raštu praneša patvarkymą pateikusiam antstoliui. Teismų praktikoje aiškinant darbdavio

⁶⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-299-313/2019.

⁶⁸⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-299-313/2019.

pareigą bendradarbiauti su antstoliu po to, kai skolininko darbo teisiniai santykiai nutrūksta, nurodoma, kad, nutraukus darbo sutartį su skolininku, baigiasi darbdavio pareiga vykdyti antstolio patvarkymą dėl išieškojimo iš skolininko darbo užmokesčio, darbdavys tik privalo informuoti antstolį apie atliktus mokėjimus bei suteikti kitą CPK 740 straipsnyje nurodytą informaciją. Todėl už laikotarpį, kai pasibaigia darbo santykiai su darbuotoju, darbdavio vadovui arba kitam už sprendimo nevykdymą atsakingam asmeniui negali būti taikomos CPK 585 straipsnyje nustatytos sankcijos.⁶⁸⁸ Tačiau skolininko ir darbdavio teisinių santykių pasikeitimas nereiškia, kad už laikotarpį, kada darbdavys turėjo teikti reikalingą informaciją, tačiau jos neteikė, jam neturėtų būti taikomos sankcijos.⁶⁸⁹ Taip pat įstatyme reglamentuojama vykdomų antstolio patvarkymų apskaita įmonėje, įstaigoje ir organizacijoje (CPK 741 straipsnis).

Be bendrųjų išieškojimo iš skolininko pajamų taisyklių, įstatyme atskirai reglamentuojama ir specifinė išieškojimo rūšis – vaikams mokamas išlaikymas. **Išlaikymo, mokamo vaikams periodinėmis išmokomis**, išieškojimo ypatumai reglamentuojami CPK 742 straipsnyje:

- asmuo, privalęs mokėti vaikams išlaikyti periodines išmokas, per tris darbo dienas turi pranešti antstoliui apie darbo ar gyvenamosios vietos pakeitimą, taip pat apie papildomą uždarbį;
- be svarbių priežasčių nepranešusiems nurodytų duomenų kalbėti asmenims bei skolininkui antstolio ar išieškotojo pareiškimu teismas gali skirti iki trijų šimtų eurų baudą;
- asmuo, pageidaujantis savo noru mokėti išlaikymą periodinėmis išmokomis, turi teisę pateikti darbdaviui arba asmeniui, kuris moka pensiją, stipendiją, pašalpą ar kitokias išmokas, rašytinį prašymą išskaičiuoti iš jo darbo užmokesčio nurodyto dydžio išskaitas ir pinigus išsiųsti arba išmokėti pareiškime nurodytam asmeniui. Darbdavys arba išmokas išmokantis asmuo pagal tokį prašymą turi vykdyti išieškojimą tokia pačia tvarka kaip ir pagal vykdomąjį dokumentą. Savo prašymą dėl išskaičiavimo darbuotojas gali bet kada atšaukti. Šioje dalyje nuro-

⁶⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-108-469/2019.

⁶⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-108-469/2019.

dyta išieškojimo tvarka netaikoma, jeigu iš skolininko darbo užmokesčio jau yra išskaičiuojama pagal kitus vykdomuosius dokumentus;

- jeigu asmuo, privalęs mokėti vaikams išlaikyti periodines išmokas, šių išmokų nemoka ir nedirba arba išlaikymo įsiskolinimo negalima išieškoti CPK 663 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka, išieškojimas nukreipiamas į skolininko turta.

Įstatyme reglamentuojama išskaitų iš darbo užmokesčio kontrolė. Remiantis CPK 743 straipsnio 1 dalimi, ar teisingos išskaitos iš skolininko darbo užmokesčio bei kitų jam prilygintų išmokų ir ar jos nusiųstos išieškotojui, kontroliuoja išieškotojas. Šio straipsnio antroje dalyje nustatyta, kad jei išieškotojas dėl pateisinamų priežasčių negali patikrinti, ar išskaitos teisingos, jo prašymu tai patikrina antstolis, kurio veiklos teritorijoje išskaitos daromos. Taip pat įstatyme nustatyta darbdavio bendradarbiavimo su išieškotoju pareiga. Remiantis CPK 743 straipsnio 3 dalimi, darbdavys privalo sudaryti sąlygas išieškotojui susipažinti, ar tinkamai daromos išskaitos.

Išieškojimas iš **hipoteka įkeisto turto, įkeitimu įkeisto turto, iš daikto sulaikymo teise sulaikyto daikto** turi ypatumų. Išieškojimo iš tokio turto specialios taisyklės nustatytos CPK 745–748 straipsniuose. Pagal CPK 745 straipsnio 1 dalį, išieškojimas iš hipoteka įkeisto turto, įkeitimu įkeisto turto, daikto sulaikymo teise sulaikyto daikto vykdomas pagal bendras vykdymo proceso taisykles su CPK LIII skyriuje numatytomis išimtimis tiek, kiek to nereglamentuoja CK. Jeigu yra CPK ir CK nuostatų prieštaravimų, taikomos CK nuostatos. Šio straipsnio antroje dalyje nustatyta, kad jeigu išieškoma iš hipoteka ar įkeitimu įkeisto turto ir įkaito davėjas nėra skolininkas, tai toks įkaito davėjas vykdamas išieškojimą iš įkeisto turto turi tokias pačias procesines teises kaip ir skolininkas. CK 4.170 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad hipoteka – tai daiktinė teisė į svetimą nekilnojamąjį daiktą, kuria užtikrinamas esamos ar būsimos turtinės prievolės įvykdymas, kai įkeistas turtas neperduodamas kreditoriui. Jeigu per hipotekos sandorįje nustatytą terminą skolininkas neįvykdo įsipareigojimų, hipotekos kreditorius gali kreiptis į notarą dėl vykdomojo įrašo atlikimo (CK 4.192 straipsnio 1 dalis). Notaro vykdomasis įrašas yra vykdytinas ir vykdomasis dokumentas, pateikiamas vykdyti CPK nustatyta tvarka (CK 4.192 straipsnio 5 dalis).

Išieškojimo iš hipoteka ar įkeitimu įkeisto turto tvarkos ypatumai

išsamiai reglamentuojami CPK 746 straipsnyje:

- priėmęs vykdyti vykdomąjį įrašą, antstolis skolininkui išsiunčia raginimą įvykdyti hipoteka ar įkeitimu užtikrintą įsipareigojimą per vieną mėnesį nuo raginimo įteikimo dienos, o raginimo kopiją išsiunčia įkaito davėjui (kai jis nėra skolininkas) ir kitiems viešame registre nurodytiems kreditoriams. Šiame raginime turi būti nurodyta skolininko teisė pateikti duomenis apie įvykdytą hipoteka ar įkeitimu užtikrintą įsipareigojimą ar jo dalį. Raginimo turiniui ir įteikimui *mutatis mutandis* taikomos CPK XLVI skyriaus normos;

- išsiuntęs ar įteikęs raginimą įvykdyti hipoteka ar įkeitimu užtikrintą įsipareigojimą, antstolis areštuoja įkaito davėjo turtą CPK XLVIII skyriaus nustatyta tvarka;

- jeigu skolininkas, gavęs antstolio raginimą įvykdyti hipoteka ar įkeitimu užtikrintą įsipareigojimą, per raginime nurodytą terminą neįvykdo hipoteka ar įkeitimu užtikrinto skolinio įsipareigojimo, antstolis nustato įkeisto turto administravimą arba įkeistą turtą realizuoja privers-tine tvarka. Hipotekos ar įkeitimo kreditoriaus prašymu skolininko pasiūlytam pirkėjui ar varžytynėse pardavęs įkeistą turtą ir surašęs turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui ar turto pardavimo iš varžytynių aktą arba įkeistą turtą perdavęs hipotekos ar įkeitimo kreditoriumi ir surašęs neparduoto iš varžytynių turto perdavimo išieškotojui aktą, antstolis nedelsdamas apie tai praneša viešam registru ir pateikia tai patvirtinančius dokumentus;

- kai išieškoma pagal įmonės hipotekos sandorį, vykdomąjį įrašą priėmęs vykdyti antstolis CPK 677 straipsnyje nustatyta tvarka sudaro hipotekos objektu esančios įmonės turto aprašą ir priima patvarkymą paskirti hipotekos kreditorių arba kreditoriaus sutikimu kitą asmenį įmonės turto administratoriumi. Šiuo atveju įkeistos įmonės valdymo organai iš administruojamo įmonės turto gaunamas pajamas perveda į antstolio depozitinę sąskaitą, iš kurios lėšos paskirstomos hipotekos kreditoriams atsižvelgiant į jų reikalavimų tenkinimo eilę;

- kai skolininkui (įkeisto turto savininkui) pradėtas bankroto ar restruktūrizavimo procesas, įkeistas turtas parduodamas ir hipotekos ar įkeitimo kreditorių reikalavimai tenkinami atitinkamai JANĮ ar FABĮ nustatyta tvarka.

Teismų praktikoje spręstas klausimas dėl solidariųjų bendraskolių bendrąja hipoteka įkeisto turto pardavimo, kai vienas iš bendraskolių bankrutuoja. Nustatyta, kad kreditorius reikalavo išieškoti skolą iš bendraskolių fizinių asmenų, kuriems bendrosios dalinės nuosavybės teise priklausė hipoteka įkeistas nekilnojamasis daiktas, tačiau vienam jų buvo iškelta bankroto byla. Kasacinis teismas nurodė, kad hipotekos kreditoriaus skolos išieškojimą iš hipoteka įkeisto turto ir šio turto pardavimą įprastai organizuoja ir vykdo antstolis CPK normų nustatyta tvarka, o juridiniam ar fiziniam asmeniui bankrutuojant išieškojimą iš hipoteka įkeisto turto ir jo pardavimą vykdo bankroto administratorius atitinkamuose įstatymuose nustatyta tvarka. Skolos išieškojimą tokiu atveju turėtų vykdyti **antstolis ir bankroto administratorius, nukreipdami išieškojimą į atitinkamas kiekvienam bendraskoliui nuosavybės teise priklausančias daikto dalis**, t. y. antstolis parduoda dalį įkeisto turto civilinio proceso normų nustatyta tvarka, o bankroto administratorius bankrutuojančiam asmeniui priklausančią dalį – bankroto normų nustatyta tvarka.⁶⁹⁰ Taip pat minėtoje byloje teismas sprendė, kad tiek realizuojant mokaus, tiek bankrutuojančio skolininko įkeistą turtą varžytynėse, siekiama to paties esminio tikslo – turto realizavimo už kuo didesnę kainą ir parduodant skolininko (tiek mokaus, tiek bankrutuojančio) turtą kreditorių reikalavimams tenkinti visais atvejais siekiama jį parduoti už didesnę kainą, nes tai atitinka kreditorių ir skolininko interesus bei užtikrina jų pusiausvyrą. Tuo atveju, kai vienam iš bendraskolių fizinių asmenų iškeliama bankroto byla, **tai abiem bendraskoliams bendrosios dalinės nuosavybės teise priklausančias ir hipoteka įkeistas turtas parduodamas FABĮ nustatyta tvarka**, t. y. tokio turto pardavimą varžytynėse vykdo bankroto administratorius ir įstatymo nustatyta tvarka turtas įkaito davėjo pasiūlytam pirkėjui gali būti parduodamas tik tuo atveju, jei toks asmuo siekia įsigyti ne dalį, o visą įkeistą turtinį vienetą.⁶⁹¹

Kasacinis teismas, spręsdamas bylą dėl hipoteka įkeisto nekilnojamojo turto pardavimo, kurio viena dalis turto (žemės sklypas) priklausė fiziniam asmeniui, o kita (pastatai) – bankrutuojančiam juridiniam asmeniui, išaiškino, kad jeigu hipoteka įkeistą turtą (vieną pardavimo objektą) sudaro ir bankrutuojančio asmens turtas, kuris realizuojamas

⁶⁹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-199-219/2018.

⁶⁹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-199-219/2018.

iš varžytynių bankroto administratoriaus, ir kito asmens, kurį varžytynėse parduoda antstolis, tai tokio turto komplekso pardavimą turi organizuoti bankroto administratorius. Turtas įkaito davėjo pasiūlytam pirkėjui gali būti parduodamas tik tuo atveju, jei toks asmuo įsigyja visus bendraja hipoteka įkeistus daiktus.⁶⁹²

Išieškojimo trečiųjų asmenų naudai **iš įkeitimu ar hipoteka įkeisto skolininko turto** tvarkos ypatumai reglamentuojami CPK 747 straipsnyje:

- išieškodamas iš hipoteka ar įkeitimu įkeisto skolininko turto, antstolis raštu kreipiasi į hipotekos ar įkeitimo kreditorių, siūlydamas duoti sutikimą, kad būtų išieškoma iš hipoteka ar įkeitimu įkeisto skolininko turto;

- savo sutikimą, kad būtų išieškoma iš hipoteka ar įkeitimu įkeisto skolininko turto, hipotekos ar įkeitimo kreditorius pateikia raštu. Davęs tokį sutikimą, hipotekos ar įkeitimo kreditorius netenka teisės reikalauti vykdyti išieškojimą iš įkeisto turto perduodant šį turtą jam administruoti ar vykdyti išieškojimą iš įkeisto turto CK 4.219 ir 4.220 straipsniuose nustatyta tvarka;

- jeigu hipotekos ar įkeitimo kreditorius nesutinka, kad būtų išieškoma iš hipoteka ar įkeitimu įkeisto turto, arba per keturiolika dienų nepateikia antstoliui savo rašytinio sutikimo dėl išieškojimo, išieškoti iš hipoteka ar įkeitimu įkeisto turto negalima;

- jeigu hipotekos ar įkeitimo kreditorius sutinka, kad būtų išieškoma iš hipoteka ar įkeitimu įkeisto skolininko turto, išieškojimas iš tokio turto vykdomas CPK VI dalyje nustatyta tvarka.

Taigi CPK 747 straipsnis reglamentuoja išieškojimo trečiųjų asmenų naudai iš įkeitimu ar hipoteka įkeisto skolininko turto tvarkos ypatumus ir reikalauja kreditoriaus rašytinio sutikimo.⁶⁹³ Tačiau nuostatos, kad vykdyti išieškojimo iš įkeisto ar hipoteka apsunkinto turto be įkaito turėtojo sutikimo negalima, nedaro hipotekos kreditoriaus, kaip įkaito turėtojo, teisių absoliučių. Nesutikimas gali būti ginčijamas, jeigu kiti kreditoriai įrodo, kad hipotekos kreditorius neprotingai delsia įgyvendinti savo teises ar kitaip piktnaudžiauja teise. Bet kuri civilinė teisė gali būti ginama, jeigu subjektas nepažeidžia civilinių teisių įgyvendinimo ir pareigų vykdymo principų. Vieno skolininko kreditorių teisių apsauga

⁶⁹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-47/2014.

⁶⁹³ Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-172-186/2018.

vykdoma pagal tų kreditorių interesų derinimo ir teisių apsaugos priemonių pusiausvyros principus. Privilegijuoto kreditoriaus teisės negali būti saugomos neadekvačiai tos teisės turiniui.⁶⁹⁴ Nors kreditorius, kurio reikalavimas užtikrintas įkeitimu, yra privilegijuotas kreditorius ir atitinkamai ši teisė suponuoja galimybę nesutikti, kad iš hipoteka ar įkeitimu jam įkeisto turto būtų išieškoma kito kreditoriaus naudai, tačiau ši jo, kaip įkaito turėtojo, teisė nėra absoliuti, kito kreditoriaus ji gali būti nugincijama.⁶⁹⁵

Teismų praktikoje pripažįstama, kad kreditorius, kurio reikalavimas nėra užtikrintas, siekdamas nuginčyti privilegijuoto kreditoriaus nesutikimą išieškoti iš hipoteka ar įkeitimu įkeisto turto, turi pateikti įrodymus, patvirtinančius, jog vykdant išieškojimą jo naudai iš įkeisto turto nebus pažeistos privilegijuoto kreditoriaus teisės ir interesai ir kad pastarasis, nesutikdamas su išieškojimu iš įkeisto turto, piktnaudžiauja nesutikimo teise.⁶⁹⁶ Nei įstatymas, nei teismų praktika nepateikia baigtinio piktnaudžiavimo privilegijuoto kreditoriaus nesutikimo su išieškojimu iš įkeisto turto teise atvejų sąrašo, todėl ar minėta teise konkrečiu atveju yra piktnaudžiuojama, sprendžia teismas, atsižvelgdamas į konkrečios bylos faktines aplinkybes.⁶⁹⁷ Vienas esminių kriterijų vertinant, ar privilegijuotas kreditorius, nesutikdamas su išieškojimu iš įkeisto turto, piktnaudžiauja nesutikimo teise pažeisdamas teisėtus kreditoriaus, kurio reikalavimas neužtikrintas įkeitimu, interesus, yra įkeisto turto vertė ir jos santykis su užtikrinto kreditoriaus reikalavimo dydžiu.⁶⁹⁸

Įstatymas reglamentuoja išieškojimą iš daikto sulaikymo teise sulaikyto skolininko daikto. CPK 748 straipsnio pirmoje dalyje nustatyta, kad daikto sulaikymo teisė pasibaigia nukreipus išieškojimą į sulaikytą daiktą. Šio straipsnio antroje dalyje reglamentuojama, kad išieškojimas iš daikto sulaikymo teise sulaikyto skolininko daikto vykdomas CPK VI dalyje nustatyta tvarka.

⁶⁹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2003; 2017 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-467-684/2017.

⁶⁹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-467-684/2017.

⁶⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-467-684/2017.

⁶⁹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. liepos 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-235-823/2019.

⁶⁹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. liepos 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-235-823/2019.

XVII. IŠIEŠKOTŲ LĖŠŲ PASKIRSTYMO IR IŠMOKĖJIMO IŠIEŠKOTOJAMS TVARKA

Vykdyimo procese išieškotos lėšos turi būti išmokamos išieškotojui. Išieškotų lėšų paskirstymas yra skolininko interesų apsauga ir reikalavimo patenkinimas. Išieškotų lėšų paskirstymo ir išmokėjimo išieškotojams tvarka reglamentuojama CPK 753–759 straipsniuose. Jeigu išieškotos iš skolininko sumos pakanka skolai ir vykdyimo išlaidoms visiškai padengti, likusi išieškota pinigų dalis gražinama skolininkui (CPK 758 straipsnio 1 dalis). Tačiau jei išieškotos pinigų sumos nepakanka visai skolai ir vykdyimo išlaidoms padengti, atskaičiavus išieškotojui gražintinas ir kitas vykdyimo išlaidas, likusi suma paskirstoma pagal CPK 754–755 straipsniuose nustatytą eilę. Iš sumų, antstolio išieškotų iš skolininko, pirmiausia apmokamos vykdyimo išlaidos, o iš likusių sumų patenkinami išieškotojų reikalavimai.

Vykdyimo teisėje pripažįstami keletas išieškotų sumų paskirstymo išieškotojams modelių: prioriteto (vok. *Prioritätsprinzip*) arba *prior tempore potior jure* (pirmesnis laike, pirmesnis ir teisėje), ir proporcingumo principas, kuris reiškia, kad kai išieškotos sumos neužtenka visiems vienos eilės reikalavimams visiškai patenkinti, jie tenkinami proporcingai kiekvienam išieškotojui priklausančiai sumai (šis principas taikomas Lietuvoje). Latvijoje nustatyta, kad jei iš skolininko išieškoto turto nepakanka visiems reikalavimams pagal vykdomuosius dokumentus patenkinti, tokia suma turi būti paskirstoma kreditoriams įstatyme nustatyta tvarka. Kiekvienos eilės reikalavimai turi būti patenkinami, jei visiškai patenkinami aukštesnės eilės reikalavimai. Jei turto nepakanka vienos kreditorių eilės reikalavimams patenkinti, tokie reikalavimai turi būti tenkinami proporcingai pagal kreditoriaus turimą reikalavimą.⁶⁹⁹

Vykdyimo procese turi būti padengiamos visos vykdyimo išlaidos ir išieškotojo reikalavimas. Tačiau skolininko turto gali nepakakti visiems reikalavimams patenkinti. Reikalavimų išieškoti pagal vykdomuosius dokumentus patenkinimo eiliškumas reglamentuojamas CPK 753 straipsnio 1 dalyje, kurioje nustatyta, kad jeigu išieškotos iš skolininko sumos neužtenka vykdyimo išlaidoms ir visiems reikalavimams pagal

---

⁶⁹⁹ Latvijos civilinio proceso kodekso 622(1–3) straipsnis.

vykdomuosius dokumentus patenkinti, išieškota suma paskirstoma šia eilės tvarka:

- 1) vykdomosios bylos administravimo išlaidoms;
- 2) išlaidoms tretiesiems asmenims už konkrečioje vykdomojoje byloje šių asmenų suteiktas paslaugas;

3) išieškotojams CPK 754 straipsnyje nustatyta eilės tvarka ir antstoliui kaip atlygis už įstatymų nustatytų vykdomųjų dokumentų vykdymą, faktinių aplinkybių konstatavimą teismo pavedimu, dokumentų perdavimą ir įteikimą teismo pavedimu. Atlygis antstoliui paskirstomas proporcingai išieškotojams paskirstytai sumai Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatyta tvarka.

CPK 753 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad paskesnės eilės reikalavimai patenkinami po to, kai visiškai patenkinti pirmesnės eilės reikalavimai. Tuo atveju, jeigu išieškotos sumos neužtenka visiems vienos eilės reikalavimams visiškai patenkinti, jie patenkinami proporcingai kiekvienam išieškotojui priklausančiai sumai. Išieškotų piniginių lėšų paskirstymas reglamentuojamas Sprendimų vykdymo instrukcijos 94–103 punktuose.

CPK 754 straipsnio 1–4 dalyse nustatyta **reikalavimų patenkimo eilė**:

- hipotekos kreditoriaus ir įkaito turėtojo reikalavimai iš įkeisto turto patenkinami be eilės;
- pirmąja eile patenkinami reikalavimai išieškoti išlaikymą ir reikalavimai atlyginti žalą, padarytą suluošinimu ar kitokiu sveikatos sužalojimu, taip pat atsiradusią dėl maitintojo netekimo;
- antrąja eile patenkinami darbuotojų reikalavimai, atsirandantys iš darbo teisinių santykių;
- trečiąja eile patenkinami visi kiti reikalavimai.

CPK 754 straipsnyje nustatytos kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės tvarkos privalu laikytis ne tik antstoliui, atliekančiam vykdomo veiksmus vykdomojoje byloje, bet ir savarankiškai išieškojimą vykdančioms valstybės institucijoms.⁷⁰⁰ Prioritetinį reikalavimų patenkimą turi

⁷⁰⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62-313/2020.

hipotekos kreditorius ir įtaiko turėtojas. Hipotekos kreditoriaus ir įkaito turėtojo reikalavimai iš įkeisto turto patenkinami be eilės. Tokia nuostata atitinka CK 4.192 straipsnio reikalavimus. Tai taikoma tik vykdant išieškojimą iš įkeisto turto. Jeigu pardavus įkeistą daiktą varžytynėse gaunama mažesnė suma, nei priklauso kreditoriui, jis turi teisę reikalauti išieškoti iš kito skolininko turto bendra įstatymų nustatyta tvarka (CK 4.193 straipsnis). Visiškai patenkinus hipotekos kreditoriaus ir įkaito turėtojo reikalavimus iš įkeisto turto, patenkinami reikalavimai išieškoti išlaikymą ir reikalavimai atlyginti žalą, padarytą suluošinimu ar kitokiu sveikatos sužalojimu, taip pat atsiradusią dėl maitintojo netekimo. Šių reikalavimų pirmumą pagrindžia jų socialinė reikšmė.

Teismų praktikoje pripažįstama, kad CPK 754 straipsnio 2 dalimi vienodai ginami keli socialiai jautrūs visuomenės interesai – asmens teisė į išlaikymą ir asmens teisė į žalos, padarytos suluošinimu ar kitokiu sveikatos sužalojimu, taip pat atsiradusią dėl maitintojo netekimo, atlyginimą.⁷⁰¹ Minėtame straipsnyje nurodoma reikalavimų išieškoti išlaikymą sąvoka nesusieta nei su subjektiškumo požymiu, nei su kitais specialiais požymiais. Be to, teisinis reguliavimas taip pat nenustato specialių išieškojimo eiliškumo taisyklių atsižvelgiant į tai, ar yra priteistas išlaikymas ar išlaikymo įsiskolinimas pagal CK 3.200 straipsnį, ar išieškomas teismo priteistas periodinėmis išmokomis už atitinkamą mėnesį priklausantis mokėti išlaikymas, ar jau susidaręs išlaikymo įsiskolinimas dėl to, kad teismo sprendimas nebuvo tinkamai vykdomas. CPK 754 straipsnio 2 dalies aiškinimas priklausomai nuo to, ar išieškomas jau susidaręs išlaikymo įsiskolinimas dėl to, kad teismo sprendimas nebuvo vykdomas tinkamai, ar teismo priteistas periodinėmis išmokomis atitinkamą mėnesį priklausantis mokėti išlaikymas, ne tik nesukurtų teisinio tikrumo, bet ir galimai padarytų reikalavimo teisės išieškoti išlaikymą įgyvendinimą pernelyg sudėtingą, sudarantį prielaidas asmeniui, vengiančiam vykdyti išlaikymo prievolę, piktnaudžiauti vykdymo procesu.⁷⁰²

CPK 754 straipsnio 2 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas ne-

⁷⁰¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-172-1075/2018.

⁷⁰² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-172-1075/2018.

paneigia prioritetinės vaikų teisių ir interesų apsaugos. Nepilnamečių vaikų teisės ir interesai, susiję su išlaikymu, taip pat yra užtikrinami kitomis priemonėmis, įgyvendinant valstybės įsipareigojimą garantuoti įstatymo nustatyto dydžio vaiko išlaikymą. Paramą nepilnamečiams vaikams išlaikyti valstybė teikia remdamasi CK 3.204 straipsniu ir Lietuvos Respublikos vaikų išlaikymo išmokų įstatymu bei jį įgyvendinančiais teisės aktais.⁷⁰³ Teismų praktikoje nurodoma, kad prie pirmąja eile patenkinamų reikalavimų turi būti priskiriami visi reikalavimai išieškoti išlaikymą: „CPK 754 straipsnio 2 dalimi prie pirmąja eile patenkinamų reikalavimų turi būti priskiriami visi reikalavimai išieškoti išlaikymą, nepriklausomai nuo asmenų grupių (pvz., vaikai ar nepilnamečiai vaikai, ar pilnamečiai specialiujų poreikių asmenys, ar pan.), taip pat nuo to, ar išlaikymas priteisiamas periodinėmis išmokomis ar vienkartinę suma, ar kitų aplinkybių.“⁷⁰⁴ Patenkinus šiuos reikalavimus, antrąja eile tenkinami darbuotojų reikalavimai, kurie kyla iš darbo teisinių santykių. Tokiu būdu siekiama apginti darbuotojų interesus vykdyto procese. Galiausiai, visiškai patenkinus minėtų kreditorių reikalavimus, gali būti tenkinami kitų skolininko kreditorių reikalavimai.

CPK 754 straipsnio 5 dalyje nustatyta **proporcingo išieškotų lėšų paskirstymo taisyklė**. Pagal šią taisyklę, jeigu išieškotos sumos neužtenka visiems vienos eilės reikalavimams visiškai patenkinti, jie patenkinami proporcingai kiekvienam išieškotojui priklausančiai sumai. Jeigu to paties išieškotojo naudai vykdomos kelios vykdomosios bylos, išieškotos sumos skiriamos reikalavimams anksčiausiai pradėtoje vykdomojoje byloje patenkinti. Taigi šiame straipsnyje nustatytos dvi taisyklės, kuriomis sprendžiama dėl išieškotų lėšų paskirstymo konkurencijos vienos eilės išieškotojų reikalavimams patenkinti arba to paties išieškotojo reikalavimams tenkinti, kai jo naudai vykdomos kelios vykdomosios bylos. Proporcingam išieškotojų reikalavimų patenkinimui reikšminga ir PLAIS sistema. Teismų praktikoje nurodoma, kad PLAIS sukurta ir įdiegta, siekiant užtikrinti centralizuotą ir automatizuotą apribojimų ir nurašymų procesų valdymą, tvarkymą ir kontrolę, taip sudarant sąlygas garantuoti proporcingą visų išieškotojų teisių apsaugą,

⁷⁰³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-172-1075/2018.

⁷⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-172-1075/2018.

skolininkui neturint reikiamų finansinių išteklių visiems įsipareigojimams padengti.⁷⁰⁵ PLAIS garantuoja proporcingą visų išieškotojų teisių apsaugą, skolininkui neturint reikiamų finansinių išteklių visiems įsipareigojimams padengti, tuo atveju, jeigu nurašymo nurodymus į vieno skolininko kredito, mokėjimo ir (ar) elektroninių pinigų įstaigoje esančią sąskaitą (sąskaitas) pateikia keli nurodymų teikėjai. Tokiu atveju skolininko sąskaitoje (sąskaitose) esančios lėšos, jeigu jų neužtenka visiems nurašymo nurodymams patenkinti, proporcingai paskirstomos pervedant jas į nurodymų teikėjų nurodytas sąskaitas. Tačiau jeigu skolininkas turi keletą kreditorių (išieškotojų), tačiau tik vienas jų ar jo atstovas, kaip nurodymo teikėjas, pateikia nurašymo nurodymą per PLAIS, tai PLAIS pati savaimė išieškotų lėšų nepaskirstys kitiems išieškotojams, nepateikusiems nurašymo nurodymo.⁷⁰⁶

Įstatyme nustatytos specialios taisyklės dėl teismo nuosprendžio, nutarties ar nutarimo arba institucijos ar pareigūno nutarimo dėl turto konfiskavimo vykdymo eilės. CPK 755 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jeigu skolininko turtas konfiskuojamas ANK ar BPK nustatyta tvarka, išieškoti iš nuosprendyje, nutartyje ar nutarime nurodyto konfiskuoto turto draudžiama. Šio straipsnio antroje dalyje reglamentuojama, kad jeigu antstoliui vykdyti pateiktas vykdomasis raštas, kuriame nurodyta išieškoti konfiskuotino turto vertę atitinkančią pinigų sumą, šią sumą antstolis išieško atsižvelgdamas į CPK 754 straipsnyje nustatytą reikalavimų patenkinimo eilę.

CPK 756 straipsnyje nustatyta, kad iš skolininko išieškotas pinigų sumas antstolis paskirsto Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytos formos išieškotų lėšų paskirstymo patvarkymu. Jeigu išieškoma iš to paties skolininko kelių išieškotojų naudai, antstolio patvarkymo patvirtintos kopijos siunčiamos vykdymo proceso šalims.

Iš areštuoto nekilnojamojo daikto gaunamų pajamų paskirstymo tvarka turi ypatumų. CPK 757 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad iš areštuoto nekilnojamojo turto gaunamos pajamos paskirstomos tokia tvarka: 1) saugotojo išlaidoms; 2) pastato eksploataavimo išlaidoms; 3)

⁷⁰⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62-313/2020.

⁷⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62-313/2020.

mokesčiams už nekilnojamąjį turtą; 4) nekilnojamojo daikto draudimo įmokoms. Toks iš areštuoto nekilnojamojo daikto gaunamų pajamų paskirstymas siejamas su nekilnojamojo daikto arešto ypatumais, patiriamomis išlaidomis ir mokesčiais. CPK 757 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad likusios pajamos skiriamos skolininko įsiskolinimui padengti CPK 753, 754 ir 755 straipsniuose nustatyta tvarka.

Remiantis CPK 758 straipsnio 1 dalimi, išieškotas ir CPK 753 straipsnyje nustatyta tvarka paskirstytas sumas antstolis išmoka Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatyta tvarka. Pagal šio straipsnio 2 dalį, sumos, kurios turi būti įskaitytos į valstybės pajamas, gali būti tiesiogiai sumokamos į atitinkamą valstybės biudžeto sąskaitą banko įstaigose. Vykdyimo procese prie išieškotojo turi teisę prisidėti kiti asmenys.

CPK 759 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad išieškotojo prašymu ar antstolio iniciatyva prisijungimą prie išieškojimo, vykdomo skirtingų antstolių iš to paties skolininko turto ir lėšų, antstolis vykdo Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatyta tvarka ir terminais. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad, prisijungęs prie išieškojimo, išieškotojas gali dalyvauti anksčiau pradėtoje byloje po prisijungimo atliekant vykdymo veiksmus. Prisijungimo prie išieškojimo normos tikslas yra sudaryti galimybę kitiems išieškotojams, kurių vykdomuosius dokumentus vykdo kiti antstoliai, dalyvauti tenkinant jų reikalavimus iš skolininko turto. Tokiu atveju bendra (kartu su prisijungusiais antstoliais) išieškoma suma gali padidėti, ją lyginant su pradine išieškoma suma, todėl siekiant patenkinti išieškotojų reikalavimus skolininko teisės gali būti varžomos tokia apimtimi, kokia yra reikalinga siekiant patenkinti visų išieškotojų, o ne tik vieno ar kai kurių reikalavimus.⁷⁰⁷

Prisijungti prie išieškojimo gali bet kuris išieškotojas, turintis vykdomąjį dokumentą dėl išieškojimo iš to paties skolininko. Prisijungdamas prie išieškojimo išieškotojas turi pateikti išieškojimą vykdančiam antstoliui pareiškimą apie prisijungimą prie išieškojimo. Kartu turi būti pateiktas vykdomasis dokumentas. Antstolis neturi teisės atmesti išieškotojo pareiškimo apie prisijungimą prie išieškojimo, jeigu išieškotojas nustatyta tvarka pateikia antstoliui vykdytiną vykdomąjį dokumentą. Jeigu išieškotų sumų užtenka visiems išieškotojams, prie išieškojimo galima prisijungti, kol antstolis CPK 758 straipsnio tvarka gražina išieškotas sumas

⁷⁰⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. rugsėjo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-761/2013.

skolininkui.

Esminis reikalavimas, į kurį turi atsižvelgti asmenys, siekiantys prisijungti prie vykdomo išieškojimo, yra vykdomojo dokumento, kuriame nurodytas tas pats skolininkas, kaip ir tame vykdomajame dokumente, kurio pagrindu vyksta išieškojimas, prie kurio siekiama prisijungti, turėjimas. Reikalavimas turėti vykdomąjį dokumentą nėra tapatus reikalavimui jį pateikti išieškojimą vykdančiam antstoliui, t. y. prisijungimas prie išieškojimo yra ir tuo atveju, kai vienas antstolis praneša kitam antstoliui, kad jo žinioje yra vykdomasis dokumentas ir jis prašo pervesti tam tikras lėšas jo vykdomojoje byloje.⁷⁰⁸ Įstatymas nedraudžia prisijungti prie hipotekos kreditoriaus pradėto išieškojimo iš įkeisto turto (CPK 745 straipsnis)⁷⁰⁹. Kasacinio teismo praktikoje nurodoma, kad „taikant CPK 663 straipsnio 3 dalį ir nustatant iš skolininko išieškomą sumą, nėra draudimo prie pradinės antstolio išieškomos sumos pridėti kitų antstolių, kurie CPK 759 straipsnio 1 dalies pagrindu prisijungė prie išieškojimo, išieškomas sumas“.⁷¹⁰

---

⁷⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-287/2005; 2009 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-216/2009; 2013 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-216/2013.

⁷⁰⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. rugsėjo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-761/2013.

⁷¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. liepos 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-463-915/2015.

XVIII. NEPINIGINIO POBŪDŽIO SPRENDIMŲ VYKDYMAS

Vykdyimo procese vykdomi piniginio ir nepiniginio pobūdžio vykdomieji dokumentai. Įstatyme toks sprendimų skirstymas nenurodytas, tačiau jį galima nustatyti pagal sprendimo materialinį pobūdį:

- **piniginio pobūdžio** sprendimai yra tokie, kurių pagrindu išieškamos piniginės lėšos;

- **nepiniginio pobūdžio** sprendimai yra visi kiti sprendimai (pavyzdžiui, sprendimai, kuriais nustatoma perduoti turtą natūra, nustatomas iškeldinimas, įpareigojimas atlikti tam tikrus veiksmus ir pan.).

Vykdyimo procesą reglamentuojančios nuostatos įprastai yra skirtos būtent piniginio pobūdžio sprendimams vykdyti. Dėl savo specifinio pobūdžio, nepiniginio pobūdžio sprendimų vykdymas turi tam tikrų ypatumų. Todėl nepiniginio pobūdžio sprendimai vykdomi pagal bendrąsias vykdyimo procesą reglamentuojančias nuostatas ir CPK LVII skyriuje nustatytas išimtis (CPK 763 straipsnis). Šios įstatyme nustatytos išimties yra svarbios užtikrinant veiksmingą nepiniginio pobūdžio sprendimų vykdyimą.

Teismo sprendime nurodytų vaikų perdavimas išieškotojui

Įstatyme reglamentuojama teismo sprendime nurodytų vaikų perdavimo išieškotojui tvarka. Tokio pobūdžio teismo sprendimo vykdymas reglamentuojamas CPK 764 straipsnyje. Vykdamas tokius sprendimus, privalo būti užtikrinta vaiko teisių apsauga. Vaiko teises ir jų apsaugą reglamentuoja tarptautiniai ir nacionaliniai teisės aktai: Vaiko teisių konvencija (1989 m.), Konstitucijos 38–39 straipsniai, CK III knygos nuostatos, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas. Imantis bet kokių su vaikais susijusių veiksmų visais atvejais pirmiausia reikia atsižvelgti į vaiko interesus (Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 3 straipsnio 1 dalis, CK 3.3 straipsnis). Atitinkamai CPK 764 straipsnio 6 dalyje nustatytas bendrasis reikalavimas, kad, vykdamas šiame straipsnyje nurodytus sprendimus, turi būti užtikrinta vaiko teisių apsauga.

Įstatyme išsamiai reglamentuojama vaiko perdavimo išieškotojui tvarka. Remiantis CPK 764 straipsnio 1 dalimi, kai skolininkas per teismo sprendime arba antstolio raginime nustatytą terminą sprendimo dėl vaiko perdavimo neįvykdo, antstolis, įvertinęs valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos, policijos atstovo ir psichologo rekomendacijas, priima patvarkymą dėl sprendimo vykdymo tvarkos. Šiame patvarkyme turi būti detaliai aptartas vykdymo priemonių pobūdis ir jų taikymas. Šio patvarkymo kopija nusiunčiama vykdymo proceso šalims ir kitiems suinteresuotiems asmenims. Šio pobūdžio teismo sprendimo vykdymas turi ypatumų, visų pirma, dėl geriausių vaiko interesų užtikrinimo, todėl įstatymas nustato papildomus reikalavimus tokių sprendimų vykdymui. Vykdydamas teismo sprendimą dėl vaiko perdavimo, antstolis vykdymo veiksmus atlieka dalyvaujant išieškotojui ir valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos atstovui. Užtikrinant vaiko teisių apsaugą, bet kurios iš proceso šalių ar valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos atstovo prašymu arba antstolio sprendimu dalyvauti vykdymo procese antstolio patvarkymu kviečiamas psichologas (CPK 764 straipsnio 2 dalis).

Skolininkas privalo tinkamai vykdyti antstolio patvarkymą dėl vaiko paėmimo. Tačiau tais atvejais, kai skolininkas nevykdo patvarkymo dėl sprendimo vykdymo tvarkos, antstolis turi teisę kreiptis į antstolio kontoros buveinės vietos apylinkės teismą su pareiškimu dėl leidimo prievarta paimti vaiką išdavimo (CPK 764 straipsnio 3 dalis). Tai reiškia, kad vaiko paėmimas prievarta vykdant teismo sprendimą galimas tik teismui davus leidimą atlikti tokius veiksmus. Įstatymas taip pat nustato priverstinio vaiko perdavimo tvarką. Priverstinai perduodant vaiką, policijos atstovai pašalina kliūtis sprendimui įvykdyti, o valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos atstovai vaiką paima ir perduoda išieškotojui (CPK 764 straipsnio 4 dalis). Teismas, atmesdamas antstolio pareiškimą dėl leidimo prievarta paimti vaiką, nutartyje privalo nurodyti, kaip toliau turi būti vykdomas vaiko perdavimas (CPK 764 straipsnio 5 dalis).

Vienas esminių tokių sprendimų vykdymo ypatumų yra tai, kad juos vykdyti dalyvauja vaiko teisių apsaugos institucijos. Imantis bet kokių su vaikais susijusių veiksmų visais atvejais pirmiausia privalu atsižvelgti į vaiko interesus. Teismų praktikoje taip pat nustatyti papildomi reikalavimai teismo sprendimui tokiose bylose. Kasacinio teismo praktikoje nagrinėjant teismo pareigą išspręsti klausimą dėl vaiko perdavimo,

kai sprendžiamas klausimas dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo, nurodoma, kad „tais atvejais, kai vaiko gyvenamoji vieta nustatoma ne su tuo iš tėvų, su kuriuo teismo sprendimo priėmimo metu nepilnametis vaikas faktiškai gyvena, reikalavimas dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo apima ir reikalavimą perduoti vaiką tam iš tėvų, su kuriuo nustatoma gyvenamoji vieta, todėl dėl vaiko perdavimo turi būti pasisakyta teismo sprendimo rezoliucinėje dalyje, nepriklausomai nuo to, ar toks reikalavimas yra atskirai pareikštas“.⁷¹¹

Teismo sprendime nurodytų daiktų perdavimas išieškotojui

Vykdamas teismo sprendimus dėl daiktų perdavimo išieškotojui, išieškojimo tikslas yra ne daikto paėmimas siekiant jį realizuoti, bet vykdymo dalykas yra pats daikto paėmimas ir perdavimas išieškotojui. Taigi vykdamas tokius sprendimus nėra atliekami priverstiniai turto realizavimo veiksmai. Remiantis CPK 765 straipsnio 1 dalimi, kai išieškotojui yra priteisti tam tikri teismo sprendime nurodyti daiktai, antstolis paima tuos daiktus iš skolininko ar trečiojo asmens ir perduoda išieškotojui. Kai išieškotojui yra priteisti tam tikri teismo sprendime nurodyti daiktai, antstolis paima tuos daiktus iš skolininko ir perduoda išieškotojui. Tarp skolininko ir išieškotojo gali kilti ginčas dėl perduodamų daiktų tapatumo, tinkamumo naudoti, komplektiškumo. Patikrinti šias aplinkybes antstoliui gali būti sunku. Išieškotojas gali atsisakyti paimti iš antstolio daiktus dėl įvairių motyvų: daiktų netinkamumo naudoti, nekomplektiškumo, kad perduodami ne tie daiktai, kurie yra priteisti ir pan. Išieškotojui atsisakius paimti perduodamus daiktus, o skolininkui atsisakius priimti atgal iš jo paimtus daiktus, antstolis gali atsidurti keblioje padėtyje. Todėl visais atvejais paimant priteistus daiktus turėtų dalyvauti išieškotojas. Išieškodamas priteistus daiktus antstolis CPK 615 straipsnyje nustatyta tvarka gali apžiūrėti skolininko gyvenamąsias patalpas, saugyklas. Priteisti konkretūs daiktai gali būti paimti ne tik iš skolininko, bet ir iš trečiųjų asmenų, jeigu skolininkas jiems perdavė priteistus daiktus. Vykdamas teismo sprendimą dėl jame nurodytų daiktų perdavimo išieškotojui, gali paaiškėti, kad daiktų nėra. Jeigu sprendime nurodytų daiktų nėra, antstolis surašo tai patvirtinantį aktą ir vykdomasis dokumentas

⁷¹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-522-378/2016.

grąžinamas išieškotojui (CPK 765 straipsnio 2 dalis). Tokiu atveju išieškotojas gali kreiptis į teismą dėl nuostolių atlyginimo. Kasacinis teismas, pasisakydamas dėl teismo sprendimo, kuriuo nutraukta šalių santuoka ir patvirtinta sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių, vykdytinumo, yra nurodęs, kad „teismo sprendimo dalis, kuria patvirtinta santuokos nutraukimo padarinių sutarties sąlyga, jog vienam iš sutuoktinių atitenka tam tikri kilnojamieji daiktai, reiškia šių daiktų priteisimą ir gali būti vykdoma priverstine tvarka pagal CPK 765 straipsnyje įtvirtintas teismo sprendime nurodytų daiktų perdavimo išieškotojui taisykles“.⁷¹²

Jeigu negalima daiktų perduoti dėl to, kad jie yra sugedę, nekomplektiniai, arba jeigu negalima jų perduoti dėl kitų priežasčių, antstolis surašo aktą, kad negalima sprendimo įvykdyti, o vykdomasis raštas grąžinamas išieškotojui (CPK 765 straipsnio 3 dalis). Patvarkyme grąžinti vykdomąjį dokumentą išieškotojui antstolis turi išaiškinti išieškotojui teisę kreiptis į teismą, kad pakeistų sprendimo vykdymo tvarką (CPK 765 straipsnio 4 dalis).

Teismų praktikoje pripažįstama, kad pagal CPK 284 ir 765 straipsnius, kai teismo sprendimu išieškotojui priteisti tam tikri daiktai, keisti teismo sprendimo vykdymo tvarką, t. y. vietoj daikto priteisti piniginę kompensaciją, galima tik tuo atveju, jeigu teismo sprendime nurodytų daiktų nėra, t. y. kai nurodytu būdu teismo sprendimo negalima objektyviai įvykdyti. Priešingu atveju būtų paneigtas teismo sprendimo stabilumas ir privalomumas, o sprendimo vykdymo tvarka taptų priklausoma išimtinai nuo išieškotojo valios. Jeigu teismo sprendime nurodyti daiktai yra, tačiau sumažėjusi jų vertė, pagrindo keisti teismo sprendimo vykdymo tvarką nėra. Tokiu atveju išieškotojas, kuriam perduodami mažesnės vertės daiktai, turi teisę reikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo⁷¹³.

Iškeldinimas ir įkeldinimas

Iškeldinimas ir įkeldinimas kaip viena iš nepiniginio pobūdžio sprendimo vykdymo kategorijų reglamentuojama CPK 766–769 straipsniuose. Vykdamas sprendimą dėl iškeldinimo turi būti užtikrinama iškeldi-

⁷¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-170-378/2017.

⁷¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. rugsėjo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-437/2004.

namo asmens turto apsauga. Pagal bendrąją taisyklę, išskeldinamasis turi pats pasiimti turtą. Tačiau jei išskeldinamasis nedalyvauja išskeldinimo metu ar atsisako priimti išskeldinamą turtą, turto apsaugą užtikrina antstolis. CPK 766 straipsnyje išsamiai reglamentuojama išskeldintojo turto saugojimo tvarka.

CPK 767 straipsnis reglamentuoja ir įkeldinimą į gyvenamąsias patalpas pagal teismo sprendimą. Priverstinio įkeldinimo tikslas, kad įkeldintas asmuo galėtų netrukdomai naudotis gyvenamąja patalpa, į kurią yra įkeldinamas. Įkeldinimo kaip priverstinio vykdymo veiksmo esmė yra ta, kad išieškotojui sudaroma galimybė netrukdomai patekti į patalpą, o skolininkui išaiškinama jo pareiga netrukdyti išieškotojui naudotis ta patalpa.

Asmenys gali būti išskeldinami pagal prokuroro sankciją (CPK 768 straipsnis) ir pagal teismo sprendimą (CPK 769 straipsnis). Asmens išskeldinimo pagrindai nustatyti materialinėje teisėje: jeigu dėl stichinių nelaimių, gaisro ar techninio susidėvėjimo valstybės, savivaldybių ar juridinių asmenų gyvenamoji patalpa gresia sugriūti arba tampa netinkama gyventi, fiziniai asmenys iš jų išskeldinami pagal prokuroro sankciją ir jiems suteikiama kita tinkamai įrengta gyvenamoji patalpa. Šią patalpą suteikia pastato, kuriame yra gresianti sugriūti arba netinkama gyventi gyvenamoji patalpa, savininkas. Tokiais atvejais ankstesnė nuomos sutartis laikoma pasibaigusia (CK 6.615 straipsnis). Fiziniai asmenys, gyvenantys viešbučiuose ilgiau, negu buvo susitarta, arba nesumokėję už gyvenimą viešbutyje, arba pažeidę naudojimosi jais tvarką, administracijos teikimu išskeldinami pagal prokuroro sankciją nesuteikiant kitos gyvenamosios patalpos (CPK 6.626 straipsnio 3 dalis).

Taigi CK yra nustatyti konkretūs atvejai, kai asmuo gali būti išskeldinamas. Tokie atvejai siejami su poreikiu apsaugoti pavojingose patalpose esančius asmenis ar užtikrinti sklandžią viešbučių veiklą. Sankcija dėl išskeldinimo įvykdoma per septynias dienas nuo jos įteikimo iš gyvenamosios patalpos išskeldinamiems asmenims dienos. Kadangi CPK nustato įvykdymo terminą, raginimas įvykdyti sprendimą nesuunčiamas (CPK 661 straipsnis). Išskeldinamieji asmenys paraginami, jeigu yra galimybė, išsikelti nedelsiant. Neatidėliotinais atvejais išskeldinama nedelsiant. Neatidėliotinais atvejais laikytini atvejai, kada išskeldinama iš gresiančių sugriūti patalpų, kai gyvenimas tose patalpose kelia grėsmę

žmonių sveikatai ar gyvybei (pavyzdžiui patalpos užterštos nuodingomis medžiagomis).

Antstolis negali vykdyti iškeldinimo iš gresiančios sugriūti ar tapusios netinkama gyventi gyvenamosios patalpos, jeigu iškeldinamiesiems asmenims realiai nesuteikta kita gyvenamoji patalpa. Apie suteiktos kitos gyvenamosios patalpos tinkamumą gyventi sprendžia prokuroras, sankcionuojantis iškeldinimą. CPK 768 straipsnio 4 dalyje nustatyta galimybė atidėti iškeldinimo vykdymą. Jeigu yra pateisinamų priežasčių, teismas, davęs sankciją iškeldinti prokuroras, taip pat aukštesnysis prokuroras pagal suinteresuotų asmenų ar antstolio pareikšimą turi teisę atidėti iškeldinimą. Priežastimis, dėl kurių gali būti atidėtas iškeldinimas, gali būti sumažėjimas grėsmės, kad pastatas gali sugriūti, fizinis asmens išvykimas iš gresiančios sugriūti patalpos, paliekant joje tik turtą, dalinis apmokėjimas už viešbučio paslaugas ir pan. Tačiau visais atvejais iškeldinimo iš gresiančių sugriūti ar netinkamų naudoti patalpų atidėjimas galimas tik tais atvejais, jeigu nekyla pavojus toje patalpoje gyvenančių asmenų gyvybei ir sveikatai.

Garbės ir orumo gynimas

CPK 770 straipsnis išsamiai sprendimų dėl garbės ir orumo gynimo vykdymo nereglamentuoja, tik nustato, kad vykdant sprendimus dėl garbės ir orumo gynimo, taikomos CK 2.24 straipsnyje nustatytos sankcijos. Pagal CK 2.24 straipsnio 7 punktą, jeigu nevykdomas teismo sprendimas, įpareigojantis paneigti tikrovės neatitinkančius duomenis, žeminančius asmens garbę ir orumą, teismas nutartimi gali išieškoti iš atsakovo baudą už kiekvieną teismo sprendimo nevykdymo dieną. Baudos dydį nustato teismas. Ji yra išieškoma ieškovo naudai, nepaisant neturtinės žalos atlyginimo. Pagrindas skirti atsakovui baudą pagal CK 2.24 straipsnio 7 dalį yra teismo sprendimo, įpareigojančio paneigti tikrovės neatitinkančius duomenis, žeminančius asmens garbę ir orumą, nevykdymas (netinkamas vykdymas). Įsiteisėjusio teismo sprendimo privalomumo principas (CPK 18 straipsnis), be kita ko, reiškia, kad įsiteisėjęs teismo sprendimas turi

būti vykdomas jame nurodytu būdu.⁷¹⁴ Sprendžiant dėl CK 2.24 straipsnio 7 dalies taikymo, būtina nustatyti: 1) kokia buvo teismo sprendime nurodyta tikrovės neatitinkančių ar (ir) žeminančių asmens garbę ir orumą duomenų paneigimo tvarka ir terminai; 2) ar atsakovas įvykdė teismo sprendimą ir paneigė pirmiau nurodytus duomenis; 3) ar duomenys buvo paneigti teismo nustatytais terminais ir tvarka.⁷¹⁵

Minėtame straipsnyje nustatyta bauda yra išieškoma ieškovo naudai už kiekvieną teismo sprendimo nevykdymo dieną. Taigi ši bauda atlieka **kompensavimo funkciją**, nes skiriama išieškotojo naudai kaip satisfakcija dėl laiku neįvykdytos prievolės. Ieškovas turi teisę į satisfakciją už sprendimo nevykdymo laikotarpį nepaisant to, kad, jam kreipusis dėl baudos paskyrimo, sprendimas jau buvo įvykdytas.⁷¹⁶

Pažeidėjo kaltė yra viena iš CK 2.24 straipsnio 7 dalyje įtvirtintos sankcijos skyrimo sąlygų, nes už teismo sprendimo nevykdymą skiriama bauda yra civilinės atsakomybės forma.⁷¹⁷ Nustačius įsiteisėjusio teismo sprendimo nevykdymo (netinkamo vykdymo) faktą (neteisėtą veiksma), atsakovo kaltė dėl tokio pažeidimo yra preziumuojama, todėl būtent atsakovui tenka procesinė pareiga įrodyti, kad jis ėmėsi visų būtinų priemonių teismo sprendimui tinkamai įvykdyti, tačiau, nepaisant to, teismo sprendimas negalėjo būti tinkamai įvykdytas dėl nuo atsakovo valios nepriklausančių priežasčių.⁷¹⁸ Jeigu žinios buvo paskleistos per visuomenės informavimo priemones, teismas rezoliucinėje sprendimo dalyje turi aiškiai išdėstyti paneigtinas žinias ir suformuluoti paneigimo tekstą. Žinios citatų forma gali būti paneigiamos, jeigu tokį paneigimą nesunku suvokti ir neiškreipiama teksto prasmė. Jeigu tikrovės neatitinkančios žinios yra paskelbtos dokumente, teismas įpareigoja dokumentą išleidusią organizaciją jį pakeisti ir sprendimo rezoliucinėje dalyje išdėsto dokumento pakeitimo tekstą. Antstolis, vykdydamas teismo sprendimą, turi tiksliai laikytis teismo sprendimo rezoliucinėje dalyje

⁷¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-300-823/2019.

⁷¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-300-823/2019.

⁷¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-300-823/2019.

⁷¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-364/2013.

⁷¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-300-823/2019.

nurodyto žinių paneigimo būdo.

Sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, ir privalomųjų nurodymų įvykdymas

CPK 771 straipsnis reglamentuoja sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, ir privalomųjų nurodymų įvykdymą. Jeigu atsakovas teismo sprendimu yra įpareigotas atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, nesusijusius su turto ar lėšų perdavimu, tačiau savo iniciatyva jų neatlieka, taikomos minėtame straipsnyje nustatytos priverstinio vykdymo priemonės. Įstatyme nustatyti tokio pobūdžio sprendimo neįvykdymo padariniai skiriasi, priklausomai nuo to, ar veiksmus, kuriuos įpareigotas atlikti ar nutraukti atsakovas, gali atlikti ar nutraukti tik jis pats, ar tai gali padaryti ir kiti asmenys.⁷¹⁹

Skolininkui nevykdant teismo sprendimo gera valia, vienas iš būdų pasiekti, kad teismo sprendimas būtų kuo greičiau ir visiškai įvykdytas, yra leisti jį įvykdyti išieškotojui skolininko lėšomis, tačiau tai galima tik tokiais atvejais, kai vykdytina prievolė nėra asmeninio pobūdžio. Teismas, priimdamas sprendimą, kuriuo atsakovas įpareigojamas atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, nesusijusius su turto ar lėšų perdavimu, tame pačiame sprendime gali nurodyti, kad, atsakovui neįvykdžius sprendimo per nustatytą terminą, ieškovas turi teisę atlikti tuos veiksmus arba imtis priemonių jiems nutraukti atsakovo lėšomis ir kartu išieškoti iš atsakovo reikiamas išlaidas (CPK 273 straipsnio 1 dalis). Tai gi teismas, išspręsdamas ginčą iš esmės ir priimdamas sprendimą, gali tame pačiame sprendime nurodyti sprendimo neįvykdymo padarinius – tuos veiksmus, kuriuos turi atlikti skolininkas, tačiau neatlieka, leisti atlikti išieškotojui. Kai teismo sprendime nenurodyti sprendimo neįvykdymo padariniai, t. y. nenurodyta išieškotojo teisė atlikti veiksmus už skolininką, kai šis jų neįvykdo, antstolio surašytas sprendimo neįvykdymo aktas perduodamas sprendimą priėmusiam teismui, kuris išspręsdžia sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimą pagal CPK 284 straipsnyje nustatytas taisykles, priima nutartį, kuria pakeičia sprendimo vykdymo tvarką ir nustato išieškotojui teisę atlikti už skolininką jo lėšomis teismo

⁷¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. kovo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-67-313/2017.

sprendime nurodytus veiksmus (CPK 771 straipsnio 3 dalis).⁷²⁰ CPK 771 straipsnyje nustatytas teisinis reglamentavimas gali būti taikomas tik tuo atveju, jei vykdyimo procese susiduriama su CPK 273 straipsnyje nurodyto teismo sprendimo neįvykdymu ar netinkamu vykdymu.⁷²¹

CPK 771 straipsnio 1 dalyje nustatyta antstolio veiksmai skolininkui per nustatytą terminą neįvykdžius sprendimo, įpareigojančio atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, nesusijusius su turto ar lėšų perdavimu. Jeigu neįvykdytas sprendimas, įpareigojantis skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, nesusijusius su turto ar lėšų perdavimu, antstolis apie tai surašo Sprendimų vykdyimo instrukcijoje nustatytos formos aktą. Konkrečiai šioje normoje nustatyta, kad antstolis surašo aktą, jeigu 1) neįvykdytas sprendimas, įpareigojantis skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, nesusijusius su turto ar lėšų perdavimu, 2) jeigu neįvykdytas privalomasis nurodymas, kuris pagal Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymą yra vykdomasis dokumentas. Kai skolininkas teismo sprendimu yra įpareigotas atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, nesusijusius su turto ar lėšų perdavimu, tačiau jų neatlieka, taikomos CPK 771 straipsnyje nustatytos priverstinio vykdyimo priemonės. Tokiu atveju antstolis tikrina sprendimo įvykdymą ir konstatuoja, ar skolininkas įvykdė teismo sprendimo rezoliucinėje dalyje nurodytą įpareigojimą. Jei skolininkas per protingą laiką antstoliui nepateikia įvykdymą patvirtinančių įrodymų, antstoliui atsiranda teisinis pagrindas pripažinti, kad skolininkas įpareigojimo atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, kuriuos gali atlikti arba nutraukti tik pats skolininkas, neįvykdė, ir atlikti procesinius veiksmus, nustatytus CPK 771 straipsnyje.⁷²²

Viena rūšių teismo sprendimų, dėl kurių nevykdymo gali būti taikoma CPK 711 straipsnyje nustatyta vykdyimo tvarka, yra sprendimai dėl bendravimo su vaiku tvarkos nevykdymo. Sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, neįvykdymo aktą antstolis surašo ir teismui perduoda tik nustatęs esant pakankamai objektyvių duomenų apie teismo sprendimo (nutarties) dėl skyrium

⁷²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-520/2013.

⁷²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-372/2010.

⁷²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-315-684/2019.

gyvenančio tėvo (motinos) bendravimo su vaiku tvarkos neįvykdymą. Tai reiškia, kad antstolis, perduodamas teismui spręsti klausimą dėl tokio teismo sprendimo (nutarties) neįvykdymo, akte turi nurodyti, kokiais konkrečiais tėvo (motinos) veiksmais (neveikimu) pasireiškė teismo sprendimo (nutarties) neįvykdymas ir kokios aplinkybės (įrodymai), antstolio vertinimu, patvirtina šiuos veiksmus (neveikimą). Teismas, spręsdamas sprendimo (nutarties) neįvykdymo klausimą pagal CPK 771 straipsnio 6 dalį, be kita ko, patikrina, ar byloje surinkta pakankamai įrodymų, patvirtinančių akte nurodytus konkrečius tėvo (motinos) veiksmus (neveikimą), kuriais pasireiškė teismo sprendimo (nutarties) neįvykdymas. Tokios bylos nagrinėjimo dalykas yra antstolio surašytame akte nurodyti tėvo (motinos) veiksmai (neveikimas), t. y. jų egzistavimas ir įtaka sprendime (nutartyje) nustatytai skyrium gyvenančio tėvo (motinos) bendravimo su vaiku tvarkai. Kiti, akte nenurodyti tėvo (motinos) veiksmai (neveikimas) nesudaro pagrindo taikyti sankciją pagal CPK 771 straipsnio 6 dalį.⁷²³

Kasacinis teismas yra suformavęs praktiką dėl nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių vykdymo ir nevykdymo pasekmių.⁷²⁴ Teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo yra tarpinis procesinis dokumentas, ja neišsprendžiamas ginčas iš esmės, laikinosios apsaugos priemonės galioja tam tikrą apibrėžtą laiką. Taigi nepaneigiant CPK 152 straipsnio 6 dalies, nustatančios, kad nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių antstoliai vykdo teismo sprendimams vykdyti nustatyta tvarka, esmės, lemia tam tikrus tokių nutarčių vykdymo ypatumus lyginant su galutinių teismo sprendimų vykdymu. Remiantis formuojama teismų praktika, „tais atvejais, kai asmuo, įpareigotas teismo nutartimi vykdyti laikinąją apsaugos priemonę, kurią gali įvykdyti tik jis pats, nevykdo šios teismo nutarties, laikinųjų apsaugos priemonių įvykdymu suinteresuotas asmuo gali kreiptis tiesiogiai į teismą su pareiškimu dėl baudos paskyrimo teismo nutartimi įpareigotam asmeniui CPK 145 straipsnio 9 dalies tvarka arba į antstolį dėl teismo nutarties priverstinio vykdymo CPK 145 straipsnio 9 dalies, 152 straipsnio 6 dalies, 771

⁷²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-35-969/2020.

⁷²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017.

straipsnio nustatyta tvarka“.⁷²⁵ Taip pat kasacinio teismo praktikoje laikomasi nuomonės, kad „antstolis, priverstinai vykdyantis teismo nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių, kuriomis skolininkas įpareigotas atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, kuriuos gali atlikti arba nutraukti tik pats skolininkas, dėl šios teismo nutarties nevykdymo pasekmių (baudos skyrimo) turi kreiptis ne į savo kontoros buveinės vietos apylinkės teismą, bet į laikinąsias apsaugos priemones pritaikiusį teismą“.⁷²⁶

Įstatymas nustato sankciją, kai skolininkas nevykdo teismo sprendimo, kurį jis gali įvykdyti tik asmeniškai. Pagal CPK 273 straipsnio 3 dalį už sprendimo nevykdymą skolininkui gali būti skiriama bauda, kurią teismas turi nustatyti sprendime dėl ginčo esmės. CPK 771 straipsnio 6 dalyje reglamentuojamas analogiškos baudos skyrimas vykdyimo proceso metu.⁷²⁷ Kadangi tiek CPK 273 straipsnio 3 dalyje, tiek 771 straipsnio 6 dalyje reglamentuojamos baudos yra skiriamos tuo pačiu pagrindu, t. y. už analogiško pobūdžio prievolės nevykdymą, abi teisės normos reglamentuoja analogiškas baudas, kurios, atsižvelgiant į CPK 771 straipsnio 6 dalies aiškią nuostatą, skiriamos išieškotojo naudai.⁷²⁸ Jeigu dėl konkrečių teismo sprendimų (nutarčių) nevykdymo nustatytos specialios sankcijos, komentuojamo straipsnio 6 dalyje nustatyta sankcija laikoma bendrąja. Pavyzdžiui, teismo nutarties skirti CPK 145 straipsnio 1 dalies 6, 7, 8 ir 12 punktuose nustatytas laikinąsias apsaugos priemones nevykdymo pasekmes reguliuoja CPK 145 straipsnio 9 dalis. Tai yra specialioji norma CPK 771 straipsnio 6 dalies atžvilgiu, todėl, sprendžiant klausimą dėl baudos paskyrimo už tokios teismo nutarties nevykdymą, pirmiausia turi būti vadovaujama specialiąja norma – CPK 145 straipsnio 9 dalimi, o CPK 771 straipsnis taikytinas tiek, kiek nesureguliuota CPK 145 straipsnio 9 dalimi ir kiek neprieštarauja joje išdėstyti normai.⁷²⁹

⁷²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017.

⁷²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017.

⁷²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-213-248/2019.

⁷²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-213-248/2019.

⁷²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017; 2020 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-71-687/2020.

CPK 771 straipsnio 6 dalyje nustatytos pasekmės, kylančios neįvykdžius teismo sprendimų, kuriuos gali įvykdyti tik asmeniškai pats skolininkas. Jeigu per teismo nustatytą terminą neįvykdytas sprendimas, įpareigojęs skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, kuriuos gali atlikti arba nutraukti tik pats skolininkas, ar sprendimas, įpareigojęs pašalinti statybos pažeidžiant teisės aktų reikalavimus padarinius, arba jeigu per nustatytą terminą neįvykdytas privalomasis nurodymas ar nevykdomas privalomasis nurodymas, kurio įvykdymo terminas nenustatytas, surašytą aktą antstolis perduoda antstolio kontoros buveinės vietos apylinkės teismui. Sprendimo arba privalomojo nurodymo neįvykdymo klausimas išsprendžiamas teismo posėdyje. Apie teismo posėdžio laiką ir vietą pranešama išieškotojui ir skolininkui, tačiau jų neatvykimas nekliudo išnagrinėti klausimą, kodėl neįvykdytas sprendimas ar privalomasis nurodymas. Teismas, nustatęs, kad skolininkas sprendimo arba privalomojo nurodymo neįvykdė, **gali jam skirti iki trijų šimtų eurų baudą už kiekvieną uždelstą įvykdyti sprendimą arba privalomąjį nurodymą dieną išieškotojo naudai.**

Teismų praktikoje nurodyta, kad CPK 771 straipsnio 6 dalyje nustatyta bauda atlieka **kompensacijos funkciją**, skiriama kaip satisfakcija išieškotojui dėl laiku neįvykdytos prievolės. Kartu tokia bauda **skatina skolininką įvykdyti prievolę**⁷³⁰. Antstolio teikiamas prašymas dėl baudos skyrimo turi atitikti CPK 111 straipsnyje nustatytus procesiniams dokumentams keliamus formos ir turinio reikalavimus. Tokio prašymo pagrindas ir dalykas turi būti suformuluotas taip aiškiai, kad nebūtų abejonių dėl to, kokių pagrindų ir kokią baudą prašoma taikyti.⁷³¹

Praktikoje neretai kyla klausimų, kam turi būti mokama bauda už neteisėtos statybos padarinių nepašalinimą. Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad vykdant teismų sprendimus valstybės naudai dėl savavališkos statybos, statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą ir statybos, kuri nėra savavališka ir vykdoma pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą, bet neatitinka statinio projekto sprendinių ar pažeidžia teisės aktų reikalavimus, padarinių šalinimo valstybei atstovauja Valstybinė teritorijų planavimo ir

⁷³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-520/2013.

⁷³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-454/2009.

statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos. Vienoje byloje nustatyta, kad inspekcija kreipėsi į teismą dėl nevykdomo privalomojo nurodymo pašalinti neteisėtos statybos padarinius, vykdydama jai priskirtas viešojo administravimo funkcijas.⁷³² Teismui sprendimu nustačius terminą šiems padariniams pašalinti, skolininko neveikimas, nevykdant teismo sprendimo, pažeidė valstybės interesą užtikrinti, kad statinių statyba būtų teisėta, o ne Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos, kaip viešojo juridinio asmens, interesus. Todėl kasacinis teismas pripažino, kad bauda už teismo sprendimo pašalinti neteisėtos statybos padarinius nevykdymą, skiriama kaip satisfakcija subjektui, kurio interesai dėl laiku neįvykdytos prievolės yra pažeidžiami, priteistina į valstybės biudžetą, bet ne inspekcijai.⁷³³

CPK 771 straipsnio 6 dalies norma taikoma tuo atveju, jeigu teismas įpareigoja skolininką atlikti ar nutraukti tokius veiksmus, kuriuos gali atlikti ar nutraukti **tik pats skolininkas** (pavyzdžiui, susijusius su tėvų pareigų vykdymu). Teismas, gavęs antstolio surašytą sprendimo, įpareigojančio skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, neįvykdymo aktą su prašymu skirti šiame straipsnyje nustatytą baudą, turi iš pradžių nustatyti, kokio pobūdžio prievolė skolininkui nustatyta teismo sprendimu.⁷³⁴ Teismas tokiu atveju turi vertinti pateikiamo akto pagrįstumą, ar skolininkas nėra teismo sprendimo įvykdęs, ir baudos dydžiui nustatyti reikšmingas aplinkybes.⁷³⁵

Sprendimo neįvykdymo klausimas išsprendžiamas teismo posėdyje pranešant apie posėdžio laiką ir vietą išieškotojui ir skolininkui, tačiau jų neatvykimas nekliudo išnagrinėti klausimą, kodėl neįvykdytas sprendimas. Toks teisinis reglamentavimas leidžia daryti išvadą, kad skiriamos baudos klausimas pirmosios instancijos teisme turi būti nagrinėjamas žodinio proceso tvarka, nes rašytinio proceso tvarka vykstančiame teismo posėdyje byloje dalyvaujantys asmenys nedalyvauja (CPK 153 straipsnio 2 dalis).⁷³⁶ Įstatymų leidėjas suteikė teisę teismui,

⁷³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-213-248/2019.

⁷³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-213-248/2019.

⁷³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. kovo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-67-313/2017.

⁷³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-401-916/2016.

⁷³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-454/2009.

nustačiusiam, kad skolininkas neįvykdė teismo sprendimo, kiekvienu konkrečiu atveju nustatyti skiriamos baudos dydį, kuris ribojamas tik maksimalia suma. Tai reiškia, kad teismas, parinkdamas baudos dydį, nesaistomas jokių konkrečių įstatyme įtvirtintų nuostatų ar kriterijų. Tokiu atveju teismas privalo vadovautis bendraisiais CPK taikymo principais – aiškindamas ir taikydamas įstatymus ir kitus teisės aktus privalo vadovautis teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principais. Teismas taip pat turi atsižvelgti į ginčo šalių teisinių santykių prigimtį, kilusius padarinius dėl teismo sprendimo neįvykdymo, jų poveikį išieškotojo ir visuomenės interesams, kokioms vertybėms ir kokiu mastu nutarties nevykdymas darė įtaką ir kaip tai paveikė skolininko ir išieškotojo turtinius interesus, ir kt.⁷³⁷

Įstatyme taip pat nustatytos pasekmės, jeigu skolininkas du ir daugiau kartų pažeidžia sprendimui įvykdyti nustatytus terminus. Pagal CPK 771 straipsnio 7 dalį, jeigu skolininkas du ir daugiau kartų pažeidžia sprendimui įvykdyti nustatytus terminus ar toliau nevykdo privalomojo nurodymo, teismas skolininkui vėl pritaiko priemones, numatytas CPK 771 straipsnio 6 dalyje. Baudos sumokėjimas neatleidžia skolininko nuo pareigos atlikti arba nutraukti teismo sprendime ar privalomajame nurodyme numatytus veiksmus. Be to, įstatyme reglamentuojamas sankcijos taikymas, kai sprendimo nevykdo juridinis asmuo. Tuo atveju, kai sprendimo, įpareigojančio atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, nesusijusius su turto ar lėšų perdavimu, arba privalomojo nurodymo neįvykdo juridinis asmuo, priemones, numatytas CPK 771 straipsnio 6 ir 7 dalyse, teismas gali pritaikyti juridinio asmens vadovui arba kitam už sprendimo ar privalomojo nurodymo įvykdymą atsakingam asmeniui (CPK 771 straipsnio 8 dalis).

CPK 771¹ straipsnis reglamentuoja **griautiname statinyje ar ardytinoje jo dalyje esančių kliūčių pašalinimą ir turto apsaugą**. Šio straipsnio pirmoje dalyje nustatyta, kad jeigu vykdant savavališkai pastatyto statinio griovimą (ar jo dalies ardyimą) paaiškėja, kad statinyje ar jo dalyje yra asmenų, antstolis veikia CPK 585 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka. Šiuo atveju policijos dalyvavimas būtinas. Remiantis Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 2 straipsnio 84 dalimi, statinys

⁷³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-513/2012; 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017.

yra nekilnojamasis daiktas (pastatas arba inžinerinis statinys), turintis laikančiąsias konstrukcijas, kurios visos (ar jų dalis) sumontuotos statybos vietoje atliekant statybos darbus. CPK 771¹ straipsnio 2 dalyje reglamentuojama, kad jeigu vykdant teismo sprendimus ar privalomuosius nurodymus dėl statybos pažeidžiant teisės aktų reikalavimus griautiname statinyje ar ardytinoje jo dalyje yra turto ir skolininkas jo nepasiima, šis turtas saugomas (aprašomas, įkainojamas, perduodamas) ir realizuojamas CPK 766 straipsnyje nustatyta tvarka.

CPK 772 straipsnyje, reglamentuojančiame **sprendimų grąžinti į darbą ir pakeisti atleidimo iš darbo formuluotę neįvykdymo pasekmes**, nustatyta, kad tais atvejais, kai darbdavys neįvykdo teismo sprendimo grąžinti į darbą neteisėtai atleistą ar neteisėtai perkeltą į kitą darbą darbuotoją arba pakeisti atleidimo iš darbo formuluotę, jeigu ta formuluotė sukliudė darbuotojui įsidarbinti kitur, teismas išieškotojo prašymu priima nutartį išieškoti darbuotojui atlyginimą už priverstinės pravaikštos laiką arba išmokėti neteisėtai perkeltam į kitą darbą darbuotojui darbo užmokesčio skirtumą už visą laiką nuo sprendimo priėmimo dienos iki jo įvykdymo dienos.

Atsižvelgiant į darbuotojo teisių apsaugos prioritetą, įstatymas nustato supaprastintą išieškotojo teisių gynimo tvarką neįvykdžius tokio pobūdžio sprendimų. Būtina sąlyga taikyti komentuojamo straipsnio nuostatas – teismo sprendimo dėl grąžinimo į darbą arba atleidimo iš darbo formuluotės pakeitimo buvimas. Sprendimas turi būti įsiteisėjęs arba teismo leistas vykdyti skubiai. Laikoma, kad darbdavys neįvykdė teismo sprendimo, jeigu jis per teismo sprendime nustatytą terminą arba per antstolio raginime įvykdyti sprendimą nustatytą terminą neįvykdė arba ne visai įvykdė teismo sprendime nurodytus veiksmus. Vykdomojoje byloje svarbu nustatyti, kada laikyti įvykdytu sprendimą įpareigojantį grąžinti darbuotoją į darbą.

DK 232 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kai darbdavys nevykdo darbo ginčų komisijos arba teismo sprendimo ar nutarties, darbuotojo prašymu darbo ginčų komisija priima sprendimą skirti darbdaviui iki 500 Eur baudą už kiekvieną praleistą savaitę nuo sprendimo (nutarties) priėmimo dienos iki įvykdymo dienos, bet ne ilgiau kaip už šešis mėnesius. Bauda priteisiama darbuotojo naudai. Aiškinant šią DK nuostatą, teismų praktikoje nurodoma, kad jeigu po darbo ginčų komisijos spren-

dimo, kuriuo ginčas išspręstas iš esmės, priėmimo nėra viena iš ginčo šalių per įstatyme (DK 231 straipsnis) nustatytą terminą nepareiškia teisme ieškinio dėl darbo ginčo dėl teisės išnagrinėjimo, tai darbo ginčų komisijos sprendimas įsiteisėja, tampa privalomu bei vykdomoju dokumentu (nekalbant apie atvejus, kai sprendimas ar jo dalis turi būti įvykdyti skubiai) ir yra vykdomas CPK nustatyta tvarka, už jo nevykdymą darbdaviui gali būti skiriama bauda (DK 232 straipsnis). Vadinas, įsiteisėjęs darbo ginčų komisijos sprendimas, kuriuo ginčas išspręstas iš esmės, gali būti vertinamas kaip individualaus pobūdžio privalomasis teisės taikymo aktas, kuriuo iš esmės ir galutinai išspręstas individualus darbo ginčas dėl teisės – nustatomi, pakeičiami ar nutraukiami materialieji teisiniai darbo ginčo šalių santykiai.⁷³⁸

Aiškinant darbo ginčų komisijos sprendimo nevykdymo pasekmes, teismų praktikoje nurodoma, kad jeigu po darbo ginčų komisijos sprendimo, kuriuo ginčas buvo išspręstas iš esmės ir prašymas tenkintas, pavyzdžiui, darbo ginčų komisijai nusprendus pagal darbuotojo prašymą šiam iš darbdavio išieškoti 200 Eur darbo užmokesčio, priėmimo kita ginčo šalis, nesutikdama su nurodytu sprendimu, per įstatyme nustatytą terminą pareiškia teisme ieškinį dėl to paties darbo ginčo išnagrinėjimo, pavyzdžiui, darbdavys ieškiniu prašo pripažinti, kad darbuotojas neturi teisės į reikalaujamus 200 Eur darbo užmokesčio, ir dėl to darbo ginčų komisijos sprendimas neįsiteisėja bei neįgyja vykdomojo dokumento statuso (nekalbant apie atvejus, kai sprendimas ar jo dalis turi būti įvykdyti skubiai), pirmosios instancijos teismas, padaręs išvadą, kad teisi yra prašymą darbo ginčų komisijai padavusi šalis, nurodyto pavyzdžio atveju – darbuotojas turi teisę į 200 Eur jam neišmokėto darbo užmokesčio, o darbdavys – pareigą juos išmokėti, išspręsdamas ginčą iš esmės sprendimo rezoliucinėje dalyje turi išdėstyti ne tik išvadą atmesti ieškinį, bet ir teisiosios darbo ginčo šalies patenkinto reikalavimo turinį, nurodyto pavyzdžio atveju – priteisti darbuotojui iš darbdavio 200 Eur darbo užmokesčio. Reikalavimą, dėl kurio patenkimo darbo ginčo šalis kreipėsi į darbo ginčų komisiją, teismui, iš esmės išnagrinėjęs ginčą, pripažinus pagrįstu, tačiau apie jo tenkinimą ir patenkinto reikalavimo turinį nenurodžius teismo sprendimo moty-

⁷³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-27-701/2019.

vuojamojoje ir rezoliucinėje dalyse, susidarytų netoleruotina situacija, jog individualus darbo ginčas dėl teisės, dėl kurio išnagrinėjimo buvo kreiptasi įstatymų nustatyta tvarka, liktų iki galo neišspręstas ir ateityje būtų poreikis papildomai įsikišti kompetentingiems organams, nes neegzistuantų joks priverstinai vykdytinas darbo ginčus nagrinėjančių organų sprendimas, nustatantis šalių materialiąsias teises ir pareigas, t. y. nebūtų pasiektas rezultatas, dėl kurio buvo inicijuotas darbo ginčo nagrinėjimas. Teismas, iš esmės išspręsdamas individualų darbo ginčą dėl teisės, sprendimo rezoliucinėje dalyje turi išdėstyti savo suformuluotą patenkinto reikalavimo sprendimo priėmimo dieną turinį.⁷³⁹

---

⁷³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-27-701/2019.

XIX. TEISMO SPRENDIMO VYKDYMO ATGRĘŽIMAS

Įsiteisėjęs teismo sprendimas įgyja *res judicata* galią, tampa privalomu, nenuginčijamu ir vykdytinu teismo procesiniu dokumentu. Tačiau įvykdžius teismo sprendimą, gali paaiškėti, kad sprendimas buvo neteisėtas (teismo sprendimas panaikinamas apeliacine ar kasacine tvarka ir byla nutraukiama, pareiškimas paliekamas nenagrinėtas ar priimamas naujas sprendimas, kuriuo ieškinys atmetamas). Nepanaikinus neteisėtu teismo sprendimu sukeltų pasekmių, būtų pažeidžiami skolininko ar įstatymo saugomi interesai. Todėl tokiu atveju taikomas sprendimų vykdymo atgrėžimas.

Sprendimų vykdymo atgrėžimas pripažįstamas ir užsienio šalių teisėje. Pavyzdžiui, Latvijos civilinio proceso kodekso 634 straipsnio 1 dalis nustato, kad jei vykdytas sprendimas yra panaikinamas iš naujo nagrinėjant bylą ir priimamas sprendimas atmesti ieškinį ar priimtas sprendimas nutraukti teismo procesą, viskas, kas buvo paimta iš skolininko išieškotojo naudai pagal panaikintą sprendimą, turi būti gražinama skolininkui. To paties straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad turto neįmanoma gražinti, teismas sprendimui turi nustatyti atitinkamą kompensaciją pagal tokio turto vertę.

CPK pateikta sprendimo įvykdymo atgrėžimo samprata. CPK 760 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jeigu panaikinamas jau įvykdytas sprendimas ir iš naujo išnagrinėjus bylą priimamas sprendimas atmesti ieškinį arba priimama nutartis nutraukti bylą ar palikti ieškinį nenagrinėtą, atsakovui turi būti gražinama visa tai, kas buvo pagal panaikintą sprendimą iš jo išieškota išieškotojo naudai. Sprendimų vykdymo atgrėžimo institutas siejamas su pamatiniu teisės principu, kad iš neteisės negali kilti teisė (lot. *ex iniuria ius non oritur*), todėl panaikintas sprendimas negali sukurti teisinių pasekmių. Taigi sprendimo vykdymo atgrėžimo paskirtis yra užtikrinti, kad, panaikinus neteisėtą ir įvykdytą teismo sprendimą, išieškotojas ir skolininkas būtų gražinti į iki teismo sprendimo vykdymo buvusią padėtį, t. y. atvejai, kai skolininkui gražinama viskas, kas buvo išreikalauta vykdant panaikintą teismo sprendi-

mą.⁷⁴⁰ Sprendimo įvykdymo atgręžimui būtina sąlyga yra teismo sprendimo, kuriuo ginčas išspręstas iš esmės, panaikinimas po to, kai šis teismo sprendimas yra įvykdytas. Tai reiškia, kad turi būti pasikeitusi ne tik procesinė situacija byloje, bet ir materialusis teisinis santykis tarp bylos šalių – ieškinys, kuris anksčiau buvo patenkintas, turi būti atmestas arba paliktas nenagrinėtas arba byla nutraukta.⁷⁴¹

Teismų praktikoje aiškinant sprendimo atgręžimo pagrindus, nurodoma, kad CPK 760 straipsnyje nustatyti tokie sprendimo įvykdymo atgręžimo pagrindai: 1) įvykdyto sprendimo panaikinimas apeliacine ar kasacine tvarka ir bylos nutraukimas; 2) įvykdyto sprendimo panaikinimas apeliacine ar kasacine tvarka ir pareiškimo palikimas nenagrinėto; 3) įvykdyto sprendimo panaikinimas apeliacine ar kasacine tvarka ir naujo sprendimo, kuriuo ieškinys netenkinamas, priėmimas. Be to, atgręžti teismo sprendimo įvykdymą galima ir tais atvejais, kai sprendimas panaikinamas atnaujinus procesą byloje.⁷⁴²

Nors CPK 760 straipsnyje, reglamentuojančiame sprendimo vykdymo atgręžimą, vartojama sąvoka „sprendimas“, bylos nagrinėjimas pirmosios instancijos teisme gali būti užbaigiamas iš esmės ne tik priėmus teismo sprendimą, bet ir kitais teismo procesiniais dokumentais (nutartimi, įsakymu). Įsiteisėjęs teismo įsakymas yra ir vykdomasis dokumentas (CPK 587 straipsnio 1 dalies 2 punktas), kurio pagrindu gali būti atliekami priverstiniai vykdymo veiksmai. Taigi įsiteisėjęs teismo įsakymas vykdytinumo aspektu sukelia tuos pačius padarinius kaip ir teismo sprendimas, priimtas išnagrinėjus bylą ginčo teisenos tvarka.⁷⁴³ Todėl CPK 760 straipsnyje vartojama sąvoka „sprendimas“ turėtų būti suprantama plačiai, kaip apimanti visus teismo priimamus sprendimus, kuriais išsprendžiamas ginčas (sprendimas, nutartis, įsakymas). Tokiu būdu užtikrinama, kad nepriklausomai nuo teismo procesinio sprendimo formos, jo pripažinimas neteisėtu negali sukurti teisėtų pasekmių.

Teismų praktikoje sprendžiant dėl sprendimo vykdymo atgręžimo,

⁷⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-222/2010.

⁷⁴¹ Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-219-516/2017.

⁷⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-222/2010.

⁷⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-638-378/2015.

panaikinus teismo įsakymą, nurodoma, kad galima situacija, kai teismas atnaujina terminą prieštaravimams pateikti po to, kai teismo įsakymas jau įvykdytas, ir panaikina priimtą teismo įsakymą. Tokiu atveju, kai teismo įsakymas yra įvykdytas, teismo sprendimo atgręžimo institutas taip pat gali būti taikomas – CPK XXIII skyriaus normose, reglamentuojančiose teismo įsakymo procedūrą, vykdymo atgręžimas nenustatytas, todėl teismo įsakymo vykdymui atgręžti taikytinos bylų nagrinėjimo ginčo teisena taisyklės, t. y. CPK 760–762 straipsniai, reglamentuojantys sprendimo įvykdymo atgręžimo institutą.⁷⁴⁴

Sprendimo vykdymo atgręžimas taikomas ir panaikinus teismo sprendimą už akių. Įsiteisėjęs teismo sprendimas už akių tampa privalomu ir vykdytinu teismo procesiniu dokumentu, todėl šalis, kurios naudai priimtas sprendimas, turi teisę gauti vykdomąjį dokumentą, pateikti jį antstoliui ir sprendimas gali būti priverstinai įvykdytas. Tačiau sprendžiant dėl sprendimo vykdymo atgręžimo taikymo, reikia atskirti situacijas, kai sprendimas buvo įvykdytas, ir atvejus, kai atsakovas sprendimą įvykdo gera valia. Panaikinus teismo sprendimą už akių po jo priverstinio įvykdymo, visi iki tol atlikti procesiniai veiksmai, kuriais tenkintas ieškovo reikalavimas atsakovui ir jo naudai išieškoti pinigai, laikytini neteisėtais ir tai sudaro teisinį pagrindą bylos šalis sugrąžinti į iki teismo sprendimo už akių įvykdymo buvusią padėtį, taikant teismo sprendimo įvykdymo atgręžimą (CPK 760 straipsnis). Tačiau tuo atveju, kai atsakovas (skolininkas) prievolę ieškovui (kreditoriui) pripažįsta ir teismo sprendimą už akių (jo dalį) įvykdo gera valia, tačiau vėliau pateikia prašymą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo, o teismui šį prašymą priėmus ir sprendimą už akių panaikinus, ieškovas atsisako ieškinio reikalavimo (ar jo dalies), kuris jau yra įvykdytas, ir dėl to bylą (ar bylos dalį) nutraukus, teismo sprendimo įvykdymo atgręžimo institutas neturėtų būti taikomas.⁷⁴⁵

Sprendimo vykdymo atgręžimas nukreipiamas į asmenį, kurio naudai atliktas išieškojimas. Kitaip tariant, teismas turi nustatyti asmenis, kuriems priimtas teismo procesinis dokumentas sukėlė mate-

⁷⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-222/2014.

⁷⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-210-219/2017.

rialines teisines pasekmes. Todėl teismas, sprenddamas dėl sprendimo vykdymo atgręžimo, turi tiksliai nustatyti, į kokį asmenį nukreipiamas atgręžimas.⁷⁴⁶

Sprendžiant dėl teismo sprendimo vykdymo atgręžimo, sprendžiama dėl jau įvykdyto sprendimo sukeltų pasekmių. Tai reiškia, kad, vykdant teismo sprendimą, galėjo būti taikomos priverstinės vykdymo priemonės ir patirtos vykdymo išlaidos. Sprendimų vykdymo atgręžimo taikymas siejamas ir su vykdymo išlaidų gražinimu, todėl atsakovui turi būti gražinama visa, kas buvo gauta pagal panaikintą sprendimą. Pagal panaikintą sprendimą šaliai turi būti gražinamos kitos šalies išieškotos išlaidos, tiesiogiai susijusios su sprendimo vykdymu. Teismas, sprenddamas teismo sprendimo įvykdymo atgręžimo klausimą, nesprendžia šalių civilinės atsakomybės klausimų, taip pat nenustatinėja proceso koncentracijos ir ekonomiškumo principų pažeidimo fakto, nes jis neturi įtakos teismo sprendimo atgręžimo vykdymui. Šalis dėl nuostolių atlyginimo dėl neteisėtų kitos šalies veiksmų turi teisę paduoti ieškinį CPK nustatyta tvarka.

Įprastai, pritaikius sprendimo vykdymo atgręžimą, šalys tik gražinamos į iki sprendimo vykdymo buvusią padėtį, bet nėra sprendžiamas klausimas dėl tokių veiksmų (sprendimo vykdymo) patirtų atsakovo nuostolių. Tačiau CPK 760 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad atsakovas taip pat turi teisę reikalauti, jog išieškotojas atlygintų nuostolius, padarytus skubiai vykdant teismo sprendimą, kuris paskiau buvo panaikintas, jeigu skubiai vykdyti buvo leista išieškotojo prašymu. Taikant šią normą, reikia atkreipti dėmesį, kad atlyginti nuostolius atsakovas gali reikalauti tik tuo atveju, jei sprendimas nukreiptas skubiai vykdyti išieškotojo (ieškovo) prašymu, o ne teismo iniciatyva. Atitinkamai būtent išieškotojas turi atlyginti atsakovo patirtus nuostolius. Tokiu atveju nuostoliais laikomos atsakovo turėtos išlaidos vykdant panaikintą teismo sprendimą ir negautos pajamos, kurias jis būtų gavęs, jei teismo sprendimas nebūtų vykdomas skubiai. Tokių nuostolių atlyginimas siejamas su poreikiu gražinti šalis į ankstesnę padėtį. Manytina, kad reikalavimas atlyginti nuostolius tokiu atveju gali būti reiškiamas kartu su reikalavimu taikyti sprendimo vykdymo atgręžimą, tačiau taip pat galėtų būti reiškiamas ir

⁷⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-222/2010.

kitoje byloje ginčo teisenos tvarka.

CPK 760 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad jeigu grąžinti turto negalima, teismas savo sprendime, nutartyje nustato, kad turi būti atlyginta šio turto vertė, o kai turtas realizuotas, – suma, gauta jį realizavus. Tokia situacija gali susiklostyti atnaujinus procesą, kai sprendimas įvykdytas prieš ilgą laiką, taip pat atvejais, kai įstatymas draudžia išreikalauti turtą iš sąžiningo trečiojo asmens (CK 4.96 straipsnis), kuriam buvo perleistas teismo sprendimo vykdymo metu gautas turtas.

CPK 761–762 straipsniuose reglamentuojamos procesinės sprendimo vykdymo atgręžimo taisyklės. CPK 761 straipsnyje reglamentuojamas sprendimo įvykdymo atgręžimo klausimo sprendimas pirmosios instancijos teisme. Pagal bendrąją taisyklę, teismas, kuriam byla perduota iš naujo nagrinėti, privalo savo iniciatyva išnagrinėti sprendimo įvykdymo atgręžimo klausimą ir išspręsti jį priimdamas naują sprendimą ar nutartį ir tuo užbaigti bylą. Šio straipsnio antroje dalyje nustatyta speciali taisyklė, pagal kurią jeigu iš naujo nagrinėjęs bylą teismas neišsprėdė panaikinto sprendimo įvykdymo atgręžimo klausimo, atsakovas turi teisę paduoti šiam teismui pareiškimą dėl įvykdymo atgręžimo. Pareiškimas paduodamas per vienus metus nuo teismo sprendimo, kuriuo neišspręstas sprendimo įvykdymo atgręžimo klausimas, įsiteisėjimo dienos. Pareiškimas gali būti paduotas per vienerius metus nuo teismo sprendimo, kuriuo neišspręstas sprendimo įvykdymo atgręžimo klausimas, įsiteisėjimo dienos. Šis terminas yra procesinis ir gali būti atnaujintas CPK 78 straipsnyje nustatyta tvarka.⁷⁴⁷

Pareiškimas dėl įvykdymo atgręžimo žyminiu mokesčiu neapmokestinamas ir nagrinėjamas teismo posėdyje, pranešus dalyvaujantiems byloje asmenims. Dalyvaujančiųjų byloje asmenų neatvykimas nekliudo teismui išspręsti tą klausimą. Taigi įstatymas nustato pareigą teismui, kuriam byla perduota iš naujo nagrinėti, savo iniciatyva išnagrinėti sprendimo įvykdymo atgręžimo klausimą. Tai reiškia, kad dėl tokio klausimo sprendimo nėra būtinas papildomas šalių prašymas. Dėl teismo nutarties įvykdymo atgręžimo klausimu gali būti duodamas atskiras skundas (CPK 760 straipsnio 3 dalis).

CPK 762 straipsnyje reglamentuojamas sprendimo įvykdymo at-

⁷⁴⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2005 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-69/2005.

gręžimo klausimo išsprendimas apeliacinės instancijos ir kasaciniame teisme. Šiame straipsnyje nustatoma, kokia tvarka apeliacinės ar kasacinės instancijos teismas turi spręsti sprendimo vykdymo atgręžimo klausimą ir kokia procedūra taikoma, jei teismas to nepadaro:

- jeigu teismas, išnagrinėjęs bylą apeliacine ar kasacine tvarka, savo nutartimi galutinai išsprendžia ginčą dėl teisės arba nutraukia bylą, arba palieka ieškinį nenagrinėtą, jis privalo išspręsti sprendimo įvykdymo atgręžimo klausimą, išskyrus atvejus, kai pagal byloje esančią medžiagą išspręsti sprendimo įvykdymo atgręžimo klausimą nagrinėjant bylą apeliacine ar kasacine tvarka nėra galimybės. Tokiu atveju šis klausimas perduodamas spręsti pirmosios instancijos teismui;

- jeigu apeliacinės instancijos ar kasacinio teismo nutartyje nėra jokių nurodymų dėl įvykdymo atgręžimo, atsakovas turi teisę paduoti atitinkamą pareiškimą pirmosios instancijos teismui. Šis išnagrinėja ir išsprendžia tą pareiškimą pagal CPK 760 ir 761 straipsnių nuostatas;

- apeliacine ar kasacine tvarka panaikinus sprendimą bylose dėl išlaikymo periodinėmis išmokomis išieškojimo, atgręžti įvykdymą leidžiama tik tais atvejais, kada panaikintasis sprendimas buvo pagrįstas ieškovo pateiktais melagingais duomenimis ar suklastotais dokumentais;

- apeliacine ar kasacine tvarka panaikinus sprendimą bylose dėl darbo užmokesčio ar jam prilygintų išmokų išieškojimo, atgręžti įvykdymą leidžiama tik tais atvejais, kai gavėjas veikė nesąžiningai ar buvo padaryta sąskaitybos klaidų.

CPK 762 straipsnio 3 dalyje nustatytos išimties tikslas yra siekis apsaugoti pažeidžiamų asmenų – nepilnamečių, nedarbingų, paramą gaunančių asmenų interesus (CK 3.47 straipsnis, 3.196 straipsnis, 3.205 straipsnis). Tokiems asmenims mokamos periodinės išmokos dažniausiai užtikrina tik minimalų pragyvenimo lygį. Tačiau taikant CPK 762 straipsnio 3 dalį, reikia atkreipti dėmesį, kad ši taisyklė nėra absoliuti. Ši taisyklė netaikoma, kai asmuo procese veikė nesąžiningai, klaidino teismą ir proceso dalyvius, t. y. sprendimas buvo pagrįstas ieškovo pateiktais melagingais duomenimis ar suklastotais dokumentais. Tokie neteisėti ieškovo veiksmai reiškia sąmoningą klaidinimą dėl bylai reikšmingų aplinkybių, todėl jų pagrindų įgyta teisė negali būti ginama.

Teismų praktikoje aiškinant CPK 762 straipsnio 4 dalį, nurodoma, kad ši norma taikoma, jei: 1) teismo sprendimu, kuris vėliau panaikintas apeliacine ar kasacine tvarka, buvo priteistas ir išieškotas ieškovo naudai darbo užmokestis ar jam prilygintos išmokos; ir 2) neįrodoma, kad gavėjas veikė nesąžiningai ar buvo padaryta sąskaitybos klaidų. Taigi sprendimo įvykdymo atgręžimas nėra ribojamas tais atvejais, kai darbuotojui iš darbdavio buvo priteistos ir išieškotos išmokos, kurios nepriskirtinos nei darbo užmokesčiui, nei jam prilygtinoms išmokoms, taip pat tais atvejais, kai nors priteistos ir išieškotos išmokos priskirtinos darbo užmokesčiui ar jam prilygintoms išmokoms, tačiau darbdavys įrodo, kad darbuotojas veikė nesąžiningai ar buvo padaryta sąskaitybos klaidų ir tai lėmė teismo sprendimo, kuris vėliau buvo panaikintas, priėmimą.⁷⁴⁸ Teismų praktikoje pripažįstama, kad teisės aktuose nesant pateiktos sąvokos „darbo užmokesčiui prilygintos išmokos“ sampratos, šios sąvokos turinys aiškintinas konkrečios bylos faktinių aplinkybių kontekste, remiantis sisteminiu DK normų aiškinimu bei atsižvelgiant į kasacinio teismo formuojamoje praktikoje konkrečiose bylose pateiktus jos turinio aiškinimus, taip pat atsižvelgiant į tai, kad pagrindinis darbo užmokesčio požymis – jis mokamas už atliktą darbą pagal jo kiekį ir kokybę.⁷⁴⁹ Praktikoje pripažįstama, kad vertinant darbo užmokesčio tikslą atlyginti darbuotojui už jo pasiektą kiekybinį ir kokybinį darbo rezultatą manytina, jog kompensacija už nepanaudotas kasmetines atostogas, nors ir nėra darbo užmokestis už pasiektą konkretų rezultatą ir dirbtą tam tikrą laiko tarpą, tačiau gali būti priskiriama darbo užmokesčiui prilygintoms išmokoms kaip atlygis už darbą poilsiui skirtu laiku, t. y. asmuo, gaunantis kompensaciją už nepanaudotas kasmetines atostogas, už tam tikrą išdirbtą laiką gauna ir darbo užmokestį, ir kompensaciją.⁷⁵⁰ CPK 762 straipsnio 4 dalies nebus pagrindo taikyti ir sprendimų įvykdymo atgręžimas nebus galimas tais atvejais, kai darbuotojui iš darbdavio buvo priteistos išmokos, kurios nepriskirtinos nei darbo užmokesčiui, nei jam prilygtinoms

⁷⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gegužės 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-278-701/2016.

⁷⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gegužės 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-278-701/2016.

⁷⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gegužės 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-278-701/2016.

Vykdomo procesas: asmenų teisių ir pareigų balansas

išmokoms, taip pat tais atvejais, kai nors priteistos išmokos bus darbo užmokestis ar jam prilygintos išmokos, tačiau darbdavys įrodys, kad darbuotojas veikė nesąžiningai ar buvo padaryta sąskaitybos klaidų.⁷⁵¹

---

⁷⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-327/2014.

XX. PAŽEISTŲ TEISIŲ GYNIMO BŪDAI VYKDYMO PROCESĖ

Vykdyimo proceso metu gali būti pažeistos vykdyimo proceso šalių ar kitų asmenų teisės. Todėl šiame procese turi būti nustatytas ir jo metu pažeistų asmens teisių gynbos mechanizmas. Sistemiskai aiškinant priverstinį vykdyimo procesą reglamentuojančias teisės normas, galima teigti, kad šiame procese suinteresuotų asmenų pažeistos teisės gali būti ginamos dviem būdais: paduodant skundą dėl antstolio veiksmų ar pareiškiant ieškinį dėl turto realizavimo akto pripažinimo negaliojančiu.⁷⁵² Kitų suinteresuotų asmenų vykdyimo procese pažeistos teisės ginamos reiškiant ieškinį teismui CPK 603 straipsnyje nustatyta tvarka.

Antstolio veiksmų apskundimas

Teisinėje valstybėje turi būti užtikrinama antstolio veiksmų vykdyimo procese kontrolė.⁷⁵³ Tokia kontrolė turi būti veiksminga. Antstolio procesinius veiksmus (procesinę veiklą) vykdyimo procese kontroliuoja teismas. CPK 594 straipsnio 1 dalis nustato, kad antstolio procesinę veiklą kontroliuoja apylinkės teismo, o kai teismas sudarytas iš teismo rūmų, – teismo rūmų, kurių veiklos teritorijoje yra antstolio kontoros buveinė, teisėjas. Šios kontrolės metu patikrinami ir patvirtinami CPK VI dalyje nurodyti antstolio surašyti vykdyimo proceso dokumentai. CPK 594 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad teisėjo nurodymai pašalinti vykdyimo proceso pažeidimus antstoliui yra privalomi ir neskundžiami, jeigu CPK nenustatyta kitaip. Teismas, kuriam įstatymu pavesta antstolio procesinės veiklos kontrolė, užtikrina teisingumo vykdyimo įgyvendinimą vykdyimo procese.⁷⁵⁴ Antstolio veiksmų teisėtumo kontrolė atliekama išimtinai CPK XXXI skyriuje nustatyta tvarka.⁷⁵⁵ Jei asmuo antstolio

---

⁷⁵² Vigintas Višinskis, „Ginčai dėl turto realizavimo vykdyimo procese aktų pripažinimo negaliojančiais“, *Jurisprudencija* 12, 102 (2007): 37-44.

⁷⁵³ „European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) Good practice guide on enforcement of judicial decisions As adopted at the 26th CEPEJ Plenary Session 10–11 December 2015“, Žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d., <https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-good-practice-/16807477bf>.

⁷⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-114/2008.

⁷⁵⁵ Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-516-370/2019.

veiksmus skundžia ne įstatymo nustatyta tvarka, nekompetentingam teismui, teismas, gavęs asmens skundą, turi prašymą atsisakyti priimti, o priėmęs – palikti jį nenagrinėtą.⁷⁵⁶

Teismo atliekama antstolio procesinių veiksmų kontrolė yra ir viena pagrindinių teisėto priverstinio vykdymo proceso užtikrinimo priemonių. Skirtingai nei privatiniuose teisiniuose santykiuose, kuriuose teisinio santykio dalyviai įprastai nėra kontroliuojami įgyvendindami savo subjektines teises ir pareigas, vykdymo procese antstolio atliekami veiksmai yra teismo kontroliuojami, siekiant užtikrinti šio proceso teisėtumą, operatyvumą, ekonomiškumą. CPK nustatytas antstolio procesinių veiksmų kontrolės modelis, yra retrospektyvus, o ne perspektyvus pobūdžio. Tai reiškia, kad teismo atliekama antstolio procesinių veiksmų kontrolė atliekama tik kilus ginčui, kai vykdymo proceso dalyviai, nesutikdami su antstolio veiksmais, kreipiasi į teismą. Todėl antstolio procesinių veiksmų kontrolę teismas atlieka esant suinteresuoto asmens prašymui.

Skundų dėl antstolio veiksmų ar atsisakymo juos atlikti nagrinėjimas susideda iš **ikiteisminės** ir **teisminės nagrinėjimo stadijų**⁷⁵⁷. CPK nustato **privalomą** ikiteisminę ginčų dėl antstolio veiksmų nagrinėjimo tvarką: skundas dėl antstolio veiksmų ar atsisakymo juos atlikti pateikiamas antstoliui, skundą antstolis turi išnagrinėti ir priimti atitinkamą patvarkymą patenkinti skundą arba atsisakyti patenkinti skundą; jeigu antstolis patvarkymu atsisako patenkinti skundą, jis turi skundą kartu su vykdomąja byla turi persiųsti apylinkės teismui, kurio veiklos teritorijoje yra antstolio kontoros buveinė.⁷⁵⁸ CPK 510 straipsnyje nustatyta tvarka yra siekiama paprastesne tvarka apginti asmens teisę, kurią galimai pažeidė antstolis – ji apginama pripažinus, kad antstolio veiksmai neatitinka įstatymo reikalavimų, ir tuo pagrindu juos panaikinus, o jeigu pripažįstama, jog antstolis neteisėtai atsisakė juos atlikti – įpareigojus tuos veiksmus atlikti.⁷⁵⁹ Ikiteisminė ginčų nagrinėjimo dėl antstolių

⁷⁵⁶ Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1763-585/2019.

⁷⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-92-469/2020.

⁷⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-404-690/2018.

⁷⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-488/2013.

veiksmų tvarka yra skirta tam, kad vykdymo procesas vyktų racionaliai ir sklandžiai. Išankstinis skundo nagrinėjimas suteikia galimybę pačiam antstoliui ištaisyti vykdymo trūkumus, taip išvengiant nereikalingo bylinėjimosi teisme ir su tuo susijusio vykdymo proceso vilkinimo.⁷⁶⁰

Antstolio procesinių veiksmų apskundimo tvarka taikoma antstolio veiksmams, sukeliantiems teisinės pasekmės. Todėl, pagal CPK 510 straipsnį, gali būti skundžiami tokie antstolio procesiniai veiksmai (ar atsisakymas juos atlikti), kurie sukelia tam tikras teisinės pasekmės.⁷⁶¹ Pavyzdžiui, pripažįstama, kad antstolio pranešimas apie tęsiamus vykdymo veiksmus nelaikomas sukeliančiu teisinės pasekmės, todėl nėra tikslo tokio antstolio veiksmo apskūsti.⁷⁶² Be to, taikant CPK 510 straipsnį, svarbu nustatyti konkretų ginčo dalyką. Ikiteisminė antstolio procesinių veiksmų apskundimo tvarka taikoma tik procesiniams veiksams, atliekamiems vykdymo proceso metu, ir ji nėra taikoma sprendžiant kitus klausimus, pavyzdžiui, dėl antstolio profesinės veiklos.⁷⁶³ CPK 510 straipsnyje nustatytą teisę skūsti antstolio procesinius veiksmus turi **dalyvaujantys byloje asmenys**, tačiau tokios teisinės gynbos priemonės neturi kiti asmenys. Savo teises kiti asmenys, nesantys tiesioginiai vykdymo proceso dalyviai vykdymo procese, gali ginti pagal CPK 603 straipsnyje nustatytą teisių gynimo būdą.⁷⁶⁴

Šios ikiteisminės ginčo nagrinėjimo stadijos tikslas yra sudarymas galimybės asmeniui, turinčiam teisinį suinteresuotumą dėl antstolio atliekamų procesinių veiksmų, apginti savo pažeistas teises, nes paduodamas skundą dėl antstolio veiksmų, išieškotojas, skolininkas ar kitas suinteresuotas asmuo, kuriam vykdymo veiksmai sukelia arba gali sukelti teisinės pasekmės, siekia apginti savo teisę, kurią pažeidžia antstolio procesiniai veiksmai ar atsisakymas juos atlikti. Jei antstolis patvarkymu visiškai patenkina skundą, jį padavusio asmens teisės ir teisėti interesai būna apginti dar ikiteisminėje stadijoje ir poreikio pereiti

⁷⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-404-690/2018.

⁷⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-392-313/2016.

⁷⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-392-313/2016.

⁷⁶³ Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. birželio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-217-798/2019.

⁷⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-528/2008.

prie bylos nagrinėjimo teisme nebelieka.⁷⁶⁵

CPK 510 straipsnyje nustatyta ginčų nagrinėjimo tvarka taikoma **tik vykstant vykdymo procesui**. Todėl pasibaigus vykdymo procesui, baigiasi ir visų proceso dalyvių – antstolio ir vykdymo proceso šalių – teisinis statusas, susijęs su vykdymo procesu. Pasibaigus vykdymo procesui antstolis, kurio veiksmų apskundimo tvarka nustatyta CPK 510 straipsnyje, realiai nebegali ištaisyti trūkumų, todėl šia tvarka paduotą skundą išnagrinėjus nebūtų pasiektas tikslas – apginti pažeistą teisę.⁷⁶⁶

Skundas dėl antstolio procesinių veiksmų ar atsisakymo atlikti procesinius veiksmus pateikiamas antstoliui per CPK 512 straipsnyje nustatytą terminą (CPK 510 straipsnio 2 dalis). CPK 512 straipsnis nustato, kad skundas dėl antstolių ar notarinių veiksmų gali būti paduodamas ne vėliau kaip per **dvidešimt dienų** nuo tos dienos, kurią skundą pateikiantis asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie skundžiamo veiksmo atlikimą arba atsisakymą jį atlikti, bet **ne vėliau kaip per devyniasdešimt dienų** nuo skundžiamo veiksmo atlikimo. Šių terminų tikslas yra sudaryti sąlygas kuo operatyvesniam, ekonomiškesniam bei realiam teismų ir kitų institucijų bei pareigūnų priimtų sprendimų įvykdymui. Tačiau šio tikslo įgyvendinimas neturi būti keliamas aukščiau kitų vykdymo proceso, kaip civilinio proceso stadijos, tikslų. Jis turėtų būti derinamas su būtinumu teisingai išspręsti ginčą, susijusį su sprendimo priverstiniu vykdymu, nepagrįstai nesuvaržyti vykdymo procese dalyvaujančių asmenų teisių ir teisėtų interesų bei netapti formalia kliūtimi asmenims apginti jų pažeistas teises, ypač tuo atveju, kai jos nėra ginčijamos.⁷⁶⁷ Skundas, paduotas teismui praleidus nustatytą terminą, nenagrinėtinas teisme, todėl tokį skundą teismas turi atsisakyti priimti (CPK 137 straipsnio 2 dalies 1 punktas), o tokiai aplinkybei paaiškėjus po skundo priėmimo – bylą nutraukti (CPK 293 straipsnio 1 punktas).⁷⁶⁸

CPK 512 straipsnyje nustatytas dvidešimties dienų terminas, skaičiuotinas nuo tos dienos, kurią skundą pateikiantis asmuo sužinojo ar turė-

⁷⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-92-469/2020.

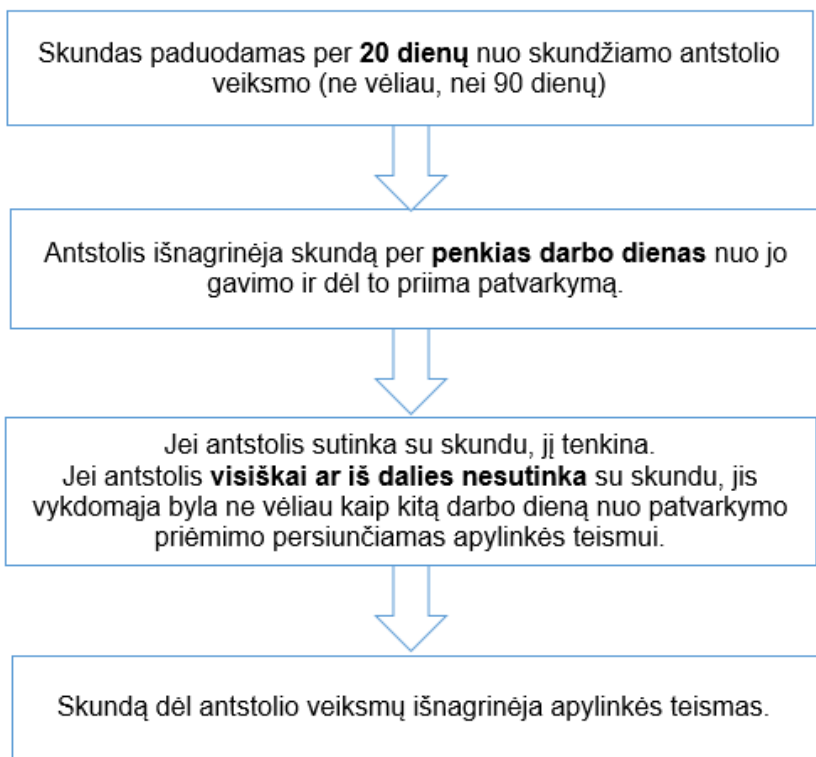
⁷⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-225/2009.

⁷⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-557/2007.

⁷⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-392-313/2016.

jo sužinoti apie skundžiamo veiksmo atlikimą arba atsisakymą jį atlikti, gali būti atnaujinamas, jeigu jis praleistas dėl svarbių priežasčių, o devyniasdešimt dienų terminas, kuris skaičiuojamas nuo skundžiamo veiksmo atlikimo, yra **naikinimasis** ir, jį praleidus, teismo nebegali būti atnaujinamas (CK 1.117 straipsnio 6 dalis).⁷⁶⁹ Neinformavimas apie antstolio patvarkymą gali būti pagrindas atnaujinti dvidešimties, bet ne devyniasdešimties dienų terminą.⁷⁷⁰

Skundo dėl antstolio veiksmų nagrinėjimo tvarką galima pavaizduoti tokiu būdu:

⁷⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-143/2008; 2014 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-578/2014.

⁷⁷⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-180-686/2015.

Įstatymas taip pat nustato, kad jei antstolis per nustatytą terminą nepriima patvarkymo dėl skundo, asmuo turi teisę skundą dėl antstolio neveikimo pateikti apylinkės teismui, kurio veiklos teritorijoje yra antstolio kontoros buveinė. Kartu su skundu dėl antstolio neveikimo asmuo teismui turi pateikti ir skundą dėl antstolio procesinių veiksmų ar atsisakymo atlikti procesinius veiksmus, kurio antstolis neišnagrinėjo arba visiškai ar iš dalies nepatenkinęs neperdavė teismui. Teismas, nagrinėdamas skundą dėl antstolio neveikimo, toje pačioje byloje išnagrinėja ir skundą dėl antstolio procesinių veiksmų ar atsisakymo procesinius veiksmus atlikti (CPK 510 straipsnio 4 dalis). Tokiu būdu užtikrinama, kad antstolio neveikimas (skundo, per nustatytą terminą neišsprendimas) neužkirstų kelio suinteresuotam asmeniui kreiptis į teismą.⁷⁷¹

CPK 510 straipsnio 5 dalis nustato, kad jeigu skundas antstoliui paduodamas praleidus CPK 512 straipsnyje nustatytus terminus, antstolis vienu patvarkymu išsprendžia praleisto skundo padavimo termino atnaujinimo klausimą ir skundą dėl antstolio procesinių veiksmų ar atsisakymo procesinius veiksmus atlikti. Jeigu antstolis atsisako atnaujinti praleistą skundo padavimo terminą ir skundo nepatenkina, skundas ne vėliau kaip kitą darbo dieną gražinamas skundą padavusiam asmeniui. Antstolio patvarkymas atsisakyti atnaujinti praleistą skundo padavimo terminą ir netenkinti skundo gali būti skundžiamas teismui, kurio veiklos teritorijoje yra antstolio kontoros buveinė, laikantis CPK 512 straipsnyje nustatytų terminų. Kartu su skundu dėl antstolio atsisakymo atnaujinti praleistą skundo padavimo terminą ir netenkinti skundo asmuo teismui turi pateikti ir antstolio netenkintą skundą dėl antstolio procesinių veiksmų ar atsisakymo atlikti procesinius veiksmus. Nusprendęs atnaujinti praleistą skundo padavimo terminą, teismas toje pačioje byloje išnagrinėja ir skundą dėl antstolio procesinių veiksmų ar atsisakymo procesinius veiksmus atlikti. Taigi tais atvejais, kai skundas nenagrinėjamas dėl to, kad antstolis termino praleidimo priežasčių nepripažįsta svarbio- mis ir termino neatnaujina, skundą padavęs asmuo neprivalo dar kartą kreiptis į antstolį dėl termino atnaujinimo klausimo persvarstymo, o turi teisę kreiptis tiesiogiai į teismą, t. y. netaikant išankstinės ginčo spren-

⁷⁷¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-549/2013.

dimo ne teisme tvarkos.⁷⁷²

Už CPK 510 straipsnyje nurodytus skundus žyminis mokestis nemokamas (CPK 510 straipsnio 6 dalis). Įstatyme nustatytos kai kurios procesinės skundų dėl antstolio procesinių veiksmų nagrinėjimo teisme taisyklės. CPK 510 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad visi šiame straipsnyje numatyti antstolio patvarkymai CPK nustatyta tvarka siunčiami skundą padavusiam asmeniui. Skundo padavimas teismui vykdymo veiksmų nesustabdo, tačiau teismas, pripažinęs, kad tai reikalinga, vykdymo veiksmus turi teisę sustabdyti rašytinio proceso tvarka (CPK 510 straipsnio 8 dalis). Pagal CPK 510 straipsnio 9 dalį šiame straipsnyje nustatytų skundų nepadavimas neatima teisės kreiptis į teismą dėl antstolio neteisėtais veiksmais padarytos žalos atlyginimo. Sprendžiant ginčus dėl antstolio veiksmais padarytos žalos atlyginimo, taikytinos CK normos, reglamentuojančios deliktinę civilinę atsakomybę, kartu atsižvelgiant į antstolio profesinės veiklos teisinio reglamentavimo nulemtą civilinės atsakomybės taikymo specifiką.⁷⁷³

Pagal formuojamą praktiką teismas, nagrinėdamas skundus dėl antstolio veiksmų, turi būti **aktyvus**, t. y. imtis visų būtinų priemonių tam, kad būtų visapusiškai išaiškintos bylos aplinkybės (CPK 443 straipsnio 8 dalis). Toks reikalavimas reiškia, kad teismas skundą dėl antstolio veiksmų padavusiam asmeniui turi užtikrinti, kad jo prašymas bus išspręstas išsiaiškinus visas bylos aplinkybes ir bus tinkamai apsaugotos jo teisės.⁷⁷⁴ Esminis bylos dėl antstolio veiksmų apskundimo nagrinėjimas vyksta pirmosios instancijos teisme, todėl būtent jame pagal proceso operatyvumo, koncentruotumo bei draudimo piktnaudžiauti procesu principus turi būti pateikti visi dalyvaujančių byloje asmenų reikalavimai, atsikirtimai bei įrodymai.⁷⁷⁵ Teismas, priėmęs pareiškėjo skundą dėl antstolio veiksmų, turi patikslinti pareiškėjo pareigą įrodinėti tas aplinkybes, kurios turi įtakos skundžiamų antstolio procesinių veiksmų teisėtumui ir, prireikus, pasiūlyti pareiškėjai patikslinti skundą bei

⁷⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-282/2014.

⁷⁷³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-175-313/2021.

⁷⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-465/2007.

⁷⁷⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-419-701/2017.

suformuluoti reikalavimą, atitinkantį CPK 513 straipsnio 1 dalies nuostatas.⁷⁷⁶

Tais atvejais, kai yra paduodamas skundas dėl antstolio veiksmų (CPK 510 straipsnio 3 dalis), gali būti taikoma CPK 145 straipsnio 1 dalies 10 punkte numatyta laikinoji apsaugos priemonė – išieškojimo vykdymo procese sustabdymas. Tačiau tokia laikinoji apsaugos priemonė turi būti taikoma atsižvelgiant į teismo sprendimo privalomumo imperatyvą (CPK 18 straipsnis). Todėl išieškojimas, vykdant teismo sprendimą, gali būti stabdomas tik įstatymo leidėjo nustatytais išimtiniais atvejais, kai ieškinio užtikrinimas kitomis priemonėmis negalimas.⁷⁷⁷

Remiantis CPK 513 straipsnio 1 dalimi, bylą dėl antstolio veiksmų teismas išsprendžia nutartimi. Patenkinęs skundą, teismas antstolio veiksmą panaikina arba įpareigoja veiksmą atlikti. Taigi teismas, išnagrinėjęs skundą dėl antstolio veiksmų ir nusprendęs, kad jis yra tenkintinas, turi apsispręsti dėl konkretaus įstatyme nustatyto suinteresuoto asmens teisių gynimo būdo. Aiškinant tokį teisių gynimo būdą, teismų praktikoje pripažįstama, kad CPK XXXI skyriaus normose nedetalizuota, kaip formuluojamas reikalavimas skunde dėl antstolio veiksmų, bet pareiškimą paduodantis asmuo turi atsižvelgti į paduodamo skundo esmę, išsprendimo pagrindą ir asmens teisių apgynimo būdus. Paduodamas skundą dėl antstolio veiksmų asmuo siekia apginti savo teisę, kuri pažeista antstolio neteisėtais veiksmais. Vadinas, teismas turi išnagrinėti ir nustatyti, ar antstolio veikimas – atlikti veiksmai ar atsisakymas juos atlikti – atitinka įstatymo nuostatas. Jeigu padaroma išvada, kad antstolio veikimas neatitinka įstatymo, tai pagal CPK 510, 513 straipsnius yra priimamas teismo procesinis sprendimas neteisėtą veiksmą panaikinti arba įpareigoti antstolį atlikti tam tikrą veiksmą.⁷⁷⁸

Skundo patenkinimas iš esmės reiškia grąžinimą į buvusią iki pažeidimo padėtį (lot. *restitutio in integrum*) bei galimybės teisėtai atlikti vykdymo veiksmus sudarymą. O antstolio veiksmų neteisėtumo konstatavimas nereiškia skundžiamų antstolio veiksmų panaikinimo (kaip to reikalaujama pagal CPK 513 straipsnį) ir atitinkamai – asmens pažeis-

⁷⁷⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-75/2007.

⁷⁷⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-410-464/2020.

⁷⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-488/2013.

tos teisės apgynimo.⁷⁷⁹ Atitinkamų antstolio veiksmų pripažinimas neteisėtai iš esmės reiškia vykdymo proceso sugražinimą į iki pažeidimo buvusią situaciją ir, vykdymo procesui tęsiantis, antstolis atitinkamoje vykdomoje byloje toliau atlieka atitinkamus procesinius vykdomuosius veiksmus. Ši situacija nesikeičia ir išlieka tokia pati nepriklausomai nuo to, kad dėl antstolio veiksmų jau buvo kreiptasi į teismą su skundu ir šis buvo patenkintas, pripažinus antstolio veiksmus neteisėtai, nes nagrinėjamoje byloje skundžiamasi dėl po ankstesnio išnagrinėjimo antstolio naujai atliktų veiksmų arba atsisakymo juos atlikti.⁷⁸⁰

Remiantis CPK 513 straipsnio 2 dalimi, teismo nutartis, priimta antstolio veiksmų klausimu, gali būti skundžiama atskiruoju skundu. Šio straipsnio trečioje dalyje nustatyta, kad teismo nutarties patvirtinta kopija per tris darbo dienas nuo nutarties įsiteisėjimo dienos išsiunčiama antstoliui. Tokiu būdu užtikrinama, kad antstolis būtų operatyviai informuotas apie priimtą nutartį ir galėtų ją vykdyti.

leškinys dėl turto realizavimo akto pripažinimo negaliojančiu

Vykdymo procese turto pardavimo iš varžytynių, perdavimo išieškotojui, turto pardavimo be varžytynių aktus suinteresuotų asmenų reikalavimu teismas gali pripažinti negaliojančiais. CPK 602 straipsnio 1 dalis nustato, kad turto pardavimo iš varžytynių, perdavimo išieškotojui, turto pardavimo be varžytynių aktus suinteresuotų asmenų reikalavimu teismas gali pripažinti negaliojančiais: 1) jeigu buvo realizuotas skolininkui nepriklausantis turtas; 2) jeigu turtas parduotas asmenims, kurie neturėjo teisės dalyvauti varžytynėse; 3) jeigu kuris nors asmuo buvo neteisėtai pašalintas iš varžytynių; 4) jeigu buvo neteisėtai atmesta kurio nors asmens pasiūlyta aukštesnė kaina; 5) jeigu turtas buvo parduotas anksčiau, negu skelbimuose nurodytas pardavimo laikas; 6) jeigu turtas parduotas už kainą, mažesnę, negu ji turėjo būti nustatyta CPK 718 straipsnyje ir 722 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka; 7) jeigu turto pardavimas iš varžytynių, perdavimas išieškotojui, turto pardavimas be varžytynių pažeidė esmines suinteresuotų asmenų teises.

⁷⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-225/2009.

⁷⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-161/2013.

Vienas CPK 602 straipsnyje nustatytų aktų, kuris gali būti panaikintas, yra turto pardavimo iš varžytynių aktas. Tačiau sprendžiant dėl šio akto panaikinimo svarbu atsižvelgti į tai, kad varžytynių tvarka yra griežtai reglamentuojama, jas vykdo valstybės įgaliojamas asmuo – antstolis, parduodant turtą iš varžytynių yra sukuriama jo pardavimo teisėtumo prezumpcija.⁷⁸¹ Todėl turto pardavimo iš varžytynių aktas gali būti panaikintas tik išimtiniais, CPK 602 straipsnyje nustatytais atvejais. Pagrindas pripažinti turto pardavimo iš varžytynių aktą negaliojančiu civilinio proceso teisėje yra tik esminiai imperatyvių teisės normų pažeidimai, varžantys asmenų teises ir teisėtus interesus. Tuo atveju, kai yra konstatuojami esminiai vykdymo proceso normų pažeidimai, dėl kurių varžytynių ar turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui aktai laikomi neteisėtais, tai reiškia šių aktų prieštaravimą imperatyviosioms įstatymo normoms (CK 1.80 straipsnio 1 dalis).⁷⁸²

Kreiptis į teismą dėl CPK 602 straipsnio 1 dalyje nurodytų aktų pripažinimo negaliojančiais pagal CPK 602 straipsnio 1 dalį turi teisę tik **suinteresuoti asmenys**. Tai reiškia, kad tokį kreipimąsi įstatymų leidėjas sieja su interesuotumu turėjimu. Asmuo, kuris nebuvo vykdyimo proceso dalyvis ir neturėjo galimybės skusti antstolio veiksmų CPK nustatyta tvarka, gindamas savo pažeistas teises ir teisėtus interesus, gali ginčyti antstolio turto pardavimo iš varžytynių aktą tiek specialiojoje teisės normoje – CPK 602 straipsnyje – įtvirtintais pagrindais, tiek ir dėl imperatyviųjų CPK, CK bei kitų teisės normų pažeidimų.⁷⁸³

Turto pardavimo iš varžytynių aktas teismo sprendimu gali būti pripažintas negaliojančiu tik specialiojoje teisės normoje – CPK 602 straipsnyje – įtvirtintais pagrindais.⁷⁸⁴ Kiti procedūriniai pažeidimai, sprendžiant klausimą dėl turto pardavimo iš varžytynių akto teisėtumo, gali būti reikšmingi tiek, kiek jie turi įtakos CPK 602 straipsnyje įtvir-

⁷⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-430/2010.

⁷⁸² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-266/2014.

⁷⁸³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-583-421/2015.

⁷⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gegužės 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-218/2009.

intų pagrindų buvimui.⁷⁸⁵ CPK 602 straipsnyje nustatytas varžytynių akto negaliojimo institutas taikytinas tik išimtiniais atvejais⁷⁸⁶. CPK 602 straipsnio nuostatų taikymo išimtinumas ir šios normos taikymo teisminė praktika lemia poreikį ne tik identifikuoti konkretų įstatymo pažeidimą iš nurodytų pažeidimų sąrašo (pirmoji sąlyga), bet ir nustatyti juo sukeltą asmens teisių pažeidimą (antroji sąlyga) ir kvalifikuoti jį kaip esminį (trečioji sąlyga).⁷⁸⁷

Sprendžiant dėl antstolio patvirtinto turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui akto ginčijimo pagrindų, pažymėtina, kad šis aktas gali būti ginčijamas tik CPK 602 straipsnio 1 dalyje nustatytais pagrindais ir negali būti ginčijamas specialiais sandorių negaliojimo pagrindais, pavyzdžiui, *actio Pauliana*. Antstolio patvirtinti skolininko turto pardavimo aktai sudaromi priverstinio vykdymo procese, juos privaloma tvarka tvirtina antstolis, šie aktai kaip sandoriai sudaromi griežtai reglamentuojama vykdymo proceso tvarka, todėl jiems nuginčyti netaikomi CK 6.66 straipsnio sandorio negaliojimo pagrindo (*actio Pauliana*) kriterijai.

Taigi priverstinio turto pardavimo vykdymo procese atveju skolininkas neturi teisės rinktis, ar parduoti turta, t. y. sandorio sudarymas nepriklauso nuo savininko valios, o turtas realizuojamas siekiant įvykdyti teismo sprendimą.⁷⁸⁸ Tokia formuojama teismų praktika užtikrina teisinį aiškumą ir konkretumą, nes pripažįstama, kad specialūs sandorių negaliojimo pagrindai nėra taikomi ginčijant CPK 602 straipsnio 1 dalyje nurodytus aktus.

Realizuotas skolininkui nepriklausantis turtas. Vykdydamas turto pardavimą iš varžytynių, antstolis privalo užtikrinti įstatymo nustatytą turto realizavimo procedūrų laikymąsi. Antstolis savo pareigas turi atlikti taip, kad būtų garantuota, jog priverstinio vykdymo procese, nukreipus išieškojimą į skolininko turta, iš varžytynių būtų parduodamas būtent skolininkui, o ne trečiajam asmeniui priklausantis turtas.⁷⁸⁹ CPK

⁷⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-292/2009.

⁷⁸⁶ Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-505-302/2019.

⁷⁸⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-578/2014; 2019 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-1280-798/2019.

⁷⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-69-313/2021.

⁷⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-549/2007.

690 straipsnis reglamentuoja, kaip nustatyti, ar turtas priklauso skolininkui.⁷⁹⁰ Remiantis CPK 690 straipsnio 1 dalimi, jeigu išieškojimas nukreipiamas į nekilnojamąjį bei kitą nustatyta tvarka registruojamą turtą, antstolis nustato, ar visas šis turtas priklauso skolininkui, kokia yra tikroji to turto vertė, taip pat ar turtas neįkeistas, ar neareštuotas ir kokie yra jam nustatyti apribojimai. Remiantis šio straipsnio antra dalimi, prieš pradėdant realizuoti CPK 690 straipsnio 1 dalyje nurodytą turtą, vykdomojoje byloje iš atitinkamos registro įstaigos turi būti gauti rašytiniai duomenys apie realizuojamo turto priklausymą skolininkui ir tam turtui taikomus apribojimus. Todėl antstolis, prieš nukreipdamas išieškojimą į neregistruotą turtą, privalo įsitikinti savininko teises patvirtinančių įrodymų pagrindu apie šio turto priklausymą skolininkui.

Taip pat teismų praktikoje nurodoma, kad nors CPK 690 straipsnis nereglamentuoja antstolio pareigų, kurias jis privalo atlikti priimdamas vykdomąjį dokumentą vykdyti, tačiau tais atvejais, kai vykdomasis dokumentas vykdyti konkrečiam antstoliui pateikiamas tuo pagrindu, kad skolininkas turi turto antstolio aptarnaujamoje teritorijoje, antstolis turi įsitikinti, kad nurodyta aplinkybė egzistuoja.⁷⁹¹ Jei apribojimai nesudaro kliūties ar pagrindo sustabdyti vykdomo veiksmus, antstolis, nustatęs turto priklausymą skolininkui faktą ir turto vertę, atlieka tolimesnius vykdomo veiksmus pagal vykdomo procesą reglamentuojančias teisės normas.⁷⁹²

Antstolis, vykdydamas CPK 690 straipsnyje nustatytas pareigas, turi įvertinti visus reikiamus viešus registrus, nes viešų registrų duomenys apie skolininkui priklausantį turtą yra įrodymai, kurių pagrindu antstolis sprendžia apie šio turto savininką. Esminė informacija, turinti įrodomąją reikšmę, apie turto savininką yra Nekilnojamojo turto registro duomenys. Tačiau tai nereiškia, kad atlikdamas pareigą nustatyti skolininko nuosavybės teise turimą nekilnojamąjį turtą antstolis apsiriboja vien tik Nekilnojamojo turto registro duomenimis, jeigu iš kitų antstoliui prieinamų viešų registrų ar kitų įrodymų matyti, jog turtas gali priklaus-

⁷⁹⁰ Vigintas Višinskis, „Ginčai dėl turto realizavimo vykdomo procese aktų pripažinimo negaliojančiais“, *Jurisprudencija* 12, 102 (2007): 37-44.

⁷⁹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-103-378/2016.

⁷⁹² Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-235-302/2020.

syti atskirai skolininkui ar kartu su kitais asmenimis.⁷⁹³ Nustačius, kad skolininko turtui yra nustatyti apribojimai, antstolis turi nustatyti, ar šie apribojimai nėra kliūtis atlikti tolimesnius vykdymo veiksmus, susijusius su išieškojimu iš skolininkui priklausančio turto, ar nėra teisinio pagrindo vykdomąją bylą sustabdyti.

Turtas parduotas asmenims, kurie neturėjo teisės dalyvauti varžytynėse. Teisę dalyvauti varžytynėse turi įstatyme nustatyti asmenys. Varžytynių dalyviai yra asmenys, užsiregistravę dalyvauti konkrečiose varžytynėse (CPK 709 straipsnio 1 dalis). Įstatyme nustatyta, kokie asmenys neturi teisės dalyvauti varžytynėse. Varžytynėse neturi teisės dalyvauti antstolis, organizuojantis tas varžytynes, taip pat vienoje antstolių kontoroje su juo dirbantys kiti antstoliai, darbuotojai ir šioje dalyje išvardytų asmenų artimieji giminaičiai, sutuoktiniai (sugyventiniai) (CPK 709 straipsnio 2 dalis). Nustačius, kad varžytynėse turtas buvo parduotas asmeniui, kuris neturėjo teisės jose dalyvauti, tai yra pagrindas pripažinti turto pardavimo iš varžytynių aktą negaliojančiu.

Asmuo buvo neteisėtai pašalintas iš varžytynių. Asmuo laikytinas neteisėtai pašalintu iš varžytynių proceso, jeigu jis iš tiesų negalėjo dalyvauti bet kurioje varžytynių stadijoje.⁷⁹⁴ Tačiau vertinant šį pagrindą, svarbu atsižvelgti ir į operatyvų vykdymo procesą. Praktikoje pripažinta, kad savaime aplinkybė, jog kuris nors asmuo buvo neteisėtai pašalintas iš varžytynių, nelemia teismo pareigos pripažinti turto pardavimo iš varžytynių aktą negaliojančiu. CPK 602 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatytam turto pardavimo iš varžytynių akto pripažinimo negaliojančiu pagrindui taikyti teismas turi nustatyti tokių sąlygų visumą: 1) kuris nors asmuo buvo neteisėtai pašalintas iš varžytynių; 2) asmuo, kuris kreipiasi į teismą, ginčydamas turto pardavimo iš varžytynių aktą, yra suinteresuotas; 3) dėl kurio nors asmens neteisėto pašalinimo iš varžytynių suinteresuoto asmens teisės buvo pažeistos. Be to, taikant šį turto pardavimo iš varžytynių pripažinimo negaliojančiu pagrindą, gali būti reikšmingi papildomi kriterijai.⁷⁹⁵ Tačiau taikant CPK 602 straipsnio 1 dalies 3 punktą nebūtina nustatyti, kad asmens teisių pažeidimas

⁷⁹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-472/2014.

⁷⁹⁴ Vigintas Višinskis, „Ginčai dėl turto realizavimo vykdymo procese aktų pripažinimo negaliojančiais“, *Jurisprudencija* 12, 102 (2007): 37–44.

⁷⁹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-243-969/2015.

buvo esminis, nes nereikalaujama įrodyti „esminių“ suinteresuoto asmens teisių pažeidimo – pakanka, kad būtų nustatytas jo teisių pažeidimo faktas.⁷⁹⁶

Neteisėtai atmesta kurio nors asmens pasiūlyta aukštesnė kaina. Vienas esminių varžytynių tikslų yra turto pardavimas už kuo aukštesnę kainą. Todėl varžytynėse turtas turi būti parduodamas didžiausią kainą pasiūliusiam varžytynių dalyviui (CPK 713 straipsnio 13 dalis). Tais atvejais, kai nepagrįstai atmesta didesnė kaina, tai reiškia, kad varžytynės buvo organizuotos pažeidžiant tikslą parduoti skolininko turtą kuo brangiau. Atitinkamai tai yra pagrindas pripažinti, kad varžytynės buvo organizuojamos netinkamai.

Turtas buvo parduotas anksčiau, negu skelbimuose nurodytas pardavimo laikas. Varžytynės vyksta konkrečiai nustatytu laiku (CPK 713 straipsnio 3 dalis). Turto pardavimo iš varžytynių aktas teismo gali būti pripažintas negaliojančiu, jeigu turtas buvo parduotas anksčiau, negu šiais straipsnyje įstatymo nustatytais atvejais.⁷⁹⁷ CPK 706 straipsnyje reglamentuojamas reglamentuojantis skelbimas apie varžytynes. Klaidingai paskelbtas turto pardavimo iš varžytynių laikas laikytinas pagrindu pripažinti turto pardavimo iš varžytynių aktą negaliojančiu.⁷⁹⁸ Toks varžytynių organizavimo tvarkos pažeidimas reiškia, kad galimai nebuvo sudarytos tinkamos sąlygos visiems suinteresuotiems asmenims sudalyvauti varžytynėse.

Turtas parduotas už kainą, mažesnę, negu ji turėjo būti nustatyta CPK 718 straipsnyje ir 722 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka. Areštuoto turto pardavimo iš varžytynių kaina yra ypač svarbi sąlyga.⁷⁹⁹ Šis pagrindas turi būti aiškinamas sistemiškai su realizuojamo turto kainos nustatymo taisyklėmis. Areštuoto turto įkainojimas reglamentuojamas CPK 681 straipsnyje. Pirmosiose varžytynėse parduodamo turto nustatoma pradinė kaina sudaro **aštuoniasdešimt procentų** CPK 681

⁷⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-243-969/2015.

⁷⁹⁷ Vigintas Višinskis, „Ginčai dėl turto realizavimo vykdymo procese aktų pripažinimo negaliojančiais“, *Jurisprudencija* 12, 102 (2007): 37–44.

⁷⁹⁸ Vigintas Višinskis, „Ginčai dėl turto realizavimo vykdymo procese aktų pripažinimo negaliojančiais“, *Jurisprudencija* 12, 102 (2007): 37–44.

⁷⁹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-514/2006; 2007 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-5/2007.

straipsnyje numatyta tvarka nustatytos turto kainos (CPK 718 straipsnis). Antrosios varžytynės vyksta tokiomis pačiomis sąlygomis ir tvarka kaip ir pirmosios varžytynės su ta išimtimi, kad antrosiose varžytynėse parduodamo turto nustatoma pradinė kaina sudaro **šešiasdešimt procentų** CPK 681 straipsnyje nustatyta tvarka nustatytos turto kainos (CPK 722 straipsnio 1 dalis). Turto kainos nustatymas turi ypatumų tais atvejais, kai išieškojimas nukreipiamas į skolininko fizinio asmens bendro su kitais asmenimis turto ir nėra nustatyta skolininko turto dalis. Tais atvejais, kai išieškojimas nukreipiamas į skolininko fizinio asmens bendro su kitais asmenimis turto dalį, iki kol nėra nustatyta konkreiti skolininkui priklausanti bendro turto dalis, vykdant CPK 681 straipsnyje nustatytus reikalavimus, galima būtų įvertinti tik visą bendrą turtą, o ne konkrečią skolininkui priklausančią bendro turto dalį.⁸⁰⁰ Be to, kai išieškojimas nukreipiamas į skolininko fizinio asmens bendro su kitais asmenimis turto dalį ir ta dalis nėra nustatyta, antstolio pareiga įkainoti areštuotą turtą turi būti vykdoma tada, kai remiantis CPK 667 straipsnyje nustatyta tvarka yra nustatoma skolininkui priklausanti bendro turto dalis.⁸⁰¹

Rinkos vertės ir kainos, už kurią turtas realizuotas varžytynėse, skirtumas, sudarantis pagrindą taikyti CPK 602 straipsnio 6 punktą ir pripažinti varžytynių aktą negaliojančiu, yra vertinamojo pobūdžio ir kiekvienoje byloje nustatomas, atsižvelgiant į egzistuojančias reikšmingas aplinkybes.⁸⁰² Pavyzdžiui, teismų praktikoje pripažinta, kad ši norma pažeidžiama, jei turto pardavimo iš varžytynių kaina yra daugiau kaip keturis kartus mažesnė negu turto rinkos kaina.⁸⁰³ Kitu atveju turto pardavimo iš varžytynių aktas pripažintas negaliojančiu, kai turtas antstolio buvo įvertintas tris kartus mažesne kaina, nei šis turtas nepraėjus dviem mėnesiams nuo jo pardavimo iš varžytynių realiai buvo įkainotas.⁸⁰⁴ Tai-

⁸⁰⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-240-1075/2020.

⁸⁰¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-240-1075/2020.

⁸⁰² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-251/2011.

⁸⁰³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-430/2010.

⁸⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-315-701/2016.

gi teismų praktikoje rinkos vertės ir kainos, už kurią turtas realizuotas varžytynėse, skirtumas turi būti pakankamai akivaizdus.

Turto pardavimas iš varžytynių, perdavimas išieškotojui, turto pardavimas be varžytynių pažeidė esmines suinteresuotų asmenų teises. Turto realizavimas varžytynių procese negali pažeisti suinteresuotų asmenų teisių. Įstatymų leidėjas, įtvirtindamas šį turto pardavimo iš varžytynių akto negaliojimo pagrindą, suteikė galimybę suinteresuotiems asmenims ginčyti antstolio patvirtintus aktus ir dėl kitų esminių pažeidimų, padarytų priverstinio vykdymo metu.⁸⁰⁵ CPK 602 straipsnio 1 dalies 7 punkte nedetalizuota, kokie pažeidimai yra laikomi esminiais, todėl vertinant, ar buvo pažeistos esminės suinteresuotų asmenų teisės, kiekvienu konkrečiu atveju sprendžiama įvertinus reikšmingas bylos aplinkybes.

Įstatymas nustato, kokios teisminė gynybos priemonės gali būti taikomos turto pardavimo iš varžytynių, perdavimo išieškotojui, turto pardavimo be varžytynių aktus pripažinus negaliojančiais. CPK 602 straipsnio 2 dalis reglamentuoja, kad turto pardavimo iš varžytynių, perdavimo išieškotojui, turto pardavimo be varžytynių aktus pripažinus negaliojančiais, gali būti taikoma **restitucija** CK nustatyta tvarka. Remiantis CK 6.145 straipsnio 1 dalimi, restitucija taikoma tada, kai asmuo privalo grąžinti kitam asmeniui turtą, kurį jis gavo neteisėtai arba per klaidą, arba dėl to, kad sandoris, pagal kurį jis gavo turtą, pripažintas negaliojančiu *ab initio* arba dėl to, kad prievolės negalima įvykdyti dėl nenugalimos jėgos.

Tais atvejais, kai turto pardavimo iš varžytynių aktas pripažįstamas negaliojančiu ir taikoma restitucija, turtas grąžinamas su iki varžytynių buvusiais apsunikinimais.⁸⁰⁶ Sistemiskai aiškinant CK 602 straipsnio 2 dalį ir restituciją reglamentuojančias CK normas, galima teigti, kad, panaikinus turto pardavimo iš varžytynių aktą negaliojančiu ir panaikinus šį sandorį, restitucijos taikymas nėra vienintelė gynybos priemonė, nes restitucija nebūtinai turi būti taikoma visais atvejais. Savo pažeistas teises asmuo gali tokiu atveju ginti ir reikšdamas reikalavimą

⁸⁰⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-89-313/2020.

⁸⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-189-690/2015.

dėl žalos atlyginimo.

Pavyzdžiui, vienoje byloje asmuo prašė pripažinti turto pardavimo iš varžytynių aktą negaliojančiu ir priteisti solidariai iš atsakovų antstolio ir antstolio profesinę civilinę atsakomybę apdraudusio draudiko nuostolių atlyginimą, nes antstolis, išieškodamas iš ieškovo susidariusią 2861,10 Lt skolą už komunalines paslaugas, areštavo ir iš varžytynių pardavė ieškovo butą už 3390 Lt. Kasacinis teismas nurodė, kad pagrindinis ieškinio reikalavimas yra atlyginti nuostolius, o reikalavimas pripažinti negaliojančiu varžytynių aktą yra papildomas, pagrindžiantis neteisėtus veiksmus kaip privalomąją civilinės atsakomybės sąlygą (CK 6.246, 6.263 straipsniai), ir sprendė, jog byloje ieškovo teisės bus tinkamai apgintos išieškant nuostolius civilinės atsakomybės pagrindu (CK 1.138 straipsnio 6 punktas, 6.245 straipsnis).⁸⁰⁷

Remiantis CK 4.96 straipsnio 1 dalimi, jeigu kilnojamas daiktas atlygintinai įgytas iš asmens, kuris neturėjo teisės jo perleisti nuosavybėn, ir įgijėjas to nežinojo ir neturėjo žinoti (sąžiningas įgijėjas), tai savininkas turi teisę išreikalauti šį daiktą iš įgijėjo tik tuo atveju, kai daiktas yra savininko ar asmens, kuriam savininkas buvo perdavęs jį valdyti, pamestas, arba iš kurio nors iš jų pagrobtas, arba kitaip be jų valios nustojo būti jų valdomas. Šiuos reikalavimus savininkas gali pareikšti per trejus metus nuo daikto praradimo momento. CK 4.96 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad šio straipsnio taisyklės netaikomos, kai daiktas parduotas ar kitaip perleistas teismo sprendimams vykdyti nustatyta tvarka.

Teismų praktikoje sprendžiant ginčus dėl varžytynių teisėtumo, pasitaiko atvejų, kai teismas pripažįsta varžytynių laimėtoją nesąžiningu, jei jis nupirko turtą už mažą ir neteisingą kainą. Pavyzdžiui, vienoje byloje kasacinis teismas pripažino, kad apeliacinės instancijos teismas pagrįstai sprendė, jog asmuo, varžytynėse įsigydamas žemės sklypą už neprotingai mažą ir neteisingą kainą (turėdamas nekilnojamojo turto vertintojo kvalifikaciją), buvo nesąžiningas.⁸⁰⁸ Tokia teismų praktika dėl pirkėjo nesąžiningumo kelia abejonių, nes pirkėjas varžytynių procese neturi galimybės daryti įtakos pradinės turto pardavimo kainos nu-

⁸⁰⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-33/2010.

⁸⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-360/2005.

statymui. Pradinę varžytynėse parduodamo turto kainą reglamentuoja CPK 681 ir 718 straipsniai. Kainos didinimo intervalą nustato CPK 713 straipsnis. Teisės doktrinoje pažymima, kad tokios pradinės parduodamo turto kainos nustatymo tvarkos tikslas yra valstybės nustatytas skolininko teisių apsaugos mechanizmas, kuris neturi įtakos parduodamo turto kainai.⁸⁰⁹ Todėl, manytina, kad tokia teismų praktika, kai vien turto varžytynėse nupirkimo kaina laikoma pirkėjo nesąžiningumą pagrindžiančia aplinkybe, nėra pagrįsta.

Priverstinis vykdyimo procesas privalo būti operatyvus ir jame suteiktų (įgytų) teisių stabilumas turi būti užtikrinamas. Veiksmingo vykdyimo proceso reikalavimo neatitiktų ginčyti turto pardavimo iš varžytynių, perdavimo išieškotojui, turto pardavimo be varžytynių aktus neribotą laiką. CPK 602 straipsnio 3 dalis nustato, kad reikalavimams dėl turto pardavimo iš varžytynių, perdavimo išieškotojui, turto pardavimo be varžytynių aktų pripažinimo negaliojančiais taikomas **vienų metų ieškinio senaties terminas**. Šis terminas pradedamas skaičiuoti nuo varžytynių akto pasirašymo dienos, išskyrus CPK 602 straipsnio 1 dalies 1 punkte numatytą atvejį (tokiu atveju ieškinio senaties terminas prasideda nuo tos dienos, kurią asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie jo teisių pažeidimą. Ieškinio senatis – tai įstatymų nustatytas laiko tarpas (terminas), per kurį asmuo gali apginti savo pažeistas teises pareikšdamas ieškinį (CK 1.124 straipsnis). CK 1.127 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad ieškinio senaties terminas prasideda nuo teisės į ieškinį atsiradimo dienos. Teisė į ieškinį atsiranda nuo tos dienos, kurią asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą. Ieškinio senaties termino eigos pradžia įstatymo siejama ne su teisės pažeidimu (objektyviuoju momentu), bet su asmens sužinojimu ar turėjimu sužinoti apie savo teisės pažeidimą (subjektyviuoju momentu), nes asmuo gali įgyvendinti teisę ginti savo pažeistą teisę tik žinodamas, kad ši pažeista. Asmuo gali sužinoti apie savo teisės pažeidimą tą pačią dieną, kai ši buvo pažeista, tačiau apie tokį pažeidimą asmuo gali sužinoti ir vėliau, t. y. teisės pažeidimo momentas ir sužinojimo apie šios teisės pažeidimą diena gali nesutapti. Tokiam asmeniui įstatyme suteikta galimybė įrodinėti, kad jis apie pažeistą teisę sužinojo vėliau, nei ji buvo pažeista.

⁸⁰⁹ Vigintas Višinskis, „Ginčai dėl turto realizavimo vykdyimo procese aktų pripažinimo negaliojančiais“, *Jurisprudencija* 12, 102 (2007): 37-44.

Sužinojimo apie teisės pažeidimą momentu laikytina diena, kada asmuo faktiškai suvokia, kad jo teisė ar įstatymo saugomas interesas yra pažeisti.⁸¹⁰

Kitų asmenų teisių gynimas vykdymo procese

Vykdymo procese gali būti daromas poveikis ne tik išieškotojo ir skolininko, bet ir kitų asmenų subjektinėms teisėms ir pareigoms. CPK 603 straipsnis reglamentuoja kitų asmenų pažeistų teisių gynimą vykdymo procese. Tokiu atveju teismas atlieka suinteresuotų asmenų ir kitų asmenų vykdymo procese teisių ir teisėtų interesų apsaugą.⁸¹¹

CPK 603 straipsnio 1 dalis nustato, kad kiti asmenys gali pareikšti ieškinį dėl civilinės teisės, jeigu jis yra susijęs su turto, iš kurio išieškoma, priklausymu. Tokį ginčą nagrinėja teismas pagal ginčo teisenos taisykles. Tai reiškia, kad kiti asmenys savo pažeistas subjektines teises vykdymo procese turi teisę ginti ne reikšdami reikalavimą antstoliui, bet kreiptis su ieškiniu į teismą, prašydami atlyginti jiems padarytą žalą ir pan. Įstatymas reglamentuoja asmenis, turinčius teisę kreiptis į teismą su ieškiniu CPK 603 straipsnyje nustatyta tvarka. CPK 603 straipsnio 2 dalyje reglamentuojama, kad ieškinius dėl arešto turtui panaikinimo gali pareikšti ir nepriklausančio skolininkui turto savininkas, ir teisėtas jo valdytojas. Taigi tokiu atveju suinteresuotais asmenimis laikomi kiti asmenys (t. y. asmenys, nesantys tiesioginiai vykdymo proceso dalyviai).⁸¹² Šie asmenys turi turėti suinteresuotumą dėl vykdymo procese atliekamų veiksmų, t. y. tokiais veiksmais turi būti paveikiamos jų subjektinės teisės ir pareigos. Suinteresuotumas siejamas su turto, iš kurio yra išieškoma, priklausymu tokiems asmenims ir asmuo, teikdamas teismui ieškinį komentuojamo straipsnio pirmos dalies pagrindu, turi pagrįsti, kad vykdymo proceso metu išieškoma iš šiam asmeniui (ne skolininkui) priklausančio turto. Taip pat įstatymas nustato, kad ieškiniai dėl arešto turtui panaikinimo pareiškiami skolininkui ir išieškotojui (CPK 603 straipsnio 3 dalis). Tuo atveju, jeigu areštuotas turtas jau

⁸¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-394-611/2019.

⁸¹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-583-421/2015.

⁸¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-528/2008.

perduotas išieškotojui arba realizuotas, ieškinys pareiškiamas taip pat ir tiems asmenims, kuriems turtas perduotas arba kurie tą turtą įgijo. Patenkinus ieškinį dėl jau realizuoto turto grąžinimo, ginčus tarp turto įgijėjo, išieškotojo ir skolininko nagrinėja teismas pagal ginčo teisenos taisykles (CPK 603 straipsnio 4 dalis).

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminiai teisės aktai

1. 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo OJ L 12.
2. 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004, sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą OJ L 143.
3. 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą OJ L 399.
4. 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 861/2007, nustatantis Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą OJ L 199.
5. 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo
6. 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo OJ L 201.
7. 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 655/2014, kuriuo nustatoma europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūra, siekiant palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose OJ L 189.
8. 2014 m. gruodžio 9 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 1329/2014, kuriuo nustatomos formos, nurodytos Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo OJ L 359.
9. 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva

(ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2017/1132 OJ L 172.

10. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (TAR, 2015-07-10, Nr. 11216).

11. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (Žin., 2000, Nr. 64-1914; 2003, Nr. 123-5574).

12. Lietuvos Respublikos antstolių įstatymas (Žin., 2002, Nr. 53-2042).

13. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (Žin., 2000, Nr. 89-2741)

14. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (Žin., 2002, Nr. 37-1341)

15. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodeksas (Žin., 2002, Nr. 73-3084).

16. Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymas (Žin., 1995, Nr. 104-2322; 1996, 2010, Nr. 15-699)

17. Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas (Žin., 2008, Nr. 137-5366).

18. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (Žin., 2002, Nr. 36-1340).

19. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (Žin., 2000, Nr. 74-2262; 200).

20. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (TAR, 2016-09-19, Nr. 2016-23709).

21. Lietuvos Respublikos energetikos įstatymas (Žin., 2002, Nr. 56-2224; 2011, Nr. 160-7576).

22. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas (Žin., 2002, Nr. 13-467; 2010, Nr. 142-7261; TAR, 2019-06-28, Nr. 2019-10570).

23. Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymas (Žin., 2003,

Nr. 112-4991).

24. Lietuvos Respublikos ir Armėnijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose (Žin., 2005-01-18, Nr. 7-189).

25. Lietuvos Respublikos ir Azerbaidžano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose (Žin., 2002-07-26, Nr. 75-3217).

26. Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose (Žin., 1994-06-08, Nr. 43-779).

27. Lietuvos Respublikos ir Kazachstano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose (Žin., 1998-06-03, Nr. 51-1399).

28. Lietuvos Respublikos ir Kinijos Liaudies Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos civilinėse ir baudžiamosiose bylose (Žin., 2001-08-31, Nr. 75-2642).

29. Lietuvos Respublikos ir Lenkijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos, darbo ir baudžiamosiose bylose (Žin., 1994-02-23, Nr. 14-234).

30. Lietuvos Respublikos ir Moldovos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose (Žin., 1995-03-03, Nr. 19-440).

31. Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose (Žin., 1995-02-10, Nr. 13-296).

32. Lietuvos Respublikos ir Turkijos Respublikos teisinio ir teismo bendradarbiavimo komercinėse ir civilinėse bylose sutartis (Žin., 1996-02-28, Nr. 18-464).

33. Lietuvos Respublikos ir Ukrainos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose (Žin., 1994-11-25, Nr. 91-1767).

34. Lietuvos Respublikos ir Uzbekistano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose (Žin., 1997-11-07, Nr. 101-2552).

35. Lietuvos Respublikos įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymas.
36. Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas (Žin., 1996, Nr. 39-961; 2012, Nr. 76-3932).
37. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (Žin., 1999, Nr. 30-856; 2012, Nr. 42-2041; TAR, 2017-01-18, Nr. 2017-01075).
38. Lietuvos Respublikos Konstitucija (Lietuvos aidas, Nr. 220; 1992, Nr. 33-1014).
39. Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymas (Žin., 2002, Nr. 65-2634).
40. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2002 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. 400 „Dėl Antstolių viešo konkurso komisijos nuostatų, Antstolių viešo konkurso tvarkos aprašo, Antstolių veiklos tikrinimo tvarkos aprašo, Antstolių informacinės sistemos nuostatų, Antstolių atestavimo komisijos nuostatų ir Antstolių atestavimo taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2003, Nr. 2-57).
41. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2002 m. rugsėjo 23 d. įsakymas Nr. 254 „Dėl Reikalavimų antstolio (antstolių) darbo vietai bei darbo laikui patvirtinimo“ (Žin., 2002, Nr. 96-4210; TAR, 2020-07-23, Nr. 2020-16299).
42. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymas Nr. 1R-352 „Dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo“.
43. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2012 m. balandžio 19 d. įsakymas Nr. 1R-126 „Dėl Piniginių lėšų apribojimų informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo“.
44. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2013 m. rugpjūčio 2 d. įsakymas Nr. 1R-205 „Dėl Dokumentų pateikimo antstoliui ir jų įteikimo asmenims elektroninių ryšių priemonėmis tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2013, Nr. 86-4324; TAR, 2020-08-20, Nr. 2020-17593).
45. Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymas (Žin., 2013, Nr. 76-3848).
46. Lietuvos Respublikos turto arešto aktų registro įstatymas (Žin., 1999, Nr. 101-2897; 2012, Nr. 6-182)
47. Lietuvos Respublikos ūkinių bendrijų įstatymas (Žin., 2003, Nr.

112-4990; 2012, Nr. 78-4014; TAR, 2017-06-09, Nr. 2017-09794).

48. Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas (Žin., 1994, Nr. 102-2049; 2004, Nr. 4-24).

49. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas (Lietuvos aidas, Nr. 107; 1991, Nr. 17-447; Žin., 2004, Nr. 171-6295; TAR, 2016-07-15, Nr. 2016-20645)

50. Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas (Žin., 1994, Nr. 94-1833; 2000, Nr. 85-2581; 2007, Nr. 12-488).

51. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gruodžio 27 d. nutarimas Nr. 1484 „Dėl Teismo antstolių institucinės reformos metmenų patvirtinimo“ (Žin., 1999, Nr. 114-3306).

52. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. kovo 5 d. nutarimas Nr. 314 „Dėl Turto arešto aktų registro reorganizavimo ir Turto arešto aktų registro nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 2002, Nr. 26-924; 2012, Nr. 61-3061; TAR, 2015-05-29, Nr. 2015-08260).

53. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. gruodžio 30 d. nutarimas Nr. 1328 „Dėl Turto pardavimo iš varžytynių vykdomo bankroto proceso metu tvarkos aprašo patvirtinimo“ (TAR, 2019-12-31, Nr. 2019-21696).

54. Lietuvos Respublikos, Estijos Respublikos ir Latvijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių (Žin., 1994-04-15, Nr. 28-492).

55. Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo OJ C 326.

56. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (1950 m.)

Teismų praktika

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika

1. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. lapkričio 15 d. sprendimas byloje C-456/11.

Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika

1. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1997 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Hornsby prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 18357/91, para. 40.

2. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1997 m. vasario 18 d. sprendi-

mas byloje *Nideröst-Huber prieš Šveicariją*, pareiškimo Nr. 18990/91.

3. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1999 m. spalio 28 d. sprendimas byloje *Brumarescu prieš Rumuniją*, pareiškimo Nr. 28342/95.

4. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1999 m. vasario 23 d. sprendimas byloje *Suovaniemi ir kiti prieš Suomiją*, pareiškimo Nr. 31737/96.

5. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. balandžio 6 d. sprendimas byloje *Comingersoll S.A. prieš Portugaliją*, pareiškimo Nr. 35382/97.

6. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2001 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Jane Smith prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 25154/94.

7. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2001 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Chapman prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 27238/95.

8. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2002 m. liepos 25 d. sprendimas byloje *Sovtransavto Holding prieš Ukrainą*, pareiškimo Nr. 48553/99.

9. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. kovo 6 d. sprendimas byloje *Jasiūnienė prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 41510/98.

10. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. spalio 14 d. sprendimas byloje *Makhfi prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 59335/00.

11. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. balandžio 7 d. sprendimas byloje *Užkurėlienė ir kiti prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 62988/00.

12. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. spalio 20 d. sprendimas byloje *Shvedov prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 69306/01.

13. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. kovo 1 d. sprendimas byloje *SypCenko prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 38368/04).

14. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. kovo 15 d. sprendimas byloje *Volkov prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 8564/02.

15. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Kanala prieš Slovakiją*, pareiškimo Nr. 57239/00.

16. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. spalio 9 d. sprendimą byloje *Stankova prieš Slovakiją*, pareiškimo Nr. 7205/02.

17. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. gegužės 13 d. sprendimą byloje *McCann prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 19009/04.

18. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. sausio 15 d. sprendi-

mas byloje *Burdov prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 33509/04.

19. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *Ćosić prieš Kroatiją*, pareiškimo Nr. 28261/06.

20. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. gegužės 29 d. sprendimą byloje *Bjedov prieš Kroatiją*, pareiškimo Nr. 42150/09.

21. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. sausio 15 d. sprendimas byloje *M.A prieš Austriją*, pareiškimo Nr. 4097/13.

22. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *Béláné Nagy prieš Vengriją*, pareiškimo Nr. 53080/13.

23. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. kovo 1 d. sprendimas byloje *Arbačiauskienė prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 2971/08.

24. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Vrzić prieš Kroatiją*, pareiškimo Nr. 43777/13.

25. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2016 m. rugpjūčio 30 d. sprendimas byloje *Mindek prieš Kroatiją*, pareiškimo Nr. 6169/13.

26. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. balandžio 25 d. sprendimas byloje *Vaskrsić prieš Slovėniją*, pareiškimo Nr. 31371/12.

27. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. rugsėjo 19 d. sprendimas byloje *Regner prieš Čekiją*, pareiškimo Nr. 35289/11.

28. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Oller Kamińska prieš Lenkiją*, pareiškimo Nr. 28481/12.

29. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. sausio 9 d. sprendimas byloje *Tumeliai prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 25545/14.

30. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje *Nekvedavičius prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 1471/05.

31. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2020 m. gruodžio 1 d. sprendimas byloje *Makhmudova prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 61984/17.

32. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2020 m. rugsėjo 29 d. sprendimas byloje *Balashova ir Cherevichnaya prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 9191/07.

33. Europos Žmogaus Teisių Teismo didžiosios kolegijos 2001 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Chapman prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 27238/95.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. spalio 23 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 3K-3-1046/2000.
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-203/2000.
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1296/2002.
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2003.
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-872/2003.
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. spalio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-935/2003.
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3k-3-506/2004.
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. rugsėjo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-437/2004.
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3k-3-529/2004.
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-337/2005.
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-287/2005.
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-157/2005.
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-360/2005.
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. rugsėjo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-377/2005.
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. rugsėjo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-379/2005.
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. sausio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3k-3-27/2005.

17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-353/2005.
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-8/2005.
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-423/2006.
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-352/2006.
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-172/2006.
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-568/2006.
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-35/2006.
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-56/2006.
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-549/2006.
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-514/2006.
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-127/2007.
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-221/20.07
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-213/2007.
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-557/2007.
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-549/2007.
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. kovo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-94/2007.
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. kovo 26 d. nutartis civili-

nėje byloje Nr. 3K-3-238/2007.

34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-165/2007.

35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. kovo 5 d. nutartis byloje Nr. 3K-3-79/2007.

36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-18/2007.

37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-346/2007.

38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-630/2007.

39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-450/2007.

40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-465/2007.

41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-75/2007.

42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-1/2007.

43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-5/2007.

44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-247/2008.

45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-206/2008.

46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. birželio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-277/2008.

47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-328/2008.

48. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-564/2008.

49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-586/2008.

50. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-604/2008.
51. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-603/2008.
52. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-144/2008.
53. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-135/2008.
54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-143/2008.
55. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-145/2008.
56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-565/2008.
57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-477/2008.
58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-503/2008.
59. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-434/2008.
60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-61/2008.
61. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-114/2008.
62. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-417/2008.
63. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-528/2008.
64. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-511/2008.
65. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-456/2008.
66. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 15 d. nutartis ci-

vilinėje byloje Nr. 3K-7-149/2008.

67. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-90/2009.

68. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-216/2009.

69. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-240/2009.

70. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-225/2009.

71. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-259/2009.

72. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-292/2009.

73. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gegužės 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-218/2009.

74. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-162/2009.

75. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-542/2009.

76. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-596/2009.

77. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-493/2009.

78. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-500/2009.

79. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-242/2009.

80. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-356/2009.

81. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-403/2009.

82. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-454/2009.

83. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-368/2009.
84. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-68/2009.
85. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-75/2009.
86. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-173/2010.
87. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-140/2010.
88. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-297/2010.
89. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-222/2010.
90. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-P-186/2010.
91. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-556/2010.
92. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-430/2010.
93. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-481/2010.
94. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. rugpjūčio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-354/2010.
95. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. sausio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-98/2010.
96. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-372/2010.
97. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-40/2010.
98. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-33/2010.
99. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 26 d. nutartis

civilinėje byloje Nr. 3K-3-203/2011.

100. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-251/2011.

101. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-251/2011.

102. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-250/2011.

103. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-270/2011.

104. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-118/2011.

105. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-71/2011.

106. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-72/2011.

107. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-120/2012.

108. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-195/2012.

109. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-284/2012.

110. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-541/2012.

111. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-400/2012.

112. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-121/2012.

113. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-83/2012.

114. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-513/2012.

115. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-450/2012.

116. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. liepos 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-273/2012.
117. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. rugsėjo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-396/2012.
118. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-25/2012.
119. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-442/2012.
120. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-41/2012.
121. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-18/2012.
122. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-216/2013.
123. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-386/2013.
124. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-296/2013.
125. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-678/2013.
126. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-627/2013.
127. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-646/2013.
128. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-161/2013.
129. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-175/2013.
130. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-24/2013.
131. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-609/2013.
132. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 29 d. nutartis

civilinėje byloje Nr. 3K-3-621/2013.

133. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-543/2013.

134. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-549/2013.

135. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-364/2013.

136. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-298/2013.

137. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugpjūčio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-440/2013.

138. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugsėjo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-447/2013.

139. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-129/2013.

140. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-488/2013.

141. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-501/2013.

142. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-520/2013.

143. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-11/2013.

144. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-215/2014.

145. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-222/2014.

146. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-246/2014.

147. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-361/2014.

148. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-328/2014.

149. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-361/2014.
150. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-327/2014.
151. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-362/2014
152. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-282/2014.
153. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-266/2014.
154. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-538/2014.
155. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-578/2014.
156. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-71/2014.
157. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-69/2014.
158. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-414/2014.
159. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-448/2014.
160. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-472/2014.
161. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-27/2014.
162. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-47/2014.
163. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-189-690/2015.
164. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-243-969/2015.
165. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 7 d. nutartis

civilinėje byloje Nr. 3K-3-180-686/2015.

166. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-315-469/2015.

167. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-291-969/2015.

168. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-638-378/2015.

169. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-703-706/2015.

170. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-178-695/2015.

171. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-616-248/2015.

172. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-626-378/2015.

173. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-587-687/2015.

174. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-583-421/2015.

175. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. liepos 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-463-915/2015.

176. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-437-690/2015.

177. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. rugsėjo 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-479-248/2015.

178. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-71/2015.

179. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-85-469/2015.

180. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-494-701/2015.

181. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-524-684/2015.

182. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-532-313/2015.
183. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-528-706/2015.
184. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-500-421/2015.
185. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-510-313/2015.
186. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 19 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-107-687/2015.
187. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119-684/2015.
188. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-5-695/2015.
189. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-242-469/2016.
190. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-302-686/2016.
191. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-315-701/2016.
192. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-318-916/2016.
193. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-310-611/2016.
194. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gegužės 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-260-313/2016.
195. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gegužės 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-278-701/2016.
196. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-185/2016.
197. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-512-695/2016.
198. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 22 d. nutartis

civilinėje byloje Nr. e3K-3-522-378/2016.

199. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-524-686/2016.

200. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-154-313/2016.

201. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-223-686/2016.

202. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-138-969/2016.

203. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-371-701/2016.

204. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. rugsėjo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-383-684/2016.

205. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-392-313/2016.

206. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-421-415/2016.

207. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-409-690/2016.

208. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-23-687/2016.

209. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-22-684/2016.

210. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-45-469/2016.

211. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-419-706/2016.

212. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. spalio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-434-695/2016.

213. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-401-916/2016.

214. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-103-378/2016.

215. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-139-706/2016.
216. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-116-611/2016.
217. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-174-469/2017.
218. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-80-976/2017.
219. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-170-378/2017.
220. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-267-611/2017.
221. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-283-313/2017.
222. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-304-686/2017.
223. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-210-219/2017.
224. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-232-219/2017.
225. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-251-701/2017.
226. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-468-403/2017.
227. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-315-421/2017.
228. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-453-690/2017.
229. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-467-684/2017.
230. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-465-916/2017.
231. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 22 d. nutartis

civilinėje byloje Nr. e3K-3-467-684/2017.

232. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-433-219/2017.

233. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-433-219/2017.

234. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-486-690/2017.

235. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. kovo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-67-313/2017.

236. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-419-701/2017.

237. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-350-916/2017.

238. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-359-611/2017.

239. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017.

240. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62-695/2017.

241. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-172-1075/2018.

242. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-175-403/2018.

243. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-182-611/2018.

244. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-246-687/2018.

245. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-199-219/2018.

246. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-179-969/2018.

247. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-202-248/2018.

248. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-216-1075/2018.
249. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-215-684/2018.
250. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-387-421/2018.
251. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-495-248/2018.
252. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-315-915/2018.
253. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-441-690/2018.
254. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-459-1075/2018.
255. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-423-687/2018.
256. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-304-1075/2018.
257. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-344-421/2018.
258. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-395-313/2018.
259. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-385-219/2018.
260. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-404-690/2018.
261. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 14 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-37-687/2018.
262. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-32-248/2018.
263. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-70-969/2018.
264. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-32-248/2018.

linėje byloje Nr. e3K-3-24-248/2018.

265. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-155-687/2019.

266. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-108-469/2019.

267. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-126-313/2019.

268. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-213-248/2019.

269. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-206-378/2019.

270. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-201-611/2019.

271. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-167-248/2019.

272. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-394-611/2019.

273. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. kovo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-99-378/2019.

274. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-611/2019.

275. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-315-684/2019.

276. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. liepos 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-235-823/2019.

277. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-270-1075/2019.

278. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-299-313/2019.

279. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-300-823/2019.

280. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-311-1075/2019.

281. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-283-1075/2019.
282. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-37-916/2019.
283. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-27-701/2019.
284. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-87-248/2020.
285. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-92-469/2020.
286. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-89-313/2020.
287. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-68-313/2020.
288. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-75-823/2020.
289. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-171-969/2020.
290. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-85-403/2020.
291. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-76-403/2020.
292. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-71-687/2020.
293. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-51-942/2020.
294. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-54-687/2020.
295. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-202-1075/2020.
296. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. rugpjūčio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-227-969/2020.
297. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. rugsėjo 23 d. nutartis ci-

vilinėje byloje Nr. e3K-3-358-248/2020.

298. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-240-1075/2020.

299. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. spalio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-261-611/2020.

300. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-24-969/2020.

301. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-35-969/2020.

302. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-28-378/2021.

303. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-69-313/2021.

304. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-66-313/2021.

305. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-27-421/2021.

306. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-175-313/2021.

307. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-170-1075/2021.

308. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-4-248/2021.

309. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-5-916/2022.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika

1. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. liepos 26 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-575-3/2010.

2. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. vasario 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2367-438/2016.

3. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. vasario 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2510-756/2017.

Lietuvos apeliacinio teismo praktika

1. Lietuvos apeliacinio teismo 2005 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-69/2005.
2. Lietuvos apeliacinio teismo 2007 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-341/2007.
3. Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-207/2008.
4. Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-93/2008.
5. Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1642/2009.
6. Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1347/2009.
7. Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. rugpjūčio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-841/2009.
8. Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1316/2010.
9. Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-146/2010.
10. Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-291/2010.
11. Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-798/2011.
12. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-692/2012.
13. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-173/2012.
14. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugsėjo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1159/2012.
15. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1305/2013.
16. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. liepos 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-2011/2013.

17. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. liepos 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1855/2013.
18. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. rugsėjo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-761/2013.
19. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2184/2013.
20. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. sausio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-47/2013.
21. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-132/2013.
22. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-316/2013.
23. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-552/2014.
24. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-605/2014.
25. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-998/2014.
26. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. rugsėjo 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1344/2014.
27. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. rugpjūčio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1166-516/2015.
28. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. sausio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-40-464/2015.
29. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. vasario 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-249-943/2015.
30. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-848-186/2016.
31. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1597-943/2016.
32. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-793-186/2016.
33. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 13 d. nutartis civilinė-

je byloje Nr. 2-860-186/2017.

34. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1474-180/2017.

35. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1524-241/2017.

36. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1585-241/2017.

37. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-10-381/2017.

38. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1659-381/2017.

39. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-189-464/2017.

40. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-219-516/2017.

41. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1796-196/2018.

42. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-176-943/2018.

43. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-14-381/2018.

44. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1499-180/2018.

45. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1089-553/2018.

46. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-903-330/2018.

47. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-91-236/2018.

48. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1293-196/2018.

49. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-977-196/2018.

50. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1387-370/2018.
51. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-469-464/2018.
52. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-401-798/2018.
53. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-172-186/2018.
54. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-660-553/2019.
55. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2KT-66-387/2019.
56. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. birželio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-217-798/2019.
57. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gegužės 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-269-516/2019.
58. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-1280-798/2019.
59. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1261-516/2019.
60. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1724-790/2019.
61. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1344-330/2019.
62. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1763-585/2019.
63. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-651-464/2019.
64. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-719-370/2019.
65. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-356-302/2019.
66. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 21 d. sprendimas civili-

nėje byloje Nr. e2A-163-302/2019.

67. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-514-1120/2019.

68. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-516-370/2019.

69. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-505-302/2019.

70. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. vasario 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-405-798/2019.

71. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-410-464/2020.

72. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-293-330/2020.

73. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-534-236/2020.

74. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-355-464/2020.

75. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-346-798/2020.

76. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-41-943/2020.

77. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-235-302/2020.

78. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-633-381/2020.

79. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1439-943/2020.

80. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. liepos 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-756-943/2020.

81. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-19-330/2020.

82. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1318-330/2020.

83. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-583-881/2020.

84. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. vasario 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-14-370/2020.

85. Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-871-407/2021.

86. Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugpjūčio 11 d. civilinėje byloje Nr. e2-550-910/2022.

Apygardų teismų praktika

1. Vilniaus apygardos teismo 2010 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2SA-52-275/2010.

2. Vilniaus apygardos teismo 2019 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-713-779/2019.

3. Vilniaus apygardos teismo 2019 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-1588-619/2019.

4. Vilniaus apygardos teismo 2019 m. rugpjūčio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1383-866/2019.

Teisės doktrina

1. Andrews, Neil. *The Three Paths of Justice*. Cambridge: Springer, 2011.

2. Bork, Reinhard. *Corporate Insolvency Law*. Cambridge: Intersentia, 2020).

3. Brox, Hans and Walker, Wolf-Dietrich. *Zwangsvollstreckungsrecht*. Verlag Franz Vahlen, 2018.

4. Gumuliauskienė, Laura ir Višinskis, Vigintas. „Antstolio procesinių veiksmyų atlikimas elektroniniu būdu: galimybės ir problemos“. *Jurisprudencija* 19, 2 (2012). <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/46>.

5. Jauernig, Othmar, Berger, Christian and Kern, Christoph Alexander. *Zwangsvollstreckungs und Insolvenzrecht*. München: C. H. Beck,

2010.

6. Jokubauskas, Remigijus, Kirkutis, Mykolas, Tamošiūnienė, Egidija ir Višinskis, Vigintas. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir leidimas vykdyti Lietuvos Respublikoje*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2020).
7. Jokubauskas, Remigijus. „Kolektyvinių kreditorių teisių įgyvendinimas įmonių bankroto procese“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2021.
8. Kirkutis, Mykolas ir Višinskis, Vigintas. „Antstolių institucinės veiklos pokyčiai“ iš *Lietuvos teisė. Esminiai pokyčiai II dalis (2020)*, autorių kolektyvas, 72–80. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2020.
9. Lew, Julian D. M., Mistelis, Loukas A. and Kröll, Stefan. *Comparative International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003.
10. Mačys, Vladas. *Civilinio proceso paskaitos*. Teisių fakulteto leidinys, 1924.
11. Musielak, Hans-Joachim and Voit, Wolfgang. *Grundkurs ZPO*. München: C. H. Beck, 2018.
12. Neumayr, Matthias and Nunner-Krautgasser, Bettina. *Exekutionsrecht*. Wien: Manz 2018.
13. Norkus, Rimvydas. „Procesiniai bankroto bylų nagrinėjimo ypatumai“. *Jurisprudencija* 57, 49 (2004): 82–94. <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/3213>.
14. P. Gottwald, in L. Rosenberg et al. *Zivilprozessrecht*. München: C. H. Beck, 2018.
15. Rechberger, Walter H and Simotta, Daphne-Ariane. *Zivilprozessrecht: Erkenntnisverfahren*. Wien: Manz 2017.
16. Rosenberg, Leo, Gaul, Hans Friedhelm, Schilken, Eberhard and Becker-Eberhard, Ekkehard. *Zwangsvollstreckungsrecht*. München: C. H. Beck, 2010.
17. Stauskienė, Egidija ir Višinskis, Vigintas. *Teismo sprendimų vykdymas*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007.
18. Stauskienė, Egidija. „Teismo vaidmuo vykdymo procese“. Dakta-

ro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2008.

19. Stauskienė, Egidija. „Teisinė vykdymo proceso prigimtis“. *Jurisprudencija* 91, 1 (2007). <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/2777>.

20. Stauskienė, Egidija. „Teisinių santykių subjektai vykdymo procese“. *Jurisprudencija* 109, 7 (2008). <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/2558>.

21. Stein, Friedrich and Jonas, Martin. *Kommentar zur Zivilprozessordnung*. Hamburg: Mohr Siebeck, 2016.

22. Świerczyński, Marek and Jokubauskas, Remigijus. „Electronic Evidence in Intellectual Property Disputes under the Council of Europe’s Guidelines“. *Masaryk University Journal of Law and Technology* 14, 2 (2020): 303–319.

23. Świerczyński, Marek and Jokubauskas, Remigijus. „Impact of the Council of Europe Guidelines on Electronic Evidence in Civil and Administrative Law“. *Global Journal of Comparative Law* 9, 1 (2020): 1–16.

24. Świerczyński, Marek and Jokubauskas, Remigijus. „Is revision of the council of Europe guidelines on electronic evidence already needed?“. *Utrecht Law Review* 16, 1 (2020): 13–20.

25. Vaišvila, Alfonsas. *Teisinis personalizmas: teorija ir metodas*. Vilnius: Justitia, 2010.

26. Višinskis, Vigintas ir Ambrasienė, Dangutė. „Teismo vykdomųjų dokumentų išdavimo tvarka“. *Jurisprudencija* 104, 2 (2008): 39–47. <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/2619>.

27. Višinskis, Vigintas ir Stauskienė, Egidija. „Teismo išduodami vykdomieji dokumentai“. *Jurisprudencija*, 101, 11 (2007): 58–65. <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/2657>.

28. Višinskis, Vigintas. „Ginčai dėl turto realizavimo vykdymo procese aktų pripažinimo negaliojančiais“. *Jurisprudencija* 12, 102 (2007): 37–44. <https://repository.mruni.eu/handle/007/12233?show=full>.

29. Višinskis, Vigintas. „Raginimas įvykdyti sprendimą“. *Jurisprudencija* 103, 1 (2008): 22–29. <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/2629>.

30. Višinskis, Vigintas. „Teismo sprendimo vykdymo vieta“. *Jurispru-*

dencija 79, 1 (2006): 128–137. <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/2932>.

31. Višinskis, Vigintas. „Teismo sprendimų vykdymo procesinės problemos“. Daktaro disertacija. Lietuvos teisės akademija, 1999.

32. Višinskytė, Dalia, Jokubauskas, Remigijus ir Kirkutis, Mykolas. „Arbitration Agreements and Protection of the Right to a Fair Trial“. *Baltic Journal of Law & Politics* 13, 2 (2021). <https://sciendo.com/pdf/10.2478/bjlp-2020-0015>.

33. Višinskytė, Dalia, Kirkutis, Mykolas, Jokubauskas, Remigijus ir Višinskis, Vigintas. „Application of Article 6 of the European Convention of Human Rights in Enforcement Proceedings“. *LeXonomica* 13, 1 (2021). <https://journals.um.si/index.php/lexonomica/article/view/1208>.

34. Žemkauskas, Marius, Kirkutis, Mykolas ir Višinskis, Vigintas. „Bendrųjų civilinio proceso principų taikymas vykdymo procese“. *Jurisprudencija* 27, 2 (2020): 508–529.

35. Žolynas, Mindaugas. „Vykdymo procesas – civilinio proceso stadija ar savarankiškas procesas?“. *Teisė* (2007).

Kiti šaltiniai

1. „Consultative Council of European Judges Opinion No. 13 (2010) on the Role of Judges in the Enforcement of Judicial Decisions“. Žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 26 d. <https://rm.coe.int/168074820e>.

2. „Council of Europe Committee of Ministers Recommendation Rec (2003)17 of the Committee of Ministers to member states on enforcement“. Žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805df135.

3. „European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) Good practice guide on enforcement of judicial decisions As adopted at the 26th CEPEJ Plenary Session 10–11 December 2015“. Žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 27 d. <https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-good-practice-/16807477bf>.

4. „European Commission on the Efficiency Of Justice, Guidelines for a Better Implementation of the Existing Council of Europe’s Recommendation on Enforcement“. Žiūrėta 2021 m. rugpjūčio 28 d. <https://rm.coe.int/16807473cd>.

SUMMARY

This book is dedicated to enforcement proceedings which are the fundamental part of legal defence. It is also an integral part of the right to a fair trial. Without effective enforcement mechanisms the modern legal system would be illusionary and the rule of law would not be ensured. Since the self-defence of civil rights is strictly limited in the modern society, the state has the duty to establish mechanisms of enforcement which provide effective legal remedies and a fair balance of interests of the participants in these proceedings.

The analysis of enforcement proceedings in this book begins with the assessment of the role of enforcement proceedings in the legal system. There are a couple of theories of enforcement proceedings. One theory says that enforcement is an independent legal system, another claims that it is a part of civil proceedings. Also, there a third theory which suggests that enforcement is a part of public law. Though all theories have certain arguments, the authors of this book argue that enforcement in Lithuania is a part of civil proceedings and could be reasonably regarded as “the last stage of civil proceedings”. The also authors focus on the analysis of sources of enforcement proceedings.

The authors aim to provide a systematic analysis of enforcement proceedings and legal questions (areas) which are directly related to them, such as insolvency proceedings, the principle of *res judicata*, certain provisional measures and the problems of the application of the European Convention of Human Rights (Convention) in enforcement proceedings. The authors analyse the impact of commencement of insolvency proceedings of natural persons and enterprises on enforcement proceedings against the debtor and the interplay between these systems. The principle of *res judicata* is a fundamental aspects of enforcement proceedings since as a general rule only the final court judgment is subject to enforcement proceedings. However, the authors have found certain occasions when the principle of *res judicata* is limited in enforcement proceedings. The application of the Convention is also particularly important for ensurance of the lawfulness of enforcement proceedings. The authors discuss how the right to a fair trial,

right to a private life and right to property are ensured in enforcement proceedings.

The systematic analysis of enforcement proceedings in this book is based on the procedural assessment, meaning that the authors analyse enforcement proceedings from beginning to the end of enforcement actions. In enforcement proceedings the fair balance between the rights and duties of its participants should be ensured. The leading position of enforcement proceedings in the modern legal system is based on the search for the balance of these interests. The authors analyse how this balance of interests should be ensured and the most effective way of enforcement should be provided.

The rights and duties of participants of enforcement proceedings are assessed. The most significant participant of enforcement proceedings is a bailiff who is responsible for enforcement of enforceable instruments. The role, appointment, liability of a bailiff is analysed in this book. Also, the rights and obligations of participants of enforcement proceedings, other interested parties are assessed.

A great attention is paid to the actual enforcement actions. The areas of enforcement proceedings which often raises various questions in the judicial practice are claims against deeds of property foreclosure, realisation of debtors' assets in the auction, property attachment, valuation of attached property. All these aspects of enforcement proceedings and the relevant case law are analysed in this book.

Furthermore, the authors focus on the legal remedies in enforcement proceedings. There are few legal remedies in the enforcement proceedings in Lithuania. All the legal remedies form a systematic mechanism of protection of the rights of persons participating in enforcement proceedings. The most common mechanism of protection of rights is lodging an appeal against bailiff's actions. There is a pre-trial dispute settlement procedure of disputes arising from the enforcement actions which require first to submit a claim to the bailiff and only in case a bailiff fails to satisfy the claim, it can be lodged to the court. The peculiarities of such dispute settlement mechanisms are assessed.

**VYKDYMO PROCESAS: ASMENŲ TEISIŲ
IR PAREIGŲ BALANSAS**

Monografija

Redagavo Ilona Čiužauskaitė
Maketavo Jovita Jankauskienė

Tiražas 50 egz.

Išleido Mykolo Romerio universitetas
Ateities g. 20, 08303 Vilnius
www.mruni.eu

Spausdino UAB „Šiaulių spaustuvė“
P. Lukšio g. 9G., 76200 Šiauliai
www.siauliuspaustuve.lt

